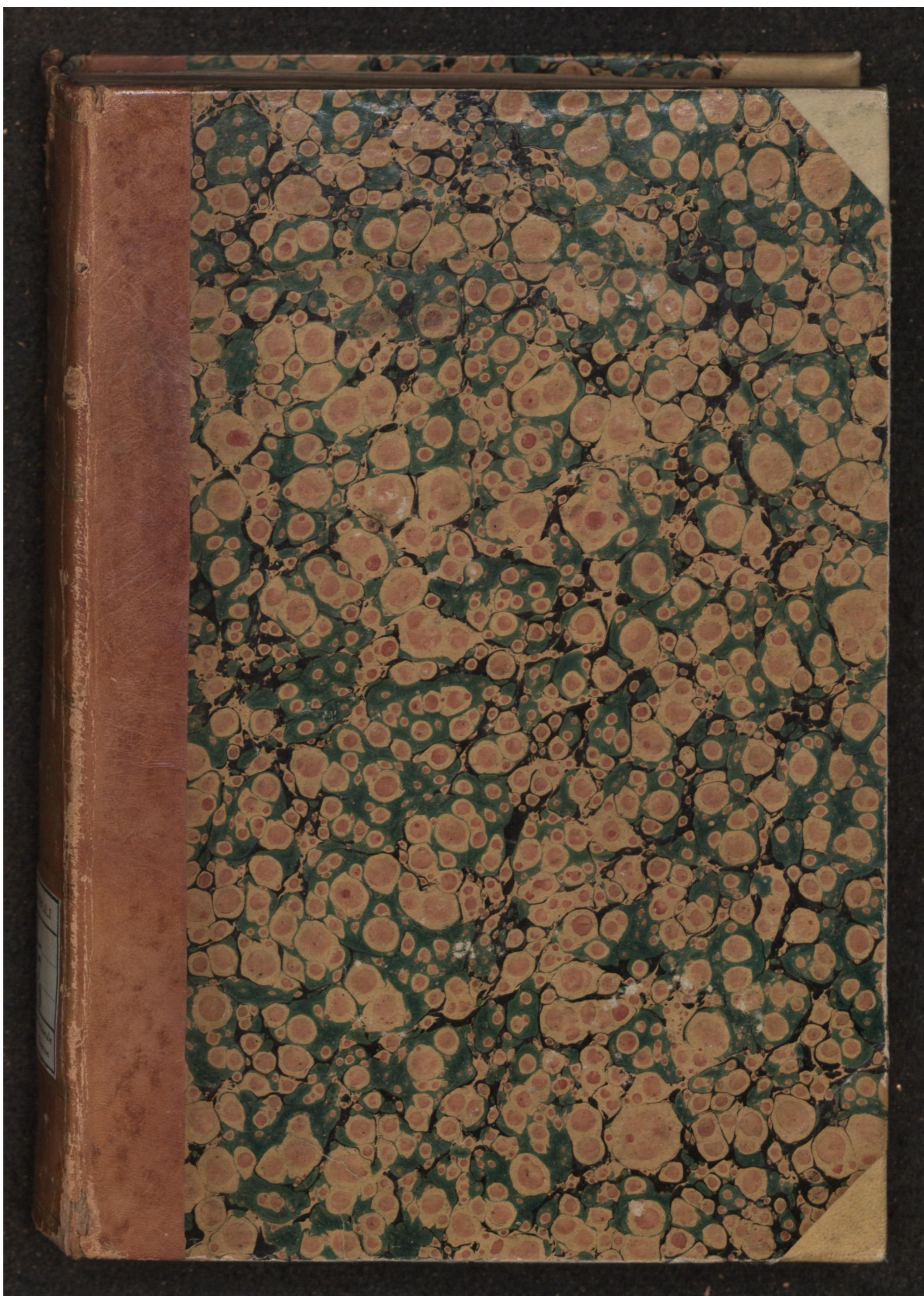
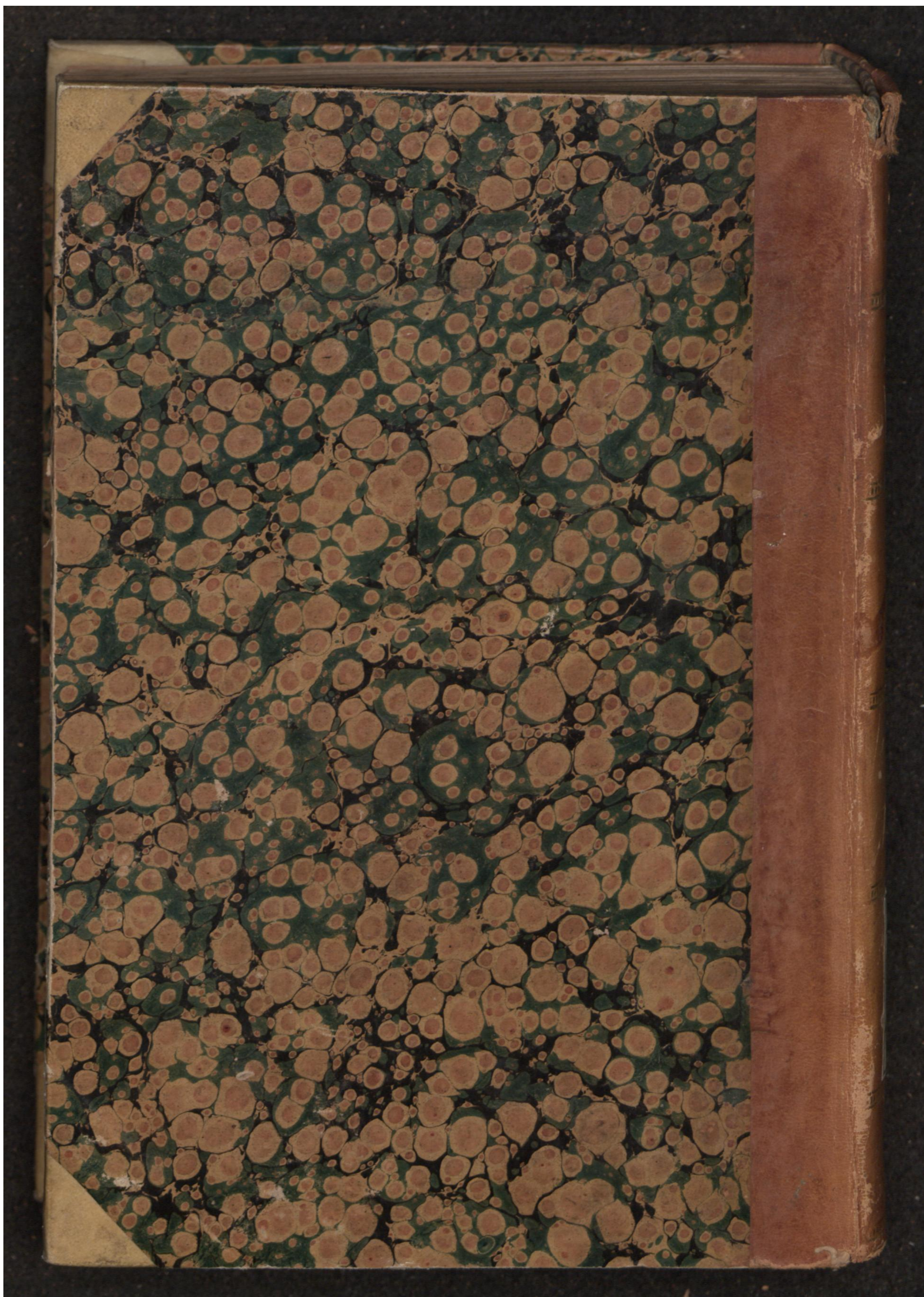

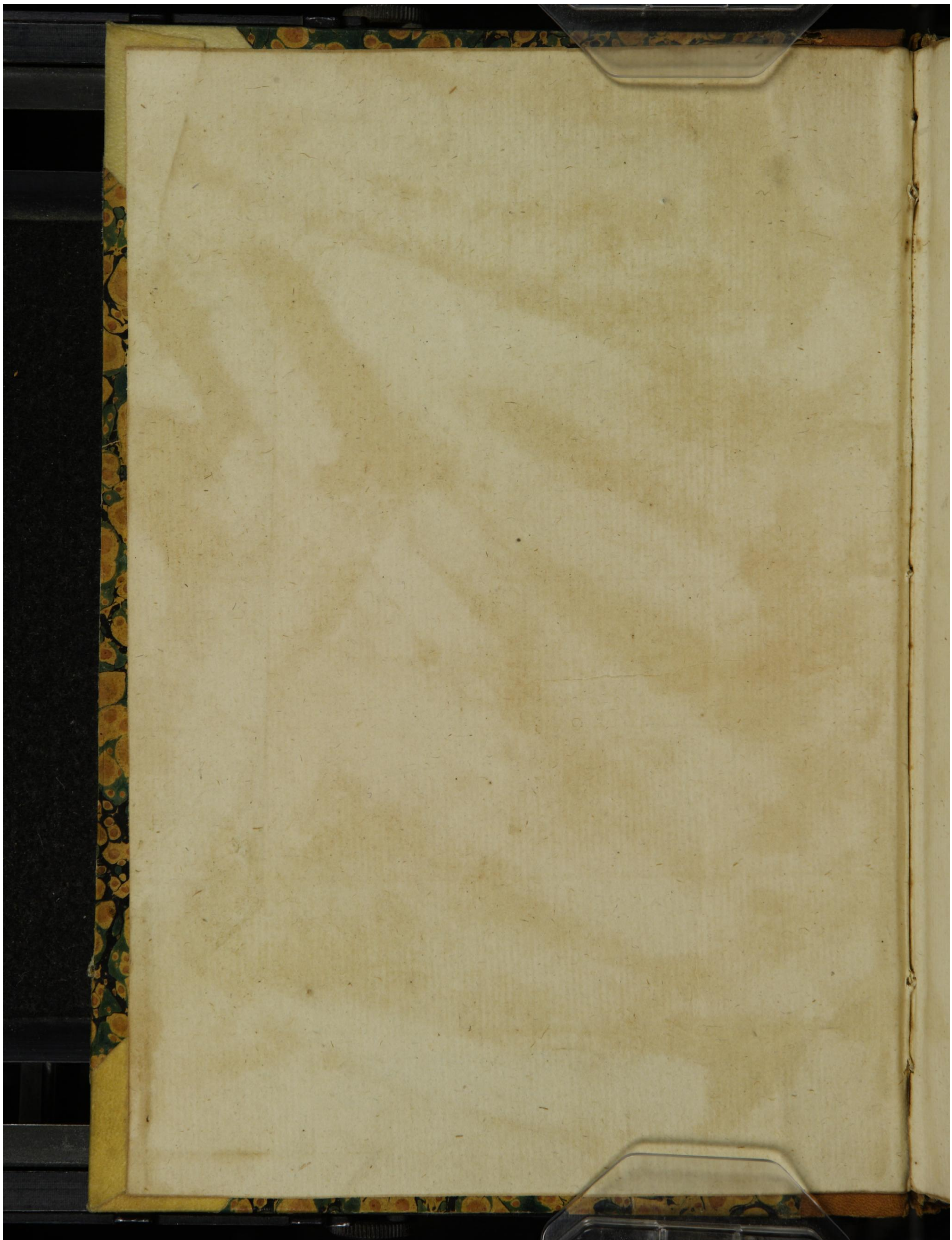

S. ANSELMI
OPUSCULA
144
INCUNABULI
L
7
49
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze
S. L.
ET A.

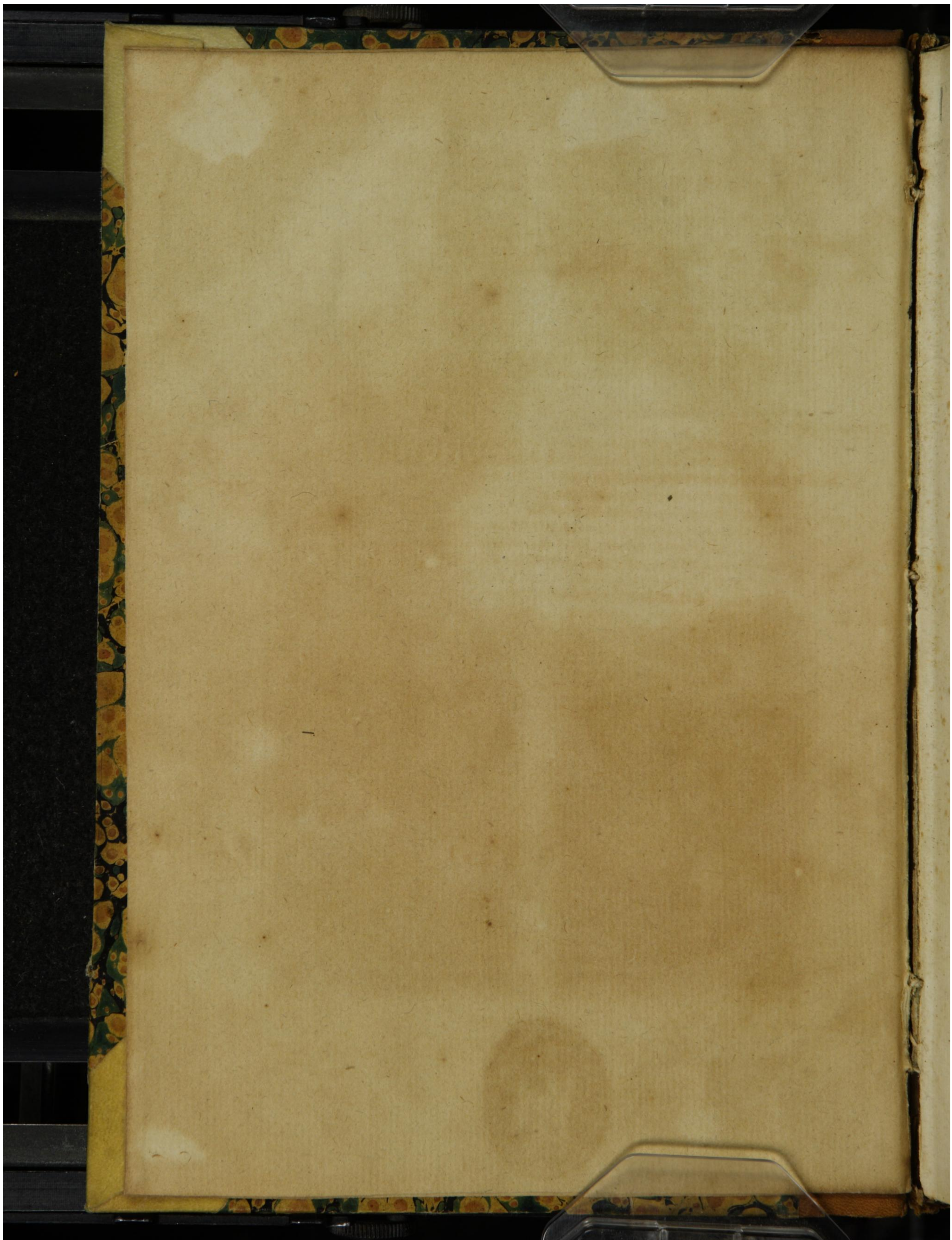

1

Opuscula beati Anselmi archiepiscopi Cātuariēsis ordinis sancti Benedicti.

114

Iste liber est Congregationis Sce Iustine ordinis S. Benedicti Deputat[us] Mon[asterio] Sce Marie Abbatie Florentie . S. [illegible] . 300

Opusculorum siue librorum in hoc volumine contentorum annotatio.

Annotatio p̄ricipaliũ sentẽtiaꝝ

Principaliũ sententiarũ iuxta alphabeticũ ordinez opusculoꝝ beati Anselmi Archiepiscopi Cãtuarieñ. Annotatio.

Ac Actio quedam est rationalis: vt dare elemosynam: quedam irrationalis vt actio ignis calefacientis. li. de Veritate. ca. v.

Actio queqꝫ significat aut verum aut falsum: Ibidem. ca. ix.

Acquisitio venie nõ ẽ differẽda: ne diuturnior recessꝰ difficiliorẽ opetur reditũ. li. de Mẽsu. crucis. B.

Ad Adam si nõ peccasset: ipse ⁊ totum genus eius per se stetisset sine sustentatione alteriꝰ creature. lib. ij. Cur deus homo. ca. viij.

Adam si nõ peccasset: ꝫ sola eua: ipa sola ꝑisset: et nõ totũ genꝰ hũanũ. li. de ꝯcep. vgi. ⁊ pec. orig. ca. ix.

Ad cognoscendã summã essentiam: maxime acceditˀ ꝑ ratiõalẽ mentẽ. lib. Mono. ca. lxiiij. Et quod ipsa mens sit eiꝰ speculũ ⁊ imago: ostẽditur ibidem. ca. lxv.

Ade ⁊ eue saluatio: pulchre oñditˀ li. ij. Cur deus homo. ca. xvj.

Ad ꝓbandum deũ esse: non irrationabiliter cõtra insipientẽ adducitˀ: Quo maius cogitari non põt: auctor ipse declarat. li ꝯ. insip. M.

Ae Aer describitur cum multis alijs. li. j. de imag. mundi. ca. xxiij.

Af Affectiões q̃ttuor notantˀ: ad quas alie reduci possũt: scꝫ gaudiũ: dolor: spes ⁊ tior. li. de mẽsu. cru. B.

Ag Agilitas que est secunda ꝑs beatitudinis q̃ sit: pulchre ꝑ solis radiuz ostenditˀ: et eius cõtrariũ scꝫ ponderositas: que ⁊ pars secũda miserie est: declaratˀ. li. de Silĩ. ca. lj.

Al Aliquid idem esse iustũ ⁊ iniustum contingit diuersis considerationibus. li. j. Cur deus homo. ca. vij.

Aliquid esse quo maius cogitari nõ potest: multis rationibꝰ ꝓbatˀ. li. contra insipien. A. B. C. ⁊c.

Altercatio inter hominẽ iustũ seu beatificatum: ⁊ angelum et peccata obijciẽtẽ: notatˀ. li. de Simi. ca. lxj.

Amat se summꝰ spũs: amat se pater: amat se filiꝰ: ⁊ alter alteꝝ. li. Monolo. ca. xlix. Am

Amicitia nona ꝑs beatitudinis: q̃ sit: ondiˀ: et eius cõtrariũ scꝫ inimicitia pars miserie qualis futura sit damnatis: declaratur. li. de Simili. ca. lxij.

Amor: dolor ⁊ timor tãtus esse debet in hoĩe: vt nec vllam letitiam mũdi sentiat: oẽm quoqꝫ delectationẽ ⁊ quietẽ ab illa vera quiete retrahentẽ expellat. li. j. Cur deꝰ hõ. ca. xx.

Amor ipẽ quo se amat summꝰ spũs: tantꝰ est: quãtus est ipse spũs. li. Monolo. ca. l.

Et qđ idem amor sit idipsum qđ est summꝰ spũs: ⁊ tamẽ ipse cũ patre ⁊ filio vnꝰ spũs: oñditˀ ibidẽ. ca. lj.

Item ꝙ totus ꝓcedat a patre: totus a filio: ⁊ tamẽ ñ sit nisi vnꝰ amor: demonstratur ibidem. ca. lij.

Amor ille ꝙ nõ sit eorum filius: probatur. ibidem. ca. liij.

Et ꝙ idem amor sit increatus ⁊ creator: sicut pater ⁊ filius: Et ꝙ possit dici spiritus patris ⁊ filij: probatur ibidem. ca. lv.

Amor btẽ marie virgĩs ad filiũ: q̃ꝫ ꝑfectꝰ fuerit ⁊ filij ad matrẽ: ⁊ q̃mõ excedat oĩes amores quorũcũqꝫ parentum: ostenditur lib. de Excellẽ. be. ma. vir. ca. iiij.

Amor quo regnũ celeste emitˀ: quis sit: ostenditur Epistola. ij. C. D.

Angeli boni nõ fuerũt cõfirmati ex casu malorũ: sed suo merito. li. j. Cur deus homo. ca. xvij. An

Angeli ante casuz maloꝝ vtrũ facti sint in nũero ꝑfecto aut nõ: inuestigatur ibidem. ca. xviij.

Angeli boni añ casum malorꝫ peccare potuisse: oñditˀ. li. de casu diaboli. ca. v.

Angeli boni quomõ cõfirmati sint ĩ suo statu: et mali in ca/

Annotatio.

su suo: demõstratur ibidẽ: ca. vj.
Angeli dum ad hoĩes missi veniũt:
ab ethere corpus sumunt. li. j. de
imagine mundi. ca. xxiiij.
Angelica salutatio: ⁊ hũilitas vir/
ginis: ⁊ dei incarnatio notatur. li.
de Excel. btẽ. ma. vir. ca. iij.
Angelo: nec hoĩ: hũani generis redẽ
ptio cõgruebat: soli aũt deo hoc con/
ueniebat. li. j. cur deꝰ homo. ca. v.
Angelo malo: sicuti nõ posse recupa
re qd deseruit: est pena peccati: ita
angelo bono nõ posse deserere qd
tenuit: pmiũ est iusticie. li. de casu
Angelo bono: etiã (dia. ca. xxiiij.
si hoc solo dicaꝛ nõ posse peccare
qꝛ nunc habet sciam ex casu mali:
hoc tñ illi esse ad gloriã ostẽditur.
Angeloꝝ nũerus q̃ (ibidẽ. ca. xxv.
ceciderũt restituẽdꝰ est de hoĩbꝰ.
huiꝰ rõ deducitꝛ. li. j. cur deꝰ hõ.
Itẽ ꝙ alij angeli ꝓ illis (ca. xvj.
nõ possint restitui: ꝓbatꝛ ibidẽ ca.
Angelũ ⁊ aĩam: dicimꝰ se/ (xvij.
cundũ substantiam: non secundũ
relationẽ. li. de incarn. xpi. ca. iij.
Angelũ nõ potuisse habere a se pri/
mam voluntatem: pulchre proba/
tur. li. de casu diaboli. ca. xij.
Angelũ malũ nõ decuit scire quia si
peccaret qd puniretꝛ: Et hoc mul/
tis ex causis: sed ⁊ nec bonꝰ angelus
hoc scire debuit. li. de ca. dia. ca. xxiiij
Angelus q̃liter laudandꝰ sit de sua
iusticia: Et ꝙ nõ necessitate sed liber
tate iustꝰ sit: ostẽditꝛ. li. ij. cur d. hõ.
Angelꝰ accepta sola volũ/ (ca. x.
tate btĩtudinis: ꝙ nec aliud posset
velle: nec illã non velle: ⁊ quicq̃d
vellet nõ eẽt iusta vl' iniusta volũ
tas: declaratꝛ. li. de cas. dia. ca. xiij.
Itẽ ꝙ silr fiat: si sola sit accepta vo/
lũtas rectitudinis: et iccirco vtrã
ꝗ volũtatẽ accepit silr: ⁊ vt iustꝰ
⁊ vt btũs eẽt: hoc ostẽditꝛ ibi. ca. xiiij.
Angelus desertor: cur ad iusticiã re
dire nõ possit: ostẽditꝛ. li. de ca. dia/
Angelus malꝰ quõ (boli. ca. xvij.
se fecerit iniustũ: ⁊ bonus se iustũ:
declaratur ibidem. ca. xviij.
Angelus malꝰ: sic deo grãs debet ꝓ
bonis que accepit ⁊ deseruit: sicut
bonꝰ q̃ accepta seruauit. Ibidem.
Angelus malꝰ nõ potuit pscire se ca
surũ: nec etiã suspicari potuit fu/
turaꝫ puaricationẽ. ibidẽ. ca. xxj.
Angelꝰ malꝰ sciuit se nõ debere vel
le hoc qd volendo peccauit: et de
bere puniri si peccaret: probatur
hoc. li. de casu diabo. ca. xxij.
Angelus ⁊ hõ peccauerũt ꝑ potesta
tẽ peccãdi ⁊ liberũ arbitriũ. Et ꝙ
quãuis potuerint seruire pctõ: nõ
tñ potuit eis dominari peccatum:
ostenditꝛ. li. de libero arbi. ca. ij.
Item postq̃ se fecerũt seruos pcti: li/
beꝝ habuerũt arbitriũ. ibi. ca. iij.
Et ad quid habuerint libertatẽ arbi
trij ante peccatũ: inuestigatꝛ ibidẽ.
Angelꝰ ⁊ homo: quõ habeãt ptãteꝫ
seruãdi rectitudinẽ quã nõ habẽt:
ostenditꝛ ꝑ exemplũ: scꝫ de videre
montẽ ⁊c. li. de li. ar. ca. iij. ⁊ . iiij.
Anima ratiõalis ad hoc est facta vt
sp amet summã essentiã. li. mono/
Aĩa summã essen (logi. ca. lxvij.
tiam semper amans: ꝙ aliqñ vere
⁊ btẽ viuat: ꝓbatꝛ ibidẽ ca. lxviij.
Anima humana ĩmortalis esse: ostẽ
ditur ibidem. ca. lxix.
Or aut semp misera: aut aliqñ vere
beata existat: ꝓbatꝛ ibidẽ. ca. lxx.
Item ꝙ nulla anima priuetur sum/
mo bono iniuste: ⁊ qd omnino ad
ipsum sit: demõstratꝛ ibidẽ. ca. lxxj.
Anima spõsa christi: mox vt venire
ceperit delectatio mala: reijcere de
bet: ne in cõspectu spõsi fedata as/
sistat. li. de Silitudinibus. ca. xl.
Anima sic se cõfirmare debet ad di/
lectionẽ dei: sicut ipse se habet ad
eam. Et hoc maxime in sex: de q̃/
bus agitur. li. de mẽsur. cruc. S.
Animalis siue carnalis dicitꝛ omnis
q̃ scdm carnẽ viuit: Qui xpo spũ
facta carnis mortificat: hic oĩa iudi
cat: ⁊ ipẽ a nemine iudicatꝛ. li. de
ĩcar. xpi. ca. ij. ⁊ li. de sili. ca. clxix.

Principaliũ sententiarũ

habet. li. de Simili. ca. clxxix.
Christi crux. xv. pedũ habuit longitudinẽ. li. de passione domini. K.
Christi passio pulchre deducit᷑ ⁊ tãq̃ pñs ĩ speculo intuet᷑. In speculo euãg. serm. per longum.
Christũ potuisse mẽtiri vel nõ mentiri: quomodo intelligi debet: ostẽditur li. ij. cur deus homo. ca. x.
Christũ debere pati ⁊ debere nõ pati: declaratur ibidẽ ca. xviij. Et li. de veritate. ca. viij.
Christũ seq̃ ĩ via pfectiõis: volũtati hoĩm ⁊ libero arbitrio relinq̃t᷑: non aũt potestati: ⁊ cur hoc: ostẽdit᷑. li. de mensur. crucis. C.
Christus de⁹ qꝛ veritatẽ ⁊ iusticiam viuendo ⁊ loquẽdo indeclinabiliter tenuit: hinc iudaicus populus ꝯtra ipm cãm psecutiõis sumpsit. li. j. cur deus homo. ca. ix.
Christus ideo morti nõ obligat᷑: q̃a nõ peccator. li. ij. cur de⁹ hõ. ca. x. Et li. de medita. redemp. h. ca. iij.
Christus quãuis incõmodoꝝ nr̃oꝝ pticeps sit: nequaq̃ tñ miser dicẽdus erit. li. ij. cur de⁹ hõ. ca. xij. Itẽ ꝙ cũ ceterꝭ infirmitatib⁹ nr̃is nõ habeat ignorãtiã: oñdit᷑ ibidem (ca. xiij.
Christ⁹ dum ludibria ⁊ mortẽ subijt: exemplũ salubre generi hũano dereliquit. li. ij. Cur deus homo. ca. xviij. Et. li. de medita. redempti. hũa. ca. iij.
Item dedit moriendo qđ non debebat: hoc pulchre ostendit᷑ ibidem.
Christ⁹ q̃re corpus suũ panẽ dixerit: ostẽdit᷑ in ep̃la de fermẽ. ⁊ azy. B
Christ⁹ azymũ panẽ benedixit: non vt p̃ceptũ de azymo seruaret: sed vt azymitas approbaret. ibidẽ. C.
Christ⁹ ductor nr̃ ꝟbo ⁊ exẽplo viã nob̃ ꝟitatꝭ oñdit. li. de mẽsu. cru. (A.
Christ⁹ seip̃m dat ductorẽ ⁊ ĩstructorẽ ĩ h̃ ꝙ dic̃: Post me: Nulli etẽm p̃cedere aut eq̃lit᷑ icedere: s; ip̃m seq̃ licebit: ip̃e em̃ p̃mogenitus ĩ mltis frib⁹. li. de mẽsu. cru. D
Christ⁹ nulla necessitate s; libera volũtate p hoĩe redimẽdo pass⁹ est. li. de medita. redẽp. hũane. ca. iij.
Christ⁹ ꝓpter tres ratiões orauit in mõte añ captionẽ. li. de pas. d. B.
Christus in caluarie loco denudat⁹: velamine matris in lumbis fuit ab ea tectus. ibidem. M.
Item q̃liter in cruce extẽsus fuerit: ⁊ q̃ alte suspensus a terra extiterit: Et qualiter suo sanguine vestẽ beate matris resperserit: du; sub cruce sedula astitit: notat᷑ ibidem.
Christus in cruce pẽdẽs dñ inquit: Pater ĩ man⁹ tuas cõmendo ⁊c. in illa cõmendatiõe cũ hostia sanguinis cõmendabat deo patri: matrẽ suã dulcissimã: cũ oĩb⁹ q̃ de spũ sctõ victuri sũt vsq; ĩ finẽ secli. ibidẽ. P
Christ⁹ trib⁹ vectib⁹ obstruxit infernũ dum de lymbo patres liberauit antiquos. ibidem. Q.
Item de cruce deposit⁹ ad tres pass⁹ a loco crucifixiõis in terrã: capite susceptus fuit a matre ĩ sinũ. Uide et ibidẽ ꝺ plãctu petri: ioãnis: iacobi: ⁊ marie magdalene. R.
Christus quõ appuit matri ⁊ ceteris electis: dum adhuc deplãgeret᷑ ĩ̃ cruce ĩ corpe glĩficato: ⁊c. ibidẽ.
Christus nõ traxit mundiciam sua; a matre: q̃uis ⁊ ipsa mũda fuerit: li. ij. cur deus hõ. ca. xvj. Et li. de ꝯcep. ꝟg. ⁊ pec. ori. ca. xviij.
Cycl⁹ lunarꝭ: ⁊ cycl⁹ solarꝭ: et curs⁹ vtriusq;: notat᷑ li. ij. de imag. mũ. Ci
Clericos monachoꝝ ꝓpositũ appetẽtes: liberos esse ab episcopis ad monasterioꝝ ingressus: ⁊ q̃ piculosum sit ep̃is talib⁹ contraire: probatur ep̃la. x. B. C. (ca. xv. ⁊ xvj. Cl
Cogitare ⁊ ĩ corde dicere: ide; sunt. li. Prosolo. ca. iiij. Co
Collectio breuis omniũ dictorũ: sc; ꝙ spiritussanctus sit de filio sicut ⁊ de patre: fit: ⁊ idip̃m concluditur li. de pcess. spũ sanc. Q. ⁊ R.
Color: ꝙ nõ habeat se silit(er) ad corpus vt rectitudo ad silitudinẽ significationum: ostẽditur li. de ve/

⁊ nõ a patre coactus tã dura ꝑtu
lit.li.j. cur deus hõ.ca. viij.⁊.ix.
Deus dimittit supplicãti qđ debꝫ: ⁊
quõ: pulchre.ostẽdit ibidem:ca.
Deꝰ ꝑficiet de natura hũa/ (xxiiij.
na qđ ĩcepit:id est ꝑ integrã satis/
factionẽ.li.ij.cur deus hõ.ca.iiij.
Itẽ h̃ faciet non cogẽte necessitate.
ibidẽ.ca.v. Et nc̃citas distinguit
Deꝰ nc̃citate nihil fac̃.Et i/ (ibidẽ
ꝓprie attribuit ei nc̃citas.ibidẽ.
Deꝰ q̃ttuoꝛ mõis põt facere hoĩeꝫ.
li.ij.Cur deus homo.ca.viij.
Deus homo an sit ex debito moꝛitu/
rus vt ceteri hoĩes: inuestigat ibi
Itẽ quõ possit vł nõ pos (dẽ.ca.x.
sit peccare:Et cur ille vel angelꝰ
de sua iusticia laudandus sit cum
peccare non possint: notat ibidẽ.
Deus hõ ꝙ ꝓpꝛia potestate moꝛiat:
oñdit ibidẽ.ca.xj.Et iteꝝ ca.xvj.
Deus hõ qualiter de mas (ꝑ lõgũ.
sa peccatrice generis hũani assũ/
pserit hoĩem sine pctõ:notat ibi/
dẽ.Et li.đ ꝯcep.v̄.⁊ pec.oꝛi.ca.j.
Deus nihil debebat dia/ (⁊ ca.xv.
bolo nisi penã:nec hõ illi aliquid
debebat nisi vicẽ: vt ab illo victꝰ
illũ reuinceret: ⁊ sic quicq̃d exige
batur ab hoĩe debebat deo ⁊ non
diabolo.li.ij.cur deus hõ.ca.xix.
Deus non sic assumpsit hoĩem vt na
tura dei ⁊ homĩs sit vna ⁊ eadẽ:
sed vt ꝑsona dei ⁊ hoĩs vna ⁊ ea/
dem sit: qđ non nisi in vna ꝑsona
dei esse põt.li.de incar.v̄b.ca.iiij.
Item cur magis assumpserit hoĩem
in vnitatẽ ꝑsone filij:q̃ꝫ in vnita/
tẽ alicuiꝰ aliaꝝ ꝑsonaꝝ:notat ibi.
Deus duꝫ punit pro peccato nõ pu/
nit pro nihilo.li.de concep. virg.
⁊ pecca.oꝛig.capi.vj.
Deus ideo homo factus esse ꝓbat:
quia nullus nõ deus sufficeret ad
alios redimẽdos.ibidẽ ca.xvij.
Deus est quicq̃d meliꝰ est esse q̃ꝫ nõ
esse:⁊ est solus ꝑ se existens: oĩa
aũt alia facit de nihilo. li. ꝓslo/
giõ.ca.v.Et li.contra insip.P.

Deus cũ non sit coꝛpus:quõ sit sen/
sibilis: ostenditur ibidem ca. vj.
Deus cum multa nõ possit:quomo/
do oĩpotens dici possit:declarat
ibidẽ ca.vij.Et de ca.diab.ca.xij.
Deus quõ sit misericoꝛs et impas/
sibilis soluit.Ibidem ca.viij.
Deus cum sit totꝰ iustꝰ et summe iu/
stꝰ: quõ malis parcat:Et ꝙ iuste
misereat mal': deducit ibidẽ ca.ix.
Quõ iuste puniat:⁊ iuste parcat ma
lis: ostendit ibidem ca.x.
Deus est ꝑ se quicq̃d est:vt ip̃a vita
q̃ viuit et sapientia qua sapit ⁊c̃.
li.Proslo.capi.xij.
Deus solus ꝓpꝛie incircũscriptus ⁊
eternꝰ est:et quõ alij sp̃us incircũ/
scripti ⁊ eterni dicat: declarat ibi
Quõ videat ⁊ nõ vi (dẽ:ca.xiij.
deatur a querẽtibꝰ eũ: notat ibi/
dem.ca.xiiij.
Qꝛ maioꝛ sit q̃ꝫ cogitari possit.Ibi/
Deus est ipsa vnitas: (dẽ ca.xv.
nullo ĩtellectu diuisibilis.li.Pro
solo.capitu.xviij.
Deus solus est qđ est ⁊ qui est:Ibi/
dẽ ca.xxij.Et qđ hoc bonũ sit pi/
ter pater ⁊ filiꝰ ⁊ sp̃ũ ssanctꝰ.Et h̃
sit vnũ necessariũ qđ ẽ oĩe ⁊ so/
lũ ⁊ totũ bonũ. ibidẽ ca. xxiij.
Itẽ quale ⁊ quãtũ sit hoc bonũ: no
tat cõiecturaliter.ca.xxiiij.
Deus nõ habet ꝑtes.li.de ꝓcess. spi.
san.D.Et iterũ ibidẽ sb lr̃a:T.cõ
Deus ideo diabolo ꝑseue (cludit.
rantiã nõ dedit: qꝛ ille ñ accepit.
li.de casu diaboli.ca.iij.
Deus cũ oĩa p̃scire siue scire creda
tur:vtruꝫ eius scĩa sit a rebus: an
res habeat esse ab eius scientia:in
uestigat li. de ꝯcoꝛ.p̃sciẽ. ⁊ pꝛe.
Deus mł̃ta bona dat in (desti.S.
hac vita:sine quibꝰ hõ saluari nõ
põt.li.de ꝯcoꝛ.gr̃e ⁊ libe.arb.E.
Deus cũ reddit rectitudinẽ illã de/
serenti: maius miraculum est: q̃ꝫ
si moꝛtuo vitã amissam restituat.
li.de libero arbitrio.ca.x.
Deus ita discernit inter saluãdos

tia memorie: et memoria pñis: et memorie. Ibidem ca. xlvij.
Fi Fili⁹ alio mō intelligit esse de pře: ⁊ alit spūssctūs. li. de pcess. sp. s. B.
Fe Fili⁹ an sit de spū sctō: an spūssanctus de filio: subtiliter inuestigat: q᷑ vtrūqȝ nequit eē falsū aut verum. li. de pcess. spiri. san. D.
Fi Fili⁹ dei dō patri p nobis debitū exoluit. In specłō euāge. ser. ca. xv.
Et q̄ p tanta passione diligēdus sit: notatur ibidem ca. xvj.
Finis pfectionis. i. pseuerātia notat in vbis christi cū dic: Tollat crucē suā q̄tidie. li. de mēsu. cru. K.
Finis sp p oclis haberi debet. Epła.
Firmamētū vñ dicat: ⁊ q᷑ hui⁹ (v. sint duo poli. li. j. de imag. mun.
Fla Flatus ille cū christ⁹ post (ca. xxv resurrectionē discipulis appuit ⁊ insufflādo dixit: Accipite spiritū sanctū: nō erat spūssanct⁹: et mysteriū illi⁹ declarat li. de pces. sp.
Fon Fōtes q̄re in estate frigidi: (san. H ⁊ in hyeme calidi existāt: ostendit li. j. de imag. mūdi. ca. xxij. Ibidem q̄qȝ multa de aq̄ notant pul
For Forma mūdi: notatur (chra p to. li. j. de imag. mundi. ca. j.
Forma et mores btē marie virginis et eius vnici filij domini nři: colliguntur folio vltimo hui⁹ opusculi.
Fortitudo tertia ps beatitudis: ad quid psit illā habere beatis: cuȝ tūc oīa in suo statu conuenienter sint locata: ostendit: et qualis sit declarat: Eius quoqȝ cōtrariū scȝ imbecillitas ps miserie deducitur: opposito mō. li. de Sili. ca. lij.
Fru Fructus ⁊ finis gl orie ⁊ honorꝫ mūdi quis sit: ostēditur Epła. iij. B.
Gau G Audiū plenū: qđ deus pmittit: quod sit illud: inuestigat li. Prosologion. ca. xxvj.
Gaudiū q̄rtadecima ps beatitudis declarat: et ei⁹ ɔtrariū scȝ tristicia ps miserie: oñdit li. de sili. ca. lxxj.
Gaudiū erat marie virgini in celo ⁊ gaudiū in terra: gaudiū insup ī oī creatura. li. de Excel. b. M. v. ca.
Gaudiū marie vgis: q̄ȝ excellēs (vj extiterit ī filij sui ascēsione: declarat ibidē ca. vij. ⁊ q̄re xp̄s eā non mox secū assūpserit: oñdit ibidē.
Generis hūani pciositas: ⁊ q̄ deus de hoīe pposuerat: causa fuere cur deus hō tam inenarrabilia pertulerit. li. j. cur de⁹ homo. ca. iiij. Ge
Gesta christi ab infantia: elucidant: In specu. euang. serm. ca. v.
Gloriatio hominis christiani esse debet in nomīe iesu crucifixi. In specu. euang. serm. ca. ij. Glo
Gloriā ⁊ honorē mūdi cōculcātiū q̄ sit eoꝝ expectatio: notat epła. iij. b.
Gratia sola opat salutē ī infantib⁹ q̄ post baptismū moriunt anteq̄ȝ suo possint vti libero arbitrio. li. de concord. gře ⁊ libe. arbi. F. Gra
Gratia quō adiuuet libeꝝ arbitriuȝ post q̄ȝ rectitudinē accepit vt fuet qđ accepit: ostendit ibidē J. ⁊ K.
Gratia sola: nec libeꝝ arbitriū solum exceptis infantibus q̄ post baptismum mox decedunt operat salutem: sed hec duo simul. ibidem. L.
Gratis accepta liberaliter distributa a deo pmerent dona maiora. li. j. Cur deus homo. ca. j.
Greci quāuis negent spiritū sanctū de filio pcedere: nō tñ negāt eum esse spūm filij. li. de pces. sp. sa. B. Gre
Iteȝ credūt ⁊ ɔfitent deū de deo eē nascēdo: ⁊ deū de deo esse pcedēdo: nec putāt aliū esse deū q̄ nascitur q̄ȝ de quo nascitur: ⁊ q̄ pcedit q̄ȝ de q̄ pcedit: cū mltis alijs q̄ credūt: ex qb⁹ ɔ eos auctor anselmus pcedit ⁊ ɔcludit suū itentū. ibidē.
Greci excusantur qui pane (p log. fermētato sacrificāt. Epła de fermen. ⁊ azymo. A.
Greci dum azymitas anathematizāt: anathematizāt christū: et si dicūt nos iudaizare: dicāt necesse est et christū iudaizasse. Ibidē C.
Respōsiones varie sup his: notāt ibidē. D. E. F. G.

Item iniust⁹ est q2 nō reddit: ⁊ iiust⁹
est q2 reddere nequit. ibidem
Homo ex necessitate per solū christū
saluatur. ibidem ca. xxv.
Hō a deo factus est iust⁹ vt deo fru
endo eēt btūs. li. ij. cur. d. hō. ca. j.
Itē cur fact⁹ sit rōnalis: ondit ibidē.
Homo si non peccasset: potestatē ha
buisset non mori. ibidem ca. ij.
Homo eo in corpe quo viuit: in eo/
dem ⁊ resurget. ibidem ca. iij.
Hō nō habet esse ab adā: s p adā. li.
de ɔcep. virg. ⁊ pec. orig. ca. x.
Homo quanta bona pdiderit in ipo
casu ade: ondit li. Prosolo. ca. j.
Homo cū nō habet rectitudinē: cur
magis dicit liber q2 ei auferri nō
pōt cū habet: q̄ cū cā habz seru⁹:
q2 cū nō habet: p se nō pōt eaz re
cupare. li. de lib. arb. ca. xij.
Homo q̇ ī deū peccat oēm creaturā
ɔtra se excitat. li. de Simi. ca. cj.
Hō plerūq3 pl⁹ loqt actu q̄ ṽbo: id
ondit ī exēplo. ibidē ca. cxxviij. ⁊
Homo quis cupiēs a vitijs (cxxix
purgari: virtutibus ornari: ⁊ deo
recōciliari: gradū pfectiōis attin
gere: fontē salutis degustare: libꝝ
meditationū studeat visere.
Honor. xj. pars beatitudinis decla/
ratur p similitudinē in paupe ad/
optato in regē: et p similitudinez
inter ignem ⁊ deitatē: eius q̇q3 cō
trariū scz dedec⁹ ps misie demō
strat. li. de Sili. ca. lxv. lxvj. ⁊
Hu Humana saluatio quāta rō (lxvij.
ne seqt de morte christi: pulchre
ostēdit li. ij. Cur de⁹ hō. ca. xix.
Hūana natura qualit corrupta sit:
notat li. de ɔcep. ṽ. ⁊ p. orı. ca. ij.
Humana mēbra seu motus animi in
deo more hūano credere: est ido/
la in corde fabricare. li. de expo.
Hūanā naturā mirabi (mēb. di. A.
li⁹ de⁹ restaurauit: q̄ instaurauit.
li. ij. Cur deus homo. ca. xvj.
Humane nature q̄ttuor sunt status:
q̇b⁹ p diūsis meritis: btā vita vl
misa reddit. li. de sili. ca. cxxiiij.

Hūile aut infirmū dū deū aliq̇d pa/
ti asserim⁹: sublimitatē īpassibi/
lis nature nō cōsideram⁹: s scdm
infirmitatez hūane substātie quā
gerebat idē de⁹ ⁊ hō: vna psona ī
duab⁹ naturis: hoc significamus:
li. j. Cur deus homo. ca. viij.
Hūilitas ex q̇b⁹ ɔsideratiōib⁹ cause
tur ī nob: ondit. li. de Mēs. cru. F
Hūilitas pfecta: pfectaq3 superbia
opa q̇dā habēt silia. li. de Sili. ca.
Humilitas est mons ma/ (cxxxvij.
gnus ad quem per septez gradus
ascenditur. li. de Simili. ca. xcix.
Primus grad⁹ est cognitio
suijpsi⁹: d q̄ agit ibidē ca. c.
Secundus est dolor: ⁊ q̄ do
lor necessari⁹ sit p venia cō
seq̄nda: ostēdit ibidē ca. cij.
Tertius cōfessio: ⁊ q̄ neces/
saria homini existat: demō/
stratur ibidem ca. ciij.
Humi Quartus psuasio: tunc enim
litatis pura est ɔfessio: si eā sequat
volūtaria psuasio. ibidē ca.
Quint⁹ grad⁹ est: cō (ciiij.
sētire se ab alijs sic iudicari:
q̄lez se q̇s cogscit: dolet: cō
fitet ⁊ suadet. ibidē ca. cv.
Sext⁹ est patiētia: ⁊ in q̇ cō/
sistat: ostēdit ibidē. ca. cvj.
Septim⁹ est ad vindictā dei
amare molestias illatas. ibi
dem: capitu. cvij.
Horum graduum recapitulatio: no/
tatur ibidem ca. cviij.
Hūilitatis montē due sorores custo
diunt: scilicet verecundia que est
apud deum: ⁊ verecundia que est
apud homines. ibidem ca. cxj.
Humores: quibus locis purgentur:
et quibus etatibus regnent: decla
ratur li. j. de imag. mundi. ca. iiij.
Ile de quo aliquis est: non Il
i pōt esse ille qui de se est: nec
ille qui de aliq̇ est valet esse
is de quo est. li. de pces. sp. san. B
Impotentia habēdi iusticiā quomō Im
excuset īfantes post baptisma: cō/

cludiť li. de ꝯcep. virgi. ⁊ pecca.
origi. ca. xxix.
Impotētia que descēdit ex culpa nō
excusat impotentē culpa manēte.
li. de ꝯcor. grē ⁊ lib. ar. B.
Impotētie causa aliqliter excusat a
redditiōe debiti: ⁊ īpotētie culpa
culpā augmētat. li. j. cur d. hō. ca.
In Incentiuū amorꝫ de christi (xxiiij.
passiōe: notatur in Speculo euā
ge. serm. ca. xij.
Incitationes mentiū ad btitudinis
eťne desideriū: notanť eplā. ij. B.
India ab indo flumine dicta: mirā/
da in se continēs describitur. li. j.
de imagi. mundi ca. x.
Indiscreta correctio magistrorꝫ qui
iuuenib⁹ p̄sunt: q̄ꝫ pernitiosa exi/
stat: oñdiť. li. de Sili. ca. clxxvij. ⁊
Induratus senex ⁊ in ma (lxxviij.
lis edoct⁹: ad bonū reflecti diffici
le erit: puer vt cera molľ: bona aut
mala imp̄mit: ⁊ horꝫ medius iuue
nis: a malo ad bonū ⁊ ad q̄cūq̄ꝫ
honestū duci possibile erit. li. d̄ Si.
Infern⁹ cū ꝯtētis in eo (ca. clxxvj
⁊ flumen pertransiēs describitur.
li. j. de imagi. mundi. ca. xxj.
Infinita sunt q̄ nos compellunt ad
amandū deū. li. de mēsu. crucꝫ. H.
Infirma saluatoris venerari ⁊ am/
plecti: q̄ꝫ salubre sit homī xp̄iano:
oñdiť in Speculo euāg. ser. ca. j.
Infirmitatꝫ aīe duo genera esse: sicu/
ti ⁊ corporis: scꝫ quasi naturalis
⁊ casuaľ: notať. li. de Sili. ca. cxx.
Initialis modus cogitādi de deo q̄
ē spūs: ꝓponiť li. de Mēsu. cru. C
Initiū p̄fectiōis vie q̄ seq̄ debemus
xp̄m: est seip̄m abnegare. ibidē. E
Inimici quomō diligi possint: mon/
stratur. li. de Simili ca. clxij.
Iniusticia nullā habet essentiā: q̄ꝫ/
uis iniuste voluntatis affectus et
act⁹ p̄ se ꝯsiderati aliq̄d sint: vsus
iniusticiā vocet. li. de concep. vir/
gi. ⁊ pecca orig. ca. v.
Iniusticia ⁊ malū cum nihil sit: cur
horrem⁹ audito noīe mali: et q̄d
faciat op̄a illa que iniusticia face/
re videť: inuestigať ⁊ soluitur. li.
de casu diaboli. ca. xxvj.
Iniusticia non est nisi absentia debi/
te iusticie vbi esse debet iusticia:
et q̄ nō sit aliq̄d sed nihil: ꝓbatur
ibidē ca. xv. ī fine. ⁊ ca. xvj. Et de
concor. p̄scientie ⁊ predest. S.
In iuuene tria notāť: q̄b⁹ ad ꝓbitatē
vētur⁹ p̄noscit. li. d̄ Si. ca. cxxxix.
Immundicie cordis tria esse genera:
notantur ibidem ca. cxix.
Innocentia: beneficio ⁊ p̄latione sic
debemus vti in faciendo ⁊ recipi/
endo: sicuti vsualiter portatur ce
nouexia: ibi dem. ca. cxvij.
Innūerabilia esse beneficia dei qui/
bus volūtatē nostrā excitat ad se
quendū eū in via perfectiōis: pro
batur li. de Mēsu. crucis. C.
In omnibus q̄ christus p̄tulit: diui/
na natura nō est hūiliata: sed hūa
na exaltata: nec illa est īminuta: s
ista est misericorditer adiuta. li. de
medita. redemp. hūane. ca. iij.
Insipiētia octaua pars miserie: qua
lis erit in damnatis: ostendiť per
eius ꝯtrariū scꝫ sapientiā: q̄ p̄s ē
btītudīs. li. d̄ Si. ca. lix. ⁊ lx. ⁊ lxj.
Institutio dīna nō īproprie dī volū
tas appellari p̄t. li. de volū. dī. C
Insule maris varie cū cōtentꝫ in eis:
notātur. li. j. de imag. mun. ca. xx.
Intellectū quē in hac vita capimus
mediū esse inter fidem ⁊ spēm: no
tatur: et quanto aliquis ad illam
proficit: tanto illū speciei appro/
pinquare: quā oīes anhelamus:
In p̄fa. li. de incar. verbi.
Intentio qua ambulandū est in via
p̄fectiōis: īnuiť in v̄bis christi cuꝫ
dic̄: Seq̄ť me. li. de mēsu. cru. R.
Inuocatio pulchra virginis marie:
siľ ⁊ filij ei⁹: notať folio penultio.
Inuocare ī veritate veritatē: nō est
aliud nisi per filium inuocare pa/
trem. li. meditationū. K.
In christo non est alius deus: alius
homo: quāuis aliud sit de⁹: aliud

2

homo: sed idem ipse est de⁹ qui et
hõ: verbũ eñ caro factũ: assũpsit
naturã aliã: non aliã psonã. li. de
Incarn. verbi. ca. v.
Jo Joseph ab arimathia: qr christũ se/
peliuit: ĩuidia iudeoꝝ viu⁹ ĩ muro
recludit̃ ꝺ post liberat̃. li. õ Pas.
Ir Ira dei est volũtas pu (dñi. ĩ fine.
niẽdi. li. j. Cur de⁹ hõ. ca. vj.
Iris: id est arcus in nubibus vñ cau
set: ⁊ imber vñ oriat̃. li. j. de Ima
gi. mun. ca. xxiij. Et ibidẽ agit̃ de
grandĩe: pruina: nebula ⁊ fumo.
Iu Judei: etiã si omnes credidissent: nõ
minus gẽtes vocate fuissent. li. j.
Cur deus homo. ca. xviij.
Justicia nõ põt esse nisi in volũtate
rõnali: sic etiã nec iniusticia. li. de
ↄcep. virgi. ⁊ pec. origi. ca. iij. Et
li. de Casu diaboli. ca. iiij.
Justicia est rectitudo volũtatis pro
pter se seruata. li. de Concord.
grẽ ⁊ lib. arbi. F. Et hec diffinitio
etiã ponit̃ ⁊ discutit̃. li. de Veri/
tate. ca. xiij. prope medium.
Justiciam esse bonum quo iusti fiũt:
⁊ iniusticiã esse malũ quo mali fi/
unt: Et ꝙ ĩiusticia nihil sit nisi bo
ni priuatio: ostenditur. li. de Casu
diaobli. ca. ix.
Justiciã aliquid esse: ostenditur ibi/
dem ca. xiiij. in fine. Et ca. xv. osñ
ditur ꝙ sit aliquid valde bonuꝫ ⁊
honestũ. Et. li. de ↄcor: pscĩẽtie ⁊
predestinationis. T.
Justus duꝫ a diabolo ĩpulsatur sic se
habeat vt lapis quadrat⁹: qui sex
habet latera: vt firmiter in suo pro
posito bono psistat. li. de Sili. ca.
Juuenis sicut alimentis (clxxiij.
diuersis ad pfectã corporis etatẽ:
sic pceptis dissimilibus ad spũalẽ
pducat̃ vitã. li. de Simili. ca. cxl.
Juuenis spirituali doctrĩa semel ad
plenũ imbut⁹: nouo vasi similis eẽ
videtur. ibidem ca. cxlj.
Juuenis tacẽdo: sapientũ verbis at/
tendat: vt ad scientiã spũalis vite
doctrina eorum ptingat: naꝫ qui
pprio caret cultro: merito esurit
si alieno incidere nolit. ibideꝫ. ca.
Juuenis erubescendo in me (cxlij.
lius proficit: qr verecũdia penitẽ
tiam parit. ibidem. ca. cxliij.
Laicorum quorumcunqꝫ non
l esse ecclesiam tradere: sed de La
fendere seu tueri: declaratur
Epistola. xij.
Latitudo cruci spiritualis est fideli/
tas semper spiritum crucians ⁊ di
latans: vt omnes homines subijci
at laudi ac seruituti dei. li. de Mẽ
sura. crucis. D.
Libertas quarta pars beatitudinis: Li
declarat̃: et eius contrarium scꝫ
seruitus pars miserie: ostenditur
li. de Simili. ca. liij.
Libertatis arbitrij diuisio: notat̃ li.
de libero arbi. ca. xiiij.
Liberum arbitriũ ⁊ libertas qua di/
citur liberum: nõ est idem. Et vbi
⁊ q̃ sit illa libertas arbitrij quã sp
habere creditur homo: ⁊ qꝺ sit il/
lud arbitriũ: notat̃ li. de ↄcor. p̃/
sciẽ. ⁊ pdesti. P. Q. Et per exem
plum ostendit̃. ibidem. R.
Liberum arbitriũ simul esse cum gra
tia ⁊ cuꝫ ea operari: declaratur li.
de ↄcord. grẽ ⁊ lib. arb. E. F. ⁊c.
Liberum arbitrium nihil valere af/
firmãtes: cõuincunt̃ ibidẽ. AA.
Liberum arbitrium nõ eẽ (BB.
aliud: ꝗ̃ arbitrium potens serua/
re rectitudinem voluntatis pro/
pter ipsam rectitudineꝫ: probatur
li. de libero arbitrio. ca. iij.
Loca sulphurea: notãtur li. de Ima Lo
gine mundi. ca. xxij.
Locutio summi spiritus: non cõstat
ex pluribus verbis: sed est vnum
verbum per quod facta sunt om/
nia. li. Monologion. ca. xxix. Et
ꝙ ipm verbum non sit similitu/
do factorum: sed veritas essen/
tie. ibidem ca. xxx.
Longitudo crucis spiritualis cõmẽ

B

114

Misericoꝛdia de qua parcit iniustis: ꝑ similitudinē inter dominū aliquē ⁊ seruos illi⁹ qui vulgo naturales dicunt: declarat li. de Similitudinib⁹. ca. lxxiij.

Misericoꝛdia dei tp̄e temptationis ante ꝑpetrationē culpe: nunq̃ debet cogitari: sed iusticia ⁊ iudiciū eius: furoꝛ ⁊ indignatio illius. ibidem ca. cxv.

Misericoꝛdia quā deus ad gen⁹ humanū habuit: q̃ magna fuerit: sb̄ bꝛeuib⁹ ostendit in Speculo euāge. sermo. ca. iij.

Miserie quattuoꝛdecim partes: que sint: in generali ostendit li. de Similitudinib⁹. ca. xlix.

Miserie quas deus homo factus ꝓ homine accepit: notant in Speculo euāge. sermo. ca. iiij.

Mo Modi p̄cipiendi quattuoꝛ: ⁊ totidē obediendi: notant li. de Similitudinib⁹. ca. clxvij.

Momentū vnde dicat ⁊ q̇d sit: notat: et minutū declarat: lib. ij. de Imagi. mūdi. ca. j.

Monachatū potioni: ⁊ abbatē medico: auctoꝛ ipse assimilat: lib. de Simili. ca. lxxvij.

Monachatus verus: quid sit: ꝑ visionis discussionē ostendit. ibidē ca. clxxxvj.

Monachi ꝓfessi q̃ magna spes esse possit: pulchꝛe ostenditur ibidem ca. lxxxij.

Monachi bonū opus: ꝙ acceptabilius sit deo q̃ cuiusq̃ secularium: ostēdit ꝑ similitudinē de arboꝛe. Ibidem ca. lxxxiiij.

Monachi vestꝫ: moꝛalizatio. Ibidē ca. xcij.

Eius coꝛona et tonsura quid repꝛesentet: notat ibidem ca. xciij.

Monachi securitas ⁊ pax: in religione ⁊ claustro existit: foꝛis autem turbatio. Ibidē ca. clxxxvij.

Monachi minima contra sua statuta despicere nō debent: quia qui modica despicit: paulatim ad maxima defluit. Epistola. vj. B.

Monacho ꝓdest etiā illud qđ inuitus ⁊ coactus facit: hoc pꝛima volūtate bona oꝑante. li. de Simili. ca. lxxxj.

Monacho cadenti: deus grauı⁹ irascitur q̃ alio: ⁊ hoc q̃diu cadit: sed benignius ⁊ familiarius eum suscipit dum ad suū bonum pꝛopositum redit: q̃ nō monachū qui ad idem ꝓpositū non venit. Epistola. iij. B. et. C.

Monachoꝛū cōgregatio in terris sic se habet erga cōgregationē angeloꝝ q̄ est in celis: quēadmodū inter illos qui adhuc sunt extra in cella nouitioꝛū: ⁊ illos qui nūc sunt intra in cōgregatione monachoꝛū. li. de Simili. ca. lxxix.

Monachoꝛum sacrificia spiritualia que esse debeant: ⁊ eoꝛū officium qđ per coꝛonā repꝛesentat: ostendit ibidem ca. xciiij.

Monachus qui se totū deo tribuit: citius veniā obtinet q̃ laicus qui nec sua vult dare pro his q̄ transgrediēdo cōmisit. ibidē. ca. lxxxiij.

Monachus necessario magis semꝑ credat abbati: q̃ ꝓpꝛio sensu suo. Epistola. xj. A.

Moꝛes sunt qualitates anime in habitū iam redacte. li. de Similitu. ca. cxxxij.

Moꝛes boni virtutes: mali autē vitia dicunt. Ibidem ca. cxxxiij.

Moꝛs chꝛisti quomō p̄ualeat numero ⁊ magnitudini omniū peccatorum: ostendit li. ij. Cur deus homo. ca. xiiij.

Item quomō deleat omnia peccata: etiā eum perimentiū. Ibidem ca. xv.

Moꝛtale: ponit in diffinitione hominis a philosophis: q̄ non crediderūt totum hominē aliquādo potuisse aut posse immoꝛtalem effici. li. ij. Cur deus homo. ca. xj.

Mortalitas non pertinet ad puram hominis naturam: sed ad corruptam. ibidem.

Mu Mulieres ne desperarent se pertinere ad sortem beatorum: quoniam de femina malum tantum processit: congruum erat christum de muliere nasci: Et sicut Eua virgo peccauit: sic et deum de virgine generari decuit. ibidem. ca. viij.

Multa dicuntur posse aliena potestate: et nō posse aliena īpotentia. li. de Casu diab. ca. xij. post medi.

Mundi creatio quinque modis scribitur. li. j. de Imag. mundi. ca. ij.

Na Naturam propagandi subiecit deus potestati ade: vt ea vteretur pro sua voluntate quādiu vellet esse subditus deo: non quidem bestiali voluptate: sed rationali voluntate. li. de Cōcep. virg. et peccato origi. ca. x.

Naturā aliquā talem esse quo nihil maius cogitari possit: et quod talis sit in intellectu et in re: probatur per lōgum. li. pro insipiente. A. B. etc. Et ibidē obiectiōes quedā tollūtur.

Idem probatur. li. contra. insipiē. per longum: et quia si intelligitur: est in intellectu etc. probatur. D.

Naturam humanam qui restringere cupit: sic agat vt ille qui aquam currentem retinere contendit. lib. de Similitu. ca. cxxij.

Natus de virgine: pro originali peccato habuit originalem iusticiam: quia a iusto patre secundum diuinam: et a iusta matre secundum humanam naturam descendit. Et quomodo non potuerit habere personalem iniusticiam: ostēditur li. de Concep. virgi. et pecca. orig. ca. xx. et ca. xxj.

Ne Necesse est: sepe dicitur: quod tamē nulla vi esse cogitur: et necesse non esse: quod nulla prohibitione remouetur. li. de Concord. prescientie dei cum lib. arbi. D.

Necessitas vel inpossibilitas nō est in deo: Est autem necessitas cogēs et necessitas nō cogēs. li. ij. Cur deus hō. ca. xvij. et ca. xviij. per longū.

Necessitas gratiam auferens seu minuens: et necessitas augens: describitur ibidem ca. v.

Nemo nouit patrem nisi filius etc. pulchre deducitur. li. de Processione spiritussancti. H.

Neque volētis neque currentis: sed dei miserentis: exponitur li. de concord. grē et lib. arb. L. M.

Nihil punitur nisi volūtas: vel iniusticia. li. de Concep. virg. et peccato origi. ca. iiij. Ni

Nihil solet putari bonum: nisi aut propter vtilitatē: aut aliquā honestatem. li. Monolo. ca. j.

Nihil fuit ante summā essentiā: iuxta duplicem sensum quē gerit: cū sic dicitur: exponitur ibidem ca. xviij.

Nihil et aliquid quō cōueniant: ostēditur. li. de Casu diaboli. ca. x.

Non enim loquetur a semetipso: sed quecunque audiet loquetur: Et ille de meo accipiet etc. pulchre declaratur. li. de Proces. spi. san. H. No

Non semper prius est non velle tenere: quam velle deserere: ostenditur li. de Casu diaboli. ca. iij. in fine.

Non tantū ea suscipere debemus cū certitudine que in scriptura sacra legūtur: sed etiam que ex his nulla alia contradicente ratione rationabili necessitate sequuntur. li. de process. spiri. san. N. et O.

Non veni voluntatem meam facere sed eius qui misit me: exponitur li. j. Cur deus hō. ca. xvij. et ca. xviij.

Nox a nocēdo dicitur eo quod oculis noceat. etc. Et de septem temporibus noctis agitur. li. ij. de Imag. mū. ca. iiij.

Nullam actionem per se iniustam debere dici: sed propter iniustam voluntatem: quomodo intelligendū sit: innuitur li. de Concep. virgi. et pecca. orig. ca. iiij. Nu

Ob Obiectio pulchra de vnitate mouetur: Et per auctorem sub tali distinctione soluit: q filius et spūssctūs habēt esse a patre diuersimode: quia alter nascendo: alter procedendo vt alij sint abinuicem: et q per hoc solum essent diuersi filius et spiritussanctus: etiam si per aliud non essent plures. li. de Processiōe spiritus sancti. D. prope finem.

Obiectio: scilicet de eo: cum dicit filium a patre nasci: et spiritumsanctum a patre et filio procedere: q rectius debeat dici q pariter sint a patre filius nascendo et spiritussanctus procedendo: ita vt nec filius a spiritusancto sit: nec spiritussanctus a filio: sicut splendor et calor pariter sint de vno sole. etc. pulcherrime per auctorem soluitur et tollitur. ibidem. J.

Obligatū aliquatenus debito peccati: deus assumere ad beatitudinem non potest: quia non debet. li. j. Cur deus homo. ca. xxj.

Ol Olympias: sunt quattuor anni: et quomodo nomen illud sumpserit exordium: notatur. li. ij. de Jmag. mundi. ca. xij.

Om Omne qd aliquid est a deo fit et dei est: quod vero nihil est: id est malum ab iniusto fit et eius est. li. de Casu diaboli. ca. xx.

Omnis homo si peccatum nō precessisset: simul sicut adam iustus et rationalis esset. li. de Conceptu virgina. et peccato originali. ca. x.

Omnis natura bona diuiditur in duo bona: et horum contraria notantur. li. de Casu diaboli. ca. xij.

Op Opera misericordie maria virgo beata super omnes christo exhibuit. Jn homel. Jntrauit. in medio.

Optimam partem elegit sibi maria que non auferet ab ea: pulchre de virgine beata deducitur: vbi supra: vsq in finem.

Or Oratio pulchra ad patrem et filium et spiritumsanctum: notatur Jn Speculo euange. serm. ca. finali.

Oratio beati anselmi ad gloriosam dei genitricem pulchra valde: notatur li. de Excel. mar. vir. ca. xij.

Orationes p fidelibus et bńfactoribus: notant li. Meditationū. in fine.

Orando dum dicimus: dimitte nobis debita nostra etc. quid operetur: declaratur. li. j. Cur deus homo. ca. xix.

Orandum est sapienter: ardenter: humiliter: fideliter: perseueranter et confidenter vt exaudiatur. li. de Mensuratione crucis. M.

Ordinis genera sunt duo: viro religioso conuenientia. li. de Similitudinibus. ca. xc.

Ordo facticius: sic se habet ad ordinem naturalem: vt corrigia ad sotularem. ibidem ca. xxj.

Ordo probat quid ī homine lateat: sicuti ignis denarij falsitatem ostētat. ibidem ca. xcv.

Originale peccatum a qua origine dicatur descendere: ostenditur li. de ↄcep. virg. et pecca. orig. ca. j.

Originale peccatum: et omne peccatum esse iniusticiam: probatur ibidem. ca. iij.

Originale peccatum quid sit: ostenditur: et q in omnibus sit equale: declaratur ibidem. ca. xxvij.

Originalis et personalis iusticia vel iniusticia que sit: ostenditur ibidem. ca. j.

Originalis peccati quantitas: notatur. Jtem quomodo descendat in infantes: per longum ostenditur ibidem. ca. xxij. et xxiij.

Originem personarum in diuinis: auctor ipse naturali exemplo probat. li. de Jncar. ver. ca. vij.

Origo beate marie virginis deducitur. li. de Excel. marie virg. ca. ij.

Os Os patris: non est aliud q̄ essentia eius. li. de Process. spi. san. M.

Ostentū quid sit:notat̄ li.ij.de Imagine mūdi.ca.j.

Pa Alestina describitur: ꝛ que p gentes ac regiones in ea cōtineant̄:notat̄ li.j.de Imagi. mundi.ca.xiiij.

Paraclit⁹ spū ssanct⁹:quē mittet pr̄ in nomīe meo.Et illud:Cū venerit paclit⁹ quē ego mittā vobis a patre:quō intelligi debeāt ille auctoritates:notat̄ li.de Processi. spiri.sanc.H.

Parthia describit̄.li.j.d̄ Ima.mū.

Paruitas meritoꝝ qualiter (ca.xj. pusillanimitatē ī nobis generet ac īcutiat: ꝛ qualiter illud obstaculum salutis remoueri debeat:vt liberius deum sequi possimus:pulchre ostendit̄ li.de Mēs. cru.B.

Patrem deū:filij sui mortem voluisse quō intelligatur:signatur li.j. Cur deus homo. ca.x.

Pater ꝛ filius nō sic sunt due res:vt in his duabus rebus intelligat̄ eorum substātia: sed eorū relatiōes. li.de Incar.verb.ca.iij.

Pater solus genitor ꝛ ingenitus:solus filius genitus: sol⁹ amor nec genitus nec ingenitus:ostendit̄ li.Monologion.ca.liiij.

Pater de⁹ ꝙ nō sit de⁹ de deo:ꝓbatur li.de Processi.spirit.san.C.p

Pater quia habet filiū:ꝛ (pe finē. spū ssanctus qꝛ non habet filiū: p hoc ꝓbari potest:quia sunt alij ab inuicē:nō tamē hec est cā vt sint diuerse persone.ibidem.E.

Patris ꝛ filij ꝛ spūssancti:sex sunt differentie: de quib⁹ ꝑ longū agitur.ibidem.S.et T.

Paucitas perfectoꝝ innuit̄ p christum: dū dicit:Si q̄s.i.q̄si aliq̄s ex multis vult post me venire ꝛc̄. li.de Mensur. crucis.A.

Paulus aplūs credit̄ didicisse euāgeliū in illis tribus dieb⁹ quibus cecus erat.ibidem.E.

Pax quattuor modis agit̄:quibus homo ad verā quietē ꝑducit̄.lib. de Simili.ca.cxxiij.

Pe Peccans quomō sit seruus peccati: ostendit̄ li.de Libe.arbi.ca.x.

Peccare non est aliud q̄ȝ deo debitum nō reddere.li.j.Cur de⁹ hō. ca.xj.Et qō sit illud debitū qō 9o debemus: notatur ibidem.

Peccata pentū post adam nō imputant̄ animab⁹ filioꝝ.li.de Cōcep.virgi.ꝛ pec.orig.ca.xxiij.ꝛ

Peccata dimittere sola mise (xxv. ricordia sine solutiōe debiti: an h̄ deum deceat: pulchre ostenditur li.j.Cur deus hō.ca.xij.et.xiij.

Peccati pōdus seu magnitudo ostēdit̄: et iō grauissimū:qꝛ ꝯtra deū cōmissum.li.j.Cur de⁹ hō.ca.xxj.

Peccator ne desperet:ad iesum confugiat:ꝛ hoc nomen suū iesus cōsideret.li.de Miseria hoīs.F.

Peccator negligēs ꝯuerti:stulto pigro assimilatur:ꝛ paupi insipiēti. li.de Simi.ca.cliiij.ꝛ clv.

Peccator peccatorē iustificare non pōt.li.j.Cur de⁹ hō.ca. xxiij.

Peccatoꝝ remissio est homini necessaria: vt ad beatitudinē eternā ꝑueniat.ibidem.ca.x.

Peccatoꝝ magnitudo luctum ingē homini cōferre debet:Et ꝙ nullū peccatū cōtra deū cōmissum paruum sit dicēdū:asserit̄ li.de Miseria hominis. C.D.E.

Peccatū īpunitū dimittere: nec de⁹ pōt: nec peccator sine solutiōe ad talem beatitudinē qualē habebat antequā peccaret peruenire.li.j. Cur deus homo.ca.xix.

Peccatū quo dānat̄ humanū gen⁹ cur magis imputetur ade q̄ȝ eue: cū tū ille p illā ꝛ p⁹ peccauerit:notat̄ li.de ꝯcep.V.ꝛ pec.ori.ca.ix.

Peccatum patris nullus portat ꝰ suum:nec infantes peccatū ade: sed suum.ibidem ca.xxvj.

Peccatū duplex scȝ naturale ꝛ ꝑsonale: describitur ibidem.ca.xxiij.

Pctm̄ ade ꝑsonale quō transeat in oēs:ꝛ sit in illis qui ab ipō ꝓpagātur naturale seu originale. ibidē

in fine.ca.

Peccatū infantū min⁹ ē q̃ peccatū ade: null⁹ tñ sine illa vniuersali satisfactiōe: p quā ꝛ magnū ꝛ paruū peccatū dimittit̃: saluat̃. Ibidē.

Pena peccantis cuiusmodi sit honor dei: ostendit̃ lib.j. Cur deus homo.ca.xiiij.

Pena peccati: cur pseueret in nobis in hac vita deleto pctō p baptismum: inuestigat̃ li. de ꝯcord. grē ꝛ lib.arbi.A.X.

Penitētia alia hūida: alia sicca: notatur li.de Simi.ca.cxliiij.

Penitere de aliquo magno crimine cupientis: illo more agat vt arborem magnā succidere volētis. ibidem.ca.cxlv.

Perfectuꝫ odium peccati pfectusq; amor eiusdeꝫ: idem plerūq; opus exhibet exterius. li.de Similitudinibus.ca.cxxxvj.

Periculose valde viuimus: nā quotienscūq; sciēter aliquid quātūlibet paruū cōtra dei voluntatē facimus: grauiter peccam⁹. li.j.Cur deus homo.ca.xxj.

Pestilentia vnde causet̃: ostendit̃ li.j.de Imagi.mūdi.ca.xxiij.

Petitio hūilis ad filiū dei pro sua passione: notat̃ in Speculo euangeli.sermo.ca.xvij.et ca.xviij.

Pl Planctus peccatorꝫ: deuotissime inducit̃ li.de Miseria hoīs.D.E.

Planetarū cursus: ordo ꝛ natura: declarat̃ li.j.de Ima.mū.ca.xxiiij.

Planetarū colores: notant̃ ibidem: cum zodiaco ꝛ harmonia ꝛc.

Plus peccat qui amorem pximi a corde alteri⁹ minuit: q̃ qui victū ab ore pauperis rapit. li.de Similitudi.ca.cl.

Po Potentia duodecima pars beatitudinis: exponit̃: et eius contrariū scꝫ impotentia pars miserie: notatur: Ibidē ca.lxviij.

Potestas sequitur voluntatē. li.ij. Cur deus homo.ca.x. et de Casu diaboli.ca.xij.

Potestas multiplex: notat̃ li.de Casu diaboli.ca.xij. post pncipiū.

Potestas peccandi q non ptineat ad libertatē arbitrij: ostendit̃ de Libero arbi.ca.j.

Potestas seruandi rectitudinē voluntatis pter ipsam rectitudinē: q sit pfecta diffinitio liberi arbitrij: ex genere ꝛ differentijs: ostenditur ibidem ca.xiij.

Preciosum a vili separans ori dei assimilat̃. Epistola.x.C. Pre

Prescietia dei impropie dicit̃ prescientia: cum omnia ei sint p̄sentia ꝛc. li.de Casu diabo.ca.xxj.

Prescientia dei: qō non discordet a libero arbitrio: probat̃ per multa. li.de Cōcordi. p̄sciētie dei cū libero arbi.B.Et p̄destiatiōis.P.

Prescientia dei non necessitat hominē peccare vel nō peccare. Ibidem.C.ꝛc.

Prescientiā diuinā ꝛ liberum arbitriū sibijnuicē consentire: nullatenus dubitandū esse asserit̃ pter humanā rationem. li.de Casu diaboli.ca.xxj.

Presciri quomō intelligat̃. lib.de Cōcord. p̄sciētie dei cū libe.arbitrio.E. Et p̄destinatiōis.D.

Propagatio viri de sola virgine nō est naturalis aut voluntaria: sed mirabilis sicut ꝛ illa que mulierē de solo viro protulit. li.de Conceptu virgi.ꝛ pec.origi.ca.xj. Pro

Pro peccato satisffacere quid sit: notat̃ li.j.Cur deus hō.ca.xj.

Propria volūtas: dei volūtatē sibi aduocatā habere nō potest. li.de Simili.ca.vj.

Proprie voluntati omnia vitia deseruiūt. Ibidem ca.xxxvj.

Proprietates cōplexionū notant̃: et quib⁹ hor꜠ dominent̃: ostendit̃ li.j.de Imagi.mūdi.ca.iiij.

Proprio filio suo nō pepcit de⁹ ꝛc. exponit̃. Et illud: Nō sicut ego volo: sed sicut tu: declarat̃ lib.j.Cur deus homo.ca.ix.

Propt̃ qđ deꝰ exaltauit illũ ⁊c̃. quõ
intelligi debet: notat̃ ibidẽ.
Propter peccatores amplius ꝙ ꝓ/
pter iustos: beata virgo effecta
Pu est mater dei. li. de Excellentia ma
rie virginis. ca. j.
Pulchritudo prima pars beatitudi
nis: que sit ostenditur: Et illius
contrarium scilicet turpitudo ꝑs
miserie: declaratur li. de Similitu
dinibis. ca. l.
Punctus est paruus transcensus
puncti in horologio. li. ij. de Ima/
gine mundi. ca. j.
Pusillanimitas ad sequẽdum chri/
stum ex septem causatur. li. de Mẽ
Qua suratione crucis. B. per totum.
q — ua et cuius necessitate ip/
se altissimus se sic humilia/
uerit vt hominẽ redimeret:
factus homo: ostendit̃. li. de Me/
dita. redemptio. humane. ca. iij.
Quadrans est quarta pars diei ha/
bens tres horas: naturalis vero
diei sex horas. li. ij. de Imagine
mundi. ca. j.
Quanto opulentius ex his que per
obedientiam pascunt in sacra scri
ptura nutrimur: tanto subtilius
ad ea que per intellectum saciant
Que ꝓuehimur. li. de Incar. ver. ca. ij.
Quecunqꝫ dicuntur ad aliquid ita
vt ad inuicem magis vel mi/
nus aut equaliter dicantur: per
aliquid dicuntur: non aliud ⁊ ali/
ud: sed idem intelligitur in diuer/
sis: siue ĩ illis equaliter siue in eq̃/
liter consideretur. li. Mono. ca. j.
Questio de qua totum opus pẽdet:
scilicet cur infirmitatem nature de
us assumpserit mouetur. l. j. Cur
deus homo. ca. j.
Questio de qua totum opus depen
det: scilicet cur deus homo factus
sit ⁊c̃. recapitulatur cum ceteris
de quibus tractatũ est: sũmatim:
Et ꝙ sufficienter responsum sit q̃/
stionibus de restauratione: et hu/
mana assumptione ⁊c̃. asseritur a
boso. li. ij. Cur deus hõ. ca. xviij.
Questio pulchra mouetur contra ne
gantes spiritum sanctum procede
re de filio. li. de Processione spi/
ritussancti. G. prope finem.
Que ꝑ interrogationẽ et respõsionẽ
inuestigant̃: multis et maxĩe tar/
diorибꝰ ingenijs magꝫ patẽt: et lõ
placẽt. li. j. Cur deus homo. ca. j. Qui
Quid habes qđ nõ accepisti: omni/
bus dicitur (excepto deo) etiam
angelis. li. de Casu diaboli. ca. j.
Et de ꝯcor. grẽ ⁊ liberi arbi. H.
Quicquid necessaria ratione vera/
citer esse intelligitur: id in nullam
debet duci dubitationem: etiam si
ratio quomodo sit non percipiat̃.
li. j. Cur deus homo. ca. xxv. Quo
Qꝛ necesse sit verbum solum et ho/
minem in vnam conuenire perso/
nam: ostẽditur li. ij. Cur deus hõ.
ca. ix. Et li. de Incar. vb. ca. iiij.
Qꝛ veritas veteris et noui testamẽ/
ti in his que dicta sũt probata sit.
ꝓbat̃. li. ij. Cur deꝰ homo. ca. xxij.
Qꝛ nõ sint tres dij: quamꝙ tres res
ꝑsonales: vna tñ res essentialis:
ostendit̃ per longum. li. de Incar
natione verbi. ca. iij.
Qꝛ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus
non sint tres res separate: natura
li exemplo ꝓbatur. ibidem. ca. vj.
Qꝛ nihil per se sit iustum aut iniustũ
nisi ipsa iusticia vel iniusticia: ostẽ
ditur. li. de Conceptu virginali et
peccato originali. ca. iiij.
Qꝛ in semine sumpto de virgine nõ
sit peccatum: nec necessitas futuri
peccati: probat̃ ibidem. ca. viij.
Et per. viij capitula continuatur
et concluditur. ca. xv. in fine.
Qꝛ propagatio de virgine non sub/
iaceat legi ⁊ meritis naturalis ꝓ/
pagationis: notatur ibidẽ. ca. xj.
Qꝛ sit vnum aliquid summe bonum
et summe magnum: ⁊ summũ om/
nium que sunt: probatur li. Mo/
nologion. ca. j. et ij.
Qꝛ sit natura quedam per quam est

quicquid est: que per se est: ⁊ est
summū omnium que sunt. ibidē.
ca.iij.et iiij. Et ꝙ sicut illa est per
se ⁊ alia per illam: ita illa sit ex se:
et alia ex illa.ibidem.

Qꝫ illa nō sit vlla iuuante causa du
cta ad esse:nec tamen sit per nihil
aut ex nihilo:aut quomodo intel/
ligi possit per se esse:⁊ ex se:osten/
ditur ibidem.ca.v. Et quomodo
omnia alia sint ex illa: notatur ibi
dem ca.vj.

Qꝫ a deo non sit nisi bonum ⁊ esse:⁊
omne bonum sit essentia:⁊ omnis
essentia bonum:ꝓbatur li.de Ca/
su diaboli.ca.j.

Qꝫ potestas volendi in angelo qđ
non debuit:semper bona fuerit:et
ipsum velle quantum ad esse semꝑ
bonū sit:declarat̄ ibidē.ca.xxviij.

Qꝫ non possit cogitari non esse quo
maius cogitari non potest:conclu
ditur li.Contra insip. E.⁊c̄.

Quomodo in christo dicantur due
persone esse sicut due nature assū/
pte:et vnde causet̄ hic error: no/
tatur li.de Incar.verbi.ca.v.

Re r Ecta voluntate nihil libe/
rius esse:ostenditur li.de Li
bero arbitrio.ca.ix.

Rectitudinem seu veritatem actiōis
aliam esse necessariam:aliam non
necessariā:notat̄.li.de veri.ca.v.

Reddere debemus deo non solum
nos:sed et nostra:scilicet natura/
lia : fortuita : et gratuita . li . de
Mensura.crucis. E.

Redemptio generis humani: cur
sit occultata:⁊ tam diu dilata:ostē
ditur li. de Medita. redemptio/
nis humane.ca.ij.

Redemptor noster christus nihil su
stinuit in omnibus que passus est:
nisi pia voluntate.hoc in concor/
dantia duarum rationū ostendit̄.
li.de ꝯcep.vg.⁊ pec.orig.ca.xix.

Regnare in celo quid sit: ostenditur
Epistola.ij.C.

Regule ad inueniendum annum do
mini: Epactas: annum solarem:
cōcurrētes: bisextū: cyclū lunarē:
annum nouenalis cycli: ⁊ claues
terminoꝝ:notant̄ li.ij.de Imag.
mundi.ca.xxiij.

Relatio quomodo restringat conse
quentiam vnitatis dei: ostendit̄
li.de Processione spiri.san.C.

Relationis oppositio prohibet pa/
trem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctum
de inuicem dici;⁊ propria singulo
rum alijs attribui.ibidem.

Relationum pluralitas quomodo
obuiet vnitatis consequentie:pul
chre consideratur ibidem.C.cir/
ca medium.

Rem esse in intellectu aliud est ꝙ̄
intelligere rē eē.li.Prosolo.ca.ij.

Rem esse preteritam: ⁊ rem preteri/
tam esse preteritam: aut rem esse
presentem ⁊ rem presentem esse p̄
sentem.⁊c̄.ꝙ iste locutiones non
sint idem:ostēditur li.de Cōcor.
p̄scientie dei cum lib.ar.E. F.H.

Remissionem omnium peccatorum
confert votum emissum deo in sub
missione ⁊ resignatione proprie
volūtatis in religione.Epl'a.j.B.

Res carens ratione nec ad peccatū
incitare potest: nec ad virtutem.
In declara.suꝑ de ꝯcep.vg.ī pri

Res eadem multis modis (cipio.
diuersis considerationibus susci/
pit in se contraria: ꝓbatur hoc in/
percussione.li.de Veritate.ca.ix.

Res vna ⁊ eadem in scriptura sacra
multotiens inuenitur significare
diuersa. In homel. Intrauit.

Responsio contra grecos qui repre/
hendunt latinos in eo ꝙ sine eo/
rum consensu insertum sit in sym
bolo athanasij: qđ nos ⁊ ipi ꝑiter
suscipimus: de processione spiri/
tussancti de filio: vt cum dicitur:
Qui ex patre filioq̄ procedit:⁊c̄.
notatur.li.de Processione spiri/
tussancti. P.

Sa S Acerdotes: cēsuras ⁊ excōmu/
nicatiōes ꝑuipēdētes: q̄lr̄ co/
ercendi sint ⁊ puniēdi: et q̄liter
ceteri clerici ordīes sacros haben
tes: oñdr̄ Epistola. viij. C. et. D.
Sacramēta ecclesie: si ꝑ vniuersam
ecclesiā vno ritu ⁊ cōcorditer tra
ctarenr̄ bonū esset: Et quō cōtra/
riū excusari possit: et vnde ille di/
uersitates causate sint: ostenditur
Epl'a de Diuersitate sacr̄oꝝ. A. B
Sacrā scripturā supra solidā ꝟitatē
velut supra firmū fūdamētū fun
datā eē: asserir̄ li. ij. Cur de⁹ hō.
Sacre fidei q̄stiōes dū dispu (ca. xix.
tam⁹ aut rimamur: nō q̄libet diale
ctici: ꝫ in scripturꝪ sacris exꝑti hu/
milir̄ suscipi dn̄t. Nā in se ꝯfidens
hūana scīa: citi⁹ pōt īpingēdo cor/
nua sibi ꝯfringere q̄ꝫ initēdo petrā
hāc solidissimaꝫ euellere. li. de In/
Scti nō gaudebūt de (car. ꝟ. ca. ij.
ruina āgeloꝝ: qꝛ null⁹ cert⁹ erit: ꝙ
tō factus sit vt numerū cōpleat ī/
minutū. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xviij.
Scti dei ī glīa: videbūt deū sicuti ē:
ꝫ magnitudinē diuinitatꝪ ei⁹ siue
īmēsitatē potētie illi⁹ cōprehēdere
nequibūt. li. de Simili. ca. clxvj.
Sanitas quīta ꝑs beatitudinis: q̄lis
sit: relinquir̄ inexplicabile: Et ei⁹
ꝯtrariū scꝫ infirmitas q̇nta ꝑs mi/
serie: oñdr̄ li. de Simili. ca. liiij.
Sapiētia: octaua ꝑs btītudinis ad
animā ꝑtinēs: q̄ sit oñdr̄. Et qꝛ ī
illa felici societate supne curie: a
singulis oēs: ⁊ ab oīb⁹ singuli co/
gnoscēt̄: nec quēpiā oīno latere q̄
ꝑria: q̄ gente: q̄ stirpe q̇s edit⁹ sit:
vl' q̇d etiā ī vita sua fecerit: notar̄
Quō aūt pctā singl'o (ibidē ca. lix.
rū singl'is pateāt: pulchre deducir̄
ibidē ca. lx. Et lib. Meditatio. F.
Sapiētia ꝑfecta atq̄ꝫ stulticia: eadeꝫ
plerūq̄ꝫ faciūt oꝑa. ibidē. ca. cxxxv
Satisfacere: est honorē quē deo ra/
puit peccādo: soluere. li. j. Cur de⁹
Satisfaciēdo ꝓ homīe: (hō. ca. xj.
oportebat deū hoīeꝫ assumere ex
genere adē: ⁊ de virgine femīa. li.
ij. Cur deus hō. Ca. viij.
Satisfactionē oportet esse ꝫm mēsu/
rā peccati: qꝛ de⁹ nihil īordinatū
relinq̄t ī regno suo: nec ꝑ se potuit
cā facere hō. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xx
Satisfactionē factur⁹: necc̄e est eē ꝑfe
ctū deū: ⁊ ꝑfectū hoīem. li. ij. Cur d.
Satisfactio q̄ hō saluar̄ (hō. ca. vij.
fieri nō p̄t nisi ꝑ deū hoīeꝫ. ibidem
ca. vj. Nec fieri p̄t nisi soluar̄ deo ꝓ
pctō hoīs aliq̇d mai⁹ q̄ꝫ omne qđ
ꝑter deū est. Ibidē: Et in li. Medi
tationū redemp. hūane. ca. iij.

Se Securitas tertiadecima ꝑs btītudi/
nis oēs alias btītudines ꝯfirmat.
Eius quoq̄ꝫ contrarium scꝫ timor
xiij. ꝑs miseric: notar̄ lib. de Simi:
Semē equoce dicir̄: ⁊ de (ca. lxix.
eo qđ est causa: ⁊ de eo qđ ē ex cā.
In declara. de cōcep. virgi. col. iij.
Sensus aīe notanr̄. li. de. Si. ca. iij.
Sensus corꝑis tūc aperiūr̄: si volū
tas se soli deo ꝯiūxerit. ibidē ca. iiij
Sensus corꝑis sunt q̇nq̄ꝫ: ⁊ qꝛ horū
sensuū delectatio rari⁹ sit bona: se/
pius ꝟo mala: notar̄ ibidē. ca. xij.
Septē cause notanr̄: q̄ꝝ q̄libet suffi/
ceret hoīem cōpellere vt faterer̄ ī
se nihil iuris hēe. li. de Mē. cru. E.
Septē sunt cause q̄ nos inducunt vt
cōfidam⁹ dei bonitati. Ibidē. D.
Seruit⁹ peccati ꝙ nō auferat liber/
tatē arbitrij: declarar̄ li. de Libe.

St Sicuti oīa ꝑ sūmā essen (arbi. ca. xj
tiā facta sūt: ita vigēt ꝑ īpam ⁊ in
illa. li. Monolo. ca. xij.
Si iniust⁹ cōuersus fuerit: fecerit q̄ꝫ
iusticiā ⁊c̄. nō intelligir̄ nisi de ilꝪ
q̇ aut expectauerūt christū anteq̄ꝫ
veniret: aut crediderūt ī eū postq̄ꝫ
venit. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xx.
Sīilitudo inr̄ suggestionē: delectati/
onē: cōsensum: ⁊ canē: notar̄ li. de
Sīilitudo inr̄ q̄litates (Simi. ca. xl
corꝑis ⁊ aīe: notar̄ ibidē ca. cxviij
Simplicitas dei ⁊ ei⁹ pluralitas: no
tar̄ li. de Proces. spi. san. B. ꝑ to.
Simplicitas vnitatis q̄lr̄ a se exclu/
dat pluralitatē: q̄ ē in relatiuoꝝ si/
gnificatiōe: oñdr̄ li. de ꝓces. s. s. C

Sine fide ꝛ obedientia mãdatoꝝ dei: nõ solũ ꝓhibet mens ad altiora ascẽdere: sed plerũq; etiã intellectus dat⁹ subtrahit: ꝛ ipsa fides neglecta bona ↄscia subuertit. li. de Incarna. verbi. ca. ij.
Syria describit: ꝛ q̃ in ea ↄtineant: declarat li. j. de Ima. mũ. ca. xiij.
So Solis quattuor circuli: notant li. ij. de Imagi. mũdi. ca. ij.
Sp Spũisancto nõ accidit dari vel mitti: cũ ipe sit vbiq; ꝛ imutabilis. li. de Proces. spi. san. F. in pncipio.
Spmsanctũ eẽ de filio: ꝛ nõ filiũ de spũsancto: inexpugnabili rõne cõcludit. Ibidẽ. D.
Spmscm a nl'o (sic) ... eẽ: falsũ eẽ oñdit. ibidẽ. E. i fine.
Spmscm hẽ esse a pr̃e id qḋ ẽ: p lõgũ ꝓbat cõtra quedã epm grecis fauẽtẽ. Ibidẽ.
Spmscm eẽ deũ de deo ꝛ ꝓcedere de deo: ↄcludit ibidẽ. E. et. F.
Spmscm ex sola ꝓcessiõe aliũ eẽ a pr̃e asserẽtes ↄuincũt: ꝛ ꝓcedere declarat ibidẽ. F.
Spmscm nõ ꝓcedere a patre p filiũ: oñdit ibidẽ. K. Et exemplũ seu simile notat scȝ de fonte: riuo: ꝛ lacu: qḋ ꝛ p longũ deducit. Ibidẽ. L.
Spmscm sicuti nõ credim⁹ eẽ de hoc vnde duo sũt pr̃ ꝛ fili⁹: ꝫ de ħ in q̃ vnũ sunt: ita nõ dicim⁹ duo ei⁹ pncipia: sed vnũ pncipiũ. Ibidẽ. L.
Spmscm eẽ de filio: iterũ ꝓbat aliis rationib⁹. ibidẽ. O
Spũscti nomẽ p relatiuo noĩe ponit. Ibideȝ. B.
Spũsanct⁹ nõ ideo ẽ ali⁹ a pr̃e qꝛ nõ hȝ filiũ aut spmscm de se ꝓcedẽtẽ sic pr̃: nec qꝛ de aliq̃ ꝓcedit ꝛ pr̃ de nullo ꝛc̃. Ibidẽ. E. in medio.
Spũsancti duas posse noĩari ꝓcessiões: si vnaq̃q; in suo sensu accipiat: nõ esse negandũ: auctor ipe declarat ibidẽ. F.
Spũsanct⁹ dr̃ spũs filij: ñ ob aliḋ nisi qꝛ ex ipõ ẽ. ibidẽ ꝫ. in fine.
Spũsanct⁹ inficit impiũ: cũ cor ei⁹ cõuertitur ab impietate ad pietatẽ. Ibidem. M.
Spũscti septẽ sũt dona: scȝ timor: pietas: scĩa: fortitudo: cõsiliũ: intellect⁹: sapiẽtia. lib. de Sili. ca. cxxx.
Itẽ q̃nq; pma ad actiuã vitã ptinent: duo autẽ scȝ intellect⁹ ꝛ sapientia ad ↄtẽplatiuã. ibidẽ. ca. cxxxj.
St Stellarũ dispositio soli deo cognita relinquit. li. ij. de Ima. mũ. ca. ij.
Su Sublimitas cruc' spũal' ẽ cruciari p eo q̃ deũ ad plenũ laudare ñ possum⁹ ꝛ amare. li. de Mẽsu. cru. H.
Substãtia qñ hȝ eẽ d' sba: due sũt ibi relatiões isociabiles: si ɓm illas noĩa ponãt sbe. li. de ꝓcess. spi. san. B.
Sũma essentia q̃ sit in oibus: ꝛ oĩa sint ex illa ꝛ p illã ꝛ in illa: ostendit li. Monologion. ca. xiij.
Et q̃d de ea possit vel nõ possit dici sbstantialit': inuestigat ibidẽ ca. xiiij.
Et qꝛ quicq̃d de illa sũma natura dicit relatiue: nõ est eius significatũ sbale. ibideȝ in pncipio.
Sũma sba nõ ẽ corp⁹: vl' aliq̃d eoꝝ q̃ corporei sensus discernũt: Illa eñ sola ẽ q̃ penit⁹ nihil est meli⁹: ꝛ q̃ melior est oib⁹ q̃ nõ sũt qḋ ẽ ipa. li. Monolo. ca. xiiij. ꝓpe finem.
Et q̃ idẽ sit illi esse iustã: qḋ est esse iusticiã: Et cetera q̃ de ea dicũt nõ dicũt q̃lis vel q̃nta: ꝫ magis q̃d sit. ibidẽ. ca. xv. Et eã dẽ eẽ simplicẽ: ꝛ nõ cõpositã: ꝓbat ibidẽ. ca. xvj.
Sũma natura illa quõ sba dicenda sit: ꝛ q̃ sit extra oẽm sbam: ꝛ singularit' sit q̃c̃q̃d ẽ: oñdit ibidẽ. ca. xxv
Et q̃ nõ ↄtineat i cõi tractatu sbaꝝ ꝛ tñ sit sba ꝛ idiuidu⁹ spũs: ꝓbat ibidẽ. ca. xxvj.
Itẽ q̃ idẽ spũ ↄ sim plicit' sit: ꝛ creata illi cõpata non sint: disseritur ibidem ca. xxvij.
Et q̃ eius locutio idipm sit qḋ ipse: nec tñ sint duo: ꝫ vn⁹ spũs. ibidẽ. ca. xxviij.
Q: i illa sũma natura pr̃ ꝛ fili⁹ ꝛ coꝝ spũs pit er sint i se inuicem: notatur ibidem. ca. lvij.
Itẽ q̃ null⁹ coꝝ alio idigeat ad memorãdũ vl' intelligẽdũ ꝛc̃. ibidem ca. lviij.
Et q̃ nõ sint tres ꝫ vn⁹ seu pr̃: seu fili⁹: seu vtriusq; spirit⁹. perhibetur ibidem ca. lix.
Quõ ex his multi filij nasci videãt: sbtilit' mouet ibidẽ. ca. lx. Et q̃ nõ sit ibi nisi vn⁹ vni⁹. ibidem ca. lxj.

Et quamuis illud sit inexplicabile: credendum tamen esse perhibetur. Ibidem.ca.lxij.
Summa essentia est speràda.li.Monologion.ca.lxxij. Credèdum est in illam.ibidem.ca.lxxiij.
Et tres sū na essentia quodammō dici possit: ośdit ibidē.ca.lxxvj.
Et ipsa dominetur omnibus: ⁊ regat omnia: et sit solus deus: cōcludit ibidem.ca. lxxvij.
Summam substantiam esse sine pncipio et sine fine: probatur li.Monologion.ca.xvij.
Et quō nihil fuit ante aut erit post illam: ostenditur ibidem.ca.xviij.
Summam essentiam esse in omni loco ⁊ tempore: declaratur ibidem ca.xix.⁊ xx. Nec sic est tota in omnibus locis vel temporibus vt p partes sit in singulis.ibidem.
Item quomodo sit in omni: et in nullo loco: ostenditur ibidem ca. xxj. Et ca. xxij.
Summā hanc essentiam nullis accidentibus esse mutabilem: nec alicuius accidētis susceptibilem esse: concluditur ibidem ca.xxiiij.
Summam hanc naturam ineffabilem persistere: auctor probat: q̄uis de illa ineffabili re verum disputatum sit.li.Monolo.ca.lxiij.
Summam naturam amare omnem naturam se vere amantem: ⁊ q̄ se ipsam retribuat amanti: pbatur ibidem.ca.lxviij.
Summus spiritus quomodo dicat seipsum coeterno verbo: ostendit li.Monologion.ca.xxxj.
Item q̄ vno verbo dicat se ⁊ q̄d fecit.ibidem ca.xxxij. Et q̄ idem sit illi scire quod intelligere siue dicere: demōstrat ibidem: ca.xxxiij.
Item q̄ quicquid factum est in eius verbo ⁊ sciētia: sit vita ⁊ veritas. concluditur ibidem.
Summus ille spiritus quomodo dicat: vel quomodo sciat ea que facta sunt: ab humana scientia non posse comprehendi: concluditur ibidem.ca.xxxiiij.et.xxxv.
Summus spiritus quicquid ipse est ad creaturam: hoc est ⁊ verbum eius: nec tamē ambo simul pluraliter: Et quid duo sint exprimi nō posse: quamuis necesse sit esse duos: ostenditur ibidem.ca.xxxvj.⁊ xxxvij. Et q̄ idem verbū sit ab ipso summo spiritu nascendo: demōstratur.li.Monolo.ca.xxxviij.
Et q̄ verissimuȝ proprium illius est esse gentem: istius vero verissimā esse prolē: notat ibidem.ca.xxxix.
Item q̄ ille verissime gignat: et ille verissime gignatur: Et q̄ nomen patris illi magis cōueniat q̄ matris: ⁊ proli nomen filij q̄ filie: pulchre ostenditur ibidem.ca. xl.
Item proprium est illius verissimū esse genitorem: ⁊ istius verissimū esse genitum.ibidem.ca.xlj.
Retractatio cōmunionis amborum ⁊ proprietatum singulorum: notatur ibidem.ca. xlij.
Quomodo alter alterius sit essētia: inuestigatur ibidem ca.xliij.
Superbia non sic vt aliqui putant est in altum eleuata: sed demissa ⁊ vallis maxima bestijs vitiorum plena: ⁊ caligine tenebrarum densissima.li. de Similitu. ca. xcviij.
Superbie tres modi declarantur. Epla.xiij. Et 9tra istos modos iueniūt dicta i sacra scriptura. Ibi.
Temptatio qualiscunq̄ sit: nō cogit inuitum peccare.li. de Libero arbitrio.ca.v.
Tēdēs ad virtutes: agere debet more hortulani.li.de Simi.ca.xcvij.
Item agere eum expedit: sicuti qui domum edificare cupit. ibidem. ca. xcviij.
Terminus paschalis qualiter inueniēdus sit: Et de regularibus eiusdem termini: agitur.li.ij.de Imagine mundi.ca.xxiiij.et xxv.

Terra quibus nominibus nomineť: oſtendiť li. j. de Jmag. mun. ca. v.
Qꝛ ſit rotunda: ⁊ oceano vndiqꝫ claudať ⁊c̃. notať ibidem. ca. vj.
Terra quinqꝫ circulis diſtinguitur. ibidem. ca. vij.
Terre habitabilis diuiſio: notatur ibidem. ca. viij.
Terremotus vnde cauſentur: oſtenditur ibidem. ca. xxij.

Ti Timoꝛ peccatoꝛum quomodo excludendus ſit: ⁊ qualiter incutiat puſillanimitatem: notatur. li. de mẽſura crucis. B.

Tre Tres ſunt curſus rerum: ſcilicet mirabilis: naturalis ⁊ voluntariuſ. li. de ↄcep. virg ⁊ pec. oꝛi. ca. xj.
Tres ſunt in anima nature: ſcilicet ratio: voluntas ⁊ appetitus. Ratio aſſimilatur angelis: appetitus bꝛutis animalibus: volũtas vtriſqꝫ. li. de Similitu. ca. clxix.
Tres ſunt delectatiões: ſcilicet ſuggeſtio: delectatio ⁊ cõſenſus. Pꝛima ſentitur in carne pꝛeter voluntatem: alia in voluntate cogitationis: tertia ſentitur cum voluntate operandi. li. de Simi. ca. clxx.
Tres ſunt modi libertatis: ſcilicet actionis: intelligentie ⁊ recte voluntatis. ibidem. ca. clxxxj.

Tri Tria ſunt verecundie genera: que et ipſa exterius operantur diuerſa. ibidem. ca. cxxxviij.
Tria genera hominum molentium: id eſt: laboꝛantium in hac vita: aſſimilantur tribus hominibus de mane vſqꝫ ad veſperam molentes manu. ⁊c̃. li. de Simili. ca. xlij.
Tria genera hominum terreno imperatoꝛi ſeruiunt: Et ſimiliter tria ſunt genera eoꝛum qui ſuperno regi deſeruiunt. ibidem. ca. lxxx. Et iterum ca. clxviij. eiuſdem.
Tria ſunt genera voluntatis in ſubditis: ſcilicet obedientia: licentia ⁊ inobedientia. Jd oſtenditur per ſimilitudinem ſcilicet de matrona: filiabus: ancillis: ⁊ ancilla latrõe. ibidem. ca. lxxxv. ⁊c̃. ⁊ lxxxix.
Tria eſſe debent in monacho perfecto: quemadmodum in denario. ibidem. ca. xc.
Tria ſunt neceſſaria volenti bonus effici: ſcilicet ſcientia: voluntas et vſus: Vſus enim complet totum pꝛout in ſimili de citharedo oſtẽditur: ibidem. ca. clij. ⁊ cliij. Et iterum ca. clx.
Tria damna pꝛincipaliter ſunt in peccatis: e quibus duo hominem: tertium deum reſpiciunt. li. de Mẽſuratione crucis. B.
Tribus modis exponi poteſt: ſi qua ſubſtantia dicitur eſſe facta ex nihilo. li. Monolo. ca. viij.
Tribus rebus acquiritur ſcientia: ſcilicet doctrina: experimento et ratione. li. de Similitudini. ca. clvj. clvij. et clviij.
Tribus modis ſentitur deus: videlicet intellectu: amoꝛe et vſu. li. de Simi. ca. clxiij. et clxiiij. ⁊ clxv.
Tribꝰ de cauſis hoı̃es ſeruiunt deo: videlicet timoꝛe: cõmodo ⁊ amoꝛe. ibidem ca. clxviij.
Tribus modis loquimur de peccato: ſcilicet ſecũdũ naturã: ſm gratiam: et ſecundum diſciplinam. ibidem ca. clxxiiij.
Tribus ex cauſis amatur omnis res: aut natura: aut recte: aut ſpe cõmodi. Et his tribus modis deus etiam maxime eſt diligendus. li. de Similitudinibus. ca. clxxx.

Tonitruus eſt crepitus nubium et ventoꝛum: ⁊ fulgur eſt ignis inde excuſſus. li. j. de Jmagine mundi ca. xxiij. To
Totus vigoꝛ bene viuẽdi: in obedientia conſtituitur: et in eius neg ligẽtia deſtruiť ⁊c̃. Epl'a. vj. C.

Elle equiuocum eſt ſicut vi Ve
v dere. li. de Concoꝛd. gratie et libero arbitrio. EE. Et de libero arbitrio. ca. vij.

Virtus saluationis: que sit ꝛ vbi: declarat̃ li. de Meditatiõe redẽpti. humane. ca. j.

Virtutes: tunc primũ habent̃ dum ex cõsuetudine possident̃: Et virtutes bona exterius opa: vitia vo pariũt mala. li. de Simi. ca. cxxxiij.

Virtutis duo sunt genera: que sic inter se differunt vt corpus et anima. Ibidem ca. xcvj.

Visio Anselmi scilicet de fluuio: mũdum repñsentans: declarat̃ ibidẽ ca. clxxxv.

Vita christi quomõ soluat̃ deo pro peccatis hominũ: pulchre ostendit̃ li. ij. Cur deꝰ homo. ca. xviij.

Vita hominis diligenter discussa apparet fere tota aut peccatũ: aut sterilitas. li. de Miseria hoĩs. A.

Un Unam esse veritatẽ in omnibus veris: sicut ꝛ vnam rectitudinẽ omniũ: probat̃ per longũ: li. de Veritate. ca. xiij.

Unde hoc sit ꝙ nõnunꝙ velocior salus assit p inuocationẽ nominis marie: ꝙ filij sui domini nostri: cõcludit̃ li. de Excellẽtia marie virginis. ca. vj. in fine.

Unitas indiuisibilis et pluralitas insociabilis in deo: quomõ se ad inuicem habeant: inquirit̃: li. de Processiõe spũssancti. D.

Uniuerse vie domini misericordia ꝛ veritas: ꝛ tamẽ iustus dominus ĩ omnibꝰ vijs suis: declarat̃ li. psologion. ca. xj.

Unum solum deũ esse ꝛ nõ plures: probat̃ li. de Incar. verbi. ca. iiij.

Vo Voluntas angeli siue hoĩs propria est: qꝺ cõtra voluntatẽ dei est: qꝛ ipse auctor est: cur cã alteri ꝙ deo subdat̃: Ibidem.

Voluntas ꝛ eius cõuersio ad qꝺ non debet: an sit ipsum malum qꝺ malos facit: inuestigat̃ li. de Casu diaboli. ca. vij. Et soluit̃ hec questio. Ibidem ca. viij.

Voluntas in quantũ est: bonũ est: qꝛ opus dei est: Et nulla res dicit̃ mala nisi mala volũtas aut ꝑpt̃ malã volũtatẽ. li. de casu dia. ca. xix.

Voluntas dei quattuor modis accipit̃: scꝫ ꝑ scientia dei: ꝑ volũtate sanctoꝝ q̃ volunt ꝛ iniustos charitatiue saluari: ꝑ ratiõe humana ꝛ ꝑ p̃ceptis diuinis. li. de Volũtate dei. B. C

Volũtas hũana tũc tantũ bona est quando scꝫ vult id qꝺ deus vult eam velle: ꝛ sic concordat diuine que magistra est hũanę. ibidẽ. E. Et de libero arbi. ca. viij. Et de Simili. ca. clviij.

Voluntas ꝙ libera sit: ꝛ quomõ libertas volũtatis opet̃ necessitates: declarat̃ li. de Cõcordia p̃sci. dei cũ libe. arbi. H. I. K.

Voluntas ꝛ ratio ad quid date sint rationali creature: ostendit̃ ibidẽ scꝫ de Cõcordia p̃sci. ꝛ p̃desti. R.

Volũtas eq̃uoce: triplicit̃ dicit̃. li. õ Cõcor. grẽ ꝛ li. arb. BB. et. CC.

Volũtas appetituũ ad similitudinẽ brutorũ animaliũ vnde orta sit ĩ hominibꝰ: inuestigat̃ et ostendit̃ lib. de Cõcordia gratie ꝛ libe. arbi. II. KK. LL.

Volũtas nostra quomõ potens existat contra temptatiões: ꝙuis impotens videat̃: ostendit̃ de libero arbi. ca. vj.

Voluntas nostra quomõ fortior sit ꝙ temptatio: etiã cum ab illa vincitur: declarat̃ ibidem ca. vij.

Volũtas iusta est: que sui rectitudinem seruat ꝑpter ipsam rectitudinem. lib. de Veritate. ca. xij. post medium.

Volũtas tripliciter intelligit̃. lib. de Simili. ca. j.

Volũtas que est instrumentũ volẽdi: sic est inter deũ ꝛ diabolũ: quõ mulier inter virum suũ legitimũ ꝛ aliquẽ adulterũ. Ibidẽ ca. ij.

Huiꝰ voluntatis vsus seu affectio: obedientia dicitur. Ibidem ca. v.

Annotatio principalium
sententiarum opusculorū
beati Anselmi explicit.

Beati Anselmi archiepiscopi Cantuariēsis in libellos duos ꝯtra gentiles: q̄s: Cur deus homo: nomiauit: Prefatio.

Pus subditū qđ ꝑpter quosdaz: qui anteq̄ pfectum ⁊ exquisitū esset: p̄mas ptes eius me nesciente sibi transcribebāt festinātius q̄ mihi oportunū esset: Ac ideo breuius q̄ vellem sum coactus vt potui cōsummare. Nā plura q̄ tacui inseruissē ⁊ addidissem si in quiete ⁊ cōgruo spacio illđ mihi edere licuisset. In magna enim cordis tribulatione quā vnde ⁊ cur pass⁹ sim nouit de⁹: Illud in anglia rogatus incepi ⁊ in capuana ꝓuincia pegrinus perfeci. Qđ ꝑm materiā: de qua editum est (Cur deus hō) nomiaui: ⁊ ī duos libellos distinxi. Quorū prior quidē infideliū christianā fidē: q꞉ rōni putant illā repugnare respuentiū continet obiectiōes: ⁊ fideliū responsiones: ac tandez remoto christo: quasi nūq̄ aliquid fuerit de illo: ꝓbat rationibus necessarijs esse impossibile vllū hoīem saluari sine illo. In secūdo aūt libro similit̄ q̄si nihil sciat̄ de christo mōstrat̄: nō min⁹ aperta rōne ⁊ veritate naturam humanā ad hoc institutā esse: vt aliq̄n īmortalitate beata: totus hō: id est in corpore ⁊ ī aīa frueret̄: ac necesse esse vt hoc fiat de homīe ꝑpter qđ factus est: sed nō nisi p hoīem deū atq̄ ex necessitate omnia que de christo credimus fieri oportere. Hanc p̄faciunculā cū capitulis totius opis: omnes qui librum hunc trāscribere volēt: ante eius p̄ncipiū vt p̄figant postulo: quaten⁹ in cuiuscū q̄ manus venerit: quasi ī ei⁹ fronte aspiciat: si quid in toto corpe sit quod non despiciat.

Explicit prologus.

Capitulorū libri p̄mi: Cur deus homo: beati Anselmi annotatio.

Finis annotationũ.

Beati Anselmi Cantua/ riorũ archiepiscopi de ordi ne sancti Benedicti: Liber ꝑ̓mus: Cur deus homo: fe/ liciter incipit.

Questio de qua totũ opus pendet: Capitulũ.I.

Epe et
studiosissime a
mltis rogat⁹ sũ
ꝛ verbis ꝛ lrĩs:
quaten⁹ cuius/
dã de fide nr̃a
q̃stionis rõnes
quas soleo rñdere querẽtib⁹: memo/
rie scribẽdo cõmendẽ: dicunt eñi sibi
placere eas: ꝛ arbitrant᷑ satisfacere.
Qꝺ̃ petunt: nõ vt per rationẽ ad fi/
dẽ accedãt: sed vt eoꝝ q̃ credũt: intel
lectu ꝛ cõtemplatiõe delectent᷑: ꝛ vt
sint quãtũ possint pati sp ad satisfa/
ctionẽ omĩ poscẽti se rationẽ de ea q̃
in nobis ẽ spe. Quã q̃stionẽ solẽt et
infideles nobis simplicitatẽ christia/
nã q̃si fatuã deridẽtes obijcere: ꝛ fi/
deles multi in corde versare: qua sc3
rõne vel necessitate deus homo fact⁹
sit: ꝛ morte sua sicut credimus ꝛ cõfi/
temur: mũdo vitã reddiderit: cũ hoc
aut ꝑ aliam ꝑsonã: siue angelicã: siue
hũanã: aut sola voluntate facere po/
tuerit. De q̃ questiõe nõ solũ littera/
ti ꝭ etiã illitterati multi querũt: ꝛ ra/
tionẽ eius desiderant. Qm̃ ḡ de hac
multi tractare postulẽt: ꝛ lic3 inqui/
rẽdo valde videat᷑ difficilis: in soluẽ/
do tñ omĩb⁹ est intelligibilis: ꝛ ꝓpter
vtilitatẽ rõnisq3 pulchritudinẽ ama/
bilis: ꝙ̃uis a sanctis patrib⁹ inde qꝺ̃
sufficere debeat dictũ sit: tñ de illa cu/
rabo qꝺ̃ mihi deus dignabit᷑ aperire
petẽtib⁹ oñdere. Et qm̃ ea q̃ ꝑ inter/
rogationẽ ꝛ respõsionẽ inuestigant᷑:
multis ꝛ maxime tardiorib⁹ ingenijs
magis patẽt: ꝛ ideo plus placẽt: vnũ
ex illis q̃ hoc flagitãt: q̃ int᷑ alios in/
stantius ad hoc me sollicitat accipiã

mecū diſputantē: vt Boſo querat et
Anſelm⁹ reſpōdeat: hoc mō. Boſo.
ſ Icut rectus ordo exigit vt ꝓ
funda chriſtiane fidei creda/
mus ꝑus ꝗ̄ ea ꝑſumam⁹ rōne
diſcutere: ita negligentia mihi vide/
tur ſi poſtꝗ̄ cōfirmati ſumus in fide
non ſtudem⁹ qḋ credim⁹ intelligere.
Quapropť qm̄ gratia dei ꝑueniēte:
fidē nr̄e redēptiōis ſic puto me tene/
re vt etiā ſi nulla rōne qḋ credo poſ/
ſum cōprehendere: nihil tn̄ ſit qḋ me
ab eius firmitate valeat euellere: a te
peto mihi apiri: qḋ vt ſcis plures me/
cū petūt: q̄ neceſſitate ſcꝫ ⁊ rōne de⁹
cū ſit omnipotēs: hūilitatē ⁊ infirmi/
tatē humane nature ꝓ eius reſtaura/
tione aſſumpſerit. A Qḋ queris
a me ſupra me eſt: et idcirco altiora
me tractare timeo: ne forte cū puta/
uerit aut etiā viderit aliq̄s me n̄ ſibi
ſatiſfacere: plus exiſtimet rei verita/
tē mihi deficere ꝗ̄ intellectū meū ad
eā capiendā nō ſufficere. B Nō
hoc tantū timere debes quātū ⁊ re/
miniſci: q꞉ ſepe cōtingit in colloquē/
do de aliqua q̄ſtiōe: vt deus aperiat
qḋ ꝑus latebat: ⁊ ſperare de gr̄a dei:
q꞉ ſi ea q̄ gratis accepiſti libenter im/
pertiris: altiora que nōdum attigiſti
mereberis accipe. A Eſt ⁊ aliud
ꝓpter qḋ video aut vix: aut nullate/
nus poſſe ad plenū inť nos de hac re
nūc tractari: qm̄ ad hoc ē neceſſaria
noticia poteſtatꝭ ⁊ neceſſitatis ⁊ vo/
lūtatis: ⁊ aliaꝝ quarūdā rerū que ſic
ſe habent vt earū nulla poſſit plene
ſine alijs cōſiderari: ⁊ ideo tractatus
eaꝝ ſuū opus poſtulat: nō multū: vt
puto facile: nec omnino inutile. Naꝫ
earum ignorantia quedam facit dif/
ficilia: que per earum noticiam fiunt
facilia. B Sic breuiter de his
ſuis locis dicere poteris vt ⁊ qḋ ſuf/
ficiat ad preſens opus habeamus: ⁊
qḋ plus dicendū eſt in aliud tempus
differamus. A Hoc quoqꝫ mul/
tū me retrahit a ꝑetitiōe tua: q꞉ ma/
teria non ſolū precioſa: ⁊ ſicut eſt de
ſpecioſa forma pre filijs hominū: ſic
etiā eſt de ſpecioſa ratione ſuꝑ intel/
lectus hominū. Unde timeo ne quē/
admodū ego ſoleo indignari prauis
pictoribus cū ipſum dominū noſtrū
informi figura pingi video: ita mihi
cōtingat ſi tam decoram materiā in/
compto et contemptibili dictamine
exarare preſumo. B Nec hoc te
debet retrahere: q꞉ ſicut tu permittis
vt qui pōt melius dicat: ſic nulli pre/
ſtituis vt cui⁹ dictamē tuū nō placet:
pulchrius non ſcribat. Verū vt oēs
excuſatōes tuas excludā: qḋ poſtulo
nō facies doctis ſed mihi: ⁊ hoc ipm̄
mecū petētibus. Anſel.

Quomō accipiēda ſint ea q̄ dicēda ſunt: Ca. II.

q Uoniā video importunitatē
tuā ⁊ illoꝝ q̄ hoc tecū ex cha/
ritate et religioſo ſtudio pe/
tūt: tēptabo ꝓ mea poſſibilitate deo
adiuuāte: ⁊ vr̄is orōnib⁹ q̄s hoc po/
ſtulātes ſepe mihi petenti ad hoc ipm̄
ꝓmiſiſtis: qḋ queritis nō tā oſtēde/
re ꝗ̄ tecū querere: ſed eo pacto quo
oīa que dico accipi volo: videlicꝫ: vt
ſi q̄d dixero qḋ maior nō ꝯfirmet au
ctoritas: ꝗ̄uis illud rōne ꝓbare vi/
dear: nō alia certitudine accipiatur:
niſi q꞉ interim ita mihi videť donec
mihi deus aliquo mō meli⁹ reuelet.
Qḋ ſi aliquaten⁹ queſtiōi tue ſatiſ/
facere potero: certū eē debebit: quia
⁊ ſapiētior me plenius hoc facere po
terit. Immo ſciēdum eſt: quicq̄d hō
inde dicere vť ſcire poſſit altiores tā/
te rei adhuc latere rationes. Boſo.
Patere igitur vt verbis vtar infide
liū: Equū enim eſt vt cū noſtre fidei
rationē ſtudem⁹ inquirere: ponam⁹
obiectiōes eoꝝ qui nullaten⁹ ad fidē
eandem ſine ratiōe volunt accedere.
Quis em̄ illi ideo rōnēꝫ q̄rāt: q꞉ nō
credunt: nos xo quia credim⁹: vnū
idēqꝫ tn̄ eſt qḋ querim⁹: ⁊ ſi quid re/
ſponderis cui auctoritas obſiſtere ſa
cra videatur licet mihi illā obtēdere
quatenus quō nō obſiſtat aperias.
A Dic quod tibi videť.

Obiectiões infideliũ ⁊ responsiões fideliũ: Ca III.

Boso.

o

Bijciũt nobis deridẽtes simplicitatẽ nostrã infideles: qꝛ deo facim⁹ iniuriã ⁊ cõtumeliã cũ eũ asserim⁹ in vterũ mulieris descẽdisse: natũ esse de femĩa: lacte et alimt̃ hũanis nutritũ: creuisse: ⁊ vt multa alia taceã que deo nõ videnť cõuenire: lassitudinẽ: famem: sitim: verbera: ⁊ ĩter latrones crucem mortẽqꝫ sustinuisse. Ansel. Nos nõ facim⁹ deo iniuriã vllã aut cõtumeliã: sed toto corde grãs agẽtes laudam⁹ ⁊ p̃dicam⁹ ineffabilẽ altitudinẽ misericordie illi⁹: qꝛ quãto nos mirabili⁹ ⁊ p̃ter opinionẽ de tantis ⁊ tã debitis malis in quib⁹ eram⁹ ad tanta et tã indebita bona q̃ ꝑdideram⁹ restituit: tanto maiorẽ dilectiõꝫ erga nos ⁊ pietatẽ mõstrauit. Si eñ diligẽter cõsiderarent q̄ꝫ cõuenienter hoc mõ ꝓcurata sit humana restauratio: nõ deriderẽt nr̃aꝫ simplicitatẽ: ꝭ dei nobiscũ laudarẽt sapientẽ benignitatẽ.

Ro.5. Oportebat nãqꝫ vt sicut ꝑ homĩs inobedientiã mors in hũanũ genus intrauerat: ita per hoĩs obediẽtiã vita restitueret̃. Et quẽadmodũ peccatũ qđ fuit causa nr̃e damnatiõis initiũ habuit a femĩa: sic vere iusticie ⁊ salutis auctor nasceret̃ de femina. Et vt diabolus qui ꝑ gustũ ligni (quẽ ꝑsuasit) hominẽ vicerat: ꝑ passionẽ ligni quã intulit: ab homĩe vinceret̃. Sũt quoqꝫ alia multa que studiose considerata ineffabilẽ quandã nostre redemptionis hoc modo ꝓcurare pulchritudinẽ ostendũt.

Q̄ꝛ he responsiões videanť infidelibus quasi quedã picture: Capi. IIII. Boso:

o

Mnia hec pulchra: ⁊ q̄si quedã picture suscipiẽda sũt. Sꝫ si non sit aliq̄d solidũ sup̱ qđ sedeãt: nõ videnť infidelib⁹ sufficere: cur ea q̃ dicim⁹ pati deũ voluisse: credere debeam⁹. Nã qui picturã vult facere aliq̄d eligit solidũ sup̱ qđ pingat vt maneat qđ pingit. Nemo enĩ pingit in aqua vel ĩ aere: qꝛ ibi nulla manẽt picture vestigia. Quapropť cũ has cõueniẽtias q̃s dicis infidelibus q̄si quasdã picturas rei geste obtẽdim⁹: qm̃ nõ rem gestã ꝭ figmentũ arbitranť esse qđ credim⁹: quasi sup̱ nubẽ pingere nos existimãt. Mõstrãda est ꝗ̃ p̃us veritatis rõnabilis soliditas: id est necessitas que ꝓbet deũ ad ea q̃ p̃dicam⁹ debuisse aut potuisse hũiliari: ⁊ deinde vt ip̃m q̄si corpus ṽitatꝭ pl⁹ niteat: iste cõueniẽtie quasi picture corp̄is sunt exponẽde.

Ansel. Nõne satis necessaria ratio videť: cur de⁹ ea q̃ dicim⁹ facere debuerit: qꝛ gen⁹ hũanũ tã .s. p̃ciosum opus eius oĩno perierat: nec decebat vt qđ deus de homĩe ꝓposuerat penit⁹ adnihilareť: nec idẽ ei⁹ ꝓpositũ ad effectũ duci poterat: nisi gen⁹ hũanũ ab ipso creatore suo liberareť.

Q̄ꝛ redemptio homĩs non potuit fieri ꝑ aliam q̄ꝫ ꝑ dei ꝑsonam: Capi. V. Boso:

b

Ec ipsa liberatio si per aliã q̄ꝫ ꝑ dei ꝑsonã: siue ꝑ angelũ: siue ꝑ hoĩem eẽt facta quolibꝫ modo diceret̃: mens humana multo tolerabili⁹ accip̱et. Potuit eñ deus hoĩem aliquẽ facere sine peccato: nõ de massa peccatrice: nec de alio hoĩe: sed sicut fecit adã: ꝑ quẽ hoc ip̃m op⁹ fieri potuisse videť. A. An non intelligis: qꝛ quecũqꝫ alia ꝑsona hominẽ a morte redimeret eterna: eius seruus idẽ hõ recte iudicareť. Qđ si esset: nullaten⁹ restaurat⁹ esset ĩ illã dignitatẽ quã habiturus erat si non peccasset: cum ipse qui nõ nisi dei seruus ⁊ equalis angelis bonis per omnia futur⁹ erat: seruus eius esset qui deus non esset: et cuius angeli serui non essent. Boso:

Qualiter rep̄hendant infideles q̄ꝫ dicimus deũ morte

sua nos redemisse: ⁊ sic di-
lectionē suā erga nos osten
disse: ⁊ ꝓ nobis expugnare
diabolū aduenisse:

Capi. VI.

b Hoc est quod valde mirant̄: quia liberationē hanc: redē- ptionē vocam⁹. In qua nāq3 alunt nobis captione: aut in quo carcere: aut ī cuius potestate tenebamī: vnde vos deus non potuit liberare: nisi vos tot laboribus: ⁊ ad vltimū suo sanguine redimeret? Quib⁹ cum dicim⁹: Redemit nos a peccatis ⁊ ab ira sua: ⁊ de inferno: ⁊ de potestate diaboli: quē quia nos nō poteram⁹: ipse pro nobis venit expugnare: ⁊ re- emit nobis regnum celorū. Et quia hec omnia fecit: hoc modo ostendit quātum nos diligeret. Respondent. Si dicitis: quia deus hec oīa facere nō potuit: solo iussu: quē cūcta iubē- do creasse dicitis: repugnatis vobis- metipsis: q2 impotentē illum facitis. Aut si fatemini q2 potuit: sed noluit nisi hoc modo: quomō sapientē illū dicitis vel ostendere poteritis: quem sine vlla ratione tam indecentia vel- le pati asseritis? Omnia em̄ hec que obtenditis: ī eius volūtate cōsistūt. Ira nāq3 dei non est aliud q̄3 volun- tas puniendi. Si ergo nō vult puni- re peccata hominū: liber est homo a peccatis: ⁊ ab ira dei: ⁊ ab inferno: et a potestate diaboli: que omnia pro- pter peccata patit̄: ⁊ recipit ea: quib⁹ propter eadem peccata priuat̄. Nam in cui⁹ potestate est infernus: aut dia bolus: aut cuius est regnū celorū: nisi ei⁹ qui fecit oīa? Quecunq3 itaq3 ti- metis aut desideratis: eius voluntati subiacēt: cui nihil resistere pōt. Qua- propter si humanū genus saluare no- luit nisi eo quo dicitis modo cū sola voluntate potuerit: vt mitius dicā: videte quomō eius sapientie repu- gnatis. Nam si homo q̄d facile pos- set cum graui labore sine ratiōe face- ret: non vtiq3 sapiens ab vllo iudica- ret. Quippe q̄d dicitis deum taliter ostendisse quātū vos diligeret: nul- la ratione defendit̄: si nullaten⁹ ho- minē aliter potuisse saluare nō mon- strat̄. Nam si aliter nō potuisset: tūc forsitan necesse esset vt hoc mō suam dilectionē ostenderet. Nūc x̄o cum aliter possit saluare hominē: que ra- tio est: vt ꝓpter ostendendā dilecti- onē suā ea que dicitis ⁊ faciat ⁊ susti- neat? An enim non ostendit angelis bonis quātum eos diligat: ꝓ quib⁹ talia non sustinet? Q̄d x̄o eum dici- tis venisse expugnare ꝓ vobis diabo lum: quo sensu audetis ꝓferre: Non- ne dei omnipotentia regnat vbiq3? Quomō ergo indigebat deus vt ad vincendū diabolū de celo descende- ret? Hec nobis infideles obijcere pos- se vident̄.

Q̄ nullā diabolus habe-
bat iusticiā aduersus homi-
nē: ⁊ quare videat̄ habuis-
se: ⁊ cur deus hoc modo ho
minē liberarit:

Capi. VII.

s Ed ⁊ illud q̄d dicere solem⁹: deū sc3 debuisse ꝑius ꝑ iusticiā cōtra diabolū agere: vt libe- raret hominē: q̄3 per fortitudine3: vt cum diabolus eū in quo nulla mor- tis erat causa: ⁊ qui deus erat occide- ret: iuste potestatē quā sup peccato- res habebat amitteret: alioquin iniu- stam violentiā fecisset illi: qm̄ iuste possidebat hominē quē nō ipse vio- lēter attraxerat: sed idē hō se sponte ad illū cōtulerat: nō video quā vim habebat. Nā si ipse diabolus aut hō suus esset: aut alterius q̄3 dei: aut in alia q̄3 ī dei potestate maneret: forsi- tan h̄ recte diceret̄. Cū aūt diabolus aut hō nō sit nisi dei: ⁊ extra potesta- tē dei neuter ꝯsistat: quā cām debuit deus agere cum suo: de suo: ī suo: nisi vt seruū suū puniret q̄ suo cōseruo cō munē dn̄m deserere ⁊ ad se ꝑsuasisset trāsire: ac traditor fugitiuū: fur furē

cum furto dñi sui suscepisset. Uterq3
nãq3 fur erat: cũ alter altero ꝑsuade/
te seipm dño suo furabat̃. Quid enĩ
iusti⁹ fieri posset si h̃ de⁹ faceret: aut
si iudex oĩm de⁹ hoĩem sic possessum
de potestate tã iniuste possidẽtis: vel
ad puniẽdũ istũ aliter q̃3 ꝑ diabolũ:
vel ad parcẽdũ illi eriperet: q̃ h̃ iniu/
sticia esset? Quis enĩ hõ iuste a dia/
bolo torq̃ret̃: ipse tñ illũ iniuste tor/
q̃bat. Hõ nãq3 meruerat vt puniret̃:
nec ab vllo conuenienti⁹ q̃3 ab illo cui
ꝯsẽserat vt peccaret. Diaboli ꝟo me/
ritũ nullũ erat vt puniret: imo h̃ tan/
to faciebat iniusti⁹: quãto nõ ad hoc
amore iusticie trahebat̃: sed instinctu
malicie impellebat̃. Nã hoc nõ facie/
bat deo iubẽte: ſ incõprehẽsibili sapi
entia sua (q̃ mala etiã bñ ordinat) ꝑ
mittẽte. Et puto illos q̃ diabolũ ali/
quã opinant̃ hr̃e in possidẽdo hoĩez
iusticiã: ad hoc inde adduci: q2 vidẽt
hoĩem diaboli vexatiõi subiacere iu/
ste: ⁊ deũ hoc iuste ꝑmittere: ⁊ idcir/
co putãt diabolũ illam iuste inferre.
Cõtingit enĩ idẽ aliq̃d diuersis cõsi/
deratiõibus esse iustũ ⁊ iniustũ: ⁊ ob
hoc a non diligẽter intuẽtibus: totũ
iustũ aut ĩiustũ iudicari. Euenit enĩ
aliqñ vt aliq̃s ĩnocẽtẽ ꝑcutiat ĩiuste:
vnde ipse iuste ꝑcuti mereat̃: si tamẽ
ꝑcussus (qui se nõ debet vindicare)
ꝑcutiat ꝑcutientẽ se: iniuste hoc facit.
Hec igit̃ ꝑcussio ex ꝑte repercutiẽtis
iniusta est: q2 nõ debuit se vĩdicare:
ex ꝑte ꝟo ꝑcussi iusta: q2 iniuste ꝑcu/
tiens: iuste ꝑcuti meruit. Diuerso igit̃
intuitu: iusta ⁊ iniusta est eadẽ actio
quã cõtingere potest ab alio iudicari
iustã: tñ ab alio iniustã. Hoc quoq3
mõ diabolus nõ iniuste dicit̃ vexare
hoĩem: q2 de⁹ hoc iuste ꝑmittit: ⁊ hõ
hoc iuste patit̃. Sed ⁊ hoc q̃ hõ iu/
ste dicit̃ pati: nõ sua iusticia iuste di/
cit̃ pati: ſ q2 punit̃ iusto iudicio dei.
Col. 2. At si obtẽdit̃: chirographũ illud de/
creti q̃ aduersũ nos dicit aplũs fuis/
se: ⁊ ꝑ mortẽ christi deletũ esse: ⁊ pu/
tat aliq̃s ꝑ illud significari: q2 diabo/
lus quasi sub cuiusdã pacti chirogra
pho ab hoĩe iuste ante passionẽ chri/
sti: peccatũ velut vsurã primi peccati
q̃ ꝑsuasit homĩ: ⁊ penã peccati exi/
geret: vt ꝑ hoc iusticiã suam sup ho/
minẽ videatur probare: nequaq3 ita
intelligẽdũ puto. Quippe chirogra/
phũ illud nõ est diaboli: q2 chirogra/
phum dicit̃ decreti: Decretũ enĩ illd̃
non erat diaboli sed dei. Justo nãq3
iudicio dei decretũ erat ⁊ q̃si chiro/
grapho confirmatũ: vt hõ qui spõte
peccauerat: nec peccatũ nec penã pec
cati ꝑ se vitare posset. Est enĩ spirit⁹ Ps. 77.
vadẽs ⁊ nõ rediẽs. Et: Qui facit pec Joh. 8.
catũ seru⁹ est peccati: nec qui peccat
impunitus debet dimitti: nisi miseri/
cordia peccatori parcat ⁊ eũ liberet
ac reducat. Quobrẽ ꝑ hoc chirogra/
phũ nullã inueniri posse diaboli iu/
sticiã in homĩs vexatiõe credere de/
bemus. Deniq3 sicut in bono angelõ
nulla oĩno est iniusticia: ita in malo
nulla est penitus iusticia. Nihil igit̃
erat in diabolo cur deus cõtra illum
ad liberandũ hominẽ sua vti fortitu
dine non deberet.

Quomõ licet humilia que dicim⁹ de christo nõ ꝑtineãt ad diuinitatẽ: tamẽ incõueniens videt̃ infidelibus ea de illo dici scd̃m hominẽ: et vnde illis videat̃ eundẽ hominẽ nõ spõte mortuũ esse: Capi. VIII. Ansel.

f Acere nobis debet ad rati/
onẽ voluntas dei cũ aliquid
facit: licz non videamus cur
ita velit: Uolũtas nãq3 dei nunq̃3 est
irrationabilis. B Uerũ est si cõ/
stet deũ id velle vnde agit̃. Nequa/
q̃3 enĩ acquiescunt multi deũ aliquid
velle si ratio repugnare videat̃. A
Quid tibi videtur repugnare ratiõi:
cũ deũ ea voluisse fatemur q̃ de eius
incarnatiõe credim⁹? B At bre
uiter dicã: Altissimũ ad tã humilia
inclinari: omĩpotentẽ aliquid facere
cũ tanto labore. A Qui hoc di/
cunt nõ intelligũt q̃ credim⁹. Diui/
nã enĩ naturã absq3 dubio asserimus

impassibilē: nec vllatenꝰ posse sua cel
situdine hūiliari: nec ī eo qđ vult fa/
cere laborare: Sed dn̄m iesū christū
dicimꝰ deū verū ꝛ verū hominē: vnā
psonā ī duabꝰ naturis: ꝛ duas natu/
ras ī vna psona. Quaproptͣ cū dici/
mus deū aliqͦd hūile aut infirmū pa
ti: nō hͦ intelligimꝰ ſm sublimitatē ī/
passibilis nature: sed ſm infirmitatē
hūane subͤe quā gerebat: ꝛ sic nostre
fidei nulla rō obuiare cognoscitͬ. Sic
enī nullā diuine subͤe significamꝰ hu
militatē: ſꝫ vnā dei ꝛ homīs mōstra/
mꝰ eē psonā. Nō ḡ ī incarnatiōe dei
hūilitas eiꝰ vlla intelligitͬ facta: sed
natura homīs creditͬ exaltata. B
Ita sit: Nihil imputetͬ diuine nature
qđ ſm īfirmitatē hoīs de christo dī.
Verū: quō iustū aut rōnabile pbari
Math.5. poterit: qꝛ deꝰ hoīez illū quē patͬ fi/
liū suū dilectū in q̄ sibi bn̄ cōplacuit
vocauit: ꝛ quē filiꝰ seipsū fecit: sic tra
ctauit aut tractari pmisit? Que autē
iusticia ē hoīem oīm iustissimū mor/
ti tradere p peccatore? Quis homo
si innocentē dānaret vt nocentē libe
raret: dānandꝰ nō indicaretͬ? Ad idē
eñ res deduci videtͬ incōueniēs: qđ
supra dictū ē: Nā si alitͬ pctōres nō
potuit saluare q̄ȝ iustū dānando: vbi
est eiꝰ oīpotētia? Si vo potuit ſꝫ no/
luit: quō defendemꝰ sapiētiā eiꝰ atqꝫ
iusticiā? A Deus patͬ nō quēad
modū videris intelligere: hoīem illū
tractauit: aut īnocentē p nocēte mor
ti tradidit. Nō eñ eū inuitū ad mor
tē ille coegit aut occidi pmisit: ſꝫ ideȝ
ipse spōte sua mortē sustinuit: vt ho/
mines saluaret. B Etiā si nō in/
uitū qm̄ volūtati pris cōsensit: quo/
dā tn̄ modo illū coegisse videtͬ pcipi
Phil.2. endo. Dicitͬ eñ: qꝛ christꝰ hūiliauit
semetipm factꝰ obediēs patri vsqꝫ ad
mortē: mortē aūt crucis: Propter qđ
Heb.5. ꝛ deꝰ illū exaltauit: Et qꝛ didicī obe/
dientiā ex his q̄ passus ē. ꝛ qꝛ pprio
Roma.8 filio suo nō pepcit patͬ: ſꝫ p nobis oī/
bus tradidit illū. Et idē filius dicit:
Joh.6. Nō veni volūtatē meā facere: ſꝫ vo/
lūtatē eiꝰ q̄ misit me. Et iturꝰ ad paſ/
sionē: dicit: Sicut mādatū dedit mi/ Joh.14.
bi pr̄ sic facio. Iteȝ Calicē quē dedit Eiuſdē.18
mihi pr̄ nō vis vt bibā illū? Et alibi:
Pater si possibile ē trāseat a me calix Mat.26.
iste: Veruntn̄ nō sic ego volo ſꝫ sic tu.
Et alibi: Patͬ si nō pōt hͦ calix trāsi/ Ibidem.
re nisi bibā illū: fiat volūtas tua. In
omnibꝰ istis plus videtͬ christꝰ obe/
dientia cogēte: q̄ȝ spōtanea volūtate
dispon ēte mortē sustinuisse.

Qꝛ sponte mortuꝰ sit: ꝛ qđ sit: Factus est obediēs vsqꝫ ad mortem. Et: Propter qđ ꝛ deꝰ illū exaltauit. Et: Nō veni facere voluntatē meā. Et: Proprio filio suo nō pepercit deꝰ. Et: Nō sicut ego volo: ſꝫ sicut tu: Ca. IX. A

T mihi videtͬ: non bn̄ discer/
v nis inter hoc qđ fecit exigēte
obediētia: ꝛ quod (sibi factū
qꝛ seruauit obedientiā) sustinuit non
exigēte obediētia. B Necesse ha/
beo vt hͦ aptiꝰ exponas. A Cur
psecuti sunt eū iudei vsqꝫ ad mortē?
B Nō ob aliud: nisi qꝛ veritatē et
iusticiā viuēdo ꝛ loquēdo indeclina
bilitͬ tenebat. A Hoc puto: qꝛ deꝰ
ab oī rōnali creatura exigit: ꝛ hͦ illa p
obediētiā deo debet. B Sic nos
fateri oportet. A Hāc igitͬ obe/
diētiā debebat hō ille deo prī: ꝛ hūa/
nitas diuinitati: ꝛ hanc ab illo exige/
bat pater. B Hoc nulli dubiū. A
Ecce habes q̄ fecit exigēte obediētia.
B Verū ē: ꝛ iā video qđ sibi illatū
quia obediētiā pseuerādo: sustinuit.
Nā illata ē illi mors: qꝛ pstitit ī obe/
diētia ꝛ hāc sustinuit. Sꝫ quō hͦ: obe
diētia nō exigat: nō ītelligo. A Si
hō nūq̄ȝ peccasset: deberet pati mor/
tē: aut deberet deus hͦ ab illo exigeret.
B Quēadmodū credimus: nec hō
moreretͬ: nec hͦ exigeretͬ ab illo: Sꝫ huiꝰ
rei a te audire volo rōnē A Rōna
lē creaturā iustā factā esse: ꝛ ad hͦ vt
deo fruendo beata esset: non negas?
B Nō. A Deo aūt neq̄ȝ existi/

mabis cõuenire: vt quã fecit iustam
ad beatitudinẽ: cogat sine culpa esse
miserã: Hoĩem eñ inuitũ mori: mise/
rũ est. B Pater: quia si nõ pec/
casset hõ: nõ deberet deus ab eo mor
tem exigere. A Non ergo coegit
deus christũ mori in quo nullũ fuit
peccatũ: sed ipse spõte sustinuit mor/
tem: non per inobedientiã deserendi
vitã: sed propter obedientiã seruandi
iusticiã: in qua tã fortiter ꝑseuerauit
vt inde mortẽ incurreret. Põt etiã
dici: qꝛ p̃cepit illi mori pater: cũ hoc
p̃cepit pater vnde incurrit mortem.
Ita ergo sicut mandatũ dedit illi pa/
ter sic fecit. ⁊ calicem quẽ dedit ei bi/
Phil. 2. bit. ⁊ factus ẽ obediẽs patri vsqꝫ ad
Heb. 5. mortẽ. ⁊ sic didicit ex his q̃ passus ẽ
obediẽtiã: id est q̃usqꝫ debeat seruari
obedientia. Verbũ aũt qd̃ positũ ẽ:
Didicit: duobus modis intelligi põt.
Aut eñ didicit: dictũ ẽ ꝓ eo qd̃ ẽ: ali/
os discere fecit. Aut qꝛ qd̃ ꝑ sciaꝫ nõ
ignorabat expimẽto didicit. Qd̃ aũt
Phili. 2. aplꝰs cum dixisset: Hũiliauit semet/
ipsum factus obediẽs vsqꝫ ad mortẽ:
mortẽ autẽ crucis: Subdidit: Pro/
pter qd̃ ⁊ deus illũ exaltauit: ⁊ dedit
illi nomẽ qd̃ est sup oĩe nomen. Cui
Ps̃. 109 simile est qd̃ dauid dicit: De torrẽte
ĩ via bibit: ꝓpterea exaltauit caput.
Nõ ita dictũ est q̃si nullatenꝰ potuis/
set ꝑuenire ad hãc exaltationẽ: nisi ꝑ
hãc mortis obedientiã: ⁊ hec exalta/
tio nõ nisi in retributionẽ huiꝰ obedi
entie collata sit. Priꝰ eñ q̃ς pateret
Luce. 10. ipse dixit: oĩa sibi esse tradita a p̃re. ⁊
Joh. 16 iterũ: oĩa patris esse sua: sed qm̃ ipse
cũ p̃re sancto qꝫ spũ disposuerat se nõ
aliť q̃ς ꝑ mortẽ celsitudinẽ oĩpotẽtie
sue ostẽsurũ mũdo. Quippe qd̃ non
nisi ꝑ illã mortẽ fieri dispositũ ẽ: cũ ꝑ
illã fit: nõ incõgrue diciť ꝓpter illam
fieri. Si eñ intẽdimꝰ aliq̃d facere: ſ
ꝓponimꝰ nos p̃us aliud facturos ꝑ
quod illud fiat: cũ iã factũ est qd̃ vo/
lumꝰ p̃cedere: si fit qd̃ intẽdimꝰ: recte
diciť ꝓpterea fieri qm̃ factũ est ꝓpť
qd̃ differebať: qꝛ nõ nisi ꝑ illud fieri
dispositũ erat. Nam si fluuiũ quẽ eq̃

vel naui trãsire possum: ⁊ ꝓpono me
nõ nisi naui trãsiturũ: ⁊ ideo differo
transmeare: qꝛ nauis abest: cum iam
p̃sto ẽ nauis: si trãseo: recte de me di/
ciť: Nauis ꝑata fuit: iõ transiuit. Et
non solũ ita loq̃mur qñ ꝑ illud quod
p̃cedere volumꝰ: sed etiã qñ nõ per
illud sed tñmõ post illud facere altõ
aliq̃d statuimus. Si q̃s eñ differt ci/
bũ sumere ꝓpterea qꝛ nõdum ea die
misse celebratiõi affuit: pacto qd̃ p̃us
facere volebat: nõ incõgrue diciť illi:
Jam sume cibũ: ꝓpterea qꝛ iã fecisti
ꝓpter quod sumere differebas. Mul
to igiť minus inusitata est locutio cũ
christus diciť exaltatꝰ: ꝓpterea quia
mortẽ sustinuit: ꝑ quã ⁊ pꝰ quã illã
exaltatõez decreuit facere. Potest ħ
aũt ⁊ eo modo intelligi quo idẽ dñs
legiť ꝑfecisse sapiẽtia ⁊ gratia apud Luce. 2
deũ: nõ qꝛ ita erat: sed qꝛ ille sic se ha
bebat ac si ita eẽt. Nã sic post mortẽ
exaltatꝰ est q̃si ꝓpter illã fierẽt hec.
Qd̃ aũt ipse ait: Nõ veni volũtatẽ Joh. 6.
meã facere: sed eius qui misit me: tale
est quale ẽ ⁊ illud: Mea doctrina nõ Joh. 7.
est mea: Nam qd̃ q̃s nõ habet de se ſ
a deo: hoc nõ tã suũ q̃ς dei dicere de/
bet. Nullus eñ homo a se habet veri
tatẽ quã docet: aut iustã voluntatẽ:
sed a deo. Non ergo venit christꝰ vo
luntatẽ suã facere sed patris: qꝛ iusta
volũtas quã habebat nõ erat ex hu/
manitate sed ex diuinitate. Proprio Roma. 8
eñ filio suo nõ pepcit deus: sed ꝓ no
bis oĩbꝰ tradidit illũ: nõ est aliud di
cere q̃ς nõ liberauit illũ. Nã multa ĩ
sacra scriptura hm̃õi ĩueniunť. Ubi
aũt dicit: Pater si fieri põt transeat Mat. 26.
a me calix iste: verũtamẽ non sicẽ ego
volo ſ sicut tu: Et Si nõ põt hic ca/ Ibidem.
lix trãsire nisi bibã illũ: fiat volũtas
tua: naturalem salutis per volunta/
tẽ suã significat appetitũ: quo hũana
caro dolorẽ mortis fugiebat. Volũ/
tatẽ xp̃o patris dicit: nõ qm̃ maluerit
pater mortẽ filij q̃ς vitã: sed qꝛ huma
nũ genꝰ restaurare nolebat pater: nisi
faceret homo tam magnũ aliq̃d sicut
erat mors illa: quia non poscebat ra/

tio qd' alius facere nō poterat. Idcirco dicit filius illum velle suam mortē quā ipse maluit pati q̄ʒ vt genus humanū n̄ saluaret: Ac si diceret: Qm̄ nō vis aliter recōciliationē mūdi fieri: dico te h̄ modo velle mortē meā: Fiat ergo volūtas tua: id ē fiat mors mea vt mūdus tibi recōcilief. Nam sepe aliquē velle dicim⁹ aliquid: q̄ non vult aliud: qd̓ si vellet nō fieret illud quod dicif velle: Ut cū dicim⁹ illum lucernam velle extinguere qui nō vult fenestrā claudere: per quam ventus intrat qui lucernā extinguit. Sic ergo voluit deus pater mortem filij: q̄ non aliter voluit mundū saluare nisi homo tam magnū aliq̄d faceret: vt iam dixi. Qd̓ filio volēti salutē hominū tantūdē valuit: quoniā hoc alius facere nō valebat: quātū si illi mori p̄ciperet. Unde ille: Sicut mādatū dedit illi pater sic fecit: ⁊ calicem quē dedit ei pater: bibit: obediens vsqʒ ad mortē.

Item de eisdem quomō aliter recte intelligi possint: Capi. X.

Potest etiā recte intelligi: q̄ ꝑ illā piam voluntatē q̄ voluit filius ꝓ salute mūdi mori: dedit illi pater: nō tn̄ cogendo mandatū: ⁊ calicem passionis: ⁊ non pepcit illi: sed ꝓ nobis tradidit illū: ⁊ mortem illi⁹ voluit: ⁊ quia ipse fili⁹ obediens fuit vsqʒ ad mortem: ⁊ didicit ex his q̄ passus est obedientiā. Quēadmodū enim s̄m humanitatē nō habebat a se voluntatem iuste viuendi sed a patre: ita quoqʒ illā voluntatē qua vt tm̄ bonū faceret mori voluit: nō potuit habere nisi a patre luminū

Jacob. 1. a quo est omne datū optimū: ⁊ omne donū ꝑfectum. Et sicut paf trahere dando voluntatē dicif: ita nō incōgrue fit si impellere asserif. Sicut eīn

Job. 6. filius dicit de patre: Nemo venit ad me nisi pater traxerit eum: ita dicere potuit nisi impulerit eum. Similiter quoqʒ proferre potuit: Nemo currit ad mortē ꝓpter nomē meū nisi pater impulerit aut traxerit eū. Qm̄ nāqʒ volūtate quisqʒ ad id qd̓ indeclinabiliter vult trahif vel impellif: non incōuenienter trahere aut impellere deus: cum talem dat voluntatē: affirmaf. In quo tractu vel impulsu nulla intelligitur violentie necessitas: sed accepte bone volūtatis spōtanea et amata tenacitas. Si ḡ hoc modo nequit negari patrē (voluntatem illā dando filiū ad mortē) traxisse vl' impulisse: quis nō videat eadem ratiōe mandatū illi vt mortem sustineret sponte: ⁊ calicem quē non inuitus biberet dedisse? Et si fili⁹ sibi nō pepercisse: sed ꝓ nobis spōtanea volūtate seipsum tradidisse recte dicitur: quis neget recte dici: q̄ pater a quo talē habuit volūtatē illi non pepercit: sed ꝓ nobis tradidit illum: ⁊ mortē eius voluit? Hoc etiam modo indeclinabilif ⁊ sponte seruādo acceptā voluntatē a patre: filius fact⁹ est illi obediens vsqʒ ad mortē: ⁊ didicit ex his que passus est obediētiā: id est q̄ʒ magna res faciēda sit ꝓpter obedientiā. Nā tūc ē vera ⁊ simplex obedientia: cū rationalis natura nō necessitate sed sponte seruat voluntatē a deo acceptā. Alijs quoqʒ modis recte possum⁹ patrē voluisse filij mortem intelligere: q̄ʒuis isti possint sufficere. Nā sicut velle dicim⁹ eum qui facit vt alius velit: ita etiā dicimus eum velle qui nō facit vt alius velit: sed approbat q̄ vult. Ut cum videmus aliquem fortiter pati velle molestiā: vt ꝑficiat qd̓ bn̄ vult: q̄ʒuis fateamur nos velle vt illā penā sustineat: nō tamē volum⁹ aut amamus penā eius sed volūtatē. Illū quoqʒ qui ꝓhibere pōt ⁊ nō ꝓhibet: solem⁹ dicere: q̄ vult qd̓ non ꝓhibet. Qm̄ ergo patri voluntas filij placuit: nec ꝓhibuit eū velle aut implere qd̓ volebat: recte voluisse vt fili⁹ mortē tā pie: tam vtiliter sustineret: q̄ʒuis penā eius nō amaret affirmaf: nō autē potuisse calicē trāsire nisi biberet illū

dixit:nō q2 nō posset mortē vitare si
vellet:sed qm̄ sicut dictū est:mūdum
erat impossibile alit̄ saluari:ꝛ ip̄e in/
declinabilit̄ volebat potiꝰ mortē pa
ti q̄ꝫ vt mūdus nō saluaret̄. Idcirco
aūt dixit x̄ba illa:vt doceret hūanū
genꝰ alit̄ nō potuisse saluari q̄ꝫ ꝑ mor
tē suā:nō vt ondēret se mortē neq̄ꝫ
valuisse vitare: Nā quecūq3 de illo
dicunt̄ his que dicta sunt silia:sic sūt
exponēda:vt nulla necessitate sed li/
bera volūtate mortuus credat̄. Erat
Esa.52. nāq3 omp̄s:ꝛ de illo legit̄:Qm̄ ob/
latus est:q2 ipse voluit. Et ipse dicit:
Job.10. Ego pono animā meā:vt iterū sumā
eā:nemo tollet eam a me:ſ ego pono
eā a meip̄o. Potestatē habeo ponen/
di eā ꝛ ptātez habeo iteꝝ sumēdi eā.
Nō ḡ idē ip̄e sua ptāte ꝛ sua volūta
te facit: nullatenꝰ ad h̄ cogi recte dr̄.
B Hoc solū: q2 ꝑmittit deꝰ illū sic
tractari q̄ꝫuis volentē:nō videt̄ tali
prī ꝰ tali filio ꝯuenire. A Immo
maxīe decet talē patrē tali filio ꝯsen/
tire si q̄d vult laudabilit̄ ad honorē
dei:ꝛ vtilit̄ ad salutē hoīm: q̄ alit̄ fi/
eri nō potuit. B In h̄ adhuc x̄sa/
mur:q̄lit̄ mors illa rōnabil̄ ꝛ neces/
saria mōstrari possit: Aliter nāq3 nec
ip̄e filiꝰ eā velle:nec pater cogere aut
ꝑmittere debuisse videt̄. Querit̄ eni
cur deꝰ alit̄ hoīem saluare nō potuit:
aut si potuit:cur hoc mō voluit? Nā
ꝛ incōueniens videt̄ esse deo:hoīem
hoc mō saluasse:nec appet q̄d mors
ista valeat ad saluādū hoīem. Mirū
eni est si deꝰ sic delectat̄:aut eget san/
guine innocētis:vt nō nisi interfecto
eo parcere velit aut possit nocenti.
A Qm̄ accipis in hac q̄stione ꝑso/
nā eoꝝ q̄ credere nil volūt nisi p̄mō/
strata rōne:volo tecū pacisci:vt nul/
lū vel minimū incōueniēs ī deo a no
bis accipiat̄: ꝛ nulla vel minima ra/
tio si maior non repugnat reijciatur.
Sicut enī in deo qualibet paruū in/
cōueniens sequit̄ impossibilitas:ita
quālibet paruā rōnem si maiori non
vincit̄ comitat̄ nccītas. B Ni/
hil in hac re libētiꝰ accipio q̄ꝫ vt hoc
pactum inter nos cōmuniter seruet̄.

A De incarnatiōe dei tm̄:ꝛ de his
que de illo assumpto homīe credimꝰ
questio est. B Ita est. A Po
namꝰ ḡ dei incarnationē: ꝛ q̄ de illo
dicimꝰ homīe nunq̄ꝫ fuisse: ꝛ constet
inter nos hoīem esse factū ad beatitu
dinē q̄ in hac vita haberi nō p̄ōt:nec
ad illam posse ꝑuenire queq̄ꝫ nisi di/
missis peccatis:nec vllū hoīem hanc
vitā trāsire sine peccato:ꝛ alia quoꝝ
fides ad salutē eternā necessaria est.
B Ita fiat: q2 nihil in his incōue/
niens aut impossibile deo videtur.
A Necessaria est igit̄ homī pecca/
toꝝ remissio vt ad beatitudinē ꝑue/
niat. B Sic omnes tenemꝰ.

Quid sit peccare: ꝛ ꝓ peccato satisfacere: Ca. XI.

A Querendū est igit̄ q̄ rōne deus
dimittat peccata hoībꝰ: et vt
hoc faciamꝰ aptius p̄usvide/
amꝰ q̄d sit peccare:ꝛ q̄d ꝓ pctō satis/
facere. B Tuū est ondēre:ꝛ meū
intēdere. A Si angelꝰ vel homo
semꝑ redderet deo q̄ꝺ debet: nunq̄ꝫ
peccaret. B Nequeo ꝯtradicere.
A Nō ē itaq3 aliud peccare q̄ꝫ deo
nō reddere debitū. B Quod est
debitū q̄ꝺ deo debemus? A Oīs
volūtas rationalis creature subiecta
debet esse volūtati dei. B Nihil
verius. A Hoc est debitū q̄ꝺ de/
bet angelꝰ ꝛ hō deo: q3 soluēdo nul/
lus peccat:ꝛ q3 oīs qui nō soluit pec/
cat. Hec ē iusticia siue rectitudo volū
tatis q̄ iustos facit siue rectos corde:
id est volūtate. Hic est solꝰ ꝛ totꝰ ho/
nor quē debemus deo:ꝛ quē a nobis
exigit deꝰ. Sola nāq3 talis volūtas
opa facit placita deo cū p̄ōt opari:et
cū nō p̄ōt:ip̄a sola ꝑ se placet:q2 nul
lū opus sine illa placet. Hūc honorē
debitū qui deo nō reddit: aufert deo
q̄ꝺ suū est:ꝛ deum exhonorat: ꝛ hoc
est peccare. Quādiu aūt non soluit q̄ꝺ
rapuit:manet ī culpa. Nec sufficit so/
lūmō reddere q̄ꝺ ablatū est: ſ ꝓ cō/
tumelia illata plus debet reddere q̄ꝫ
abstulit. Sicut enim qui ledit salutē
alterius:nō sufficiat si salutē restituit
nisi ꝓ illata doloris iniuria recōpen/

ſet aliq̄d: ita q̄ honorē alicuiꝰ violat
nō ſufficit honorē reddere: ſi nō ſm̄
exhonoratiōis factā moleſtiā aliq̄d
qd̓ placeat illi quem exhonorauit re/
ſtituat. Hoc quoqꝫ attēdendū ꝙ cū
aliquis qd̓ iniuſte abſtulit ſoluit: hoc
debet dare qd̓ ab illo nō poſſet exigi
ſi alienū non rapuiſſet. Sic ḡ debet
oīs q̄ peccat honorē deo quē rapuit
ſoluere. Et hec eſt ſatiſfactio quā oīs
pctōr debet deo facere. B In his
omibꝰ qm̄ rationē ſequi ꝓpoſuimꝰ:
Quis aliquātulū me terreas: nil ha/
beo qd̓ poſſim dicere cōtra.

Utrū ſola miſcdia ſine omi debiti ſolutione deceat deū pctā dimittere: Ca. XII.

A Redeamꝰ ꝛ videamꝰ vtrū ſola
miſericordia ſine omī ſoluti/
one ablati ſibi honoris dece/
at deū pctā dimittere. B Nō vi
deo cur nō deceat. A Sic dimitte
re peccatū nō eſt aliud q̄ꝫ nō punire:
ꝛ qm̄ recte ordinare peccatū ſine ſa/
tiſfactiōe non eſt niſi punire: ſi nō pu
nit̄ inordinatū dimittit̄. B Rō/
nabile ē qd̓ dicis. A Deū xp̄o nō
decet aliq̄d in ſuo regno inordinatū
dimittere. B Si aliq̄d aliud volo
dicere timeo peccare. A Igit̄ nō
decet deū pctm̄ ſic īpunitū dimittere.
B Ita ſequit̄. A Eſt ꝛ aliud qd̓
ſequit̄: Si pctm̄ ſic dimittit̄ īpunitū:
qꝛ ſilr̄ erit apud deū peccāti ꝛ nō pec
cāti: qd̓ deo nō ꝯuenit. B Nō poſ
ſū negare. A Uide ꝛ h̄: Juſticiā
hoīm nemo neſcit eſſe ſb̄ lege: vt ſm̄
eiꝰ quātitatē mēſura retributiōis a
deo recōpenſet̄. B Ita credimꝰ.
A Si aūt pctm̄ nec ſoluit̄ nec pu/
nit̄ nlli legi ſbiacet. B Nō poſſū
alit̄ ītelligere. A Liberior igit̄ ē
oīs īiuſticia ſi ſola miſcdia dimittit̄
q̄ꝫ iuſticia: qd̓ valdē īcōueniēs videt̄.
Ad h̄ etiā extēdit̄ h̄ incōueniētia: vt
iniuſticiā deo ſilr̄ faciat: qꝛ ſicut deꝰ
nulli legi ſbiacet: ita ꝛ iniuſticia. B
Neq̄o reſiſtere rōni tue: ſ cū deꝰ nob̄
p̄cipiat oīno dimittere peccātibꝰ in
nos: videt̄ repugnare vt h̄ nob̄ p̄ci/
piat qd̓ ipm̄ facere n̄ decet. A Nul
la in h̄ eſt repugnātia: qꝛ deꝰ h̄ p̄cipit
nobis vt nō p̄ſumamꝰ qd̓ ſoliꝰ dei ē.
Ad nullū em̄ ptinet vindictā facere
niſi ad illū q̄ dn̄s ē oīm. Nā cū t̄rene
ptātes h̄ recte faciūt: ip̄e facit a q̄ ad
h̄ ip̄m ſt̄ ordīate. B Remouiſti re
pugnātiā quā putabā ineſſe: ſ ē aliō
ad qd̓ tuū volo hr̄e rn̄ſū. Nā cū deꝰ
ſic ſit liber: vt nlli legi nulliꝰ ſbiaceat
iudicio: ꝛ ita ſit benignꝰ vt nihil beni
gniꝰ cogitari q̄at: ꝛ nihil ſit rectū aut
decēs niſi qd̓ ip̄e vult: mirū videt̄ ſi
dicimꝰ: qꝛ nullatenꝰ vult aut ei nō li/
cet iniuriā ſuā dimittere: a q̄ etiā de
his q̄s alijs facimꝰ ſolemꝰ indulgētiā
petere. A Uerū ē qd̓ dicis de lib/
tate ꝛ volūtate ꝛ benignitate illꝰ: ſ
ſic eas debemꝰ rōnabilit̄ intelligere
vt dignitati eiꝰ non videamur repu/
gnare: Libtas ei nō ē niſi ad h̄ qd̓ ex
pedit aut qd̓ decet: nec benignitas di
cēda ē q̄ aliq̄d deo īdecēs opat̄. Qd̓
aūt dr̄: qꝛ qd̓ vult iuſtū ē: ꝛ qd̓ n̄ vult
iuſtū n̄ ē: nō ita ītelligēdū ē vt ſi deꝰ
velit qdlibet incōueniēs iuſtū ſit qꝛ
ip̄e vult: Nō em̄ ſeq̄t̄: ſi deꝰ vult mē/
tiri iuſtū eē mētiri: ſ potiꝰ deū illū nō
eſſe. Nā neq̄ q̄ꝫ pōt velle mētiri volū
tas niſi ī q̄ corrupta eſt xp̄itas: īmo q̄
deſerēdo xp̄itatē corrupta ē. Cū ḡ dr̄
ſi deꝰ vult mētiri: nō ē aliud q̄ꝫ ſi deꝰ
ē talis natura q̄ velit mētiri: ꝛ ideir/
co nō ſeq̄t̄: iuſtū eē mēdaciū: niſi ita
intelligat̄ ſic̄ cū de duobꝰ īpoſſibilibꝰ
dicimꝰ: ſi h̄ eſt: illud eſt: qꝛ nec h̄ nec
illud eſt. Ut ſi q̄s dicat: ſi aq̄ ē ſicca ꝛ
ignis ē hūidꝰ: neutꝝ em̄ veꝝ ē. Itaqꝫ
de illis tm̄ verū ē dicere: ſi deꝰ h̄ vult
iuſtū ē: q̄ deū velle nō ē incōueniēs.
Si em̄ deꝰ vult vt pluat iuſtū eſt vt
pluat: ꝛ ſi vult vt aliq̄s hō occidat̄
iuſtū ē vt occidat̄: q̄ppt̄ ſi nō decet
deū aliq̄d īiuſte aut īordinate face/
re: n̄ ptinet ad eiꝰ libtatē aut benigni
tatē aut volūtatē peccātē q̄ n̄ ſoluit
deo qd̓ abſtulit impunitū dimittere.
B Omnia mihi aufers q̄ putabā
tibi poſſe obijci. A Uide adhuc
cur deū non deceat hoc facere. B
Libēter auſculto quicquid dicis.

Q nihil minus sit tolerãdũ in rerũ ordine: q̃ vt creatura creatori debitũ honorem auferat: ⁊ non soluat quod aufert: Capi. XIII. Ans.

n Ihil min⁹ tolerandũ est ĩ rerꝫ ordine q̃ vt creatura creatori debitũ honorem auferat: ⁊ nõ soluat qd̕ aufert. B Nihil clarius iudico. A Nihil aũt iniusti⁹ tolerat̃: q̃ quo nihil min⁹ est tolerãdum. B Nec hoc est obscurum. A Puto ꝙ: q2 nõ dices deũ debere tolerare quo nihil iniusti⁹ tolerat̃ vt q̃ creatura nõ reddat deo qd̕ aufert. B Immo penitus negandũ esse video. A Itẽ si deo nihil maius aut melius: nihil iustius q̃ honorem illi⁹ seruare in rerũ dispositione sũma iusticia q̃ nõ ẽ aliud q̃ ip̃e de⁹. B Hoc q̃z nil aptius. A Nihil ꝙ seruat de⁹ iustius: q̃ sue dignitatis honorẽ. B Qd̕ vtiq3 necessario cõcedi oportet. A Videt̃ tibi ꝙ eũ integre seruet: si sic auferri ꝑmittit vt nec soluat̃: nec ipse auferentẽ puniat? B Non audeo dicere. A Necesse ẽ ꝙ vt aut ablat⁹ honor soluat̃: aut pena sequat̃: alioquin aut sibiipsi de⁹ iust⁹ nõ erit: aut ad vtrũq3 impotẽs erit: qd̕ nefas ẽ dicere vel cogitare. B Nihil rationabilius dici posse intelligo.

Cuiusmodi honor dei sit pena peccãtis: Ca. XIIII.

s Ed volo a te audire si peccantis pena sit illi honor: aut cuiusmodi honor sit. Si eñ pena peccãtis nõ eius honor est: cũ peccator nõ soluit qd̕ abstulit: ꝫ punit̃: sic ꝑdit deus honorẽ suũ vt nõ recuperet qd̕ his q̃ dicta sũt repugnare videt̃. A Deũ ĩpossibile est honorẽ suũ ꝑdere. Aut eñ pctõr spõte soluit qd̕ debet: aut deus ab ĩuito accipit. Nam aut hõ debitã subiectionẽ deo: siue nõ peccando: siue ꝙ peccat soluẽdo volũtate spõtanea exhibet: aut de⁹ eũ ĩuitũ sibi torq̃ndo subiicit: ⁊ sic se dñm ei⁹ esse ostẽdit: qd̕ ip̃e hõ volũtate fateri recusat. In q̃ cõsiderãdũ: q2 sicut hõ peccãdo rapit qd̕ dei est: ita de⁹ puniẽdo aufert qd̕ hominis est. Quippe nõ solũ id suũ alicui⁹ eẽ dicit̃ qd̕ iã possidet: ꝫ qd̕ in ei⁹ ptãte est vt habeat. Qm̃ ꝙ ita hõ fact⁹ est vt beatitudinẽ hr̃e posset si nõ peccaret: cũ ꝓpter pctm̃ btĩtudine ⁊ omni bono ꝑuat̃: de suo q̃uis inuit⁹ soluit qd̕ rapuit: q2 licꝫ de⁹ hoc ad vsũ sui cõmodi non trãsferat qd̕ aufert: sicut hõ pecuniã quã alij aufert ĩ suã ꝯuertit vtilitatẽ: hoc tñ qd̕ aufert vtit̃ ad suũ honorẽ ꝓ hoc q2 aufert. Auferẽdo eñ peccatorẽ ⁊ que illi⁹ sunt: subiecta sibi esse probat.

Si deus vel ad modicũ patiatur honorẽ suũ violari: Capi. XV. Boso.

p Lacet qd̕ dicis. Sed ẽ ⁊ aliud ad qd̕ tuã rñsiõꝫ postulo. Nã si deus ita sicut ꝓbas suũ debet honorẽ seruare: cur vel ad modicũ patit̃ illũ violari? Qd̕ eñ aliq̃ mõ ledi sinit̃: nõ integre aut ꝑfecte custodit̃. A Dei honori neq̃t aliq̃d q̃tũ ad illũ ꝑtinet addi vel minui. Idem nãq3 ipse sibi honor ẽ incorruptibilis et nullo mõ mutabilis. Uerum qñ vnaq̃q3 creatura suũ ⁊ q̃si sibi ꝓceptũ: ordinẽ. siue naturalit̃: siue rõnabilit̃ seruat: deo obedire ⁊ eum honorare dr̃: ⁊ hoc maxime rõnalis natura cui datũ est ĩtelligere quid debeat. Que cum vult qd̕ debꝫ: deũ honorat: nõ q2 illi aliq̃d ꝯfert: ꝫ q2 spõte se ei⁹ volũtati ⁊ dispositiõi subdit: ⁊ in rerũ vniũsitate ordinẽ suũ ⁊ eiusdẽ vniũsitatis pulchritudinẽ q̃tũ ĩ ip̃a ẽ ꝑuat. Cũ vero nõ vult qd̕ dꝫ: deũ q̃tũ ad illã ꝑtinet inhonorat: qm̃ nõ subdit se spõte illi⁹ dispositiõi: ⁊ vniũsitatis ordinẽ ⁊ pulchritudinẽ q̃tũ ĩ se ẽ ꝑturbat licꝫ ptãtem ⁊ dignitatẽ dei nullaten⁹ ledat aut decoloret. Si eñ ea q̃ celi ãbitu ꝯtinent̃ vellẽt nõ eẽ sub celo: aut elõgari a celo: nullaten⁹ possent nisi sub celo esse: nec fugere celũ: nisi appropinquando celo. Nam ⁊ vnde ⁊ 1.Cor.9

quo ⁊ q̄ irent sub celo essent: ⁊ quāto
magis a qualibet ꝑte celi elōgarent̄:
tanto magis opposite ꝑti appropin/
quarēt. Ita ꝙuis bō vel malꝰ ange/
lus diuine volūtati ⁊ ordinatiōi sub
iacere nolit: nō tñ eā fugere valet: qꝛ
si vult fugere de sub volūtate iubēte:
currit sꝫ volūtatē puniētē. Et si q̄ris
q̄ trāsit: nō nisi sꝫ volūtate ꝑmittēte:
⁊ hoc ip̄m qḋ ꝑuerse vult aut agit in
vniuersitatis p̄fate ordinē ⁊ pulchri
tudinē summa sapiētia cōuertit. Ipa
nāqꝫ ꝑuersitatꝭ spōtanea satisfactio:
vel a nō satisfaciēte pene exactio: ex/
cepto hoc ꝙ deꝰ de malis multimo/
dis bona facit: in eadēꝫ vniuersitate
locū tenēt suū ⁊ ordinis pulchritudi
nē. Quas si diuina sapiētia vbi ꝑuer
sitas rectū ordinē ꝑturbare nitit̄: nō
adderet: fieret in ipsa vniūsitate quā
deꝰ debet ordinare: quedā ex viola/
ta ordinis pulchritudīe deformitas:
⁊ deus in sua dispositiōe videret̄ de/
ficere. Que duo qm̄ sicut sunt incō/
ueniētia: ita sūt impossibilia: necesse
est vt om̄e peccatū satisfactio aut pe/
na sequat̄. B Satisfecisti obie/
ctiōi mee. A Palā ē igit̄: qꝛ deū
quātū in ipso est nullꝰ pōt honorare
vl' exhonorare: ſꝫ quātū i se ē ꝫ aliq̄s
facere videt̄ cū voluntatē suam vo/
luntati eius subijcit aut subtrahit.
B Nescio q̄d contra queā dicere.
A Adhuc addā aliq̄d. B Tā
diu dic donec me tedeat audire.

Ratio ꝙ angelorꝫ nume/rus q̄ ceciderūt restituēdꝰ sit de hominibꝰ: Ca. XVI. An.

Dēū cōstat ꝓposuisse vt de hu
mana natura quam fecit sine
ꝑeccato numerū angelorꝫ qui
ceciderāt restitueret. B Hoc cre
dimꝰ: sed vellē aliquā huiꝰ rei rōnēꝫ
habere. A Fallis me: nō em̄ ꝓpo
suimꝰ tractare nisi de sola incarnati/
one dei: ⁊ tu mihi alias interserꝭ q̄sti/
ones. B Ne irascaris: Hilarē em̄
2. Cor. 9 datorē diligit deꝰ: nā nemo ꝓbat ma
gis se hilariter dare qḋ ꝓmittit: q̄ꝫ q̄
plus dat q̄ꝫ ꝓmittit: dic ergo libēter
qḋ quero. A Rationalem natu/
ram que dei cōtemplatiōe beata vel
est vel futura est: in quodā rationa/
bili ⁊ ꝑfecto numero p̄scitā eē a deo:
ita vt nec maiorē nec minorē illū esse
deceat nō est dubitandū. Aut enim
nescit deus in quo numero meliꝰ eam
deceat constitui: qḋ falsum est: aut si
scit in eo illā ꝯstituet: quē ad hoc de/
centiorē intelliget. Quapropter aut
angeli illi q̄ ceciderūt facti erāt ad ꝫ
vt essent intra illū numerū: aut quia
intra illū numerū ꝑmanere nō potu/
erunt: ex necessitate ceciderūt: quod
absurdū est opinari. B Ueritas
est apta qḋ dicis. A Qm̄ ǵ de
illo numero esse debuerūt: aut restau
rādus est ex necessitate numerꝰ eorꝫ:
aut ī imꝑfecto numero remanebit rō/
nalis natura q̄ ī numero ꝑfecto p̄scita
est: qḋ esse nō pōt. B Restaurādi
ꝓculdubio sunt. A Necesse est ǵ
eos de hūana natura: quoniā nō est
alia de q̄ restaurari possint. B Cur
non aut ipsi aut alij angeli pro illis
possint restitui?

Qꝛ alij angeli pro illis nō possint restitui: Capi. XVII. Ans.

Tam videbis nostre restaura/
tionis difficultatem: intelli/
ges eorū recōciliationis im/
possibilitatē: Alij autē angeli ꝓ illis
restitui nō possunt: ideo (vt taceam
quomō hoc repugnare videat̄ ꝑme
creationis ꝑfectioni) quia nō debent
nisi tales esse possint: quales illi fuis/
sent si non peccassent: cum illi nulla
visa vīdicta peccati ꝑseuerassent: qḋ
post illorū casum alijs qui ꝓ illis re/
stituerent̄ esset impossibile. Non em̄
pariter laudabiles sunt si stant ī ve/
ritate: ⁊ qui nullam nouit peccati pe/
nam: ⁊ qui eam semꝑ aspicit eternā.
Nam nequaq̄ꝫ putandum est bonos
angelos esse cōfirmatos casu malorꝫ:
sed suo merito. Sicut nāqꝫ si boni cū
malis peccassent: simul dānati essent:

ita iniusti si cū iustis stetissent parit
confirmati essent. Quippe si aliqui
eoꝝ nō nisi casu alioꝝ ꝯfirmādi erāt
aut null⁹ vnꝗ̄ ꝯfirmaret: aut necesse
erat aliquē casuꝝ ꝗ ad alios ꝯfirmā/
dos puniret: q̄ vtraq̄ absurda sunt.
Illo itaq̄ modo cōfirmati sunt illi ꝗ
steterūt: quo pariter cōfirmati essent
oēs si stetissent: quēadmodū ostendi
sicut potui: vbi tractaui: cur de⁹ dia/
bolo ꝑseuerātiā nō dedit. B Pro
basti malos angelos de humana na/
tura restaurādos: ⁊ patet ex hac ra/
tione: q̄ꝛ nō in minori numero erunt
electi hoīes q̄ꝫ sunt angeli reprobi.
Sed vtrū plures futuri sint: si potes:
ostende.

Utrum plures futuri sint sancti homines q̄ꝫ sint mali angeli: Capi. XVIII. An.

SI angeli anteq̄ꝫ quidā illorū
caderēt erāt ī illo ꝑfecto de ꝗ
diximꝰ numero: nō sunt homi
nes facti nisi ꝓ restanratiōe angeloꝝ
ꝑditoꝝ: ⁊ palā est: q̄ꝛ nō erūt plures
illis. Si autē ille numerus nō erat in
illis omnibꝰ angelis: cōplendū est de
hominibꝰ ⁊ q̄ꝺ periit ⁊ q̄ꝺ prius de/
erat: ⁊ erunt electi hoīes plures re/
probis angelis: ⁊ sic dicemꝰ: quia nō
fuerūt hoīes facti tm̄ ad restauran
dū numerū īminutū: sed etiā ad ꝑfi/
ciendū nondū ꝑfectū. B Quid
potiꝰ tenendū est: an ꝙ angeli prius
facti sint in numero ꝑfecto: an non?
A Q̄ꝺ mihi videt̄ dicā. B Nō
plus a te exigo. A Si hō factꝰ est
post casum malorū angeloꝝ: sicꝰ qui/
dam intelligūt in Genesi: non video
posse me ꝑ hoc ꝓbare alterū hoꝝ de/
termīate. Potest enī (vt puto esse)
ꝙ angeli fuerūt ꝑ̄us in numero ꝑfe/
cto: ⁊ postea factꝰ sit hō ꝓpter restau
randū īminutū eoꝝ numeꝝ: ⁊ potest
esse ꝙ nō fuerit ī numero ꝑfecto: q̄ꝛ
differebat deꝰ sicut adhuc differt illū
implere numerū facturꝰ hūanā natu
rā suo tpe. Unde aut solūmō nume/
rū nondū integrū ꝑficeret: aut etiā si
minueret̄ restitueret. Si aūt tota cre
atura simul facta est: ⁊ dies illi ī qui/
bus moyses istū mundū nō simul fa/
ctū esse videt̄ dicere: aliter sunt intel
ligendi q̄ꝫ sicut videmus istos dies ī
quibus viuimus: intelligere nequeo
quomō facti sint angeli in illo ꝑfecto
numero. Quippe si ita esset: videtur
mihi: q̄ꝛ ex necessitate aut aliqui an/
geli vel homines casuri erāt: aut plu/
res essent in illa celesti ciuitate q̄ꝫ illa
ꝑfecti numeri cōueniētia exigeret. Si
ergo oīa simul facta sunt: sic vident̄
angeli ⁊ duo primi hoīes in nume/
ro īꝑfecto fuisse: vt de hoībꝰ si nul
lus caderet angelus: q̄ꝺ deerat solū
ꝑficeret̄: ⁊ si aliq̄s periret: hoc q̄ꝫ q̄ꝺ ca
deret restitueret̄: ⁊ hoīs natura q̄ in/
firmior erat quasi deū excusaret atq̄
diabolū ꝯfunderet si ille suū casū in/
firmitati sue imputaret cū ipsa infir/
mior staret: Ac si ⁊ eadem ipsa cade/
ret multomagis deū defenderet con/
tra diabolū: ⁊ cōtra seipsam: cum ipa
facta valde infirmior ⁊ mortalis: in
electis de tanta infirmitate tanto al/
tius ascēderet: q̄ꝫ vnde diabolus ce/
cidisset: quāto boni angeli q̄ꝝ equa/
litas ei debet̄ ꝑfecerunt post ruinam
malorū: quia ꝑseuerauerunt. Ex his
rationibus potius mihi videt̄: quia
in angelis nō fuit ille ꝑfectus nume/
rus quo ciuitas illa sūpna ꝑficeret̄:
quia si homo sumul cū angelis factꝰ
non est: sicꝰ possibile est esse: ⁊ si simul
facti sunt q̄ꝺ magis putāt multi: q̄m
legitur: Qui viuit in eternū: creauit Ecci. 18.
omnia simul: videt̄ necesse esse. Sed
et si ꝑfectio mūdane creature nō tan/
tū est intelligenda in numero indiui/
duorū quantū in numero naturarū:
necesse est humanā naturam: aut ad
cōplementū eiusdem ꝑfectionis esse
factam: aut illi sūpabundare q̄ꝺ de
minimi vermiculi natura dicere non
audemus: Quare ꝓ seipsa ibi facta
est: ⁊ non solū pro restaurandis indi
uiduis alterius nature. Unde palā
est: quia si etiā angelus nullus peris/
set: homines tamē in celesti ciuitate
suum locū habuissent. Sequit̄ itaq̄

quia in angelis anteq̄ quidā illoꝝ
caderent nō erat ille pfectus nume/
rus: alioquin necesse erat vt aut ho/
mines: aut angeli aliqui caderent:
quoniā extra numerum pfectum ibi
nullus manere poterat. B Non
nihil effecisti. A Est ꝛ alia ratio
vt mihi videt̄: que nō parum suffra/
gat̄ illi sententie: que angelos nō esse
factos in pfecto numero existimat.
B Dic illam. A Si angeli in
illo pfecto numero facti sunt: ꝛ nul/
latenus facti sunt homines nisi ꝑ re/
stauratione perditoꝝ angeloꝝ: pa/
lam est: quia nisi angeli ab illa bea/
titudine cecidissent: homines ad illā
non ascenderēt. B Hoc constat.
A Si quis ergo dixerit: quia tantū
letabunt̄ electi hoīes de angeloꝝ
pditione: quantū gaudebunt de sua
assumptiōe: quoniā absq̄ dubio hec
nō esset nisi illa fuisset: quō potuerūt
ab hac puersa gratulatione defendi?
Aut quomō dicemus angelos qui ce
ciderunt in hominibꝫ restauratos: si
illi sine hoc vitio pmansuri erant: si
nō cecidissent: id est sine gratulati/
one de casu alioꝝ: isti vo sine illo esse
non potuerūt: imo qualiter cum hoc
vitio beati eē debebūt? Deinde qua
audacia dicemus deū non velle: aut
non posse hanc restaurationem sine
hoc vitio facere? B Nōne simi/
liter est in gentibus que ad fidē vo/
cate sunt: quia illā iudei repulerūt?
Act.10 A Non: Nā si omnes iudei credi/
dissent: gentes tamē vocarent̄: quia
ī omni gente qui timet deū ꝛ operat̄
iusticiā: acceptus est illi. Sed quo/
niā iudei apostolos cōtempserūt: ea
tunc fuit occasio vt ad gentes illi cō/
uerterent̄. B Nullo modo video
quid contra hoc dicere possim. A
Unde tibi videtur accidere singu/
lis illa leticia de alieno casu? B
Unde nisi quia certus erit vnusq̄sq̄
quoniam vbi erit: nullatenus esset
nisi alius inde cecidisset. A Si
ergo hanc certitudinē nullus habe/
ret: nō esset vnde vllus de alieno dā/
no gauderet. B Ita videtur.
A Putas ne aliquē illorum habi
turū hāc certitudinē si multo plures
erunt q̄ ceciderunt? B Nequa/
q̄ possum opinari q̄ eam habeat aut
habere debeat. Quomō namq̄ quis
poterit scire: vtrum pro restaurando
qd̄ imminutū erat: aut ꝑ complēdo
quod nōdum perfectum erat: de illo
numero cōstituende ciuitatis sit fa/
ctus? Sed omnes certi erūt se factos
ad pficiēdā illā ciuitatē. A Ergo
si plures erunt q̄ reprobi angeli: nul/
lus poterit aut debebit scire se nō esse
ibi assumptum nisi pro alieno casu.
B Uerū est. A Non igit̄ ha/
bebit aliquis cur gaudere debeat de
alteriꝰ pditione. B Ita sequit̄.
A Cum itaq̄ videamus: q2 si plu/
res erunt hoīes electi q̄ sint repro
bi angeli: illa nō sequit̄ incōuenien/
tia quā sequi necesse est si plures nō
erunt: ꝛ cum impossibile sit vllum in
illa ciuitate futurū: incōueniens vi/
det̄ necesse esse vt angeli non sint fa/
cti ī illo pfecto numero: ꝛ plures fu/
turi sint beati homines q̄ sint miseri
angeli. B Non video qua ratio/
ne hoc negari queat. A Aliā ad
huc eiusdem sententie posse dici puto
rationem. B Hanc quoq̄ ꝑfer/
re debes. A Credimꝰ hāc mūdi
molē corporeā in meliꝰ renouandā:
nec ħ futurū esse donec impleat̄ nu/
merus electoꝝ hoīm: ꝛ illa beata pfi/
ciat̄ ciuitas: nec post eius perfectio/
nem differendū. Unde colligi potest
deū ab initio ꝓposuisse: vt vtrumq̄
simul pficeret: quatenꝰ ꝛ minor que
deū non sentiret natura: ante maiorē
que deo frui deberet nequaq̄ pfice/
ret̄: ꝛ in maioris pfectione mutata ī
meliꝰ suo quodā modo quasi cōgra/
tularet̄: imo omnis creatura de tam
gloriosa: ꝛ tam admirabili sui cōsum
matiōe ipsi creatori: ꝛ sibijnuicē q̄q̄
suo modo eterne cōgaudēdo iucun/
daret̄: quatenꝰ qd̄ volūtas in rōna/
bili natura spōte facit: ħ etiā insensi/
bilis creatura p dei dispositionē na/

turaliter exhiberet. Solemus namq̧
in maiorũ nostrorũ exaltatione con/
gaudere: vt cũ in natalicijs sanctorũ
exultatiõe festiua iocũdamur: ĝ glo/
ria eorum letantes. Quã sententiã
illud adiuuare videt̃: quia si adam
non peccasset: differret tamẽ deus il/
lam ciuitatẽ pficere donec completo
ex homĩb⁹ quez expectabat numero:
ipsi quoq̧ homĩes in corporũ: vt ita
dicã: in mortalẽ ĩmortalitatẽ trans/
mutarẽt̃. Habebãt eñ ĩ padiso quã/
dã ĩmortalitatẽ: id est potestatẽ nõ
moriẽdi: sed nõ erat immortalis hec
potestas: quia poterant mori: vt scz
ipsi possent nõ mori. Quod si ita est
vt videlicet rationalẽ illam ⁊ beatã
ciuitatem: ⁊ hanc mũdanã insensibi/
lemq̧ naturã deus ab initio ꝓposue
rit simul pficere: videtur: qꝛ aut illa
ciuitas nõ erat completa in numero
angelorũ ante malorum ruinam: sed
expectabat deus vt eã de hominibus
cõpleret: quãdo corporeã mũdi na/
turã in melius mutaret: aut si pfecta
erat in numero: non erat perfecta in
confirmatiõe: ⁊ differenda erat eius
cõfirmatio: etiam si nullus in ea pec/
casset vsq̧ ad eandẽ mũdi quã expe/
ctam⁹ renouationẽ: aut etiã si ñ diu/
tius illa cõfirmatio differenda erat:
accelerãda erat mũdana renouatio:
vt cũ eadem cõfirmatiõe fieret. Sed
ꝙ mundũ nouiter factum statim de⁹
renouare ⁊ eas res que post renoua/
tionem illam non erant in ipso initio
anteq̃ appareret: cur facte essent de/
struere instituerit: omni caret ratiõe.
Sequit̃ ergo: qꝛ angeli nõ ita fuerũt
in numero pfecto: vt eoꝝ cõfirmatio
non diu differret̃: ꝑpterea: qꝛ mũdi
noui renouationẽ mox oporteret fie/
ri: qđ non cõuenit. Qđ autẽ eandez
cõfirmationẽ vsq̧ ad mũdi futuram
renouationẽ differre deus voluerit:
incõueniens videt̃: p̃sertim cum illã
in aliquibus tam cito pfecerit. Et cũ
intelligi possit: quia in primis homi/
nibus quãdo peccauerũt illã fecisset
si non peccassent: sicut fecit in pseue/
rantibus angelis. Qui enim non/
dum ꝑueherent̃ ad illam equalitatẽ
angelorũ ad quam pueturi erãt ho
mines: cum perfectus esset numerus
de illis assumendus: in illa tamẽ iu/
sticia in qua erant videt̃ ꝙ si vicis/
sent: vt nõ peccarent temptati ita cõ
firmarent̃ cum omni ꝓpagine sua ꝙ
vltra peccare nõ possent: queẽadmo/
dum quia victi peccauerũt: sic infir/
mati sunt vt quãtum in ipsis est sine
peccato esse nõ possunt. Quis enim
audeat dicere plus valere iniusticiã
ad alligandũ in seruitutẽ hominẽ in
prima psuasione sibi consentientem:
q̃ valeret iusticia ad cõfirmandum
eum in libertate sibi in eadem prima
temptatiõe adherentẽ. Nam queẽad
modũ: quoniã humana natura tota
erat in parẽtibus primis: tota ĩ illis
victa ẽ vt peccaret (excepto illo solo
homĩe quẽ de⁹ sicut sciuit sine semĩe
viri de virgine facere: sic sciuit a pec/
cato ade secernere) ita in ijsdem to/
ta vicisset si non peccassent. Restat
ergo vt nõ completa in illo p̃mo nu/
mero angelorũ superna ciuitas: sed
de homnib⁹ complenda fuisse dicat̃:
Que si rata sint: plures erunt electi
homines q̃ sint reprobi angeli.

B Rationabilia mihi valde videñ/
tur que dicis: sed quid dicem⁹ quia
legit̃ de deo: Cõstituit terminos po/
puloꝝ iuxta numerũ filiorum israel:
quod quidã: quia pro filiorũ israel:
inuenit̃ angelorũ dei: sic exponũt: vt
ƀm numerũ bonorum angelorũ assu
mẽdus imtelligat̃ numerus electo/
rum hominũ.

A Hoc non repu/
gnat predicte sententie si certũ nõ est
ꝙ totidez angeli cecidissent quot re/
manserunt. Nam si plures sunt an/
geli electi q̃ reprobi: ⁊ necesse est vt
reprobos electi homines restaurent:
⁊ potest fieri vt bonorũ numero co/
equent̃: ⁊ sic plures erũt homĩes iu/
sti q̃ angeli iniusti. Sed memento q̄
pacto incepi respõdere questiõi tue:
videlicz vt si q̄d dixero qđ maior nõ
ꝯfirmet auctoritas: q̃uis illud rõne

pꝛobare videar:nō alia certitudine
accipiat nisi qꝛ interim mihi ita vi/
det donec mihi deꝰ melius aliq̃ mō
reuelet. Certus em̄ sū3 si q̃d dico qd
sacre scripture absq; dubio cōtradi/
cat qꝛ falsu3 est:nec illō tenere volo
si cognouero. S3 si in illis rebus de
q̃bus diuersa sentiri possunt sine pi/
culo:sicuti est illō vn̄ nūc agimꝰ. Si
em̄ nescimꝰ vtrū ples hoīes eligēdi
sint q̄ꝫ angeli ꝑditi an nō: ⁊ alterum
hoꝝ estimamꝰ magis q̄ꝫ alteꝝ: nullū
puto aīe piculū esse. Si in q̄ꝫ ī hmōi
rebꝰ sic exponimꝰ diuina dicta vt di/
uersis sententijs fauere videant: nec
alicubi inuenit vbi q̃d indubitanter
tenendū sit:determinēt:nō arbitroꝛ
rep̄hendi debere. Illud aūt qd dixi/
sti:Cōstituit termīos pplōꝝ seu gen
Deut.32 tiū iuxta nūeꝝ āgeloꝝ dei:qd ī alia
trāslatiōe legit iux̄ nūeꝝ filioꝝ isrl':
qm̄ ambe trāslatiōes aut idē signifi/
cāt aut diu̇sa sine repugnātia:ita in/
telligēdū ē vt ꝑ angelos dei ⁊ filios
isrl' angeli boni significentur tm̄mō:
aut soli hoīes electi: aut sil' angeli ⁊
electi hoīes:tota sc3 illa ciuitas suꝑ/
na. Aut ꝑ āgelos dei scti tm̄:⁊ ꝑ fili/
os isrl' soli hoīes iusti:aut soli āgeli ꝑ
filios isrl':⁊ iusti hoīes ꝑ āgelos dei.
Si boni angeli tm̄ designant ꝑ vtrū/
q;:idem est qd si solū ꝑ angelos dei:
Si vero tota celestis ciuitas: hic est
sensus: qꝛ tādiu assument ppl'i:id ē
multitudines electoꝝ hoīm aut tam
diu erūt ppl'i in hoc seculo:donec de
hoībus ꝓdestinatꝰ numerꝰ illiꝰ ciui/
tatis nondum ꝑfectꝰ cōpleat. Sed
nō video nūc quō soli angeli aut sil'
angeli ⁊ hoīes scti ꝑ filios isrl' ītelli/
gāt. Sctōs aūt hoīes filios isrl' sicut fi
lios abꝛahe vocari nō ē alienū. Qui
angeli quoq; dei ꝑ hoc recte possint
vocari:qꝛ vitā angelicā imitant at/
q; sil'itudo ⁊ eq̄litas illis angeloꝛu3
ꝓmittit in celo: ⁊ qꝛ oēs iuste viuen
tes angeli dei sunt: vn̄ ⁊ ipi cōfesso/
res atq; martyres dicunt. Qui enim
cōfitet ⁊ testat veritatē:dei nūciꝰ.i.
angelꝰ eiꝰ est. Et si malꝰ hō dicit dia
bolus:sicut de iuda dicit dn̄s ꝓpter si
militudinē malicie: cur nō ⁊ bonus
homo dicetur angelus propter imi/
tationē iusticie? Quare possumꝰ vt
estimo dicere deū ꝯstituisse termīos
populoꝛum iuxta numerum filioꝛū
israel siue electoꝛum hominum quia
tamdiu erūt ppl'i ⁊ erit in hoc mun/
do hoīm pꝛocreatio: donec numerꝰ
eoꝛūdem electoꝛum compleatur: et
eo ꝯpleto cessabit esse hoīm genera/
tio:que fit in hac vita. At si ꝑ ange/
los dei ītelligimꝰ sctōs angelos tm̄:
⁊ ꝑ filios isrl' solūmō iustos hoīes:
duobꝰ modis ītelligi pōt: Cōstituit
dn̄s terminos pplōꝝ iuxta numeru3
angeloꝝ dei:aut qꝛ tātꝰ pplus: id ē
tot hoīes assument quot sunt ange/
li dei: aut q̃a tādiu erūt populi do/
nec nūerꝰ āgeloꝝ dei ꝯpleat ex hoī/
bꝰ. Et h̃ vno solo mō exponi posse vi
deo: Cōstituit termīos pplōꝝ iux̄ nu
meꝝ filioꝝ isrl' i. qꝛ sic supꝛa dictū ē
tamdiu erūt populi in hoc seculo do
nec numerus sanctoꝝ hominū assu/
matur. Et colligit ex vtraq; trāsla/
tiōe:quia tot homines assument:q̃t
remāserūt angeli. Nō tamē nō seq̄/
tur: q̄ꝫuis perditi angeli ex hoībus
restaurādi sunt:tot angelos cecidis/
se quot ꝑseuerauerūt. Quod tamen
si diceret:inueniendu3 erit quō rate
nō sint supꝛa posite rationes q̄ videē/
tur ostēdere nō fuisse in angelis pꝛi/
us q̄ꝫ quidam illoꝛū caderent illum
ꝑfectum numerū quem supꝛa dixi:⁊
plures homines electos futuros q̄ꝫ
sint mali angeli. B Non me pe
nitet quia coegi te vt de angelis hoc
diceres. Nam nō frustra factum est:
nunc redi ad id vnde digressi sumꝰ.
A Constat deum pꝛoposuisse
vt de hoībus angelos qui ceciderāt
restauraret. B Certum est. A
Tales ꝗ opoꝛtet esse hoīes in illa
ciuitate suꝑna qui ꝓ angelis in illa3
assument: quales illi futuri ibi erāt
ꝓ quibꝰ ibidē erūt:id est quales nūc

sunt boni angeli: alioq̄n nō erūt re/
staurati q̄ ceciderūt: ⁊ seq̄tur q̄ꝛ de⁹
aut ñ poterit ꝑficere bonū qd̄ icepit:
aut penitebit eū tm̄ bonuȝ incepisse:
que duo absurda sunt. B Uere
oportet vt eq̄les sint homines bonis
anglis. A Boni angeli vnq̄ȝ ne
peccauerūt? B Nō. A Po
tes ne cogitare ꝙ hō qui aliq̄ñ pec/
cauit nec vnq̄ȝ deo ꝓ peccato satisfe/
cit: ſ tm̄ impunit⁹ dimittit: eq̄lis sit
angelo qui nunq̄ȝ peccauit? B
Uerba ista cogitare ⁊ dicere possuȝ:
sed sensum eoꝝ ita cogitare neq̄o sic̄
falsitatē nō possuȝ intelligere verita
tem esse. A Non ergo decet deū ho
minē peccantem sine satisfactiōe ad
restaurationē angeloꝝ assumere ꝑ/
ditoꝝ: q̄m̄ nō patit̄ veritas eū leua
ri ad eq̄litatē bonorum. B Sic
oñdit rō. A Cōsidera etiā in so
lo hoīe sine hoc ꝙ debet angelis eq̄/
ri: vtꝝ eū taliter de⁹ ad beatitudinē
vllā: vel talē q̄lē habebat añq̄ȝ pec/
caret: debeat ꝓuehere. B Dic
tu qd̄ cogitas ⁊ ego ꝯsiderabo ꝓut
potero. A Ponam⁹ diuitē ali/
quē in manu tenere margaritā p̄cio/
sam quā nūq̄ȝ pollutio vlla tetigit ⁊
quā null⁹ ali⁹ possit amouere de ma
nu eius nisi ip̄o ꝑmittēte: ⁊ eā dispo/
nat recōdere in thesauꝝ suū vbi sunt
charissima ⁊ p̄ciosissima q̄ possidet.
B Cogito hoc velut ante nos sit.
A Quid si ip̄e ꝑmittat eandē mar
garitam ab aliq̄ inuido excuti de ma
nu sua in cenum: cū ꝓhibere posset:
ac postea eam de ceno sumēs pollu/
taȝ ⁊ nō lotā: in aliquē locū suū mū
dum ⁊ charū deinceps illā sic s̄uatu
rus recōdat? Putabis ne illū sapiē
tem. B Quō hoc possum? Nā
nonne melius esset satis vt marga/
ritā suā mundā teneret ⁊ seruaret q̄ȝ
pollutā? A Nōne silr̄ faceret de/
us q̄ hoīem angelis sociandum sine
pctō q̄si in manu sua tenebat in pa/
diso: ⁊ ꝑmisit vt accēsus inuidia dia
bolus eū in lutū peccati: quāuis cō/
sentientē deijceret? Si em̄ ꝓhibere
vellet diabolū: nō posset tēptare ho
minē: nōne inquaȝ similit̄ faceret si
hoīem pctī sorde maculatū sine om̄i
lauatiōe. i. absq̄ȝ omni satisfactione
talē semꝑ mā suꝝ saltē in ꝑadisuȝ de
quo eiectus fuerat reduceret? B
Similitudinē si de⁹ hoc faceret ne/
gare nō audeo: ⁊ icc irco eū hoc face/
re posse non abnuo. Uideret̄ enī aut
qd̄ ꝓposuerat peragere nō potuisse:
aut boni ꝓpositi enim penituisse: q̄ in
deum cadere nequeunt.

Quod homo nō possit sal/uari sine pcti satisfactione: Capitulum XIX. An.

Ene igit̄ certissime q̄ꝛ sine sa/
t tisfactōne: id est sine debiti so
lutiōe spōtanea: nec de⁹ pōt
pctm̄ impunitū dimittere: nec pecca/
tor ad beatitudinē vel talē qualem
habebat añq̄ȝ peccaret ꝑuenire: Nō
em̄ hoc modo repararet̄ hō vl̄ talis
q̄lis fuerat ante pctm̄. B Rōni/
bus tuis omnino contradicere non
possum. Sed q̄d est qd̄ dicim⁹ deo:
Dimitte nobis debita nr̄a: ⁊ oīs gēs matth. 6.
orat deū q̄m̄ credit vt dimittat sibi
peccata. Si enim soluimus qd̄ debe
m⁹: cur oram⁹ vt dimittat? Nunq̄d
deus iniust⁹ est vt iteꝝ exigat qd̄ so/
lutuȝ est? Si aūt nō soluim⁹: cur fru
stra oram⁹ vt faciat: qd̄ q̄ꝛ nō cōue/
nit: facere nō pōt. A Qui nō sol/
uit frustra dicit dimitte: q̄ aūt soluit:
supplicat: q̄m̄ h̄ ip̄m ꝑtinet ad solu/
tionē vt supplicet. Nā deus nulli q̄c
q̄ȝ debet: ſ oīs creatura illi debȝ: ⁊ iō
nō expedit hoī vt agat cū deo quem
admodū par cū pari. Sȝ de hoc non
est op⁹ nūc tibi rñdere. Cū enim co/
gnosces cur christus mortu⁹ est: for/
sitan ꝑ te videbis qd̄ queris. B
Sufficit ergo mihi nūc qd̄ de hac q̄sti/
one rñdes. Quod aūt nullus hō ad
beatitudinē ꝑuenire q̄at cū pctō: aut
solui a pctō nisi soluat quod rapuit
peccādo: sic apte mōstrasti vt etiam

si velim nõ possim dubitare.

Q scdm mẽsurã pcti opor teat esse satisfactionem: nec homo eam p se facere põt: Capitulum XX. An.

Oc q̃ꝙ nõ dubitabis vt pu
b to qꝛ scdm mẽsurã pcti opor
tet satisfactionem esse. B
Aliter aliq̃ten⁹ ĩordiatũ remaneret
pctm̃: qd eẽ nõ p̃t: si de⁹ nihil relin
q̃t ĩordinatũ ĩ regno suo. Sꝫ h̃ qd ẽ
p̃stitutũ: qꝛ qdlibꝫ puũ ĩcõueniẽs ĩ
deo impossibile est. A Dic g̃ q̃d
solues deo p pctõ tuo? B Peni
tẽtiã: cor cõtritũ ꝛ hũiliatũ: abstinẽ
tias ꝛ m̃ltimodos labores corpis ꝛ
misericordiã dãdi ꝛ dimittẽdi ꝛ obe
diẽtiam. A Quid in his oĩbus
das deo? B An nõ honoro deũ
qñ ꝓpter timorẽ eius ꝛ amorẽ in cor
dis cõtritiõe leticiã tpalẽ abijcio: in
abstinẽtijs ꝛ laborib⁹ delectationes
ꝛ quietẽ hui⁹ vite calco: in dãdo et
dimittẽdo q̃ mea sũt largior: in obe
dientia meipm illi sbijcio? A Cũ
reddis aliq̃d qd debes deo: etiam si
nõ peccasti: ñ debes h̃ cõputare p de
bito qd debes p pctõ. Oĩa aũt ista
debes deo q̃ dicis. Tãtus nã ꝙ debꝫ
esse ĩ hac mortali vita amor ꝛ ad qd
ptinet oĩo desideriũ pueniẽdi ad id
ad qd factus es: ꝛ dolor: qꝛ nõdum
ibi es: ꝛ timor ne nõ puenias vt nul
lam leticiã sentire debeas nisi de his
q̃ tibi aut auxiliũ aut spem dant pue
niẽdi. Nõ enim mereris habere qd
nõ scdm quod ẽ amas ꝛ desideras:
ꝛ de q̃: quia nõdum habes: ꝛ adhuc
vtrũ habiturus sis an nõ: in tãto es
periculo: nõ doles. Ad quod etiã p
tinet quietẽ ꝛ delectationes mũda
nas que animũ ab illa vera quiete ꝛ
delectatiõe reuocãt fugere: nisi q̃n
tum ad intentionẽ illuc pueniendi
cognoscis sufficere. Dationem vero
ita debes cõsiderare te facere ex de
bito sic ĩtelligis: q̃a qd das nõ a te
habes sed ab illo cuius seruus es tu
ꝛ ille cui das: Et natura te docet vt
cõseruo tuo. i. hõ homĩ facias qd ti
bi ab illo vis fieri: ꝛ quia q̃ nõ vult matth.7.
dare qd habet: nõ debet accipere qd
nõ habet. De dimissiõe xo breuit̃ di
co: qꝛ nullatenus ptinet ad te vin
dicta: sicut supra diximus: qꝛ nec tu
tu⁹ es: nec ille tu⁹ aut su⁹ q̃ tibi fecit
iniuriã: s̃ vnius dñi serui facti ab illo
de nihilo estis. Et si de conseruo tuo
te vindicas: iudiciũ qd ꝓpriũ domi
ni ꝛ iudicis omniũ est: sup illũ supbe
p̃sumis. In obedientia vero q̃d das
deo: qd nõ debes tibi iubẽti: totũ qd
es ꝛ quod habes ꝛ quod potes de
bes. B Nihil iam audeo in his
oĩbus dicere me dare deo quod non
debeo. A Quid g̃ solues deo pro
pctõ tuo? B Si meipsum ꝛ q̃c
q̃d possum etiã qñ nõ pecco illi de
beo ne peccẽ: nihil habeo qd p pctõ
reddã. A Quid ergo erit de te?
quõ poteris saluus esse? B Si
rationes tuas cõsidero: nõ video q̃
modo. Si aũt ad fidẽ meã recurro: ĩ Gal.5.
fide christiana q̃ p dilectionẽ opat̃:
spero me posse saluari: Et qꝛ legim⁹: Ezech.18
Si iniust⁹ ꝯuersus fuerit ab iniusti
cia sua ꝛ fecerit iusticiã: oẽs iniustici
as eius tradi obliuioni. A Hoc
non dicitur nisi illis qui aut expecta
uer̃t christũ añq̃ꝫ veniret: aut credũt
in eũ postq̃ꝫ venit. Sꝫ christũ ꝛ chri
stianã fidẽ q̃si nũq̃ꝫ fuisset posuim⁹
qñ sola rõne vtrũ aduẽtus ei⁹ ad sal
uationẽ hoĩm esset necessari⁹ q̃rere
ꝓposuim⁹. B Ita fecim⁹. A
Sola igit̃ rõne pcedamus. B
Quãuis in angustias quasdam me
ducas: desidero tamen multum vt
sicut incepisti progrediaris.

Quanti põderis sit pctm̃: Capitulũ XX. An.

Onam⁹ oĩa illa que modo
p posuisti te p pctõ posse solue
re te non debere: ꝛ videamus
vtrũ possint sufficere ad satisfactionẽ
vnius tã parui peccati: sicuti est vn⁹

aspectus cõtra voluntatẽ dei. B
Nisi qꝛ audio te ħ ponere in que/
stionẽ: putarẽ me hoc pctm̃ vna sola
cõpũctiõe delere. A Nõdũ cõ/
siderasti q̃nti põderis sit pctm̃. B
Nunc oñde mihi. A Si vide
res te in cõspectu dei: ꝛ aliq̃s tibi di/
ceret: aspice illuc: ꝛ deus ecõtra: nul/
latenꝰ volo vt aspicias: q̃re tu ip̃e in
corde tuo q̃d sit in oĩbus q̃ sunt ꝑ q̃
deberes ꝯtra volũtatẽ dei illũ aspe/
ctuȝ facere. B Nihil inuenio ꝑ
q̃ hoc debeã: nisi forte sim ĩ ea neces/
sitate positꝰ vt sit necesse me aut hoc
aut maius pctm̃ facere. A Re/
moue hanc necessitatẽ: ꝛ de solo hoc
pctõ cõsidera si possis illud facere ꝑ
teipso redimẽdo. B Aperte vi/
deo qꝛ nõ possuȝ. A Ne te diutiꝰ
ꝓtrahaȝ: q̃d si necesse esset aut totũ
mũdum ꝛ q̃cq̃d deus nõ est perire ꝛ
in nihilum redigi: aut te facere tam
ꝑuã reȝ cõtra voluntatem dei. B
Cũ cõsidero actionẽ ip̃am: leuissi/
mum quiddã video esse: sed cum in/
tueor q̧ sit cõtra voluntatẽ dei: gra/
uissimũ quiddã ꝛ nulli damno con
ꝑabile ĩtelligo. Sȝ solemꝰ aliq̃ñ face
re cõtra volũtatẽ alicuiꝰ nõ repħẽ/
sibiliter vt res eiꝰ seruent̃: q̃ꝺ postea
illi placet ꝯtra cuius voluntatẽ faci
mꝰ. A Hoc fit homini qui aliq̃ñ
nõ intelligit q̃d sibi sit vtile: aut non
põt restaurare q̃ꝺ ꝑdidit: ſ deꝰ nul/
lo ĩdiget: ꝛ oĩa si perirẽt posset sicut
ea fecit restaurare. B Fateri me
necesse est: qꝛ ꝑ cõseruãda tota crea
tura nihil deberẽ facere cõtra volun
tateȝ dei. A Quid si plures es/
sent mũdi pleni creaturꝭ sicut iste ẽ?
B Si infinito numero multiplica
rent̃ ꝛ silr̃ mihi obtẽderent̃: idip̃m
r̃nderem. A Nihil rectius po/
tes. Sȝ cõsidera etiã si ꝯtingeret vt
cõtra voluntatẽ dei illũ aspectũ fa/
ceres q̃d posses ꝑ hoc pctõ soluere.
B Nõ habeo aliq̃d maiꝰ q̃ȝ supra
dixi. A Sic grauiter peccamus
q̃tienscũ q̧ sciẽter aliq̃d quãtũlibet
paruũ cõtra voluntatẽ dei facimus:
q̃m sꝑ sumus in cõspectu eiꝰ: ꝛ semꝑ
ip̃e ꝓcipit nobis ne peccemus. B
Ut audio nimis ꝑiculose viuimꝰ.
A Patet qꝛ scd̃m q̃ntitatẽ pctĩ ex/
igit deus satisfactionẽ. B Non
possuȝ negare. A Nõ ḡ satisfa/
cis si nõ reddis aliq̃d maius q̃ȝ sit id
ꝑ q̃ peccatũ facere nõ debueras.
B Et rõnẽ video sic exigere: ꝛ om
nino esse ĩpossibile. A Nec deꝰ
vllũ obligatũ aliq̃tenus debito pctĩ
assumere põt ad beatitudinẽ qꝛ nõ
debet. B Nimis est grauis hec
snĩa. A Audi adhuc aliud cur
nõ minus sit difficile hoĩem recõci/
liari deo. B Nisi fides me cõso/
laretur: ħ solũ cogeret me desperare.
Ansel. Audi tñ. Boso Dic.

Quã cõtumeliam fecit deo hõ cum se ꝑmisit a diabolo vinci: ꝓ qua satisfacere nõ potest: Capi. XXII. An.

Homo in ꝑadiso sine pctõ fa/
ctus q̃si positꝰ est ꝓ deo inter
deũ ꝛ diabolũ vt vinceret di
abolũ nõ cõsentiendo suadẽti pctm̃
ad excusationeȝ ꝛ honorem dei: ꝛ ad
cõfusionẽ diaboli cũ ille ĩfirmior in
terra ñ peccaret eodẽ diabolo suadẽ
te: q̃ fortior peccauit ĩ celo nullo sua
dẽte. Et cũ ħ hõ facile posset efficere
nulla vi coactꝰ: sola suasione sponte
se vinci ꝑmisit ad voluntatẽ diaboli
ꝛ cõtra volũtatẽ ꝛ honorẽ dei. B
Ad q̃d vis tẽdere? A Iudica
tu ipse si nõ sit cõtra honorẽ dei vt
hõ recõciliet̃ illi cũ calũnia huiꝰ cõ/
tumelie deo irrogate: nisi priꝰ hono
rauerit deũ vincẽdo diabolũ sicut ĩ/
honorauit illũ victus a diabolo. Ui
ctoria vero talis esse debet: vt sicut
fortis ac potestate ĩmortalis ꝯsensit
facile diabolo vt peccaret vnde iuste
ĩcurrit penã mortalitatꝭ: ita infirmꝰ
ꝛ mortalis q̃leȝ se fecit ip̃se ꝑ mortis
difficultatẽ vincat diabolũ vt nullo
mõ peccet. Q̃ꝺ facere nõ p̃t quãdiu

exvulnere primi pctī cōcipit᷑:⁊ na/
scit᷑ in pctō. B Iterū dico:q꞉ ⁊
ratio ꝓbat qđ dicis:⁊ impossibile ē.
A Adhuc accipe vnū sine q̄ iuste
nō recōciliat᷑ hō nec minꝰ impossibi
le est. B Tot iā ꝓposuisti nobis
q̄ facere debemꝰ vt q̄cq̄d supaddas
nō me magꝭ terrere possit. Ansel.
Audi tn̄. Boso. Audio.

Quid abstulit deo cū pec/cauit quod reddere neq̄t: Caplm̄ XXIII. An.

Quid abstulit homo deo cum
vinci se ꝑmisit a diabolo?
B Dic tu vt īcepisti:q꞉ ego
nescio q̄d suꝑ hec mala que ostēdisti
potuit addere. A Nōnc abstulit
deo q̄cq̄d de hūana natura facere ꝓ
posuerat? B Nō pōt negari.
A Intēde in districtā iusticiā ⁊ iu/
dica secundū illā:vtrū ad eq̄litatez
pctī hō satisfaciat deo:nisi idipsum
quod ꝑmittendo se vinci a diabolo
deo abstulit:diabolū vincēdo resti/
tuat:vt queādmodū ꝑ h̄ ꝙ victꝰ est
rapuit diabolus quod dei erat:⁊ de/
us perdidit:ita per hoc ꝙ vincat per
dat diabolus ⁊ deus recuperet. B
Nec districtꝰ nec iustius aliq̄d pōt
cogitari. A Putas ne sūmam
iusticiā hāc iusticiā posse violare?
B Nō audeo cogitare. A Nul
latenus ꝫ debet aut pōt accipere hō
a deo quod deꝰ illi dare ꝓposuit:si
nō reddit deo totū quod illi abstu/
lit:vt sicut ꝑ illū deus ꝑdidit:ita per
illū recuperet. Quod nō aliter fieri
valet nisi vt queādmodū ꝑ victū to
ta hūana natura corrupta ⁊ q̄si fer/
mētata est pctō:cū quo nullū deꝰ as/
sumit ad ꝑficiendā illā ciuitatē cele
stem:ita per vincentem iustificent᷑ a
pctō tot hoīes:quot illū numerum
cōpleturi erāt:ad quē cōplendū fa/
ctus est hō. Sed hoc facere nullate/
nus pōt hō pctōr:q꞉ pctōr peccato/
rem iustificare neq̄t B Et nihil
iustius:⁊ nihil īpossibiliꝰ. Sz ex his
oīb꞉ videt᷑ misericordia dei ⁊ spes
hoīs perire:q̄ꝫtū ad beatitudinē spe
ctat ad quā factus est hō. A Ex
pecta adhuc parū. B Quid ha
bes adhuc amplius?

Q꞉ q̄ꝫdiu homo nō reddit deo qđ debet:nō possit esse btūs:nec excuset᷑ īpotētia: Caplm̄ XXIIII. An.

Si hō dicit᷑ iniustꝰ q̄ hoī non
reddit qđ debet:multo magis
iniustꝰ est q̄ deo quod debet
nō reddit. B Si pōt ⁊ nō reddit:
vere iniustꝰ est. Si vero non potest
quō iniustꝰ est? A Forsitā si nul
la in illo est īpotētie cā:aliq̄tenꝰ ex/
cusari pōt. Sz si in ip̄a impotētia est
culpa:sicut nō leuigat pctm̄:ita non
excusat nō reddētē debitū. Nā siq̄s
iniūgat aliquod opꝰ ꝯuo suo ⁊ p̄ci/
piat illi ne deijciat se ī foueā quā illi
demōstrat:vn̄ nullatenꝰ exire possit:
⁊ seruꝰ ille ꝯtēnens mādatū ⁊ mo/
nitionē dn̄i sui:spōte se ī p̄mōstratā
mittat foueā vt nullatenus possit in
iūctū opꝰ efficere:putas ne illi aliq̄/
tenus īpotentiā istā ad excusationē
valere cur opus iniūctū non faciat?
B Nullo mō:sed ad augmētū po
tius culpe:quoniā ip̄e īpotētiā illā
sibi fecit. Dupliciť nāq꞉ peccauit:q꞉
⁊ quod iussus ē facere nō fecit:⁊ qđ
p̄ceptū ē ne faceret:fecit. A Ita
hō qui se spōte obligauit illo debito
qđ soluere nō pōt:⁊ sua culpa deie/
cit se in hāc impotentiā:vt nec illud
possit soluere quod debebat an̄ pec/
catū:id ē ne peccaret:nec h̄ quod de
bet:q꞉ peccauit:īexcusabilis ē. Ip̄a
nāq꞉ impotētia culpa ē:q꞉ nō debet
eā habere:īmo debet eā nō h̄re. Nā
sicut culpa est nō h̄re quod debet ha
beri:ita culpa ē habere qđ nō debet
haberi. Sicut ergo culpa est hoī nō
h̄re ptātē illā quā accepit vt posset
cauere pctm̄:sic culpa est illi habere
impotētiā:qua nec iusticiā tenere ⁊
pctm̄ cauere:nec quod ꝓ pctō debet
reddere pōt:Spōte nāq꞉ fec̄:vn̄ ꝑ/
didit illam ptātem ⁊ deuenit in hāc

ipotētiā. Idē eñi ē ñ hīe ptātē quā debet hīe: ⁊ hīe ipotētiā quā debet nō hīe. Quapropť ipotētia reddē di deo qđ debet: q facit vt ñ reddat: nō excusat hoīem si non reddit: qm̄ effectum pctī nō excusat pctm̄ qđ fa cit. B Et graue nimis est: ⁊ ita esse necesse est. A Iniust⁹ ğ hō est q nō reddit deo qđ debet. B Ni mis est verū: nā iniust⁹ ē: qꝛ nō red dit: ⁊ iiust⁹ ē qꝛ reddere neqt. A Null⁹ aūt iiust⁹ admittet ad btitu dinē: qm̄ quēadmodū beatitudo est sufficētia in qua nulla est indigētia: sic nulli ꝯuenit nisi in q ita pura est iusticia: vt nulla ī eo sit iniusticia. B Nō audeo aliť credere. A Qui ğ nō soluit deo qđ debet: ñ po terit esse btūs. B Nec h̄ ꝯseq ne gare possum. A Qđ si vis dice re qꝛ misericors de⁹ dimittit suppli canti qđ debet: iccirco qꝛ reddere ne qt: non pōt dici dimittere: nisi aut h̄ qđ hō spōte reddere debet: nec pōt: id ē qđ recōpēsari possit pctō: qđ si eri nō deberet ꝑ cōseruatiōe oīs rei q de⁹ nō est: aut h̄ qđ puniēdo erat ablatur⁹ inuito: sicē supra dixi. i. bti tudinē. Sꝫ si dimittit qđ spōte red dere debet hō iō qꝛ reddere ñ pt: qđ est aliud: q̄ dimittit de⁹ qđ hīe non pōt? Sꝫ derisio est vt talis miscđia deo attribuať. At si dimittit qđ ini to erat ablatur⁹ ꝓpť ipotētiā reddē di qđ sponte reddere debet: relaxat deus penā: ⁊ facit btm̄ hoīem ꝓpter pctm̄: qꝛ habet qđ nō debet hīe. Nā ipam impotentiā debet nō hīe: ⁊ id circo q̄diu illā habꝫ sine satisfactio ne: pctm̄ est illi. Verū hmōi miscđia dei nimis est ꝯtraria iusticie illius: q ñ nisi penā pmittit reddi ꝓpť pctm̄. Quapropter quēadmodū deū sibi eē ꝯtrariū: ita hoc mō illū esse miseri cordē est impossibile. B Aliam dei miscđiā video eē qrendā q̄ istā. A Verꝫ esto: dimittit de⁹ ei q nō sol uit qđ debet: iccirco qm̄ nō pōt. B Ita vellē. A At q̄diu nō reddet: aut volet reddere aut nō volet. Sꝫ si volet qđ nō poterit: indigēs erit. Si ꝯo nō volet: iniust⁹ erit. B Hoc nihil clari⁹. A Siue aūt ī digēs siue iniust⁹ sit: btūs nō erit. B Et h̄ aptū ē. A Quādiu ğ nō reddet: btūs esse nō poterit. B Si rōnem seqtur de⁹ iusticie: nō est q euadat miser homū cio: ⁊ miscđia di perire videť. A Rōnem postu lasti: rōnem accipe: Miscđem deū eē nō nego q homines ⁊ iumēta saluat: quēadmodū multiplicauit miscđiā suā. Nos aūt loqmur de illa vltima miscđia q post hāc vitā beatū faciet hoīem: hāc btitudinē nulli dari de bere: nisi illi cui penit⁹ dimissa sunt pctā: nec hāc dimissionē fieri nisi de bito reddito qđ debeť ꝑ pctō scđm magnitudinē pctī: supra positis rōni b⁹ puto me sufficiēť oñdisse. Quib⁹ si qđ tibi videť posse rōnib⁹ obijci di cere debes. B Ego vtiq nullā tu arū rōnum aliqten⁹ infirmari posse video. A Neq ego si bene ꝯside renť existimo: Verūtñ si vel vna de oīb⁹ qs posui: ī expugnabili veritate roborať: sufficere debet. Siue nanq vno siue plurib⁹ argumētis ꝟitas ī expugnabiliť monstreť: eqliť ab omī dubitatiōe defendiť. B Ecce ita est. Quō ğ salu⁹ erit hō si ipe nō sol uit qđ debet: nec saluari valet si non soluit qđ debet? aut q frōte asserem⁹ deū in miscđia diuitē sup hūanū in tellectū: hāc miscđiaꝫ facere ñ posse? A Hoc debes nūc ab illis exigere: q christū nō eē credūt necessariū ad illā salutē hoīs: qꝝ vice loqris: vt di cāt: qliter hō saluari sine christo pos sit. Qđ si nō pñt vllo modo: desināt nos irridere: ⁊ accedāt et iūgāt se no bis q nō dubitam⁹ hominem saluari posse ꝑ christū: aut desperēt hoc vllo mō posse fieri. Qđ si horrēt: credāt nobiscū in christū vt possint saluari. B A te qrā sicut incepi: vt oñdas mihi q rōne salueť hō per christum.

Qꝫ ex necessitate ꝑ christū

saluetur hō: Ca. XXV. An.

Nonne sufficienter ꝓbať: per christum hoīez posse saluari: cū etiā infideles nō negēt hominē vllo mō posse fieri btūm: ⁊ satꝫ ōnsum sit: q꜡ si ponimꝰ christū nō eē: nullo mō pōt inueniri salus homīs? Aut enim ꝑ christuꝫ: aut alio aliquo modo: aut nullo modo poterit homo saluus esse. Quapropter si falsū est: ꝗa nullo aut aliq̄ mō alio ṗt h̄ eē: necesse est fieri ꝑ christū. B Si ꝗs vidēs rōnem q꜡ alio mō nō pōt esse: ⁊ nō intelligēs q̄ rōne ꝑ christū eē valeat: asserere velit: q꜡ nec ꝑ christū: nec vllo mō ꝗat h̄ eē: ꝗd huic rñ debimꝰ? A Quid rñdendū est illi ꝗ icctirco astruit esse īpossibile qᵒ necesse est esse: q꜡ nescit ꝗ mō sit. B Quia insipiēs est. A Cōtemnendum est ꝓ qᵒ dicit. B Verū est: ꝫ hoc ipm illi ōndendū est q̄ rōne sit qᵒ putat īpossibile. A An nō intelligis ex his q̄ supra diximꝰ q꜡ necesse est aliꝗs hoīes ad beatitudinē ꝑuenire? Nam si deo est incōueniēs hoīem cum aliq̄ macula ꝑducere ad hoc ad quod illū sine omi macula fecit: ne aut boni incepti penitere: aut ꝓpositum īplere nō posse videatur: multo magis ꝓpter eandē incōuenientiā impossibile est nullū hoīem ad hoc ꝑuehi ad quod factꝰ est. Quapropter aut extra fidē christianā inueniēda est peccati satisfactio: q̄lem supra esse debere ostendimus: quod nulla rō ṗt ōndere: aut indubitāter in illa esse credēda est. Quod enim necessaria ratione veraciter esse colligiť: id ī nullā debet deduci dubietatem: etiā si rō quō sit nō ꝑcipiť. B Verū est qᵒ dicis. A Quid ꝗ q̄ris ampliꝰ? B Nō ad h̄ veni vt auferas mihi fidei dubitationeꝫ: ꝫ vt ōndas mihi certitudinis mee rōnē. Quapropter sicut me rōnabiliter deduxisti ad hoc vt videā hoīem pctō reꝫ h̄ debere deo ꝓ pctō qᵒ ⁊ reddere neq̄t: ⁊ nisi reddiderit saluari nō valet: ita volo me ꝑducas illuc: vt rōnabili necītate intelligā esse oportere oīa illa q̄ nobis fides catholica de christo credere ꝑcipit: si volumꝰ saluari: ⁊ quō valeāt ad salutē hoīs ⁊ q̄liter deꝰ miscdia saluet hoīeꝫ: cū non dimittat illi pctm̄ nisi rediderit qᵒ ꝓpter illō debet. Et vt certiores sint argumētatiōes tue: sic alonge īcipe vt eas super firmū fundamētū cōstituas. A Adiuuet me nunc deꝰ: q꜡ tu nullatenꝰ mihi parcꝫ: nec ꝯsideras ībecillitatē sciētie mee: cui tam magnum opus iniūgis. Tēptabo tñ: q̄n quidem incepi nō in me ꝫ in deo ꝯfidens ⁊ faciā qᵒ ipō adiuuante potero. Sed ne fastidium hec volēti legere nimis lōga ꝯtinuatione generet: a dictis dicenda alio exordio distinguamus.

Beati Anselmi Liber primus Cur deus hō explicit.

Capitulorū scdi libri: Cur deus hō: eiusdem Anselmi annotatio.

Beati Anselmi archiepi
cātuariensis Liber. II. inci/
pit.

Qr homo a deo fact' sit iu/stus vt deo fruēdo beatus esset: Caplm I.

Rationalē naturā a deo factā esse iustā vt illo fruēdo btā esset dubitari n̄ debet. Jō nāqꝫ rōnalis est vt discernat int̄ iustū ⁊ iiustū: inter bonū ⁊ malū: inter mai⁹ bonū ⁊ minus bonū: alioqn frustra facta esset rōnalis. Sz deus nō fecit eā frustra rōnalem: qre ad h̄ eā factā esse rōnalē dubiū nō ē. Silr rōne ꝓbat̄: qꝛ ad h̄ accepit ptātē di/scernēdi vt odisset ⁊ vitaret malū: ac amaret ⁊ eligeret bonū: atqꝫ maius bonū magis amaret ⁊ eligeret. Ali/ter nāqꝫ frustra illi de⁹ dedisset ptā/tē istā discernēdi: qꝛ īuanū discerne/ret si scōm discretionē nō amaret et vitaret. Sz nō ꝯuenit vt de⁹ tantā ptātē frustra dederit. Ad h̄ itaqꝫ fa/ctā esse rōnalē naturā certū est: vt sū/mū bonū sup oīa amaret ⁊ eligeret: nō ꝓpt' aliō ẜ ꝓpter ipm: si em̄ ꝓpter aliud: nō ipm ẜ aliud amat. At h̄ ni/si iusta facere neq̄t. Ut igit̄ frustra n̄ sit rōnal': sil' ad h̄ rōnal' ⁊ iusta facta est. Qd si ad sūmū bonū eligēdū et amādū iusta facta est: aut talis ad h̄ facta est vt aliqn̄ assēqret̄ qd ama/ret ⁊ eligeret aut nō. Sz si ad h̄ nō iusta est facta vt qd sic amat ⁊ eligit asseq̄t̄: frustra facta ē talis vt sic illd amet ⁊ eligat: nec vlla rō erit cur illd asseq̄ debeat aliqn̄. Quādiu ḡ amā/do ⁊ eligēdo summū bonū iusta fa/ciet ad qd facta est: misera erit: qꝛ in/digēs erit ꝯtra voluntatē nō hn̄do qd desiderat: qd nimis absurdū est. Quaꝓpt̄ rōnal' natura iusta ē fa/cta: vt sūmo bono. i. deo fruēdo btā esset. Hō ḡ q̄ rōnal' natura ē: fact⁹ ē iust⁹ ad h̄ vt deo fruēdo btūs esset.

Qr hō non moreretur si nō peccasset: Caplm II.

Quod aūt tal' fact⁹ sit vt necci/tate n̄ moreret̄: hic facile ꝓba/tur: qꝛ vt iā diximus sapiē ⁊ iu/sticie dei repugnat vt cogeret mortē pati sine culpa: quē iustū fecerat ad eternā btitudinē. Sequit̄ ḡ quia si nūq̄ꝫ peccasset nunq̄ꝫ moreret̄.

Qr cū corpe in q̊ viuit i hac vita hō resurgat: Ca. III.

Unde apte qn̄qꝫ futura mortuo/rū resurrectio ꝓbat̄. Quippe

si hō ꝑfecte restaurād⁹ ē:talis debet
restitui q̄lis futur⁹ erat si nō peccas/
set. B Alit̄ esse nō pt. A Quē
admodū igit̄ si nō peccasset hō cū eo
dē qđ gerebat corpe:in īcorruptibi/
litatē trāsmutād⁹ erat:ita oportet vt
cū restaurabit̄:cum suo in q̄ viuit in
hac vita corpore restauret̄. B
Quid rūdebim⁹ si q̄s dicat:qꝛ h̄ fi/
eri oportet de illis in q̄b⁹ hūanū ge/
nus restaurabit̄:de reprobis xo nō
est necesse. A Nihil iusti⁹ aut cō
ueniēti⁹ intelligit̄:q̄ꝫ vt sic hō si ꝑse/
uerasset in iusticia:tot⁹.i.aīa ꝛ corpe
eterne btūs esset:ita si ꝑseuerat ī iiu
sticia tot⁹ silr̄ eterne miser sit. B
Breuiter mihi de his satisfecisti.

Q̄ de hūana natura ꝑficiet de⁹ qđ īcepit: Ca. IIII. An.

e
X his est facile coḡscere q̄m
aut h̄ de hūana ꝑficiet de⁹ na
tura qđ incepit:aut īuanū fe
cit tā sblimē naturā ad tm̄ bonum.
At si nihil p̄ciosi⁹ agnoscit̄ deus fe/
cisse q̄ꝫ rōnalem naturā ad gauden/
dū de se:valde alienū est ab eo vt vl
lā rōnalē naturā penit⁹ perire sinat.
B Nō pōt alit̄ putare cor rōnale.
A Necesse est ḡ vt de hūana natu/
ra ꝑficiat qđ īcepit.Hoc aūt fieri sic̄
diximus neq̄t nisi ꝑ integrā pctī satis/
factionē:quā null⁹ pctōr facere p̄t.
B Intelligo iā necē esse vt de⁹ ꝑ/
ficiat quod incepit:ne aliter q̄ꝫ dece/
at a suo incepto videat̄ deficere.

Q̄ quāuis hoc necesse sit fieri: tn̄ hoc nō faciet cogēte nccitate: ꝛ qđ sit necessitas q̄ aufert grām aut minuit: ꝛ sit necessitas que augeat: Capitulum V. Bo.

f
Ed si ita est:videt̄ q̄si cogi de⁹
nccītate vitādi indecētiā vt
salutē ꝓcuret hūanā. Quō
ḡ negari poterit pl⁹ h̄ ꝓpter se facere
q̄ꝫ ꝓpt̄ nos? Aut si ita ē:quā grām il
li debem⁹ ꝓ eo qđ fecit ꝓpt̄ se? Quō
etiā nr̄am īputabim⁹ salutē ei⁹ grē:si
nos saluat nccītate? A Est nccitas
q̄ bn̄facienti grām aufert aut minuit:
ꝛ est nccītas qua maior bn̄ficio grā
debet̄. Cū eīm aliq̄s ea nccītate cui
sbiacet inuit⁹ bn̄facit:aut nulla aut
minor illi grā debet̄. Cū vero ip̄e se
sponte nccītati bn̄faciēdi subdit:nec
inuit⁹ eā sustīet:tūc vtiq̄ꝫ bn̄ficij gra
tiā meret̄ maiorē. Nō eīm hec ē dicē
da nccītas ſ grā:qꝛ nullo cogēte illā
suscepit aut ſuat ſ gratis. Nā si q̄d
hodie spōte ꝓmittis te cras daturū:
eadē cras volūtate das:quāuis nccē
sit te cras reddere promissum si po/
tes aut mentiri:non tamen minus ti/
bi debet ille ꝓ impēso bn̄ficio cui das
q̄ꝫ si nō ꝓmisisses:q̄m te debitorem
an̄ tp̄s datiōis illi facere nō es cun/
ctat⁹ nec coact⁹. Tale ē cū q̄s scīē cō
ūsatiōis spōte vouet ꝓpositū. Quā/
uis nāq̄ꝫ ſuare illđ ex nccītate p⁹ vo
tū debeat ne apostate dānationē in/
currat. Et lꝫ cogi possit ſuare si no/
lit:si tn̄ nō ſuat īuit⁹ qđ vouit:n̄ mi/
n⁹ ſ magꝭ grat⁹ est deo q̄ꝫ si n̄ vouis
set:q̄m nō solū cōmunē vitā ſ etiam
ei⁹ licentiā sibi ꝓpt̄ deū abnegauit.
Nec scīē viuere dicēd⁹ ē nccītate: ſ
eadē q̄ vouit libertate. Quare mul/
to magis si de⁹ facit bonū hoī qđ in
cepit:licet n̄ deceat cū a bono īcepto
deficere: totū grē debem⁹ īputare:
qꝛ h̄ ꝓpt̄ nos n̄ ꝓpt̄ se(nulli⁹ egēs)
incepit. Nō eīm illū latuit q̄d hō fa/
ctur⁹ erat cū illū fecit: ꝛ tn̄ bonitate
sua illū creādo spōte se vt ꝑficeret ī/
ceptū bonū q̄si obligauit. Deniq̄ꝫ de
us nihil facit nccītate: qꝛ nullo mō
cogit̄ aut ꝓhibet̄ aliq̄d facere. Et cū
dicim⁹ deū aliq̄d facere q̄si nccītate
vitādi inhonestatē quā vtiq̄ꝫ nō ti
met: poti⁹ intelligendū ē qꝛ h̄ facit
nccītate ſuāde hōestatꝭ: q̄ scꝫ ncci/
tas nō est aliud q̄ꝫ īmutabilitas ho/
nestatꝭ ei⁹: quā a seip̄o ꝛ nō ab alio
habet: ꝛ iccirco īproprie dr̄ nccītas.
Dicam⁹ tn̄ qꝛ nccē est vt bōitas dei
ꝓpter īmutabilitatem suā ꝑficiat de

hoīe qȯ incepit: quã uis totũ sit grã bonuz quod facit. B Concedo.

Q satisfactionē p quã saluatur hõ nõ possit facere nisi deus homo: Ca. VI. An.

Oc aũt fieri neq̃t nisi sit q̃ sol
b uat deo p peccato hoīs aliq̃d
maius q̃ omne qȯ p̃ter deũ est. B Ita cõstat. A Illum q̃q̃ q̃ de suo poterit deo dare aliq̃d qȯ supet oē qȯ sb deo est: maiorem necesse est eē q̃ oē qȯ nõ est de⁹. B Neq̃o negare. A Nihil aũt est sup omne qȯ deus nõ est: nisi deus. B Verũ est. A Nõ g põt hãc satisfactionē facere nisi de⁹. B Sic sequit᷑. A Sz nec facere illã debet nisi hõ: alioq̃n nõ satisfacit hõ. B Nõ videt᷑ aliq̃d iustius. A Si g sicut cõstat nccē est vt de hoīb⁹ pficiat᷑ illa supna ciuitas: nec h̃ esse valet nisi fiat predicta satisfactio quã nõ p̃t facere nisi de⁹: nec debet nisi hõ: nccē est vt eã faciat deus hõ. B Bñdict⁹ de⁹: iã magnum q̃ddã īuenim⁹ de h̃ qȯ q̃rim⁹. Proseq̃re igit᷑ vt incepisti: Spero eñi q̃ de⁹ nos adiuuabit. A Inuestigãdũ nũc est quõ possit fieri deus hõ.

Q necesse sit eundem ip̃m esse pfectum deum ⁊ pfectũ hominem: Capi. VII.

Diuīa eñi natura ⁊ hũana ñ pos
d sunt in īuicē mutari: vt diuīa fiat humana: vl' humana diuina: nec ita misceri vt q̃dã tertia sit ex duab⁹ q̃ nec diuīa sit oīno nec hũana. Deniq̃ si fieri posset vt altera in alterã ↄuerteret᷑: aut eēt tm̃ de⁹ ⁊ ñ hõ: aut solũ hõ ⁊ nõ de⁹: aut si miscerētur ita vt ex duab⁹ corruptis fieret q̃dã tertia: queãdmodũ de duob⁹ indiuiduis aīalib⁹ diũsaꝝ specieꝝ masc'lo ⁊ femīa nascit᷑ tertiũ qȯ nec p̃ris integrã nec matris s̃uat naturã: s̃ ex vtraq̃ tertiã mixtã: nec hõ eēt nec de⁹. Nõ igit᷑ põt fieri hõ de⁹ quē q̃rim⁹ ex diuīa ⁊ hũana natura: aut cõuersiõe alteri⁹ ī alterã: aut corruptiua cõmixtiõe vtriusq̃ in tertiã: q̃ h̃ fieri neq̃unt: aut si fieri valerēt: nihil ad h̃ qȯ q̃rim⁹ valeret. Si aũt ita q̃libet mõ cõiungi dicunt᷑ he due nature integre: vt tñ ali⁹ sit de⁹ ali⁹ hõ: ⁊ nõ idē sit de⁹ q̃ ⁊ hõ: impossibile ē vt ãbo faciãt qȯ fieri necesse ē. Nã de⁹ nõ faciet q̃ nõ debebit: ⁊ hõ ñ faciet q̃ ñ poterit. Vt g h̃ faciat de⁹ hõ: necesse est eundē ip̃m esse pfectũ deũ ⁊ pfectũ hoīem q̃ hãc satisfactionē factur⁹ est: qm̃ eã facere nõ põt nisi sit ver⁹ de⁹: nec debet nisi verus hõ. Qm̃ g seruata integritate vtriusq̃ nature: necesse est inueniri deũ hoīem: nõ min⁹ necesse est has duas naturas integras ↄuenire in vnã psonã: queãdmodũ corp⁹ ⁊ aīa rõnal' ↄueniũt in vnũ hoīem: qm̃ aliter fieri neq̃t vt idē ip̃e sit pfect⁹ de⁹ ⁊ pfectus hõ. B Totum mihi placet quod dicis.

Qȯ ex genere ade ⁊ de virgine femīa deũ oporteat assumere hoīem: Ca. VIII. A.

Restat nũc q̃rere vñ ⁊ quõ as
r sumet deus hũanam naturã. Aut eñi assumet eã de adaz: aut faciet nouũ hoīem queãdmodũ fecit adã de nullo alio homīe. Sz si nouũ hoīez faciet nõ ex ade genere: nõ ptinebit ad gen⁹ hũanũ qȯ natũ est de adã: q̃re nõ debebit satisfacere p eo q̃ nõ erit de illo. Sicut eñi rectũ ē vt p culpa hoīs hõ satisfaciat: ita necesse est vt satisfaciens idē sit q̃ pctõr: aut eiusdē generis. Alit᷑ nãq̃ nec adã nec gen⁹ ei⁹ satisfaciet p se. Ergo sicut de adã ⁊ eua pctm̃ in oēs hoīes ppagatũ est: ita nullus nisi vl' ip̃i vel q̃ de illis nascit᷑ p pctõ hoīm satisfacere debet. Qm̃ g illi neq̃unt: necesse est vt de illis sit q̃ hoc faciat. Ampli⁹: Sic adã ⁊ totũ gen⁹ ei⁹ per se stetisset sine sustentatione alterius creature si nõ peccasset: ita oportet vt si idem genus resurget post casuz p se resurgat ⁊ releuet᷑. Nam p quēcunq̃ in statum suũ restituat᷑: p illũ

vtiqꝫ stabit ꝑ quē statū suū recupabit. Deus etiā qñ hūanā naturā primitus fecit ī solo adā: nec feminā (vt de vtroqꝫ sexu mltiplicarent̄ homines) facere voluit nisi de ipso: aperte mōstrauit se nō nisi de adā voluisse facere qđ de hūana natura facturus erat. Quapropt̄ si genꝰ ade ꝑ aliquē releuet̄ hoīem q̄ nō sit de eodē genere: nō ī illā dignitatē quā habiturū erat si ñ peccasset adā: ⁊ iō nō ītegre restaurabit̄: ⁊ dei ꝓpositū deficere videbit̄: q̄ duo incōueniētia sūt. Ergo necesse est vt de adā assumat̄ hō per quē restauret̄ genꝰ ade. B Si rōnem seq̄mur sic̄ ꝓposuimꝰ: h̄ ineuitabiliter oportet esse. A Inuestigemus nūc vtrū assumēda sit a deo natura hoīs de patre ⁊ matre sicut alij hoīes: aut de viro sine femīa: aut de femina sine viro. Nā quocunqꝫ mō ex his tribꝰ mōīs sit de adā ⁊ de eua erit: de q̄bus est oīs hō vtriusqꝫ sexus: nec aliq̄s modꝰ ex tribus his facilior ē deo q̄ȝ alij: vt eo mō potiꝰ debeat assumi. B Bene ꝓcedis. A Verū: nō ē opus mlto labore vt ōndat̄ qꝛ mūdiꝰ ⁊ honestiꝰ ꝓcreabit̄ hō ille de solo viro vl̄ femīa q̄ȝ de cōmixtiōe vtriusqꝫ sicut oēs alij filij hoīm. B Sufficit. A Aut ḡ de solo viro: aut de sola femina assumēdus est. B Aliūde nō pōt. A Quatuor mōīs pōt deꝰ facere hoīem: videlȝ aut de viro ⁊ de femina: sic̄ assiduꝰ mōstrat vsꝰ: aut nec de viro nec de femīa: sicut creauit adā: aut de viro sine femīa: sic fecit euam: aut de femīa sine viro: qđ nōdū fec̄. Vt igit̄ hūc q̄qꝫ modū ꝓbet sue sbiacere ptāti ⁊ ad h̄ ipm̄ opꝰ dilatū esse: nihil cōueniētiꝰ q̄ȝ vt de femīa sine viro assumat illū hoīem quē q̄rimꝰ. Vtrum autē de virgine aut de non virgine dignius hoc fiat: nō est opꝰ disputare: sed sine omni dubitatione asserēdū est: qꝛ de virgine deum hoīem nasci oportet. B Scđm placitū cordis mei loq̄ris: A Estne solidū h̄ qđ diximꝰ: aut vanū aliq̄d sicut nubes qđ dixisti nobis infideles obijcere? B Nihil solidius. A Pinge igit̄ nō sup fictā vanitatē sed sup solidā veritatē: ⁊ dic q̄a valde ꝯuenit: vt queādmodū hoīs pctm̄ ⁊ cā nr̄e dānatiōīs initiū sūpsit a femīa: ita medicīa pctī ⁊ cā nr̄e saluationis nascat̄ de femīa. Ac ne mlieres desperēt se ꝑtinere ad sortē btōꝝ: qm̄ de femīa tm̄ malū ꝓcessit: oportet vt ad reformādā spem caꝝ de mliere tm̄ bonū ꝓcedat. Pinge ⁊ h̄. Si xp̄go erat q̄ cā fuit hūano generi totiꝰ mali: mltomagis decet vt virgo sit q̄ cā erit totiꝰ boni. Hoc q̄ȝ pinge. Si mlier quā fecit deꝰ de viro sine femīa facta est de virgīe: ꝯuenit valde vt vir q̄qꝫ q̄ fiet de femīa sine viro fiat de virgīe. Sȝ de picturꝭ q̄ pīgi pñt sup h̄ qꝛ deꝰ hō de virgine mliere nasci dȝ: ista nūc sufficiāt. B Valde pulchre ⁊ rōnabiles sunt picture iste.

Quod necesse sit verbū solum ⁊ hoīem in vnā cōuenire personā: Ca. IX. An.

Nunc q̄qꝫ q̄rendū est in q̄ ꝑsona deꝰ q̄ est tres ꝑsone: hoīeꝫ assumat. Plures em̄ ꝑsone neq̄unt vnū eūdēqꝫ hoīem assumere ī vnitate ꝑsone: q̄re in vna tm̄ ꝑsona h̄ fieri necc̄e ē. Sȝ de hac vnitate ꝑsone dei et hoīs: et in q̄ ꝑsona dei h̄ magis fieri oporteat: in epl̄a de īcarnatiōe verbi ad dn̄m papā vrbanū directa: q̄ȝtū ad pn̄tem inuestigationē sufficere puto locutꝰ sum. B Breuiter tamen hic tāge: cur potius persona filij debeat incarnari q̄ȝ patris aut spiritusſancti? A Si q̄libet alia persona incarnetur: erunt duo filij in trinitate: filiꝰ scilicet dei q̄ ⁊ ante incarnationē filius ē: ⁊ ille q̄ per īcarnationē filiꝰ erit virginis: ⁊ erit in ꝑsonis que semper equales esse debent ineq̄litas scđm dignitatē natiuitatū. Digniorē nāqꝫ natiuitatē habebit natꝰ ex deo q̄ȝ natus ex virgīe. Item si pater fuerit incar-

natus:erũt duo nepotes in trinitate:
q₂ pater erit nepos ꝑtũ virginis ꝑ
hoīem assumptũ:ꝛ verbum cũ nihil
habeat de hoīe:nepos tñ erit virgīs:
q₂ filij ei⁹ erit filius. Que oīa incō/
ueniētia sũt:nec incarnationē verbi
ꝯtingũt. Est ꝛ alia rō cur magꝫ ꝯue
niat īcarnari filio q̄ȝ alijs ꝑsonis:q₂
cōueniēti⁹ sonat filiũ supplicare pa
tri:q̄ȝ aliã ꝑsonã alij. Itē homo ꝓ q̄
erat oraturus:ꝛ diabolus quē erat ex
pugnatur⁹:ambo falsam similitudi/
nem dei ꝑ ꝓpriã voluntatē ꝑ̄sumpse
rant:Aũ q̄si speciali⁹ aduersus ꝑso/
nam filij peccauerũt:q̄ vera pr̄is simi/
tudo credit̄. Illi itaq̄ȝ cui specialius
fit iniuria:cōueniēti⁹ attribuit̄ culpe
vīdicta aut īdulgētia. Quapropt̄
cũ rō nos ineuitabilis ꝑduxerit ad h̄
vt necesse sit diuinã ꝛ hũanã naturã
in vnã cōuenire ꝑsonã:nec hoc fieri
possit in plurib⁹ ꝑsonis dei:ꝛ hoc cō
ueniēti⁹ fieri pateat ī ꝑsona verbi q̄ȝ
in alijs:necesse ē verbũ deũ ꝛ hoīem
in vnã cōuenire ꝑsonã. B Sic
est via q̄ me ducis vndiq̄ȝ munita ra
tione:vt neq̄ȝ ad dexterã neq̄ȝ ad si/
nistram videã me ab illa posse decli
nare. A Non ego te duco ſ ille de
q̄ loq̄mur:sine q̄ nihil possum⁹:nos
ducit vbicũq̄ȝ viã ỽitatis tenemus.

Quod idē hō nō ex debito moriatur:ꝛ quō possit vl' nō possit peccare:ꝛ cur ille vel angelus de sua iusticia laudãdus sit cum peccare non possint: Caplm X.

Vtrũ aũt hō ille sit moritur⁹
ex debito sic̄ oēs alij hoīes ex
debito moriũt̄:nũc īuestiga/
re debem⁹. Sȝ si adã moriturus non
erat si nō peccasset:multo magis iste
mortē pati nō debebit in q̄ pctm̄ eē̄
nō poterit:q₂ deus erit. B In h̄
volo te aliq̄ntulũ morari. Siue em̄
dicat̄ posse siue nō posse peccare:in
vtroq̄ȝ mihi nō ꝑua nascit̄ questio.
Nã si non posse peccare dr̄: difficile
credi debere videtur. Ut em̄ aliquã/
tulum loquar nō quasi de illo qui
nunq̄ȝ fuerit sicut hactenus fecim⁹:
ſ velut de eo quē ꝛ cuius facta noui
mus:q̄s neget illũ multa potuisse fa
cere q̄ pctã dicim⁹? Quippe vt alia
taceã:quō dicem⁹ eũ nō potuisse mē
tiri:quod sꝑ pctm̄ est? Cũ enī dicat
iudeis de patre:Si dixero q₂ nō scio
eũ:ero silis vobis mēdax. Et inter h̄ Job. 8.
verba dicat: Nō scio eũ:q̄s eũ dicat
easdē tres nequisse ꝓferre dictiones
siue alijs ỽbis:vt sic diceret:Nō scio
eũ? Quod si faceret vt ipe ait: esset
mēdax:q̄ꝺ est esse pctōrem. Quare?
q̄m hoc potuit:peccare potuit. A
Et hoc q̄dem dicere potuit:ꝛ peccare
nō potuit. B Hoc ostēde. A
Omnis potestas sequit̄ voluntatē:
Cũ enī dico q₂ possum loq̄ vel ambu
lare:subaudit̄ si volo. Si enī nō sb/
intelligit̄ volũtas: nō est potestas ſ
necessitas. Nã cũ dico q₂ nolēs pos
sum trahi vl' vinci:nō est hec mea po
testas:ſ necessitas ꝛ potestas alteri⁹.
Quippe non est aliud:possum trahi
vel vinci:q̄ȝ ali⁹ me trahere vel vin
cere pōt. Possumus itaq̄ȝ dicere de
christo q₂ potuit mētiri:si sbaudiat̄:
si vellet:ꝛ q̄m mētiri non potuit no/
lens:nec potuit velle mētiri: nō mi/
nus dici pōt nequisse mētiri. Sic ita
q̄ȝ potuit: ꝛ nō potuit mētiri. B
Nunc redeam⁹ ad inuestigandũ de
illo q̄si nōdũ sit sicut incepim⁹. Dico
igit̄:si peccare nō poterit q₂ sicut di
cis nō poterit velle:ex necessitate ser
uabit iusticiam:q̄re non ex libertate
arbitrij iustus erit. Que igitur gra/
tia illi ꝓ iustitia sua debebit̄? Sole/
mus namq̄ȝ dicere deum iccirco fe/
cisse angelum ꝛ hominem tales qui
peccare possent:quatenus cum pos/
sent deserere iusticiam ꝛ ex libertate
arbitrij seruarēt: gratiam ꝛ laudem
mererent̄ q̄ illis si ex necessitate iu/
sti essent nō deberent̄. A Non/
ne angeli qui modo peccare neque/
unt laudandi sunt? Bo. Sunt
vtiq̄ȝ: q̄a hoc quod mō nō possunt:

meruerũt ꝑ hoc q̇ȯ potuerũt ⁊ no/
luerũt. A Quid dicis de deo ꝗ
peccare nõ pȏt: nec hoc meruit ꝑ po
testatẽ peccãdi ꝗ̃ nõ peccauit: nõne
laudandus est pro iusticia sua? B
Hic volo vt rñdeas ꝓ me: Naȝ si
dico eũ nõ esse laudãdũ: scio me mẽ/
tiri: Si autem dico esse laudãdum:
timeo infirmare rõnẽ quã dixi de an
gelis. A Angeli nõ sunt laudã
di de iusticia sua: q꞉ peccare potuerũt
et noluerũt: ẜ ꝗa ꝑ hoc ꝗdãmõ a se
habẽt ꝙ peccare neq̃unt: in ꝗ aliq̃te/
nus siles sũt deo: ꝗ a se habet ꝗcꝗd
habet. Dicit̃ eñ aliꝗd dare ꝗ nõ au/
fert qñ pȏt: ⁊ facere esse aliꝗd ꝗ euȝ
possit idipm̃ facere nõ esse: nõ facit.
Sic itaqꝫ cũ angelus potuit auferre
sibi iusticiã ⁊ nõ abstulit: ⁊ facere se
nõ esse iustũ ⁊ nõ fecit: recte asserit̃
ipse sibi dedisse iusticiã ⁊ seipsuȝ iu/
stum fecisse. Hoc igit̃ mõ habet a se
iusticiã: q꞉ creatura eã aliter a se ha/
bere neꝗt: ⁊ idcirco laudãdus est de
sua iusticia: Nec necessitate sed li/
bertate iust⁹ est: q꞉ improprie dicit̃
necessitas vbi nec coactio vlla ẽ nec
ꝓhibitio. Quapropter qm̃ deus ꝑ/
fecte habet a se ꝗcꝗd habȝ: ille maxi
me laudãdus est de bonis que habȝ
⁊ seruat: nõ vlla necessitate ẜ sicẽ su/
pra dixi ꝓpria ⁊ eterna imutabilita/
te. Sic ꝰ hõ ille ꝗ ideȝ ip̃e deus erit:
quoniã omne bonum quod ipse ha
bebit a se habebit: nõ necessitate sed
libertate et a seipso iustus: ⁊ idcir/
co laudãdus erit. Quãuis enim hu
mana natura a diuina habeat quod
habebit: idẽ tñ ip̃e a seip̃o (qm̃ due
nature vna ꝑsona erũt) habebit.
B Satisfecisti mihi ex hoc: ⁊ aper/
te video q꞉ ⁊ peccare non poterit et
tñ laudãdus erit de iusticia sua. Sȝ
nunc querẽdum estimo: cũ deus ta/
leȝ posset facere hoiem: cur nõ tales
fecit angelos: ⁊ duos primos hoies
vt similiter ⁊ peccare nõ possent ⁊ de
iusticia sua laudãdi essent? A In
telligis quid dicas? B Videor

mihi intelligere: ⁊ iccirco quero cur
eos tales nõ fecit? A Quoniaȝ
nõ potuit nec debuit fieri vt vnusꝗs/
qꝫ illoꝝ esset ideȝ ipse ꝗ de⁹: sicut de
hoie isto dicim⁹. Et si qr̃: cur nõ de
tot ꝗt sunt ꝑsone dei vel saltẽ de vno
ẜ fecit? Rñdeo q꞉ rõ tũc fieri nulla/
tenus hoc exigebat: ẜ omnino (q꞉ de
us nil sine rõne fecit) ꝓhibebat.
B Erubesco q꞉ ẜ q̃siui: dic que di/
ctur⁹ eras. A Dicam⁹ ꝰ ꝗa mori
nõ debebit: qm̃ nõ erit pctõr. Bo.
Concedere me oportet.

Qꝫ moriatur ex sua potestate: ⁊ ꝙ mortalitas non ꝑtineat ad purã hois naturã: Capitulum XI. An.

Nnc aũt restat ĩdagare vtrũ
possit mori scd̃m hũanã na/
turam: nã ẜm diuinã ĩcorru/
ptibilis sꝑ erit. B De ẜ cur du/
bitare debem⁹ cũ ip̃e verus hõ futu
rus sit: ⁊ oĩs hõ naturalit̃ mortalis
sit: A Nõ puto mortalitatẽ ad
purã sed ad corruptã hoĩs naturaȝ
pertinere. Quippe si non peccasset
homo ⁊ ĩmortalitas ipsius ĩmutabi
liter firmata eẽt: nõ tñ min⁹ hõ esset
verus: ⁊ qñ mortales in incorrupti/
bilitate resurgẽt: nõ min⁹ erũt veri/
hoĩes. Nam si ꝑtineret ad veritateȝ
hũane nature mortalitas: nequaqꝫ
posset esse hõ ꝗ esset ĩmortalis. Nõ
ꝰ ꝑtinet ad sinceritatẽ hũane nature
corruptibilitas: siue ĩcorruptibilitas
qm̃ neutra facit aut destruit hoĩem:
ẜ altera valet ad ei⁹ miseriã: altera
ad btĩtudinẽ. Sed qm̃ null⁹ est hõ
ꝗ nõ moriat̃: iccirco mortale ponit̃
in hoĩs diffinitiõe a pħis: ꝗ nõ credi
derunt totũ hominẽ aliqñ potuisse
aut posse eẽ ĩmortalẽ. Quare nõ suf
ficit ad demõstrãdũ illũ hoĩem debe
re mortalẽ eẽ ob hoc q꞉ ver⁹ hõ erit.
B Quere ꝰ tu aliã rõnem: quia
ego illã nescio si tu nescis qua ille ꝓ/
bet̃ posse mori. A Dubiũ non
est: quia sicut de⁹ erit: ita omĩpotẽs

erit. B Uerū est. A Si ꝙ
volet: poterit aīam suā ponere ⁊ ite/
rū sumere. B Si hoc nō pōt nō
videt ꝙ sit oīpotēs. A Pote/
rit igitur nunꝙ̄ mori si volet: ⁊ po/
terit mori ⁊ resurgere. Siue aūt ani/
mā suā ponat: nullo alio faciēte: siue
alius hoc faciat vt eā ponat ip̄o per/
mittēte: q̄ntū ad ptātē nihil differt.
B Nō ē dubiū. A Si igit̄ vo
luerit ꝑmittere: poterit occidi: ⁊ si no
luerit nō poterit. B Ad h̄ nos
indeclinabiliter ꝑduxit ratio. A
Nō q̄ ꝙ nos docuit: q2 oportet eum
maius aliquid habere: q̄ꝫ q̄cq̄d sub
deo est: q̄ď spōte det ⁊ non ex debito
deo. B Ita est. A Hoc aūt
sub illo nec extra illū inueniri pōt.
B Uerū est. A In ip̄o igit̄ in
ueniendū est. B Sic sequit̄.
A Aut igit̄ seip̄m aut aliq̄d de se
dabit. B Nō possum aliter ītel/
ligere. A Querēdū nūc est cu/
iusmodi hec datio debebit esse. Dare
nāꝙ̄ se nō poterit deo: aut aliq̄d de
se q̄si non habēti vt suus sit q̄m oīs
creatura dei est. B Sic est. A
Sic ꝙ intelligenda est h̄ datio: q2 ali
q̄ mō ponet se ad honorē dei: aut ali
q̄d de se q̄ mō debitor nō erit. B
Ita sequit̄ ex supra dict̄. A Si
dicim⁹ q2 dabit seip̄m ad obediēdū
deo: vt ꝑseuerant̄ seruādo iusticiā:
s̄bdat se ei⁹ volūtati: nō erit hoc da/
re q̄ď de⁹ ab illo nō exigat ex debito
Oīs eīm rōnalis creatura debet hāc
obediētiā deo. B Hoc negari ne
q̄t. A Alio itaꝙ̄ mō oportet vt
det seip̄m deo aut aliq̄d de se. B
Ad hoc nos īpellit ratio. A Ui
deam⁹ si forte sit vitā suā dare: siue
ponere aīam suā: siue tradere seip̄m
morti ad honorē dei. Hoc enī ex de/
bito deus nō exiget ab illo: q̄m nāꝙ̄
nō erit peccatū ī illo: nō debebit mo
ri vt dixim⁹. B Aliter neq̄o in/
telligere. A Cōsiderem⁹ adhuc
vtrū sic rōnabiliter ꝯueniat. B
Dic tu ⁊ ego libēter audiā. A Si
hō ꝑ suauitatē peccauit: an nō cōue/
nit vt ꝑ asꝑitatē satisfaciat? Et si tā
facile vict⁹ est a diabolo vt deū pec/
cādo exhonoraret: vt facili⁹ nō pos/
set: nōne iustū est vt hō satisfaciens
pro pctō: tanta difficultate vincat
diabolū ad honorem dei: vt maiori
nō possit. An nō est dignū q̄tenus q̄
se sic abstulit deo peccādo vt se plus
auferre n̄ posset: sic se det deo satisfa
ciēdo vt mag̃ se nō possit dare. B
Nō est aliq̄d rōnabili⁹. A Ni/
hil aūt asperius aut difficili⁹ pōt hō
ad honorē dei sponte ⁊ nō ex debito
pati q̄ꝫ mortē: ⁊ nullatenus seipsum
pōt hō magis dare deo q̄ꝫ cū se mor/
ti tradit ad honorem illius. B
Uera sunt oīa hec. A Talem ꝙ
oportet eū esse q̄ ꝓ pctō hoīs satis/
facere volet vt mori possit si velit.
B Uideo hoīem illū plane quem
querim⁹ talē esse oportere q̄ nec ex
necessitate moriat̄ quoniā erit omī/
potēs: nec ex debito quia nunꝙ̄ pec/
cator erit ⁊ mori possit ex libera vo/
lūtate q2 necessariū erit. A Sūt
⁊ alia multa cur eū valde cōueniat
hoīm silitudinē ⁊ ꝯuersationē absꝙ̄
peccato hr̄e: q̄ facilius ⁊ clarius ꝑ se
patent in eius vita ⁊ operib⁹ quam
velut ante experimētū sola ratione
mōstrari possint. Quis enim expli/
cet q̄ꝫ necessarie q̄ꝫ sapienter factum
est: vt ille q̄ hoīes erat redēpturus ⁊
de via mortis ⁊ ꝑditiōis ad viā vite
⁊ beatitudinis eterne docēdo redu/
ctur⁹: cū hoīb⁹ cōuersaret̄: ⁊ in ipsa
cōuersatione cū eos doceret verbo
q̄liter viuere deberent: seip̄m exēplū
p̄beret. Exemplū aūt se ip̄m quō da
ret infirmis ⁊ mortalibus vt ꝓpter
iniurias aut contūclias aut dolores
aut mortē a iustitia nō recederent: si
ip̄m hec oīa sentire nō agnoscerēt?

Qꝫ quāuis incōmodorum nostrorꝝ particeps sit: miser tamen non sit: Capitulum XII.

Bo.

o Mnia hec patenter ondunt
eũ mortalē ⁊ incōmodorum
nostroꝝ participē esse opor/
tere. Sꝫ hec oīa miserie nostre sunt:
nunquid ꝫ miser erit? A Neq̄/
q̄. Nā sicut ad beatitudinē nō pti/
net cōmodum qđ habet ꝗs cōtra vo
luntatē: ita nō est miseria apprehen/
dere sapiēter nulla necessitate aliqđ
incōmodū secundū voluntatē. B
Concedendum est.

Quod cum alijs infirmitatibus nostris ignorantiam nō habeat: Ca. XIII.

v Erū in hac silitudīe quā hře
debet cū hoībus: dic vtrum
ignorantiā ꝗꝗ sicut alias in
firmitates nr̄as habiturus sit? A
Quid dubitas de deo vtrum sit oīa
sciēs? B Quia quāuis sit īmor/
talis futurꝰ ex diuina natura: morta
lis tñ erit ex hūana: Cur ꝫ nō siliter
poterit ille hō esse vere ignorās sic
vere mortal' erit? A Illa hoīs
assūptio in vnitatē psone dei nō nisi
sapienter a summa sapīa fiet: ⁊ ideo
nō assumet in hoīe qđ nullo mō vti
le sed valde noxiū est ad opus quod
idem hō facturus est. Ignorātia nā/
ꝗ ad nihilum illi vtilis esset: sed ad
multa noxia. Quō enim tot ⁊ tanta
opa que facturus est faciet sine sum/
ma sapīa? Aut quō illi hoīes credēt
si eū sciēt nesciū? Si aūt nesciēt: ad
ꝗd erit illi vtilis ignorātia illa? De/
īde si nihil amaꝛ nisi qđ cognosciꝛ:
sic nihil erit boni qđ ñ amet: ita nul
lū bonū erit qđ ignoret. Bonū aūt
nemo pfecte nouit nisi ꝗ illđ a malo
scit discernere. Hanc ꝗꝫ discretionē
nullꝰ scit facere nisi qui malū igno/
rat. Sicut igiꝛ ille de ꝗ loꝗmur oīe
pfecte sciet bonū: ita nullū ignorabit
malū. Omnē igiꝛ habebit scientiaꝫ
ꝗuis eā publice in hoīm cōuersatio
ne nō ondat. B Hoc in maiori
etate ita videꝛ sicut dicis: ꝫ in infan
tia sicut nō erit tēpus ꝯgruū vt in il
lo appareat sapīa: ita nō erit opꝰ: et
iō nec ꝯgruū vt illā habeat. A
Nōne dixi qꝛ sapiēter fiet illa īcar/
natio. Sapiēter nāꝗ assumet deus
mortalitatē: q̄ sapiēter qꝛ valde vti
liter vteꝛ. Ignorantiā xo nō poterit
assumere sapiēter: qꝛ nūꝗ est vtilis
ꝫ semp noxia: nisi forte p eā mala vo
lūtas q̄ nunꝗ in illo erit ab effectu
restringiꝛ. Nam etsi aliqñ ad aliud
nō nocet: ꝫ solo tñ nocet: qꝛ sciē bo/
nū aufert. Et vt breuiter absoluam
qđ q̄ris exq̄ hō ille erit plenꝰ deo: sp
in seipo erit: vñ nūꝗ erit sine eiꝰ po/
tētia ⁊ fortitudīe ⁊ sapīa. B Cl/
uis ꝫ ī christo fuisse sp nō dubitarē:
iō tñ q̄siui vt de ꝫ ꝗꝫ rōnem audirē.
Sepe nāꝗ aliꝗd esse certi sumus: ⁊
tñ hoc ratiōe probare nescimus.

Quomodo mors eius preualet nūero ⁊ magnitudini pctōꝝ oīm: Ca. XIIII.

n Unc rogo vt doceas me quō
mors eiꝰ p̄ualeat nūero ⁊ ma
gnitudini pctōꝝ oīm: cū vnū
qđ putamꝰ leuissimū pctm̄ tam infi/
nitū mōstres vt si nūerꝰ obtēdaꝛ in/
finitꝰ mūdoꝝ ꝗ sic pleni sint creatu/
ris sic iste est: nec possint ꝑuari ꝗn re
digant in nihilū: nisi faciat aliquis
aspectū vnū ꝯtra volūtatē dei: non
tñ fieri debeat. A Si p̄ns esset
hō ille ⁊ ꝗs esset scires ⁊ diceret tibi
nisi occideris hoīem illū pibit mūdꝰ
iste totꝰ: ⁊ ꝗcꝗd deus nō est: faceres
hoc p ꝯseruāda omni alia creatura?
B Non facerē etiam si mihi infini
tus numerus mundoꝝ obtenderet.
A Quid si iterū tibi diceret: aut
eum occides: aut oīa peccata mun/
di venient super te? B Respon/
derem me potius alia oīa peccata
velle suscipere: non solū huius mū/
di q̄ fuerūt ⁊ q̄ futura sunt: ꝫ ⁊ q̄cū/
ꝗ sup ꝫ cogitari pñt ꝗ istđ solū: qđ
nō solum de occisione eius: sed ⁊ de
q̄libet pua lesione q̄ illum tangeret

respondere me existimo debere A
Recte existimas: Sed dic mihi cur
ita coꝛ tuũ iudicat: vt plus hoꝛreat
vnũ peccatũ in lesione huiꝰ hoĩs q̃
alia om̃ia q̃ cogitari possunt: cũ oĩa
quecũq̃ fiunt peccata contra illum
sint? B Om̃ peccatũ qd̓ in ꝑso
na eiꝰ fit: incõꝑabiliter suꝑat om̃ia
illa q̃ extra ꝑsonã illius cogitari pos/
sunt. A Quid dices ad hoc: q̃a
sepe libent̃ aliq̃s patit̃ quasdam in
sua ꝑsona molestias ne maioꝛes pa/
tiat̃ in rebus suis? B Quia de
us nõ eget hac patiã cuius potesta/
ti oĩa subiacent: sicut tu supꝛa cuidã
mee interrogationi r̃ndisti. A Be
ne r̃ndes. Videmꝰ ẽ qꝛ violatiõi vi
te coꝛꝑalis huius hoĩs nulla ĩmensi/
tas vel m̃ltitudo pctõꝝ extra ꝑsonã
dei cõꝑari valet. B Apertissi/
mum est. A Quantũ bonũ tibi
videt̃ cuius interẽptio tã mala est?
B Si esse eius tam bonum est: q̃
mala est eiꝰ destructio: plꝰ est bonũ
incomparabiliter q̃ sint ea peccata
mala q̃ sine existimatiõe suꝑãt eius
interẽptionẽ. A Verꝝ dicis. Cogi/
ta etiã qꝛ pctã tm̃ sunt odibilia q̃ntũ
sunt mala: ⁊ vita ista tantuz amabil'
q̃tuz est bona. Unde sequit̃ qꝛ vita
hec plus est amabilis q̃ sint peccata
odibilia. B Nõ possuz hoc nõ in
telligere. A Putas ne tantum
bonum tam amabile posse sufficere
ad soluenduz: qd̓ debet̃ ꝓ peccatis
totius mũdi? B Immo põt plus
in infinitum. A Vides igr̃ quõ
vita hec vincat omnia peccata si ꝓ
illis det̃. B Aperte. A Si
ergo dare vitã est moꝛtem accipere:
sicut datio huius vite pꝛeualet oĩbꝰ
hoĩm peccatis: ita ⁊ acceptio moꝛtis.

Quõ deleat moꝛs eius etiam peccata eũ perimentium: Capi. XV. Bo.

I Ta esse de om̃ibus pctis q̃ ꝑ
sonã dei nõ tãgũt: cõstat. Sz
nũc video aliud q̃rendũ. Nã
si tã malũ est eũ occidere: q̃ bona ẽ
vita eiꝰ: quõ põt moꝛs eius suꝑare ⁊
delere pctã eoꝝ q̃ eũ occiderũt? Aut
si alicuiꝰ eoꝝ pctm̃ delet: quõ põt alio
rum q̃q̃ hoĩm aliqd̓ delere? Credi/
mus eñ qꝛ ⁊ m̃lti ex illis saluati sũt
⁊ innumerabiles alij saluant̃. A
Hãc q̃stionẽ soluit aplꝰs q̃ dixit:
Quia si cognouissẽt: nũq̃ dñm gl̃ie crucifixissent. Tm̃ nãq̃ differũt sciẽ 1. Coꝛ. 2
ter factũ peccatũ ⁊ qd̓ ꝑ ignoꝛantiã
fit: vt malũ qd̓ nunq̃ facere possent
ꝓ nimietate sua si cognosceret̃: veni/
ale fit qꝛ ignoꝛant̃ factũ ẽ. Deũ eñ
occidere nullꝰ hõ vnq̃ sciẽter saltez
velle posset: ⁊ iõ q̃ illũ occiderũt ig/
noꝛant̃: nõ in illud infinitũ peccatũ
cui nulla alia ꝯꝑari possunt pctã ꝓ/
ruerũt. Nã nõ ꝯsiderauimꝰ eiꝰ ma/
gnitudinẽ ad videndum q̃ bona es/
set vita illa: scd̓m hoc qd̓ ignoꝛãter
factũ est: sed q̃si scient̃ fieret qd̓ nec
vnq̃ fecit aliq̃s nec facere potuit.
B Rõnabiliter interẽptoꝛes chꝛi/
sti ad veniã pctĩ sui ꝑtingere potuis/
se mõstrasti. A Quid iam q̃ris
ampliꝰ? Ecce vides quõ rationabi/
lis necessitas oñdat ex hoĩbꝰ ꝑficiẽ/
dam esse suꝑnã ciuitatẽ: nec hoc posse
fieri nisi ꝑ remissionẽ pctõꝝ: quã hõ
nullus habere põt: nisi ꝑ hoĩem qui
idẽ ipse sit deꝰ atq̃ sua moꝛte hoĩes
pctõꝛes deo recõciliet. Aperte igr̃ ĩ
uenimꝰ chꝛistũ quẽ deũ ⁊ hoĩem cõ
fitemur ⁊ moꝛtuũ pꝛopter nos. Hoc
aũt absq̃ oĩ dubietate cognito: cun/
cta q̃ ipse dicit certa esse: qm̃ deꝰ mẽ/
tiri neq̃t: ⁊ sapiẽter esse facta q̃ fecit
dubitandũ nõ est: q̃uis nõ eoꝝ rõ ĩ/
telligat̃ a nobis. B Verũ est qd̓
dicis: Nec aliq̃tenꝰ qd̓ dixit esse veꝝ
aut qd̓ fecit rõnabiliter esse factũ du
bito. Sz hoc postulo vt qd̓ q̃si nõ debe/
re aut nõ posse fieri videt̃ infidelibꝰ
in fide chꝛistiana: hoc mihi q̃ rõne fieri
debeat aut possit apias: nõ vt me in
fide cõfirmes: sed vt cõfirmatũ verita
tis ipsius intellectu letifices.

Qualiter deꝰ de massa pec/

catrice assūpsit hoiem sine
pctō: ⁊ de saluatione ade et
eue: Ca. XVI.

q Uapropter sic eoꝝ q̄ supra di/
cta sūt rōnē aperuisti: sic peto
vt eoꝝ q̄ sū adhuc q̄situr⁹ rō/
nē ostēdas. Primū scʒ q̄liter ꝺ massa
1. Cor. 5 peccatrice .i. ꝺ hūano genere qꝺ totū
infectū erat pctō: hoiem sine pctō q̄si
azymū de fermētato de⁹ assūpsit. Nā
licet ipa hoīs eiusdē ꝯceptio sit mū/
da ⁊ absq̄ carnalis delectatiōis pec
cato: ꝟgo tñ ipsa vñ assumpt⁹ est in
iniq̄tatib⁹ ꝯcepta ē: ⁊ in pctis ꝯcepit
eā mater ei⁹: ⁊ cū originali pctō na/
ta est: qm̄ ⁊ ipa in adā peccauit: in q̄
oēs peccauerūt. A Postq̄ ꝯ̄stat
hoiem illū eē deū ⁊ pctōꝝ recōcilia/
torē: dubiū nō ē eū oīno sine pctō eē:
h̄ aūt eē nō valet: nisi absq̄ pctō de
massa peccatrice sit assūpt⁹. Qua ra
tiōe ꝟo sapiētia dei h̄ fecit si nō pos/
sum⁹ intelligere: nō debem⁹ mirari:
sed cū veneratiōe tolerare aliq̄d esse
in secretis tāte rei qꝺ igrem⁹. Quip
pe mirabili⁹ de⁹ restaurauit hūanaʒ
naturam q̄ instaurauit. Eq̄liter em̄
vtrūq̄ deo facile ē: sʒ hō anteq̄ eēt
nō peccauit: vt fieri n̄ deberet. Post
q̄ ꝟo fact⁹ ē: peccādo meruit: vt qꝺ
⁊ ad qꝺ fact⁹ erat: ꝑderet: q̄uis non
ꝑdiderit oīno qꝺ factus erat vt esset
q̄ puniret̄ aut cui de⁹ misereret̄. Neu
trū em̄ hoꝝ fieri posset: si in nihilum
redactus esset. Tāto ꝰ mirabili⁹ de⁹
illū restituit q̄ instituit: quāto hoc ꝺ
peccatore contra meritū illud nō de
pctōre nec ꝯtra meritū fecit. Quātū
etiā est deū ⁊ hoiem sic in vnū cōue
nire: vt seruata integritate vtriusq̄
nature idē sit hō q̄ de⁹. Quis ꝰ p̄su/
mat vel cogitare qꝺ hūan⁹ intellect⁹
valeat penetrare: q̄ sapienter: q̄ mi/
rabiliter: tā inscrutabile op⁹ factū sit.
B Assentior: qꝛ null⁹ hō potest in
hac vita tantū secretū penitus aperi/
re: nec peto vt facias: qꝺ nullus ho/
mo facere potest: sed tātū quātū po/
tes. Pl⁹ ei ꝑsuadebis altiores ī hac
re rōnes latere si aliquā te monstra/
ueris videre: q̄ si te nullam in ea rō/
nē intelligere nihil dicēdo ꝓbauerꝭ.
A Uideo me ab īportunitate tua n̄
posse liberari. Sed si aliq̄tenus pote
ro qꝺ postulas ostendere: gr̄as aga/
mus deo. Si vero n̄ potero: sufficiāt
ea q̄ supra ꝓbata sūt. Cū em̄ deū cō
stat hoiem fieri oportere: dubiū nō ē
sapiētiā ⁊ potentiā illi nō deesse: vt
hoc sine peccato fiat. B Sic liben
ter accipio. A Oportuit vtiq̄ vt
illa redēptio quā christus fecit: pro/
desset: nō solū illis q̄ eo tp̄e fuerāt: ſ
etiā alijs. Sit ei rex aliq̄s cui tot⁹ po
pulus sue cuiusdā ciuitatis sic pecca/
uerit: excepto vno solo q̄ tñ ē ꝺ illoꝝ
genere vt null⁹ eoꝝ facere possit vn/
de mortꝭ dānationē euadat. Ille au
tē q̄ solus est innocēs: tantā apud re/
gē habeat gratiā: vt possit: ⁊ tantā di/
lectionē erga reos vt velit: oēs q̄ cre
dēt suo ꝯsilio recōciliare quodā ser/
uitio ipi regi valde placituro: qꝺ fa/
ctur⁹ est die ſm voluntatē regꝭ statu
to: ⁊ qm̄ nō oēs possunt q̄ recōciliā/
di sūt ad diē illā ꝯuenire: cōcedit rex
ꝓpter magnitudinē seruitij illius: vt
quicūq̄ vel ante vel post diē illā cō
fessi fuerint se velle ꝑ illud opus qꝺ
ea die fiet veniam impetrare: ⁊ ad pa
ctū ꝯstitutū ibi accedere: ab oī culpa
sint absoluti p̄terita. Et si ꝯtigerit vt
post hāc veniā iteꝝ peccent: si digne
satisfacere ⁊ corrigi deinceps volue/
rit: ꝑ eiusdē pacti efficaciā iteꝝ veniā
recipiāt: sic tñ vt nullus palaciū eius
ingrediat̄ donec factum sit h̄ vñ cul/
pe relaxent̄. Scd̄m hāc similitudinē
quoniaʒ nō potuerūt oēs hoies qui
saluādi erāt p̄sentes esse: qñ redem/
ptionē illaʒ christus fecit: tanta fuit
vis in eius morte: vt etiā in absentes
vel loco vel tp̄e: ei⁹ ꝓtendat̄ effect⁹.
Qr aūt nō solū p̄sentibus ꝓdesse de/
beat: hinc facile cognoscit̄: qꝛ nō tot
p̄sentes eius esse morti potuerunt: q̄t
ad superne ciuitatis cōstitutionē ne/

cessarij sunt: etiã si oẽs q̃ eiusdẽ mor-
tis tp̃e vbicũq̧ erãt ad illã redẽpti-
onẽ admitterent. Plures eñ sũt de
mones q̃z de q̃bus restaurãdus ẽ nu
mer⁹ coꝝ si ea die viuerent homĩes.
Nec credendũ ẽ ex quo factus ẽ ho-
mo vllũ tp̃s fuisse quo mundus iste
cũ creaturis (que facte sunt ad vsus
hoĩm) sic vacuus fuisset: vt null⁹ es-
set in illo ex hũano genere ad hoc p-
tinens ꝓpter qđ fact⁹ est hõ. Videt
eñ incõueniẽs q̧ deus vel vno mo-
mento pmiserit hũanuz gen⁹: ꝛ ea q̃
fecit ꝓpter vsuz coꝝ: de q̃bus supna
ciuitas perficienda est: quasi frustra
extitisse. Nã aliquaten⁹ inuanũ esse
viderent q̃zdiu nõ ad hoc ꝓpter qđ
maxime facta essent: viderentur subsi
stere. B Cõgruenti rõne ꝛ cui ni-
hil repugnare videtur monstras nul
lũ vnq̃z tp̃s fuisse: ex quo factus ẽ ho
mo: absq̧ aliq̃ q̃ ad eã ptineret (sine
q̃ factus eẽt vane oĩs hõ) reconcilia
tionẽ: quod nõ solũ ꝯueniẽs sed etiã
necariũ eẽ possum⁹ ꝯcludere. Si eñ
ꝯuenienti⁹ ꝛ rõnabili⁹ est h̃ q̃z aliqñ
nullũ fuisse: de q̃ (intẽtio dei q̃ homi
nẽ fecit) pficeret: nec est aliq̃d quod
huic obuiet rõni: neccẽ ẽ sp̃ aliquẽ ad
p̃dictã recõciliationẽ ptinentẽ fuis-
se. Unde adã ꝛ euã ad illã ptinuisse
redẽptionẽ dubitanduz nõ est: q̃zuis
hoc auctas diuina apte nõ ꝓnũciet.
A Incredibile q̃z videt qñ deus il
los fecit ꝛ ꝓposuit ĩmutabiliter fa-
cere de illis oẽs hoĩes quos ad cele
stem ciuitatẽ assũptur⁹ erat: q̧ illos
duos ab hoc excluserit ꝓposito. B
Immo illos maxime ad h̃ fecisse cre-
di debet: vt eẽnt de illis ꝓpter q̃s fa
cti sũt. A Bene ꝯsideras. Nulla
tñ aĩa ante mortẽ christi paradisũ ce
lestẽ ingredi potuit: sicut supra dixi
de regis palatio. B Sic tenemus.
A Uirgo aũt illa de qua ille hõ as-
sumptus est de q̃ loquimur: fuit de il
lis qui añ natiuitatẽ eius p eũ mũda
ti sunt a peccatis: ꝛ in ei⁹ ip̃a mundi-
cia de illa assumpt⁹ est. B Place-
ret mihi multum qđ dicis nisi cũ ip̃e
debeat a seip̃o habere mũdiciã a pec
cato: videt eã habere a matre ꝛ ñ p
se mundus esse sed p illam. A Nõ
ita est. Sed qñ matris mundicia p
quã mũdus est: nõ fuit nisi ab illo: ip
se q̃z p seip̃m ꝛ a se mũdus fuit. B
Bene ẽ de hoc: verũ adhuc mihi ali-
ud videt querendũ. Dixim⁹ eñ sup̃
q̃ ñ neccitate moritur⁹ erat: ꝛ nũc vi
dem⁹ q̃ mat̃ ei⁹ p ei⁹ mortẽ futuraz
mũda fuit: qđ nisi illa fuisset: ip̃e d̃ il
la eẽ nõ potuisset. Quõ g̃ nõ neccita
te mortuus est q̃ nõ nisi q̃ moritur⁹
erat potuit esse? Nã si moritur⁹ nõ es
set: ꝟgo de q̃ assũptus est mũda nõ
fuisset: qñ hoc neq̃q̃z valuit esse nisi
verã ei⁹ mortẽ credẽdo: nec ille d̃ illa
potuit aliter assumi. Quare si ñ mor
turus ẽ ex neccitate postq̃z assũpt⁹ est
de ꝟgine: potuit non eẽ assumpt⁹ de
ꝟgine postq̃z ẽ assũpt⁹: qđ nõ ẽ pos-
sibile. A Si bene que supra dicta
sunt ꝯsiderasses: hanc questionẽ ĩ il
lis vt puto solutã intellexisses. B
Nõ video quõ. A Nõne quãdo
quesiuimus vtrũ ille mentiri potue-
rit: monstrauim⁹ in mentiendo duas
esse potestates: vnã videlicet volen
di mentiri: alterã mentiendi: ꝛ quo-
niã cũ mentiendi potestatẽ haberet:
hoc a seip̃o habuit vt nõ posset vel-
le mentiri: iccirco de sua iusticia qua
veritatẽ seruauit: eũ laudandũ esse.
B Ita est. A Simil̃r est in seruan
do vitã potestas volendi seruare: ꝛ
ptãs seruandi. Cũ g̃ querit vtꝝ idẽ
de⁹ hõ potuerit seruare vitã suaz vt
nũq̃z moreret: dubitandũ non est q̃a
sp̃ habuit ptãtẽ s̃uãdi: q̃uãuis neq̃-
uerit velle seruare vt nũq̃z moreret:
ꝛ qñ hoc a seip̃o habuit vt scz velle
non posset: nõ neccitate sed libera po
testate aĩam suã posuit. B Non
oĩno similes fuerunt in illo iste ptã-
tes: mẽtiẽdi videlicet ꝛ s̃uãdi vitã.
Ibi eñ sequitur: quia si vellet posset
mentiri: hic ꝟo videtur quia si non
mori vellet: nõ magis hoc posset q̃z

posset non esse quod erat. Nam ad
hoc erat homo vt moreref: ⁊ ꝑpter
huius future mortis fidē de virgine
potuit assumi: sicut supra dixisti. A
Quemadmodū putas illum nō po-
tuisse non mori: aut necessitate mor-
tuū esse: quia nō potuit non esse qd
erat: ita potes asserere illum non po-
tuisse velle non mori: aut necessitate
mori voluisse: quoniā quod erat nō
esse non potuit. Non eñ magis ip-
se factus est homo ad hoc vt morere
tur q̄z vt vellet mori. Quapropt̄ si-
cut nō debes dicere: quia nō potuit
velle nō mori aut necessitate voluit
mori: sic non est dicendū: qꝛ non po
tuit non mori aut necessitate mortu⁹
est. B Immo qm̄ eidē subiacēt ra
tioni scꝫ ⁊ mori ⁊ velle mori: vtrūq̄
videt̄ in illo necessitate fuisse. A
Quis se sponte voluit hominē face-
re vt eadē īmutabili voluntate mo-
reretur: ⁊ per huius fidē certitudinis
virgo mūda fieret: de qua hō ille as-
sumeret? B Deus filius dei. A
Nōne monstratū est supra q dei vo
luntas nulla cogit̄ necessitate: sꝫ ipa
se spontanea sua seruat immutabili-
tate: qñ dicit̄ aliq̄d necessitate face-
re? B Vere monstratū est. Sꝫ vi-
demus econtra: quia qd deus īmu-
tabiliter vult: nō potest non esse: sed
necesse est esse. Quapropter si deus
voluit vt ille hō moreretur nō potu
it nō mori. A Ex eo qꝛ filius dei as
sumpsit hominē ea voluntate vt mo
reref: ꝓbas eundē hominē nō potu
isse non mori. B Ita intelligo.
A An nō similiter apparuit ex his q̄
dicta sunt filiū dei ⁊ assumptū homi
nē vnā eē personā: vt idē sit deus et
homo: ⁊ filius dei ⁊ virginis filius?
B Sic est. A Idem igitur homo
sua voluntate non potuit nō mori ⁊
mortu⁹ est. B Negare nequeo.
A Qm̄ ẽ voluntas dei nulla nccī-
tate facit aliq̄d sed sua ptāte: ⁊ volū
tas illiʼ fuit volūtas dei: nulla neces-
sitate mortu⁹ est: sed sola sua ptāte.

B Argumētatiōibʼ tuis obuiare ne
queo: nā nec ꝓpositiōes q̄s ꝑmittis:
nec ꝯsequētias q̄s infers vllatenʼ i-
firmare valeo. Sed tñ hoc mihi sp oc
currit qd dixi: quia si vellet nō mori:
nō magis h̄ posset q̄z non eē qd erat:
Vere nāq̄ moriturʼ erat: qm̄ si xp̄c ñ
fuisset mortuʼ non fuisset vera fides
future mortis eius: p quā ⁊ illa vir-
go de q̄ natʼ est: ⁊ alij multi mūdati
sūt a peccato. Nam si vera non fuis-
set: nihil ꝓdesse potuisset. Quapro-
pter si potuit non mori: potuit facere
non esse verum quod verū erat. A
Quare verꝫ erat anteq̄z moreref qꝛ
moriturʼ erat? B Qm̄ h̄ ipe spō
te voluit ⁊ īmutabili volūtate. A
Si ẽ sicut dicis iccirco nō potuit nō
mori: qꝛ vere moriturʼ erat: ⁊ iō ve-
re erat moriturʼ: qꝛ h̄ ipe spōte ⁊ im
mutabil'r voluit: sequit̄ illuꝫ non ob
aliud nō potuisse nō mori: nisi quia
īmutabili volūtate voluit mori. B
Ita ē. Sꝫ q̄cūq̄ fuerit cā: verū est tñ
qꝛ nō potuit nō mori ⁊ necē fuit illū
mori. A Nimis heres in nihilo: ⁊
vt dici solet q̄ris nodū in scirpo. B
An es oblitʼ q̄d obiecerim excusati-
onibʼ tuis: in huiʼ disputationis nr̄e
ꝑncipio: qꝛ videlicet qd postulabaꝫ
nō faceres doctis: sed mihi ⁊ hoc ipm
mecū petētibʼ? Sustine igit̄ vt pro
tarditate ⁊ hebetudine nostri īgenij
querā q̄tenʼ mihi ⁊ illis etiā in pue-
rilibʼ q̄stiōibʼ sic̄ īcepisti satisfacias.
A Iā diximʼ qꝛ deus īpro℞e dr̄ ali
q̄d non posse: aut necessitate facere.

Q in deo non sit necessitas vl impossibilitas: ⁊ q sit necessitas cogens ⁊ necessitas non cogens: Ca. XVII

Omnis q̄ppe nccītas ⁊ īpossi-
o bilitas eiʼ subiacet volūtati.
Illiʼ aūt volūtas nlli s̄bditur
nccītati aut īpossibilitati. Nihil eñ
est nccāriū aut īpossibile: nisi qꝛ ipse
ita vult. Ipm xp̄o aut velle aut nol-
le aliq̄d ꝑpter necessitateꝫ aut īpos-

ſibilitatē alienū eſt a ꝟitate: Quare qm̄ oīa que vult: ⁊ nō niſi q̄ vult facit. Sicut nulla neceſſitas ſiue īpoſſibilitas ꝑcedit eiꝰ velle aut nolle: ita nec eius facere aut nō facere: quāuis multa velit īmutabiliter ⁊ faciat. Et ſicut cū deus facit aliquid: poſtq̄ʒ factū eſt: iā nō poteſt nō eſſe factū: ſed ſemꝑ verū eſt factuʒ eē. Nec tn̄ recte dicitur impoſſibile deo eſſe vt faciat qꝺ ꝑteritū eſt nō eſſe ꝑteritū. Nihil em̄ ibi oꝑatur neceſſitas nō faciendi aut impoſſibilitas faciēdi: ſed dei ſola voluntas qui veritatē ſemꝑ (qm̄ ipe veritas eſt) īmutabilem ſicuti eſt vult eē: ita ſi ꝓponit ſe aliq̄d īmutabiliter factuꝝ q̄ʒuis quod ꝓponit anteq̄ʒ fiat nō poſſit nō eſſe futurū: nō tn̄ vlla eſt in eo faciendi neceſſitas aut non faciendi impoſſibilitas: qm̄ ſola oꝑatur in eo voluntas. Quotiens nāq̄ʒ dicit̄ deus nō poſſe: nulla negatur in eo poteſtas: ſed inſuperabilis ſignatur potentia et fortitudo. Non em̄ aliud intelligit̄ niſi q᷑ nulla res pōt efficere vt agat ille qꝺ negatur poſſe. Nā vſitata eſt huiuſmodi multū locutio: vt dicatur res aliq̄ poſſe: non quia in illa: ſed quoniā in alia re ē poteſtas. ⁊ nō poſſe: nō qm̄ in illa ſed quia in alia re eſt impotentia. Dicimꝰ nāq̄ʒ: iſte homo pōt vinci: pro aliquis poteſt eum vincere: ⁊ ille non poteſt vinci: pro nullus eum vincere poteſt. Non em̄ poteſtas eſt poſſe vinci ſed impotentia: nec vinci nō poſſe impotentia eſt ſed ptās. Nec dicimus deuʒ neceſſitate facere aliq̄d: eo ꝙ ī illo ſit vlla neceſſitas: ſed quoniā ē in alio: ſicut dixi de impotentia: quādo dicit̄ nō poſſe. Omnis quippe neceſſitas eſt aut coactio aut ꝓhibitio: que due neceſſitates cōuertuntur inuicē contrarie: ſicut neceſſe ⁊ impoſſibile. Quicquid nāq̄ʒ cogit̄ eſſe: prohibet̄ nō eſſe: ⁊ qꝺ cogitur nō eſſe: prohibetur eſſe: quēadmodum qꝺ neceſſe eſt eſſe: impoſſibile eſt non eſſe: ⁊ quod neceſſe eſt non eſſe: impoſſibile eſt eſſe: ⁊ conuerſim. Cum autem dicimus aliquid neceſſe eſſe: aut nō eſſe in deo: nō intelligitur ꝙ ſit in illo neceſſitas aut cogens aut ꝓhibēs: ſed ſignificatur ꝙ in oībus alijs rebus eſt neceſſitas prohibens eas facere ⁊ cogens non facere ꝯtra hoc quod de deo dicit̄. Nā cuʒ dicimus q᷑ neceſſe eſt deū ſemꝑ veꝝ dicere: ⁊ neceſſe ē eū nūq̄ʒ mētiri: nō dicitur aliud niſi quia tāta eſt in illo conſtantia ſeruandi veritatē vt neceſſe ſit nullaʒ rem facere poſſe vt verum nō dicat aut vt mentiatur.

Quō vita chriſti ſoluatur deo pro peccatis hominū: ⁊ quō debuit chriſtꝰ et non debuit pati: Ca. XVIII

Quapropter cuʒ dicimus quia hō ille qui ꝺm vnitatē ꝑſone: ſicut ſupra dictū ē: idē ipe eſt qui filius dei: deus nō potuit nō mori aut velle nō mori poſtq̄ʒ de virgine natus eſt: nō ſignificat̄ in illo vlla impotentia ſeruādi aut volendi ſeruare vitā ſuā īmortalē: ſed īmutabilitas volūtatis eiꝰ q̄ ſe ſpōte fecit ad hoc hoīem: vt in eadē voluntate ꝑſeuerans moreret̄: ⁊ q᷑ nulla res potuit illā voluntatē mutare. Plꝰ em̄ eſſet impotentia q̄ʒ potentia ſi poſſet velle mentiri aut fallere aut mutare volūtatē: quā ꝑus īmutabilē eē voluit. Et ſi quēadmodū ſupra dixi cū aliquis ſpōte ſe ꝓponit aliqꝺ facturū bonū: ⁊ eadē volūtate poſtea ꝑficit quod ꝓpoſuit: q̄ʒuis cogi poſſit ſi nolit ꝓmiſſuʒ ſoluere: nō tn̄ dicendꝰ eſt neceſſitate facere quod facit: ſed ea qua propoſuit libera voluntate. Nō em̄ neceſſitate aut impotentia fieri vl̄ nō fieri dici debet aliquid: vbi neq̄ʒ neceſſitas nec impotentia q̄cq̄ʒ oꝑant̄: ſed voluntas. Si inq̄ʒ ita ē in homīe mltō magis neceſſitas aut impotentia: nequaq̄ʒ nominā de ſunt in deo: q̄ nihil niſi quod vult facit: ⁊ cuius volūtatē nulla vis cogere aut

ꝑhibere valet. Ad hoc eñ valuit ĩ christo diuersitas naturaꝝ ⁊ vnitas ꝑsone: vt quod opus erat fieri ad ho minũ restaurationẽ: si hũana nõ pos set natura: faceret diuina: ⁊ si diuine minie cõueniret: exhiberet hũana: ⁊ nõ aliꝰ atq; aliꝰ: sed idẽ ipe esset qui vtrũq; perfecte existens: ꝑ humanaꝫ solueret qđ illa debebat: ⁊ ꝑ diuinaꝫ posset qđ expediebat. Deniq; virgo que per fidẽ munda facta ẽ: vt de il la posset assumi: nequaq̃ credidit il lũ moriturũ: nisi quia vellet: quẽad modũ per ꝓphetaꝫ qui de illo dixit: Oblatus ẽ: quia ipse voluit: didice rat. Quapropter quoniaꝫ vera fuit fides eius: necesse erat ita futurũ esse sicut credidit. Qꝫ si te iteꝝ perturbat qꝛ dico necesse erat: memẽto qꝛ veri tas fidei ꝟginis nõ fuit causa vt ille spõte moreref: sꝫ qꝛ hoc futuꝝ erat: vera fuit eiꝰ fides. Ꝗobreꝫ si dr̃: ne cesse erat vt voluntate sola morere tur: qꝛ vera fuit fides siue ꝓphetie q̃ de hoc p̃cesserãt: nõ est aliud q̃ȝ si di cas: necesse fuisse ita futurũ esse: qm̃ sic futuꝝ erat. Huiusmõi aũt nc̃citas nõ cogit rem esse: sed esse rei facit ne cessitatẽ eẽ. Est nãq; necessitas p̃ce dens: que causa ẽ vt sit res: ⁊ ẽ neces sitas seq̃ẽs quã res fac̃. P̃cedẽs ⁊ efficiens nc̃citas est cũ dicif celum volui: qꝛ necesse ẽ vt voluaf: seq̃ẽs ꝟo ⁊ que nihil efficit: sed fit: ẽ cuꝫ di co te ex necessitate loqui: qꝛ loquer̃. Cũ eñ hoc dico: significo nihil face re posse: vt dũ loqueris nõ loquar̃: ñ q; aliq̃d te cogat ad loq̃ẽdũ. Nã violentia naturalis ꝯditionis cogit celũ volui: te ꝟo nulla necessitas fa cit loqui. Sed vbicũq; est p̃cedẽs necessitas: est ⁊ sequens: nõ aũt vbi sequens: ibi statim ⁊ p̃cedens. Pos sumus nãq; dicere: necesse est celum volui: quia voluif: sed nõ similiter ẽ veꝝ iccirco te loqui: qꝛ necesse est vt loquar̃. Ista seq̃ẽs necessitas cur rit ꝑ om̃ia tẽpora hoc mõ. Quicq̃d fuit: necesse ẽ fuisse: Quicq̃d ẽ: nece

Esa. 53.

ẽ esse: ⁊ necesse ẽ futuꝝ fuisse. Quic quid futuꝝ est: necesse est futuꝝ esse. Hec ẽ illa necessitas: que vbi tractat Aristoteles de ꝓpositionibus singu laribus ⁊ futuris: videf vtrumlibet destruere: ⁊ om̃ia esse ex necessitate astruere. Hac sequenti ⁊ nihil efficiẽ ti necessitate: qm̃ vera fuit fides vel ꝓphetia de christo: quia ex volunta te nõ ex nc̃citate moriturꝰ erat: neces se fuit vt sic eẽt. Hac homo factus ẽ: hac fecit ⁊ passus est: quicquid fecit ⁊ passus ẽ: hac voluit quecũq; volu it. Ideo eñ nc̃citate fuerunt: quia fu tura erant: ⁊ futura erãt quia fuerũt: ⁊ fuerunt quia fuerunt. Et si vis oĩm que fecit ⁊ que passus est veram sci re necessitatẽ: scito om̃ia ex necessita te fuisse quia ipẽ voluit. Uoluntatẽ vero eius nulla p̃cessit necessitas. Quare si nõ fuerũt nisi qꝛ ipẽ volu it: si nõ voluisset ñ fuissẽt. Sic itaq; nemo tulit animã eius ab illo: sꝫ ipse posuit eã ⁊ iterũ sumpsit eam: qꝛ po testatẽ habuit ponendi animã suam: et iterũ sumendi eã sicut ipẽ dicit. Jo. 10.

B Satisfecisti mihi illũ non posse ꝓbari vlla necessitate mortẽ subijsse: nec me penitet vt hoc faceres impor tunũ tibi extitisse. A Ostendimꝰ vt puto certã rationẽ quõ deus assũ ꝑserit hominẽꝫ sine peccato de massa peccatrice: sed nequaq̃ȝ negãdũ esti mo aliam esse preter istam quã dixi mus: excepto hoc qꝛ deus facere põt quod hominis ratio comprehẽdere nõ potest. Ueruꝫ quoniã ⁊ ista mihi videtur posse sufficere: ⁊ si aliã nunc inquirere vellem: necesse eẽt inuesti gare q̃d sit originale peccatũ: ⁊ quo modo a p̃mis parentibus in vniuer sum genus humanũ p̃ter illũ de quo agimus hominẽ diffundaf: ⁊ incide rẽ in quasdam alias questiones que suũ postulant tractatuꝫ: ea quã dixi mus ratione contenti: que de incepto restant opere ꝓsequamur. B At vis: sed eo pacto vt tu aliquã do au xiliante deo illã aliaꝫ rationẽ quam

nūc inquirere vitas: q̄si debitū exol/
uas. A Quoniā voluntatē hanc
scio me gerere: qḋ petis nō denego: ſ
qꝛ de futuris incertus ſuꝫ: ꝓmittere
non audeo: ſ dei diſpoſitioni cōmit/
to. Sed dic nūc q̄d tibi de queſtione
quā in p̄ncipio ꝓpoſuiſti: ꝓpter quā
alie multe ſe ingeſſerunt ꝑſoluenduꝫ
videat̄. B Sūma q̄ſtiōis fuit: cur
deꝰ hō factꝰ ſit: vt ꝑ mortē ſuā ſalua/
ret hominē: cuꝫ h̄ alio modo potuiſſe
facere videret̄. Ad qḋ tu multꝫ ꝛ ne/
ceſſarijs rōnibꝰ r̄ndens oſtendiſti re/
ſtaurationē hūane nature non debu
iſſe remanere: nec potuiſſe fieri: niſi
ſolueret hō qḋ ꝓ peccato deo debe/
bat. Qḋ debitū tm̄ erat vt illḋ cū nō
deberet ſoluere niſi hō: nō poſſet niſi
deus: ita vt idē eſſet hō qui deꝰ. Ali
neceſſe erat vt deꝰ aſſumeret hoīem
ī vnitatē ꝑſone: q̄tenꝰ q̄ ī natura ſol
uere debebat ꝛ nō poterat: in ꝑſona
eſſet qui poſſet. Deinde qꝛ de ꝟgine
ꝛ a ꝑſona filij dei eēt aſſumēdus hō
ille qui deꝰ eēt: ꝛ quō ſine peccato ḋ
maſſa peccatrice aſſumi potuerit mō
ſtraſti. Vitā autē huius hoīs tā ſbli
mē: tā p̄cioſaꝫ aptiſſime probaſti: vt
ſufficere poſſit ad ſoluēdū qḋ ꝓ pec/
catis totiꝰ mūdi debet̄ ꝛ plus in in/
finitū. Reſtat ḡ nūc oſ̄dere quō illa
ſoluat̄ deo pro peccatis hoīm. A
Si propter iuſticiam ſe permiſit oc/
cidi: nonne ad honorem dei vitam
ſuam dedit? B Si poſſum intel/
ligere qḋ nō dubito: q̄uis nō videaꝫ
quō rōnabilr̄ h̄ fecerit: cū ꝛ iuſticiaꝫ
dedit īdeclinabilr̄ ꝛ vitā ſuā et̄nalr̄
ſeruare potuerit: fatebor illū tale q̄d
ſpōte dediſſe deo ad honorē illiꝰ: cui
quicq̄d deꝰ nō ē: cōpari non poteſt:
ꝛ qḋ ꝓ oībus oīm hoīm debitꝫ recō
penſari poteſt. A An nō intelligꝫ
qꝛ cū iniurias ꝛ ꝯtumelias ꝛ morteꝫ
crucis cū latronibus ſibi ſicut ſup̄ di/
ximus ꝓpter iuſticiā quā obedient̄
ſeruabat: illatas: benigna patiētia ſu
ſtinuit: exemplū dedit hoībus q̄tenꝰ
ꝓpter nulla incommoda que ſentiri
ꝑſit a iuſticia quā deo debēt: declinēt:
qḋ minime dediſſet: ſi ſm̄ potentiaꝫ
ſuā mortē ꝓ tali cauſa illatā declinaſ
ſet. B Videt̄ ꝙ nulla ipē h̄ exēplū
neceſſitate dederit: qm̄ multi an̄ ad/
uentū eius: ꝛ iohānes baptiſta poſt
aduentū ante mortē eius fortit̄ mor
tē ꝓ ꝟitate ſuſtinētes: illud ſufficiē/
ter dediſſe noſcunt̄. A Nullꝰ vn/
q̄ꝫ moriendo hō p̄ter illū deo dedit:
qḋ aliqn̄ neceſſitate ꝑditurꝰ n̄ erat:
aut ſoluit qḋ nō debebat. Ille vero
ſponte patri obtulit qḋ nulla neceſſi
tate vnq̄ꝫ amiſſurꝰ erat: ꝛ ſoluit pro
peccatoribus qḋ ꝓ ſe non debebat.
Quapropt̄ ille m̄lto magꝫ dedit exē
plū vt vnuſquiſq̄ꝫ qḋ aliqn̄ incūctā
ter amiſſurꝰ eſt ꝓ ſeip̄o reddere deo:
cuꝫ rō poſtulat: non dubitet: q̄ cum
nullatenus aut ꝓ ſe indigeret: aut co
geret̄ ꝓ alijs q̄bus nihil niſi penā de/
bebat: taꝫ p̄cioſam vitā: īmo ſeipſuꝫ
tantā ſcilicet ꝑſonā: tanta volunta/
te dedit. B Multū ꝓpinquas de/
ſiderio meo: ſꝫ ſuſtine vt quiddā q̄/
rā: qḋ q̄uis fatuū forſitan putes q/
rere: non tamē ī ꝓmptu mihi ē quid
reſpondeaꝫ ſi a me querat̄. Dicis qꝛ
quando mortuus ė: dedit quod nō
debebat. Sꝫ nemo negabit illū me/
lius feciſſe quando illud ad exēpluꝫ
taliter dedit: ꝛ magꝫ hoc placere deo
q̄ꝫ ſi non hoc feciſſet: aut dicet cuꝫ nō
debuiſſe facere qḋ meliꝰ eſſe ꝛ quod
magis placere deo intellexit. Quo/
modo ergo aſſeremus cuꝫ non debu/
iſſe deo qḋ fecit: id eſt qḋ melius eſſe
ꝛ magis placere deo cognouit: p̄ſer/
tim cuꝫ creatura debeat deo totū qḋ
eſt: ꝛ qḋ ſcit ꝛ qḋ poteſt. A Quā/
uis creatura nihil habeat a ſe: quan/
do tamē illi deus concedit aliquid li
cite facere ꝛ nō facere: dat illi ita ſuū
eſſe vtrūq̄ꝫ: vt licet alteꝝ ſit melius:
neutruꝫ tamē exigatur determinate:
ſed ſiue faciat quod melius eſt ſiue al
terū: debere facere dicat̄ quod facit.
Et ſi facit quod meliꝰ eſt: p̄miuꝫ ha/
beat: quia ſponte dat quod ſuuꝫ eſt.

Nam cũ virginitas melior sit coniu/
gio: neutrũ tamẽ ab homĩe determi
nate exigit̃: sed ⁊ ꝗ coniugio vti: ⁊ ꝗ
virginitatẽ seruare mauult: quod fa
cit: debere facere dr̃. Nemo em̃ vgi/
nitatẽ siue ꝯiugiũ dicit eligi non de/
bere: sed dicim⁹ qꝛ qđ mauult homo
anteꝗ̃ aliquid horũ statuat: hoc fa/
cere debet: ⁊ si virginitatẽ seruat pro
spõtaneo munere qđ offert deo: pre/
miũ expectat. Cũ ergo creaturã di/
cis deo debere qđ meli⁹ scit ⁊ potest:
si intelligis ex debito: ⁊ nõ subaudis
si deus iubet: non est semper verum.
Siquidem vt dixi non debet homo
virginitatẽ ex debito: sed si mauult
debet vti ꝯiugio. Qꝛ si te mouet ver/
bũ qđ est debere: nec potes illud ĩtel
ligere sine aliꝗ debito: scito qꝛ sic̃ ꝯtĩ
git posse ⁊ nõ posse: ⁊ necessitatẽ ali/
quando dici: non quia sunt in rebus
vbi dicunt̃: sed quoniã sunt in alio:
ita ⁊ debere. Quippe cũ dicim⁹ de/
bere pauperes a diuitib⁹ elemosynã
accipere: non est aliud ꝗ̃ diuites de/
bere pauperibus elemosynã impẽde/
re: hoc nãꝗ debitũ non est exigen/
dum a paupere: sed a diuite. De⁹ ꝗ̃
dicit̃ om̃ibus debere p̃esse: non quia
ille in hoc aliquo modo sit debitor: ſ
quoniã omnia debent illi subesse: ⁊
debere facere quod vult: quoniam
qđ vult debet esse. Ita quando vult
aliqua creatura facere quod suũ est:
facere ⁊ non facere dicitur debere fa
cere: quia quod ipsa vult debet esse.
Dominus itaꝗ iesus cum mortẽ si/
cut diximus sustinere voluit: quoniã
suum erat ⁊ pati ⁊ non pati: debuit
facere quod fecit: quia quod voluit:
fieri debuit: ⁊ nõ debuit facere: quia
non ex debito. Nempe quoniã ipse
idẽ est de⁹ ⁊ hõ: scđm humanã ꝗdẽ
naturã ex ꝗ fuit hõ: sic accepit a di/
uina natura que alia est ab humana
esse suum quicquid habebat: vt ni/
hil deberet dare nisi qđ volebat: ſm
personã vero sic a seipõ habebat qđ
habebat: ⁊ sic perfecte sibi sufficiens
erat: vt nec alij quicꝗ̃ retribuere de/
beret: nec vt sibi retribueretur dare
indigeret. B Aperte nũc video:
quia nulla ratione seipsum morti ex
debito sicut ratio mea videbat̃ mon
strare dedit ad honorem dei: ⁊ tamẽ
facere debuit quod fecit. A Ho/
nor vtiꝗ ille totius est trinitatis: ꝗ̃re
quoniam idem ipse est deus fili⁹ dei:
ad honorem suũ seipsum sibi sicut pa
tri ⁊ spirituisancto obtulit: id est hu/
manitatem suam diuinitati sue que
vna eadẽꝗ trium personarũ est. At
tamen in eadem ipsa veritate manen
tes apertius loquamur quod volu/
mus: dicamus sicut vsus habet: quia
filius sponte seipsum patri obtulit:
hoc namꝗ modo apertissime dicit̃:
qꝛ ⁊ in vna ꝑsona tot⁹ deus cui ſm
hominem se obtulit: intelligitur: ⁊ ꝑ
nomen patris ⁊ filij immensa quedã
in cordibus audientium: cum patrẽ
filius hoc modo postulare pro nobis
dicitur: pietas sentit̃. B Hoc li/
bentissime accipio.

Quãta rõne de morte ei⁹ se/quatur humana saluatio: Ca. XIX

Ntueamur nũc ꝓut possumus
i ꝗ̃ta inde rõne sequat̃ humana
saluatio. B Ad hoc tẽdit cor
meũ. Nã ꝗ̃uis ħ mihi videar intelli
gere: ipsam tñ rationis contextionẽ a
te volo fieri. A Quantum au/
tem sit quod filius sponte dedit non
est opus exponere. B Sufficiẽ
ter patet. A Cũ autem qui tan
tũ donũ sponte dat deo: sine retribu
tione debere esse nõ iudicabis. B
Immo necesse eẽ video vt pat̃ filio
retribuat: alioꝗn aut iniust⁹ eẽ vide
ret̃ si nollet: aut ĩpotẽs si nõ posset:
ꝗ aliena sũt a deo. A Qui retribu
it alicui: aut dat qđ ille nõ hꝫ: aut di
mittit qđ ab illo põt exigi. Pri⁹ aũt
ꝗ̃ tantã rẽ fili⁹ faceret: oĩa ꝗ patris
erant: sua erant: nec vnꝗ̃ debuit qđ
illi dimitti possit. Quid ẽ retribuet̃

nullius rei egenti : et cui non est qđ
dari aut dimitti possit? B Ex vna
parte video retribuendi necessitatē
⁊ ex altera impossibilitatē:qꝛ ⁊ neces/
se ē deū reddere qđ debet:⁊ nō ē qđ
reddat. A Si tanta ⁊ taꝫ debita
merces:nec illi nec aliȷ̈ reddit̃:inua/
nū fili⁹ rē tantā fecisse videbit̃. B
Hoc nefas ē estimare. A Neces/
se ē ergo vt alicui aliȷ̈ reddat̃ qꝛ illi
nō potest. B Inevitabiliter seq̃/
tur. A Si voluerit filius qđ sibi
debetur aliȷ̈ dare: poterit ne pater
iure illū prohibere:aut illi cui dabit
negare? B Immo ⁊ iustū ⁊ ne/
cessariū intelligo:vt cui voluerit da/
re filius a patre reddat̃: quia ⁊ filio
qđ suū ē dare licet:⁊ pater qđ debet
ſi nisi aliȷ̈ reddere potest. A Qui/
bus ꝯuenientius fructū ⁊ retributio/
neꝫ sue mortis attribuet q̄ꝫ illis pro/
pter quos saluādos (sicut ratio veri/
tatis nos docuit) hominem se fecit:⁊
quibus vt diximꝰ moriendo exēplū
moriendi ꝓpter iusticiaꝫ dedit? Fru
stra q̇ppe imitatores eiꝰ erūt : si me/
riti eius ꝑticipes non erūt. Aut q̇s iu
stiꝰ faciet heredes debiti quo ip̄e nō
eget:et exundantie sue plenitudinis
q̄ꝫ parētes suos ⁊ fratres quos aspi/
cit tot ⁊ tātis debitis obligatos:ege/
state tabescere in ꝓfundo miseriarū:
vt eis dimittat̃ qđ ꝓ peccatis debēt
⁊ det̃ quo ꝓpt̃ peccata carent? B
Nihil rationabilius:nihil dulciꝰ:ni/
hil desiderabilius mūdus audire po
test. Ego q̇dē tātā fiduciā ex hoc cō
cipio vt iaꝫ dicere nō possim quanto
gaudio exultet cor meū. Videt̃ enim
mihi ꝙ nulluꝫ hoīem reiȷ̈ciat deus a
se sub hoc noīe accedentē. A Ita
ē si accedat sicut oportet. Quemad
modū aūt sit ad tante gratie partici/
pationē accedendū:⁊ quō sub illa vi
uendū:nos vbiqꝫ sacra scriptura do/
cet que sup solidā ꝟitatē:quā adiu/
uante deo aliquatenus ꝑspeximꝰ: ve/
lut sup firmū fundamentuꝫ fundata
est. B Vere quicq̇d sup fūdamē

tū hoc edificat̃:sup firmā petrā fun/
dat̃. A Puto me aliquantuluꝫ
iā tue satisfecisse questioni:q̄ꝫuis hoc
melior me facere pleniꝰ possit:⁊ maio
res atqꝫ plures q̄ꝫ meuꝫ aut mortale
ingeniū cōp̄hēdere valeat hꝰ rei satꝫ
sunt rōes. Palā etiā ē qꝛ deꝰ vt hͦ fa/
ceret qđ diximꝰ nullatenꝰ indigebat:
ſ ita ꝟitas īmutabil' exigebat. Licet
eñ hoc qđ hō ille fecit deus dicatur
fecisse ꝓpter vnitatē ꝑsone:deus ta/
mē nō egebat vt de celo descenderet
ad vincendū diabolū:neqꝫ vt ꝑ iusti
ciā ageret ꝯtra illū ad liberandū ho/
minē:sed ab hoīe deꝰ exigebat vt dia
bolū vinceret:⁊ q̇ ꝑ peccatū deū of/
fenderat ꝑ iusticiā satisfaceret. Siq̇/
deꝫ diabolo nec deꝰ aliquid debebat
nisi penā:nec hō nisi viceꝫ vt ab illo
victꝰ illū reuīceret:ſ q̇cq̇d ab illo ex/
igebat̃:hͦ deo debebat nō diabolo.

Q: magna ⁊ q̄ꝫ iusta sit mise ricordia dei: Ca.XX.

m Isericordiā ꝟo dei q̇ tibi pe/
rire videbat̃ cū iusticiā dei et
pctm̄ homīs ꝯsiderabamꝰ taꝫ
magnā tanqꝫ ꝯcordē inuenimꝰ iusti/
cie: vt nec maior nec iustior cogitari
possit. Nempe quid misericordius
intelligi valet: q̄ꝫ cum peccatori tor
mētis eternis damnato:⁊ vñ se redi
mat nō habēti:deus pater dicit: Acci
pe vnigenitū meū ⁊ da ꝓ te. Et ip̄e fi
liꝰ: Tolle me ⁊ redime te? Quasi ei
hoc dicūt qñ nos ad christianā fideꝫ
vocāt ⁊ trahūt. Quid etiā iustiꝰ q̄ꝫ
vt ille cui dat̃ p̄ciū maiꝰ oī debito: si
ꝯbito dat̃ affectu dimittat oē ꝯbitū?

Q: impossibile sit diaboluꝫ recōciliari: Ca.XXI.

d Iaboli ꝟo recōciliationē de
q̇ quesiuisti:impossibilē intelli
ges si diligēter hūanā cōside/
res. Sic eñ hō nō potuit recōciliari
nisi ꝑ hoīem deū q̇ mori posset:ꝑ cu/
ius iusticiā deo restitueret̃ qđ ꝑ pec/
catū hoīs ꝑdiderat:ita angeli dāna/
ti nō pñt saluari nisi ꝑ angelū deū: q̇

mori possit: et q p iusticiã suã deo reparet qd alioꝝ pctã abstulerit. Et sic hõ p aliũ hoĩez q ñ eẽt eiusdẽ generꝭ quis eiusdẽ eẽt nature ñ debuit relevari: ita null⁹ ãgel⁹ p aliũ ãgelũ salvari debet: quis oẽs sint vni⁹ nature: qm nõ sunt eiusdẽ generis sicut homines. Nõ em̃ sic sunt oẽs angeli de vno angelo queadmodũ oẽs hoĩes de vno hoĩe. Hoc q̃z remouet eoꝝ restauratiõnẽ: qꝛ sicut ceciderũt nullo alio nocẽte vt caderent: ita nullo alio adiuuãte resurgere debẽt: qd est illis ĩpossibile. Alit em̃ in dignitatẽ quã habituri erant non pñt restitui: qm sine alieno auxilio p ptãtez suam quaz acceperãt stetissent in veritate si nõ peccassent. Quapropt si qs opinat saluatoris nostri redẽptionẽ vsq̃ ad illos aliqñ debere extẽdi: rõnabiliter conuincit: qꝛ irrõnabilr decipitur. Qd nõ dico q̃si p̃ciũ mortis eius oĩb⁹ hoĩm et angeloꝝ pctis sua magnitudine nõ p̃ualeat: s qm pditoꝝ angeloꝝ releuatiõi ĩmutabilis ratio repugnat. B Rõnabilia et qbus nihil cõtradici possit q dicis oĩa mihi videt: et p vni⁹ q̃stiõis quã p̃posuimus solutionẽ: q̃cq̃d in nouo veteriq̃ testamẽto cõtinet p̃batũ ĩtelligo.

Qꝛ i his q dicta sũt veritas veteris et noui testamẽti p̃bata sit: Ca. XXII

c Um em̃ sic p̃bes deũ fieri hominẽ ex necẽitate vt etiam si remoueãt pauca q de librꝭ nr̃is posuisti: vt qd de trib⁹ psonis dei: et de adã tetigisti: nõ solũ iudeis: sed et paganis sola rõne satisfacias: et idez ĩpe de⁹ hõ nouũ cũdat testamẽtuz et vet⁹ approbet. sic ipm veracẽ eẽ necesse ẽ cõfiteri: ita nihil qd in illis cõtinet veꝝ eẽ pt aliqs diffiteri. A Si qd dixim⁹ qd corrigẽdũ sit: nõ renuo correctionẽ si rõnabilr fit. Si aũt testimonio veritatis roborat qd nos rationabilr inuenisse existimamus: deo nõ nobis attribuere debemus: qui ẽ benedictus in secula: Amen.

Beati Anselmi liber scd̃us: Cur deus homo: explicit.

Eiusdẽ beati Anselmi Archiepi Cantuarioꝝ: i librũ siue eplãz ad vrbanũ papã de fide: que de incarnatiõe verbi cõtra iudeos inuenimus prenotatũ: prefatio.

q Uuis post aplos sancti p̃res et doctores nr̃i multi tot et tanta d fidei nostre rõe dicãt ad cõfutãdã ĩsi, pietiã et frãgẽdã duriciã infideliũ: et ad pascẽdũ eos q iã corde fide mũdato eiusd fidei rõe (quã post ei⁹ certitudinẽ debem⁹ esurire) delectãt: vt nec nostris nec futurꝭ tẽporib⁹ vllũ illis parẽ i cõtẽplatiõe veritatis sperem⁹: nullũ tñ rephẽdendũ arbitroꝛ: si fide stabilit⁹ in rõnis ei⁹ idagine se voluerit exercere. Nã et illi (quia breues dies hoĩs sũt) non oĩa que possent: si diuti⁹ vixissent dicere potuerũt: et veritatꝭ rõ tã ampla: tãq̃ p̃funda ẽ: vt a mortalib⁹ neq̃at exhauriri: et dñs ĩ ecclia sua cũ q se eẽ vsq̃ ad cõsũmationez seculi p̃mittit: grẽ sue dona nõ desũt ĩpertiri. Et vt alia taceã qb⁹ sacra pagina nos ad inuestigandã rõnẽ ĩuitat: vbi dicit: Nisi credideritꝭ nõ intelligetꝭ: apte monet intentionẽ ad intellectũ extẽdere: cũ docet qliter ad illũ debeam⁹ p̃ficere. Deniq̃ qm inter fidẽ et speciẽ: ĩtellectũ quẽ in hac vita capim⁹: eẽ mediũ intelligo: quãto aliqs ad illũ p̃ficit: tãto eũ p̃pinq̃re speciei (ad quã oẽs anhelam⁹) existio. Hac igitur ego cõsideratiõe licet sim hõ paruinius scĩe cõfortat⁹: ad eoꝝ q credim⁹ rõnẽ intuendã q̃ntũ supna grã mihi dare dignat: aliqñ conoꝛ assurgere: et cũ aliqd qd p̃us nõ videbã repio: id aliis libẽter aperio: q̃ten⁹ qd secure tenere debeã: alieno discã iudicio. Quapropt mi pater et dñe: christia-

Job. 14. (beside "illi (quia breues dies hoĩs sũt) non")

Esa. 7. (beside "Nisi credideritꝭ nõ intelligetꝭ: apte")

nis oīb⁹ cū reuerētia amande: ⁊ cuȝ
amore reuerēde papa vrbane: quem
dei ꝓuidētia in sua ecclia sūmū ꝯsti/
tuit pontificē: qm̄ nulli recti⁹ possuȝ:
vestre sanctitatꝫ ꝑsento ꝯspectui sub/
ditū opusculuȝ: vt eius auc̄te que ibi
suscipienda sunt approbentur: ⁊ que
corrigenda sunt emendenť.

Explicit prefatio.

Capitulorū libri seu eplē ꝺ fide vel de incarnatiōe ver/ bi bti Anselmi annotatio.

Bti Anselmi archiepi Cantuariensis liber siue epla ad vrbanū papā de fide seu de icarnatiōe verbi ꝯtra iude/ os: feliciter incipit.

De hūili subiectione aucto ris erga sūmū pontificē vr/ banū: ⁊ cur hunc librū siue eplam facere attēptauerit: Ca. I.

Domino ⁊ pr̄i vniūse ecclie in
terra ꝑegrināntis: sū/
mo pōtifici vrbano:
fr̄ anselm⁹ vita pec/
cator: habitu mona/
chus: siue iubēte siue ꝑmittēte deo cā
tuarie metropolis vocat⁹ epūs: debi
tā sbectionē cuȝ hūili ſuitio ⁊ deuo/
tis orōnib⁹. Qm̄ diuīa ꝓuidētia ve
strā elegit sanctitatē cui vitā ⁊ fideȝ
christianā custodiendā ⁊ eccliaȝ suā
regēdā cōmitteret: ad nullū aliū re/
cti⁹ referť si q̄d ꝯ catholicā fidē oriť
in ecclia: vt ei⁹ auc̄tate corrigať: nec
vlli alij tuti⁹ si q̄d ꝯ errorē rn̄deť: ostē
diť: vt ei⁹ prudētia examīeť. Qua/
propter sicut nulli digni⁹ possū: ita
nulli libēti⁹ ꝑsentē eplaȝ quā vestre
destino sapīe: q̄ten⁹ si q̄d in ea corri
gendū ē: vestra cēsura castigeť: ⁊ qđ
regulā ṽitatis tenet: vr̄a auc̄te robo/
reť. Cū adhuc in becci monasterio es
sem abbas: ꝑsūpta ē a q̄dā clerico in
frācia talis assertio: Si in deo inquit
tres ꝑsone sūt vna tm̄ res: ⁊ nō sunt
tres res vnaq̄ꝫ ꝑ se sepatim sic̄ tres
āgeli aut tres aīe: ita tn̄ vt potētia ⁊
volūtate oīno sint idē: ꝫ pr̄ ⁊ spūssā
ctus cū filio ē incarnat⁹. Qđ cuȝ ad
me ꝑlatū eēt: incepi ꝯ hūc errorē q̄n/
dā eplam. Quā ꝑte q̄dā edita ꝑfice/
re ꝯtēpsi: credēs nō ea op⁹ eē: qm̄ ⁊ il
le ꝯ quē fiebat: in ꝯcilio a venerabi/
li remensi archiepō Reinaldo colle/
cto: errorē suū abiurauerat: ⁊ null⁹
videbať q̄ eū errare ignoraret. Par
tē tn̄ illā quā fecerā: q̄dā fratres me
nesciēte trāscpserunt: atq̄ alijs legē/
dā tradiderūt. Qđ icc irco dico vt si
in alicuius man⁹ ꝑs illa venerit q̄uis
ibi nihil falsū sit: tn̄ tāq̄ imꝑfecta et
nō exquisita relinquať: ⁊ hic qđ ibi
incepi diligenti⁹ inceptū ⁊ ꝑfectū re/
quirať. Postq̄ eñ in anglia ad epi/
scopatuȝ nescio q̄ dei dispositione ca/
pt⁹ ⁊ retent⁹ sū: audiui ꝑfate nouita
tis auctorē in sua ꝑseuerantē snīa: di/

cere se nō ob aliud abiurasse: qđ dice/
bat: nisi qꝛ a ppl̄o interfici timebat.
Hac igit̄ cā q̄dā fratres ꝑcibus suis
me coegerūt vt soluerē q̄stionē q̄ ip̄e
sic irretit9 erat: vt nll̄o mō se expediri
ab ea posse credrēt: nisi aut đ icarna
tiōe dei pr̄is ⁊ sp̄ū s̄cti: aut đ eoꝝ mł
titudine se ip̄ediret. Qđ rogo ne q̄s
putet ꝑsūpsisse me: q̄si fortitudinē fi/
dei christiāe mee existimē idigere de
fensiōis auxilio. Quippe si ego ꝯtē/
ptibilis homūtio tot sanctis ⁊ sapiē/
tib9 vbiqꝫ existētib9 ad ꝯfirmādū fi
dei christiane firmamentū: q̄si mea i/
digeat defēsiōe: aliq̄d scribere tēpta
rē: ꝑsūptor vtiqꝫ iudicari ⁊ deriden/
dus possem videri. Si eñ me vide/
rēt homiēs alij onustū paxillis ⁊ fu/
nibus ⁊ alijs reb9 q̄b9 nutātia ligari
⁊ solidari solēt: elaborare circa mōtē
olympū ad ꝯfirmandū eū ne alicui9
ip̄ulsu nutaret aut subūteret̄: mirū si
se a risu ⁊ derisu ꝯtineret: q̄ꝫto magꝭ

Dan.2. cū lapis q̄ abscisus ē de mōte sine ma
nibus; ⁊ percussit ⁊ cōminuit statuā
quā vidit in somno nabuchodono/
sor: iā fact9 ē mons magn9 ⁊ ip̄leue/
rit vniūsaꝫ terrā si eū meis rōnibus
fulcire: ⁊ q̄si nutantē stabilire nitar:
tot ⁊ sancti ⁊ sapiētes q̄ ꝑ ei9 et̄na fir
mitate se stabilitos eē gaudēt: indig/
nari mihi p̄nt ⁊ h̄ ip̄utare: nō studio/
se grauitati s̄ iactabūde leuitati. Si
q̄d ḡ đ firmitate fidei nr̄e i hac epl̄a
disputauero: nō ē ad ꝯfirmādā illā:
s̄ ad fratꝝ h̄ exigētiū ꝑcib9 satisfaciē
dū. Sꝫ si ille q̄ p̄fataꝫ ꝓtulit sn̄iam
deo corrigēte ad v̄itatē rediit: nulla/
ten9 putet me i hac epl̄a ꝯ̄ se loq̄: qꝛ
Eph.5. iā nō ē qđ fuit. Si eñ fuit aliq̄n tene
bre: nūc aūt lux in dn̄o: nō sūt arguē
de tenebre q̄ iā nō sūt: s̄ lux approbā
da que lucet. Verūtñ siue adhuc ad
lucē redierit siue nō: q̄m sentio labo
rare plures in eadē questiōe: etiā si fi
des in illis sup̄et rōnē: que illis fidei
videt̄ repugnare: nō mihi videt̄ sup̄/
fluū repugnantiā istam dissoluere.

Q cū sacre fidei q̄stiōes dis
putam9 aut rimamur: nō q̄/

libet dialectici sꝫ in scp̄turis
sacris expti suscipi hūiliter
debeāt: Ca. II.

S Ed ꝑus q̄ꝫ de questiōe disserā:
aliq̄d p̄mittā ad cōpescēdā eo
rū ꝑsūptiōeꝫ q̄ nefāda temeritate au
dēt disputare ꝯ̄ aliq̄d eoꝝ que fides
christiana ꝯfitet̄: q̄m id intellectu ca
pere nequeūt: ⁊ poti9 insipiēti super/
bia iudicāt nullaten9 posse eē qđ ne/
queūt itelligere: q̄ꝫ hūili sapīa fateāt̄
eē mlt̄a posse q̄ ip̄i n̄ valeāt cōp̄hēde
re. Null9 q̄ppe christianus dꝫ dispu/
tare q̄m qđ catholica ecclesia corde
credit ⁊ ore ꝯfitet̄ n̄ sit: s̄ sp̄ eādē fidē
indubitāter tenēdo amādo: ⁊ s̄m il/
lā viuēdo: hūiliter q̄ꝫtū p̄t querere ra
tionē quō sit. Si pōt intelligere: deo
gr̄as agat: si nō pōt: nō imittat cor/
nua ad vētilādū: s̄ s̄bmittat caput ad
venerādū. Citi9 eñ pōt in se ꝯfidēs
hūana sapīa impingēdo cornua sibi
euellere: q̄ꝫ initēdo petrā hāc euelle/
re. Solēt eñ q̄dā cuꝫ cepint q̄si cor/
nua ꝯfidētis sibi scīe ꝓducere: nesciē
tes qđ si q̄s estimat se scire aliq̄d nō/
dū cognouit quēadmodū oporteat eū
scire: añq̄ꝫ habeant ꝑ soliditatē fidei
alas spiritales i altissimas đ fide q̄sti
ones ꝑsūptuose assurgere. Vñ fit vt
dū ad illa q̄ ꝑus fidei scalā exigūt (si/
cut scp̄tū ē: Nisi credideritis nō itelli Esa.7
getis) p̄postere p̄9 ꝑ intellectū: conā
tur ascēdere in mltimodos errores:
ꝑ intellect9 defectū cogant̄ descēde/
re. Palā nāqꝫ ē qꝛ illi non h̄nt fidei
firmitatē: q̄ q̄m q̄ credūt: intellige/
re nō p̄nt: disputāt ꝯ̄ eiusdē fidei a sā
ctis p̄rib9 ꝯfirmatā v̄itatē: velut si
vespertiliōes ⁊ noctue nō nisi in nocte
celū vidētes đ meridiāis solis radijs
disceptēt ꝯ̄ aq̄las solē ip̄m irreūbera
to visu ituētes. Pri9 ḡ fide mūdan/
dū ē cor: sic̄ d̄r de deo: Fide mūdās Act.15.
corda eoꝝ: ⁊ p̄9 ꝑ p̄ceptoꝝ dn̄i custo/
diā illūinādi sūt ocl̄i: Quia p̄ceptuꝫ
dn̄i lucidū illuminās ocl̄os. Et p̄9 ꝑ Ps.18.
hūilē obedientiā testimonioruꝫ dei
debem9 fieri ꝑuuli vt discam9 sapīaꝫ

Ps. 18. quā dat testimoniū dñi fidele: sapiā⁊
ꝑstās puulis. Et dñs: Cōfiteor tibi
Matth. 11 dñe pater celi ⁊ terre: q₂ abscōdisti h̄
a sapiētib⁹ ⁊ prudētib⁹ ⁊ reuelasti ea
puulis. Pri⁹ iꝗ ea q̄ carnis sūt post
ponētes: ẜm spiritū viuam⁹: ꝗ̄ ꝓfū
da fidei dīiudicāda discutiā⁹. Nā q̄
1. Cor. 2 ẜm carnē viuit: carnalis siue aīalis ē:
de q̄ d̄r: Aīalis hō nō ꝑcipit ea q̄ sūt
spūs dei. Qui vero spū facta carnis
mortificat spūalis efficit: de q̄ legit:
Ibidem. Q₂ spūal' oīa iudicat: ⁊ ipē a nemīe
iudicat. Uex em̄ ē q₂ q̄nto opulēti⁹
nutrimur in sacra scptura ex his que
ꝑ obediētiā pascūt: tāto sbtili⁹ ꝓue-
himur ad ea que ꝑ intellectū saciāt:
Ps. 118. Frustra q̄ppe conat dicere: Sup oēs
docētes me intellexi: q̄ ꝓferre nō au-
Ibidem. det: Q₂ testīonia tua meditatio mea
est. Et mēdaciter ꝓnunciat: Sup se-
Ut. s. nes itellexi: cui nō ē familiare qd̄ se-
quit: Quia mādata tua q̄siui. Nimi
rū hoc ipm qd̄ dico: Qui nō credi-
derit nō itelliget. Nā q̄ nō credide-
rit nō expiet: ⁊ q̄ expt⁹ nō fuerit non
itelliget. Nā q̄ntū rei auditu⁊ supat
expientia: tm̄ vincit audiētis cogni-
tionē expiētl scīa. Et h solū ad itelli-
gēdū altiora ꝓhibet mēs ascēdere si
ne fide ⁊ mādatoꝝ dei obediētia: s⁊
etiā aliqñ dat⁹ intellect⁹ sbtrahit: ⁊
fides ipa sbuertit neglecta bona cō-
Roma. 1. sciētia. Ait em̄ de q̄busdā Apl's: Cū
cognouissent deū: nō sic deū glorifi-
cauerūt: aut grās egerūt: ẜ euanuert
in cogitatiōib⁹ suis ⁊ obscuratū ē in-
sipiēs cor eoꝝ. Et cu⁊ p̄ciperet timo-
1. Tio. 1. theo militare militiā bonā: ait: Hñs
fidē ⁊ ꝯsciam bonā: quā q̄dā repellē-
tes circa fidē naufragauerūt. Nemo
ẜ se temere imergat i cōdēsa difficil-
limaꝝ q̄stionu⁊ nisi p̄us in soliditate
fidei: ꝯq̄sita moꝝ ⁊ sapiētie grauita-
te: ne ꝑ multiplicia sophismatū diuer
ticula icauta leuitate discurrēs: aliq̄
tenaci illaqueet falsitate. Cūq₃ oēs
vt cautissime ad sacre pagine q̄stio-
nes accedāt: sūt cōmonēdi illi vtiq₃
nostri tpis dialectici: imo dialectice

heretici: q̄ quidē h nisi flatū voc⁊ pu
tāt eē vniūsales sbstātias: ⁊ q̄ colorē
nō aliud queūt itelligere q̄₃ corpus:
nec sapientiā hoīs aliud q̄₃ aīa⁊: p₂-
sus a spūaliū q̄stionū disputatōe sūt
exufflādi. In eoꝝ q̄ppe aīab⁹ rō q̄ ⁊
p̄nceps ⁊ iudex oīm debet eē q̄ sūt in
hoīe: sic ē imaginatiōibus corpalib⁹
obuoluta vt ex eis se nō possit euol-
uere: nec ab ipis ea q̄ sola ⁊ pura ipa
cōtemplari debet: valeat discernere.
Qui em̄ nōdū intelligit quō plures
hoīes in specie sūt vn⁹ hō: q̄lit in illa
secretissima ⁊ altissima nata cōphē-
det quō plures ꝑsone q̄ꝝ singl'a q̄q₃
ē ꝑfect⁹ de⁹ sint vn⁹ de⁹? Et cui⁹ mēs
obscurata ē ad discernēdū int equū
suū ⁊ colorē ei⁹: q̄liter discernet iter
vnū deū ⁊ plures relatiōes ei⁹? Deni
q₃ q̄ nō pōt itelligere aliq̄d eē homi-
nē nisi indiuiduū: nullaten⁹ itelliget
hoīem nisi hūanā ꝑsonā. Oīs em̄ i-
diuidu⁹ hō: ꝑsona ē. Quō ẜ iste itel
liget hoīem assūptū eē a xbo nō ꝑso
nā: id ē aliā naturā nō aliā ꝑsonā eē
assūptā? Hec dixi: ne q̄s añq₃ sit ido
ne⁹: altissimas d̄ fide q̄stiōes p̄sumat
discutere: aut si p̄sūpserit: nulla diffi
cultas aut ipossibilitas intelligendi
valeat illū a xitate cui ꝑ fidē adhe-
sit excutere. Iam veniendū est ad id
ꝓpter qd̄ incepimus.

Q̄ nō sint tres dij q̄₃uis sint tres res ꝑsonales: vna tamē res essentialis: Ca. III.

Dicit sic audio ille q̄ tres ꝑso-
nas d̄r asserere: esse velut tres
angelos aut tres aīas. Pagani defē-
dūt legē suā: iudei defēdūt legē suā:
ẜ ⁊ nos christiani debem⁹ defendere
fidē nostrā. Audiam⁹ quō iste chri-
stian⁹ defendat fidē sua⁊. Si inquit
tres ꝑsone sūt vna tm̄ res ⁊ h sūt tres
res: vnaq̄q₃ ꝑ se sepatim sic tres āge-
li aut tres aīe: ita tm̄ vt volūtate ⁊ po
tētia oīno sint ide⁊: ẜ pr̄ ⁊ spūs sanct⁹
cū filio incarnat⁹ ē. Uidete q̄d dicat
iste hō: quō defēdat iste xpian⁹ fide⁊

suā. Certe aut vult ꝯfiteri tres deos
aut nō intelligit q̄d dicit. Sed si tres
deos ꝯfitetᷣ: nō est christianꝰ. Si au
tē affirmat quod nō intelligit: nō illi
credēdū est. Huic hoī nō est rñden/
dū auctē sacre scꝑture: qꝛ aut ei non
credit: aut eā ꝑuerso sensu interꝑtatᷣ.
Quid em̄ aptius dicit scꝑtura sacra:
q̄ꝫ ꝙ deus vnꝰ ⁊ solꝰ est? Rōne igitᷣ
q̄ se defendere nititᷣ: eiꝰ error demon/
strandꝰ est. Ut aūt facilꝰ ⁊ breuiꝰ h̄
faciā: loquar tātū de pr̄e ⁊ filio: qm̄
he due ꝑsone suis ꝓprijs vocibꝰ: alie
abinuicē apte designantᷣ. Nā nomē
spū ſſācti nō ē alienū a patre ⁊ filio:
qꝛ vterqꝫ est ⁊ spūs ⁊ sanctꝰ. Qꝛ aūt
in pr̄e ⁊ filio de vnitate substātie vl'
pluralitate ꝑsonaꝝ inueniemus: h̄ in
tribus absqꝫ dubio cognoscimꝰ. Di/
cat ḡ: Si due ꝑsone pater ⁊ filiꝰ non
sūt due res: queramꝰ primuꝫ q̄d ve/
lit hic dicere duas res. Nā vnāquā/
qꝫ ꝑsonā credimꝰ esse hoc qδ cōe est
ambobꝰ: ⁊ esse h̄ quod ꝓpriuꝫ ē sibi.
Persona em̄ patris ⁊ deꝰ ē quod cō
mune est illi cū filio: ⁊ pater est quod
eiꝰ ꝓpriū est. Silr ꝑsona filij ⁊ deꝰ ē
quod cōe est illi cū patre: ⁊ filꝰ ē qδ
nō nisi de hac sola persona dicitᷣ. In
his igitᷣ duabꝰ personis vnū est cōe:
id est deꝰ: ⁊ duo ꝓpria que sūt pater
⁊ filꝰ. Quecūqꝫ em̄ illis sūt cōia: vt
oīpotēs: eternꝰ: ī h̄ solo cōi intelligū
tur. Et que sūt singulis ꝓpria: vt est
patri genitor vel gignēs: ⁊ filio ver/
bū vel genitus: his duobꝰ noībꝰ pa/
tris scꝫ ⁊ filij significantᷣ. Cū igitᷣ dic̄
has duas ꝑsonas eē duas res: quero
q̄d dicat ibi eē duas res: an id qδ cō/
mune ē illis: an ea q̄ ꝓpria sūt singu/
la singulis? Sed si duas res esse dicit
duo ꝓpria: id est patrē ⁊ filiū: vt tm̄
id quod cōe est nō sit plures res sed
vna ⁊ sola res: sup̄flue hoc dicit: q̄a
nemo christianꝰ ꝯfitetᷣ patrē ⁊ filiuꝫ
ƀm hec duo ꝓpria vnā rē esse: sꝫ du/
as. Solemus em̄ vsu dicere reꝫ: quic
quid aliquō modo dicimꝰ esse aliq̄d:
Qui aūt dicit δ deo patrē aut filiū:

aliquid de eo dicit. Et oēs sciunt in
deo patrē nō esse filiū: ⁊ filiuꝫ nō eē
patrē: q̄ꝫuis in vno homine pater sit
filius: ⁊ filꝰ sit pater: si idem homo ē
pater ⁊ filius. Qδ ideo fit: qꝛ ī deo
dicūtur opposite: ī vno vero homīe
nō adinuicē: sꝫ ad aliū filiuꝫ pr̄: ⁊ ad
aliū patrē filius dicitᷣ. Hoc ḡ mō ni/
hil ꝓhibet dicere duas ꝑsonas pr̄em
⁊ filiuꝫ esse duas res: si tm̄ intelligatᷣ
cuiusmodi sint res. Non em̄ sic sunt
pater ⁊ filꝰ due res vt in his duabꝰ
rebus intelligatᷣ eoꝝ substātia: sꝫ eo/
rū relatōes: q̄ꝫuis ille per ea que sub/
iungit: apte oñdat se nō intelligere h̄
mō duas ꝑsonas esse duas res. Naꝫ
cū dicit: si tres ꝑsone sint vna tm̄ res:
⁊ nō tres res: subiūgit: per se separa/
tim. Quippe talē videtᷣ pronūciare
separationē que ꝓhibeat eē simul in
eodē homine patrē ⁊ filiū. Per hāc
nāqꝫ solā putat se posse liberare pa/
trē a cōione īcarnatiōis cū filio. Nā
per illā seꝑationē q̄ aliud est esse pa
trem ⁊ aliud esse filium: qm̄ alie sūt
abinuiceꝫ paternitas ⁊ filiatio: si cre
dit vnū ⁊ solum esse deum qui ē pa/
ter ⁊ filꝰ: nō videt patrē ⁊ filiū pos/
se separari q̄n sint in eodē hoīe simꝉ.
Aut ḡ aliā separationē personaꝝ pa
tris ⁊ filij loquitur q̄ꝫ illā qua ƀm ꝓ
pria alij sunt ab inuicē pater ⁊ filꝰ:
quia per hanc nō intelligit incarna/
tionē alienā eē a patre: imo si simul
sunt pater ⁊ filius: opinatur cōsequi
patrē esse participē incarnatiōis cuꝫ
filio. Aut si illā dicit: frustra laborat:
sicut iam dixi: quia christiana fides h̄
modo intelligit patrem ⁊ filiū eē du/
as res. Sed cū ait: Sicut sūt tres an/
geli aut tres anime: aperte monstrat
se non de pluralitate vel separatione
illa loq̄ q̄ illis est personis ƀm ꝓpria.
Nempe de nulla vna eadēqꝫ nume/
ro re duo angeli dicuntᷣ: aut due ani
me: nec vnū aliquid numero de du/
obus angelis dicitᷣ aut de duabꝰ ani
mabus: sicut patrem ⁊ filiū dicimus
de deo vno numero ⁊ vnum numero

deū de patre ⁊ filio. Credimus em̄ ⁊
dicim⁹: qꝛ deus est pater ⁊ de⁹ ē fili⁹:
⁊ ꝯuersim pater est de⁹ ⁊ fili⁹ ē deus:
⁊ tn̄ nec credim⁹ nec dicim⁹ plures es
se deos: sed ita vnū eē deuꝫ numero
sicut naturā: q̄ꝫuis pater ⁊ fili⁹ non
sint vnus sed duo. Angelū em̄ ⁊ ani
mā ꝑm sb̄stantiā dicimus: nō ꝑm re/
lationē. Nā licet āgeli nomē ab offi
cio dictū sit: qꝛ angel⁹ nūci⁹ dicitur:
tn̄ sicut aīa ꝓ specie substātie accipit̄:
ita ⁊ angelus. Quod ip̄e intelligere
se mōstrat: cū ꝑiter dicit: sicut sūt tres
āgeli aut tres aīe. Talē nāqꝫ signat
pluralitatē ⁊ sepationē: qualē habēt
plures angeli aut aīe: id est qualē ha
bēt plures substātie. Q̄ȯ adhuc ap/
te monstrare videtur: cū subdit: Ita
tamē vt voluntate ⁊ ptāte oīno sint
idem. Sic em̄ intelligit voluntatē ⁊
ptātē in illis plurib⁹ rebus quemad/
modū in plurib⁹ angelis aut aīab⁹.
Quod intelligi nō potest si ille plu/
res res putant̄ ꝑm ꝓprietates perso
naꝝ eē: nō ꝑm hoc qȯ cōiter dicūt̄.
Nullaten⁹ nāqꝫ patris ⁊ filij ꝑm ip/
sas ꝓprietates: id est ꝑm paternitatē
⁊ filiationē vlla volūtas aut poten
tia est: sed ꝑm diuinitatis substātiā q̄
cōis est illis. Quare si dicit tres ꝑso
nas esse tres res ꝑm ip̄a ꝓpria: palā
est q̄ꝫ sup̄flue hoc dicat: q̄ꝫ etiā incon
uenièter addat: sicut sunt tres ange/
li aut tres aīe: acsi dicat: easdē perso
nas duas esse res ꝑm h̄ qȯ cōe est il/
lis: id est ꝑm q̄ singula queqꝫ ⁊ plu/
res simul vnus ꝑfectus de⁹ est. Pri
mū quero an sit christian⁹. Rn̄debit
vt estimo hic se esse: ꝯ credit vnū eē
deū: ⁊ ip̄m eē tres ꝑsonas: id est pa/
trē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū: ⁊ filij ꝑso/
nā solam incarnatā: alijs tamē dua/
bus cooꝑantib⁹. Qui aūt ita credit:
affirmat cū nō eē christianū qui ali/
quid vult asserere ꝯtra aliquid hoꝝ.
Si ꝯ iste ita credit: negat euꝫ eē chri
stianū qui ꝯtra hoc disputat. Utrū
autē hanc fidē subuertere ipse nitat̄
videamus. Cuꝫ igit̄ dicit: vt de dua/
bus ꝑsonis dicā sic incepi: qȯ de tri/
bus itelligat̄: Cū inq̄ꝫ dicit: Si due
ꝑsone sunt vna res ⁊ non due sic: sūt
duo angeli aut due aīe: consequi: pa
trē q̄ꝫ esse icarnatū si filius est incar/
natus: puto quia sic rationat̄ secum.
Si vna ⁊ eadē numero res deus est:
⁊ ip̄a eadē est pater: est ⁊ filius: cum
filius sit incarnatus quō nō ⁊ pater
est incarnatus? De vna quippe ⁊ ea/
dē re non ē vera simul affirmatio et
eius negatio: sed de alia re affirmare
aliquid ⁊ de alia idē ip̄m negare ni/
hil ꝓhibet. Nō em̄ idē petrus apl̄us
est ⁊ non est apostol⁹: Sed si alio no
mine idē ip̄e affirmet̄ apl̄s: ⁊ alio ne/
get̄: vt petrus est apl̄us: ⁊ simon nō
est apl̄us: non est vtraqꝫ vera enun/
ciatio: sed vna haꝝ falsa. Petrū aūt
eē apostolū: ⁊ stephanū non eē apo
stolū: quoniā alius est petrus ⁊ ali⁹
est stephan⁹: possibile est veꝝ eē. Si
ꝯ eadē numero ⁊ non alia res est pa/
ter q̄ꝫ filius: non est verum affirmari
debere aliq̄d de filio ⁊ negari de pa/
tre: aut affirmari debere de patre et
filio negari. Quicquid igitur est pa
ter: est ⁊ filius: ⁊ quod dicitur de fi/
lio non debet negari de patre. Est au
tē incarnatus filius: est ergo icarna/
tus quoqꝫ pater. Sed hec rationatio
si vera est ⁊ rata: vera est heresis sa/
bellij. Si em̄ quicquid dicit̄ de vna
persona dicit̄ ⁊ de altera: iccirco q̄m
vna res due sunt persone: ergo sicut
de filio dicitur filius ⁊ verbū ⁊ geni
tus: ita hec dicētur de patre. Et quē/
admodū pater est ⁊ pater ⁊ genitor
⁊ ingenitus: sic hec de filio dicenda
sunt. At si ita est: non est alius pater
q̄ꝫ filius: nec fili⁹ ali⁹ a patre. Qua/
re non sunt due persone sed vna per/
sona. Ideo namqꝫ dicuntur persone
due: quia alij creduntur abinuicem
pater ⁊ filius: si tamen deus erit pa/
ter ⁊ filius. Nam semper pater ē ali
cuius pater: ⁊ filius alicuius filius:
nec vnq̄ꝫ pater suimet ipsi⁹ ē pater:
⁊ filius suimet ipsius filius est. Sed
alius est pater: alius cuius est pater:

⁊ similiter alius est filius ⁊ alius cuius est filius. Quare si in deo nō est aliꝰ pr̄ ⁊ aliꝰ cuiꝰ ē pr̄: nec silr̄ filius alius est ⁊ aliꝰ cuius est filiꝰ: false dr̄ deꝰ pr̄ aut filiꝰ. Si eñ in deo non est alius a patre cuius pater sit: non potest esse pater. Et similiter si non est in eo alius a filio cuius sit filius: non valet esse filiꝰ. Quapropter nō erit vnde ille due persone dicātur ī deo: que ideo dicuntur quia deus est pater ⁊ deus est filius ⁊ semper alius ē pater: alius est filius. Videtis ergo quomodo destruatᷣ fides nostra ꝑm sensuz eius qui putat consequi patrē esse cum filio incarnatuz si vna ⁊ nō plures sint res in deo: persone plures. Si enim vera est hec eius consequentia: non solum hoc quod de patre ⁊ filio dixi: sed in om̄ibus tribus personis tanta sequetur confusio: vt quicquid de singulis proprie dicitᷣ: de omnibus dicendum communiter sit. Quamobrem non erit vnde pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus procedens a patre ⁊ filio sint alij abinuicē: sicut ostendi in patre ⁊ filio: quare nec vlla erit ibi relatio: que nullatenus ibi est nisi scd̄m hoc ꝙ alij sunt abinuicem: ergo nec plures erūt persone. Posito namq; vnam rem esse tres personas: aut illud non sequitur quod dicit: aut om̄ia illa simul que dixi consequentur. Similis nāq; est omnibus vis consequentie. Cur ergo pergit ad incarnationē quasi ipsa sola faciat questionez ⁊ non potius dicit: si tres persone sunt vna res: nō sunt tres persone. Nam non minus ante incarnationē ꝗ̄ post facere hāc questionem potest. Si autē hoc omnino vult asserere: tres scilicet personas ꝑm ꝙ vnaqueq; deus ē: nō esse vnā rem sed tres res: vnāquāq; per se sicut sunt tres angeli: apertissimuz est quia tres deos cōstituit. Sed forsitan ipse non dicit: sicut sūt tres anime aut tres angeli: sed ille qui mihi eius mādauit questionē: hanc ex suo posuit similitudinē: sed solū tres personas affirmat eē tres res sine additamento alicuius similitudinis: Cur ergo falliᷣ aut fallit sub noīe rei: cuz idip̄m significetᷣ sub noīe dei? Nēpe aut deū esse rem illā negabit in qua tres ꝑsonas: immo quā tres fatemur esse personas: aut si hoc non negat: consequēs est vt sicut ip̄e asserit ꝑsonas tres non vnā sed tres eē res: ita q̊z affirmet easdē ꝑsonas nō vnuz sz tres eē deos. Que ꝗ̄ impia sint: iudicēt christiani. Sed dicet: nō cogit qd̄ dico tres res fateri tres deos: qm̄ tres ille res simul sūt vnꝰ deꝰ: ⁊ nos dicimus. Ergo singula queq; de tribus illis: id est singula queq; ꝑsona nō est deꝰ sed ex tribus rebus ꝯficitᷣ deus. Pater igitᷣ nō est deꝰ: filiꝰ non est deꝰ: spūs sanctꝰ non ē deꝰ: qm̄ nec de singulis nec de duobꝰ sed soluz de tribus simul noīatis dicēdus ē deꝰ: qd̄ silr̄ est impiū. Nā si ita est: nō est deꝰ simplex natura sed ꝑtibus cōposita. Sed si simplr̄ habet intellectuz: ⁊ nō multiplicitate phātasmatū obrutū: intelligit simplicia prestare cōpositis quantū ad simplicitatē ⁊ cōpositionem attinet: quoniā omne cōpositū necesse est aut intellectu posse disiungi: aut re ip̄a: quod de simplicibꝰ intelligi nequit. Cuius eñ partes cogitari nō possunt: id in partes nullus intellectus dissoluere potest. Si ergo deus tribus ex rebus cōpositus est: aut nulla natura simplex ē: aut aliqua natura est alia que in aliquo est prestantior natura dei: que vtraq; ꝗ̄ falsa sint non est obscuruz. Qd̄ si iste de illis dialecticis modernis est: qui nihil esse credunt nisi qd̄ imaginationibus cōprehendere possunt: nec putat aliquid esse in quo ꝑtes nulle sunt: vel non negabit intelligere se: quia si esset aliquid qd̄ nec actu nec ītellectu dissolui possz: maiꝰ eēt ꝗ̄ qd̄ vel ītellectu ē dissolubile. Itaq; si oē cōpositū saltē cogitatiōe dissolui pōt: cū dicᷣ deū eē cōpositū

dicit deo aliq̃d maius se posse intelli
gere. Trã sit itaq̃ eiꝰ intellectꝰ vltra
deũ: qȯ nullꝰ facere potest intellectꝰ.
Sed videamꝰ q̃d addat q̃si ad incõ
ueni entiã repellendã que videť na/
sci si tres ille ꝑsone sint tres res. Sic
tñ inquit vt vna triũ eaꝝ reꝝ sit vo/
lũtas ꝛ potestas: Hic querẽdũ ẽ: an
ille tres res ꝯm hoc qȯ sepatim abin/
uicẽ intelligunť: an ꝯm cõmunẽ vo/
lũtatẽ ꝛ potestatẽ: an neq̃ ꝯm illud
solũ qȯ sepatim habẽt: neq̃ ꝯm hoc
qȯ cõmune est illis: sed ꝯm vtrũq̃ si/
mul sint diuĩe nature. Quippe si ꝯm
illud qȯ sũt: sepatim habent diuini/
tatẽ: erunt tres dij: ꝛ ijdẽ intelligi po
terunt sine voluntate ꝛ ptãte. Sem/
per eñ ꝓpria discrete intelligũtur a
cõibus: ꝛ cõia a discretis: Sed diui/
na natura sine volũtate ꝛ ptãte nul
latenꝰ intelligi valet. Qȯ si ꝯm vnã
ꝛ cõem voluntatẽ ꝛ ptãtẽ sunt: ꝛ sin
gule ꝛ bine ꝛ tres simul deꝰ: q̃d ibi fa
ciũt ille tres discordes res: q̃ nec nisi
ꝑ aliud in vnitatẽ ꝯcordare possunt
deitatis: nec ad ꝑfectionẽ nec ad au/
xiliũ aliquod vt deꝰ sit valeant. Nã
si vna sufficit volũtas ꝛ ptãs ad ꝑfe
ctionẽ dei: que sũt ille tres res q̃bus
indiget deꝰ: aut ad q̃d illis eget? Cre
dimus eñ deũ nullo ĩdigere: frustra
igiť cogitanť ille tres res in deo: Ac
si nec sole tres res: nec sola voluntas
ꝛ ptãs: sꝫ hec oĩa simul ꝯficiũt deũ.
Itẽ dico qꝛ cõpositꝰ est: ꝛ ea que nõ
sũt ꝑ se deꝰ aut dij faciũt deũ. Aut si
dicit qꝛ ille tres res ita nomẽ dei ha/
bent ꝑ ptãtẽ ꝛ voluntatẽ sicut hõ di
ciť rex ꝑ regiã ptãtẽ. Nõ ẽ deꝰ nomẽ
substãtie: sed accidẽtaliter dicũtur il
le nescio que tres res tres dij: sic̃ tres
hoĩes eandẽ hñtes regiã potestatem
tres reges dicũtur. Tres eñ homĩes
vnus rex esse nequeũt. Qȯ cum ne/
fandũ sit: non est opus dicere. Codex
magnus implendꝰ est si voluero scri
bere absurditates ꝛ impietates q̃ se/
quũtur si verũ est: vna dei persona
incarnata: reliquas duas cõsequi eẽ
incarnatas: quia tres ille persone sũt
vna res ꝯm id quod cõmuniť de tri/
bus diciť: Aut si sũt tres res separa/
te quemadmodũ ille putat ꝯtra quẽ
ista dixi: quõ solus filiꝰ est ĩcarnatꝰ?
Palã ꝗ ẽ q̃ nõ debeat q̃s eẽ ꝓmptꝰ
ad disputanduꝫ de rebus ꝓfundis: ꝛ
maxime de illis in quibus non errať
sine periculo.

Tres ꝑsonas esse incarnatas filio incarnato impossibile est: filio tamẽ ampliꝰ cõuenit icarnari q̃ patri ꝛ spirituisancto: Ca. IIII.

Sed forsitan dicit iste mihi: Si/
cut putas ista ꝑiter ꝯseq̃ ex ne/
cessitate que dicis: sic ꝛ sequiť
qȯ dico: ita necessaria mea videť cõ
sequẽtia. Ergo oñde nõ ꝯsequi q̃ di/
co: ꝛ fatebor ego tecũ nullũ inconue
niens sequi: si solꝰ filiꝰ est incarnatꝰ:
aut si tres ꝑsone sint vna res. Quod
si ab hac ostẽsiõe deficis: nõ soluis: ꝫ
magis ligaſ questionẽ cũ tuiꝫe mecũ
ꝓbas innũerabilia nasci incõueniẽ/
tia. Que si neganda sũt: ambo debe/
mus ꝑiter ꝯcludere tres ꝑsonas non
esse vnã rem: sed solꝰ filiꝰ est incarna
tus: aut si sũt vna res: oẽs ꝑiter eẽ ĩ/
carnatas. Oñdẽdũ ꝗ est in q̃ iste fal
liť: ꝛ quõ incarnationẽ soliꝰ filij nõ
sequiť tres ꝑsonas esse tres res sepa/
tas: aut si sũt vna res tres ꝑsone: oẽs
eas eẽ incarnatas. Qꝛ vtiq̃ deꝰ vna
ꝛ sola ꝛ ĩdiuidua ꝛ simplex sit natu/
ra ꝛ tres ꝑsone: sanctoꝝ patrũ ꝛ ma/
xime beati Augustini post apostolos
ꝛ euãgelistas inexpugnabilibꝰ ratio/
nibus disputatũ ẽ. Sed ꝛ si quis le/
gere dignabiť duo parua opuscula
mea: monologion scꝫ ꝛ ꝓslogion: q̃
ad hec maxime facta sũt: vt quod fi/
de tenemꝰ de diuina natura ꝛ eiꝰ ꝑ/
sonis ꝑter ĩcarnationẽ necarijs rõni
bꝰ sine scꝑture auc̃te ꝓbari possit. Si
inq̃ ea aliq̃s legere voluerit: puto qꝛ
ꝛ ibi inueniet de hꝯ qȯ nec ĩprobare
poterit: nec ꝯtẽnere volet. In quibꝰ

6

si aliquid qđ alibi aut nō legi: aut q̄
nō memini me legisse: nō quasi doce
do qđ doctores nostri nescierūt: aut
corrigendo qđ nō bene dixerūt: sȝ di
cēdo forsitan qđ illi tacuerūt: qđ tñ
ab eoꝝ dictis nō discordet: ꝫ illis co/
hereat: posui ad respondendū ꝓ fide
nostra ꝯ eos qui volētes credere qđ
nō intelligūt: derident credētes siue
ad adiuuandū religiosū studiū eorū
q̄ hūiliter q̄runt intelligere quod fir
missime credūt: nequaq̄ ob hoc me
redarguendū existimo. Ne tñ hāc le
gentibus eplam laborē iniungā q̄rē/
di alia scripta: vt nō solūmō fide: ve/
rū etiā euidenti cognoscāt rōne tres
ꝑsonas nō eē tres deos ꝫ vnū solū:
nec tamē deo ꝫm vnā ꝑsonā incarna
to: ex necessitate ꝫm alias personas:
eundē deū incarnari: aliquid hic q̄q̄/
tñ ad repellendū opinionē hui⁹ de/
fensoris: sicut ipse putat nostre fidei
sufficere credo subiūgā. Aperte dicit
aut patrē aut spiritū sāctū cū filio eē
incarnatuȝ: aut tres illas ꝑsonas esse
tres res sepatas. Quā nimiꝝ sepatio
nē talē existimat: vt nec paẗ nec spi/
ritussanct⁹ sint ī filio: Nā si due alie
ꝑsone sūt in filio: ⁊ fili⁹ in hoīe: ille
qȝ sunt ī hoīe. Unde putat cōsequi:
cū tres ꝑsone simul sint ī eodē hoīe:
si sūt vna res: nullaten⁹ personā filij
posse in hoīe ipō incarnari sine alijs
duobus personis. Personas tamen
tres eē nō negat: nec filiū eē incarna
tū. Qm̄ igiẗ (vt supra monstratū ē)
si tres persone sūt tres res sepate: aut
tres deos eē ꝯsequi: aut alias: de q̄/
bus iā dictū ē: absurditates nūc bre/
uiter ostēdā adiuuāte vno solo deo.
Primū quia etiam si sint tres dij: ni
hil illi ꝓderit ad defendendū patreȝ
⁊ spiritūsanctū ab īcarnatiōe quod
fieri nō posse putat sine deoꝝ multi/
tudine. Deniq̄ ꝙ nō sint plures dij:
sed vnus solus: postea patefaciā: q̄q̄/
uis sit vnus deus tres ꝑsone: non tñ
qualibet vna incarnata: alias qȝ in/
carnari necesse eē: ꝫ poti⁹ eēt impossi
bile. Diuine vtiq̄ nature est sic semꝑ
⁊ vbiq̄ eē vt nihil vnq̄ aut alicubi
sit sine eius p̄sentia. Alioquin neq̄q̄
vbiq̄ ⁊ sp̄ ē potēs: ⁊ quod vbiq̄ po
tēs non est ⁊ sp̄: nullaten⁹ est de⁹. Si
em̄ dicit nō ipām diuinā substantiā:
ꝫ ptātē ei⁹ eē sp̄ ⁊ vbiq̄: nō tamē ne/
gabat ptātē illi eē: aut accidentalem
aut substātialē. Accidētalis quidem
nō est deo ptās: q̄z cū oē subiectū si/
ne accidente aut esse aut intelligi pos
sit: de⁹ sine potestate nec intelligi po
test. Si v̄o deo ptās sbstātialẽ ē: aut
ē ꝑs ei⁹ eēntie: aut ē idipm̄ qđ ē tota
ei⁹ eēntia. Pars aūt nō est: q̄z sicut
supra dictū ē qđ ptes hēat: aut actu
aut intellectu ē dissolubile: qđ oīno
extraneū est a deo: Idē igiẗ ē esse dei
⁊ ptās ei⁹. Sicut itaq̄ ptās dei ē sem
ꝑ ⁊ vbiq̄: ita q̄cquid est de⁹ vbiq̄ ⁊
sp̄ est. Ergo cū p̄dict⁹ nr̄e fidei defē/
sor ꝫm se dicit eē tres deos: mōstrare
neq̄t quō sint sepatim ea sepatiōe q̄
putat se patrē ⁊ spiritūsanctū ab in/
carnatiōe liberare. Nō ꝫ illū potest
adiuuare multitudo deoꝝ ad defen/
dendū patrē ⁊ spiritusanctū ab īcar
natione: qm̄ inueniri nō potest ī de/
orū multiplicatiōe illa distinctio si/
ne q̄ defensionē istā fieri posse neq̄q̄
existimat. Qđ aūt vn⁹ sol⁹ de⁹ sit ⁊
non plures: hinc facile ꝓbaẗ: q̄z aut
deus nō ē summū bonū: aut sūt plu
ra sūma bona: aut nō sunt plures dij
ꝫ vn⁹ sol⁹. Deū v̄o summū bonū eē
nullus negat: q̄z quicq̄d aliq̄ min⁹ ē:
nullaten⁹ deus est: ⁊ quicq̄d summū
bonū nō est: minus est aliquo: q̄z mi
nus est sūmo bono. Sūmū certe bo/
nū pluralitatē sui nō admittit vt plu
ra sint sūma bona. Si em̄ plura sunt
summa bona: paria sunt. Summū er
go bonuȝ est qđ sic p̄stat alijs bonis
vt nec par hēat nec p̄stanti⁹. Sūmū
ꝫ bonū vnū ⁊ solū ē: nō igiẗ sūt plu
res dij: ꝫ vnus ⁊ sol⁹ ē de⁹: sic sūmuȝ
bonū ē vnū ⁊ solū: ⁊ sic sūma substā
tia vel essentia siue natura que eadē
ratione qua summū: nullatenus plu/

d

raliter posse dici ꝓbatur. Qui vnus
solꝰ deꝰ cū sit tres ꝑsone: pr̄ ⁊ filiꝰ et
spiritussanctꝰ: non tn̄ filio incarnato
necesse ē alias q̄ꝫ ꝑsonas (sic̄ ille dis/
putator putat) incarnari: ſ; īpossibi/
le. Personas em̄ n̄ negat plures ee̅:
iccirco qm̄ alie sunt abinuicē. Si em̄
abinuicē nō ee̅nt: alie plures n̄ ee̅nt.
Sꝫ vt breuiꝰ explicē qđ volo ⁊ faci/
liꝰ: loq̄r tm̄ sic̄ supra feci de pr̄e ⁊ fi/
lio: qꝛ ꝑ hos clarꝫ erit q̄d ītelligēdū
sit đ spiritusancto. Pater ḡ ⁊ filius
ſm sb̄stantiā non sūt plures nec alij
abinuicē: qꝛ nō sunt due sb̄stantie:
nec alia substantia patris: alia filij: ſ;
vna ⁊ eadē substātia sunt pr̄ ⁊ filiꝰ.
Scđm ꝑsonā x̄o sūt plures ⁊ alij ab
inuicē: qꝛ pr̄ ⁊ filiꝰ non sūt vna ⁊ ea/
dē ꝑsona: ſ; due ⁊ alie abinuicē. Dic̄
ḡ si filiꝰ incarnatꝰ ē: ⁊ filiꝰ nō ē alia
ſ; vna ⁊ eadē numero res q̄ pr̄: ḡ ne/
cesse ē patrē q̄ꝫ esse incarnatū. Vnaꝫ
em̄ ⁊ eandē numero rē impossibile ē
simul esse ⁊ nō esse in eodē hoīe īcar
natā. Et ego dico. Si filius incarna
tus ē: ⁊ filiꝰ nō ē vna ⁊ eadē numero
ꝑsona que pr̄ est ſ; alia: nō iccirco ee̅
patrē incarnatuꝫ necesse ē. Aliā em̄
ꝑsonā esse in vno hoīe incarnatā: ⁊
aliā simul non esse in eodē hoīe īcar
natā: possibile est. Et ille. Si deus fi
liꝰ incarnatus ē: ⁊ deꝰ q̄ est filiꝰ nō ē
aliꝰ ſ; vnꝰ ⁊ idē numero deꝰ q̄ pr̄ est:
plꝰ tn̄ (q̄uis diuerse persone sint pa/
ter ⁊ filiꝰ) videt̄ necesse ee̅: patrē q̄ꝫ
ee̅ īcarnatū cuꝫ filio ꝓpt̄ idētitateꝫ
deitatis: q̄ possibile esse ꝓpter diuer
sitatē ꝑsonaꝝ n̄ eū ee̅ simul incarna/
tū. Videte q̄d hic dicit: quō claudi/
cat vtroq; pede in incarnatione filij
dei. Nā qui recte suscipit eiꝰ incarna
tionē: credit eū nō assumpsisse homi
nē in vnitate nature ſ; in vnitatē ꝑso
ne. Hic aūt somniat hoīeꝫ a filio dei
magis ee̅ assumptū in nature vnita/
tē q̄ in ꝑsone vnitatē. Si em̄ hoc nō
opinaret̄: non diceret magis necessa
riū esse patrē cū filio incarnatū: qm̄
vnꝰ ē deꝰ pr̄ ⁊ filiꝰ: q̄ ee̅ possibile illū
simul non ee̅ incarnatū qꝛ plures sūt
ꝑsone. Vtroq; igit̄ pede: id ē ī vtra/
q; ꝑte claudicat: in incarnatione filij
dei qui vna natura est cuꝫ pr̄e ⁊ alia
ꝑsōa a pr̄e: q̄cū q; existimat eādē īcar
nationē sic esse ſm nature vnitateꝫ:
vt filiꝰ non possit incarnari sine pr̄e:
nec intelligit eā sic ſm vnitatē esse ꝑ
sone: vt pater nō possit incarnari cuꝫ
filio. Quippe deꝰ n̄ sic assūpsit homi
nē vt natura dei ⁊ hoīs sit vna ⁊ ea/
deꝫ: ſ; vt ꝑsona dei ⁊ hoīs vna eadē
q; sit: qđ non nisi in vna ꝑsona dei ee̅
potest. Diuersas em̄ personas vnaꝫ
eandēq; personā esse cū vno eodēq;
hoīe nequit intelligi. Naꝫ si vnꝰ hō
cuꝫ singulis pluribꝰ ꝑsonis vna ꝑso/
na ē: necesse est plures ꝑsonas q̄ alie
sunt a se inuicē esse: vnā eandēq; ꝑ/
sonā: qđ non ē possibile. Quapropt̄
īpossibile est deo incarnatio ſm vnā
quālibet personā: illū ſm aliā q̄ꝫ in/
carnari ꝑsonā. Cur autē deꝰ magꝭ as
sūpserit hoīem in vnitatē ꝑsone filij:
q̄ in vnitatē alicuiꝰ aliaꝝ personaꝝ:
q̄uis in hac ep̄la nostrū hoc ꝓposi/
tum non fuit: tn̄ qm̄ huiꝰ rei mētio se
obtulit: aliquā reddēdā rationē exi
stimo. Nēpe si spiritussanctꝰ īcarna
tus ee̅t sicut filiꝰ ē incarnatꝰ: ee̅t spi/
ritussāctꝰ filiꝰ hoīs. Essent igit̄ duo
filij ī trinitate: dei scꝫ filiꝰ: dei ⁊ filiꝰ
hoīs: Vn̄ quedā nasceret̄ dubietatꝭ
ꝯfusio: cuꝫ de deo filio loqueremur:
vterq; em̄ ee̅t deus ⁊ filius: q̄uis al
ter dei: alter hoīs: fieret q̄ꝫ q̄si q̄dam
īequalitas diuersaꝝ ꝑsonaꝝ ſm hoc
q̄ filij ee̅nt: q̄ oīno eq̄les esse debēt:
cum alter filiꝰ maioꝛis parētis digni
tate excelleret: alter minoꝛꝭ parentis
humilitate subesset. Quāto em̄ ma/
ioꝛ est natura dei q̄ hoīs: tanto di/
gnius est esse filiū dei q̄ filiuꝫ hoīs.
Si ḡ spiritussanctꝰ natꝰ esset ex vir/
gine: cuꝫ filius dei haberet excellen/
tioꝛē natiuitatē solā que ex deo est: ⁊
spiritussanctꝰ minoꝛē tm̄ que esset ex
hoīe: alia persona esset maioꝛ ⁊ alia
minoꝛ ſm dignitateꝫ natiuitatis: qđ

non cōuenit. Quod si pater in vnitatē sue persone hoīem assumpsisset: easdē faceret in deo pluralitas filiorū inconuenientias: et adhuc aliam: Nā si esset filius virginis: due persone in trinitate nomē nepotis assumerent: qz et pater nepos esset parentū virginis et filius eius virginis esset nepos: cum ipse tū nihil haberet ex virgine. Quoniā ergo quālibet paruū inconueniēs in deo ē īpossibile: nō debuit alia psona dei incarnari q̄ filius. Illo eīm incarnato: nullū sequitur inconueniens. Nō eīm patre minor dicitur filius et spiritusancto ſm humanitatem: non tamen ille due persone ideo excellunt filio: qz eandē maiestatem qua maiores sunt humanitate filij: habet et filius qua et ipse preest cum illis sue humanitati. Est et aliud cur magis cōueniat filio incarnatio q̄ alij. Qui eīm erat īcarnādus: oraturus erat pro humano genere. Et satis conuenientius suscipit mens humana filium patri q̄ aliū alij supplicare: quis hec supplicatio non fiat a diuinitate: sed ab humanitate ad diuinitatē. Quā iccirco filius dei facit: qz homo per vnitatē persone filius dei est. Amplius. Qui hominē erat assūpturus: vēturus erat ad pugnandū contra diabolū: et ad intercedendum sicut dixi pro hoīe: Qui ābo scz diabolus et homo per rapinā se voluerunt facere similes deo: cum ppria sint vsi voluntate. Et quia per rapinā voluerunt: nō nisi p falsitatē: quoniā nō nisi iniuste potuerunt. Propria eīm volūtas angeli siue hominis ē quod contra voluntatem dei est. Cum eīm vult aliqs q deus velle phibet: nullū habet auctorē sue voluntatis nisi seipm: et ideo sua ppria est. Nā q̄uis homo voluntatē suā aliquando subdat voluntati alterius hoīs: propria tamen est si contra deū est: quoniā non eā subdit nisi vt aliquid qd vult attingat: et iccirco seipsū habet auctorē cur eā alij subdat. Quapropter ppria voluntas ē que nulli alij est subdita. Solius autē dei est propriā habere volūtatē: id ē que nulli subdita sit. Quicunqz igitur ppria voluntate vtitur ad similitudinē dei: per rapinā vtitur: et deū ppria dignitate et singulari excellentia priuare quantum in ipo est conuincitur. Si eīm est alia aliqua voluntas que nulli subdita sit: non erit voluntas dei omnibus plata: nec erit ipa sola cui nulla alia psit. Nulla igitur triū psonarū dei cōgruētius semetipam exinaniuit formā serui accipiens ad debellandum diabolū et intercedendū pro homine qui p rapinā falsam similitudinē dei presumpserat q̄ filius: qui splendor lucis eterne et vera patris imago: nō rapinā arbitratus est esse se equalem deo: verā per verā eq̄litatē et similitudinē dixit: Ego et pater vnū sumus. Et: Qui vidit me: videt et patrem. Nullus nā q̄ iustius expugnat reuz vel punit aut illi misericordius parcit vel p eo intercedit: q̄ cui specialius iniuria fieri pbatur: nec aliqd cōuenientius opponitur falsitati ad expugnādū: aut apponitur ad saluādū q̄ veritas. In illā eīm falsā dei psumentes similitudinem specialius peccasse videntur q̄ vera dei pris similitudo creditur. Suscepit aūt in vnitatē psone hoīem: vt dictū ē: vt sint due nature: diuina scz et hūana: et vna psona. De q̄ vnitate psone quā firmissime credimus eē: nō ex duabus psonis in christo: tū qz pōt dici vel pauū caute intuentibus videri possit christus ex duabus et i duabus psonis existere: nō inutile mihi videtur aliqd dicere. Phil. 2. Sap. 7. Phil. 2. Joh. 10. Joh. 14.

Quomodo in christo dicātur due psone esse sicut due nature assumpte. Ca. V.

Dicūt eīm quidā: Quō dicimus i christo nō eē duas psonas sicut duas naturas: Nā deus et añ homīs assūptionē psona erat: nec postq̄ hoīem assūpsit psona destitit eē: et hō assūptus psona ē: qz omīs hō indiuiduus esse persona cognoscitur.

Quare alia est psona dei que fuit an incarnationē: alia hoīs assūpti. Sic igit christꝰ ē deus ꝛ homo: ita due in illo videnť esse psone. Que ratiocinatio p hoc videť pbare duas eē psonas in christo: qꝛ deus est psona ꝛ homo assumptꝰ ē psona. Sed nō ita est. Sicut em in deo vna natura est: plures psone: ꝛ plures persone sunt vna natura: ita in christo vna psona ē: plures nature: ꝛ plures nature sūt vna persona. Queadmodū em pať est deus: ꝛ filius est deꝰ: ꝛ spiritussanctus est deꝰ: ꝛ tn̄ nō tres dij ꝫ vnꝰ est deꝰ: ita in christo deꝰ est psona: ꝛ hō ē psona: n̄ tn̄ due sūt psōe: ꝫ vna psona. Nō em est alꝰ deꝰ: alꝰ hō in christo: q̄uis aliud sit deus: aliud homo: ꝫ idē ipe est deus q̄ ꝛ hō. Verbū em caro factū: assumpsit naturā aliā: nō aliā psonā. Nā cū pferť hō: natura tm̄ que cōis est oībꝰ hoībꝰ significať. Cū vo demōstratiue dicimꝰ istū vel illū hoīem: vel pprio noīe iesū: psonā designamꝰ que cū natura collectionē habet pprietatū q̄bus hō cōis fit singulis ꝛ ab alijs singulis distinguiť. Nā cū ita designať: non q̄libet hō intelligiť: ꝫ q̄ ab angelo ānūciatꝰ ē: q̄ deꝰ ꝛ hō filiꝰ dei ꝛ filiꝰ virginis est: ꝛ quicq̄d de illo dr aut ꝫm deū aut ꝫm hoīem: veꝝ ē dicere. Neq̄ em psonaľr filiꝰ dei designari pōt vel nominari sine filio hoīs: nec filius hoīs sine filio dei: qꝛ idē ipe ē filius dei qui filius hoīs: ꝛ eadē ē verbi ꝛ assūpti hoīs pprietatū collectio. Diuersaꝝ vo psonaꝝ impossibile est eandem esse pprietatū collectionē: aut de inuicē eas p̄dicari. Nam ꝛ petri ꝛ pauli nō ē eadē pprietatū collectio: ꝛ petrus nō ē paulꝰ: nec paulus petrus. Cum ģ vbū caro factū ē: naturā assumpsit: que sola nomīe hoīs significať: ꝛ sp est alia a diuina natura: non aliā assumpsit psonam: q̄m eandē habet cū assumpto homine pprietatū collectionē. Non enim idē est homo ꝛ assumptꝰ a vbo homo id est iesus: q̄m in noīe hoīs: sicut dictū est: sola intelligiť natura: in assumpto vo hoīe vľ in noīe iesu intelligiť cū natura: id est cū hoīe collectio pprietatū: que est eadē eidē assumpto hoī ꝛ vbo. Quapropter nō dicimꝰ vbū ꝛ simpliciter hoīem eādem esse psonā: ne nō magis dicamꝰ illū hoīem eandē esse psonā cū verbo: q̄ quēlibet hoīem: ꝫ verbū ꝛ illum assumptū hoīem: id est iesū: sic nō credimus eundē hoīem eandem simpliciter esse psonā cū deo: ꝫ cū illa psona que verbum ꝛ filius est: ne ꝯfiteri videamur ipm hoīem psonā eandē esse que pater est aut spūssanctus. Sed q̄m ꝛ vbū est deus: ꝛ ille assumptꝰ hō ē hō: veꝝ ē dicere: quia deus ꝛ hō eadē est psona: ꝫ in nomie dei subaudiēdū ē vbū: ꝛ in nomine hoīs subintelligēdū est filiꝰ vginis.

Q pater: filius ꝛ spiritussanctus nō sūt tres res sepate: naturali pbatur exemplo: Ca. VI.

E scriptis illius cui respōdeo in hac epl'a: nihil potui videre p̄ter illō qō supra posui: ꝫ puto sic rei vitatē patere ex his que dixi: vt nlli lateat intelligēti: nihil qꝫ ꝯ illā dr vim vitatis tenere. Sed si reuocatꝰ a multitudine deoꝝ: pluralitatē abnegat in deo psonarū: hoc ideo facit: qꝛ nescit vnde loquiť. Nā nec deū nec psonas eiꝰ cogitat: ꝫ tale aliq̄d q̄les sunt plures humane psone. Et qꝛ videt vnū hominē plures psonas eē nō posse: negat hoc ipsū ī deo eē. Nō em iccirco dicunť tres psone: qꝛ sint tres res sepate sicut tres hoīes: ꝫ qꝛ similitudinē habent q̄ndam cū tribus sepatis psonis. Consideremus hoc in patre ꝛ filio: ꝛ idipsū intelligať ī spiritusancto. Ponamus igiť hoīem q̄ tm̄ sit pater ꝛ non filius: ꝛ filiū eius q̄ tm̄ sit filius ꝛ nō pater: vt adā ꝛ abel. Dicimꝰ itaq̄ ī adā patre ꝛ abel filio: qꝛ pater nō ē filius: ꝛ filius nō est pater: q̄m duo hoīes ꝛ sepate psone sūt adā ꝛ abel:

nec ē cuiꝰ filius sit adā: aut cuiꝰ pat̄ sit abel. Sic itaq̄ꝫ fatemur in deo qꝛ pater nō est filius: aut filius pr̄: q̄uis duo dij nō sint: quoniā pater non habet patrē: aut filiꝰ filiū. Silr̄ spūssanctus non ē pater aut filius: qꝛ nō est cuius sit pater aut cuiꝰ sit filiꝰ. Cū̄ ergo pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus tres sunt ⁊ alij abinuicē: ⁊ nec de iuicē dici queunt: sicut de patre ⁊ filio ī diuersis ꝑsonis hoīm oñdimꝰ: ideo dicunt̄ tres ꝑsone: nō qꝛ sint tres res sepate. At si negat tria dici de vno posse: ⁊ vnū de tribꝰ: vt tria nō dicā tur de inuicē: sicut ī his tribꝰ ꝑsonis ⁊ vno deo facimꝰ: qm̄ h̄ in alijs rebꝰ n̄ videt: nec in deo intelligere valet: sufferat paulisꝑ aliq̄d: qꝺ intellectus eius penetrare nō possit esse in deo: nec cōparet naturā q̄ sup oīa est libera ab oī lege loci ⁊ tpis ⁊ cōpositionis partiū: rebꝰ q̄ loco aut tpe claudūtur aut ꝑtibꝰ cōponunt̄: s̄ credat aliq̄d in illa esse qꝺ in istis esse neq̄t: ⁊ acq̄escat aucti christiane: nec disputet contra illam.

Originē ꝑsonarū ī diuinis: alio naturali exemplo probat: Ca. VII.

Videamꝰ tn̄ an ī rebꝰ creatꝫ q̄ ⁊ loci ⁊ tpis ⁊ cōpositionis ꝑtiū legi sbiacēt: inueniri possit aliquatenꝰ h̄ qꝺ negat in deo. Ponamus fontēꝫ de qua nascat̄ ⁊ fluat riuus: q̄ postea colligat̄ in lacum: sitq̄ꝫ nomē eiꝰ nilus. Sic itaq̄ꝫ discrete dicimꝰ fontē: riuū: lacū: vt fontē nō dicamꝰ riuū aut lacū: nec riuū aut fōtē aut lacum: nec lacuꝫ fontē aut riuuꝫ: fons tn̄ ⁊ nilus vocat̄ ⁊ riuus nilꝰ ⁊ lacus nilus: ⁊ duo simul fons ⁊ riuꝰ nilus: fons ⁊ lacꝰ nilus: riuus ⁊ lacꝰ nilus: ⁊ simul tres fons ⁊ riuus ⁊ lacus nilus: cū tn̄ non sit aliꝰ ⁊ aliꝰ nilꝰ s̄ vnꝰ idēq̄ꝫ: siue cū singulꝰ q̄sq̄ꝫ siue cū bini siue cū tres dicunt̄ nilꝰ. Tres igit̄ sūt: fons: riuus: lacꝰ: ⁊ vnꝰ nilꝰ: ⁊ nilꝰ fluuiꝰ vnꝰ: vna natura: vna aq̄: ⁊ dici non potest qꝺ tres. Naꝫ neq̄ꝫ tres aut nili aut fluuij aut nat̄e aut aque sūt: neq̄ꝫ tres aut fontes aut riui aut lacꝰ. Vnū igit̄ dꝛ h̄ de tribus: ⁊ tria de vno: nec tn̄ tria de inuicem. Qꝺ si obijcit: nō esse singuluꝫ quēq̄ꝫ aut fontē aut riuū aut lacum: aut binos ꝑfectū niluꝫ: s̄ ꝑtes nili. Cogitet totuꝫ hunc niluꝫ ex quo incepit: vsq̄ꝫ dū desinet eē in tota q̄si etate sua: qꝛ nec ip̄e totꝰ est simul: aut loco aut tēpore s̄ ꝑ partes: nec ꝑfectus erit: donec desinat eē. Habet em̄ nilꝰ q̄ndā cū orone silitudinē: q̄ q̄ꝫdiu quasi ex oris fonte ꝓcedit: perfecta nō ē: ⁊ cū ꝑfecta est: iā nō ē. Si q̄s em̄ sic ꝯsideret ⁊ diligenter intelligat: cognoscet totū nilū eē fontē: totū esse riuū: totum esse lacū: nec fontē esse riuū aut lacū: nec riuū esse fontē aut lacum: nec lacū esse fontē aut riuuꝫ. Nō em̄ est idē ip̄e fons q̄ riuꝰ aut lacꝰ: q̄uis idip̄m sit riuꝰ ⁊ lacꝰ qꝺ ē fōs: id ē idē nilus: idē fluuiꝰ: eadē aqua: eadē natura. Tria igit̄ h̄ dicūt̄ ꝺ vno toto ꝑfecto: ⁊ vnū perfectū totū de tribus: nec tn̄ ip̄a tria de inuicē dicūtur: q̄uis hoc aliter valde ⁊ perfectius sit ī illa natura simplicissima: ⁊ ab oī loci vl̄ tpis lege liberrima. Verūtn̄ si h̄ aliquatenꝰ videtur in re que ꝑtibus cōposita localis ⁊ tpalis est: nō ē incredibile ī illa summe libera natura perfecte esse. Est hoc q̄ꝫ hic ꝯsiderandū: qꝛ fons nō est ꝺ riuo nec de lacu: riuꝰ ꝟo de solo ē fonte: non de lacu: lacus ꝟo de fonte ⁊ de riuo: ⁊ ita vt totus riuus de toto fonte: ⁊ totus lacus de toto fōte ⁊ de toto riuo: sic dicimꝰ in patre ⁊ filio ⁊ spūsancto. Et qꝛ alio mō riuꝰ ē de fonte: ⁊ alio mō lacus de fonte ⁊ riuo: vt lacꝰ non dicat̄ riuꝰ: sic suo q̄dā alio modo: verbū est de pr̄e: ⁊ spūssanctus alio modo de pr̄e ⁊ verbo: vt idē spūssanctꝰ nō sit verbū aut filius: s̄ procedēs. Adhuc volo q̄ddaꝫ dicere: qꝺ q̄uis magnā habeat dissimilitudinē: nonnullā tn̄ habet ad incarnationē verbi similitudinē: qꝺ forsitan aliq̄s legens ꝯtēnet: dicā tn̄ qꝛ ego alio di

cēte oīo nō ꝯtenere. Si eni riuꝰ ꝑ fi
stulā currat a fōte vſqꝫ ad lacū: nō ne
solꝰ riuꝰ q̄zuis ñ aliꝰ q̄ꝫ fōs ⁊ lacꝰ: vt
ita dicā īfistulatꝰ ē? Sic solꝰ filiꝰ īcar
natꝰ ē: lꝫ ñ aliꝰ deꝰ q̄ꝫ pr̄ ⁊ spūſſā ctꝰ.

De eternitatē cui pūctū cō parat: Ca. VIII.

Sed qm̄ iſta terrena valde lōge
ſūt a ſūma natura: leuemꝰ ad il
lā: ipa opitulāte: mentē ⁊ in ea
ꝯtēplemur aliq̄tenꝰ: ⁊ breuiť qđ dici
mus. Deꝰ ñ ē aliđ q̄ꝫ ipa ſimplex eter
nitas. Eternitates aūt plures intelli
gi neq̄unt. Nā ſi pl̄es ſint: aut ſūt ex̄
ſeīuicē aut ſūt ītra ſeinuicē: ſꝫ nihil
ē ex̄ eternitatē: ğ nec eternitas eſt ex̄
eternitatē. Itē ſi ex̄ ſeinuicē ſūt: in di
uerſis locꝪ ſūt aut tpibꝰ: qđ alienuꝫ ē
ab eťnitate. Nō itaqꝫ ſūt plures eter
nitates ex̄ ſeinuicē. Si ꝟo īſeinuicē:
plures eſſe dicunť. Sciendū eſt ꝙ q̄
tienſcū qꝫ repetať eternitas in eterni
tate: nō ē niſi vna ⁊ eadē eternitas.
Dignioꝛ ē aūt natura q̄ in ſe repetita
ſꝑ ſibi ꝯuenit in ꝑfectā vnitatē: q̄ꝫ q̄
ſui admittit pluralitatē. Ubi eni plu
ralitaſ: ibi diūſitas. At vbi diūſitas:
ibi nō eſt ꝑfecta ꝯcoꝛdia. Perfecta
nāqꝫ ꝯcoꝛdia ē q̄ in vnā idētitatē: ⁊
eādē vnitatē ꝯuenit. Si ğ melioꝛ ē
ꝑfecta ꝯcoꝛdia q̄ꝫ īꝑfecta: ⁊ īpoſſibi
le ē ī ſūmo bono: qđ ē ipa eťnitaſ: eē
īmꝑfectū aliq̄d: nō eſt poſſibile natu
rā eternitatꝭ: pluralitatē admittere.
Quapropť q̄tienſcū qꝫ repetať eťni
taſ ī eťnitate: ſꝑ vna eadēqꝫ ⁊ ſola eť
nitas eſt. Qđ ꝯ multꝪ alijs ſilr̄ dr̄: vt
oīpotentia in oīpotentia: non eſt niſi
vna oīnipotentia. Et vt vnū ꝯ his q̄
diuinā nō hn̄t naturā: in q̄ ſilr̄ eſt: po
nā. Pūctū ī pūcto nō ē niſi vnū pū
ctū: hꝫ eni pūctū velut mediū pūctū
mundi et punctum tpis: id eſt p̄ſens
tps eťnitatꝭ: nōnullā ſilitudinē non
paꝝ ad eiuſdē eťnitatꝭ ꝯtēplationeꝫ
vtilē. Un̄ latiꝰ alꝭ diſputandū ē: hic
tm̄ h̄ ſufficiat: qꝛ pūctuꝫ ſimplex ē: id
ē: ſine ꝑtibꝰ eſt: ⁊ indiuiſibile velut
eťnitas: ⁊ iō pūctū cū pūcto ſine inť
uallo nō ē niſi vnū pūctū: ſic eterni
tas cū eternitate nō eſt niſi vna eťni
tas. Ergo qm̄ deꝰ eťnitas eſt: nō ſūt
plures dij: qꝛ nec deꝰ ex̄ deū: nec deꝰ
in deo addit nūeꝫ deo. Sꝑ igiť vnꝰ
⁊ idē ⁊ ſolꝰ eſt deꝰ. Cū itaqꝫ deꝰ ꝯ deo
naſciť: qꝛ qđ naſciť nō eſt ex̄ id de q̄
naſciť: eſt ꝓles in parente ⁊ parēs in
ꝓle: vnꝰ ſcꝫ deꝰ pr̄ ⁊ filiꝰ: ⁊ cū deꝰ ꝓ
cedit ꝯ ꝯo pr̄e ⁊ filio nec exit ex̄ deuꝫ
manet deꝰ: id eſt ſpūſſā ctꝰ in deo ā q̄
ꝓcedit: et eſt vnꝰ deꝰ pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpi
rituſſanctus. Et qm̄ iſta natiuitas ⁊
iſta ꝓceſſio ſine p̄ncipio ſūt: alioquī
eťnitas nata ⁊ eťnitas ꝓcedens: qđ
falſū eſt: hꝫ p̄ncipiū: neq̄ꝫ deū ince
piſſe eſſe patrē aut filiū aut ſpiritū ſā
ctū cogitare debemꝰ aut poſſumꝰ. Si
cut āt ſb̄ſtātia diuina eťnā ⁊ ſingula
rē ſeruat vnitatē: ſic hoꝝ relatiuoꝛū
pr̄is ſcꝫ ⁊ filij: ꝓcedētꝭ ⁊ ꝯ q̄ ꝓcedit
natura inſeꝑabilē tenet cum vnitate
pluralitatē. Nā queādmodū necc̄e ē
deū ſꝑ vnū ⁊ eundē eſſe ⁊ nō aliū ⁊
aliū: ita pr̄ nūq̄ꝫ eſt ideꝫ filio ſuo: aut
ꝓcedēs illi a q̄ ꝓcedit ſm̄ has relati
ones. Sꝫ pr̄ ſꝑ aliꝰ ē: ⁊ filiꝰ aliꝰ ē: ꝓce
dēs aliꝰa q̄ ꝓcedit: nec vnq̄ꝫ dici p̄ñt
ꝯ ſeīuicē. Quō ğ cū deꝰ naſciť ꝯ ꝯo:
vel cū deꝰ ꝓcedit de deo: nec ſb̄a pōt
amittere ſinglaritatē: nec relatio plu
ralitatē: idcirco vnū ē ibi tria: ⁊ tria
vnū: nec tn̄ tria ꝯ ſeīuicē dicūť. Nec
incredibile debet eſſe in natura q̄ ſuꝑ
omnia ⁊ oībꝰ alijs diſſilis eſt: eē ali
q̄d: cuiꝰ exēplū in alijs rebꝰ ñ valeat
ꝑfecte inueniri. Hec auteꝫ tria latini
dicūt ꝑſonas: greci ſb̄as. Sic eni dici
mus nos in deo ſb̄am vnā: tres ꝑſo
nas: ita illi dicūt vnā eēntiā tres ſb̄
ſtātiaſ: idipm̄ ꝑ ſb̄aꝫ qđ nos ꝑ ꝑſonā
ſignificātes: nec a nob̄ aliq̄tenꝰ in fi
de diſcrepātes. Quō ꝟo filiꝰ naſcať
ꝯ pr̄e ⁊ ſpūſſā ctꝰ ꝓcedat a pr̄e ⁊ filio
nec tn̄ ſit filiꝰ: qm̄ ſicuti ē videri ī hac
vita ñ p̄t: beatꝰ auguſtinꝰ velut ꝑ ſpe
culū in enigmate ī libꝛo ꝯ hac ipa tri
nitate diligēter ꝯtēplatꝰ ē. Et ego in
monologiō meo ꝓ mea poſſibilitate
diſputaui. Si q̄s āt velit ſcire cur ī ſū
ma eēntia nullꝰ ſit ſexꝰ: cur parēs ibi
potiꝰ dicať pr̄ q̄ꝫ mr̄: aut ꝓles filiꝰ q̄ꝫ

Filia: aut cur prī tantū ingenit⁹: filius tantū genit⁹: spūssanct⁹ nec genitus nec ingenit⁹: in eodē libello īueniet.

Bti Anselmi archiepi Cantuariensis liber de fide siue de icarnatōe verbi: explicit.

Caplorū libri d̓ ꝯceptu virginali ꝛ pctō originali eiusdē Anselmi archiepiscopi Cantuarieñ: annotatio.

Bti Anselmi archiepi Cantuarioꝝ liber d̓ ꝯceptu virginali ꝛ pctō origiali: icipit.

Que sit original̓ ꝛ q̄ ꝑsonal̓ iusticia vl̓ iiusticia: Ca. I.

Cum in oībus religiose tue voluntati velīȝ si possim obsequi ꝛ frī ꝛ fili charissime Boso: Tunc vtiqȝ maxime debitorē me iudico cū eā a me īte excitari intelligo. Cert⁹ āt sū cū in libro: Cur de⁹ hō: quē vt ederē tu maxime int̄ alios me īpulisti: in q̄ te mecū disputātē assūpsi: legi aliā p̄t̓ illā quā ibi posui posse videri rōnē: quō ds accepit hoīeȝ d̓ massa peccatrice

hũani ghis sine pctõ: qz studiosa mẽs
tua ad qrẽdũ: q nã sit illa ꝑ paꝝ ꝓuo
caꝛ. Quapropꝛ iniust⁹ videri tibi ti
meo: si qđ inde mihi videꝛ: dilectiõi
tue abscondo. Dicã igiꝛ sic breuiꝛ ꝺ
ħ qꝺ sentio: vt nullius de eadez re fi/
delẽ improbẽ sentẽtiã: nec meã si ve/
ritati repugnare rõnabilꝛ poterit oñ
di: ꝓuicacit̃ defendã. Illã tñ eiusdez
rei rationẽ quã in eodẽ opusculo po
sui: oĩno ratã ꝛ sufficientẽ (si bñ cõsi
dereꝛ) existimo. Nihil eĩ ꝓhibet eius
dẽ rei rõnes plures esse: quaꝝ vnaq̃
qꝫ sola potest sufficere. Ad videndũ
igiꝛ q̃liter de⁹ hoĩem assũpsit de ge/
nerꝫ hũani massa peccatrice sine pec
cato: ꝑmuz de originali pctõ necesse
est inuestigare: qz de ħ solo nasciꝛ ħ
q̃stio. Nã si videꝛ quõ christ⁹ huic
ꝯ̃iacere nõ potuit: q̃lr assũptio sine
cõceptio illi⁹ hoĩs ab oĩ pctõ libera
fuit: palã erit. Origĩale qđẽ ab origi
ne denoĩari dubiũ nõ est. Si ḡ origi
nale peccatũ ñ ẽ nisi ĩ hoĩe: videꝛ di
ci ab origine hũane nature: qꝺ ẽ ab
ei⁹ initio origĩale: eo q ab ip̃a hũane
nature origine trahaꝛ: aut ab origi/
ne: ħ ẽ ab initio vniuscuiusqꝫ ꝑsone:
qm̃ in ip̃a ei⁹ trahiꝛ origine. Sz qꝺ
ab initio hũane nature descẽdat: nõ
videꝛ: qm̃ origo illi⁹ iusta fuit qñ pri
mi pentes iusti facti sũt sine oĩ pctõ.
Videꝛ itaqꝫ dici originale ab ip̃a ori
gine vniuscuiusqꝫ ꝑsone hũane: quã/
uis si q̃s dicat peccatũ vocari origi/
nale eo q ab illis descẽdat in singu/
los: a q̃bus habẽt originẽ nature: nõ
ꝯtradicã si tñ nõ negeꝛ originale pec
catũ cũ ip̃a vniuscuiusqꝫ ꝑsone tra/
hi origine. Licet em̃ ĩ vnoq̃z homĩe
simul sint ꝛ natura: q̃ ẽ hõ sicẽ sũt oẽs
alij: ꝛ ꝑsõa q̃ discerniꝛ ab alijs: vt cũ
ꝺz ille vꝉ iste suo ꝓprio noĩe: vt adã
ꝛ abel: ꝛ vniuscuiusqꝫ peccatuz sit in
natura ꝛ ꝑsõa. Fuit em̃ peccatũ ade
in hoĩe qꝺ ẽ in natura: ꝛ in illo q̃ vo
cat⁹ ẽ adã: qꝺ ẽ in ꝑsona. Est tñ pec
catũ qꝺ q̃sqꝫ trahit cum natura ĩ ip/
sa sui origine: ꝛ ẽ pctm̃ qꝺ nõ trahit
ab ip̃a natura: ꝗ ip̃e faꝛ illꝺ postq̃ ẽ
tã ꝑsõa discreta ab alijs ꝑsonis. Illꝺ
q̃dẽ qꝺ trahit ĩ ip̃a origĩe: vocaꝛ ori

ginale qꝺ etiã ꝑt dici nãle: ñ q sit ex
eẽntia nature ꝗ qm̃ ꝓpꝛ ei⁹ corrupti
onẽ cũ illa assumiꝛ. Pctm̃ autez qꝺ
q̃sqꝫ facit postq̃ ꝑsona ẽ: ꝑsonale po
test noĩari: qz vitio ꝑsone fit. Siliꝛ ra
tiõe põt dici originalis ꝛ ꝑsonalis iu
sticia. Si q̃dẽ adã ꝛ eua originalr: ħ
ẽ in ipso sui initio mox vt hoĩes exti/
terũt: sine interuallo iusti simꝉ fuerũt.
Personalꝛ aũt dici ꝑt iusticia cuz ĩiu
st⁹ accipit iusticiã quã ab origine nõ
habuit. Ergo adã ꝛ eua si iusticiã ser
uassent originalẽ: qui de illis nasce/
rentur: originaliꝛ sicẽ illi iusti essent.
Qm̃ aũt ꝑsonalr peccauerũt: cũ ori/
ginalr fortes ꝛ ĩcorrupti haberẽt po
testatẽ sꝑ seruãdi sine difficultate iu/
sticiã: totũ qꝺ erãt ĩfirmatũ ꝛ corru
ptũ est. Corp⁹ q̃dẽ qz tale post pctm̃
fuit q̃lia sũt brutoꝝ aĩaliũ: corrupti/
oni ꝛ carnalib⁹ appetitib⁹ ꝯ̃iacẽtia:
aĩa xͦo qz ex corruptõe corpis ꝛ eius
dẽ appetitib⁹ atqꝫ ex ĩdigẽtia bonoꝝ
q̃ ꝑdidit: carnalib⁹ affectib⁹ ẽ ĩfecta:
nõ potuit habere ꝑsonalẽ iusticiam.

Qualiter humana natura corrupta sit: Ca. II.

Et qz tota natura hũana ĩ illis
e erat: ꝛ ex illos ꝺ illa nihil erat:
tota infirmata ꝛ corrupta est.
Remãsit igiꝛ in ea debitũ iusticie in
tegre sine omi iusticia quã accepit: ꝛ
debitũ satisfaciẽdi qz eã deseruit cuz
ip̃a corruptiõe quã ꝓpꝛ pctm̃ ĩcur/
rit. Sicẽ itaqꝫ si ñ peccasset: q̃lis facta
ẽ a deo talꝛ ꝓpagareꝛ: ita post pctm̃
qualem se fecit peccando: talis ꝓpa/
gaꝛ. Qm̃ igiꝛ ꝑ se nec satisfacere pro
pctõ: nec iusticiã derelictã recupare
valet: Et corpus qꝺ corrũpiꝛ aggra Sap̃. 9.
uat aĩam: ꝛ tũc maxime qñ infirmuz
ẽ: vt in infantia ꝛ in vtero matrꝫ: vt
nec intellligere iusticiã possit: videꝛ
eẽ necẽ eã vt ĩ ĩfãtib⁹ nasci cũ debito
satisfaciẽdi ꝓ ꝑmo pctõ qꝺ sꝑ cauere
potuit: ꝛ cũ debito habẽdi originalẽ
iusticiã quã sꝑ seruare valuit. Nec ĩ/
potẽtia excusat eã in ip̃is infantib⁹:
qz in illꝛ ñ soluit qꝺ debet: qm̃ ex ip̃a
sibi fecit eã deserẽdo iusticiã in ꝑmis
hoĩb⁹ in q̃b⁹ tota erat: ꝛ sꝑ debitrix ẽ.

habere ptātē quā ad seruandā sp iu/
sticiā accepit: h̄ eē videri pt in infan
tib⁹ originale pctm̄. Addam⁹ etiam
pctā ꝓximoꝝ parentū q̄ reddūt ī ter
tiā ⁊ q̄rtā generatiōez. Quis em̄ q̄ri
possit vtꝝ oīa h̄ intelligēda sint ī ori
ginali pctō an nō: tn̄ ne ꝑpt h̄ qđ q̄/
ro videar leuiare illud: ponam istud
eē tale: vt a nullo grauī⁹ ońdi possit.

Q nō sit peccatū nisi in vo luntate rationali: Ca. III.

v Erū siue hoc totū sit originale
pctm̄ siue aliq̄d min⁹: puto nul
laten⁹ illud posse asseri esse in
infāte anq̄ hēat aīam rōnalē: sic nec
in adā fuisse iusticiā p̄us q̄ fieret hō
rōnalis. Nā si adā ⁊ eua generassēt
sine p̄cedēti pctō: nō tn̄ eēt in semine
iusticia: nec eē posset p̄us q̄ formare
tur in viuentē hoīem. Si ḡ semē ho/
mis nō ē susceptibile iusticie p̄⁹ q̄ fi/
eret hō: nō p̄t suscip̄e originale pctm̄
anq̄ hō sit. Nempe originale pecca/
tū eē iniusticiā dubitari n̄ debet. Nā
si oē pctm̄ ē iiusticia: ⁊ originale pec
catū ē peccatū: vtiq3 ē ⁊ iniusticia.
Sz si dic̄ aliq̄s: nō ē oē pctm̄ iniusti
cia dicat posse simul ī aliq̄ ⁊ eē aliqđ
pctm̄: ⁊ nullā eē iniusticiā: qđ videt̄
incredibile. Si v̄o dicatur originale
pctm̄ nō eē absolute dicēdū pctm̄: sz
cū additamēto originale pctm̄: sicut
pict⁹ hō nō ver⁹ ē hō: s̄ vere ē hō pi
ctus: ꝑfecto sequit̄ q2 īfans q̄ nullū
hz pctm̄ nisi origīale: mūd⁹ ē a pctō:
nec fuit sol⁹ int̄ hoīes fili⁹ v̄ginis in
vtero mr̄is ⁊ nascēs d̄ mr̄e sine pctō:
⁊ aut n̄ dānat̄ infās q̄ morit̄ sine ba
ptismo: nullū hn̄s pctm̄ p̄t origīale:
aut sine pctō dānat̄. Sz nihil hoꝝ ac
cipim⁹: Quare oē pctm̄ ē iniusticia:
⁊ originale peccatū ē absolute pctm̄:
vn̄ seq̄t̄ qđ ē iiusticia. Itē si de⁹ n̄ dā
nat hoīez nisi ꝑpt iiusticiā: dānat āt
aliquē ꝑpt originale pctm̄: ḡ n̄ ē aliđ
originale peccatū q̄ iniusticia. Qđ si
ita ē: originale peccatū nō ē aliud q̄
iniusticia: id ē absētia debite iusticie:
n̄ eī videt̄ eē iiusticia nisi in natura:
q̄ cū dz hr̄e iusticiā: nō hz: vtiq3 origi
nale peccatū claudit̄ s̄b eadē diffini
tiōe iniusticie. At si iusticia ē rectitu
do volūtatis ꝑpt se seruata: nec ista
rectitudo p̄t eē nisi in rōnali natura:
ḡ n̄ ē vlla nat̄a debitrix iusticie nisi
rōnal̄: sic nl̄la nā ē susceptibilis iusti
cie p̄ter rōnalē. Quare: q̄m iniusti/
cia nō pōt esse nisi vbi iusticia debet
eē: originale pctm̄ qđ est iniusticia: n̄
est nisi in natura rōnali. Rōnalis au
tē natura nō ē nisi de⁹ ⁊ angel⁹ ⁊ aīa
hoīs p quā hō dr̄ rōnalis ⁊ sine q̄ nō
est hō. Qm̄ ḡ nō est originale pctm̄
nec in deo nec in āgelo: nō ē nisi ī ho
minis aīa rōnali. Sciendū q̄z est q̄
iusticia nō pōt esse nisi in volūtate si
iusticia est rectitudo volūtatꝫ ꝑpt se
seruata: q̄re nec iniusticia. Nō em̄ vo
cat̄ absētia iusticie iniusticia nisi vbi
debet eē iusticia. Nihil itaq3 p̄ter ip
sam iusticiā vel iniusticiā dr̄ iustū vl̄
iniustū nisi volūtas aut ꝑpt volūta
tē iustā vel iniustā. Per hāc dicim⁹
iustū vel iniustū hoīem vel angeluz:
iustā vel iniustā aīam siue actionez.

Q nihil p se sit iustū aut iiu stū nisi ip̄a iusticia vel iniu/ sticia: ⁊ q̄ nihil puniat̄ nisi volūtas vl̄ iiusticia: Ca. IIII

n Ihil em̄ siue s̄bstātia siue actio
siue aliq̄d aliđ p se ꝯsideratuz
est iustū nisi iusticia: aut iniu/
stū vl̄ pctm̄ nisi iniusticia: nec ip̄a vo
lūtas in q̄ est iusticia siue iniusticia.
Aliđ em̄ ē vis illa aīe p quā ip̄a aīa
vult aliq̄d: q̄ vis instrumentū volē
di p̄t dici (sic visus instrumētū vidē
di) quā volūtatē noīam⁹: ⁊ aliđ ē iu
sticia quā habēdo ē iusta volūtas: ⁊
q̄ carendo iniusta vocat̄. Dicūt̄ etiā
volūtates eiusdē īstrumēti affectiōes
⁊ vsus: qđ h̄ longū est inserere. Nec
ip̄i appetit⁹ q̄s apl̄us carnē vocat: q̄ Gal. 5.
ꝯcupiscit adūsus spiritū: ⁊ legē pcti
q̄ est in mēbris repugnantē legi men Roma. 7
tis: iusti vl̄ iniusti sūt p se ꝯsiderādi.
Nō eī hoīez iustū faciūt vl̄ iiustū sē
tiētē: s̄ iniustū tm̄ volūtate: cū nō de
bet: ꝯsentientē. Dic̄ em̄ apl̄s nihil dā Roma. 8
natiōis esse his q̄ sūt ī christo iesu q̄
nō s̄m carnē ābulāt: id ē q̄ nō carni
volūtate ꝯsentiūt. Nā si sentiētē si/
ne ꝯsensu iniustū facerent: seq̄ret̄ dā

natio: Quare nō eos sentire ſ; eis cō
ſetire pctm̄ ē. Si em̄ iuſti p ſe eſſent: q̄
tiēſcūq̄ ill' ɔſetirēt īiuſtū facerēt. Sʒ
qn̄ bruta aīalia illis ɔſentiūt nō di/
cūť iniuſta. Itē ſi pctā eēnt auferrēť
ī baptiſmo: cū oē pctm̄ abſtergiť: qđ
neq̄q̄ fieri palā ē. Quare nō ē in eo
rū eēntia vlla iniuſticia ſ; in volūta/
te rōnali illos inordinate ſeq̄nte. Cū
em̄ illis reſiſtit volūtas ɔdelectādo
legi dei ſm interiorē hoīem: tūc ē iu/
ſta volūtas. Juſticiā em̄ quā lex iu/
bet: ⁊ legē dei dīc: q2 a deo eſt: ⁊ legē
mentꝭ: q2 p mētē ītelligiť: ſic lex ve
tuſ lex di dr: q2 a dō ē: ⁊ lex moyſi q2
etiā p moyſē miſtrata ē. Qđ q̄dē di
xi nullā actionē p ſe iniuſtā dici ſed
ppť iniuſtā volūtatē: in illis planū
eſt que non iniuſte pn̄t fieri aliqn̄: vt
ē hoīez occidere: ſic fecit phinees: ⁊
Nūm.25 vtriuſq ſex⁹ cōmixtio vt in ɔiugio: ⁊
ſic in brutꝭ aīalib⁹. In ill' xo q̄ nūq̄
niſi iniuſte pn̄t eſſe vt eſt piuriū: ⁊ q̄/
dā alia q̄ nec ſūt noīanda: n̄ ita faci/
le ītelligiť. Sʒ ſi aliq̄ actio q̄ fit aliq̄d
q̄ n̄ ē niſi dū fit aliq̄d: ⁊ eo pacto trāſ/
it vt iā n̄ ſit aut op⁹ qđ fit ⁊ remanet.
Verbigrā: vt ī ſcribēdo qđ ſcribi nō
debet: trāſit ſcṗtio q̄ fiūt figure que
remanēt: cēt pctm̄ trāſeūte actiōe vt
iā nō ſic trāſiret ſilr pctm̄: nec iā eſſet
aut q̄zdiu remaneret qđ fit: nūq̄ de/
lereť pctm̄. Sʒ videm⁹ pctā ſepe nō
deleri actiōe deleta: ⁊ deleri ope nō
deleto. Quare nec actio q̄ trāſit nec
op⁹ qđ remāet ē aliqn̄ pctm̄. Deniq̄
ſi d actiōib⁹ volūtarijs q̄ iniuſte fiūt
arguūť mēbra ⁊ ſēſ⁹ q̄b⁹ fiūt: rn̄dere
pn̄t: De⁹ nos ⁊ ptātē q̄ in noƀ ē ſƀie
cit volūtati: vt ad īperiū ei⁹ nō poſ/
ſim⁹ n̄ mouere nos ⁊ facere qđ vult:
immo illa mouet nos velut inſtru/
mēta ſua: ⁊ fac̄ opa q̄ videmur facere
nec nos poſſum⁹ illi p nos reſiſtere:
nec opa q̄ facit pn̄t nō fieri: Ordinatiōī
quaʒ de⁹ noƀ dedit: nec poſſum⁹ nec
debem⁹ n̄ obedire. Qn̄ illi obedim⁹:
deo q̄ hāc legē noƀ dedit obedimus.
Ergo q̄d peccāt mēbra vel ſenſus vľ
opa q̄ de⁹ ſic ſƀiecit volūtati ſi ſuāt
qđ de⁹ illis ordinauit: Quicq̄d igiť
faciūt: totū īputādū ē volūtati. Qđ

cū ita ſit: mirať forſitā aliq̄s cur p cul/
pa volūtatꝭ mēbra puniantť vel ſenſ⁹.
Verꝝ nō ita ē: nō em̄ puniť niſi volū/
tas. Nā nihil ē alicui pena niſi qđ ē ɔ
volūtatē: ⁊ nlľa res penā ſentit niſi q̄
hʒ volūtatē: mēbra aūt ⁊ ſenſ⁹ p ſe ni/
hil volūt. Sic igiť volūtas ī mēbrꝭ ⁊
ſenſib⁹ opať: ita in illis ipſa torq̄ť aut
delectať. Qđ ſi q̄s nō accipit: ſciat in
ſenſib⁹ ⁊ mēbrꝭ nō niſi aīam in q̄ ē vo
lūtas ſentire ⁊ opari: ⁊ iō in illis torq̄/
ri aut delectari: hʒ tn̄ vſ⁹ vt actiōes q̄s
facit iniuſta volūtas vocem⁹ pctā: q2
in volūtate q̄ fiūt ē pctm̄. Danť etiaʒ
q̄buſdā noīa q̄b⁹ ſignificať eas iniuſte
fieri: vt fornicatio: mēdaciū. Sʒ aliđ
intelligiť cū ipſa actio vľ platio: aliđ
cū vtꝝ iuſte aut iniuſte fiat ɔſiderať.

Qꝛ malū qđ eſt pctm̄ ſiue iniu ſticia nihil ſit: Ca. V

D Eniq̄ oīs eēntia ē a deo a q̄ ni/
hil ē iniuſtū. Quare nlľa eēntia
ē iiuſta p ſe. Iniuſticia āt oīo ni
hil ē ſic cecitas. Nō em̄ aliud ē cecitas
q̄z abſentia viſ⁹ vbi dʒ eē: q̄ nō magꝭ ē
aliq̄d ī oculo vbi dʒ eē viſ⁹: q̄z in ligno
vbi nō dʒ eē. Nō ē em̄ iniuſticia talis
res q̄ inficiať ⁊ corrūpať aīa velut cor
p⁹ venēo: ⁊ q̄ faciat aliq̄d: ſic videť qn̄
malicioſ⁹ hō mala facit opa. Nā quē/
admodū cū īdomita fera ruptꝭ vincu
lis diſcurrēdo ſeuit: ⁊ cū nauis ſi gub/
nator dimiſſo gubnaculo dimittat eā
ventꝭ ⁊ motib⁹ marꝭ vagať ⁊ īuehiť
in q̄libet picula: dicim⁹ q2 h̄ fac̄ abſen
tia catene vľ gubnaculi: non q2 abſen/
tia corꝝ aliq̄d ſit aut q̄cq̄ faciat: ſ; q2
ſi adeſſēt facerēt ne ſeuiret fera aut pe
riret nauis: Ita cū mal⁹ hō ſeuit ⁊ in
q̄libet aīe ſue picula q̄ ſūt mala opa ī/
pelliť: clamam⁹ q2 h̄ opať iniuſticia: n̄
q2 ipa vlla eēntia ſit aut faciat aliq̄d: ſ;
q2 volūtas (cui ſubditi ſūt oēs volū
tarij mot⁹ toti⁹ hoīs) abſente iuſticia
diuſis appetitibus īpulſa: ſe ⁊ oīa ſibi
ſƀdita ī mltimoda mala leuis ⁊ effre/
nata ⁊ ſine rectore p̄cipitat: qđ totum
iuſticia ſi adeſſet prohiberet nc fieret.
Ex his g̃ facile cognoſciť: q2 iiuſticia nul
lā hʒ eēntiā: q̄uis iniuſte volūtatꝭ affe
ct⁹ ⁊ act⁹ q̄ p ſe ɔſiderati aliq̄d ſūt: vſ⁹

iniusticiā vocet. Hac ipa rōe itelligimus malū nihil eē. Sic eñ iniusticia nō ē aliud q̄ absētia debite iusticie: ita malū nō ē aliud q̄ absētia debiti bōi. Nulla aūt eēntia: q̄uis mala dicat̄: ē nihil: nec malā eē ē ulli eē aliq̄d. Nulli eī esse ētie ē aliq̄d malā eēntia eē: q̄ deesse ulli bonū qđ dȝ hr̄e. Deesse vo bonū qđ debet adesse nō ē aliq̄d eē. Quare malū eē nō ē ulli eēntie aliq̄d eē. Hec breuit̄ de malo qđ sp̄ ē nihil indubitāter qđ ē iniusticia: dixi. Incōmoditas eñ nō ē malū. vñ icōmoda mala dicūtur: q̄ aliq̄n nihil ē: vt surditas ⁊ cecitas: aliq̄n videt̄ eē aliq̄d: vt dolor et tristicia. Qr āt iusticia sit rectitudo volūtatꝭ ꝓpt̄ se seruata: ⁊ iniusticia nō sit aliud q̄ absētia debite iusticie: ⁊ nullā hēat essentiā: q̄ etiā omis eēntia sit a deo ⁊ nihil sit a deo nisi bonū: sufficiēter me puto ōndisse in eo tractatu quē feci de casu diaboli. Sed ꝺ iusticia plenius in eo quē edidi de veritate.

Qr cū punit deus ꝑ pctō nō puniat ꝓ nihilo: Ca. VI.

Quidā cū audiūt pctm̄ nihil eē solēt dicere: Si pctm̄ nihil ē: cur punit deꝰ hoīem ꝑ pctō: cū ꝓ nihilo nēo puniri nō debeat? Quibꝰ q̄uis huiꝰ sit q̄stio: tñ qr qđ q̄rūt igrāt: aliq̄d breuit̄ rñdēdū ē. Licet ꝑiter nihil sit absētia iusticie: ⁊ vbi dȝ eē iusticia ⁊ vbi nō dȝ eē: punit tñ deꝰ recte pctōres: nō ꝓ nihilo ẜ ꝓpt̄ aliq̄d (qđ i p̄sato libro dixi) qr ⁊ debitū sibi honorē quē spōte reddere noluert ab iuitꝭ exigit: ⁊ ne q̄d iordinatū sit i regno eiꝰ: eos sepatim a iustis ordine competēti disponit. Creaturas āt in q̄bꝰ iusticia nō dȝ eē: nō punit ꝓ absētia iusticie: ẜ ē ꝓ nihilo: qr nō ē aliq̄d qđ ab illꝭ exigat: nec ordo ꝯgruꝰ vniūsitatꝭ rex̄ ẜ expostulat. Sic itaq̄ cū punit deꝰ ꝑ pctō qđ ē absētia debite iusticie q̄ nihil ē: nō oīno punit ꝓ nihilo: ⁊ vex̄ ē: qr nisi sit aliq̄d ꝓpt̄ qđ puniri debeat: oīo nō punit ꝓ nihilo. Nā pctm̄ ⁊ iniusticiā nihil eē: ⁊ ẜ nō eē nisi i rōnali volūtate nec vllā eēntiā ꝓp̄e dici iiustā nisi volūtatē: ex hiſ q̄ dicta sūt apta eē existio.

Qr semē hoīs dicatur imundū ⁊ ꝯcipi i pctis: q̄uis i eo nō sit pctm̄: Ca. VII.

Videt̄ itaq̄ seq̄ q̄ aut infās statim ab ipa ꝯceptiōe aīam hȝ rōnalē: sine q̄ volūtatē rōnalē neq̄t hr̄e: aut in eo non ē originale pctm̄ mox cū ꝯceptꝰ ē. Qr āt mox ab ipa cōceptiōe rōnalē aīaȝ hēat: nullꝰ hūanꝰ suscipit sensꝰ. Seq̄t̄ eñ vt q̄tiēs susceptū semē hūanū: etiā ab ipo momēto susceptiōis parit: añq̄ ꝑueniat ad hūanā figurā: totiēs dānet̄ in illo aīa hūana: qm̄ nō recōciliat̄ ꝑ christū: qđ ē nimis absurdū. Hec igit̄ ꝑs huiꝰ diuisionis penitꝰ relinq̄nda ē. Sȝ si nō statī ifās ab ipa ꝯceptōe hȝ pctm̄: q̄d ē qđ dic̄ iob dō? Quis p̄t facere mūdū ꝺ imūdo ꝯceptū semīe: nōne tu q̄ solꝰ es? Job.14
Et quō ē vex̄ qđ dic̄ dauid: In iniq̄tatibꝰ ꝯceptꝰ sū: ⁊ in pctis ꝯcepit me mr̄ mea? Ps.50
Querā igit̄ si possū: quō (q̄uis nō statim in ipa ꝯceptiōe) sit i ifantibus pctm̄: ꝺ imūdo tñ semīe in iniq̄tatibꝰ ⁊ pctis ꝯcipi dicāt̄? Sepe vtiq̄ diuina scr̄ptura asserit aliq̄d eē qđ nō ē: ideo qr certū ē futurū eē? Sic q̄ppe deꝰ ad ē ꝺ ligno vetito dic̄: In q̄cunq̄ die comederis ex eo: morte morieriꝭ: nō q̄ea die mortuꝰ sit corp̄e: ẜ qm̄ die illa nc̄citatē accepit aliq̄n moriēdi. Gen.2
Et paulꝰ similit̄ ob nc̄citatē moriēdi aliq̄n: ait: Si aūt christꝰ in vobis ē: corpꝰ q̄dē mortuū ē ꝓpt̄ pctm̄: spūs vo viuit ꝓpter iustificationē. Rom.8
Nō eñ corpa eox̄ q̄bus loq̄bat̄ mortua erāt ẜ moritura ꝓpter pctm̄: qr ꝑ vnū hoīem peccatū in hūc mūdū intrauit: ⁊ ꝑ pctm̄ mors. Roma.5
Sic in adā oēs peccauimꝰ q̄n ille peccauit: nō qr tūc peccauimꝰ ipi q̄ nōdū eramꝰ: sed qr ꝺ illo futuri eramꝰ: ⁊ tūc facta ē illa nc̄citas: vt cū eēmꝰ: peccaremus: qm̄ ꝑ vniꝰ inobediētiaȝ pctōres ꝯstituti sūt multi. Ibi.5
Siliꝭ mō de immundo semine in iniq̄tatibꝰ ⁊ in pctis ꝯcipi pōt hō itelligi: nō q̄ in semine sit imūdicia pctī aut pctm̄ siue iniq̄tas: sȝ qr ab ipo seīe ⁊ ab ipa ꝯceptōe ex q̄ icipit eē hō: accipit nc̄citatē vt cū habebit aīaȝ rōnalē: hēat pctī imundiciā.

que nō est aliud q̄ peccatū ⁊ iniquitas. Nā etsi exitiosa ↄcupiscētia generet̄ infans: nō tñ magis est in semine culpa q̄ est in sputo vel in sanguine si q̄s mala volūtate expuit: aut de sāguine suo aliq̄d emittit: nō eñ sputū aut sanguis ẜ mala volūtas arguitur. Patet igit̄ quō ⁊ ĩ infantib⁹ nō statim ab ipa ↄceptiōe sit pctm̄: ⁊ vera sint q̄ de diuina scptura opposui. Quippe nō ē in illis pctm̄: q̄ nō habēt (sine q̄ nō inest pctm̄) volūtatē: ⁊ tñ dr̄ inesse: q̄m in semine trahunt peccādi (cū hoīes iā erūt) nccītatez. Si ḡ hec vt puto vera sint ꝙ assumit̄ de parente ad ꝓlem q̄ nullaz habet voluntatē: nullū est in eo pctm̄.

Q̄ in semine sūpto de virgine n̄ sit peccatū nec nccītas futuri peccati: Ca. VIII.

i Taq̄ ꝑspicuū ē q̄m in eo q̄d filius dei in ꝑsonā suā assūpsit d̄ v̄gine nulla potuit esse peccati macula. Sz ⁊ dictū est q̄ semē a parentib⁹ trahit̄ cū necessitate peccati futuri cū fuerit aīatū aīa rōnali: hoc vtiq̄ nō est ꝓpt̄ aliud nisi q̄ hūana natura nascit̄ in infantib⁹ (vt dixi) cū debito satisfaciendi ꝓ pctō ade: ⁊ ẜm q̄d posui primoꝝ parentū: q̄d nequaq̄ facere pōt: ⁊ q̄diu nō fac̄ peccat: ⁊ q̄ sola ꝑ se nō valet iustitiā habere quā deseruit: ⁊ aīa q̄ aggrauat̄ Sap. 9. corꝑe q̄d corrūpit̄ neq̄t eā saltē intelligere: q̄ nec seruari pōt nec haberi n̄ intellecta. Quapropt̄ si ab his nccītatib⁹ semen assūptū de v̄gine liberū ostendi poterit: palā erit: q̄ nullam peccati nccītatē traxit. Q̄d illa quidē nccītas q̄ hūana natura sola ꝑ se iustitiā recupare neq̄t: ⁊ illa q̄ corp⁹ q̄d corrūpit̄ aggrauat aīaz: vt eādē iustitiā: nec acceptam in etate ꝑfecta sine auxilio gratie seruare: nec in infantib⁹ saltē intelligere queat: ab illo semine sint aliene: facile mōstrari valet ꝑ vnitatē ꝑsonalē assument̄ ⁊ assūpte nature si ꝑus nccītas illa repellit̄ q̄ ad satisfactionē ꝓ peccat̄ ꝑmorū ⁊ ꝓximoꝝ parentū astringi videtur. Sz ꝙ illud nullū sequat̄ a primis parentib⁹ debitū: dubiuz nō erit si a debito ꝑmoꝝ parētū liberū intelligi poterit. Hoc igit̄ adiuuāte deo conabor ꝑmuz quō coḡsci possit inuestigare: q̄ten⁹ h̄ demōstrato: in alijs nō sit necesse multū laborare.

Cur pctm̄ q̄ dānatur humanuz gen⁹ magis imputatur Adā q̄ Eue cuz ille post ⁊ ꝑ illā peccauerit: Ca. IX.

a D q̄d mihi videt̄ querendum imp̄mis: cur sepi⁹ ⁊ specialius pctm̄ q̄ dānatū ē hūanū gen⁹ magis iputet̄ ade q̄ eue: cū illa ꝑor peccauerit ⁊ adā p⁹ ⁊ ꝑ illā. Dic̄ eñ Apl's: Sed regnauit mors ab adam Roma. 5 vsq̄ ad moysen: etiā in eos q̄ nō peccauerūt in filitudīe preuaricatiōis ade. Multa q̄z alia legunt̄ q̄ magis adā q̄ euā criminari vident̄. Q̄d iō fieri existimo: q̄ illa duoꝝ copula tota intelligit̄ in noīe ꝑncipalis ptis: sic̄ sepe ꝑ ptē totum solet significari: aut q̄m adā cū costa sua: q̄uis in mulierē edificata dici poterat adā: sicut legit̄: Quia de⁹ masculū ⁊ feminam fecit eos ⁊ benedixit eis: et vocauit Gen. 5. nomē eoꝝ adā in die quo creati sūt. Aut iccirco q̄ si nō adam ẜ sola eua peccasset: n̄ ncce erat totū hūanū genus pire: ẜ solā euā. Poterat nāq̄ de⁹ de adā in q̄ semen oīm hoīm creauerat aliam facere mulierē ꝑ quā de adā ꝓpositū dei ꝑficeret̄. Eisdē rōnib⁹ significabo ꝑ nomē ade eos ambos nisi cū necesse erit eos discernere.

Cur grauentur pctō Ade q̄ eius cōscij n̄ fuerūt: Ca. X

e St q̄dē vnusq̄sq̄ fili⁹ ade hō ꝑ creationē: ⁊ adā ꝑ ꝓpagationē: ⁊ ꝑsona ꝑ indiuiduitatez q̄ discernit̄ ab alijs. Nō eñ habet hō esse ab adaz: ẜ per adā. Nā sicut adā nō se fecit hoīem: ita nō fecit in se naturā ꝓpagādi: sed deus q̄ eū creauit hoīem fec̄ in eo hāc naturā vt de illo ꝓpagarent̄ hoīes. Dubiū aūt nō est vū vnusq̄sq̄ alliget̄ debito: de q̄ agi-

tur. Nō em̄ inde q2 hō ē: nec q2 ꝑsona ē: Nā si iccirco vnusq̄sq3 hui9 debiti re9 ē q2 est hō aut ꝑsona: necesse erat adā ꝑius q̄3 peccasset ad h̄ debitū astrictū eē: q2 erat hō aut ꝑsōa: qđ est absurdissimū. Restat igit̄ vt ꝑ h̄ tm̄ sit debitor q2 est adā: s3 nō simpliciter q2 est adā s3 q2 ē peccator adā. Nēpe sequeret̄ q2 si nunq̄3 peccasset adā: tamē q̄ de illo ꝓpagarent̄ cu3 h̄ debito nascerent̄: qđ impiū ē. Nō icōgruū est h̄ repetere qđ iā supra dictū ē: cur sc3 vnusq̄sq3 peccato vl' debito ade grauet̄: iccirco q2 de illo ꝓpagat̄: cu3 eiusdē peccati ꝯsci9 nō fuerit. Cu3 em̄ fecit de9 adā: fecit in eo naturā ꝓpagādi: qua3 subiecit eius ptāti: vt ea vteret̄ ꝓ sua voluntate q̄3diu ipē vellet subdit9 esse deo: nō vt illa vteret̄ bestiali vel irrationali voluptate: sed humana ⁊ rōnali voluntate. Sicut em̄ est bestiaru3 nihil velle cum ratione: ita hoīm esset nihil velle sine rōne: qđ sp̄ deberet: q2 potestatē hāc accepit adā: ⁊ eā semꝑ seruare potuit. Dedit etia3 illi deus gratiā hāc: vt sic q̄n illū ꝑdidit: nl'la ꝓpagādi operāte natura aut volūtate creature: simul fecit eū ⁊ rōnalem ⁊ iustum: ita simul cum rationalem haberēt aīam: iusti essent q̄s generaret: operāte natura ⁊ volūtate si nō peccaret. Eadē q̄ppe ratione q̄ monstrat̄ rationalē naturā iustā esse creatam (qđ in p̄fato feci opusculo) ꝓbat̄ etiā q̄ qui ex humana natura ꝓpagarent̄ nō p̄cedēte peccato: ex necessitate: iusticiā pꝛiter haberēt cū rationalitate. Siquidē qui creauit primū hoīe3 sine parentū generatione: creat etiā oēs qui ꝑ creatā ab illo fiunt ꝓpagādi naturā. Oīs igit̄ hō si peccatu3 nō p̄cessisset simul eēt sicut adā ⁊ iustus ⁊ rationalis. Quonia3 vero adā subditus noluit esse dei voluntati: ipā natura ꝓpagandi q̄3uis remaneret: nō fuit subdita ei9 voluntati sicut esset si non peccasset: ⁊ gratiā quā de se ꝓpagandi seruare poterat: ꝑdidit: atq3 oēs qui oꝑante natura quā3 accepat ꝓpagant̄: ei9 astricti debito nascunt̄. Quāobrem qm̄ humana natura: que sic erat in adā tota vt nihil d' illa extra illu3 esset: peccando sine omi necessitate deū exhonorauit. Unde per se satisfacere non potuit: gratiā quā acceptā ꝓpagandis de se sp̄ potuit seruare: ꝑdidit: ⁊ peccatu3 secu3 comitante pena pcti: q̄3tūcunq3 ꝑ datā ꝓpagandi naturā ꝓpagetur: trahit.

Qr ꝓpagatio d' virgine nō subiaceat legi ⁊ meritis naturał ꝓpagatiōis: ⁊ q̄r tres sint cursus rerū: Ca. XI.

n

Unc diligēt̄ ꝯsiderādū ē vtr̄ hec quasi hereditas peccati et pcti pena ꝑ hoīem ad v̄ginē de adā ꝓpagatā iuste ptrāseat. Certu3 quidē est q̄ adā nō accepit naturam ꝓpagandi nisi ꝑ vir̄ simul ⁊ mulierē. Siquidē humana natura non habet ⁊ impossibile cognoscit̄ vt solus vir aut sola mulier hoīem generare queat: natura tantū volūtate ꝓpria operante. Sicut nāq3 lim9 terre non accepat naturā aut voluntatem qua operante vir primus ille fieret: q̄3uis esset de quo a deo fieri posset: sic nō ē facta mulier de costa viri: aut vir de sola muliere operante natura aut voluntate hoīs: sed de9 ꝓpā voluntate ⁊ ptāte: fecit virum vnu3 de limo ⁊ alteru3 de sola femina: ⁊ feminā de solo viro. Licet em̄ nihil fiat: nisi volūtate dei faciente aut ꝑmittēte: quedā tn̄ sola ptās ⁊ voluntas eius facit: quedā creata natura: quedam volūtas creature. S3 sicut creata natura nihil ꝑ se facere potest: nisi qđ a voluntate dei accepit: ita voluntas creature nequit ꝑ se q̄cq̄3 opari: nisi qđ natura adiuuat aut ꝯcedit. Sola dei voluntas fecit in p̄ncipio rerum naturas: dans quibusdā competentes singulas volūtates: vt nature ⁊ voluntates s̄m ordinē sibi traditu3: suu3 opus in rerum cursu ꝑsoluerēt. Et adhuc multa fac̄: cū de eisde3 na-

turis ⁊ voluntatibus opatur: qđ ille ſm suū vsum ⁊ ppositū neq̄q̄ facerent. Solius quippe voluntatis dei opꝰ ē: tū mare siccū iter intra se pplo pbet: tū mortui resurgunt: tū aqua subito in vinū ꝯuertit: tū spiritusancto corda hoīm ea que nec p se nec p aliā creaturā sciunt docent: tum noxie volūtates a suo īpetu sola grā regēte ad h qđ pdest ꝯuertūt: tū alia mlta fiūt que nec creatura nec ciꝰ volūtas p vsitatū cursū suū oparet. Natura leuia sursū: grauia deorsū trahit: terrā aliqñ pus voluntate colente ⁊ semināte: aliqñ nullo voluntatꝭ opere pcedēte herbas ⁊ arbores innumeras pducere ⁊ eas fructificare facit: ⁊ alia mlta que facilius vsu q̄ doctrina cognoscimꝰ. Uoluntati imputāt illa que sunt hoīs: iter facere: edificare: scribere: loq̄ ⁊ similia q̄ nō nisi voluntas facit. Cum igit omia que fiunt si diligēter ꝯsiderent: fiāt aut sola volūtate dei: aut natura ſm vim a deo illi inditam: aut voluntate creature: ⁊ ea que nec natura creata nec voluntas creature: ſ solꝰ deꝰ facit: sp miranda sunt: apparet: quia tres sūt cursus rez: scꝫ mirabilis: naturalꝭ: voluntariꝰ. Et mirabilis q̄dē alijs aut eoꝝ legi nullatenꝰ subditus est: ſ libere dominat: neq̄ illis facit iniuriā qñ eis obuiare videtur: qꝛ nihil hñt nisi qđ ab illo acceperūt: nec ille dedit eis aliq̄d nisi sub se. Qm̄ g̃ ppagatio viri de sola ꝟgine: ita nō ē naturalis aut voluntaria ſ mirabilis: sicut illa que mulierē ptulit de solo viro. Et sicut creatio viri de limo palā est qꝛ nequaq̄ subiacet legibus ⁊ meritis illiꝰ ppagationis: qm̄ ⁊ voluntas ⁊ natura q̄uis discrete opentur: aliud eīm ibi facit voluntas: aliud natura: piter tñ verꝰ est hō ⁊ adā de nō hoīe: ⁊ iesus de sola muliere: ⁊ eua de solo viro: sicut est verus hō q̄libet vir aut mulier de viro ⁊ muliere. Oīs aūt hō aut adam est aut de adā est: ſ eua de solo adā est: ⁊ oēs alij de adā ⁊ eua. Qm̄ nā q̄ maria ď qua sola est iesus de adā ⁊ eua est: nō potest ipe ď eisdē nō esse. Sic nāq̄ expediebat vt q̄ redēpturꝰ erat genus humanū: esset ⁊ nasceret de pꝛe ⁊ matre omniū.

Qꝛ mala ade nulla rectitudine ad illum hominē transeant: Ca. XII

q Uomō aūt filius ꝟginis non sbiaceat pctō aut debito ade: sic q̄ q̄ non est difficile intelligere. Siquidē adā factꝰ est ⁊ iustus ⁊ liber a pctō ⁊ debito sepe fato ⁊ a pena pcti: ⁊ beatꝰ ⁊ potens seruare semp acceptā iusticiā: ⁊ p iusticiā eā quā diri libertatem ⁊ beatitudinē. Qm̄ g̃ cū hec bona sine oī difficultate posset sp seruare sibi: ñ seruauit ea sibi: ipe abstulit ⁊ hoꝝ se ꝯtrarijs ſbiecit. Factꝰ ē itaq̄ ſuꝰ pctī siue iniusticie ⁊ debiti qđ reddere neq̄t: ⁊ miserie de qua est impotētia bona pdita recupandi. Sicut igit alit nequiuit sibi auferre bona q̄ habebat: ⁊ attrahere mala q̄ non habebat: q̄ non seruādo sibi bona que potuit: ita nulli alij valuit eadem bona auferre atq̄ mala inferre: nisi nō seruando bona cui seruare quiuit. Seruare aūt nulli potuit ea bona nisi illis q̄ꝝ generationis ptātē voluntati subditā accepit. Nulli g̃ psone q̄uis ď se ppagate trāsmittere mala pdicta potuit: in cuius generatione nec natura illi data est ppagādi: nec volūtas ciꝰ q̄cq̄ opata est aut operari valuit. Quare ade mala pdicta nulla rōne aut rectitudine ad hoīem ꝯceptū de virgine transeunt.

Qꝛ ⁊ si nō esset deus sed purus hō: necesse tñ est illū talem esse qualis pmꝰ homo factus est: Ca. XIII.

i Tem si diligēter puro cordis ītuitu sapientē dei speculamur iusticiā: nimis absurdū intelli-

gitur vt p illud semen qđ non creata natura: nō voluntas creature: nō vlli data ptās producit aut seminat: sed solius dei voluntas ,ppria ad ,pcreandū hominē noua virtute mundū a peccato de virgine segregat alieni peccati seu debiti sine pene ad eundē hominē necessitas ptrāseat vlla: etiā si non assumaꝛ in psona dei: s vt purus hō fiat. Nam eadē ipa rōne qua non debuit deus adam facere nisi iustuꝫ: nec aliquo debito siue incōmodo grauatuꝫ: aperte mēs rōnalis cognoscit eē quē silr ,ppria volūtate et ꝟtute ,pcreauit alicui malo subditū fieri nō debere: qm̄ nimis incōueniens est oīpotenti ꝛ sapienti dei bonitati talem facere rationalē naturam sola ,ppria volūtate de materia in q̄ nullū est peccatuꝫ. Qđ qui nō intelligit: non cognoscit qđ deo nō cōueniat: Quapropter etiā si puꝝ hoīem sic faceret deꝰ: vt dictū est: necesse esset euꝫ non minori p̄ditum iusticia et beatitudine q̄ꝫ fuit adam cū primuꝫ factus fuit.

Qꝫ prepositẽ rationi nō refragetur qđ scriptū est: hominē de imundo semine: ꝛ i iniquitatibꝰ ꝯceptū: etiaꝫ si de aliquibus ,pprie dictuꝫ sit: Ca. XIIII.

Nam si alicuiꝰ mēs nō capit qđ de semine hoīs dixi: scꝫ nō esse in illo peccatū ante aīam rōnalē: sed īmundū peccato dici ꝛ ī iniq̄tate ,ppter futurā immundiciā cū iā erit hō: atqꝫ putat illū immundū eē in ipa ꝯceptiōe propria: qꝛ sicut ipe mihi opposui: legiꝛ: Quis potest facere mundū de immūdo ꝯceptuꝫ semine? Et: In iniq̄tatibꝰ ꝯceptus sum ꝛ in peccatis cōcepit me mater mea: Nō hic laboro qꝛ nō indigeo: vt qđ nō pōt capere capiat: sed peto vt qđ breuiter dicā attēdat. Illi vtiqꝫ qui h̄ dixerūt: aut voluerūt ea intelligi de

Job. 14.

Ps. 50.

oī hoīs semine: aut tantū de illo qđ cū cōsensu seminatur voluptatis: qđ non esset nisi brutoꝝ animaliū si homo non peccasset. At si de omni hoc senserunt: hoc semen de sola virgine sumptuꝫ immundū tanti viri asseruerunt: quod impiū est credere. Non vtiqꝫ hoc de illo scripserūt. Sed si de aliquo hominis semīe hoc iuxta hūc sensum protulerūt: nō nisi de illo qđ cū predicta voluptate concipitur intelligi voluerunt.

Qꝫ massa peccatrix non sit tota peccatrix: Ca. XV.

Hoc autēꝫ nullatenus refragatur nostre rationi: que semē de virgine sumptū asserit eē mūdū q̄uis sit de massa peccatrice. Nā quēadmodum cecitas non est in aliqua parte hominis nisi in oculo q̄uis homo dicaꝛ cecus vbi debet esse visus: non eī est in manu vel in pede: nec surditas ē nisi ī aure cū homo dicitur surdus: ita licet massa generꝫ humani peccatrix nominetur: nō tamen in vlla parte eius est peccatū: nisi vt dixi in voluptate quā in nulla hominis conceptione semen habere cognoscitur. Quāobrem nulla ratione vera aut verisimili contradicente si considerentur que supra dicta sūt: iā libere possumus concludere: qꝛ nulla ratio: nulla veritas: nullus intellectus pmittit ad hoīem ex sola ꝟgine ꝯceptū ō pctō masse peccatricꝫ q̄uis de illa sit aliq̄d assūptꝰ potuisse aut debuisse accedere etiā si nō eēt deꝰ.

Cur iohānes ꝛ alij q̄ similr ꝯcepti sūt p miraculū n̄ sint p se liberi a pctō. Ca. XVI

Quod si obijciūtur mihi iohannes baptista ꝛ alij qui de steri libꝰ ꝛ in q̄bꝰ p̄ senectute natura generādi iā erit emortua ,ppagati sūt: ꝛ q̄si p similē rationē putanꝛ debuisse nasci sine peccato ꝛ pena peccati: quia p miraculū concepti sunt: valde vtiqꝫ intelligenda est ab istis

aliena rõ illa que virginalẽ ꝯceptio/
nẽ liberã ab oĩ peccati monſtrat ne/
ceſſitate. Aliud eſt eñ inaudatũ ⁊ ĩ/
opinabile atq̃ nature incognitũ fa/
cere: ⁊ aliud naturã aut etate aut ali
quo vitio debilitatã ſanare ⁊ ad ſuũ
opus reuocare. Nã ſi adã nõ peccaſ/
ſet: ſicut ipe nulla ſenectute: nl'la cau
ſa infirmatus deficeret: ſic natura ꝓ
pagandi creata in illo ⁊ ad vtendũ:
vt iã dictũ ẽ: ei⁹ ptãti ſubdita nullo
caſu a ſuo curſu impediret. Nõ ḡ in
Iohãne ⁊ ſimilib⁹ eſt aliq̃d nouũ na
ture ade ſicut eſt in filio v̾ginis da/
tũ: ſꝫ qꝺ ſuis cauſis ĩfirmatũ erat: co/
gnoſcit̾ eſſe reparatũ. Quare qm̃ il/
li ꝑ ꝓpagationẽ naturalẽ datā ade
ſũt generati: nequaq̃ poſſũt aut de/
bent ei: de q̊ agim⁹ in ꝯceptiõis aſſi/
milari miraculo: vt ab original' vin/
culo peccati abſoluti poſſint oſtẽdi.

Cur deus incarnatus ſit cũ de adã poſſet facere homines nõ deos ſine pctõ tot q̊t ſufficerent: Ca. XVII.

Forſitan dicet aliquis: Si pur⁹
homo q̃ de⁹ nõ eẽt potuit fieri
de adã ſine oĩ pctĩ ꝯtagiõe ſic
dicis: cur neceſſe fuit deuꝫ incarnari:
cũ aut ꝑ vnũ taleꝫ qui eſſet ſine omi
peccato poſſet peccatores deus redi/
mere: aut tot q̊t neceſſarij erãt ad ꝑfi
ciẽdã ſuꝑnã ciuitatẽ hoĩes ſimili mi/
raculo facere? Ad qꝺ breuiter reſpõ
debo: Ideo de⁹ fact⁹ eſt hõ: qꝛ ñ ſuf
ficeret ad redimẽdos alios: ſic ĩ ſepe
fato opuſculo monſtratuꝫ eſt: hõ nõ
de⁹. Iccirco etiã nõ fecit tot homĩes
tales quot neceſſarij erãt: ne ſi null⁹
de ꝓpagatiõe naturali ſaluaret̾: fru/
ſtra naturã illã in adã cõdiſſet ⁊ q̃ſi
qꝺ ñ bñ feciſſꝫ correxiſſe videret̾: qꝺ
ſũme ſapiẽ nõ ꝯuenit de aliq̃ natura
facere. Nõ lõge ſuꝑ ĩueſtigare ꝓpo/
ſui: quõ ſemẽ ſumptũ de v̾gine q̃ mõ
ſtratũ erat nulluꝫ eſſe peccatũ liber
a neceſſitatib⁹ p̃dictꝫ: in q̃b⁹ oẽs ali
os hoĩes ꝯcipi poſuerã: poſſet intel/
ligi: Et de illa quidẽ nccitate q̃ recu/
perare iuſticiã quaꝫ deſeruit hũana
natura ꝑ ſe nequit: ⁊ de illa q̃ corpus
qꝺ corrũpit̾ aggrauat aĩaꝫ: ⁊ marie
in infantib⁹ illõ liberari poſſe: qꝛ hõ
ille de⁹ eẽt ꝯſiderabã: ſi p⁹ ab illo ne
ceſſitas peccati ⁊ debiti ade ⁊ ꝓrimo
rũ parentũ rõnabiliter alienarent̾.
Incepi itaq̃ querere quõ valeret h̊
intelligi de nccitate peccati ⁊ debiti
ade: vt de alijs poſtea facilius qꝺ q̃/
rebã inueniret̾: ⁊ abũdante gr̃a illi⁹
de cui⁹ ꝯceptiõis agit̾ mũdicia: factũ
eſt vt non mõ ab oĩ pctõ ⁊ debito et
neceſſitatib⁹ p̃fatis liberũ cognoſce/
ret̾: ſꝫ inſuꝑ hoĩem ita ꝯceptũ eẽ de/
bere p̃ditũ nõ maiori iuſticia vel be/
atitudine: q̃ꝫ in q̃ factus eſt adã ĩtel
ligibili rõne: etiã ſi nõ de⁹ ſꝫ pur⁹ ho
mo eſſe ꝓbaret̾. Siq̃dẽ ꝑiter irrõna
bile videbat̾: ⁊ peccatũ ⁊ penã pctĩ
ab vllis ꝑentibus ad illũ ꝑ talẽ ꝓpa
gationẽ deſcẽdere: ⁊ deũ ſpõte rati/
onabilẽ naturã iniuſtã: aut nulla ei⁹
ꝓmerente iniuſticia miſeram facere.

Q̊ de virgine iuſta de⁹ conceptus ſit: nõ ex neceſſitate: quaſi de peccatrice nõ poſſet: ſed quia ſic decebat: Ca. XVIII.

Quamuis ergo de mundiſſima
virgine filius dei verissime cõ
cept⁹ ſit: nõ tñ hoc ea neceſſita
te factũ ẽ: q̃ſi de peccatrice parẽte iu
ſta ꝓles rõnabilit̾ generari per hu/
iuſmodi ꝓpagationẽ nequiret. Sed
qꝛ decebat vt illi⁹ hoĩs ꝯceptio ꝺ ma
tre puriſſima fieret. Nẽpe decẽs erat
vt ea puritate q̃ maior ſub deo neq̊t
intelligi: v̾go illa niteret: cui de⁹ pat̾
vnicũ filiũ ſuũ quẽ de corde ſuo eq̃/
lem ſibi genitũ tãq̃ ſeipm̃ diligebat:
ita dare diſponebat vt naturalr̾ eſſet
vn⁹ idẽq̃ cõis dei p̃ris ⁊ v̾ginis fili⁹
⁊ quẽ ipe fili⁹ ſubſtãtialr̾ facere ſibi
matrẽ eligebat: ⁊ de q̃ ſpiritus ſanct⁹
volebat ⁊ oꝑaturus erat vt cõciperet̾
⁊ naſceret̾ ille de quo ipe ꝓcedebat.

Qualiter aūt virgo eadem p fidem
ante ipām ↄceptionē mūdata sit: di
xi vbi aliā rationē de hocipso vnde
h agit̄ reddidi. Que due rōes intel/
lectui meo vident̄ ad q̄stionē vna/
queqꝫ p se sufficere: sed ambe simul
aīo vim rationis ⁊ decorē actionis
querēti copiose satisfacere.

Quomodo ista ratio ⁊ altera alibi data concordent et differāt: Ca. XIX.

Et q̄uis ad idē tendāt: ī hoc
e tamē differunt ꝙ ista quidē
quā hic ꝓtuli monstrat deū
etiā de peccatricis virginis substan/
tia: q̄m nusq̄ʒ est ī hoīs natura p̄ter
voluntatē peccatū: prolē debere iu/
stā: imo non nisi iustā nulla ratione
repugnāte tali ꝓpagatiōe ꝓducere:
Illa vero ꝓbat ꝙ etiā si in tota vir/
ginis essentia peccatū esset: tamē ad
hmōi ↄceptionis mundiciā p fidem
mūda fieri possit. Atqꝫ ī ista omnis
mortis necessitas ⁊ cuiuslibet corru
ptionis siue laboris ab illo homine
aperte excludit̄: In illa aūt q̄stio ori
ri de hoc ipō videt̄: sed sufficiēti ra/
tione si diligent̄ ꝯspecta fuerit: solui
tur. Quapropt̄ ex vtraqꝫ palā est:
q: nihil nisi pia volūtate dn̄s nr̄ ac
redēptor sustinuit ī oīb⁹ q̄ passus ē.

Q: nat⁹ d̄ v̄gine ꝓ origi/nali pctō habuerit originalē iusticiam. Ca. XX.

Ut mihi videt̄ de pctō quidē
v originali: sic̄ ꝓposui: suffici/
enter ostēsum est: quō ad ho
minē de virgine ↄceptū nulla rōne
descēdere a parētib⁹ potuit: ſ; poti⁹
iust⁹ ⁊ btūs fieri rōne exigēte debu/
it. Nobrē q̄m de iusto patre scd̄m
diuinā: ⁊ de iusta matre scd̄m huma
nā naturā: iust⁹ ab ipā origīe: vt ita
dictū sit: nat⁹ ē: nō īcōgrue ꝓ origi/
nali ījusticia quā oēs filij ade hn̄t a
sua origine: iusticiā originalē habe/
re dicēdus est.

Cur nō potuit habere ꝑsonalē iniusticiā: Ca. XXI.

Ce ꝑsonali ījusticia supflu/
a um est disputare ꝙ ad illum
nō attigerit: q̄m humana na
tura nunq̄ʒ in illo sine diuina fuit:
nec illi⁹ aīa vnq̄ʒ aggrauata contra
voluntatē aut vllo modo impedita
est corpe corruptibili: que aīa quo/
niā ipsa īmo tot⁹ ille hō ⁊ verbū dei
deus vna ꝑsona semp extitit: nunq̄ʒ
sine pfecta iusticia ⁊ sapiētia ⁊ pote/
state fuit: quā semp a seipō ille scd̄m
ꝑsonā sicut deus habuit: licet in na/
turis: humana a diuīa q̄d habuit ac/
cepit. Altiorē aūt aliā rationē quō
deus assumpsit hoīem de massa pec
catrice sine pctō velut azymū de fer/
mētato: preter istā quā h: ⁊ illā quā
alibi posui: eē nō nego. Quā si mihi
ostēsa fuerit: libēter accipio: ⁊ meas
si quod nō arbitror ↄtra veritatē eē
poterint ostendi nō teneo.

De q̄ntitate pcti originalis. Caplm̄. XXII.

Pero pctm̄ origīale nec ma/
p ius pōt eē q̄ʒ dixi: nec min⁹:
q: cū infans iā rōnalis est:
hūana natura nō habet in illo iusti/
ciā quā accepit in adā ⁊ quā semp
deberet habere: nec eam excusat im/
potētia: q: nō habet sic̄ supra dictū
est. Illud tamē nō p oīa tā graue si/
cut supra posui existimo. Nam q̄m
ad hoīem d̄ virgine ↄceptū ostēde/
re volebā: illud nō ꝑtinere: tale istō
ↄstitui cui aliud nō possit addi: ne
sicut dixi ꝓpter hoc q̄d inuestigabā
videret pōdus eius minorare. De q̄
quid mihi videat̄: breuiter nūc ape/
riam. Pctm̄ ade ita in infantes de/
scēdere: vt sic puniri ꝓ eo d̄beāt ac si
ipsi singuli illud fecissent ꝑsonaliter
sicut adā: nō puto: q̄uis ꝓpter illud
factū sit vt coꝝ null⁹ possit nasci si/
ne peccato: q̄d sequit̄ dānatio. Cū Roma. 5
em̄ dicit apl's: q: mors regnauit ab
adā vsqꝫ ad moysen: etiā in eoꝫ qui

nō peccauerūt in similitudinē preua
ricatiōis ade: aperte videt̄ significa
re ꝙ non illis ꝑsonalit̄ imputet̄ ip̄a
ade ꝑuaricatio aut aliq̄d tā magnū:
q̄uis oēs filios ade excepto ꝟginis
filio: pctōres ⁊ filios ire ī scriptis su/
is ꝓnūciet. Nā cū ait: Etiā in eos q̄
nō peccauerūt in similitudinē ꝑuari
catiōis ade: pōt sic intelligi: ac si di/
cat: Etiā in eos qui nō tm̄ peccauert
q̄tū adā peccauit: ꝑuaricādo Et cū
Ibidem. ait: Lex aūt subintrauit vt abūdaret
delictū: aut intelligemꝰ peccatū ante
legē in illis qui nō peccauerūt ī simi
litudinē ꝑuaricatiōis ade: minus q̄
ade pctm̄: aut si minꝰ nō erat: abū/
dauit in eis peccatū post legē vltra
pctm̄ ade: qd̄ intelligere nequeo: cū
illud ꝯsidero de cuiꝰ pondere ⁊ satis
factiōe: in Cur deꝰ hō: qd̄ mihi visū
est sicut iā legisti exposui. Uex est tm̄
ꝙ nullus ad hoc ad qd̄ hō factꝰ est
⁊ ꝓpagatio illi data ē restituit̄: nec
a malis in q̄ incidit humana natura
eruit̄ nisi ꝑ satisfactionē illiꝰ peccati
per qd̄ ī eadē mala ip̄a se precipita/
uit. Dicet aliq̄s: Si nō habēt singl'i
pctm̄ ade: quō asseris nullū saluari
sine satisfactiōe peccati ade? Nā q̄li
ter iustus deus exigit ab illis satisfa/
ctionē peccati qd̄ nō habēt? Ad qd̄
dico. Deꝰ nō exigit ab vllo peccatore
plusq̄ dz: Sed qm̄ nullꝰ pōt redde/
re quantū debet: solus christus red/
didit ꝓ oībus qui saluant̄ plusq̄ de
bēt: sicut iam in p̄fato opuscl'o dixi.
Adhuc alio quoq̄ modo videnduz
est qua rōne pctm̄ minꝰ sit in infan/
tibus q̄ in adā cū ab illo in oēs de/
scēdat. Per vnū em̄ hominē qd̄ est
per adā peccatū mors intrauit ī hūc
mundū ⁊ ꝑ peccatū mors. Cur autē
vnus sit nō cognoscit̄: sicut ⁊ quō
insit nō intelligit̄.

Cur ⁊ quō descēdat ī in/fantes: Caplm̄. XXIII

Quod q̄uis supra dictum sit
q̄ntū opus erat ad h̄ qd̄ q̄re/
bat̄: tū n̄ erit sup̄fluū si h̄ bre
uit̄ repetit̄. Eq̄dē negari neq̄t īfan/
tes in adā fuisse cū peccauit: sed ī il/
lo causaliter siue materialiter velut
in semine fuerūt: in seipsis persona/
liter sūt: q2 in illo fuerūt ip̄m semē:
in se singuli sunt diuerse persone. In
illo non alij ab illo: in se alij q̄ ille.
In illo fuerūt ille: in se sunt ip̄i. Fue
runt igitur in illo ꝫ non ipsi: quoniā
nondū erāt ipsi. Forsitan dicet ali/
quis. Istud esse q̄ alij hoīes in adaz
fuisse dicunt̄: quasi nihil ⁊ inane qd̄/
dam est: nec est nominandū esse. Di/
cat ergo illud eē fuisse nihil: aut fal/
sum siue vanū quo fuit christꝰ scd̄m
semē in abraā: in dauid ⁊ in alijs pa
tribus: ⁊ quo oīa q̄ sunt ex semīe fue
runt in seminibꝰ: ⁊ nihil fecisse deum
cuz oīa que ꝓcreant̄ ex semine: ip̄e
fecit prius in seminibus ip̄is: ⁊ dicat
nihil vl' vanū aliq̄d eē hoc: qd̄ si ve/
re nō esset hoc: q̄ videmꝰ eē nō eēnt.
Si em̄ verū nō est: ea q̄ natura pro/
creat ex seminibꝰ in illis prius aliq̄d
fuisse: nullomō ex ipsis eēnt. Qd̄ si
hoc dicere stultissimū est: nō ē falsū
vel vanū: sed verū ⁊ solidū esse fuit
q̄ fuerūt oēs alij hoīes in adā. Nec
fecit deus inane aliq̄d cū eos in illo
fecit esse. Sed sicut dictū est in illo
fuerūt: nō alij ab illo: ⁊ id̄o lōge ali
ter q̄ sūt in seip̄is. Uerū q̄uis con/
stet eos ī illo oēs fuisse: solus tamē
filiꝰ ꝟginis valde diuerso modo ab
alijs in illo fuit. Oēs quippe alij sic
fuerūt in illo vt ꝑ naturā ꝓpagandi
que potestati ⁊ voluntati eius subdi
ta erat de illo essent: solus vero iste
nō sic in eo fuit vt ꝑ naturā aut vo/
lūtatē eiꝰ de illo fieret. De alijs em̄
accepat adā q̄n peccauit vt esset hoc
de quo illi futuri erāt ⁊ vt de illo es/
sent: de isto xp̄o vt esset vnde futurꝰ
erat: nō aūt vt de illo esset: q2 non
erat ī eiꝰ ptāte vt de ip̄o ꝓpagaret̄.
Sed nec in potestate eius erat vt de
alia eēntia aut d̄ nihilo fieret. Qua/
re non erat in eo vt hoc aliquo mo/
do esset. Nam nec in potestate natu
re: nec in potestate voluntatis eius

erat: erat tamen in eo natura de qua propagandus erat: nec eius sed dei potestate. Nā & si vsq ad virginem matrē in parētib⁹ & volūtas semiā/ uit & natura germinauit: vt sc̄a vir/ go partim naturali parti vo[luntario] cursu ad suū esse ab adā pducer&̄ sicut oēs alij: in illa tū nec voluntas creature plē semīauit: nec natura ger minauit ꝗ spūssanct⁹ & virt⁹ altissi/ mi de v̄gine muliere virū mirabilit̄ pcreauit. De alijs ꝗ erat in adā: id est ī ei⁹ potestate vt ī illo eēnt: ō isto vero nō erat in illo vt aliq̄ mō esset: sicut nō erat in limo vū vir primus factus est vt de illo eēt mirabiliter: neq in viro vt eua: de illo queadmo dū facta est: esset. Sed nec in aliquo eoꝝ in quib⁹ fuit ab adā vsq ad ma riā erat vt eēt: fuit tū in illis qꝛ erat in eis. Aū ipse assumēd⁹ erat quem admodū erat ī limo vū prim⁹ hō fa ctus est: & in eo vū eua facta est: non volūtate creature aut ptāte: sed sola diuina virtute: sed iste tāto mirabi/ lius & maiori gratia: quāto illi puri hoīes: hic hō deus factus est. Ualde itaq diuerso mō iste erat in adā qū peccauit: ꝙ erāt illi qui volūtario & naturali cursu pcreāt̄. Illos ꝗ q̄dā/ mō fecit adā ad quos p acceptā po/ testatē humana volūtas seminando & natura germinando pcreauit: istū vero non nisi de⁹ fecit ꝙuis ō adā: qꝛ nō p adā sed per se velut de suo. Quid ꝗ ɔuenietius ad ostendendā magnitudinē bonitat⁹ dei & plenitu/ dinē gratie quā ade cōcedebat ꝙ vt sic tradiderat ppagandi naturā: vt quoꝝ esse ī illi⁹ ptāte sic erat: vt qō ille naturaliter erat: hoc illi p illū es/ sent. Ita quoq in ei⁹ eēt arbitrij li/ bertate vt qualis erat ipē in iusticia et felicitate: tales eos ppagaret: hoc igit̄ illi datum est. Qm itaq in tan/ te gratie celsitudine positus: bona q̄ sibi & illis seruanda acceperat spon te deseruit: icidrco filij pdiderūt que pater illis cū seruando dare posset nō seruādo abstulit. Hec mihi suf/ ficere videtur ratio cur ad infantes peccatū & mala descendāt ade: si dili genter remota nostra volūtate: que sepe & multū impedit mentē ab intel lectu rectitudinis ipsa pura iusticia ɔsideret. Qualiter aūt peccatū idē mihi videat̄ ad eos descendere: pau/ cis expediā. Est peccatū a natura vt dixi: & est peccatū a psona. Itaq qō est a psona potest dici personale: qō aūt a natura naturale qō dicit̄ origi nale. Et sic psōale trāsit ad naturā: ita naturale ad personā hoc modo: qō adā comedebat hoc natura exi/ gebat: quia vt hoc exigeret sic creata erat. Quia x̄o de ligno vetito come dit: nō hoc volūtas naturalis sed p sonalis: ꝗ ē propria fecit: qō tamen egit persona non fecit sine natura. Persona em̄ erat ꝙ dicebatur adā: natura ꝙ homo. Fecit igitur perso/ na peccatricem naturā: quia cū adā peccauit: homo peccauit. Siquidē non quia homo erat: vt vetitum p̄/ sumeret: impulsus est: sed ppria vo/ luntate (qō non exegit natura sed persona concepit) attractus est. Si/ militer fit in infantibus econuerso. Nempe quod in illis non est iusticia quā debēt habere: nō hoc fecit illo/ rū volūtas personalis sicut in adā: sed egestas naturalis quā ipsa na/ tura accepit ab adam. In adam nā/ q extra quem de illa nihil erat: est nudata iusticia quā habebat: & ea semper nisi adiuta caret hac ratio/ ne: quia natura subsistit ī personis: et persone nō sunt sine natura: facit natura personas infantium peccatri ces. Sic spoliauit persona naturam bono iusticie in adā: & natura egēs facta: omnes personas quas ipsa de se procreat eadem egestate peccatri/ ces & iniustas facit. Hoc modo trās/ it peccatum ade personale in omnes qui de illo naturaliter propagan/ tur: et est in illis originale siue natu/ rale. Uerum patet magnam esse

distantiā inter peccatū ade ⁊ pctm̄ eoꝝ: qꝛ ille peccauit ꝓpria voluntate: illi naturali peccant necessitate: quā ꝓpria ⁊ ꝑsonalis meruit illius volūtas. Sed cū nemo dubitet (ꝗa par pena nō sequatur imparia peccata: in hoc tamē similis est ⁊ personalis ⁊ originalis peccati dānatio) quia nullus admittitur ad regnum dei ad qđ fact⁹ est hō nisi ꝑ mortem christi: sine qua non reddit̄ qđ pro ade pctō debet̄: ꝙuis nō oēs parit̄ in inferno torq̄ri mereant̄. Nā post diē iudicij nullus erit angel⁹ aut hō nisi aut in regno dei aut in inferno. Ita igit̄ ⁊ peccatū infantiū min⁹ est ꝙ̄ peccatum ade: ⁊ nll's tñ sine illa vniuersali satisfactiōe saluat̄ ꝑ quā et magnū ⁊ ꝑuū dimittit̄ pctm̄. Cur aūt nō sit illa sine morte: ⁊ quō ꝑ illam sit salus hoīm: in ꝑ̄fato libro sicut deus mihi dedit quesiui ⁊ dixi.

Qꝛ pctā parētū post adā non computet̄ in originali pctō filioꝝ: Ca. XXIIII.

p Arentū ꝟo primoꝝ peccata ad originale peccatū nō estimo ꝑtinere. Quippe si adaꝫ nequisset ad eos quos generaturus erat iusticiā suam ꝑducere: nequaꝙ̄ posset eis suā iniusticiā trāsmittere. Quare qm̄ nll's post adā filijs suis quiuit iusticiā suā ꝓuare: nullā video ratione cur primoꝝ parentum pctā filioꝝ debeant aīab⁹ imputari.

Deniqꝫ nulli dubiuꝫ est ꝙ infantes nullā seruāt rectitudinē volūtatis ꝓpter ipam rectitudinē. In hoc ergo sūt oēs pariter iniusti: qꝛ nō illā habēt quā oīs hō habere debet iusticiā. Hec nuditas iusticie descēdit ad oēs ab adā: ī quo humana natura se spoliauit eadē iusticia. Nā etsi in adā illi remāsit aliqua iusticia: vt in rebus aliquib⁹ rectā seruaret voluntatē: sic tamē priuata est illo dono quo sibi iusticiam custodire poterat in posteros: vt in nullo eoꝝ ipsa cū aliqua iusticia se ꝓpagare queat. Plus itaqꝫ in infantib⁹ auferre sibi nō valuit ꝙ̄ oēm iusticiā ⁊ beatitudinē: q nulli dat̄ quasi carēti debita iusticia. Qꝛ aūt primoꝝ parentū iniusticia possit hāc augere iusticie nuditatē: q nō valet in infantes ab ade pctō maioꝛ descēdere: nō videt̄ possibile. Nā vbi nll'a est iusticia: nulla pōt auferri iusticia. Unde aūt nulla pōt absentari iusticia: ibi addi nll'a valet iniusticia. Nullā ergo infantibus suis addere queūt iniusti parentes iniusticiā sup ꝑ̄dictā nuditatem iusticie. At vbi nulla est iusticia: nil prohibet aliquā poni iusticiā. Uerisimilius igit̄ ⁊ possibilius videtur si parētes iniusti aliquā suis īfantib⁹ addere dicūt̄ iniusticiā ꝙ iusti suis aliquā dare possint iusticiā. Qđ si sic: hn̄t infantes iustoꝝ aliquā iusticiā. Si ꝟo hoc ē: leui⁹ dānāt̄ ꝙ̄ infantes iniustoꝝ si moriunt̄ sine baptismo: aut si saluent̄ cū aliquo suo ꝑ̄cedēti merito eligunt̄. Qđ paul⁹ apl's negat vbi ꝑ Jacob ⁊ esau ꝓbat nullū nisi oīm merita ꝑ̄uenīēte gratia saluari. Qm̄ itaqꝫ nullā dāt iusti parētes añ baptismū infantibus suis iusticiā: nullā itaqꝫ addūt iniusti suis iniusticiā. Qđ si dicit̄: nō addūt iniusti parētes suis infantib⁹ aliquā iniusticiā quib⁹ auferre nequeūt vllā iusticiā: ꝫ originalē quā hn̄t ab adā faciūt in eis grauiorē: ꝫ ⁊ iusti ī suis reddūt eam leuiorem. Quare si min⁹ sint iniusti infantes iustoꝝ ꝙ̄ iniustoꝝ: min⁹ debent reprobari ꝙ̄ illi. Qđ dicat qui audet et ondere pōt: Ego ꝟo nō audeo cū mixti videā ⁊ iustoꝝ ⁊ iniustoꝝ īfātes ad baptismi grām eligi ⁊ ab illa reprobari. Sed ⁊ hoc si ꝗs dic̄: nō valet ondere: Quippe sicut hoc mō nō est iusto iustioꝛ: nisi q̄ volūtate magis aut appetit aut vitat qđ dꝫ: ita nō ē iniusto iniustioꝛ nisi q̄ pl⁹ aut amat: aut ꝯtēnit qđ non debet. Si igit̄ infantes nequeunt ondi mox vt aīam

Roma. 9

habēt: alius alio magis vl' min⁹ velle qđ debet aut qđ non debet: nemo pōt ꝓbare ꝙ in infātib⁹ ali⁹ alio naſcat̃ iuſtior vl' iniuſtior. Pariter ꝗ nec iuſti ſua iuſticia reddere videnť in ſuis infantib⁹ originalē iniuſticiā leuiorē: nec īiuſti ī ſuis ſua īiuſticia grauiorē. Quapropť ſi parētes iniuſti nec nūero nec magnitudīe queant originale pctm̄ ſuis īfantib⁹ ſuo pctō augere: videť mihi pctā parentū poſt adā ī infantū originali pctō non deputari. Nec nego ꝓpter merita bona parētū filijs mlta ꝛ magna bñficia corꝑis ꝛ aīe impendi: ꝛ ꝓpť pctā parētū filios ꝛ nepotes vſq₃ in tertiā ꝛ q̃rtā generationē: ꝛ forſitan vltra: diuerſis tribulatōib⁹ in hac vita flagellari: ꝛ ea ꝑdere bona etiā in aīa q̄ forſitā ꝑ illos ꝯſeq̄renť ſi iuſti eēnt. Quoꝝ exēpla nimis lōgū eſt īſerere. Sȝ dico pctm̄ origīale ī oīb⁹ infātib⁹ cōceptis naturaliť eq̄le eſſe ſic pctm̄ ade: qđ eſt cā cur naſcanť ī illo: et ad oēs ꝑtinet eq̄liter.

Quō noceant animabus eorum: Caplm̄. XXV.

Si aūt pctā parentū aliq̄ñ nocēt aīab⁹ filioꝝ: hoc mō potius fieri exiſtimo: nō ꝙ ea illis de⁹ imputet: aut ꝙ eos in aliqua delicta ꝓpter parētes inducat: ꝗ qm̄ ſicut ſepe meritis parētū filios iuſtorū a pctīs eruit: ita filios iniuſtoruȝ eorum meritis in ſuis aliq̄ñ derelinquit. Qm̄ em̄ nemo liber eſt a peccato niſi dō liberāte: ꝛ cū nō liberat dicit̃ īducere: ꝛ cū nō mollit indurare. Nā q₃ ſatꝭ videť ſuſceptibili⁹ ꝙ de⁹ aīam peccatricē cui nihil p̄ter penaȝ debet ꝓpter parentū pctā: in ſuis dimittat pctīs vt ꝓ ipſis puniať: q̄₃ ꝙ eā alienis oneret vt ꝓ ill' torq̄ať. Ita igiť ſine repugnātia ꝛ originale pctm̄ eſt idē in oīb⁹: ꝛ fili⁹ nō portabit iniq̄tatē patriſ: ꝛ vnuſq̄ſq₃ onus ſuū portabit: ꝛ recipiet ꝓut geſſit in corꝑe ſiue bonū ſiue malū: ꝛ reddet deus peccata parentum filijs in tertiā ꝛ q̃rtā generationeȝ: et ſi hoc fit in aīa: ꝛ quicq̄d aliud legiť qđ animab⁹ filioꝝ imputari pctā parentuȝ ſignificare videť: Quippe nō moritur aīa filij pctō patrꝭ ꝗ ſuo: nec portat q̄s iniq̄tatē patris cū in ſua relinquiť ꝗ ſuā: nec on⁹ alienū ꝗ ſuū: nec recipit ꝓut pater: ſed ꝓut ip̄e geſſit ī corꝑe. Sed qm̄ ꝓpter pctā parentū a ſuis malis nō eſt liberat⁹: ea q̄ portat eiſdē pctīs parentū imputanť.

Quō nullus portet peccatū pr̄is ꝗ ſuū: Ca. XXVI.

Et ſi obijciť: q₂ oēs q̄ nō ſaluanť ꝑ fidē q̄ eſt in xp̄o: portāt iniq̄tatē ꝛ onus ade: vt ꝑ hoc velit ꝓbare infantes aut alioꝝ q̄₃ parētū īiq̄tates ſiliter debere portare: aut illi⁹ nō debere: ꝯſideret diligenť q₂ nō portāt īfanteſ peccatū ade ꝗ ſuū. Nā aliud fuit pctm̄ ade: aliud infantū: q₂ differūt vt dictū ē. Illud enim fuit cauſa: iſtud eſt effectus. Adā caruit debita iuſticia: nō quā alius ꝗ quā ip̄e deſeruit: infantes carēt ea: nō quā ip̄i ꝗ ali⁹ dereliquit. Nō eſt ꝗ idē pctm̄ ade ꝛ infantū. Et cū dic̄ apl's: qđ ſupra poſui: q₂ Roma. 5
mors regnauit ab adā vſq₃ ad moyſen: etiā ī eos q̄ nō peccauerť ī ſimilitudinē p̄uaricatiōis ade: ſicut ſignificat infantū minus eſſe q̄₃ ade peccatū: ita apte mōſtrat aliđ eē. Quapropť cū dānať īfās ꝓ pctō origīali: dānať nō ꝓ pctō ade ꝗ ꝓ ſuo. Nā ſi ip̄e nō haberȝ ſuū pctm̄: ñ dānareť. Ita ꝗ nō portat iniq̄tatē ade ꝗ ſuā: q̄₃uis iō dicať portare q₂ iniq̄tas illi⁹ pctī iſti⁹ cā fuit. Hec aūt cā q̄ fuit in adā vt infantes ī pctō naſcāť: nō eſt ī alijs parētib⁹: q₂ nō hȝ ī eis humana natura ꝑtātē: queadmodū dixi: vt filij iuſti ꝓpagenť: quare nō ita ſeq̄ť vt ꝑ pctō illoꝝ ſit in infantibus pctm̄ ſic ꝓ pctō ade.

Quid ſit origīale pctm̄ et ꝙ ī oīb⁹ ſit eq̄le: C. XXVII.

Riginale igit̃ pctm̃ nõ aliud
o intelligo q̃ꝫ qđ eſt in infante
mox vt aĩam habet rõnaleꝫ
quicquid pri⁹ in corpe nõdũ ſic ani/
mato factũ ſit: vt eſt aliq̃ mẽbroꝛuꝫ
corruptio: vl' poſt ſiue in aĩa ſiue in
corpe futurꝝ ſit: Qđ ꝓpt̃ predictas
eſtimo rõnes in oĩbus infantib⁹ na/
tural'r ꝓpagatis eſſe eq̃le: ⁊ oẽs qui
in illo ſolo moriunt̃ equalit̃ dãna/
ri. Siq̃dẽ q̃cq̃d pctĩ ſup illđ addit̃ ĩ
hoĩe: ꝑſonale eſt. Et ſic ꝑſona ꝓpter
naturã peccatrix naſcit̃: ita natura
per ꝑſonam magis peccatrix reddi/
tur: qꝛ cũ peccat ꝑſona quelibet: pec
cat homo. Hoc pctm̃ qđ originale di
co: aliud intelligere neq̃o ĩ eiſdẽ in/
fantib⁹: niſi ipam quã ſupra poſui:
factã ꝑ inobediẽtiã ade iuſticie de/
bite nuditatẽ: ꝑ quã oẽs filij ſũt ire:
qm̃ ⁊ naturã accuſat ſpõtanea quã
fecit in adã iuſticie deſertio: nec ꝑſo/
nas excuſat vt dictũ eſt recuperandi
ĩpotẽtia: quã comitat̃ btĩtudinis q̃ꝫ
nuditas: vt ſicut ſũt ſine oĩ iuſticia:
ita ſint abſq; oĩ btĩtudine: ꝑ q̃s duas
nuditates in hui⁹ vite exilio expoſiti
ſũt: qꝛ parẽtes pctĩs ⁊ miſerijs inceſ
ſanter vbiq; occurrentib⁹: ⁊ vndiq;
irruentibus: niſi quãtũ diuina defen
dunt̃ diſpoſitione.

Cõtra illos qui nõ putãt infantes debere dãnari.

Caplm̃. XXVIII.

Ant quoꝝ anim⁹ infãtes de
ſ bere dãnari: q̃ ſiñ baptiſmo
moriunt̃ ob ſolã iniuſticiam
quã dixi: nõ vlt accipe: qm̃ nll's hõ
iudicat eos rephendẽdos de pecca/
to aliene ꝑſone: ⁊ qꝛ nõdũ ſunt iuſti
et intelligẽtes ĩ tali etate: nec putãt
deũ diſtricti⁹ innocẽtes debere iudi
care q̃ꝫ iudicent hoĩes. Quib⁹ di/
cendũ eſt: q aliter de⁹ erga infantes
đbeat agere: aliter hõ. Nã hõ nõ de
bet exigere a natura qđ ipe nõ dedit
et qđ ſibi nõ debet̃. Nec iuſte redar
guit hõ hoĩem cũ culpa naſci: ſine q̃
ipſe nõ naſcit̃: ⁊ de q̃ nõ niſi ꝑ alium
ſanat̃. De⁹ v̄o recte exigit a natura
qđ ei dedit: ⁊ qđ ſibi iuſte đbet̃. Sꝫ
et hoc iudiciũ quo infantes dãnant̃
nõ eſt alienum multũ ſi ꝯſideret̃ ab
hoĩm iudicio. Si q̃s em̃ vir ⁊ vxor
eius ad magnã q̃ndã dignitatẽ vel
poſſeſſionẽ nullo ſuo merito ſed gra
tia ſola ꝓfecti: ſimul crimẽ graue in/
excuſabiliter cõmittunt: ⁊ ꝓ eo iuſte
deijciunt̃: ⁊ ĩ ſeruitutẽ redigunt̃: q̃s
dicet filios q̃s poſt dãnationẽ gene/
rant eidẽ nõ debere ſubiacere ſuitu/
ti: ſꝫ potius ad bona q̃ parẽtes iuſte
ꝑdiderũt gratis oportere reſtitui?
Tales ſt̃ ꝓmi parẽtes ⁊ filij eoꝝ: q̃s
iuſte ꝓ culpa ſua de beatitudine in
miſſã dãnati ĩ eodẽ generãt exilio.
De ſimilib⁹ itaq; ſil'e debet eſſe iudi
ciũ: Sꝫ đ illis tãto diſtricti⁹: quãto
delictũ eoꝝ ꝓbari põt improperabi
lius. Deniq; oĩs hõ aut ſaluat̃ aut
dãnat̃: oĩs aũt qui ſaluat̃ ad regnũ
celoꝝ admittit̃: ⁊ oĩs q̃ dãnat̃ ab eo
excludit̃. Qui v̄o admittit̃: ꝓuehit̃
ad ſil'itudinẽ angeloꝝ in quib⁹ nul/
lũ vnq̃ꝫ fuit aut erit pctm̃: qđ fieri ne
quit q̃ꝫdiu eſt ĩ eo aliq̃ macula pctĩ.
Impoſſibile itaq; eſt aliquẽ hoĩem
cũ aliquo q̃ꝫuis paruo pctõ ſaluari.
Quare ſi qđ dixi origĩale pctm̃: eſt
aliqđ pctm̃: nec̃e eſt oẽm hoĩeꝫ ĩ eo
natũ illo nõ dimiſſo dãnari.

Quõ impotẽtia habendi iuſticiã excuſet eos poſt baptiſma: Ca. XXIX.

Ixi impotẽtiã hñdi iuſticiaꝫ
d nõ excuſare ĩiuſticiã infanti/
um: Queret ꝗ aliq̃s forſitã
dicẽs: Si ĩ infante pctm̃: id eſt iniu/
ſticia eſt ante baptiſmũ: nõ excuſat̃
ĩpotẽtia hñdi iuſticiã ſic̃ dicis: q̃a in
baptiſmo nõ remittitur pctm̃ niſi qđ
pri⁹ erat: cũ poſt baptiſmũ ſit ſine iu/
ſticia quãdiu infãs eſt: nec intellige
re põt iuſticiã quã ſuet. Siq̃dẽ iu/
ſticia ẽ rectitudo volũtat' ꝓpt̃ ſe ſer
uata: quõ nõ ẽ ĩiuſt⁹ etiã poſtq̃ꝫ ba/
ptizat⁹ eſt? Si ꝗ baptizat⁹ morit̃ ĩ in
fantia: nõ ſtatĩ poſt baptiſma cũ pe/

nitere nō dū ſcit: qm̄ nō habet debi/
tā iuſticiā: nec excuſat̄ īpotētia: īiu/
ſtus trāſit de hac vita ſic̄ faceret an̄
baptiſmū: nec ad r̄gnū dei admittit̄:
intra qđ nll's īiuſt⁹ recipit̄: qđ catho/
lica nō tenet eccl'ia. Qđ ſi in baptiſ/
mo pctm̄ in infantia futurū remittit̄
infātib⁹: cur nō ꝛ illa q̄ ī ſeq̄nti fiūt
etate? Ad qđ rn̄deo: ꝙ in baptiſm o
pctā penit⁹ q̄ an̄ baptiſmū erāt delē
tur. Qua ꝓpt̄ originał īpotētia iu/
ſticiā hn̄di iā baptizati nō imputat̄
ad pctm̄ ſic̄ pri⁹. Quēadmodū igit̄
pri⁹ excuſare nō poſat abſentiā iu/
ſticie: qm̄ ipa erat ī culpa: ſic p⁹ ba/
ptiſmū illā oīno excuſat q꞉ remanet
ſine oī culpa. Vn̄ fit vt iuſticia q̄ an̄
baptiſmū debebatur infantibuſ: ſine
oī excuſatiōe p⁹ baptiſmū ab ill' non
exigat̄ q̄ſi ex dbito. Mediu g̃ ſola ori
ginali impotētia nō hn̄t iuſticiā: nō
ſt̄ īiuſti: qm̄ nō ē ī eis abſentia debi
te iuſticie. Nō em̄ eſt debitū: qđ ſine
oī culpa ē impoſſibile. Quare ſi ſic
moriūt̄: q꞉ nō ſūt īiuſti: nō dānāt̄:
ſꝫ ꝛ iuſticia chriſti q̄ ſe dedit ꝓ ill': ꝛ
iuſticia fidei mr̄is eccl'ie q̄ ꝓ illis cre
dit q̄ſi iuſti ſaluāt̄. Hec breuit̄ đ ori
ginali pctō ꝓ capacitate ītellectus
mei: nō tam affirmādo q̄ꝫ cōiectādo
dixi: donec mihi de⁹ aliq̄n meli⁹ reue
let. Si cui ꝯo alit̄ viſū fuerit: nulli⁹
reſpuo ſn̄iam ſi vera ꝓbari poterit.

Bti Anſelmi archiepi cā/
tuarieſiſ: liber đ ꝯceptu v̄gi
nali ꝛ pctō origiali explicit

Declaratō cui⁹dā ſr̄ eođ li.

Vidā qđ

ꝫ dr: ſcꝫ ī ſemīe q̄ ꝯci/
pit̄ hō: nō mag̃ eē cul
pā aliquā vł origialē
vel actualem q̄ꝫ eſt in
ſputo vł ſanguīe: ſi q̄s mala volūta/
te expuat: aut de ſanguine ſuo aliq̄d
emittat: r̄ꝑhēdūt falſū eē: ex ꝫ aſtru
entes ꝙ in ipo ſemīe ſit q̄dā fomes
pctī corruptiōis nature hūane ꝛ in/
de origo pctī originał. Sꝫ ſi ab eis
q̄rat̄ q̄d appellēt fomitē pctī qđ ī il/
lo ſit ꝛ corruptionē nature: nō vido
q̄d rn̄dere poſſit đ rōe. Nlla em̄ res
rōe carēs vł ad pctm̄ īcitare p̄t vł ad
ꝯtutē: vt ait Amb. đ ſacris: ſmone
p̄mo. Iude⁹ vrceos baptizat ꝛ cali/
ces: q̄ſi inſenſibilia vł culpā poſſint
habere vł grāꝫ. Qđ igit̄ nec culpā
pōt hr̄e nec laudē: nō pōt fomes eſſe
pctī vł ꝯtut̄. Tale eſt ſemē q̄ ꝯcipi
tur hō cū ſit inſēſibile: g̃ inſēſibile ſe/
mē illđ cū ī eo nō ſit: nec eē clpa poſ
ſit: nec ē nec eſſe pōt fomes pctī. Qr
aūt in coipo ſit cā corruptiōis hu/
mane nature nō videt̄ ſi vocāt corru
ptionē eā q̄ đ pctō ꝓceſſit ꝛ cū pctō
ineſt. Eſt em̄ q̄dā nature nr̄e corru/
ptio: q̄ de pctō q̄dē ꝓceſſit: ſꝫ cū pctō
ineſt aliq̄n: aliq̄n cū pctō non ineſt.
Corruptio illa q̄ tantūmō pena eſt
ꝛ nō pctm̄: vt morbi corpoꝝ noſtro/
rū ꝛ alie incōmoditateſ: ꝛ mors ipa
q̄ corruptio ſine pctō fuit in corpo/
re chriſti: ꝛ ſine pctō mortali ē ī ſan/
ctis hoīb⁹ in hac vita: eadē cū pctō
ineſt pctōrib⁹. Hec corruptio nō hꝫ
cām in ſemine nec ex ſemine: licet per
trāſeat in oēs qui gignunt̄ paterno
ſemīe. Sꝫ cū ſit pena pctī: hꝫ cauſā
in pctō primi parētis: ꝓpter qđ in/
flicta ē: nō ſemini inſenſibili: ſed eis
qui ſentire ꝛ ſuſtinere debēt moleſti
am afflictiōis. De hac aūt corrupti/
one orit̄ q̄dā alia corruptio: q̄ in ſe/
mine quidē eſt nō aūt a ſemīe cauſā
hꝫ: vt cū de morbidis parētib⁹ ſemē
morbidū format̄ ī morbidā ꝓlē: de
q̄ medici ꝯſiderant: ſꝫ ī hac nec cul/
pa eſt originalis nec actualis. Et de
hac nō puto eos dicere. Si aūt vo/
cāt corruptiōꝫ ipꝫ pctm̄ quō q̄dā p̄t
dici corruptio ꝯtut̄: ea lōge ē a p̄di
cto ſemīe: vt p̄miſſa ābroſij docꝫ au
ctoritas. Quid g̃ appellāt fomitē
pctī vł corruptiōꝫ nat̄e q̄ ē ī ſemīe?
Forte dicere volēt qđ ꝫ auctas ꝯa
ſit: ſꝫ đ ſemib⁹ ex q̄b⁹ hoīes ſit: ſic ꝯa

eſſe non poſſit:ſicut etiā ab ambro/
ſio de illis dicta nō fuerit. Nā ꝙ in
tali ſemine ſit peccatū: oñdit Augu
ſtin⁹ in ſcd̄o libro de nuptijs ⁊ ꝯcu/
piſcētia. Natura hoīs inquit habet
auctorē deū: in q̄ ex vitio inobedien
tie trahit͛ originale peccatū. Nā ſi
ſemē ip̄m nullū habꝫ vitiū: qd̄ ē qđ
Sap. 12. ſcp̄tū eſt in libro ſapiētie: Nō ignaras
qm̄ nequā eſt illoꝝ natio ⁊ natural͛
malicia ip̄oꝝ: et qm̄ nō poterat mu/
tari cogitatio illoꝝ in ppetuū: Se/
mē eni erat maledictū ab initio. Nē
pe de quibuſcū ꝙ dicat iſta: ď homi/
nib⁹ dicit: Quō ē ğ cuiuſlibet hoīs
malitia naturalis ⁊ ſemē maledictū
ab initio: niſi ad illud reſpiciat͛: ꝙ
per vnū hoīem pctm̄ in mūdū ⁊ per
Ro. 5. peccatū mors ⁊ ita in oēs hoīes per/
trāſijt ī q̄ oēs peccauerūt? Cui⁹ aūt
hoīs cogitatio nō pōt mutari in ppe
tuū: niſi qꝛ per ſeip̄am non pōt niſi
gratia diuīa ſubueīat: q̄ nō ſubueni
ente: quid ſūt hoīes: niſi qđ ait pe/
tr⁹ ap̄ls: velut muta aīalia ꝑcata
natural͛r ī captiuitatē ⁊ īteritū: hec
auguſtin⁹. Ecce aiūt habetis in hac
auctoritate culpā eſſe in ſemine. Eis
ergo qui hec ꝑtendūt reſpōdemus.
Primo dicāt vñ oñdere poſſint au
guſtinū ſenſiſſe h̄ de ip̄o ſemīe q̄ hō
ſemiat͛? Semē eīn equoce ⁊ ď eo qđ
eſt cā: ⁊ ď eo qđ eſt ex cā đr: vt illđ:
Joh. 8. Semē abrahe ſum⁹ Iux̄ quē modū
ſemē maledictū eſt: id eſt illi ſūt ma
ledicti qui ſūt de ſemīe vel generati/
one in malicia pſeuerantiū ſi ip̄i ſūt
in eodē pſeuerātes. Nō ita eſt aiūt.
Dicit eīm hoc manifeſte auguſtinus
querēs: Quo ē cuiuſlibet hoīs ma/
licia naturalis ⁊ ſemē maledictū ab
initio? Cuiuſlibet inq̄t hoīs malicia
natural͛ ⁊ ſemē maledictū ab initio.
Sicut eīm cuiuſlibet hoīs malicia eſt
natural͛: ita cuiuſlibet hoīs ſemē ma
ledictū dicim⁹: qꝛ nō valet hoc zeu/
gma: id ē repetitio a ſupiori: nec ip̄e
auguſtin⁹ eā repetitionē fec͛. Qua/
re nō cogimur ꝯſentire eā facientib⁹:
ſed ſic dicim⁹: Cuiuſlibꝫ hoīs mali/
cia eſt naturalis: ⁊ ip̄e eſt ſemē male/
dictū: nō eius ſemē maledictū: qꝛ in
eo nō ē pctm̄. Uel poſſum⁹ figurati/
ue dicere ip̄m ſemen maledictū eē ꝓ
eo qđ ex eo erūt qui maledicti erāt:
iuxta illud: Maledicta terra in operi Gen. 3.
b⁹ tuis: id ē opa tua in terra. Nō eīm
terra maledicta eſt cū ip̄a alibi dica/
tur ſctā: licet eā pctōres operentur:
Ut: Loc⁹ ī quo ſtas t͛ra ſctā ē: alio/ Exod. 3.
qn eadē ⁊ maledicta ⁊ ſctā eēt. Sic
ſemē maledictū qꝛ maledicti q̄ ex ſe/
mīe. Iux̄ quē modū Anſelm⁹ noſter
optīe ⁊ vere exponit illā auctoritatē
Job: De īmūdo ſemīe: qđ tñ ī ſe ne/
ꝙ īmūdū eſt neꝙ maledictū. Imo
inquiūt de ſemine qđ ē materia car/
nis hūane videt͛ dicere auguſtin⁹: dū
ſic incipit: Nā ſi ſemē ip̄m nullū ha
bet vitiū: ad qd̄ eīm fieret relatio per
ip̄m? Nō eīm ꝓceſſit ſermo de ſemīe
ꝟ ſepe fit ꝑ hoc ꝓnomē: nō relatio:
ꝟ ꝓprietatis quedā exp̄ſſio ei⁹ rei q̄
in cauſa dicti ē: Ut etiā palladi⁹ de
ruſticatiōe incipit: Pars prima eſt
prudētie ip̄am cui ꝑceptur⁹ eſt eſti/
mare pſonā. Nulla igit͛ ꝑ ip̄am fit
relatio ꝟ ꝓprietatis ei⁹ q̄ in pſona ē
exp̄ſſio. Ac ſi dicat: Ip̄am pſonā: id
eſt ꝟtutē vel ſciētiā vel dignitatem
vel artē vel ꝓfeſſionē pſone vl͛ tale
quid ei⁹. Sic ⁊ hic accipit͛ ip̄m: cum
de ſemine agit͛: quaſi dicat: Ip̄m ſe/
mē: id eſt ratio ſeminis ea eſſe vt nō
ſine vitio ſit. Nā ſi nō in vitio eſt: ſi
nullū habet vitiū: quid eſt qđ ſcp̄tū
eſt ⁊c͛. Ad hoc reſpōdem⁹. Quicq̄d
ſit de relatiōe vel de ꝓprietatis ex/
p̄ſſiōe ꝑ hoc ꝓnomē ip̄m: in ſemine
nullū eſſe pctm̄ ꝓbat Aug⁹ alias q̄/
ſtionē faciēs Hieronymo de origine
aīe: dicēti ꝙ q̄tidie de⁹ creat nouas
aīas. Qđ aug⁹ nec recipēs nec īpro
bās: Querens aūt quid Hierony/
mus rñdeat obiectꝭ: qſtionē talē fa/
cit ei in ep̄la de origine aīe: Si ani/
ma hui⁹ infantuli recēs nati infun/
dendo creata eſt ⁊ creādo infuſa: qū

vł quō peccauit hic ī adā? Hec que/
stio nunq̄ʒ posset esse illi⁹ qui diceret
in semine q̄ ↄcipit hō esse peccatum
originale. Diceret em̄ ei: Quid q̄ris
hoc qđ tu ip̄e īdubitāter fater̄? In
semīe peccatū ꝛ vitiū qđ traijcit̄ de
primo hoīe in oēs posteros: frustra
quer̄ quō peccauit qui seminalit̄ ī
adā ꝓcessit. Semē aūt culpā secum
trahit: hoc inq̄ʒ diceret̄ ei: Quare si
hec augustin⁹ sentiret: nunq̄ʒ Hiero
nymo eā q̄stiōȝ faceret. Huic aūt q̄/
stioni nihil est a Hieronymo rn̄sum:
nec eā ip̄e Aug⁹ soluit qui de origi/
ne aīe nullā certā sentētiam ꝓtulit.
Uide autē: moderni p̄ceptores quō
eā soluāt. In tantū p ip̄m Augusti
nū obtinuim⁹ in auctoritate eius su/
praposita: nō eū intellexisse de semi
ne qđ sperma est: hoc dixit in semine
esse vitiū. Rata est ḡ sn̄ia Ambrosij
ꝛ nostri Anselmi generalit̄ q̄ʒ intel/
ligēda q̄ ī re sensibili nec gr̄a sit: nec
culpa. Attamē adhuc opponūt ī au
ctoritate Joannis damasceni: q̄ di/
cat: q̄ post ↄceptū siue ↄsensū bea/
te ꝟginis: spūsctūs supueniēs om̄e
peccatū in ea purgauerit ꝛ oēm fomi
tem pcti. Et inde credo: volūt habe/
re auctoritatē qđ oporteret aliq̄te/
nus semē illud ꝟginale licet nō eēt
ex viri cōmixtiōe: tn̄ mundatū esse a
pcti fomite spū sancti opatiōe. Ad
hoc rn̄dem⁹: nihil nos Joanni dama
sceno in dict̄ suis p̄iudicare: vtpote
q̄ eius scripta nulla legerimus nisi
quaten⁹ ea ab alijs in testimoniū in/
troducta mult̄ in locis cognouim⁹.
At nobis ꝓmptū ē Hieronymi no/
stri sanctissimi ꝛ doctissimi testimo/
niū ferre ī cōtrariū: dicētis in ꝯmo/
ne de assumptiōe eiusdē dn̄e ꝛ regi/
ne nostre: Btā inq̄t ꝛ gloriosa ꝟgo
maria q̄ʒuis dudū incōparabilis eēt
vniuersis q̄ sub celo sūt ꝟginib⁹: vt
decēter posset ī se suscipe diuinitat̄
admixtionē: salua vtraq̄ʒ natura: tn̄
cū gratia replet̄: cū spūsctō pfūdit̄:
cū spiritusctō obumbrat̄ fit p̄clarior
meritis: celsis sublimior fastigijs: pul
chrior sanctitate: gl̄iosior suoꝝ meri
tis ꝛ p̄rogatiuis meritoꝝ: ita vt nul/
lis iā vsib⁹ sit ip̄a eadē mancipanda
nisi diuinis. Rogo te Joannes da/
mascene vł quicūq̄ʒ es in tali senten/
tia q̄ putes btāȝ dei matrē post an/
nūciationē scti angeli tūc primū in
supuētiōe spūsancti amisisse vł pec
catū vel fomitē pcti: Rogo inquā te
p eandē beatā theotocō desiste: no/
li emulari in malignātib⁹: cessa since
rissimū vas īcrustare: Solue calcia/ Exod. 3.
mēta pedū tuoꝝ qđ impedit ꝓgres/
sum recte intētiōis tue. Si quidē ze/ Ro. 10.
lū dei habes ī hac parte: ſ forte nō
scdm̄ scientiā. Forsitā em̄ putas in
hoc errore deo te obsequiū exhibe/
re. Qđ si noluer̄ cessare: scito q̄ ter
ra hec quā calcas deuorat habitato/
res suos: vltionē faciēs in oēs filios
diffidētie. Adhuc audi q̄d dicat in/
de nostroꝝ temporꝝ spūsancti orga
nū btūs Bernard⁹ abbas clareuall̄.
Spūsctūs supueniet in te ꝛ virtus Luce. 1.
altissimi obūbrabit tibi. Superi⁹ di
cta est gratia plena: ꝛ nūc quō dicit̄
spūsanctus supueniet in te ꝛc̄. Nū/
quid potuit repleri gratia ꝛ necdum
habere spiritūsctm̄ cū ip̄e sit dator
gr̄aꝝ? Si aūt iā spūsctūs erat ī ea:
quō adhuc tāq̄ʒ nō esset supuētur⁹
repromittit̄? An forte ideo nō dicit
simplicit̄ veniet ī te: ſ addidit sup:
quia ꝛ pri⁹ quidē fuit in ea per mul
tā gr̄am: ſ supueniēte nūciat̄ ꝓpter
abūdātior̄ gr̄e plenitudinē quā ef/
fusurus est sup illā. At ꝟo cū plena
sit: illud ampli⁹ quō cape pot̄it? Si
aūt aliud pl⁹ cape pōt: quō aūt ple/
na fuisse ītelligēda est? An prior q̄/
dē gr̄a ei⁹ tm̄ repleuerat mētē: seq̄ns
vna ꝛ ventrē pfundere debet: q̄ten⁹
scȝ plenitudo diuinitatis que ante
in illa sicut ꝛ in mltis sctoꝝ spiritua
liter habitat: etiā sicut ī nullo sctoꝝ
corpaliter in ip̄a habitare incipiat?
Quid ē: ꝟtus altissimi obūbrabit
tibi? Qui p̄t cape capiat: ꝛ forte ꝓ/

pter h marie dictū sit: Obūbrabit ti bi: qz res nimiꝝ in sacramēto erat: et ꝙ sola p se trinitas in solo ⁊ cū sola ꝟgine voluit opari: soli datū ē nosse cui soli datū est expediri. Hec nos quidē breuiter introduximꝰ ɔtra h qđ opponūt de Joāne damasceno: cui nos dare determinationē presūptuosū eēt: qui quo sensu dixerit penitꝰ ignoramꝰ. At si ille hieronymo et nostris ɔtraria hic dixit: libet in h eodē: potiꝰ adherere: nō ei ꝫ Hieronymo ⁊ nostris. Opponitur adhuc Anselmo nostro: ꝙ in hoc ꝑ̄ po libro dixerit: ꝙ nlla rō: nlla ꝟitas: nllus intellectꝰ pmittit ad hoīem de sola virgine ɔceptū ⁊ de petō masse peccatricis aliud potuisse vel debuisse accedere: etiā si nō esset deꝰ: Quis ꝺ illa massa esset assūptus. Dicūt eñi christū nō potuisse nec voluisse peccare: non qz filiꝰ ꝟginis: sed qz deꝰ fuit xp̄s. Aiūt: Nec voluit nec peccare potuit: ꝗ deꝰ fuit: Quid ꝗ dicemus ꝺ sanctis angelis qui ex gratia ɔfirmatiōis nō volunt nec possunt peccare: Ul' si adā anteꝗ̄ peccasset aliqͥ qui ante ip̄m ī iusticia ɔfirmarent genuisset: de illis quid dicemꝰ: Utiqꝫ si illi cū nec vellēt nec possēt peccare: nō ideo deus vel dij essent: sicut in xp̄o videndū: vtrū ꝙ peccare nō potuit nec voluit: sola diuinitas eius homini vnita in causa fuerit: Naz ꝙ ip̄a plurimū ⁊ marie ad inuenerit: oī ɔstat fideli. Sz aliđ est causam simpliciter esse: aliud cause supplementū ɔferre. Dicūt forte: ꝗ post peccatū ade nulla caro mortal' nō vnita deitati absqꝫ petō esse p̄ualuit vel preualere potuisse: quocūqꝫ mō deꝰ aliquē vel aliquā absqꝫ semine viri creasset dūmō de adā eēt. Sed cū hoc dicūt: causam pctī vt supra in semine ponūt: qđ vtiqꝫ deꝰ sic facit esse ex mare ⁊ femina: sic facere pōt ex femina sola. Ip̄i igit' soluant que supra diximꝰ ⁊ ex auctoritate ⁊ ex rōe: ⁊ libent' audiemꝰ. Qđ si nō potuerint: ɔstabit nobis sicut cōstat ex Anselmi rōe irrefragabili: quicūqꝫ gignit' alio mō ꝗ̄ adam generauit: ꝙ non teneat' preiudicio peccati originalis qđ p traducē ex adam descēdit: licet ille deus nō sit vt christꝰ fuit: ⁊ ita si voluerit: nō peccare poterit: ⁊ nō velle peccare cū posse non peccare valebit: donec ei cōfirmans gratia nō posse velle ⁊ nō posse peccare supaurit. Consentit nobis augꝰ ī tertio ɔtra Julianū: Frustra inqͭ putas ideo ī puulis nō esse delictū: qz sine volūtate ꝗ̄ in eis nulla est: eē nō pōt. Hoc eñi recte dicit' ꝑpter ꝑ priū cuiusqꝫ peccatū: nō ꝑpter primi parētis originale delictū siue contagiū. Qđ si nullū eēt: ꝑfecto nulli malo paruuli obstricti: nihil mali vl' in corpe vel in aīa sub tāte dei potestate paterent'. Uide in his verbis prudēs lector hāc maximā incurrere: A quocūqꝫ remouet' pena peccati: ab eodē ⁊ peccatū remouet': ⁊ nō ɔuertit'. A quibꝰ ꝗ puulis remouet in corpe ⁊ aīa petī penā augustinꝰ: priꝰ ab eis remoueri docet pctm̄ omne ⁊ ɔtagium peccati. Illi ergo non eēnt nec deus nec dij: ⁊ tamē possēt si vellēt nō peccare: ⁊ confirmati nō possent peccare. Recte ꝗ ⁊ verissime Anselmꝰ qz cū eo est veritas: ⁊ filiꝰ veritatis Augustinus senserūt.

Explicit declaratio cuiusdam super eodem libro.

Beati Anselmi abbatis Beccensis: ad archiepiscopū Cātuariēsem: illi se cōmēdantis: eiqꝫ scripta quedam a se: ad examinandū prebentis: Ep̄la.

r Euerendo ⁊ amando suo domino ⁊ patri ⁊ doctori Cantuariēsi archiep̄o anglorꝫ p̄mati mr̄i ecclie catholice fidei vtilitatisqꝫ merito mltū amplectēdo: Frat' Anselmꝰ vita pec

cator:ꝯ abitu monachꝰ. Q̃m agẽda
sũt oïa consilio:ꝫ nõ oĩ ꝯsilio: Scri/
Ecci.32. ptũ ẽ enĩ: Oĩa fac cũ ꝯsilio. Et: Cõ/
Ibid c.6. siliariꝰ sit tibi vnꝰ ꝯ̃ mille. Vnũ quẽ
scitis:nõ de mille:ꝫ de oĩbꝰ mortali/
bus elegi quẽ p̃ oĩbꝰ haberẽ ꝯsilia/
torẽ in dubijs:doctorẽ in ignoratis
et excessibꝰ correctorẽ:in rectis acti
bus approbatorẽ: quo q̃uis ẜm vo
tũ nõ possim vti:decreui aũt vti q̃n
tũ possũ. Q̃uãuis enĩ sũt mlti p̃ter
prudẽtiã meã:ꝯ̃ quoꝝ mltũ ꝓficere
iperitꝰ possũ mlta peritia: ⁊ q̃ꝝ sb̃ia
cere cẽsure mea cogat iperitia: nllũ
tñ noui cuiꝰ me doctrine iudicio ve
tã ꝯfidẽter tã q̃ꝫ libẽter q̃ꝫ vestro sb̃/
ijciã: ⁊ q̃ mihi paterno affectu si res
indiget se exhibeat:at si exhibeat cõ/
gaudeat. Quare q̃m q̃cq̃d de pat̃/
no vestro pectore mihi impẽdit̃ ⁊ sa
piẽtia est exquisitũ ⁊ auctoritate ro
boratũ ⁊ dilectiõe ꝯditũ. Cũ ali q̃d
inde haurio: id me ⁊ sua dulcedine
delitiat ⁊ securitate faciat. Sed q̃m
hec ipsa sciẽti loquor:his omissis cũ
coꝝ murmure expediã. Quidã fra/
tres serui vestri ⁊ ꝯẜui mei: me sepe
iuitũ q̃ꝫ rogãtes:tandẽ coegerũt vt
acq̃escerẽ illis quiddã scribere:sicut
in eiusdẽ scp̃ture p̃fatiõe ꝯsiderare
poterit̃: De quo opusculo hoc p̃ter
spem euenit:vt nõ solũ illi quibꝰ in/
stantibꝰ editũ est:sed ⁊ plures alij id
velint:ñ solũ legere ꝫ etiã trãscribe/
re. Dubitãs igit̃ vtrũ volẽtibꝰ dene
gare debeã siue ꝯcedere: Ne me aut
inuidũ putãtes odiãt:aut stultũ co
gnoscẽtes derideãt:ad singl'arẽ me/
um recurro ꝯsiliariũ: ⁊ scp̃turã ip̃az
examinãdã vestro mitto iudicio:vt
eiꝰ auctoritate aut inepta a ꝯspectu
ꝓhibeat̃:aut correcta volẽtibus p̃/
beatur.

Eiusdẽ btĩ Anselmi i libꝝ quẽ Monologion p̃scp̃sit: Prefatio.

Quidã fratres sepe me stu/
diose q̃ꝫ p̃cati sũt vt q̃dam
de illis q̃ de meditãda diuinitatis es
sentia ⁊ q̃busdã alijs hm̃õi medita/
tiõi coherẽtibꝰ vsitato ẜmone collo
quẽdo ꝓtulerã: sub quodã eis me/
ditatiõis exẽplo describerẽ:cuius sci
licet scribende meditationis magis
scd̃m suã volũtatẽ q̃ꝫ scd̃m rei facul/
tatẽ:aut ẜm meã possibilitatẽ:hanc
mihi formã p̃stiterũt:quatenus au/
ctoritate scripture penitꝰ nihil in ea
persuaderet̃: Sed quicquid ꝑ singu
las inuestigatiões: finis assereret:id
ita plano stilo cẽ ⁊ vulgaribꝰ argu/
mẽtis simplici q̃ꝫ disputatiõe ⁊ rõis
necessitas breuit̃ cogeret ⁊ ṽitatꝪ cla
ritas patent̃ oñderet. Voluert̃ etiã
vt nec simplicibꝰ pene q̃ꝫ fatuis obie/
ctiõibꝰ mihi occurrẽtibꝰ obuiare ꝯtẽ
nerẽ. Q̃ꝯ̃ q̃dẽ diu tẽptare recusaui
atq̃ꝫ mecũ rẽ ipsã cõparãs:mltꝪ me
rõibꝰ excusare tẽptaui. Q̃uãto eĩ id
qꝯ̃ petebãt vsu sibi optabãt facilꝰ:
tãto mihi illꝯ̃ actu iniũgebãt diffici/
lꝰ. Tãdẽ tñ victꝰ:tũ p̃cũ modesta i
portunitate:tũ studij coꝝ nõ ꝯtẽnẽ/
da honestate:inuitꝰ quidẽ ꝓpter rei
difficultatẽ ⁊ ingenij mei imbecilli/
tatẽ qꝯ̃ p̃cabant̃ incepi:ꝫ libẽter ꝓ/
pt̃ eoꝝ charitatẽ q̃ntũ potui ẜm eoꝝ
diffinitionẽ effeci. Ad qꝯ̃ cuz ea spe
sim adductꝰ:vt q̃cq̃d facerẽ ill'solis
a q̃bꝰ exigebat̃ eẽt notũ: ⁊ paulopꝰ
idip̃m vt vilẽ rẽ fastidiẽtibꝰ ꝯtẽptu
eẽt obruẽdũ: Scio enĩ me i eo nõ tã
p̃cãtibꝰ satisfacere potuisse q̃ꝫ p̃cibꝰ
me ꝓseq̃ntibꝰ finẽ posuisse. Nescio
tñ quo pacto sic p̃t̃ spem euenit vt nõ
solũ p̃dicti fr̃es:ꝫ plres alij scp̃turã
ipsã q̃sq̃ꝫ eã sibi trãscribẽdo i longũ
mẽorie cõmẽdare satagerẽt. Q̃uã
ego sepe retractãs:nihil potui iuẽire
me i ea dixisse qꝯ̃ ñ catholicoꝝ patꝝ
⁊ maxĩe btĩ augustini scp̃tꝪ cohere/
at. Q̃ua ꝓpt̃ si cui videbit̃ q̃ꝫ i eodẽ
opusc'lo aliq̃d ꝓtulerĩ qꝯ̃ aut nimis
nouũ sit:aut a ṽitate dissẽtiat:rogo
ne me aut presumptorez nouitatũ:
aut falsitatꝪ assertorẽ exclamet:ꝫ p̃
libros p̃fati doctorꝪ augustĩ ꝯ̃ trini/

tate: diligenter ꝑspiciat: deinde scõꝫ eos opusculum meũ dijudicet. Qꝺ̃ eñ dixi summã trinitatem posse dici tres substãtias: grecos secut⁹ sum: q̃ ꝯfitenẽ tres sbstãtias in vna essen- tia: eadem fide qua scilicet nos tres personas in vna substantia. Nam hoc significant in deo per substanti- am qꝺ̃ nos ꝑ ꝑsonã. Quecunqꝫ aũt ibi dixi sub ꝑsona secũ sola cogita- tiõe disputãtis ⁊ ĩuestigãtis ea que pri⁹ nõ aĩaduertisset: ꝓlata sũt sic̃ sciebã eos velle q̃ꝛ petitiõi obsequi intẽdebã. Precoꝛ aũt ⁊ obsecro ve hemẽter: siq̃s hoc opusculũ voluerit trãscribere: vt hãc ꝑfationẽ in capi te libelli aut ipsa capitula studeat ꝑponere. Multum eñ ꝓdesse puto ad intelligenda ea q̃ ibi legerit: si q̃s prius qua intẽtiõe: q̃ue mõ disputa ta sint cognouerit. Puto etiã ꝙ si quis hãc ipaꝫ ꝑfationẽ viderit pri⁹ nõ temere iudicabit si q̃d ꝯtra suam opinionẽ ꝓlatũ inuenerit.

Explicit prefatio.

Capitulorum libri Monologion bti Anselmi annotatio.

Monologiō capitul. ānotatio.

Beati Anselmi abbatis Beccẽsis: post archiepi cãtuariensis: liber qui ꝓscribitur Monologion incipit

Qr sit vnũ aliquid summe bonum τ summe magnũ et summum omniũ que sunt: Caplm. I.

Si quis vnã naturã summã oĩm q̃ sunt solã in eterna beatitudine sibi sufficientẽ: oĩbusq̧ rebus aliis hoc ipm qd aliq̃d sit aut qd aliq̃ mõ bñ sit: p oĩpotẽtẽ bonitatẽ suã dãtẽ τ faciẽtẽ: aliaq̧ ꝑplura q̃ de deo siue de eius creatura necessario credim⁹: aut ñ audiẽdo aut nõ credẽdo ignorat: puto qr eaipsa ex magna pte si vel mediocris ingenij est: põt ipse sibi saltẽ sola rõne ꝑsuadere. Qd cũ mltis modis facere possit: vnũ põaz quẽ illi estĩo eẽ pmptissimũ. Etẽm cũ oẽs frui sol' his appetãt q̃ bõa putãt: in ꝓmptu ẽ vt aliqñ mẽtis oculũ ꝯuertat ad iuestigandũ illud vñ sunt bona eaipsa q̃ nõ appetit nisi qr iudicat esse bona: vt deinde rõne ducẽte τ illo ꝓseqnte ad ea q̃ irratiõabiliter ignorat: rationabilit' ꝓficiat. In quo tñ siq̃d dixero: qd maior ñ mõstret auctoritas: sic volo accipi: vt q̃uis ex rõib⁹ que mihi videbunt' quasi necessarium ꝯcludat': nõ ob hoc tñ oĩno necessariũ: ꝫ tñ sic interĩ videri posse dicat'. Facile est igit' vt aliq̃s sit q̃ secũ tacit⁹ dicat cũ tam inũerabilia bona sint quoꝝ tã multã diuersitatem τ sensib⁹ corporeis experimur et rõne mentis discernim⁹: Est ne credendũ esse vnũ aliq̃d p qd vnũ sint bona q̃cũq̧ bona sũt: aut sunt bona alia p aliud? Certissimũ quidẽ τ ĩ omnib⁹ est volẽtib⁹ aduertere ꝑspicuũ qr q̃cũq̧ dicũt' ad aliq̃d ita vt adinuicẽ magis vl' min⁹ aut eq̃lit' dicãt': p aliq̃d dicunt' sed nõ aliud τ aliud: sed idẽ intelligit' in ꝑdiuersis siue in illis eq̃liter siue ineq̃liter ꝯsiderent'. Nã quecũq̧ iusta dicunt' adinuicẽ siue pariter siue mag' vl' min⁹: nõ pñt intelligi iusta nisi p iusticiã q̃ nõ est aliud τ aliud in diuersis. Ergo cũ certũ sit qr oĩa bona si adinuicẽ cõferant' aut equaliter aut ineq̃lit' sint bona: necesse ẽ vt oĩa sint p aliquid bona: qd intelligit' idẽ in diuersis bonis: licet aliqñ videãt' bona dici alia p aliud. Per aliud em̃ videtur dici bonus equus quia fortis est: p aliud bon⁹ equ⁹ qr velox est. Cum em̃ videat' dici bon⁹ p fortitudinẽ τ bon⁹ p velocitatẽ: nõ tñ idẽ videt' esse velocitas τ fortitudo. Verũ si equus qr est fortis aut velox bon⁹ est: quõ fort' τ velox latro malus est? Po-

tius igiť queadmodũ fortꝭ ꝛ velox latro ideo malꝰ ẽ qꝛ noxiꝰ est: ita fortis ꝛ velox equꝰ iccirco bonꝰ est q̇a vtilis est. Equidez nihil solet putari bonũ nisi aut ꝓpter vtilitatem aliquã: vt bona diciť salus ꝛ q̄ saluti ꝓ sunt: aut ꝓpter quãlibet honestatẽ: sicut pulchritudo estimať bona ꝛ q̄ pulchritudinẽ iuuãt. Sed qm̃ iã ꝑspecta ratio nll'o põt dissolui pacto: necesse est om̃e q̇z vtile vel honestũ si vere bona sũt ꝑ idip̃m esse bona ꝑ qꝺ necesse est cũcta esse bona q̇cq̇d illud sit. Quis aũt dubitat illꝺ ip̃m per qꝺ cũcta sũt bona: esse magnum bonũ? Illꝺ igiť est bonũ ꝑ seip̃m: qm̃ om̃e bonũ est ꝑ ip̃m: ꝙ ꝯsequiť vt omnia alia bona sint per aliud q̃ꝫ qꝺ ipsa sũt: ꝛ ip̃m solũ ꝑ seip̃m: aut nullũ bonũ ꝑ qꝺ aliud ẽ equale aut maiꝰ eq̄le aut maiꝰ ẽ eo bono qꝺ ꝑ se est bonũ. Illꝺ itaqꝫ solũ est sũmũ bonũ qꝺ solũ ẽ ꝑ se bonũ. Illud em̃ sũmũ bonũ ẽ qꝺ ꝑ se eminet alijs ita vt nec par habeat nec ꝑstãtiꝰ: ꝟ qꝺ est sũmũ bonũ: ẽ etiã sũme magnũ. Est igitur vnũ aliq̇d summe bonũ ꝛ sũme magnũ: id est sũme oĩm q̄ sũt.

De eadẽ re: Ca. II.

q Qẽadmodũ aũt inuentũ est aliq̇d eẽ summe bonum: qm̃ cũcta bona ꝑ vnũ aliq̇d sunt bona qꝺ est bonũ ꝑ seip̃m: sic ex necessitaute colligiť aliq̇d esse summe magnũ: qm̃ quecũqꝫ magna sunt: ꝑ vnũ aliquid magna sũt qꝺ magnuz est ꝑ seip̃m. Dico aũt nõ magnum spacio: vt est corpꝰ aliqꝺ: ꝟ qꝺ q̄nto maiꝰ: tãto meliꝰ aut digniꝰ ẽ vt est sapiẽtia. Et qm̃ nõ põt eẽ sũme magnũ nisi illud qꝺ est sũme bonũ: necesse ẽ aliq̇d eẽ maximũ ꝛ optimũ: id ẽ sũmũ omniũ que sunt.

Q: sit q̄dã natura ꝑ quã est q̇cq̇d est: q̄ ꝑ se est ꝛ ẽ sũmũ oĩm que sunt: Ca III

d Eniqꝫ nõ solũ oĩa bona per idẽ aliq̇d sť bona: ꝛ oĩa magna ꝑ idẽ aliquid sunt magna: ꝟ q̇cquid est: ꝑ vnũ aliquid videť esse. Om̃e nãqꝫ qꝺ est: aut est ꝑ aliquid aut ꝑ nihil: sed nihil est ꝑ nihil. Nõ em̃ vel cogitari põt vt sit aliq̇d non per aliquid. Quicq̇d igiť ẽ: nõ nisi per aliquid est. Qꝺ cũ ita sit: aut est vnũ aut sũt plura ꝑ que sũt cũcta q̄ sũt. Sed si sunt plura: aut ipsa referunť ad vnũ aliq̇d ꝑ qꝺ sũt: aut eadem plura singl'a sũt ꝑ se: aut ip̃a ꝑ se inuicẽ sunt. At si plura ip̃a sunt ꝑ vnũ: iam nõ sũt oĩa per plura: ꝟ potius ꝑ illud vnũ ꝑ qꝺ plura sũt. Si vero hec plura singula sũt ꝑ se: vtiqꝫ est vna aliqua vis vel natura essendi per se qua habẽt vt ꝑ se sint. Nõ est aũt dubiũ qꝛ ꝑ ip̃m vnũ sint per qꝺ habẽt vt sint ꝑ se. Verius ꝙ per ip̃m vnũ cũcta sunt: q̃ꝫ ꝑ plura que sine eo vno eẽ nõ possunt. At eẽ plura ꝑ se inuicẽ sint: nulla patiť ratio: qm̃ irrationalis cogitatio est vt aliqua res sit ꝑ illud cui dat eẽ: nã nec ip̃a relatiua sic sũt ꝑ se ĩuicẽ. Nã cũ dñs ꝛ seruus referanť adinuicẽ: ꝛ ip̃i hoĩes qui referunť: omnino nõ sunt per se inuicẽ: ꝛ ip̃e relatões quibꝰ referunť nõ oĩno sunt ꝑ se inuicẽ: quia eedẽ sũt ꝑ sb̃stantiã vł' subiecta. Cũ itaqꝫ veritas excludat plura esse per que sunt cũcta: necesse est vnũ illud esse per qꝺ sunt cũcta que sũt. Qm̃ ergo cũcta que sunt: sũt ꝑ ip̃m vnũ: proculdubio ip̃m vnũ est ꝑ seip̃m. Quecũqꝫ igiť alia sť: sunt ꝑ illud: ꝛ ip̃m solũ per seip̃m. At quicq̇d est ꝑ aliud minꝰ est q̃ꝫ illud ꝑ qꝺ cuncta sũt alia: ꝛ qꝺ solũ est per se: quare illud qꝺ est ꝑ se maxime oĩm est. Est igiť vnũ aliq̇d qꝺ solum maxime ꝛ sũme oĩm est. Qꝺ aũt maxime oĩm est ꝛ ꝑ qꝺ est quicq̇d est bonũ vł' magnũ ꝛ oĩno quicq̇d aliq̇d ẽ: illꝺ necesse est eẽ summe bonũ ꝛ summe magnũ ꝛ summũ oĩm que sunt. Quare ẽ aliud qꝺ siue ẽentia siue substãtia siue natura dicať: optimũ ꝛ maximũ est ꝛ summũ omniũ que sunt.

De eadē re: ⁊ ꝙ sicut illa est per se ⁊ alia per illaꝫ: ita alia sit ex se et alia ex illa.

Capłm. IIII.

a

Mplius si quis intēdens rerū naturas: velit nolit sentit nō eas omnes ꝯtineri vna dignitatis paritate: ſ; quasdā earū distingui graduum imparitate. Qui eñ dubitat ꝙ ī natura sua ligno melior sit equus: ⁊ equo p̄stantior homo: is ꝓfecto nō est dicēdus hō. Cū igit̃ naturaꝝ alie alijs negari nō possint meliores: nihilominꝰ persuadet ratio aliquā ī eis sic supeminere vt nō habeat se supiorem. Si eñ hmōi graduū distinctio sic est infinita: vt nullus sit ibi gradꝰ superior q̄ superior alius non īueniat̃: ad hoc ratio deducit̃ vt ipsaꝝ multitudo naturarū nullo fine claudat̃. Hoc aūt nemo nō putat absurdū: nisi qui nimis est absurdus. Est igit̃ ex necessitate aliqua natura q̄ sic est alicui vel aliquibꝰ superior: vt nulla sit cui ordinet̃ inferior. Hec v̄o natura que talis est aut sola est aut plures huiꝰ et equales sūt: Uerū si plures sūt ⁊ eq̄les sunt: cū equales esse nō possunt per diuersa quedā sed per idē aliqđ: illđ vnū ꝑ qđ eq̄liter tā magne sūt: aut est idip̄m qđ ipse sunt ⁊ ipsa eaꝝ essentia: aut aliud q̄ꝫ qđ ipse sunt. Sed si nihil est aliđ q̄ꝫ ip̄a eaꝝ essentia: sicut eaꝝ essentie nō sunt plures sed vna: ita ⁊ nature nō sūt plures ſ; vna. Idem nāq; naturā hic intelligo qđ essentiā. Si vero id ꝑ qđ plures ipse nature tam magne sūt: aliđ est q̄ꝫ qđ ip̄e sunt: ꝓ certo minores sunt q̄ꝫ id ꝑ qđ magne sunt. Quicquid eñ ꝑ aliud est magnū: minꝰ est q̄ꝫ id ꝑ qđ est magnū: q̄re non sunt sic magne vt illis nihil sit maius aliud. Qđ si nec ꝑ h̄ qđ sunt nec ꝑ aliđ possibile est tales esse plures naturas quibꝰ nihil est p̄stantius: nullo modo possunt esse nature plures huius. Restat igit̃ vnā ⁊ solā naturam aliquā esse q̄ sic ē alijs supior vt nullo sit inferior: ſ; qđ tale ē: maximū ⁊ optimū est omniū que sunt. Est igit̃ quedam natura que est summū omniū que sūt. Hoc aūt esse nō pōt nisi ipsa sit ꝑ se id qđ est: ⁊ cuncta que sunt: sint ꝑ ip̄am id qđ sunt. Nā cū pauloante ratio docuerit id qđ ꝑ se est ⁊ ꝑ qđ alia cūcta sūt: esse summū oīm existētiū: aut ecōuerso: id quod est summū: ē ꝑ se: ⁊ cūcta alia ꝑ illđ: aut er̄t plura sūma. Sꝫ plura sūma nō esse manifestū est: Quare ē q̄dā natura vel substātia vel eēntia q̄ est ꝑ se bona vel magna: ⁊ ꝑ se est id qđ est: ⁊ ꝑ quā est q̄cq̄d vere aut bonū aut magnū aliq̄d est: ⁊ que est summū magnū: sūmumq; bonū: sūmū ens siue existēs: id est summū omniū que sunt. Qm̄ itaq; placet qđ inuentū est: iuuat indagare vtrum hec ipsa natura ⁊ cuncta q̄ aliquid sunt nō sūt nisi ex ip̄a: queādmodū non sint nisi ꝑ ipsam. Sꝫ liquet posse dici: qꝛ qđ ē ex aliquo: ē etiā ꝑ idip̄ꝫ: et qđ est ꝑ aliq̄d: est ⁊ ex eo ip̄o: quēadmodū qđ est ex materia ⁊ ꝑ artificem: pōt etiā dici esse ꝑ materiā ⁊ ex artifice: qm̄ ꝑ vtrūq; ⁊ ex vtroq; ⁊ ab vtroq; habet vt sit: quāuis aliter sit ꝑ materiam ⁊ ex materia q̄ꝫ ꝑ artificē ⁊ ex artifice. Cōsequēter ergo vt quō cūcta q̄ s̃t: ꝑ summā s̃t naturā id qđ sūt: ⁊ ideo illa est ꝑ seip̄am: alia v̄o ꝑ aliud: Jđ oīa q̄ sūt: sūt ex eadē natura summa: ⁊ iccirco sic illa ex seip̄a: alia autē ex illa.

Qđ illa nō sit vlla iuuāte cā ducta ad esse: nec tū sit per nihil aut ex nihilo: aut quō itelligi possit eē ꝑ se ⁊ ex se:

Capłm. V.

q

Uoniā igit̃ non semꝑ habet eundē sensum qđ dicit̃ esse ꝑ aliq̄d: aut eē ex aliquo: querendū est diligētius quō ꝑ summā naturā vel ex ip̄a sint omnia q̄ sunt:

Et qm̄ id qđ ē ꝑ seipm̄ ⁊ id qđ est ꝑ aliud nō eandē suscipiūt existēdi rationē: prius separatim videamꝰ de ip̄a sūma natura que ꝑ se est: postea đ his q̄ ꝑ aliud sunt. Cū igif ꝯstet q̄ illa est ꝑ seipsam quicquid est: ⁊ oīa alia sunt ꝑ illā id qđ sūt: quō est ip̄a per se? Qđ em̄ dicif esse per aliquid videf eē aut ꝑ efficiēs aut ꝑ materiam aut ꝑ aliquid aliud adiumentū vel instrumentū. Sed quicq̄d ex aliquo his tribꝰ modis est: ꝑ aliud est: et posteriꝰ ⁊ aliquo mō minꝰ est eo per qđ habet vt sit: At sūma natura nullatenꝰ est ꝑ aliud: nec est posterior aut mīor seip̄a aut aliq̄ re: quare sūma natura nec a se nec ab aliq̄ fieri potuit: nec ipsa sibi: nec aliq̄d aliud de illa vnde fieret fuit: aut ip̄a se aliquo mō aut aliqua res illam vt esset qđ nō erat adiuuit. Quid igif? Qđ em̄ nō est a quo faciente aut ex qua materia aut ex quibꝰ adiumentis ad esse ꝑuenerit: id videf aut esse nihil: aut si aliq̄d est ꝑ nihil esse et ex nihilo. Quare licet ex his que rationis luce iam animaduerti substātiā: p̄dicta nullatenꝰ in illā posse cadere: nec tamē negligā huiꝰ rei ꝓbationē ꝓterere. Qm̄ nāq̄ ad magnū ⁊ delectabile quiddā me subito ꝑduxit hec mea medicatio: nullā vł simplicē penēq̄ fatuā obiectionē: mihi disputāti occurrentē negligēdo volo p̄terire: Quatenꝰ ⁊ ego nihil ambiguū in p̄cedentibꝰ relinquēs: certior valeā ad seq̄ntia ꝓcedere. Et si forte cui qđ spectoꝛ ꝑsuadere voluero: oī vł modico remoto obstaculo: q̄libȝ tardꝰ intellectꝰ ad audita facile possit accedere. Qđ igif illa natura: sine qua nulla est natura sit nihil: tā falsum est: q̄ absurdum erit si dicat: q̄cq̄d est nihil eē. Per nihil vero nō est: q̄ nullo mō intelligi pōt: vt qđ aliq̄d ē sit ꝑ nihil. Aut si quo mō est ex nihilo: aut ꝑ se: aut ꝑ aliud: aut per nihil est ex nihilo. Sed ꝯstat q̄a nullo mō aliq̄d est ꝑ nihil. Si igitur est aliquo mō ex nihilo: aut ꝑ se aut per aliud ē ex nihilo. Per se aūt nihil pōt esse ex nihilo: q̄ si quid ē ex nihilo ꝑ aliquid: necesse ē vt id per qđ est prius sit. Quoniā igif hec essentia prior seip̄a nō est: nullo mō ē ex nihilo per se. At si dicaf ꝑ aliquā naturā aliā extitisse ex nihilo: nō est sūma oīm: ꝫ aliquo inferior: nec ē ꝑ se hoc qđ est: sed ꝑ aliud. Itē si per aliquid est ipsa ex nihilo: id ꝑ qđ est magnū bonū fuit: cum cā tāti boni fuit. At nullum bonū pōt intelligi ante illđ bonū: sine quo nihil est bonū: Hoc aūt bonū sine quo nullū ē bonū: satis liquet hanc esse sūmam naturā de qua agif. Quare nl'la res vł ītellectu p̄cessit: ꝑ quā ista ex nihilo esset. Deniq̄ si hec ip̄a natura est aliq̄d: aut ꝑ nihil aut ex nihilo: ꝓculdubio aut ipsa nō est ꝑ se: ⁊ ex se quicq̄d est: aut ipsa dicitur nihil: qđ vtrūq̄ suꝑfluum est exponere q̄ falsū est. Licet igif sūma substātia nō sit ꝑ aliquid efficiēs: aut ex aliq̄ materia: nec aliquibꝰ adiuta sit causis vt ad esse ꝓduceref: nullatenꝰ tñ est per nihil aut ex nihilo: q̄ ꝑ seip̄am et ex seipsa est quicq̄d ē. Quō ergo tandē esse intelligēda ē ꝑ se aut ex se si nec ip̄a se fecit: nec ip̄a sibi materia extitit: nec ipsa se quolibȝ mō: vt qđ nō erat eēt adiuuit: nisi forte eo mō intelligēdū videf quo dicif: q̄ lux lucet vel lucēs est per seipsam ⁊ ex se ip̄a. Queādmodū em̄ se habent ad inuicē lux ⁊ lucere ⁊ lucēs: sic sūt ad se inuicē eēntia: eē ⁊ ens: hꝫ ē existēs siue sbsistēs: ꝗ sūma essentia ⁊ sūme esse ⁊ sūme ens: id est sūme existens siue sūme subsistēs: non dissiliter sibi ꝯueniēt q̄ lux ⁊ lucere ⁊ lucēs.

Quō alia omnia sint per illā ⁊ ex illa: Ca. VI.

r

Estat nūc de rerū eax vniuersitate q̄ ꝑ aliud sunt discutere quō sint per sūmā substantiā: vtx q̄ ip̄a fecit vniuersa: aut q̄

materia fuit vniuersoꝝ. Nõ enĩ op⁹
est querere: vtrũ ideo sint vniuersa
per ipsã: qꝛ alio faciẽte aut alia ma/
teria existẽte: illa tñ quolibet mõ vt
res oẽs eẽnt adiuuerit: cũ repugnet
his que iã supꝛa patuerũt si scd̃o lo/
co ꝛ nõ pꝛincipal'r sint ꝑ ipam q̃cun
qꝫ sũt. Primũ itaqꝫ mihi querẽdũ
esse puto: vtrũ vniuersitas rerũ que
ꝑ aliud sũt: sint ex aliq̃ materia. Nõ
aũt dubito cõem hãc mũdi molẽ cũ
ptibus suis sic̃ videm⁹ formatã cõ/
stare ex t̃ra ꝛ aq̃ ꝛ aere ꝛ igne: q̃ sũt
q̃tuoꝛ elemẽta: aliq̃ mõ ĩtelligi posse
sine his formis q̃s ꝯspicim⁹ ĩ reb⁹ for
mat̃: vt eoꝝ ĩformis aut etiã ꝯfusa
natura videat̃ eẽ mat̃ia oĩm coꝛpoꝝ
suis formis discretoꝝ. Nõ inquã h̃
dubito ꝫ q̃ro vñ h̃ ipa quã dixi mũ/
dane molis mat̃ia sit. Nã si h⁹ mate
rie sit aliq̃ materia: illa veri⁹ est coꝛ/
poree vniuersitat̃ materia. Si igit̃
vniuersitas rerũ seu visibiliũ seu in
uisibiliũ est ex aliqua materia: ꝑfe/
cto nõ solũ nõ põt esse: sed nec dici
põt esse ex alia materia q̃ꝫ ex sũma
natura aut ex seipa aut ex aliq̃ tertia
eẽntia: q̃ vtiqꝫ nll'a est. Quippe ni/
hil oĩno cogitari potest esse pꝛeter
illud summũ oĩm qđ est ꝑ seipm: et
vniuersitatẽ eoꝝ q̃ nõ ꝑ se ꝫ ꝑ idem
summũ sũt: q̃re qđ nll'o mõ aliq̃d est
nulli⁹ rei materia est. Ex sua xo na/
tura reꝝ vniuersitas q̃ ꝑ se nõ ẽ: esse
nõ põt: q̃m si hec esset aliq̃ mõ: esset
ꝑ se ꝛ ꝑ aliud q̃ꝫ ꝑ id ꝑ qđ sũt cũcta
et nõ esset solum id ꝑ qđ cũcta sunt:
q̃ oĩa sũt falsa. Itẽ om̃e qđ ex mate
ria est: ex alio est: ꝛ posteri⁹ ẽ eo: q̃m
igit̃ nihil est aliud a seipso vel poste
rius seipo: cõsequit̃ vt nihil sit mate
rial'r ex seipso. At si ex sũme nature
mat̃ia põt eẽ aliq̃d mat̃ia min⁹ ipa:
summũ bonũ mutari ꝛ coꝛrũpi po/
test: qđ nefas est dicere. Quapro/
pter: q̃m om̃e qđ aliud est q̃ꝫ ipa: mi
nus est ipsa. Impossibile est aliq̃d
aliud hoc modo esse ex ipsa. Am/
plius: dubiũ nõ est: qꝛ nullaten⁹ est
bonũ ꝑ qđ mutat̃ vl' coꝛrũpit̃ sum/
mũ bonũ. Qđ si qua minoꝛ natura
est ex sũmi boni materia: cũ nihil sit
vñcũqꝫ nisi ꝑ summã essentiã: mu/
tat̃ ꝛ coꝛrũpit̃ sũmũ bonũ ꝑ ipsam.
Quare sũma essentia q̃ ẽ ipm sum/
mũ bonũ: nullaten⁹ est bonũ: qđ est
incõueniẽs. Nulla igit̃ minoꝛ natu/
ra materialiter est ex sũma natura.
Cũ igit̃ eoꝝ essentiã q̃ per aliud sũt
cõstet nõ eẽ velut ex materia ex sum/
ma essentia: nec ex se nec ex alio: ma
nifestum est qꝛ ex nulla materia est.
Quare: q̃m quicq̃d est per summã
essentiã est: nec ꝑ ipsam aliq̃d aliud
esse põt nisi ea aut faciẽte aut mate/
ria existẽte: Cõsequit̃ de necessitate
vt per eã nihil sit nisi ea faciente: ꝛ
q̃m nihil aliud est vel fuit nisi illa et
que facta sunt ab illa: nihil oĩno fa/
cere potuit ꝑ aliud vel instrumentũ
vel adiumentũ q̃ꝫ ꝑ seipsã. At om/
ne qđ fecit: sine dubio aut fecit ex ali
quo velut ex materia: aut ex nihilo.
Q̃m igit̃ certissime patet: qꝛ essen/
tia oĩm que ꝑter summã essentiam
sunt: ab eadẽ sũma essẽtia facta sũt.
Et qꝛ ex nulla materia est: ꝑcul du/
bio nihil aperti⁹ q̃ꝫ qꝛ illa summa es/
sentia tantã reꝝ molẽ: tã numerosã
mltitudinẽ: tã formose formatã: tam
oꝛdinate variatã: tã ꝯuenient̃ diuer
sã sola ꝑ seipsam ꝑduxit ex nihilo.

Quõ intelligendũ sit qđ oĩa fecit ex nihilo: Ca. VII

Sed occurrit quedam dubita/
tio de nihilo. Nã ex quocun/
qꝫ fit aliquid: id causa est eius
qđ ex se fit: ꝛ omnis causa necesse est
aliqđ ad essentiã effectus ꝑbeat ad/
iumentũ. Qđ sic omnes tenent ex/
perimẽto: vt et nulli rapiat̃ conten/
dendo et vix illi surripiat̃ decipien
do. Si ergo factũ ẽ ex nihilo aliq̃d:
ipm nihil fuit causa eius qđ ex ipso
factũ est. Sed quõ id qđ nullũ ha/
bebat esse adiuuit aliq̃d vt perueni/
ret ad esse? Si eñ nullũ adiumentũ

de nihilo ꝓ̄uenit ad aliq̄d: cui aut
qualiter ꝑsuadeat̄ q2 ex nihilo ali/
q̄d efficiat̄? Preterea nihil: aut signi/
ficat aliq̄d aut nō sig̃ficat aliq̄d. Sꝫ
si nihil ē aliq̄d q̄cū qꝫ facta sc̄ ex nihi
lo facta sc̄ ex aliq̊. Si ṽo nihil nō est
aliq̄d: qm̄ ītelligi nō pōt vt ex eo qꝺ
penitus nō est fiat aliq̄d: nihil fit ex
nihilo: Sic̄ vox oīm est: quia nihil ꝺ
nihilo. Unde videt̄ ꝯsequi: vt quic
quid fit: fiat ex aliquo. Aut eīm fit ꝺ
aliquo: aut ꝺ nihilo. Siue igit̄ nihil
sit aliq̄d siue nihil nō sit aliq̄d: cōse
qui videt̄ vt quicquid factū est fa/
ctum sit ex aliquo. Qꝺ si verū esse
ponit̄: omnib⁹ que supra disputata
sunt opponit̄. Unde qm̄ qꝺ erat: ni
hil aliq̄d erit: et id qꝺ maxime aliq̄d
erat: nihil erit. Ex eo nā qꝫ qꝺ q̄ndaꝫ
substantiā maxime omniū existētem
inuenerā ad hoc vt oīa alia ab ea
facta essent sic vt nihil esset vnde fa
cta essent rationando perueneram.
Quare si illud vnde facta sūt qꝺ pu
tabam esse nihil: ē aliquid: quicq̄d
inuentū estimabā ꝺ summa essentia
est nihil: quid igit̄ est de nihilo: nam
nihil qꝺ videā posse obijci tibi: pene
iam fatuū statui in hac meditatione
negligere.

Q̄ ea que facta sunt ex nihilo nō nihil erant ante/ q̄ꝫ fierent q̄ꝫtum ad ratione̅ facientis: Caplm̄. VIII.

t Ribus itaqꝫ puto modis qꝺ
ad ꝑ̄sentis impedimenti suffi
cit expedimentū exponi pōt:
si qua substātia dicit̄ esse facta ex ni/
hilo. Unus quidē modus est q̄ vo/
lumus intelligi penit⁹ nō esse factū
qꝺ factū dicit̄ ex nihilo. Cui sil'e est:
cū quer̄eti de tacente vnde loquat̄:
respondet̄ de nihilo: id est nō loqui/
tur. Scꝺm quē modū de ipsa sum/
ma essentia ⁊ de eo qꝺ penit⁹ nec fu/
it nec ē quer̄eti vnde factū sit: recte
respōderi potest de nihilo: id est ne/
quaq̄ꝫ factū est: qui sensus de nullo
eoꝝ que facta sunt intelligi potest.
Alia significatio est que dici quidē
potest: vera tm̄ eē nō pōt: vt si dicat̄
aliq̄d sic eē factū ex nihilo vt ex ip̄o
nihilo: id est ex eo qꝺ penit⁹ nō ē fa/
ctum sit: quasi ip̄m nihil sit aliq̄d ex
istens ex quo possit aliquid fieri: qꝺ
qm̄ semꝑ falsum est: quotiēs esse po
nit̄ impossibilis incōuenientia con/
sequit̄. Tertia interꝑ̄tatio qua dici/
tur aliquid esse factū de nihilo ē: cū
intelligim⁹ esse quidē factū: sed non
eē aliq̄d vn̄ sit factū. Per similē si/
gnificationē dici videt̄ cū homo cō/
tristatus sine causa: dicit̄ cōtristatus
de nihilo. Scꝺm igit̄ hunc sensum si
intelligat̄ qꝺ supra cōclusum est: q̄a
preter summam essentiā cuncta que
sunt ab eadem ex nihilo facta sunt:
id est non ex aliquo: sicut ip̄a conclu
sio precedentia ꝯuenienter ꝯseque/
tur: ita ex eadem conclusiōe nihil in
conueniens consequetur: q̄ꝫuis non
inconueniēter ⁊ sine omni repugnā
tia ea que facta sunt a creatrice sub/
stantia dici pn̄t eē facta ex nihilo: eo
mō quo dici solet: diues ex paupere:
et recepisse quis sanitatem ex egritu
dine: id est qui pri⁹ pauper erat nūc
est diues qꝺ antea non erat: ⁊ q̄ pri/
us habebat egritudinem nunc habꝫ
sanitatem quam antea nō habebat.
Hoc igitur modo non inconuenien/
ter intelligi potest si dicitur creatrix
essentia vniuersa fecisse ex nihilo: si/
ue ꝙ vniuersa per illam facta sunt
de nihilo: id est que prius nihil erāt
nunc sunt aliquid. Hac ipsa quippe
voce qua dicitur: quia illa fecit siue
q2 ista facta sunt: intelligitur q2 cuꝫ
illa fecit aliq̄d fecit: ⁊ cum ista facta
sunt non nisi aliquid facta sunt. Si/
cut enim aspicientes aliquē de val/
de humili fortuna multis opibus ab
aliquo honoribusve exaltatum: di/
cimus: ecce ille fecit istū ꝺ nihilo: aut
factus est ille ab isto de nihilo: id est
iste q̄ pri⁹ q̄si nihilū reputabat̄: nūc
illo faciēte vere aliquid estimatur.

Uerũ videor mihi videre q̃ddã q̃d nõ negligẽter discernere cogit ſm q̄ ea que facta ſũt anteq̃ fierẽt dici poſſint fuiſſe nihil. Nullo nãq̄ pacto fieri põt aliq̃d rõnabiliter ab aliquo niſi in faciẽtis rõne p̄cedat aliq̃d rei faciẽde quaſi exemplũ: ſiue vt aptius dicit̃ forma vel ſĩilitudo aut regula. Patet igit̃ itaq̄: q̃m prius q̃ fierẽt vniuerſa: erãt in rõne ſumme nature: quid: aut qualia: aut quõ futura eſſent: quare cũ ea q̃ facta ſũt: clarũ ſit nihil fuiſſe anteq̃ fierẽt q̃ntum ad hoc q: nõ erant q̃d nũc ſũt: nec erat ex q̃ fierẽt: nõ tñ nihil erant quãtũ ad rationẽ facientis p quã et ſecundũ quã fierẽt.

Q illa rõ ſit ſic q̃daʒ rerũ locutio: ſic faber dicit prius apud ſe q̃d facturus eſt: Caplm. IX.

Illa aũt forma rerũ que in eius rõne res creãdas p̄cedebat: quid aliud eſt q̃ rerũ q̃dam in ipſa rõne locutio: veluti cuʒ faber facturus aliq̃d ſue artis opus: prius illud intra ſe dicit mentis ↄceptione. Mẽtis aũt ſiue rõnis ↄceptionẽ: locutionẽ hic intelligo: nõ cum voces rerũ ſignificatiue cogitant̃: ſed cum res ipſe vel future: vel iã exiſtentes acie cogitatiõis in mẽte ↄſpiciunt̃. Frequẽti nãq̄ vſu cognoſcit̃: q: rẽ vnã tripliciter loqui poſſumus. Aut eñi res loquimur ſignis ſenſibilibus: id eſt q̃ ſenſibus corporeis ſentiri poſſunt ſenſibilit̃ vtẽdo: aut eadẽ ſigna q̃ foris ſenſibilia ſũt intra nos inſenſibilit̃ cogitãdo: aut nec ſenſibilit̃ nec inſenſibilit̃ his ſignis vtẽdo: ſed res ipas vl̃ corporũ imaginatiõe vl̃ rõis intellectu p rerũ ipſarũ diuerſitate intus ĩ noſtra mẽte dicẽdo. Aliter nãq̄ hoiem dico cũ eũ hoc noĩe q̃d eſt hõ ſignifico: aliter cũ idẽ nomen tacens cogito: aliter cũ eũ ip̄m hoiem mẽs aut p corporis imaginẽ aut p rationẽ intuet̃ p corporis quidẽ imaginẽ: vt cũ eius ſẽſibilẽ figurã imaginatur. Per rõnem vero: vt cũ vniuſalem eius eſſentiã que eſt animal rõnale mortale cogitat. He võ tres loquendi varietates ſingule v̈bis ſui generis ↄſtãt. Sʒ illius quã tertiã et vltimã poſui locutiõis verba: cũ de rebus nõ ignorat̃ ſũt: naturalia ſũt et apud oẽs gẽtes ſunt eadẽ. Et q̃m oĩa alia verba ꝓpter hoc ſunt inuenta: vbi iſta ſunt: nullũ aliud verbum eſt neceſſariũ ad rẽ cognoſcendã: et vbi iſta eſſe nõ poſſunt: nullũ aliud eſt vtile ad rẽ cognoſcendã. Poſſũt etiam nõ abſurde dici tãto veriora: quãto magis rebus quarũ ſũt verba ſĩlia ſũt: et eas expſſius ſignificãt. Exceptis nãq̄ rebus illis quibus vtimur p nominibus ſuis ad eaſdeʒ ſignificandaſ: vt ſũt quedã voces: velut a vocalis. Exceptis inquã his: nullũ aliud verbũ ſic videt̃ rei ſĩle cuius eſt verbũ: aut ſic eã exp̄mit quõ illa ſimilitudo que in acie mẽtis rem illaʒ cogitantis exprimit. Illud igit̃ iure dicendũ eſt: maxime ꝓpriũ et principale rei verbũ. Quapropt̃ ſi nulla de q̃libet re locutio tantũ ꝓpinquat rei quãtũ illa: que hmõi verbis conſtat: nec aliq̃d aliud tã ſĩle rei vl̃ future vl̃ iã exiſtẽtis in rõne alicuius põt eſſe: nõ ĩmerito videri põt apd̃ ipaʒ ſummã ſubſtantiã talẽ rerũ locutionẽ et fuiſſe anteq̃ eſſent: vt per eam fierẽt: et eſſe cũ facta ſũt: vt per eam ſciantur.

Q tamẽ multa ſit in hac ſimilitudine diſſimilitudo: Caplm. X.

Sed q̃uis ſummã ſubſtantiã ↄſtet prius ĩ ſe q̃ſi dixiſſe cunctã creaturã: q̃ eam etiã ſm eãdẽ et p eandẽ ſuã intimã locutionem ↄderet: queãdmodũ faber prius mẽte ↄcipit q̃d poſtea ſcd̃m mentis cõceptionẽ opere pficit: multã tñ in hac ſĩlitudine intueor diſſĩlitudinẽ. Illa nãq̄ nihil oĩno aliũde aſſum-

psit unde vel eorum quae factura erat forma in seipsa copingeret: vel ea ipsa id quod sunt pficeret: faber vero penitus nec mente pot aliquid corporeum concipere imaginando nisi id quod aut totum simul aut per partes ex aliquibus rebus aliquo modo iam didicit: nec opus mente conceptum pficere si desit aut materia: aut aliquid sine quo opus precogitatum fieri non possit. Quamquam enim homo tale aliquod animal possit cogitando vel pingendo quale nusquam sit confingere: nequaquam tamen hoc facere valet nisi componendo in eo partes quas ex rebus aliis cognitis in memoriam attraxit. Quare in hoc differunt abinuicem ille in creatrice substantia et in fabro suorum operum faciendorum intime locutiones: quia illa nec assumpta nec adiuta aliunde: sed prima et sola causa sufficere potuit suo artifici ad suum opus perficiendum: Ista vero nec prima nec sola nec sufficiens est ad suum incipiendum: Quapropter ea quae abinuicem per illam creata sunt: omnino non sunt aliud quod non sunt per illam: quae vero per istam fiunt: penitus non essent nisi essent aliquid quod non sunt per ipsam.

Quod hec summe essentie locutio sit summa essentia: Capitulum. XI.

Sed cum pariter ratione docente sit certum quia quicquid summa substantia fecit: non fecit per aliud quam per semetipsam. Et quicquid fecit: per suam intimam locutionem fecit: siue singula singulis verbis: siue potius uno verbo simul omnia dicendo: Quid magis necessarium videri potest: quam hanc summe essentie locutionem non esse aliud quam summam essentiam? Non igitur negligenter pretereundam huius locutionis considerationem puto: sed priusquam de illa possit tractari: diligenter eiusdem summe substantie proprietates aliquas studiose inuestigandas existimo.

Quod sicut omnia per summam essentiam facta sunt: ita vigeant per ipsam et in illa: Capitulum. XII

Constat quod per summam naturam esse factum quicquid non est idem illi. Dubium autem non nisi irrationali menti esse potest: quia cuncta que facta sunt: eodem ipso sustinente vigent et perseuerant esse quamdiu sunt: quod faciente de nihilo habent esse quod sunt. Simili namque per omnia ratione qua collectum est omnia que sunt: esse per unum aliquid: unde ipsum solum est per seipsum et alia per aliud. Simili inquam ratione potest probari: quia quecumque vigent: per unum aliquid vigent: Unde illud solum viget per seipsum et alia per aliud. Quod quoniam aliter esse non potest nisi ut ea quae sunt facta per aliud vigeant: et id a quo facta sunt vigeat per seipsum: necesse est ut sicut nihil factum est nisi per creatricem presentem essentiam: ita nihil vigeat nisi per eiusdem seruatricem presentiam.

Quod illa sit in omnibus et omnia sint ex illa et per illam et in illa: Capitulum. XIII.

Quod si ita est: immo quia ex necessitate sic est: consequitur ut ubi ipsa non est: nihil sit. Ubique igitur est et per omnia et in omnibus. At quoniam absurdum est ut scilicet quemadmodum nullatenus aliquid creatum potest exire creantis et fouentis immensitatem: sic creans et fouens nequaquam valeat aliquo modo excedere factorum uniuersitatem: liquet quoniam ipsa est quae cuncta alia portat et serat: claudit et penetrat. Si igitur hoc illis quae supra sunt inuenta iungantur: eadem est quae in omnibus est et per omnia et ex qua et per quam et in qua omnia.

Quod possit aut non possit de illa dici substantialiter: Capitulum. XIIII.

Iam non immerito valde moueor quam studiose possim inquirere quid omnium quae de aliquo dici possunt: huic tam admirabili nature queat conuenire substantialiter. Quamquam enim mirer si possit in nominibus vel ver-

bis que aptam⁹ rebus fact⁹ de nihi/
lo reperiri: qd̄ digne dicat̄ d̄ creatri
ce vniuersoꝝ sb̄stātia: tēptandū ta/
mē est ad quid hāc indagationē ra/
tio ꝑducet. Itaq̄ d̄ relatiuis quidē
nulli dubiū q̄ nullū eoꝝ substātia/
le est illi de quo relatio dicit̄. Qua/
re si quid d̄ sūma natura dicit̄ relati
ue: nō est ei⁹ significatū substātiale.
Vn̄ hoc ip̄m qd̄ sūma sb̄a ē oīm siue
maior oīb⁹ q̄ ab illa facta sīt vel ali/
quid alid̄ sīliter relatiue dici potest:
manifestū est qm̄ nō ei⁹ naturalē de
signat essentiā. Si em̄ nulla caꝝ re/
rum vnq̄ esset quaꝝ relatiōe sūma
ꝛ maior dicit̄: ip̄a nec sūma nec ma/
ior intelligeret̄: nec tn̄ iccirco min⁹
bona esset vt eēntialis sue magnitu/
dinis in aliquo detrimētū pateret̄.
Qd̄ ex eo manifeste cognoscit̄: qm̄
ip̄a quicq̄d boni vel magni est: nō ē
per aliud q̄ ꝑ seipsam. Si igit̄ sum/
ma natura sic pōt intelligi nō sūma
vt tn̄ nequaq̄ sit maior nec melior
q̄ cū intelligit̄ summa oīm: manife/
stum est qm̄ sūmū nō simpliciter si/
gnificat illā sūmā eēntiā q̄ oīno ma
ior ꝛ melior est q̄ quicq̄d non ē qd̄
ip̄a. Qd̄ aūt ratio docet d̄ sūmo: nō
dissimiliter inuenitur in similiter re/
latiuis. Illis itaq̄ que relatiue di/
cunt̄: omissis q̄ nullū eoꝝ simplici/
ter demōstrat alicui⁹ essentiam: ad
alia discutiēda se cōuertat intentio.
Equidē si q̄s singl'a diligēter intuea/
tur: quicq̄d ē p̄ter relatiua aut tale
est vt ipsum oīno melius sit q̄ non
ip̄m: aut tale vt nō ip̄m ī aliquo me/
li⁹ sit q̄ ipsum. Ip̄m aūt ꝛ nō ip̄m
nō aliud hic intelligo q̄ verum nō
veꝝ: corp⁹ nō corp⁹ ꝛ his sīlia. Me/
liuſ quidē est oīno aliq̄d q̄ nō ip̄m:
vt sapiēs q̄ nō ipsum sapiēs: id est
meli⁹ est sapiens q̄ nō sapiēs. Ce/
uis em̄ iust⁹ nō sapiēs melior videa/
tur q̄ nō iust⁹ sapiēs: nō tn̄ meli⁹ sim
pliciter est nō sapiēs q̄ sapiens: om
ne em̄ nō sapiēs simpliciter: in quātū
nō sapiens est minus est q̄ sapiens:

q̄ omne nō sapiēs meli⁹ eēt si eēt sa
piēs: Similiter oīno meli⁹ eēt verū
q̄ nō ip̄m: id est qd̄ non verū ꝛ in/
stuꝫ q̄ nō iustū: ꝛ viuit q̄ nō viuit.
Meli⁹ aūt est in aliq̄ nō ip̄m q̄ ip̄m:
vt nō auꝝ q̄ auꝝ. Nā meli⁹ est ho/
mini esse nō aurū q̄ aurū: q̄uis for
sitan meli⁹ esset alicui auꝝ esse q̄ nō
auꝝ esse: vt plūbo. Cum em̄ vtrū q̄
scilicet hō ꝛ plūbū sint nō auꝝ: tan/
to melius aliq̄d est hō q̄ aurū: q̄nto
inferioris nature esset si esset auꝝ: et
plūbū tanto vilius est: quāto p̄cio/
sius esset si auꝝ esset. Patet aūt ex
eo ꝙ summa natura sic intelligi pōt
nō summa: vt nec summū oīno meli
us sit q̄ nō summū: nec non summū
alicui melius q̄ summū: mlta relati/
ua esse que nequaq̄ hac ꝯtineāt̄ di/
uisiōe. Vtrū aūt noīa aliq̄ ꝯtineāt̄
inq̄rere supsedeo: cū ad ꝑpositū suffi
ciat qd̄ de illis notū est: nullū eorū
simplicē scꝫ sūme nature substātiam
designare. Cū igit̄ quicq̄d aliud est
si singl'a despiciāt̄: aut sit meli⁹ q̄ nō
ip̄m: aut nō ip̄m ī aliquo sit melius
q̄ ip̄m: sicut nefas est putare ꝙ sub/
stātia sūme nature sit aliq̄d qd̄ me/
lius sit aliq̄ mō nō ip̄ꝫ: sic necesse est
vt sit quicq̄d oīno melius est q̄ non
ip̄m. Illa em̄ sola est qua penit⁹ ni/
hil est meli⁹: ꝛ que melior est oībus
que nō sūt qd̄ est ip̄a. Nō est igitur
corp⁹ vel aliquid eoꝝ q̄ corporei sen
sus discernūt. Quippe his oīb⁹ me/
lius est aliq̄d qd̄ nō est qd̄ ipsa sunt.
Mens em̄ rōnalis q̄ nullo coporeo
sensu: q̄d vel qualis vel quāta sit ꝑ/
cipit̄: quāto minor esset si esset aliq̄d
eoꝝ que corporeis sensib⁹ subiacēt:
tāto maior est q̄ qd̄libet eoꝝ. Pe/
nitus eni ipsa sūma essentia tacēda
est eē aliq̄d eoꝝ q̄b⁹ est aliq̄d qd̄ nō
est qd̄ ip̄a sunt supius: ꝛ est oīno sic
rō docet dicēda qd̄libet eoꝝ quib⁹
est omne qd̄ nō est qd̄ ipsa sunt infe
rius: quare necesse est esse eā viuen/
tem: sapientē: potentē ꝛ omnipoten/
tē: verā: iustā: beatā: eternā ꝛ quie/

quid simpliciter absolute meliꝰ ē q̄ꝫ
nō ipm. Quid ḡ queraṫ ampliꝰ: q̇d
summa illa sit natura si manifestū ē
q̇d oīm sit aut q̇d oīm nō sit?

Qꝛ idē sit illi esse iustā qꝺ est eē iusticiā: ꝛ eodē modo de his q̄ similiter de illa dici possunt ꝛ qꝺ nihil hoꝛuꝫ mōstret qualis illa vł q̄nta sit sed quid sit. Ca. XV.

Ed fortasse cū diciṫ iusta vel
s magna vł aliq̇d similiū: non
ostēdiṫ q̇d sit sed potiꝰ qua/
lis vel quāta sit. Per qualitatē q̇p/
pe vel quātitatē qꝺlibet hoꝝ dici vi
deṫ. Omne nāqꝫ qꝺ iustū est per iu/
sticiā iustum est: ꝛ alia hmōi simılr.
Quare ipa sūma natura nō ē iusta
nisi ꝑ iusticiā. Videṫ igiṫ ꝑticipatio/
ne q̄litatis iusticie scꝫ iusta dici sūme
bona sbstātia: qꝺ si ita est: ꝑ aliud ē
iusta nō ꝑ se: aut hoc ꝯtrariū est ve/
ritati ꝑspecte: qꝛ bona vel magna vł
subsistēs qꝺ est oīno ꝑ se est nō per
aliꝺ. Si igiṫ nō ē iusta nisi ꝑ iusticiā
nec iusta pōt eē nisi ꝑ se: q̇d magł ꝑ/
spicuū: q̇d magł necessariū q̄ꝫ qꝫ ea/
dē natura ē ipa iusticia? Et cū dꝛ eē
iusta ꝑ iusticiā: idē ē qꝺ ꝑ se: ꝛ cū iu/
sta ꝑ se dꝛ eē: nō aliꝺ itelligiṫ q̄ꝫ ꝑ iu
sticiā. Quapropṫ si q̄raṫ q̇d sit ipsa
sūma natura ꝺ q̄ agiṫ: q̇d vꝛiꝰ rn̄deṫ
q̄ꝫ iusticia? Videndū igiṫ quō itelli/
gendū sit qn̄ illa natura que est ipa
iusticia diciṫ iusta. Qm̄ em̄ hō non
pōt esse iusticia: iusticiā aūt habere
potest. Nō em̄ intelligiṫ iustꝰ homo
existēs iusticia sed habens iusticiā.
Qm̄ igiṫ summa natura nō ꝑꝑꝛie
diciṫ iusta qꝛ habet iusticiā: sed exi/
stit iusticia: cū diciṫ iusta ꝑꝑꝛie intel
ligiṫ existēs iusticia: nō aūt habens
iusticiā: quare si cū diciṫ existēs iusti
cia: nō diciṫ qualis est: ꝟ quid est: cō
sequiṫ vt cū diciṫ iusta: nō dicaṫ q̄/
lis sit ꝟ q̇d sit. Deinde qm̄ de illa su/
pꝛema essentia idē est dicere qꝛ est
iusta ꝛ qꝛ ē existēs iusticia: Et cū di
ciṫ est existens iusticia: non est aliud
q̄ꝫ est iusticia: nihil differt in illa si/
ue dicaṫ ē iusticia siue ē iusta. Qua/
pꝛopter cū queriṫ de illa q̇d sit: non
est minꝰ cōgrue respondere iusta q̄ꝫ
iusticia. Qꝺ v̄o ī exēplo iusticie ra/
tū esse cōspiciṫ: hoc de oībus que si/
militer de ipsa summa natura dicūṫ
intellectus sentire ꝑ rationē cōstrin/
giṫ. Quicq̇d igiṫ eoꝝ de illa dicaṫ:
nō qualis vel quāta sed magis q̇d
sit monstraṫ. Sed palā est qꝛ qꝺli/
bet bonū summa natura sit: sūme il/
lud est. Illa igiṫ est summa essentia:
summa vita: sūma ratio: sūma salꝰ:
sūma iusticia: sūma sapientia: sūma
veritas: sūma bonitas: sūma magni
tudo: sūma pulchꝛitudo: summa im
moꝛtalitas: summa incoꝛruptibili/
tas: summa īmutabilitas: sūma bea/
titudo: sūma eṫnitas: sūma ptās: sū/
ma vnitas: qꝺ nō est aliud q̄ꝫ sūmū
ens summe viuēs ꝛ alia similiter.

Qꝛ ita sit simplex vt oīa que de eius eēntia dici pos sūt: vnū idemqꝫ sint ī illa: ꝛ nihil de ea dici possit sub/stātialiter nisi ī eo qꝺ quid est: Caplm. XVI.

Vid ergo si illa summa natu
q ra tot bona est: erit ne cōposi
ta tot pluribus bonis: an po/
tius nō sunt plura bona: sed vnum
bonum tam pluribus nominibus si/
gnificatum? Omne em̄ cōposituꝫ vt
subsistat indiget his ex quibus cōm/
poniṫ: ꝛ illis debet quidē qꝺ est: q̇a
q̇cq̇d est per illa est: ꝛ illa qꝺ sṫ ꝑ il/
lud nō sūt: ꝛ iccirco penitus summū
nō est. Si igiṫ summa natura illa cō
posita ē ex pluribꝰ bonis: hec omnia
que oī cōposito insūt in illā incidere
necē ē. Qꝺ nefas falsitatꝭ apta rōe
destruit ꝛ obꝛuit tota q̄ supꝛa patuit
necitas v̄itatł. Cū igiṫ illa natura
nullo mō cōposita sit: ꝛ tū oīmō tot

illa bona sit: necesse ē vt illa oīa nō
plura ꝫ vnū sint. Idē igiť ē q̄dlibet
vnū illoꝝ q̄ȯ oīa sunt simul siue sin/
gula: vt cū diciť iusticia vel essentia
idē significat q̄ȯ alia vel oīa simul
vel singľa. Queadmodū itaqꝫ vnū
est quicquid essentialr̄ de sūma sub/
stātia diciť: ita ip̄a vno mō: vna cō/
sideratiōe est quicquid ē essentialr̄.
Cū em̄ aliquis hō dicať et corpꝰ et
rōnalis ⁊ hō: nō vno mō vel consi/
deratiōe hec tria dicitur. Scd̄m aliȯ
em̄ est corpꝰ: ⁊ scd̄m aliud est rōna/
lis: ⁊ singulū hoꝝ non est totū id q̄ȯ
est homo. Illa vero summa essentia
nullo mō sic est aliquid vt illud idē
scd̄m aliū modū aut scd̄m aliā cōsi/
deratione nō sit: qꝛ quicq̄d aliquo
mō essentialiter est: hoc est totuꝫ q̄ȯ
ipsa est. Nihil igiť q̄ȯ de eius essen/
tia vere diciť in eo q̄ȯ qualis vľ q̄n/
ta: ꝫ ī eo q̄ȯ quid est accipiť. Quic/
quid em̄ est: vel quale vel q̄ntū est:
et aliud in eo q̄ȯ quid est: vnde non
simplex sed cōpositū est.

Qȝ sit sine principio ⁊ si/ne fine: Caplm̄. XVII.

E

rgo igiť ħ tā simplex natu/
ra creatrix ⁊ vigor oīm fuit
vel vsqꝫ q̄ futura est: an po/
tius nec ex quo nec vsqꝫ quo est: ꝫ si/
ne ꝓncipio ⁊ sine fine est. Si eni ꝓn/
cipiū habet: aut ex se vel ꝑ se hoc ha
bet aut ex alio vel ꝑ aliud aut ex ni/
hilo vel ꝑ nihil. Sed ꝯstat per veri
tatē iā ꝑspectā: qꝛ nullo mō ex alio
vel ex nihilo vel ꝑ aliud vel ꝑ nihil
est. Nullo igiť mō ꝑ aliȯ vel ex alio
aut ꝑ nihil vel ex nihilo initiū sorti/
ta est. Ex seipso vero vel ꝑ se initiuꝫ
habere nō pōt quāq̄ꝫ ex seipsa ⁊ per
seipsā sit. Sic em̄ ē ex se ⁊ ꝑ se vt nul
lo mō sit alia essentia q̄ est ꝑ se ⁊ alia
per quā ⁊ ex qua est. Quicquid aūt
ex aliq̄ vel ꝑ aliq̄d incipit esse nō est
oīno idē illi ex q̄ vel ꝑ q̄ȯ incipit eē.
Sūma igiť natura nō īcepit ꝑ se vľ
ex se. Qm̄ igiť nec per se nec ex se nec
ꝑ aliud nec ex alio nec ꝑ nihil nec ex
nihilo habet ꝓncipiū: nullo mō ha/
bet ꝓncipiū ꝫ neqꝫ finē habebit. Si
em̄ finē habitura est: nō est sūme im/
mortalis nec summe incorruptibiľ: ꝫ
constat ꝙ est summe īmortalis ⁊ in/
corruptibilis: nō habebit igiť finē.
Amplius: si finē habitura est: aut
volens aut nolens deficit. Sed pro
certo nō est bonū simplex cuius vo/
luntate perit sūmmū bonū: At ipsa
est verū ⁊ simplex bonum: quare sua
spōte nō deficiet ip̄a: qm̄ certū est cē
summū bonū. Si vero nolēs peritu/
ra est: nō est sūme potēs nec omni/
potēs: ꝫ rōnis necessitas asseruit eā
sūme potentē esse ⁊ oīpotentē. Nō
ꝫ nolēs deficiet: quare sic nec volēs
neqꝫ nolens sūma natura finē habe/
bit: nullo mō finē habebit. Amplīꝰ:
si illa sūma natura ꝓncipiū habebit
vel finē: nō est vera eternitas: quod
supra inexpugnabiliť inuētū ē. De/
inde cogitet q̄ potest qn̄ incepit aut
qn̄ nō fuit hoc veꝝ: scilicet qꝛ futuꝝ
erat aliq̄d: aut qn̄ desinet ⁊ nō erit ħ
verū: scilicet qꝛ ꝑteritum erit aliq̄d.
Quod si neutꝝ hoꝝ cogitari potest
⁊ vtrūqꝫ hoc verū sine veritate esse
nō potest: impossibile est vľ cogitari
ꝙ veritas ꝓncipiū vel finē habeat.
Deniqꝫ si veritas habuit ꝓncipiū
vel habebit finem anteqꝫ ip̄a incipe
ret: veꝝ erat tūc qꝛ nō erit veritas: ⁊
postq̄ꝫ finita erit: veꝝ erit tūc qꝛ nō
erit veritas. At qꝛ veꝝ nō pōt esse
sine veritate: erat igiť veritas anteq̄ꝫ
esset veritas: ⁊ erit veritas postq̄ꝫ fi/
nita erit ꝟitas: q̄ȯ incōuenietissimū
est. Siue igiť dicať veritas habere: si/
ue intelligať nō habere ꝓncipium vľ
finē: nullo mō claudi pōt ꝟitas ꝓn/
cipio vľ fine: q̄re idē sequiť de sūma
natura quia ip̄a summa veritas est.

Quō nihil fuit ante aut erit post illā: Ca. XVIII.

s

Ed ecce iterū īsurgit nihil: ⁊
quecūqꝫ hactenꝰ ratio in ve/

ritate ⁊ necessitate concorditer a te/
stātibꝰ disseruit: asserit esse nihil. Si
em̄ ea q̄ supra digesta sūt necessarie
veritatis munimine firmata sūt: nō
fuit aliq̄d ante summaꝫ essentiā nec
erit aliq̄d post eā: q̄re nihil fuit ante
eā ⁊ nihil erit post eā. Nā aut aliq̄d
aut nihil necesse est p̄cessisse vel sub
secutuꝝ eē. Qui āt dic̄ qꝛ nihil fuit
ante ip̄am ⁊ nihil erit post ipsam: id
pronūciare videt̄ quia fuit ante ip/
sam quando nihil erat: ⁊ erit post ip
saꝫ qn̄ nihil erit. Qn̄ ergo nihil erat
illa nō erat: ⁊ qn̄ nihil erit illa n̄ erit:
Quō ergo nō icepit ex nihilo: aut q̄
modo n̄ deueniet ad nihilū si illa nō
dum erat cū iam erat nihil: ⁊ eadem
iam non erit: tamē adhuc erit nihil?
Quid ergo molita est tāta moles ar
gumentoꝝ: si tam facile demoliunt̄
iteꝝ in nihilum molimina eoꝛuꝫ? Si
namq̄ꝫ ꝯstituit̄ vt summū esse nihilo
⁊ p̄cedenti succedat ⁊ subsequēti de
cedat: quicquid supra statuit veꝝ ne
cessitate destituit̄ ꝑ inane nihilum.
An potius repugnādū est nihilo ne
tot structure necessitate rōnis a ni/
hilo expugnent̄: ⁊ summū bonuꝫ qδ
lucerna veritatis quesitū ⁊ inuentū
est: amittat̄ pro nihilo? Potius igit̄
asserat̄ si fieri potest qꝛ nihil nō fuit
ante summā essentiā nec erit post il/
lā: q̄ꝫ dū locus dat̄ ante vel post il/
lam nihilo per nihilū reducat̄ ad ni/
hilum illud esse qδ per seipsum con/
duxit id quod erat nihil ad esse.
Duplicem namq̄ꝫ vna ꝓnūciatio ge/
rit sentētiā: cū dꝛ: qꝛ nihil fuit ante
summā essentiam. Unus em̄ est eius
sensus: quia pꝛiꝰ q̄ꝫ sūma essentia eēt
fuit cū erat nihil. Alter vero eius ē
intellectus: qꝛ ante summā essentiaꝫ
nō fuit aliq̄d: veluti si dicā: nihil do/
cuit me volare. Hoc aūt sic exponā:
qꝛ ip̄ꝫ nihil qδ signat nō aliq̄d docu
it me volare: ⁊ erit falsuꝫ: aut qꝛ nō
docuit me aliq̄d volare: qδ est verū.
Pꝛioꝛ itaq̄ꝫ sensus est: quē sequitur
supra tractata incōuenientia: ⁊ omi
moda ratione ꝓ falso repellit̄. Alt̄
vero est q̄ superioꝛibus ꝑfecta cohe/
ret ꝯuenientia: ⁊ tota illoꝝ ꝯtextiōe
verus esse cōpellit̄: quia cū dicit̄ ni/
hil fuit ante illā: ꝺm posterioꝛē intel
lectū accipiendū est: nec sic est expo/
nendū vt intelligat̄ aliqn̄ fuisse qn̄
illa nō erat ⁊ nihil erat: sed ita vt in/
telligat̄ quia ante illā nō fuit aliq̄d.
Eadem rō est duplicis intellectus si
nihil dicat̄ post illā esse futuꝝ. Si
ergo hec interp̄tatio que facta est de
nihilo diligent̄ discernit̄: verissime
nec aliq̄d nec nihil summā essentiam
aut p̄cessisse aut subsecuturuꝫ esse: ⁊
nihil fuisse ante vel post illā esse ſb̄se
cutuꝝ ꝯcludit̄: Etem̄ nulla iā ꝯstitu
toꝛū soliditas vili inanitate ꝯcutit̄.

Q̄ꝛ illa sit in omni loco ⁊ tē/pore: Caplm̄ XIX.

Quamq̄ꝫ aūt supra cōclusum
sit qꝛ creatrix hec natura vbi
q̄ꝫ ⁊ ī omnibꝰ ⁊ ꝑ oīa sit: ⁊ ex
eo qꝛ nec incepit nec desinet esse ꝯse
quat̄ qꝛ semꝑ fuit ⁊ ē ⁊ erit: sentio tn̄
quiddā cōtradictionis submurmu/
rare: qδ me cogit diligentiꝰ vbi ⁊ qn̄
illa sit indagare. Itaq̄ꝫ summa es/
sentia aut vbiq̄ꝫ ⁊ semꝑ ē aut tātū et
alicubi ⁊ aliquādo aut nusq̄ꝫ ⁊ nun/
q̄ꝫ: Qδ dico aut in omni loco vel tē/
poꝛe aut determinā te in aliquo vl̄ in
nullo. Sed q̄d videt̄ repugnātius:
q̄ꝫ vt qδ v̄issime ⁊ sūme est: id nusq̄ꝫ
⁊ nūq̄ꝫ sit? Falsum est igit̄ illā nusq̄ꝫ
⁊ nunq̄ꝫ esse. Deinde quomō nulluꝫ
bonū nec penitus aliquid est sine ea
si ipsa nusq̄ꝫ vel nunq̄ꝫ est: nusq̄ꝫ vel
nūq̄ꝫ aliqδ bonū est: ⁊ nusq̄ꝫ vl̄ nūq̄ꝫ
omnino aliquid est? Qδ q̄ꝫ falsum
sit nec dicere opꝰ ē. Falsū igit̄ ē ⁊ il/
lud qδ illa nusq̄ꝫ aut nūq̄ꝫ sit. Aut ē
ergo determinate alicubi ⁊ aliquan/
do aut vbiq̄ꝫ ⁊ semꝑ. At si determi/
nate est in aliquo loco vel tempoꝛe:
ibi ⁊ tūc tm̄ vbi ⁊ qn̄ ip̄a ē: pōt aliq̄d
esse. Ubi vero ⁊ qn̄ ipsa nō est: ibi et
tunc penitus nulla est essentia: quia

sine ea nihil est: vnde ꝯsequeť vt sit aliquis loc⁹ ⁊ aliq̄d tēpus vbi ⁊ q̄n oīno nihil est. Q̄d q̄m est falsū: ipe nā q̄ loc⁹ ⁊ tēpus ipm aliq̄d est: non pōt eē sūma natura alicubi vl̄ aliq̄n deťminate. Q̄d si dicatur deťminate ipsa ꝑ se alicubi ⁊ aliquando est: sed ꝑ potentiam suam est vbiq̄ vel quādocūq̄ aliq̄d est: nō est verum: q̄m eñ potentiā eius nihil aliud q̄ ipsam esse manifestū est: nullo modo potētia eius sine ipsa est. Cum ergo nō sit alicubi vel aliq̄n determinate: necesse est vt sit vbiq̄ ⁊ semp: id est in omni loco vel tpe.

Q̄ in nullo sit loco aut tēpore. Caplm. XX.

Quod si ita est: aut tota est in omni loco vl̄ tpe: aut tantū quelib3 ps eius: vt altera ps sit extra oēm locū ⁊ tēpus. Si vero partim est, ⁊ partim nō est in oī loco vel tēpore: partes habet: q̄d falsum est. Nō igiť partim est vbiq̄ ⁊ semper: aut eñ sic est intelligendū vt tota simul sit in oībus locis vel tēporibus ⁊ ꝑ partes in singulis: aut sit vt tota etiā in singulis. Verū si ꝑ partes in singulis est: nō effugit partiū cōpositionē ⁊ diuisionē: quod valde alienū a summa natura inuentū est. Quapropter nō est ita tota in omnibus locis vl̄ tēporib⁹ vt ꝑ partes sit ī singulis. Restat altera pars discutienda: scilicet q̄liter summa natura sit tota in omnib⁹ ⁊ singulis locis vl̄ tēporib⁹. Hoc nimirū esse nō potest nisi aut simul aut diuersis tēporib⁹. Sed q̄m ratio loci aut ratio tēporis quas hactenus simul progressas eisdē vestigijs vna potuit indagare ꝓsecutio: hec ab inuicē digredientes disputationē videnť diuersis quasi fugere amfractib⁹: singillatī suis inuestigenť discussiōib⁹. Primū ergo videať si summa natura tota possit esse in singulis locis aut simul aut ꝑ diuersa tēpora. Deinde idipm in tēporibus inquirať. Si igitur tota est simul in singulis locis: ꝑ singula loca sunt singule tote. Sicut eñ locus a loco distinguiť vt singl'a loca sint: ita id q̄d totū est in vno loco ab eo quod eodem tēpore totū est in alio loco distinguiť vt singula tota sint. Nā q̄d totū est ī aliq̄ loco: nihil ei⁹ est q̄d nō sit in ipso loco. At de quo nihil est q̄d nō sit in aliquo loco: nihil est de eo q̄d sit eodē tēpore extra eundē locū. Q̄d igiť totū est in aliq̄ loco: nihil est eius quod eodē tēpore sit extra ipm locū. Sed de quo nihil est extra quēlibet locū: nihil ei⁹ est eodē tēpore in alio loco. Quare q̄d totū est ī quolibet loco: nihil est simul in alio loco. Q̄ igiť totū est in aliquo loco: quō totū simul ē ī alio loco si nihil de eo pōt esse in alio loco? Q̄m igiť vnū totū non pōt esse simul in diuersis locis totum: consequiť vt per singula loca singula sint tota si in singulis locis simul aliq̄d ē totū. Quapropter si summa natura tota est vno tēpore in singulis omnib⁹ locis: quot singula loca esse possunt: tot singule sunt nature summe: q̄d irrationabile est opinari. Nō est igiť tota vno tēpore ī singulis loc̄. At vero si diuersis tēporib⁹ tota est in singulis locis: quando est in vno loco: nullū bonū ⁊ nulla essentia est interim in alijs locis: q̄ sine ea prorsus aliq̄d nō existit: Q̄d absurdū esse vel ipsa loca ꝓbant q̄ nō nihil sed aliq̄d sunt. Nō est itaq̄ summa natura tota in singulis locis diuersis temporibus. Q̄ si nec eodem tempore nec ī diuersis temporibus tota est in singulis locis: liquet quia nullo modo est tota in singulis omnib⁹ loc̄. Nūc igiť est indagandū si eadē sūma natura sit tota in singlis tēporibus: aut simul aut distincte per singula tēpora.

Quomodo sit in omni et in nullo loco:

Capl'm. XXI.

Sed quõ est aliqđ totũ simul in singulis tẽporibus si ipsa tẽpora simul nõ sunt? Si vero separatim ⁊ distincte tota est ĩ singulis temporib⁹: quẽadmodũ aliqs homo totus est heri ⁊ hodie ⁊ cras: proprie dicitur quia fuit ⁊ est ⁊ erit: Ergo ei⁹ etas que nihil aliud est q̃ꝫ eius eternitas nõ est tota simul ſ3 est partibus extẽsa per tempoꝝ partes: At eius eternitas nihil aliud est q̃ꝫ ipsa essentia. Summa igit essentia erit diuisa p partes ſm tẽpoꝝ distinctiones. Si em̃ eius etas per tẽporũ cursus producitur: habet cum ipsis tẽporibus presens ꝑteritũ ⁊ futuꝝ. Quid aũt aliud est ei⁹ etas vel existendi diuturnitas q̃ꝫ eius eternitas? Ergo cũ ei⁹ eẽnitas nihil aliud sit q̃ꝫ eius essentia: sicut supra digesta ratio indubitabiliter ꝓbat: si eius eternitas hab3 preteritũ presens ⁊ futuꝝ: consequenter quoqꝫ ei⁹ essentia habet preteritũ presens ⁊ futuru3. At qđ preteritũ est non est presens vel futurũ: ⁊ qđ presens est nõ est preteritũ nec futurũ: ⁊ qđ futurũ est non est preteritum vel presens: quõ ergo stabit qđ supra rõnabili ⁊ pspicua necessitate claruit q2 illa summa natura scilic3 nullo modo cõposita sed summe simplex est ⁊ summe incommutabilis si aliud ⁊ aliud est in diuersis tẽporibus: ⁊ per tẽpora distributas habet partes: aut poti⁹ si illa vera sũt: imo quia liquido vera sũt: quõ hec possibilia sunt? Nullo igit modo creatrix essentia aut etas aut eternitas eius recipit preteritũ vel futurũ. Presens em̃ quõ non habet si vere est? sed fuit significat preteritum: et erit futurũ. Nunq̃ꝫ igit illa fuit vel erit: quare nõ est distincta sicut nec simul tota in diuersis singulis temporibus. Si igit sicut discussum est nec sic est tota in omnibus locis vel temporibus vt semel sit tota in omnibus et per partes in singulis: nec sic vt tota sit ĩ singl'is: manifestum est quia nõ est vllo modo in omni loco vel tempore tota. Et q̃m similiter peruisum est quia nec sic est in omni loco vel tempore vt pars sit in omni ⁊ pars sit extra omnẽ locum vel tempus: impossibile est vt sit vbiqꝫ ⁊ semper. Nullatenus enĩ potest intelligi esse vbiqꝫ ⁊ semper nisi aut tota aut pars. Qđ si nequaq̃ꝫ est vbiqꝫ et semper: aut erit determinate in aliquo loco vel tempore: aut in nullo determinate: aut eam in aliquo non posse esse iam discussum est. In nullo igitur loco vel tempore: id est nusq̃ꝫ ⁊ nunq̃ꝫ est. Non em̃ potest esse nisi aut in omni aut in aliquo. Sed rursus cum constet inexpugnabiliter non solum quia est per se et sine principio ⁊ sine fine: sed q̄a aliquid sine ea nec vsq̃ꝫ nec vnq̃ꝫ ẽ: necesse est illã esse vbiqꝫ ⁊ semp.

Quõ meli⁹ possit intelligi esse semper q̃ꝫ in omni tẽpore: Capl'm. XXII.

Quomodo ergo conuenient hec tam contraria secundum prolationẽ ⁊ tam necessaria secundum probabationem? Fortasse quodammodo est summa natura in loco vel tẽpore quo non prohibetur sic esse simul tota in singulis locis vel temporibus: vt tamen non sint plures tote ſ3 vna sola tota: nec eius etas que non est nisi vera eternitas non sit distributa in preteritum presens ⁊ futurum. Non enim videntur hac lege loci ac temporis cogi nisi ea que sic sunt in loco vel tempore vt loci spaciũ vel temporis diuturnitatẽ nõ excedant. Quarẽ sicut de his que hmõi sunt vnum idemqꝫ totum simul nõ posse esse totũ in diuersis locis vel tẽporibus omni veritate asserit': ita in his

que hmōi nō sūt: idipm nulla neces/
sitate cōcludit. Jure namq; dici vi/
detur ꝙ tantū eiꝰ rei sit aliqs locus
cuiꝰ quantitatē locus circūscribēdo
ꝯtinet ⁊ ꝯtinendo circūscribit: ⁊ ꝙ
eiꝰ rei solū sit aliqd tps cuiꝰ diutur/
nitatē tps metiēdo aliquo mō termi
nat ⁊ terminādo metitur. Quapro/
pter eius amplitudini aut diuturni/
tati nulla meta vel a loco vel a tem/
pore opponit: illi nullū esse locū vl
tēpus vere ꝓponit. Qm nāq; nec
locus illi facit qd locus: nec tēpꝰ qd
tps: nō irrōnabilr dr qꝛ nlls locꝰ ē
eiꝰ locꝰ ⁊ nullū tps est eiꝰ tēpꝰ. Qd
vero nullū locū aut tempus habere
cōspicit: id ꝑfecto nllatenꝰ loci aut
tēporis legē subire ꝯuincit. Nulla
igit lex loci aut tēporis naturā illā
aliquo modo cogit: quā nullꝰ locus
aut tempꝰ aliqua continentia clau/
dit. Que nā aūt rōnalis ꝯsideratio
omnimoda rōe nō ꝯcludat vt crea/
tricem summā q; omniū substantiā
quā necesse est alienā esse ⁊ liberam
a natura: ⁊ iure oīm que ipa fecit de
nihilo vlla loci cohibitio vel tem/
poris includat: cū potius eius potē/
tia que non est aliud ꝙ eius essentia
cūcta a se facta sub se cōtinendo con
cludat? Quō quoq; nō est impudē
tis imprudētie dicere ꝙ summe ve/
ritatis aut locus circūscribat quan/
titatē: aut tēpus metiat diuturnita/
tem: que nullā penitus localis vl tē
poralis distēsionis magnitudinē su/
scipit vel paruitatē? Qm itaq; loci
hoc est ⁊ tēporis ꝯditio vt tantūmo
do quicquid eoꝝ metis claudit nec
partiū fugiat rationē vel qualē su/
scipit locus eius scdm quantitatē vl
qualē patit tēpus eius scdm diutur
nitatē: nec vllo mō possit totū a di/
uersis locis vel tēporibꝰ simul cōti/
neri: quicqd vero loci vl tēporis cō
tinētia nequaq; coercet: nulla loco/
rum vel tēporū lege ad partiū mul/
tiplicitatē cogat aut p̄sens esse totū
sil pluribꝰ locis aut tēporibꝰ prohi/
beat: qm inquā hec est cōditio loci
aut tēporꝝ: ꝓculdubio sūma substan
tia q nulla loci vel tēporꝝ continētia
cingit: nulla coꝝ lege constringitur.
Quare qm sūmā essentiā totā ⁊ in/
euitabilis necessitas exigit nulli lo/
co vel tēpi deesse: ⁊ nulla ratio loci
aut tēporis ꝓhibet omni loco vel tē
pori simul totā adesse: necesse est eā
simul totā oībus ⁊ singulis locis et
tēporibꝰ presentē esse. Nō em quia
huic loco vl tēpori p̄sens ē: iccirco ꝓ
hibet illi vel illi loco aut tēpori sil
et similit p̄sens esse: nec qm fuit aut
est aut erit: ideo eternitatis eiꝰ aliqd
euanuit a p̄senti tēpore ⁊ p̄terito qd
iā nō est: aut trāsit cū p̄senti qd vix
est: aut vēturū est cū futuro qd non
dū est. Nullatenꝰ nāq; cogit vel ꝓ/
hibet lege locoꝝ vel tempoꝝ alicubi
aut aliquādo esse vel nō esse: qd nul
lo mō intra locū vel tēpus claudit
suū esse. Nā si ipsa summa essentia
dicit esse in loco aut tpe: q̄uis de il/
la ⁊ de localibus siue temporalibus
naturis vna sit ꝓlatio ꝓpter loquē/
di cōsuetudinē: diuersus tamē est in
tellectus ꝓpter reꝝ dissimilitudinē.
In illis nanq; duo quedā eadē pro
latio significat: id est: qꝛ p̄sentia sūt
locis ⁊ tēporibꝰ in quibꝰ esse dicun/
tur: ⁊ qꝛ ꝯtinent ab ipis: in summa
xpo essentia vnū tm percipit: id est
qꝛ p̄sens est: nō etiā qꝛ ꝯtinet. Vn
si vsus loqndi admitteret: ꝯuenien/
tius dici videret esse cū loco vel tē/
pore ꝙ in loco vel tpe. Veriꝰ em si/
gnificat ꝯtineri aliqd cū dr eē i alio
ꝙ cū dr eē cū alio. In nllo itaq; lo/
co vl tpe ꝓpe dr esse: qꝛ oīno a nllo
alio ꝯtinet: ⁊ tm in oī loco vl tpe suo
qdāmodo dici pōt esse: qm quicqd
aliud est ne i nihilū cadat: ab ea pre
sente sustinet: in oī loco ⁊ tpe est: qꝛ
nulli abest ⁊ in nllo est: qꝛ nullū lo/
cū aut tēpꝰ habet: nec in se recipit di
stinctiōes locoꝝ aut tēpoꝝ: nec hic
nec illic vel alicubi vel tūc vel nunc
vel aliqn; nec scdm labile presens

quo v timur tẽpus est: aut scd̃m pte/
ritũ vel futuꝝ fuit vel erit: qm̃ h̃ cir/
cũscriptoꝝ ⁊ mutabiliũ ꝓpria sunt:
q2 illa nõ est: ⁊ tamẽ hec de ea q̃dã/
modo dici pñt: qm̃ sic est p̃sens oĩb⁹
circũscriptis ⁊ mutabilib⁹: ac si illa
circũscribat̃ eisdẽ locis: ⁊ mutet̃ tẽ/
poꝛibus. Patet itaq; q̄ q̃ntũ satis
est ad dissoluẽdũ que insonabat cõ
trarietatẽ qualiter sũma oĩm eẽntia
vbiq; ⁊ semp ⁊ nusq̃ ⁊ nunq̃: id ẽ
in oĩ ⁊ in nllo loco aut tpe sit iuxta
diuersoꝝ intellectũ ꝯcoꝛdẽ v̄itatẽ.

Quõ meli⁹ itelligi possit eẽ vbiq; q̃ i oĩ loco: C. XXIII

Ex cũ ꝯstet eandẽ sũmã na
v turã nõ magis esse in oĩbus
locis q̃ in omnib⁹ que sunt:
non velut que ꝯtineat̃: s; que pene/
trãdo cũcta ꝯtineat: cur nõ dicat̃ eẽ
vbiq;: hoc sensu vt potius intelliga
tur esse in oĩbus que sũt: q̃ tantũ in
oĩbus locis: cũ hũc intellectum ⁊ rei
veritas exhibeat ⁊ ip̃a localis verbi
ꝓpꝛietas nequaq̃ ꝓhibebat? So/
lem⁹ nãq; localia verba sepe irrep̃/
hensibiliter attribuere reb⁹: que nec
loca sũt nec circũscriptõe locali cõti
nent̃: velut si dicam ibi esse intelle/
ctũ in aĩa vbi est rõnalitas. Nã cuꝫ
ibi ⁊ vbi aduerbia localia sint: non
tamẽ locali circũscp̃tiõe aut aĩa cõ/
tinet aliq̃d aut intellect⁹ aut rõnali/
tas cõtinet̃. Quare summa natura
scd̃m rei veritatẽ dicit̃ apti⁹ vbiq;
esse scd̃m hãc significationẽ: vt intel
ligat̃ esse in oĩbus que sunt: q̃ intel
ligat̃ i oĩb⁹ locis. Et qm̃ sicut supꝛa
exposite rõnes docẽt: aliter esse non
potest: necesse est eã sic esse in oĩbus
que sunt: vt vna eadẽq; ꝑfecte tota
simul sit in singulis.

Qꝫ nullis mutabilis sit accidẽtib⁹: Ca. XXIIII.

Andẽ quoq; sũmã substan/
t tiã ꝯstat sine pꝛincipio: ⁊ si/
ne fine esse: nec habere pteri/
tũ aut futuꝝ: nec ẽ tẽpoꝛale: hoc est
labile p̃sens quo nos vtimur: qm̃
etas sue eternitas eius q̃ nihil aliud
est q̃ ip̃a: ĩmutabilis ⁊ sine partib⁹
est. Nõne g̃ semp qd̃ videt̃ designa
re totũ tẽpus: multo verius si de illa
dicit̃ intelligit̃ significare eternita/
tẽ que sibiip̃i nunq̃ est dissimilis: q̃
tẽpoꝝ varietatẽ q̃ sibiipsi semp ẽ in
aliq̃ nõ similis? Quare si dicit̃ sem/
per esse: qm̃ idẽ est illi esse ⁊ viuere:
nihil melius intelligit̃ q̃ eterne esse
vl̃ viuere: id est interminabilẽ vitaꝫ
simul ꝑfectã totã obtinere. Videt̃
aũt eius eternitas esse interminabil̃
vita sil̃ ꝑfecte tota existẽs. Cũ enim
supꝛa iã satis liq̃at q̄ eadẽ substan/
tia nõ sit aliud q̃ vita sua ⁊ et̃nitas
sua: nec sit aliquo mõ terminabilis
nec nisi simul ⁊ ꝑfecte tota: quid ali/
ud est vera eternitas que illi soli cõ/
uenit q̃ interminabilis vita simul ⁊
ꝑfecte tota existẽs? Nã vel hoc solo
verã eternitatẽ soli inesse illi substã
tie que sola nõ facta: s; factrix esse ĩ/
uẽta est: aperte ꝑcipit̃ q̃ vera eter/
nitas pꝛĩcipij finisq; meta carere in/
telligit̃: qd̃ nulli rerũ creataꝝ cõue/
nire eo ip̃o q̄ d̃ nihilo facte sũt ꝯuin
cit̃. Sed hec essentia quã patuit om
nimode sibi esse eandẽ substantialit̃
nõ est aliq̃n a se diuersa vel acciden
taliter. Verũ qm̃ est sũme incõmuta
bilis: si ꝑ accidẽtia: põt: nõ dicã eẽ: s;
vel intelligi variabil̃. Et ecõtra qm̃
nõ est ꝑticeps accidẽtis cũ ⁊ h̃ ip̃m
q̄ maioꝛ est oĩbus alijs natur̃ ⁊ q̄
simul dissimilis est illi videat̃ acci/
dere. Sed q̃d repugnãt quoꝛũdam
que accidẽtia dicunt̃ susceptibilitas
et naturalis incõmutabilitas: si coꝝ
assumptiõe nullã substãtiã ꝯsequa
tur variabilitas? Oĩm quippe q̃ ac/
cidẽtia dicunt̃ alia nõ nisi cũ aliqua
participãtis variatione adesse ⁊ ab
esse posse intelligunt̃: vt oẽs coloꝛes
alia oĩno nullã vel accedẽdo vel re/
cedẽdo mutationẽ circa id de quo di
cunt̃ efficere noscunt̃ vt quedã rela
tiones. Cõstat nãq; q2 homini post

annū p̄ſentem naſcituro nec maioꝛ
nec mīoꝛ nec equalis ſim nec ſimil̄r:
Oēs aūt relatiōes has vtiq̄ cū nat⁹
fuerit ſine omni mei mutatiōe ad il-
lum habere potero: ⁊ amittere ſcd̄m
qđ creſcet vel ꝑ qualitates diuerſas
mutabit̄. Palam itaq̄ fit: qꝛ eoꝝ q̄
accidētia dicunt̄: quedā aliq̄tenus
attrahūt cōmutabilitatē: quedā vero
nullaten⁹ ſubtrahūt īmutabilitatē.
Sicut igit̄ ſūma natura accidētibus
mutationē efficiētibus nunq̄ in ſua
ſimplicitate locū tribuit: ſic ſcd̄m ea
que nullaten⁹ ſūme incōmutabilita-
ti repugnāt aliqn̄ dici aliq̄d non re-
ſpuit: ⁊ tamē aliq̄d eius eſſentie vn̄
ipſa variabilis intelligi poſſit nō ac
cidit: Vnđ hoc quoq̄ ꝯcludi poteſt
qꝛ nullius accidētis ſuſceptibilis ē.
Quippe queādmodū illa accidētia
que mutationē aliquā accedēdo vł
recedēdo faciūt: ipa ſuo effectu vere
accidere rei quā mutāt ꝑpēdūt̄: ſic
illa q̄ a ſimili effectu deficiūt impro
prie dici accidētia depꝛhēdunt̄. Sic
igit̄ ſemꝑ ſibi eē ē omnimode eadē
ſubſtātialit̄: ita nunq̄ eſt a ſe diuer-
ſa vllo mō vel accidētaliter. Sed q̄-
quo mō ſeſe habeat ratio de ꝓprie-
tate nōis accidentiū: illđ ſine dubio
veꝝ eſt: qꝛ de ſūme incōmutabili na
tura nihil poteſt dici vnde mutabil̄
poſſit intelligi.

Quō illa dicēda ſit ſub- ſtantia: ⁊ ꝙ ſit extra omnez ſubſtantiā ⁊ ſingulariter ſit quicquid eſt: Ca. XXV.

ſ Ed ſi ratū eſt qđ de hui⁹ na-
ture ſimplicitate ꝑſpectū eſt:
quō ſubſtātia eſt? Nā cū om
nis ſubſtātia admixtionis differētia
rū vel mutatiōis accidentiū ſit ſuſce
ptibilis: hmōi īmutabilis ſinceritas
oīmode admixtiōi ſiue mutatiōi eſt
inacceſſibilis quō ergo obtinebit eā
eſſe qualibet ſubſtātiā: niſi dicatur
ſubſtātia ꝓ eſſentia: ⁊ ſic ſit extra ſic
eſt ſupꝛa oēm ſubſtātiā? Nā quan-
tum illud eſſe quod per ſe eſt quic-
quid eſt ⁊ đ nihilo facit oēe aliđ eē:
diuerſū eſt ab eo eſſe qđ ꝑ aliđ fit de
nihilo quicquid ē: tātū oīno diſtat
ſūma ſubſtātia ab his q̄ nō ſunt idē
quod ipſa. Cunq̄ ipa ſola oīm na-
turaꝝ habeat a ſe ſine alterius natu-
re auxilio eſſe q̄cquid eſt: quō nō eſt
ſingulariter abſq̄ ſue creature ꝯſoꝛ
tio q̄cquid ipſa eſt? Vn̄ ſi qn̄ illi eſt
cū alijs nōis alicui⁹ cōmunio: valde
proculdubio intelligenda eſt diuer-
ſa ſignificatio.

Qꝛ nō cōtineatur in com muni tractatu ſubſtantiaꝝ et tamē ſit ſubſtātia ⁊ indi- uiduus ſpūs: Ca. XXVI

c Onſtat igit̄ qꝛ illa ſubſtātia
nullo cōmuni tractatu ſub-
ſtātiaꝝ includit̄ a cui⁹ eſſen-
tiali cōmuniōe oīs natura excludit̄.
Nēpe cum oīs ſubſtātia tractet̄ aut
eſſe vniuerſalis que plurib⁹ ſubſtā-
tijs eſſentialiter cōmunis eſt: vt ho-
minē eſſe cōmune eſt ſingulis homi
nib⁹: aut eſſe induidua q̄ vniuerſa-
lē eſſentiā cōmunē habet cum alijs:
queādmodū ſinguli hoīes cōmune
habēt cū ſingulis vt hoīes ſint: quō
aliquis ſummā naturā in aliaꝝ ſub
ſtātiaꝝ tractatu ꝯtineri intelligit: q̄
nec in plures ſubſtantias ſe diuidit:
nec cū aliqua alia ꝑ eſſentialē com-
mūionē ſe colligit? Quī tn̄ ipa non
ſolū certiſſime exiſtit: ſꝫ etiā ſumma
oīm exiſtit: ⁊ cuiuſlibꝫ rei eēntia dici
ſolet ſubſtātia: ꝑfecto itaq̄ ſi q̄d di
ci pōt digne nō ꝓhibet̄ dici ſubſtan
tia: ⁊ qm̄ n̄ noſcit̄ digniꝛ eēntia q̄
ſpūs ⁊ coꝛp⁹: ⁊ ex his digniꝛ ē ſpūs
q̄ coꝛp⁹: vtiq̄ eadē aſſerēda ē eſſe
ſpūs ⁊ nō coꝛp⁹. Qm̄ aūt nec ille ꝑ-
tes ſꝫ eiuſdē ſpūs: nec plures eē pn̄t
eiuſmodi ſpūs: neceſſe eſt vt ſit oīno
indiuidu⁹ ſpūs. Qm̄ em̄ ſic ſupꝛa
ꝯſtat: nec ꝑtib⁹ eſt cōpoſit⁹ nec vllis
differētijs vel accidentib⁹ intelligi
pōt eſſe mutabilis: impoſſibile eſt vt

qualibet sectiõe sit diuisibilis.

Q[uod] idem spiritus simpliciter sit: ⁊ creata illi cõparata nõ sint. Ca. XXVII.

v Idet̃ ꝫ ↄsequi ex p̃cedẽtibus
q[uod] iste spũs q̃ sic suo quodã
mirabiliter singlari ⁊ singula
riter mirabili mõ est quadã rõne so/
lus sit: alia ỽo quecũq[ue] videnť esse
huic collata: nõ sint. Si eñ diligẽť
intẽdať: ille solus videbiť simpliciter
et pfecte ⁊ absolute esse: alia ỽo oĩa
vere nõ esse ⁊ vix esse: qm̃ nãq[ue] idẽ
spũs pp̃ter incõmutabilẽ eternitatẽ
suã nullo mõ scd̃m aliquẽ motũ di/
ci põt q[uia] fuit aut erit: ꝫ simpliciť est:
nec mutabiliter est alquid qd̃ ali/
qñ aut nõ fuit aut nõ erit: neq[ue] nõ ẽ
qd̃ aliqñ fuit aut erit: ꝫ quicq̃d ẽ se/
mel ⁊ simul ⁊ interminabiliter est.
Qm̃ inq̃ztũ hmõi ẽ esse ei⁹: iure ip̃e
simpliciter ⁊ absolute ⁊ pfecte dr̃ eẽ.
Qm̃ ỽo oĩa alia scd̃z aliq̃d mutabi
liter aliqñ aut fueˀt aut erũt qd̃ nõ
sunt: aũt sũt qd̃ aliqñ nõ fuerũt vel
nõ erũt: ⁊ qm̃ hoc q[uia] fuerũt iam nõ
est: illud aũt scilicet q[uia] erũt nõdum
est: ⁊ hoc quod in labili breuissimo
q[ue] ⁊ vix existẽte presenti sũt: vix ẽ.
Qm̃ ꝫ tã mutabiliter sũt: nõ ĩmeri
rito neganť simpliciter ⁊ pfecte ⁊ ab
solute esse ⁊ asserũť vere non esse ⁊
vix esse. Deinde cum oĩa q̃cũq[ue] alid̃
sũt q̃z ipse: de nõ esse venerũt ad es/
se: nõ p se ꝫ p aliud: ⁊ cũ d̃ esse rede
ant ad nõ esse: q̃ztũ ad se nisi sustine
anť p aliud: quõ illis simpliciter cõ/
uenit aut pfecte siue absolute esse ⁊
nõ magis vix esse aut fere non esse?
Cũ q[ue] eẽ solius eiusdẽ ineffabilis spi
ritus intelligi nll'o modo possit: aut
nõ esse inceptũ: aut aliquẽ pati pos/
se ex eo qd̃ est ĩ nõ esse defectũ: ⁊ q̃c
quid ip̃e est nõ sit p aliud q̃z p se: id
est p h̃ qd̃ ip̃e est: nõne hu⁹ eẽ meri/
to ĩtelligiť simpliciť solũ pfectum ⁊
absolutũ? Q[uo]d ỽo sic simpl'r ⁊ om/
nimoda rõe solũ ẽ pfectũ simpliciť
⁊ absolutũ: id nimirũ q̃dãmõ iure di
ci põt solũ eẽ: ⁊ ecõtra q̃cq̃d p supio
rẽ rationẽ nec simpliciter nec pfecte
nec absolute esse: ꝫ vix eẽ aut fere nõ
esse cognosciť: id vtiq[ue] aliquo modo
recte nõ esse diciť. Scd̃m hãc igitur
rationẽ ille solus creator spũs est: ⁊
oĩa creata nõ sũt: nec tamẽ oĩno nõ
sũt: quia p illũ qui solus absolute ẽ
de nihilo aliquid facta sũt.

Q[uod] eius locutio idip̃m sit qd̃ ip̃e: nec tamẽ sint duo ꝫ vnus spũs: Ca. XXVIII

i Am nũc his q̃ de pp̃rietati/
bus hui⁹ summe nature ad
p̃sens mihi ducere rationem
sequenti occurrũt: pspectis oportu/
num existimo vt de eius locutiõe p
quã facta sũt oĩa si quid possim cõ/
siderẽ. Etem̃ cũ oĩa q̃ de illa supra
potui aĩaduertere rõnis robur in/
flexibile teneãt: illd̃ me maxime co/
git de illa diligẽtius discutere: quia
idip̃m qd̃ ipse sũmus spũs est pba/
tur esse. Si eñ ille nihil fecit nisi per
seip̃m: ⁊ quicquid ab eo factũ est p
illam est factũ: quomõ illa est aliud
q̃z est idem ipse? Amplius: asserunt
vtiq[ue] inexpugnabiliter ea que iam
inuenta sunt: quia nihil oĩno potuit
vnq̃z aut potest subsistere preter cre
antẽ spiritũ ⁊ eius creaturã. Hãc ỽo
spirit⁹ eiusdẽ locutionẽ impossibile
est inter creata cõtineri: qm̃ quicq̃d
creatũ sb̃sistit: per illam factũ ẽ: illa
vero p se fieri nõ potuit. Nihil q̃p/
pe p seip̃m fieri potest: quia quicq̃d
fit posterius est eo p quod fit: ⁊ nihil
est posteri⁹ seip̃o. Relinq̃ť itaq[ue] vt
hec summi spirit⁹ locutio cũ creatu/
ra esse nõ possit: nõ sit aliud q̃z sum/
mus spiritus. Deniq[ue] hec ipsa locu/
tio nihil aliud põt intelligi q̃z eius/
dem spũs intelligẽtia q̃ cũcta intelli
git. Quid eñ est aliud illi rẽ loqui
aliquã h̃ loquendi mõ q̃z intellige/
re? Nã nõ vt hõ semp diċ qd̃ intelli
git. Si igitur sũme simplex natura

nõ est aliud ꝙ̄ qđ est sua intelligentia: queadmodũ est id qđ est sua sapiẽtia: necesse est vt siliter nõ sit aliud: ꝙ̄ qđ est sua locutio. Sed qm̄ iã manifestũ est: summũ spiritũ vnũ tantũ esse ⁊ oĩmode indiuiduũ: necesse est vt sit illi hec sua locutio cõsubstantialis: vt non sint duo sed vnus spiritus.

Q̄ eadem locutio nõ cõstet ex pluribus verbis sed sit vnum verbum:

Caplm̄. XXIX.

c Ur igiṫ dubitẽ qđ supra dubiũ dimiserã: scꝫ vtꝝ hec locutio in pluribꝰ verbis an in vno v̄bo cõsistat? Nã si sic est sũme nature ꝯsubstãtialis vt nõ sint duo sed vnꝰ spũs: vtiq; sicut ille summe simplex est: ita ⁊ ista. Nõ igiṫ cõstat pluribus verbis: ẜ est vnũ verbũ ꝑ qđ facta sũt oĩa. Sed ecce videṫ mihi suboriri nec facilis nec vllatenus sub ambiguitate relinquenda q̃stio. Etem̄ oĩa hmõi v̄ba quibꝰ res q̃slibet mẽte dicimꝰ: id est cogitamꝰ similitudines ⁊ imagines sũt rerꝝ quarũ verba sunt: ⁊ oĩs silitudo ⁊ imago tãto magis vel minꝰ est vera: quãto magis vel minꝰ imitaṫ rẽ cuiꝰ est similitudo. Quid igiṫ tenendũ est de verbo: quo dicunṫ: ⁊ ꝑ qđ facta sunt oĩa? Erit aut nõ erit silitudo eorꝝ q̄ ꝑ ipm̃ facta sũt? Si em̄ ipm̃ est v̄a mutabiliũ silitudo: nõ est ꝯsubstãtiale sũme incõmutabilitati: qđ falsũ est. Si aũt nõ est oĩno vera ẜ q̃liscunq; silitudo mutabiliũ est: nõ est verbũ sũme veritatis oĩno verꝝ: qđ absurdũ est. At si nullũ mutabiliũ habet silitudinẽ: quõ ad illiꝰ exemplũ facta sũt? Uerũ forsitã nihil hmõi remanebit ambiguitatꝭ: si queadmodum in viuo hoĩe veritas hoĩs esse diciṫ: ĩ picto vero silitudo siue imago illiꝰ veritatis: sic existẽdi veritas intelligaṫ in verbo cuiꝰ essentia sic summe est vt q̄dãmodo illa sola sit. In his vero que in eiꝰ cõparatiõe quodãmodo nõ sũt: ⁊ tñ ꝑ illud ⁊ s̄m illđ facta sꝭ aliq̄d: aliqua ĩmutatio illiꝰ sũme eẽntie ꝓpẽdaṫ: sic quippe verbũ sũme veritatis: qđ ⁊ ipm̃ ẽ sũma v̄itas: nullũ augmẽtũ vꝉ detrimẽtũ sentiet: s̄m hoc qđ magis vel minus creaturis sit sile: ẜ potiꝰ necesse erit omne qđ creatũ est: tãto magis esse: et tãto esse prestãtiꝰ: quãto similius est illi qđ sũme est: ⁊ sũme magnum est. Hinc etem̄ fortasse: imo nõ fortasse: ẜ ꝓ certo hinc oĩs intellectus iudicat naturas q̄libet mõ viuẽtes ꝑ̄stare nõ viuẽtibꝰ: sentiẽtes non sentiẽtibꝰ: rõnales irratiõabilibꝰ. Qm̄ em̄ sũma natura suo quodã mõ singulari: nõ solũ est: ẜ ⁊ viuit ⁊ sentit: et rõnalis ẽ: liquet qm̄ oĩa que sũt id qđ aliquo mõ viuit: magis est illi sile: ꝙ̄ id qđ nullatenus viuit: ⁊ qđ mõ quolibet vel corporeo sensu cognoscit aliquid: magꝭ est ꝙ̄ qđ nihil oĩno sentit: ⁊ qđ rõnale ẽ: magis ꝙ̄ qđ rõnis capax nõ est. Qm̄ vero simili rõne quedã nature magis minꝰ ve sũt ꝙ̄ alie: ꝑspicuũ est. Queadmodũ em̄ natura illud ꝑ̄stãtius est: qđ ꝑ naturalẽ essentiã ꝓpinquiꝰ est prestantissimo: ita vtiq; illa natura magis ẽ: cuiꝰ essentia silior est summe essentie. Qđ sic quoq; animaduerti facile posse existimo. Nempe si cuilibet substãtie que ⁊ viuit ⁊ sensibilis ⁊ rationalꝭ est cogitatione auferatur qđ rõnalis ẽ: deinde qđ sensibilis: ⁊ postea qđ vitalis: postremo ipm̃ nudũ esse qđ remanet: quis non intelligat ꝙ illa substantia que sic paulatim destruiṫ: ad minꝰ ⁊ ad minꝰ esse: ⁊ ad vltimũ ad nõ esse gradatĩ ꝑduciṫ. Que aũt singillatĩ assumpta quãlibet essentiã ad minꝰ et minꝰ eẽ deducũt: eadẽ ordinatĩ assũpta illã ad magꝭ ⁊ magꝭ eẽ ꝑducũt. Patet igiṫ qꝛ magis est viuẽs substãtia ꝙ̄ nõ viuẽs: ⁊ sensibilis ꝙ̄ nõ sensibilis: ⁊ rõnalis ꝙ̄ nõ rõnalis. Non est itaq; dubiũ ꝙ oĩs essentia

eoipso magis est p̄stātiorq̧ est: quo similior est illi eēntie q̄ summe est ⁊ summe p̄stat. Satis itaq̧ manifestū est in v̄bo p q̄ȯ facta sūt oīa: nō esse eorꝝ similitudinē: ſ verā simplicēq̧ essentiā. In factis v̄o nō esse simplicem absolutāq̧ essentiā: ſ vere illiꝰ essentie vix aliquā imitationē. Unā necesse est nō idē v̄bū ſ rerꝝ creatarū silitudinē magis vl̄ minꝰ esse verū: ſ oēm creatā naturam eo altiori gradu eēntie dignitatisq̧ ꝯsistere: q̄ magis illi ꝓpinquare videt̃.

Q̄ ipsum verbum nō sit similitudo factorum sed veritas eēntie: facta vero sint aliqua veritatis imitatio: ⁊ q̄ nature magis sint q̄ꝑ alie et p̄stātiores: Ca. XXX.

Sed cū ita sit: quō illud quod simpliciť ē v̄itas pōt esse verbū eorꝝ quorꝝ nō ē silitudo: cū om̄e verbū quo aliq̄ res sic̄ mēte diciť silitudo sit rei eiusdē: ⁊ si nō est verbū eorꝝ q̄ facta sūt p ip̄m: quō cōstabit q̄ sit verbū? Nēpe om̄e v̄bū alicuiꝰ rei verbū est. Deniq̧ si nunq̄ creatura esset: nullū eiꝰ esset verbū. Quid igiť? An cōcludendū est: q̄ si nullo mō esset creatura: nequaq̄ esset verbū illȯ q̄ȯ est sūma ⁊ nulliꝰ indigēs essentia: aut fortasse illa sūma eēntia q̄ verbū est: eēntia quidē esset eterna: ſ verbū nō esset: si nihil vnq̄ p illam fieret? Eius em̄ q̄ȯ nec fuit nec est nec futurū est: nullū verbū eē pōt: verꝝ ſm hāc rationē si nūq̄ vlla p̄ter summū spiritū eēt essentia: nullū oīno esset verbū ī illo. Si nullū in illo verbū esset: nihil apud se diceret: cū idem sit illi sic dicere aliquid q̄ȯ est ītelligere: nō aliq̄d ītelligeret: si nihil intelligeret: q̄ summa sapiētia q̄ non est aliud q̄ idē spūs nihil intelligeret: q̄ȯ absurdissimū est. Quid igiť? Si em̄ nihil intelligeret: quō esset sūma sapiētia: aut si nullo mō esset aliq̄d p̄ter illā: quid illa intelligeret? Sed nunq̄d seip̄am nō intelligeret: aut quō vel cogitari potest q̄ summa sapiētia se aliq̄n nō intelligat: cū aliq̄n mēs rōnalis possit nō solū suimet ſ ⁊ illius sūme sapiētie remīsci: ſ ⁊ illā ⁊ se ītelligere? Si em̄ mens hūana nullā eiꝰ vt suā habere memoriā aut intelligentiam posset: nequaq̄ se ab irrōabilibꝰ creaturis ⁊ illā ab omni creatura secū sola tacite disputādo: sicut nūc mēs mea facit: discerneret. Ergo summus ille spūs sic̄ est eťnꝰ: ita eterne sui memor est: ⁊ ītelligit se ad silitudinem mētꝭ rōnalis: īmo nō ad vlliꝰ similitudinē ſ ille p̄ncipaliter: ⁊ mens rationalis ad eiꝰ silitudinē. At si eterne se intelligit: eterne se dicit. Si eterne se dicit: eterne est verbū eius apd̄ ip̄m. Siue igiť ille cogitetur nulla alia existēte eēntia: siue alijs existētibus: necesse est verbū illiꝰ coeternuꝫ illi esse cū ipso.

Q̄ summus spūs seip̄m dicat coeterno verbo: Caplm̄. XXXI.

Sed ecce q̄renti mihi d̄ verbo: quo creator dicit: oīa q̄ fecit obtulit se verbū: quo seip̄m dicit q̄ oīa fecit. An q̄ alio v̄bo dicit seip̄m ⁊ alio ea q̄ fecit: aut potius eodē ipso verbo quo dicit seip̄m dicit quecūq̧ fecit? Nā hoc quoq̧ verbū quo seip̄m dic̄: necesse est idip̄m esse q̄ȯ ip̄m est: sicut constat de v̄bo illo quo dicit ea q̄ facta sūt a se. Cū em̄ etiā si nihil vnq̄ aliud esset nisi summꝰ ille spūs: ratio tñ cogat v̄bū illud quo se dicit ex necessitate esse: quid veriꝰ q̄ hoc verbum eius non eē aliȯ q̄ q̄ȯ ipe ē? Ergo si ⁊ seip̄m et ea q̄ facit ꝯsubstātiali sibi v̄bo dicit: manifestū est q̄ verbi q̄ se dicit ⁊ verbi quo creaturā dicit vna substātia est. Quō ergo si vna substātia ē duo verba sūt? Sed forsitan nō cogit idētitas sb̄stantie verbi vnitatē

admittere. Nã idēipē q̄ his verbis
loq̄r: eā dē illis habet substātiā ⁊ tn̄
verbũ nõ est. Sz vtiqꝫ ꝟbũ q̄ se dic̃
sũma sapiētia ꝯueniētissime dici pōt
ꝟbũ ei⁹: ꝭm supiorē rõnē: qꝛ ei⁹ ꝑfe
ctā tenet silitudinē. Nã nulla rõne
negari pōt cũ mēs rõnał seipam co/
gitā do ītelligit: imaginē ipsi⁹ nasci
in sua cogitatiōe: imo ipsam cogita/
tionē sui esse imaginē: ad suam silitu
dinē tāq̃ ex ei⁹ imp̄ssione formatā.
Quā cũqꝫ em̄ rē mens seu ꝑ corpis
imaginationē seu ꝑ rõnē cupit vera/
cit̃ cogitare: ei⁹ vtiqꝫ silitudinē q̄ntũ
valet in ip̄a sua cogitatiōe conat̃ ex/
primere: qđ q̄nto veri⁹ facit: tāto rē
ipsam veri⁹ cogitat: ⁊ h̄ quidē cũ co
gitat aliq̄d aliud qđ ip̄a nõ ē: ⁊ ma/
xime cũ aliq̄d cogitat corp⁹ clai l⁹ ꝑ/
spicit̃. Cũ eī cogito notũ mihi homi
nē absentē: format̃ acies cogitatiōis
nicę ī talē imaginē ei⁹ q̄lē illā ꝑ visũ
oculoꝝ ī mēoriā attraxi: q̄ imago in
cogitatiōe ꝟbũ est eiusdē hoīs quē
cogitā do dico. Habet igit̃ mens ra/
tionalis cũ se cogitādo intelligit se/
cũ imaginē suā ex se natā: id est co/
gitationē sui ad suā silitudinē quasi
sua imp̄ssiōe formatā: q̄uis ip̄a se a
sua imagine nõ nisi rõne sola sepāre
possit: q̄ imago ei⁹ verbũ eius est.

Qꝫ vno verbo dicat se et qđ fecit: Ca. XXXII.

b Oc itaqꝫ mõ q̄s neget sũmā
sapientiā cũ se dicēdo ītelli/
gat gignere ꝯsubstātialē sibi
silitudinē suā: id est ꝟbũ suũ. Qđ
ꝟbũ licet de re tā singłariter eminē/
ti ꝓprie aliq̄d satꝫ ꝯueniēter dici nõ
possit: n̄ tn̄ īcõueniēt̃ sic silitudo: ita
⁊ imago ⁊ figura ⁊ character ei⁹ dici
pōt. Verbũ aũt q̄ creaturā dicit: ne/
quāq̃ siliter est ꝟbũ creature: qꝛ nõ
est ei⁹ silitudo: ſꝫ p̄ncipalis essentia:
ꝯseq̄t̃ igit̃ vt ip̄am creaturā non di/
cat ꝟbo creature. Cui⁹ ꝙ ꝟbo eam
dicit: si nõ dicit eā ꝟbo ei⁹? Nã qđ
dic̃: ꝟbo dic̃: ⁊ verbũ alicui⁹ est ver
bũ: id est silitudo. Sed si nihil aliud
dicit: q̃ se aut creaturā: nihil dicere
pōt: nisi aut suo aut eius ꝟbo. Si ꝙ
nihil dicit ꝟbo creature: q̄cquid di/
cit verbo suo dicit. Uno igit̃ eodēqꝫ
verbo dicit seip̄m ⁊ quecũqꝫ fecit.

Qꝫ suo verbo videri pos/sit dicere creaturam: Caplm. XXXIII.

s Ed quõ tā differētes res scꝫ
creans ⁊ creata essentia dici
possit vno verbo: p̄sertim cũ
ꝟbũ ip̄m sit dicēti coeternũ: creatu/
ra aũt nõ sit illi coet̃na? Forsitan qꝛ
ipsa est sũma sapientia ⁊ sũma rõ in
qua sũt oīa q̄ facta sc̃: quēadmodũ
opus qđ fit scđm aliquā artē: nõ so/
lũ q̄n sit: verꝫ ⁊ anteq̃ fiat ⁊ postq̃
dissoluit̃: semper est in ipsa arte non
aliud q̃ qđ est ars ip̄a. Idcirco cum
ip̄e sũmus sp̄us dicit seip̄m: dicit om
nia q̄ facta sũt. Nã ⁊ anteq̃ fierent
⁊ cũ iā facta sũt ⁊ cũ corrũpunt̃ seu
aliq̄ mõ variant̃: sēp ī ip̄o sc̃: nõ qđ
sũt in seip̄is: ſꝫ qđ est idēipse. Etem̄
in seip̄is sũt essentia mutabilis scđm
mutabilē rõnē creata: in ipso vero
sũt ip̄a prima eēntia ⁊ prima existē/
di veritas: cui ꝓut magis vtcũqꝫ il/
la similia sint: ita verius ⁊ p̄stātius
existũt. Hoc itaqꝫ mõ nõ irrõabilit̃
asseri pōt: qꝛ cũ seip̄m dicit sũm⁹ ille
sp̄us: dicit etiā quicq̄d factũ est vno
eodēqꝫ verbo. Verꝫ cũ ꝯstet qꝛ ver/
bũ eius ꝯsubstātiale est illi ⁊ ꝑfecte
simile: necessario ꝯsequit̃ vt oīa que
sunt in illo eadē ⁊ eodem mõ sint in
verbo eius. Quicq̄d igit̃ factũ est
siue viuat siue nõ viuat aut quocũ/
qꝫ sit in se: in illo est ipsa vita ⁊ veri/
tas. Qm̄ aũt idē est summo spiritui
scire qđ ītelligere: siue dicere: necesse
est qꝫ eodem modo sciat oīa q̄ scit:
quo ea dicit aut intelligit.

Qꝫ q̄cq̄d factuꝫ est in ei⁹ verbo ⁊ sciētia: sit vita ⁊ veritas: Caplm. XXXIIII.

q Uẽadmodũ igit̃ oĩa sunt in ṽbo eiꝰ vita ⁊ ṽitas: ita sũt in sciẽtia eiꝰ. Qua ex re manifestissime cõprehẽdi põt quõ dicat idẽ spũs vel quõ sciat ea q̃ facta sũt: ab hũana sciẽtia cõprehẽdi nõ posse. Nã nulli dubiũ creatas substãtias multo aliter esse in seip̃is ꝗ̃ in nr̃a sciẽtia. In seip̃is nãq3 sunt ꝑ ip̃am suam essentiã: in nostra vero sciẽtia nõ sunt eaꝝ essentie: ſ3 eaꝝ similitudines. Restat igit̃ vt tãto verius sint in seip̃is ꝗ̃ ĩ nostra sciẽtia: quãto veriꝰ sunt alicubi ꝑ suã essentiã ꝗ̃ ꝑ suã similitudinẽ.

Q̄ incõprehensibili modo dicat vel sciat res a se factas: Ca. XXXV.

c Ãm ꝗ̃ ⁊ h̃ ꝯstet q2 oĩs creata sb̃stãtia tanto veriꝰ est in ṽbo: et in intelligentia creatoris ꝗ̃ in seipsa: quãto verius existit creatrix ꝗ̃ creata eẽntia: quõ cõp̃hẽdat hũana mẽs: cuiꝰ mõi sit illđ dicere ⁊ illa sciẽtia que sic lõge superior ⁊ verior est creatis substãtijs: si nostra sciẽtia tam longe fuerit ab illis: quãtum earum similitudo distat ab earum essentia?

Q̄ quicquid ipse est ad creaturã: hoc sit ⁊ ṽbũ eiꝰ: nec tamẽ ambo simul pluraliter: Caplm̃. XXXVI

v Erũ cum manifeste rõnes superiores doceãt summũ spiritũ ꝑ verbum suũ fecisse omnia: nunq̃d nõ ⁊ ip̃m verbũ fecit eadẽ oĩa? Qm̃ em̃ illi est ꝯsubstãtiale cuiꝰ est verbũ: necesse est vt sit sũma essentia. Sũma aũt essentia nõ est nisi vna: que sola creatrix ⁊ solũ prĩcipiũ est oĩm que facta sũt. Ip̃a nãq3 sola fecit nõ per aliud ꝗ̃ ꝑ se oĩa ex nihilo. Quare quecũq3 sũmꝰ spiritus facit: eadẽ ⁊ verbũ eiꝰ facit similiter. Quicq̃d igit̃ sũmꝰ spiritus est ad creaturã: hoc ⁊ verbũ eius est et siĺiter. Nec tñ ambo siĺ pluralit̃: q2 nõ sũt plures creatrices sũme essentie. Sicut igit̃ ille creator est rex et principiũ: sic ⁊ verbũ eiꝰ: nec tamen sunt duo: sed vnꝰ creator ⁊ vnũ principium.

Q̄ dici non possit quid duo sint: quãuis necesse sit esse duos: Ca. XXXVII.

s Tudiose itaq3 attendẽdũ est q̃ddã qđ valde insolitũ alijs rebꝰ in sũmo spiritu ⁊ verbo eius videtur euenire. Nam certum est vnicuiq3 singillatim ⁊ vtrisq3 simul inesse quicq̃d sunt in essentia: et quicq̃d sunt ad creaturã: vt ⁊ singillatim ꝑfectũ sit ambobꝰ: ⁊ tamen pluralitatẽ nõ admittat in duobus: Licet em̃ singillatim ⁊ ille ꝑfecte sit summa veritas ⁊ creator: ⁊ verbum eius sit summa veritas ⁊ creator: nõ tamẽ ambo simul sunt due veritates aut duo creatores. Sed cum hec ita sint: miro tñ mõ apertissimũ ẽ: quia nec ille cuius est verbũ põt esse verbũ suũ: nec verbũ põt esse cuius est verbũ: vt in eo qđ significat vĺ quid sint substantialiter vel quid sint ad creaturã: semꝑ indiuiduã teneãt vnitatẽ. In eo vero ꝙ ille nõ est ex isto: hic aũt est ex illo: ĩeffabilẽ admittãt pl̃ralitatẽ: Ineffabilẽ certe. Quis em̃ necessitas cogat vt sint duo: nullo tamẽ mõ exp̃mi potest quid duo sint. Nã ⁊ si forte duo pares aut aliquid aliud similit̃ ad inuicẽ possint dici: in his ip̃is tñ relatiuis si queratur quid sit illud de quo dicunt̃: nõ potest dici pluraliter: queadmodũ dicunt̃ due pares linee: aut duo homines similes. Quippe nõ sũt duo pares spũs: nec duo pares creatores: nec duo aliq̃d qđ significet eoꝝ aut eẽntiã aut habitudinẽ ad creaturã: sed nec duo aliq̃d qđ designet propriam habitudinem alterius ad alterum: quia nec duo verba nec due imagines. Verbum nanq3 hoc ip̃m

qđ v̄bū est aut imago ad alteꝝ ē: qꝛ nō nisi alicui⁹ v̄bū est aut imago: ⁊ sic ꝓpria sūt h̄ alteri⁹ vt nequaq̄ʒ alteri coaptent̄. Nā ille cui⁹ est v̄buʒ aut imago: nec imago nec verbū est.

Q̄ȝ idē v̄bū sit a sūmo spiritu nascēdo: C. XXXVIII

c Onstat igit̄ q̄ȝ exprimi nō potest: q̄d duo sint: summ⁹ spiritus ⁊ v̄bū ei⁹: q̄ȝuis q̄busdam singlo̅ꝝ ꝓprietatib⁹ cogantur esse duo. Etenī ꝓpriū est esse vni⁹ ex altero ⁊ ꝓpriū est alteri⁹ alteꝝ eē ex illo. Q̄đ ipm nullo vtiq̄ȝ v̄bo videtur familiarius posse ꝓferri q̄ȝ si dicat̄ ꝓpriū esse vni⁹ nasci ex altero: ⁊ ꝓpriū alteri⁹ nasci alteꝝ ex ipo. Certū nāq̄ȝ iā ꝯstat q̄ȝ verbū sūmi spūs nō sic est ex eo quēadmodū ea q̄ ab illo facta sūt: ſ quēadmodū creator de creatore: sūmū đ sūmo. Et vt plena breuitate oīmoda absoluat̄ similitudo: penit⁹ idē ipm ē de eodē ipo ⁊ ita vt nullaten⁹ sit nisi ex eo. Cum igit̄ pateat v̄bū summi spūs sic esse ex ipo solo vt ꝑfectā ei⁹ quasi ꝓles parēt̄ teneat silitudinē: nec sic eē ex eoipso vt fiat ab eo: ꝓfecto nllo mō ꝯuenēti⁹ cogitari potest ex illo esse q̄ȝ nascēdo. Nempe si innūerabiles res indubitāter dicunt̄ nasci ex his ex quib⁹ habēt vt sint: cū nullā eoꝝ ex quib⁹ nasci dicunt̄ teneāt similitudinē: sicut proles parētis. Dicim⁹ enī capillos nasci de capite: ⁊ poma ex arbore: licʒ nec illi capitis nec ista arboris silia sint. Si inq̄ȝ mlta hmōi non absurde dicunt̄ nasci: tāto congruētius dici pōt v̄bū summi spūs ex illo existere nascēdo: q̄nto ꝑfecti⁹ quasi ꝓles parētis trahit ei⁹ silitudinē ex illo existēdo.

Q̄ȝ verissime ille sit parēs ille v̄o ꝓles: Ca. XXXIX.

q Uod si ꝯuenietissime dr nasci ⁊ tā sile est illi de quo nascit̄: cur estimet̄ sile quasi ꝓles parēti: ⁊ n̄ poti⁹ asserat̄: qꝛ tāto verior est ille parēs ⁊ istud ꝓles: q̄nto mag̃ ille ē ⁊ ille ad hui⁹ natiuitat̄ ꝑfectionē solus sufficit: ⁊ qđ nascit̄ eius similitudinē exprimit. Nam q̄ȝ in reb⁹ alijs q̄s parētis ꝓlisq̄ȝ certū ē habitudinē habere: nlla sic gignit vt oīno nulli⁹ indigens sola ꝑ se ad gignēdā ꝓlem sufficiat: nulla sic gignit̄ vt nulla admixta dissimilitudine oīmodā silitudinē parēt̄ exhibeat. Si ḡ verbū sūmi spūs sic est omnino ex ipsius sola essentia: ⁊ sic singularit̄ ē illi sile vt nulla ꝓles sic sit oīno ex sola parēt̄ eēntia: aut sic similis parēti: ꝓfecto nullis reb⁹ tam ꝯueniēter videt̄ aptari habitudo parētis ⁊ ꝓlis q̄ȝ summo spiritui ⁊ verbo eius. Quaꝓpt̄ illi⁹ est verissimū ꝓpriū esse parentem: istius vero verissimā esse ꝓlem.

Q̄ȝ ille verissime gignat ille v̄issime gignat̄: C. XL

e T hoc cōstare nō poterit nisi pariter ille v̄issime gignat et istud verissime gignatur. Sicut igit̄ illud est perspicuū: ita h̄ esse certissimū necesse ē: quare summi spūs est verissime gignere ⁊ verbi ei⁹ verissime gigni. Vellē iā quidem ⁊ forte possem illū esse verissime patrem: hoc vero verissime esse filiū cōcludere. Sed nec hoc negligendū existimo: an patr̄ ⁊ filij: ⁊ an matris ⁊ filie magis illis apta sit appellatio: cū in eis nulla sit sexus discretio. Nā si iccirco ꝯuenienter est ille pater ⁊ ꝓles eius fili⁹: qꝛ vterq̄ȝ est spūs: cur nō pari ratiōe alteri cōuenit esse matrē: alteri filiā qꝛ vterq̄ȝ est v̄itas ⁊ sapiētia? An qꝛ ī his naturis q̄ sexus hn̄t differentiā: melioris sexus est patrē esse vl' filiū: minoris vero matrē vel filiā. Est h̄ q̄dē naturaliter in plurib⁹: in quibusdam v̄o est ecōtrario: vt in q̄busdā auiū generib⁹ in quib⁹ femininus sexus semꝑ maior ⁊ validior est: masculin⁹ vero minor ⁊ infirmior. Aut

certe iccirco magis ꝯuenit sũmo spiritui dici patrẽ q̃ matrẽ: q̃a prima et principalis cã ꝓlis semꝑ est in patre: Nã si matna cãm q̃libet modo semꝑ patna ꝓcedit: nimis ẽ icõgruum vt illi parẽti adapteť nomẽ matris cui ad gignẽdã ꝓlem nulla alia cã aut sociať aut ꝓcedit. Uerissimũ est igiť sũmũ spiritũ patrẽ eẽ prolis sue. Quõ si filiꝰ est: semꝑ similior est pr̃i q̃ filia. Nihil aũt similꝰ est alteri q̃ summo patri ꝓles sua: verissimũ est hãc ꝓlẽ nõ esse filiã ꝫ filiũ.

Quod alteriꝰ verissime sit eẽ genitorẽ ⁊ patrẽ: alteriꝰ genitũ et filiũ: Ca. XLI.

ſ Icut igiť ꝓpriũ ẽ illiꝰ verissime gignere: istiꝰ ꝟo gigni: sic ꝓpriũ est illiꝰ eẽ ꝟissimũ genitorẽ: istiꝰ ꝟo ꝟissimũ eẽ genitũ. Et sic alter est verissimꝰ parẽs: alter verissima ꝓles: sic alter est verissimꝰ pater: alť verissimꝰ filiꝰ. Inuẽtꝰ tot et tãtis singloꝝ ꝓprietatibꝰ quibus mira q̃dã tam ineffabilis q̃ ineuitabilis in sũma vnitate ꝓbať esse pluralitas: valde mihi videť delectabile retractare sepius tã inpenetrabile secretũ. Ecce enĩ cũ sit ĩpossibile sic eundẽ esse qui gignit ⁊ eũ q̇ gigniť atq̃ eũdẽ eẽ parẽtẽ ⁊ ꝓlẽ: vt nccē sit aliũ eẽ genitorẽ: aliũ genitũ: ⁊ aliũ eẽ patrẽ: aliũ filiũ: sic tñ nccē est idẽ esse illũ q̇ gignit ⁊ illũ q̇ gigniť nec nõ parẽtẽ ⁊ ꝓlẽ: vt ĩpossibile sit aliũ esse genitorẽ q̃ qđ est genitꝰ: aliud esse patrẽ q̃ qđ est filiꝰ.

Retractatio cõmunionis amborum ⁊ proprietatum singloꝝ: Ca. XLII.

e T cũ ita sit: alius ille ⁊ alius ille: vt oĩno pateat q̃ duo sint: sic tñ vnũ ⁊ idiꝑm ẽ id qđ est ille ⁊ ille: vt penitus lateat q̇d duo sint. Nã sic est aliꝰ pať: aliꝰ filiꝰ vt cũ ambos dixerĩ videã me duos dixisse: ⁊ sic ẽ idiꝑm qđ est et pať ⁊ filius vt nõ intelligã q̇d duos dixerĩ. Cuis nãq̃ singulus pater sit ꝑfecte sũmꝰ spũs: ⁊ singulꝰ filius sit ꝑfecte summꝰ spũs: sic tñ vnus idẽq̃ est sũmus spiritus pater ⁊ spiritus filius vt pater ⁊ filius non sint duo spiritus: ꝫ vnꝰ spũs: vt sic singula ꝓpria singloꝝ nõ recipiunt pluralitatẽ: qꝛ nõ sť duoꝝ: ita id qđ cõmune est amboꝝ indiuiduã teneat vnitatẽ q̃uis totũ sit singloꝝ. Nã sic nõ sũt duo patres aut duo filij: sed vnꝰ pater et vnꝰ filiꝰ: quoniam singla sũt singulorum ꝓpria: ita nõ sunt duo ꝫ vnꝰ spũs: q̃uis ⁊ singuli patris ⁊ singuli filij sit ꝑfectũ eẽ spiritũ: Sic sť oppositi relatiõibꝰ: vt alter nũq̃ suscipiat ꝓpriũ alteriꝰ: sic sũt ꝯcordes natura vt alť sẽꝑ teneat eẽntiã alteriꝰ.

Quõ alter alterius sit essentia: Ca. XLIII.

ſ Ic enĩ diuersi sũt ꝑ hoc q̃ alter ẽ pať ⁊ alter filiꝰ: vt nũq̃ dicatur aut pater filius: aut filiꝰ pater: ⁊ sic idẽ sũt ꝑ substãtiam vt semꝑ sit ĩ patre eẽntia filij ⁊ in filio eẽntia patrꝭ: Est enĩ non diuersa ꝫ eadẽ: nõ plures ꝫ vna vtriusq̃ essentia. Uñ etiã si alť alteriꝰ dicatur eẽntia nõ erratur a ꝟitate: ꝫ summa vnitas simplicitasq̃ cõmẽdať cõis nature. Nõ enĩ queadmodũ intelligiť sapiẽtia hoĩs ꝑ quã hõ sapiẽs ẽ q̇ nõ põt eẽ ꝑ se sapiens: ita intelligi põt si dicať pať eẽntia filij: ⁊ filiꝰ essentia patrꝭ vt eo mõ sit filiꝰ existẽs ꝑ patrẽ ⁊ pať ꝑ filiũ: q̃si nõ possit alter existẽs eẽ nisi ꝑ alteꝝ: sic hõ non põt eẽ sapiẽs nisi ꝑ sapiẽtiã. Sic nãq̃ sũma sapiẽtia semꝑ sapit ꝑ se: ita sũma eẽntia semꝑ est ꝑ se. Est aũt ꝑfecte sũma eẽntia pať: ⁊ ꝑfecte sũma eẽntia filiꝰ: pariť q̃ ꝑfectꝰ pater ꝑ se est: ⁊ pariť ꝑfectus filiꝰ ꝑ se est: sicut vterq̃ sapit ꝑ se. Nõ enĩ iccirco minus ꝑfecta ẽ eẽntia vł sapiẽtia filiꝰ: qꝛ est eẽntia nata de patrꝭ eẽntia: ⁊ sapientia de sapiã: ꝫ tũc minꝰ ꝑfecta

eēntia vel sapiētia esset si nō esset ꝑ se aut nō sapet ꝑ se. Nequaq̄ eīn repugnat vt fili⁹ ꝑ se sb̄sistat: ⁊ ď patre habeat esse. Sic eīn pr̄ habet eēntiā et sapientiā ⁊ vitam in semetip̄o: vt nō ꝑ alienā ſ ꝑ suā eēntiā sit: ꝑ suā sapiētiā sapiat: ꝑ suā vitā viuat: ita gignēdo dat vitā filio eēntiā hr̄e et sapientiā: ⁊ vitā in semetip̄o vt non ꝑ extraneā sed ꝑ suā essentiā sapientiā ⁊ vitā subsistat sapiat ⁊ viuat: alioq̄n nō erit idē esse pr̄is ⁊ filij nec erit par pr̄i fili⁹. Qđ q̄ falsū sit liq̄dissime sup̄i⁹ ꝓuisū ē: q̄re non repugnat filiū ⁊ sb̄sistere ꝑ se ⁊ eē de pr̄e: q̄ꝛ h̄ ip̄ꝫ: id ē ꝑ se ip̄m posse sb̄sistere nēce ē illū ď pr̄e hr̄e. Nā si q̄s sapiēs suā me hr̄e sapiētiā: cui⁹ pri⁹ expers essem: doceret: vtiq̄ hec ipsa sapiētia eius facere nō incōgrue diceret: sed q̄uis mea sapiētia ab illius sapientia haberet esse ⁊ sapere: tñ cū iam nō esset nisi sua sapiētia esset: nec saperet nisi seip̄a. Multo igit̄ mag̃ eterni patris coetern⁹ fili⁹ qui sic habet a patre esse: vt nō sint due essentie: ꝑ se subsistit: sapit ⁊ viuit. Nō igit̄ sic intelligi pōt: ꝙ pater filij aut filius patris sit eēntia: quasi alter nō possit subsistere ꝑ se ſ ꝑ alterū: sed ad designādā quā habēt cōmunionē summe simplicis sūmeq̄ vnius eēntie: sic congrue dici ⁊ intelligi pōt ꝙ sic est alter idip̄ꝫ qđ alter: vt alter habeat eēntiā alterius. Hac itaq̄ rōne q̄m vtriq̄ nō aliud est habere eēntiā q̄ eēntiā esse: Et sic habet alter alteri⁹ eēntiā: ita est alter alteri⁹ essentia: id est idē esse est alteri qđ alteri.

Q aptius dici possit fili⁹ eēntia pr̄is q̄ pr̄ essentia filij: ⁊ qđ sil̄r sit fili⁹ pr̄is vtus et sapiētia ⁊ sil̄ia: C. XLIIII

q Uod licet scđm ꝑspectā rationē verū sit: valde tñ magis ꝯgruit filiū dici eēntiam pr̄is q̄ patrem eēntiā filij. Qm̄ nāq̄ pr̄ a nullo habet eēntiā nisi a seip̄o nō sat̃ apte ď ꝛ hr̄e eēntiā alicui⁹ nisi suā: q̄ꝛ vero fili⁹ essentiā suā habet a patre: ⁊ eandem habet pater: aptissime dici pōt hr̄e eēntiā pr̄is. Quare q̄m neuter alit̄ habet eēntiam q̄ existēdo: sic satis apti⁹ intelligit̄ hr̄e filius pr̄is eēntiam q̄ pr̄ filij: ita cōuenientius dici pōt filius pr̄is eēntia q̄ pr̄ filij. Nam hec vna si fiat ꝓlatio: satis acuta breuitate cōmēdat filiū nō solū eandē essentiā hr̄e cū patre: ſ hāc ip̄am habere de patre: vt h̄ sic: fili⁹ est eēntia pr̄is: qđ est: fili⁹ est nō differēs eēntia ď pr̄is eēntia: imo de pr̄e eēntia. Siliter ḡ est fili⁹ patr̃ eēntia: vtus ⁊ sapientia siue veritas ⁊ iusticia: ⁊ quicq̄d summi sp̄ūs cōuenit essentie.

Quō quedam ex his que sic ꝓferūt̄ aliter quoq̄ possint intelligi: Ca. XLV.

v Identr̄ tñ quedā ex his q̄ sic ꝓferri ⁊ intelligi possunt: aliam q̄ꝫ nō incongruā sub hac ip̄a ꝓnūciatiōe intelligētiā suscipe. Liquet eīn filiū esse verū vbū: id est ꝑfectā intelligētiā siue ꝑfectā toti⁹ paterne substātie cognitionē ⁊ scientiā ⁊ sapiētiā: id est q̄ ipsā pr̄is intelligit eēntiā ⁊ cognoscit ⁊ scit ⁊ sapit. Si igit̄ h̄ sensu dicat̄ filius patr̃ intelligētia ⁊ sapiētia ⁊ sciētia ⁊ cognitio siue noticia: q̄m ītelligit sapit scit ⁊ nouit patrē: nequaq̄ a veritate discedit̄. Veritas quoq̄ pr̄is aptissime dici pōt filius: nō solū eo sensu: q̄ꝛ est eadē filij vitas q̄ est ⁊ pr̄is sicut iā ꝑspectū est: ſ etiā h̄ sensu vt in eo intelligat̄ nō impꝑfecta quedaꝫ imitatio ſ integra veritas paterne sb̄stātie: q̄ꝛ nō est aliud q̄ qđ est pater. At si ip̄a substātia patr̃ est intelligētia ⁊ sciētia ⁊ sapiētia ⁊ veritas: ꝯsequēter colligit̄: q̄ꝛ sicut fili⁹ est intelligētia ⁊ sciētia ⁊ sapiētia ⁊ veritas paterne substātie: ita est intelligētia intelligētie: sciētia sciētie: sapiētia sapiētie ⁊ veritas veritatis.

Q filiꝰ sit intelligētia intelligentię ⁊ veritas veritatis: et similiter de similibus

Caplm. XLVI.

d E mēoria ꝟbo quid sentiēdū est: an estimādꝰ est filiꝰ intelligētia mēorie siue memoria patris aut mēoria mēorie. Equidē cū summa sapiētia sui mēor esse negari nō possit: nihil cōpetētius qꝫ in mēoria pater: sicut in ꝟbo filius intelligit̃: qm̃ de mēoria nasci verbum videt̃: qđ clarius in nr̃a mēte ꝑcipit̃. Qm̃ nāqꝫ mēs hūana nō semꝑ se cogitat sicut sui semꝑ meminit: liquet cū se cogitat qꝫ verbū eiꝰ nascit̃ de memoria. Vn̄ apparet qꝛ si semꝑ se cogitaret: semꝑ verbū eius de memoria nasceret̃. Rē etem̃ cogitare cuiꝰ memoriā habemꝰ: hoc est mēte eam dicere: verbū vero rei est ipsa cogitatio ad eius siliẗudinē ex mēoria formata. Hic itaqꝫ liq̃do aīaduerti pōt de summa sapiētia q̄ sic semꝑ se dicit sicut semꝑ sui memor est: qꝛ đ eterna memoria coeternum verbum nascitur. Sic igit̃ ꝟbū ꝯgrue intelligit̃ ꝓles: ita mēoria parētis nomen aptissime suscipit. Si ꝫ ꝓles q̄ oīno de solo sūmo spiritu nata est: ꝓles est memorie eius nihil ꝯueniētius qꝫ quia memoria eiꝰ est idcip̄e: quippe nō ī eo qđ sui mēor est: sic est ī sui memoria velut alia res ī alia: queadmodū ea q̄ sic sunt in hūane mētis mēoria vt nō sint ip̄a in nr̃a mēoria: ꝫ sic est mēor sui vt ipse mēoria sua sit. Consequit̃ itaqꝫ vt quō filiꝰ ē intelligētia siue sapiētia patrꝭ: ita sit ⁊ paterne memorie. At quicq̄d filius sapit aut intelligit eiꝰ silit̃ ⁊ meminit.

Q i mēoria intelligat̃ pater sicut in intelligentia filius: ⁊ quō filius sit intelligētia vel sapiētia memorię et memoria patris ⁊ mēorię:

Caplm. XLVII.

e St igit̃ filius mēoria patris ⁊ memoria memorie: id ē memoria memor patris qui est mēoria: sicut ē sapiētia patrꝭ: ⁊ sapiētia sapiētie: id est sapiētia sapiēs patrē sapientiā: ⁊ filius quidē mēoria nata de memoria sicut sapiētia nata de sapiētia: pater vero de nullo nata memoria videt̃ sapiētia. Sꝫ ecce dū huius patris filijqꝫ ꝓprietates communionēqꝫ đlectabilr̃ intueor: nihil delectabiliꝰ in illꝭ ꝯtēplandū īuenio qꝫ mutui amoris affectū: quoniam em̃ absurde neget̃ summꝰ spiritus se amare: sicut sui memor est ⁊ se intelligit cū mēs rōnalis ⁊ se ⁊ illū amare posse ꝯuincat̃: ex eo qꝛ sui ⁊ illiꝰ memor esse ⁊ se ⁊ illū intelligere potest: ociosa nāqꝫ ⁊ penitus inutilis ē memoria ⁊ intelligētia cuiuslibet rei nisi ꝓut ratio exigit: res ipsa amet̃ aut reprobet̃. Amat ergo seipsum summus spiritꝰ sicut sui meminit ⁊ se intelligit.

Q summꝰ spūs se amet: et qđ idem amor pariter ꝓcedat a patre et filio:

Caplm. XLVIII.

p Alam certe est rationē habēti cū nō iccirco sui memorem esse aut se intelligere quia se amat: sed ideo se amare quia sui meminit ⁊ se intelligit: nec eum se posse amare si sui nō sit memor aut se non intelligit. Nulla em̃ res amat̃ sine eius memoria ⁊ intelligentia: ⁊ multa tenent̃ memoria ⁊ intelligunt̃ que nō amant̃. Patet igit̃ amorē summi spiritus ex eo ꝓcedere: qꝛ sui memor est: ⁊ se intelligit. Q si ī memoria sūmi spūs intelligit̃ pr̃: in intelligētia filiꝰ: manifestū est: qꝛ a pr̄e pariẗ ⁊ a filio sūmi spūs amor ꝓcedit.

Q vterqꝫ pari amore diligat se ⁊ alterum:

Caplm. XLIX.

s Ed si se amat sūmꝰ spūs: procul dubio se amat pater: amat se filius: ⁊ alter alterꝫ: qꝛ singulus pater summꝰ ē spūs: ⁊ singulus filiꝰ summꝰ spūs: ⁊ ambo simul vnꝰ spūs. Et qꝛ vtꝙ paritꝰ sui ⁊ alteriꝰ meminit ⁊ se ⁊ alterꝫ intelligit: et qm̄ oīno idipsum est qđ amat vł amatur in patre ⁊ qđ in filio: necesse est vt pari amore vterꝙ diligat se et alterum.

Qꝫ tātꝰ ē ip̄e amor q̄ntus est ipse spūs: Ca. L.

q Vantꝰ ergo est amor summi spūs sit cōmunis patri ⁊ filio: ſꝫ si se tantū diligit q̄ntuꝫ sui meminit ⁊ se intelligit: tm̄ aūt sui mēor est ⁊ intelligit se: q̄nta est eius eēntia: qđ aliter esse nō pōt: ꝑfecto tātus est amor eiꝰ quātꝰ ip̄e est.

Qꝫ idē amor sit idip̄m qđ est sūmꝰ spūs: ⁊ tn̄ ip̄e cū patre ⁊ filio vnꝰ spūs: Ca. LI.

v Erꝫ q̄d pōt eē par sūmo spiritui nisi sūmꝰ spūs? Iste itaꝙ amor est sūmꝰ spūs. Deniꝙ si nulla vnq̄ꝫ creatura: id est si nihil vnq̄ꝫ aliud eēt q̄ꝫ sūmꝰ spūs: pater et filiꝰ nihilominꝰ seip̄os et inuicē pater ⁊ filius diligerēt. Cōsequit̄ itaꝙ hūc amorē nō esse aliud q̄ꝫ qđ est pater ⁊ filiꝰ qđ est sūma eēntia. At qm̄ sūme eēntie plures eē nō possūt: q̄d magis necessariū q̄ꝫ patrē ⁊ filium ⁊ vtriusꝙ amorē vnā esse sūmā essentiā? Est igit̄ idē amor sūma sapiētia: sūma veritas: sūmū bonū: ⁊ q̄cq̄d de summi spūs sb̄a dici pōt.

Qꝫ totꝰ ꝓcedat a patre: totus a filio et tamē nō sit nisi vnus amor: Ca. LII.

i Ntuendū est diligenter vtrū sint duo amores: vnꝰ a patre ꝓcedēs: alter a filio: an vnus nō totꝰ ab vno ꝓcedēs ſꝫ ꝑtim a patre: partī a filio: an nec plres nec vnꝰ partim ꝓcedēs a singulꝭ: ſꝫ vnꝰ totꝰ a singulis ⁊ idē totꝰ a duobꝰ simul. Sꝫ hmōi dubitatiōis certitudo hīc indubitāter cog̃scit̄: qꝛ nō ex eo ꝓcedit in q̄ plres sūt pat̄ ⁊ filiꝰ: ſꝫ ex eo in quo vnū sūt. Nā nō ex relatiōibus suis q̄ plures sūt: alia est em̄ relatio patris: alia filij: ſꝫ ex ip̄a sua essentia que pluralitatē nō admittit: emittūt pat̄ ⁊ filiꝰ tm̄ pariter bonū. Sicut ḡ singulus pater est summꝰ spūs: ⁊ singulus filiꝰ est sūmꝰ spūs: ⁊ simul pat̄ et filiꝰ nō duo ſꝫ vnꝰ spūs: ita a singulo p̄re manat totꝰ amor sūmi spiritꝰ: ⁊ a singulo filio totus: ⁊ simul a patre ⁊ filio nō duo toti: ſꝫ vnus idē ꝙ totus.

Qꝫ non sit eorum filius amor: Caplm̄. LIII.

q Vid ḡ cū h̄ amor ꝑiter habeat eē a p̄re ⁊ filio: ⁊ sic similis sit ambobꝰ vt nllatenꝰ dissimilis sit illis: ſꝫ oīno idem sit qđ illi? Nūq̄d filiꝰ eorꝫ aut ꝑles estimā dꝰ est? Sꝫ sic ꝟbū mox vt ꝯsiderat̄ se ꝓlē esse eiꝰ a quo est euidētissime probat ꝓpterea p̄ferēdo parētꝭ imaginē: sic amor apte se ꝓlē negat: qꝛ dum a p̄re ⁊ filio ꝓcedere intelligit̄: nō statim tā ꝑspicuā exhibet se cōtēplāti eius ex quo est silr̄itudinē: q̄ꝫuis ip̄m ꝯsiderata rō doceat oīno idip̄m esse qđ est p̄r ⁊ filius. Deniꝙ si ꝓles eorū est: aut alter eorꝫ erit pat̄ eiꝰ: alter mater: aut vterꝙ pater siue mat̄ est: que oīa ꝟitati repugnare videntur. Qm̄ nāꝙ nullatenꝰ aliter a patre ꝓcedit q̄ꝫ a filio: nulla veritas patitur vt dissimili vocabulo ad illū pat̄ ⁊ filius referant̄. Nō est igit̄ alter pater eiꝰ: alter mater. Ut aūt duo aliq̄ sint que singula ꝑfectā ⁊ nlla ꝯsideratione differentē habeāt pariter ad aliq̄d vnū patris aut matris habitudinē: nulla natura aliq̄ monstrari cōcedit exēplo. Ergo nō est vterꝙ scilicet pater ⁊ filiꝰ pat̄ aut mater amoris a se manātis. Nequaq̄ꝫ itaꝙ videt̄ veritati ꝯuenire vt idem amor

corum filius sit aut ꝓles.

Q̄ solus pater sit genitoꝛ et ingenitꝰ: solꝰ filiꝰ genitus: solus amoꝛ nec genitꝰ nec ingenitꝰ: Ca. LIIII.

o

Ed videtꝛ tñ amoꝛ idem: nec oĩno scd̄m cõmunis locutionis modũ dici posse ĩgenitꝰ: nec ita ꝓprie sicͣ v̄bũ genitꝰ. Solemus eñi sepe dicere aliq̄d gigni ex ea re de q̄ existit: vt cũ dicimꝰ splẽdoꝛẽ aut caloꝛẽ gigni ab igne: seu aliquẽ effectũ ex cã sua. Scd̄m hãc igitꝛ rationẽ amoꝛ a sũmo spũ exiẽs: nõ omnino asseri põt ĩgenitꝰ: ita v̄o ꝓprie sicut v̄bũ dici genitꝰ nõ põt: qꝛ v̄bũ v̄issimã eẽ ꝓlẽ ⁊ v̄issimũ filiũ: amorẽ v̄o nllatenꝰ filiũ aut ꝓlẽ eẽ manifestũ ẽ. Põt itaqꝫ: imo ꝺ̄bet dici solꝰ ille cuiꝰ v̄bũ est genitoꝛ ⁊ ĩgenitꝰ: qꝛ solus ẽ pr̄ ⁊ parẽs ⁊ nllõ mõ ab alio est. Solũ aũt v̄bũ genitũ: qꝛ solum filiꝰ ⁊ ꝓles ẽ. Solꝰ v̄o amoꝛ vtriusqꝫ nec genitꝰ nec ĩgenitꝰ: qꝛ nec filiꝰ nec ĩgenitꝰ ẽ: nec oĩno nõ est ab alio.

Q̄ amoꝛ idẽ sit increatus et creatoꝛ sicͣ pater et filius et tñ ip̄e cũ illis nõ tres sed vnꝰ increatus ⁊ vnꝰ creatoꝛ et q̄ꝺ idẽ possit dici spiritus patris et filij: Ca. LV.

q

Uomõ aũt idẽ amoꝛ singulꝰ est sũma eẽntia sicͣ patꝛ ⁊ filius: ⁊ tñ silͣ patꝛ ⁊ filiꝰ ⁊ vtriusqꝫ amoꝛ non plures: ꝫ vna sũma essentia: q̄ sola a nllõ facta nõ ꝑ aliud q̄ꝫ ꝑ se oĩa fecit: necesse est vt quemadmodũ singulus pater ⁊ singulus filiꝰ est increatꝰ ⁊ creatoꝛ: ita ⁊ amoꝛ singulꝰ sit increatꝰ ⁊ creatoꝛ: ⁊ tamẽ oẽs tres silͣ ⁊ nõ plures ꝫ vnꝰ increatus ⁊ vnꝰ creatoꝛ. Patrẽ itaqꝫ nullus facit siue creat aut gignit: filium vero pater solꝰ gignit: ꝫ nõ facit: pater aũt pariter ⁊ filiꝰ nõ faciũt neqꝫ gignunt: ꝫ q̄dãmõ si sic dici põt spirant suũ amoꝛẽ: q̄ꝫuis eñi nõ nostro moꝛe spiret sũme incõmutabilis essentia: tamẽ ipsum amoꝛẽ a se ineffabilitꝛ ꝓcedentẽ nõ discedendo ab illa ꝫ existẽdo ex illa: foꝛsan nõ alio mõ videtꝛ posse dici aptiꝰ ex se emittere q̄ꝫ spirãdo. Q̄ꝺ si dici põt: sicut v̄bũ sũme eẽntie filiꝰ ẽ eius: ita eiusdẽ amoꝛ satꝫ ꝯueniẽter appellari potest spũs eiꝰ: vt cũ eẽntialiter ip̄e sit spũs tanq̄ꝫ pater ⁊ filiꝰ: illi nõ putẽtur alicuiꝰ spũs: qꝛ nec pater ab vllo alio est: nec filiꝰ a patre q̄si spirante nascitꝛ: iste aũt estimetꝛ spũs vtriusqꝫ: qꝛ ab vtroqꝫ suo q̄dã ĩenarrabili mõ spirãte mirabiliter ꝓcedit. Q̄ui etiã ex eo qꝛ est cõmunio patris ⁊ filij: nõ absqꝫ rõe q̄si ꝓpꝛiũ assumere posse videtꝛ aliq̄ꝺ nomẽ q̄ꝺ patri filioqꝫ cõmune sit si ꝓpꝛij nõis exigit indigẽtia. Q̄ꝺ quidem si fiat scꝫ vt ipse amoꝛ noĩe spũs quod substantiã pariter patris ⁊ filij significat: q̄si ꝓpꝛio designetꝛ. Ad hoc quoqꝫ non inutiliter valebit: vt ꝑ hoc idipsum esse q̄ꝺ est patꝛ ⁊ filius: q̄ꝫuis ab illis esse suũ habeat intimetꝛ.

Q̄ sicut filiꝰ est eẽntia vel sapiẽtia patris: eo sensu q̄a habeat eandẽ eẽntiã vel sapiẽtiã quã patꝛ: sic idẽ spũs sit patris ⁊ filij eẽntia ⁊ sapientia: ⁊ similia: Ca. LVI.

p

Otest q̄ꝫ queadmodũ filiꝰ est substãtia ⁊ sapientia ⁊ v̄tus patris: eo sensu: qꝛ habet eandem eẽntiã ⁊ sapiẽtiã ⁊ virtutẽ quã patꝛ: ita vtriusqꝫ spũs intelligi essentia vel sapiẽtia vlͣ virtꝰ patris ⁊ filij qꝛ habet oĩno eandẽ quã habẽt illi.

Q̄ pater ⁊ filius ⁊ eoꝛum spũs pariter sint in se inuicem: Caplm̄. LVII.

i

Ocundũ est intueri in pr̄e et filio ⁊ vtriusqꝫ spũ quõ sint in seinuicem tãta equalitate vt nullꝰ aliũ excedat. Preter hͦ eñi

quia vnuſq̀ſqꝫ eoꝝ ſic eſt ꝑfecte ſum-
ma eẽntia: vt tñ oẽs tres ſil' non ſint
niſi eẽnta vna ſũma: q̄ nec ſine ſe vel
extra ſe nec maioꝛ vel minoꝛ ſeipſa
eſſe põt. Per ſingulos tñ idipſũ nõ
minus valet ꝓbari. Eſt etem̃ totꝰ pr̄
in filio ⁊ cõmuni ſpũ: ⁊ filius in pa-
tre ⁊ eodẽ ſpiritu: ⁊ idẽ ſpũs in pr̄e
et filio: qꝛ mẽoꝛia ſũme eſſentie tota
eſt in eiꝰ intelligẽtia ⁊ amoꝛe: et intel
ligẽtia ĩ mẽoꝛia ⁊ in amoꝛe: ⁊ amoꝛ
in mẽoꝛia ⁊ intelligẽtia. Totã quip
pe ſuã memoꝛiã ſummꝰ intelligit ſpi
ritus ⁊ amat: ⁊ totiꝰ intelligẽtie me-
minit ⁊ totã amat: ⁊ totius amoꝛis
meminit ⁊ totũ intelligit. Intelligi-
tur aũt in memoꝛia pater: in intelli-
gẽtia filius: in amoꝛe vtriuſqꝫ ſpũs.
Tãta igit̃ pater ⁊ filiꝰ ⁊ vtriuſqꝫ ſpi
ritus equalitate ſeſe complectunt̃ ⁊
ſunt in ſe inuicẽ: vt eoꝝ nullus aliũ
excedere aut ſine eo eſſe ꝓbet̃.

Qꝫ nullus eoꝝ alio indi- geat ad memoꝛandũ vl' in- telligendũ vel amandũ: qꝛ ſingulus quiſqꝫ eſt memo- ria et intelligẽtia ⁊ amoꝛ: et quicquid neceſſe eſt ineſſe ſũmę eſſentię: Ca. LVIII.

Sed in his nullatenꝰ negligen
ter memoꝛie cõmendãdũ qꝺ̃
ĩtuẽti mihi occurrit exiſtimo.
Sic em̃ neceſſe eſt vt pater intelliga
tur memoꝛia: filius intelligẽtia: ſpũs
amoꝛ: vt nec pater indigeat filio aut
cõmuni ſpiritu: nec filius patre vel
eodẽ ſpiritu: ſiue idẽ ſpũs pr̄e ⁊ filio:
quaſi pater ꝑ ſe meminiſſe ſolũ poſ-
ſit: intelligere aũt nõ niſi ꝑ filium: et
amare nõ niſi ꝑ ſuũ filijqꝫ ſpiritũ: et
filiꝰ ꝑ ſe intelligere tm̃ queat: ꝑ patrẽ
aũt mẽoꝛ ſit: ⁊ ꝑ ſpiritũ ſuũ amet: et
idẽ ſpũs ꝑ ſe nõ aliꝺ̃ q̃ʒ amare vale-
at: ſʒ pr̄ illi ſit memoꝛ ⁊ filiꝰ illi ĩtelli-
gat. Nã cũ ĩ his t̃bꝰ vnuſq̀ſqꝫ ſingu
lus ſit ſũma eſſentia ⁊ ſumma ſapiẽ-
tia ſic ꝑfecta vt ipſa ꝑ ſe memoꝛ ſit ⁊
intelligat ⁊ amet: neceſſe eſt vt nullꝰ
eoꝝ triũ alio indigeat aut ad memo-
randũ aut ad intelligendum aut ad
amãdũ. Singulꝰ em̃ q̃ſqꝫ eẽntialit̃
eſt ⁊ mẽoꝛia ⁊ intelligẽtia ⁊ amoꝛ: ⁊
quicq̀d ſũme eſt neceſſe ineẽ eẽntie.

Qꝫ tamen nõ ſint tres ſed vnus ſeu pater ſeu filiꝰ ſeu vtriuſqꝫ ſpiritus: Caplm̃. LIX.

Quandã hic video queſtoinẽ
occurrere. Nã ſi pater ita eſt
intelligentia ⁊ amoꝛ ſicut eſt
mẽoꝛia: ⁊ filiꝰ ſic eſt mẽoꝛia ⁊ amoꝛ
quõ eſt intelligẽtia: ⁊ vtriuſqꝫ ſpiri-
tus nõ minus eſt mẽoꝛia ⁊ intelligẽ
tia q̃ʒ amoꝛ: quõ non eſt pater filius
et alicuius ſpũs: ⁊ quare nõ eſt filiꝰ
pater ⁊ alicuiꝰ ſpũs: ⁊ cur nõ eſt idẽ
ſpũs alicuiꝰ pater ⁊ alicuius filiꝰ: ſic
quippe intelligebat̃ ꝙ mẽoꝛia eſſet
pat̃: filius ĩtelligẽtia: vtriuſqꝫ ſpũs
amoꝛ? Veꝝ hec q̃ſtio nõ difficile ſol
uit̃ ſi ea que iã rõne inuẽta ſũt ꝯſide
rent̃. Idcirco em̃ nõ eſt pater filius
aut alterius ſpũs: licet ſit intelligen-
tia ⁊ amoꝛ: quia non eſt intelligen-
tia genita: aut amoꝛ ab aliq̃ ꝓcedẽſ:
ſed quicq̀d eſt gignẽs eſt tm̃ ⁊ a quo
ꝓcedit alius: Filiꝰ quoqꝫ iꝺ̃o nõ eſt
pater aut alicuius ſpũs q̃ʒuis ſeipſo
memoꝛ ſit ⁊ amet: qꝛ nõ eſt memoꝛia
gignẽs aut amoꝛ ab alio ad ſilitudi-
nẽ ſui ſpũs ꝓcedẽs: ſʒ quicq̀d exiſtit
tantũ gignit̃ ⁊ eſt a q̃ ſpũs ꝓcedit.
Spiritũ q̃ʒ nõ cogit eſſe patrẽ aut fi
liũ h̾ qꝛ ꝯtẽtꝰ ẽ mẽoꝛia aut intelligẽ
tia: cũ nõ ſit mẽoꝛia gignẽſ aut ĩtelli
gẽtia genita: ſʒ ſolũ q̀cq̀d ẽ ꝓcedat.
Quid igit̃ ꝓhibet ꝯcludi: quia vnꝰ
tm̃ ẽ ĩ ſũma eẽntia pr̄: vnꝰ filiꝰ: vnꝰ
ſpũs: ⁊ ñ treſ pr̄es aut filij aut ſpũs?

Quõ ex his multi filij na- ſci videant̃: Ca. LX.

Sed ne forte repugnet huic aſ
ſertioni qꝺ̃ intueoꝛ: nã dubi-
um eſſe nõ debet: qꝛ pater et

filius ⁊ eoꝝ spūs vnusq̄sqꜫ seipsum
et alios ambos dicit sic se ⁊ alios in/
telligit. Qꝫ si ita est: quō nō sᷓ in sū/
ma eēntia tot verba quot sunt dicē/
tes ⁊ q̄t sunt qui dicunᷓ? Si em̄ plu
res hoīes vnū aliq̄d cogitatione di/
cāt: tot eius videnᷓ esse verba quot
sunt cogitantes qꝛ in singuloꝝ cogi/
tatiōibus verbū eius est. Itē si vnꝰ
homo cogitat aliq̄ plura: tot ꝟba sᷓ
in mēte cogitātꝫ: quot sunt res cogi
tate. Sed in hoīs cogitatiōe cū co/
gitat aliq̄d qᵭ extra eius mentē est:
nō nascitᷓ verbū cogitate rei ex ipsa
re: qꝛ ipsa absens est a cogitatiōis in
tuitu: ꝟ ex rei aliq̄ silitudine vlᷓ ima/
gine que est ī cogitātis mēoria: aut
forte q̄ tūc cū cogitat ꝑ corporeum
sensū ex re p̄sēti ī mētē attrahitᷓ. In
sūma vero eēntia sic sibi semꝑ sūt p̄/
sentes pater ⁊ filius ⁊ eoꝝ spūs: Est
em̄ sicut iā ꝑspectū est vnusq̄sqꜫ nō
minus in alijs q̄ꝫ in seip̄o: vt cū inui
cem se dicūt: sic videatᷓ idem ipse qui
dicitᷓ gignere verbū suū quēadmo/
dū cū a seipso dicitᷓ. Quō ꝟ nihil gi
gnit filiꝰ aut eius patrisqꜫ spiritus si
vnusq̄sqꜫ eoꝝ ꝟbū gignit suū cū a se
ipso dꝛ vel ab alio? Quot aūt ꝟba
ꝓbari possunt de sūma nasci substā/
tia: tot eā necesse est ꝭm supiorē cōsi
deratione filios gignere ⁊ tot emitte
re spūs. Hac itaqꜫ rōne videnᷓ in il/
la esse: nō solū multi patres ⁊ filij ⁊
ꝓcedētes: sed ⁊ alie necessitudines:
aut certe pater ⁊ filius ⁊ eoꝝ spūs: de
q̄bꝰ iā certissimū est qꝛ vere existūt:
nō sūt tres dicētes: q̄ꝫuis singulꝰ q̄s/
qꜫ sit dicēs: nec sᷓ plꝛa q̄ dicūᷓ vnus
q̄sqꜫ seip̄m ⁊ alios duos dic̄. Sic em̄
sūme sapiētie inest scire ⁊ ītelligere:
ita vtiqꜫ eterne incōmutabilisqꜫ sciē
tie ⁊ intelligētie naturale est id semꝑ
p̄sens intueri qᵭ scit ⁊ intelligit. Ni
hil aūt aliud est sūmo spiritui huius
dicere q̄ꝫ quasi cogitādo intueri: sic̄
nostre mētis locutio nihil aliᵭ est q̄ꝫ
cogitātis insp̄ectio. Certissimū autē
est iā ꝯsiderate rōes reddiderūt q̄c
quid summe nature inest eēntialiter:
id ꝑfecte ꝯuenire patri ⁊ filio et eoꝝ
spiritui singillatim: ⁊ tn̄ idip̄m si si/
mul dicatᷓ de tribꝰ nō admittere plu
ralitatē. Cū ꝟ ꝯstet qꝛ sic̄ ꝑtinet ad
eius eēntiā: sciētia ⁊ intelligētia: sic
eius scire ⁊ intelligere nō est aliᵭ q̄ꝫ
dicere: id est semꝑ p̄sens intueri qᵭ
scit ⁊ intelligit: necesse est vt quēad
modū singulus pꝛ̄ ⁊ singulꝰ filius ⁊
singulus eoꝝ spūs est sciēs ⁊ intelli/
gēs: ⁊ tn̄ hi tres simul nō sūt plures
sciētes aut intelligētes: ꝟ vnus sciēs
⁊ vnꝰ intelligēs: ita singulꝰ q̄sqꜫ sit di
cēs: nec tn̄ sunt tres dicētes sil: ꝟ vnus
dicēs. Hinc illud quoqꜫ liquide co/
gnosci pōt: qꝛ cū hi tres dicunᷓ vlᷓ a
seip̄is vel ab inuicē: nō sᷓ plura que
dicunᷓ. Quid nā qꜫ ibi dicitᷓ nisi eoꝝ
essentia? Si ꝟ illa vna sola est: vnum
solū est qᵭ dicitᷓ: ꝟ vnū solū est in il
lis qᵭ dicit ⁊ vnū qᵭ dicitᷓ. Una q̄p
pe sapiētia est q̄ in illis dicit ⁊ vna
substātia q̄ dicitᷓ: cōsequitᷓ nō ibi esse
plura verba ꝟ vnū. Licet igitᷓ vnus
q̄sqꜫ seip̄m ⁊ oēs inuicē se dicāt: im/
possibile tn̄ est in summa eēntia esse
ꝟbū aliud p̄ter illud de q̄ iam ꝯstat:
qᵭ sic nascitᷓ ex eo cuiꝰ ē ꝟbū vt etiā
vera eius dici possit imago ⁊ vere fi
lius eius sit. In quo mirū quiddam
et inexplicabile video. Ecce em̄ cum
manifestū sit vnūquēqꜫ scꝫ patrē ⁊ fi
liū ⁊ pꝛ̄is filijqꜫ spiritū pariter se et
ambos alios dicere ⁊ vnū solū ibi eē
verbū: nullatenus tn̄ ip̄m ꝟbū videᷓ
posse dici verbū oīm triū ꝟ tm̄ vniꝰ
eoꝝ. Constat em̄ ip̄m esse imaginem
et filiū eiꝰ cuiꝰ ē verbū: ⁊ patet qꜫ nec
imago nec filiꝰ sui met nec a se ꝓcedē
tis spūs ꝯgrue dici p̄t. Nā nec ex se
ip̄o nec ex ꝓcedente a se nascitᷓ: nec
seip̄ꝫ aut ꝓcedētē a se existēdo imita
tur. Seip̄m q̄ppe nō imitatᷓ: nec a se
trahit existēdi silitudinē: qꝛ imitatio
et silitudo nō est ī vno solo ꝟ in plu/
ribus. Illum vero non imitatur nec
ad eius similitudinem existit: quia
iste nō habet ab illo eē ꝟ ille ab isto.

Quō nō sit ibi nisi vnus vnius: Capl̃m. LXI.

Estat igit̃ h̄ solū v̄bū illi⁹ so
r li⁹ eē ꝺ ꝗ nascēdo habet eē: ⁊
ad cui⁹ oīmodā sil̃itudinem
existit. Vn⁹ ḡ pat̃ nō pl̃es pr̄es: vn⁹
fili⁹ non plures filij: vn⁹ ꝑcedēs spi/
rit⁹ nō pl̃es ꝑcedētes spiritus sūt in
sūma eēntia. Qui cū ita tres sint vt
nūq̄ pater sit fili⁹ aut ꝑcedēs spūs:
nec fili⁹ aliq̄ñ sit pat̃ aut spūs ꝑce/
dēs: nec vnq̄ spūs patr̄ aut filij sit
pat̃ aut fili⁹: ⁊ singul⁹ q̄sq̄ si sit pfe/
ctus vt nullo indigeat: id tñ qꝺ sunt
sic ē vnū: vt sic̄ de singl̄is plural̄r dici
nō pōt: ita nec ꝺ trib⁹ sil̄: ⁊ cū parit̃
vnusq̄sq̄ seip̄z ⁊ oēs īuicē se dicāt:
nō tñ sc̃ ibi pl̄ra v̄ba ꝫ vnū: ⁊ ip̄z nō
singl̄oꝝ aut oīm sil̄ ꝫ vni⁹ tantū.

Q hoc licet inexplicabile sit: tñ credēdū sit: C. LXII

Idet̃ mihi hui⁹ tā s̄blimis rei
v secretū trāscedere oēm ītel/
lect⁹ aciē hūani: ⁊ idcirco co
natū explicādi q̄l̄r h̄ sit: ꝯtinēdū pu/
to. Sufficere nāq̄ ꝺbere existimo rē
incōp̄rehēsibilē īdagāti si ad h̄ ratio/
cinādo ꝑuenerit vt eā certissime esse
coḡscat: etiā si penetrare neq̄at ītel/
lectu quō ita sit: nec iccirco min⁹ his
ad habēdā fidei certitudinē q̄ ꝓbati
onib⁹ necessarijs nl̄la alia repugnā/
te rōe asseruūt̃ si sue natural̄ altitu/
dinis incōp̄rehēsibilitate explicare
nō patiāt̃. Quid aūt tā incōp̄rehē
sibile: tā īeffabile q̄ id qꝺ supra oīa
ē? Quaprop̄t̃ si ea q̄ ꝺ sūma eēntia
hacten⁹ disputata sc̃: necessarijs rō/
nib⁹ sc̃ asserta: q̄uis sic ītellectu pe
netrari nō possint vt ⁊ v̄bis valeāt
explicari: nl̄laten⁹ tñ certitudīs eoꝝ
nutat soliditas. Nā si sup̄ior ꝯside/
ratio rōnabil̄r cōp̄rehēdit incōp̄re/
hēsibile eē quō eadē sūma sapientia
sciat ea q̄ fec̄: ꝺ q̄b⁹ tā ml̄ta nos scire
necesse est: Quis explicet quō sciat
aut dicat seipsā: ꝺ q̄ aut nihil aut vix
aliq̄d ab hoīe sciri possibile ē? Ergo
si ī eo qꝺ seip̄az: dic̄: generat pat̃: et
generat̃ fili⁹: Generatiōz ei⁹ q̄s enar Esa. 53.
rabit? Sz rursū si ita se rō īeffabili/
tat̄ illi⁹ hz: īmo q̄ꝛ sic est: quō stabit
q̄cq̄d ꝺ illa s̄ba scd̄m patr̄ ⁊ filij ⁊ ꝑ
cedēt̄ habitudinē disputatū ē? Nā
si v̄ba illꝺ rōe explicitū ē: q̄l̄r ē illa in
effabil̄? Aut si illa īeffabilis ē: quō
est ita sic̄ disputatū ē? Aut q̄dāten⁹
de illa potuit explicari: ⁊ iō nihil ꝓ/
hibet esse veꝝ qꝺ disputatū est: Sz
q̄ꝛ penit⁹ nō potuit cōp̄rehēdi: iccir
co ē īeffabil̄. Sz ad illud q̄d r̄ñderi
pot̃it: qꝺ iā supra ī hac ipsa disputa/
tiōe ꝯstitit: q̄ꝛ sic est sūma eēntia su/
pra ⁊ ext̃ oēm aliā naturā vt si q̄ñ de
illa ꝺꝛ aliq̄d v̄bis q̄ cōia sc̃ alijs na
tur̄: sensus nl̄laten⁹ sit cōis. Quem
eñ sensū ī oīb⁹ his verbis q̄ cogita/
taui: intellexi nisi cōem ⁊ vsitatū? Si
ḡ vsitat⁹ sens⁹ v̄boꝝ alien⁹ ē ab illa:
q̄cq̄d rōcinat⁹ sū: nō ꝑtinet ad illā.
Quō igit̃ veꝝ inuētū est esse aliq̄d
de sūma eēntia: si qꝺ est inuētū lōge
diu̇sū est ab illa? Quid ḡ? An quō
inuētū est aliq̄d de incōp̄rehensibili
re ⁊ q̄dāmodo nihil ꝑspectū ē ꝺ ea?
Sepe nāq̄ ml̄ta dicim⁹ q̄ ꝓp̄e sicut
sūt nō exp̄mim⁹: ꝫ ꝑ aliud significa/
mus id qꝺ ꝓp̄ie aut volum⁹ aut nō
possum⁹ depromere: vt cū ꝑ enigma
ta loq̄mur: Et sepe videm⁹ aliq̄d nō
ꝓp̄ie queādmodū res ip̄a ē: ꝫ ꝑ ali
quā sil̄itudinē aut imaginē: vt cum
vultū alicui⁹ ꝯsideram⁹ in specl̄o: sic
quippe vnā eādēq̄ rē dicim⁹ ⁊ nō
dicimus: videm⁹ ⁊ nō videm⁹: dici/
mus ⁊ videm⁹: ꝑ aliud nō dicim⁹ et
nō videm⁹ ꝑ suā ꝓp̄ietatem.

Quō de ineffabili re veꝝ disputatū sit: Ca. LXIII.

Ac itaq̄ rōne nihil ꝓhibet ⁊
b veꝝ eē qꝺ disputatū ē hacte/
nus de sūma natura: ⁊ ip̄am
tñ nihilomin⁹ ineffabilē persistere: si
nequaq̄ illa putet̃ ꝑ essentie sue pro
prietatē exp̄ssa: sed vtcunq̄ ꝑ aliud
designata. Nam quecunq̄ nomina

de illa natura dici posse videnť: nō
tñ mihi eã oñdūt p ꝓprietatē ꝙ̃ per
aliquã innuūt siliťudinē. Etem̃ cum
eorūdē vocū significatiões cogito:
familiari⁹ ꝯcipio mēte qḋ in rebus
factis cōspicio ꝙ̃ id quod oēm hu/
manū intellectū trãscēdere intelli/
go: nã valde min⁹ aliq̃d: imo longe
aliud in mēte mea sua significatione
ꝯstituūt ꝙ̃ sit illud ad quod intelli/
gendū p hãc tenuē significationem
mēs ip̄a mea conať pficere. Nã nec
nomē sapientie mihi sufficit oñdere
illḋ p qḋ oĩa facta sunt de nihilo et
seruãť a nihilo: nec nomē eēntie mi
bi valet exp̄mere illud qḋ p singľa/
rē altitudinē lōge est supra oĩa: ꝛ p
naturalē ꝓprietatē valde est extra
oĩa. Sic g̃ illa natura ꝛ ĩeffabilis ē:
qꝛ p verba sicuti est nullaten⁹ valet
intimari: ꝛ falsum nō est si q̃d de illa
rōne docente p aliud velut in eni/
gmate pōt estimari.

Q ꝑ rōnalē mentē maxi me accedať ad cognoscen/ dū sūmã eēntiã: C. LXIIII

Iam igiť pateat ꝙ nihil de
hac natura possit pcipi p suã
ꝓprietatē ſ̃ p aliud: certū est
qꝛ p illud magis ad ei⁹ cognitionē
accediť qḋ illi magꝭ p siliťudinē ꝓ/
pinq̃t. Quicq̃d em̃ inť creata ꝯstat
illi eē simili⁹: id necesse est esse natu/
ra p̄stãti⁹ Quapropť id ꝛ p maiorē
siliťudinē pl⁹ iuuat mentē indagan
tē sūme ꝟitati ꝓpinq̃re ꝛ p excellē/
tiorē creatã eēntiã plus docet q̃d de
creante mēs ipsa debeat existimare.
Proculdubio itaq̃ tanto alti⁹ crea
trix essentia cognosciť: q̃nto p ꝓpin
quiorē sibi creaturã indagať. Nam
ꝙ oĩs eēntia inq̃ntū est: intantū sit
siľis sūme eēntie: rō iã supra ꝯsidera
ta dubitare nō pmittit. Patet itaq̃
qꝛ sic̄ sola ē mēs rōnaľ inť oēs crea/
turas q̄ ad ei⁹ inuestigationē assur/
gere valeat: ita nihilomin⁹ eadē so/
la est p quã maxīe ip̄amet ad eiusdē
inuētionē pficere q̃at: Nã iã cogniť
tū est qꝛ h̃ illi maxīe p naturaľ essen
tie ꝓpinquat siliťudinē. Quid igiť
apti⁹ ꝙ̃ qꝛ mēs rōalis q̃nto studio/
sius ad se discēdū ĩtēdit: tãto effica/
cius ad illius cognitionē ascendit: ꝛ
quãto seipsam intueri negligit: tãto
ab eius speculatiōe descendit.

Q mēs ipsa speculū ei⁹ et imago eius sit: C. LXV.

Aptissime igiť ip̄a sibimet eē
velut speculū dici pōt: in q̄
specľeť: vt ita dicã: imaginē
ei⁹ quã facie ad facie videre nequit.
Nã si mēs ip̄a sola ex oĩbus q̄ facta
sunt sui mēor ꝛ intelligēs ꝛ amans
esse pōt: nō video cur negeť esse ĩ il/
la ꝟa imago illi⁹ eēntie q̄ p sui me/
moriã ꝛ intelligētiã ꝛ amorē in tri/
nitate ĩeffabili ꝯsistit. At certe inde
veri⁹ esse illi⁹ se ꝓbat imaginē: quia
illi⁹ pōt esse mēor: illã intelligere et
amare. In q̄ em̃ maior est ꝛ illi simi/
lior: ĩ eo verior illius esse imago co/
gnosciť. Omino aūt cogitari nō pōt
rōnali creature naturaľr esse datum
aliq̃d tã p̄cipuū tãq̃ siľe sūme sapi/
entie ꝙ̃ hoc qꝛ pōt reminisci ꝛ intel/
ligere ꝛ amare id qḋ optimū et ma/
ximū est oĩm. Nihil igiť aliud est in
ditum alicui creature qḋ sic p̄ferat
imaginē creatoris. Consequi itaq̃
videť: ꝙ rōnalis creatura nihil tm̃
debet studere ꝙ̃ hãc imaginē sibi p
naturalē potētiã imp̄ssam: p volun
tariū effectū exprimere: Etem̃ p̄ter
hoc ꝙ creanti se debet h̃ip̄m qḋ est.
Hinc q̄ꝫ qꝛ nil tã p̄cipuum posse ꝙ̃
reminisci ꝛ intelligere ꝛ amare sum/
mū bonū cognosciť: nimirꝝ nihil tã
p̄cipue debere velle ꝯuinciť. Quis
em̃ neget q̄cūq̃ meliora sūt in pote/
state: ea magis esse debere in volun/
tate: Deniq̃ rōali nature nō est ali/
ud esse rationalē ꝙ̃ posse discerne/
re iustū a nō iusto: verꝝ a nō ꝟo: bo/
nū a nō bono: mai⁹ bonū a min⁹ bo/
no: hoc aūt posse oĩno inutile est illi

et supuacuū nisi q̄ discernit amet vel reprobet secundum vere discretionis iudicium.

Q̄ ratiōalis creatura ad amandū illam facta sit: Caplm. LXVI.

h Inc itaq̈ sat̄ patent videt̄ omne rōnale ad h̄ existere: vt sic rōe discretiōis aliq̄d mai⁹ vl' min⁹ bonū siue nō bonū iudicat: ita magis aut minus id amet aut respuat. Nihil igit̄ aptius q̄ rōnalem creaturā ad h̄ eē factā vt summā essentiā amet sup oīa bona sic ipsa est sūmū bonū: imo vt nihil amet nisi illā aut ꝓpter illā: q̄ illa ē bona p se ⁊ nihil aliō ē bonū nisi p illā. Amare aūt eā neq̄t nisi ei⁹ reminisci ⁊ eā studuerit intelligere. Clarꝫ ḡ ē rōnalē creaturā totū suū velle ⁊ posse ad memorādū ⁊ intelligendū ⁊ amandū sūmū bonū impēdere debere: ad qō ipm eē suū se cogscit habere.

Q̄ qia semp illā amans aliquādo vere ⁊ btē viuat: Caplm. LXVII.

d Ubiū aūt nō est aīam humanā eē rōnalē creaturā: Ergo necesse est eā esse factā ad h̄ vt amet sūmā essentiā. Necesse est igit̄ eā eē factā aut ad h̄ vt sine fine amet: aut ad h̄ vt aliqn̄ vl' spōte vel violēter hūc amorē amittat. Sꝫ nefas est estimare sūmā sapientiā ad h̄ eā fecisse vt aliqn̄ tm̄ bonū aut ɔtēnat aut volēs tenere aliq̄ violētia pdat. Restat igit̄ eā eē ad h̄ factā vt sine fine amet sūmā essentiā: Et hoc facere nō pōt nisi semper viuat. Sic igit̄ est facta vt semp viuat si semper velit facere ad q̄ facta est.

Q̄ illa se amāti seipsam retribuat: Ca. LXVIII.

d Einde incōueniēs est nimis sūme bono sūmeq̈ sapiēti: ⁊ oīpotēti creatori vt qō fecit esse ad se amādū: id faciat non esse q̄diu vere amauerit: ⁊ qō spōte dedit nō amāti vt semp amaret: id auferat vl' auferri pmittat amāti: vt ex necessitate nō amet: p̄sertim cū dubitari nullaten⁹ debeat q̄ ipe oēm naturā se vere amātem amet. Quare manifestū ē hūane aīe nunq̄ auferri suā vitā si semp studeat amare sūmā vitā. Qualr̄ ḡ viuet? Quid enī magnū ē lōga vita: nisi sit a molestiarū incursione vere secura? Quisq̄s enī dū viuit: aut timēdo aut patiendo molestijs subiacet: aut falsa securitate fallit̄: q̄d nisi misere viuit? Si quis aūt ab his libere viuit: btē viuit. Sꝫ absurdissimū est vt aliq̄ natura semp amando illū q̄ est summe bon⁹ ⁊ oīpotēs: semp misere viuat: liq̄t igit̄ hūanā aīam hmōi esse vt si seruet id ad q̄ est: aliqn̄ vere secura ab ipa morte ⁊ omi alia molestia btē viuat. Deniq̈ nullaten⁹ verꝫ videri pōt vt iustissim⁹ ⁊ potētissim⁹ nihil retribuat amāti se pseuerāter: cui nō amāti t̄buit cētiā vt amās esse posset. Si enim nihil retribuat amāti: nō discernit iustissimus inter amantē ⁊ ɔtēnentē id q̄ sūme amari debet: nec amat amantē se: aut nō ꝓdest ab illo amari: q̄ oīa ab illo dissonāt: retribuit igit̄ oī se amare pseuerāti. Quid aūt retribuit si nihilo dedit rōnalem cētiā vt amans eēt? Quid dabit amāti si amare nō cesset? Si tā grāde ē qō amori famulatur: q̄ grāde ē q̄ amori recōpēsat̄. Et si tale est amor̄ fulcimētū: q̄le est amoris emolumētū? Nam si rōnalis creatura q̄ sibi iutilis est sine h̄ amore sic eminet in oīb⁹ creaturis: vtiq̈ nihil pōt esse p̄miū hui⁹ amoris nisi q̄ supeminet in oīb⁹ naturis. Etenī ipm idē bonū q̄ sic se amari exigit: nō min⁹ se ab amāte desiderari cogit̄. Nā q̄s sic amet iusticiā: veritatē: beatitudinē: icorruptibilitatē: vt his frui nō appetat? Quid ḡ sūma bonitas retribuet amāti ⁊ dsideranti se nisi seipaꝫ? Nā quicq̄d aliō tri

buat: nō tribuit q2 nec compensatur amori nec ↄsolat amantē nec saciat desiderantē. At si se vult amari ⁊ desiderari vt aliud tribuat: nec se vult amari ⁊ desiderari ꝓpter se: ſ ꝓpter aliud: ⁊ sic nō vult se amari ſ aliud: qđ cogitari nefas est. Nihil ꝗ veri⁹ ꝙ ꝙ oīs aīa rōnalis si queadmodū debet studeat amando desiderare sūmā btītudinē: aliqñ illā ad fruendū pcipiat: vt qđ nūc videt q̄si p speculū ⁊ in enigmate: tūc videat facie

1. Cor. 13 ad faciem.

Q2 oīs hūana aīa sit inmortal'. Capi. LXIX.

Verū aūt ea sine fine fruatur dubitare stultissimū est: qm̄ illa fruens nec timore torqri poterit: nec fallaci securitate decipi: nec ei⁹ indigētiā iā expta illā poterit nō amare: nec illa deseret amantē se: nec aliqd erit potēti⁹ qđ eas separet inuitas. Quare qcū ꝙ aīa sūma btītudine semel frui cepit: etnē btā erit. Hinc vtiqꝫ ↄsequēter colligitur ꝙ illa q̄ sūmi boni amorē cōtemnit: eternā miseriā incurrit. Nā si dicit' ꝙ ꝓ tali cōtēptu sic iusti⁹ puniatur vt ipm esse vł vitā pdat: q2 se non vtit' ad id ad qđ est facta: nullaten⁹ hoc admittit rō: vt post tātā culpam ꝓ pena recipiat eē qđ erat ante oēm culpā. Quippe anteqꝫ esset nec culpā habere nec penā sentire poterat. Si ꝗ aīa ↄtēnens id ad qđ facta est sic moritur vt nihil sentiat: aut omnino nihil sit: silīter se habebit ⁊ in maxima culpa sine omni culpa: nec discernet summe sapiens iusticiam inter id qđ nullū bonū pōt: ⁊ nullū malū vult: ⁊ id qđ maximū bonum pōt: ⁊ maximū malū vult: At h' satꝫ patet ꝗ incōueniēs sit.

Q2 aut semp misera aut aliqñ btā vere sit: Ca. LXX.

Nihil igit' videri pōt cōsequētius ⁊ nihil credi debet certi⁹ ꝗ hoīs aīam sic esse factā: vt si ↄtēnat amare sūmā eētiā: etnā patiet' miseriam: vt sic amās eterno gaudebit pmio: ita ↄtēnēs eterna pena doleat: Et sic illa sentiat imutabilem sufficientiā: ita ista sentiat inconsolabilē indigentiam. Sed nec amantē animā necesse est eterne beatam esse: nec cōtēnentē miseram si sit mortalis. Siue igitur amet siue contēnat: id ad qđ amandū creata est: necesse est eam immortalem esse. Si aūt aliq sūt aīe rōnales q nec amantes nec contēnentes iudicande sint: sicut esse videntur anime infantum: quid de his sentiendum est? Sunt mortales siue imortales? Sed proculdubio omnes hūane anime eiusdem nature sunt: Quare qm̄ cōstat quasdam esse imortales: necesse est omnē animā esse imortalē. Ver̄ cū omne qđ viuit aut nunqꝫ aut aliqñ sit vere securū ab omni molestia: nihilomin⁹ est necesse omnē humanā animā aut semp miserā esse: aut aliqñdo vere beatam.

Q2 nulla anima iniuste priuet' sūmo bono et ꝙ omnino ad ipsum sit: Capłm. LXXI.

Que vero anime incunctanter iudicāde sunt sic amātes illud ad qđ amandum facte sunt vt illo quādoqꝫ frui: que autē sic contemnētes vt illo semper indigere mereantur: aut qualiter quo ve merito ille que nec amātes nec contemnētes dici posse vident': ad beatitudinē eternā miseriā ve distribuantur: aliquem mortalium disputādo posse comprehendere: proculdubio vel difficillimū vel impossibile existimo: qđ tam a summe iusto summeqꝫ bono creatore rerū nulla eo bono ad qđ facta est iniuste priuet' certissime est tenendū: ⁊ ad idem ipsum bonū est omni homini toto corde: tota anima: tota mēte amando ⁊ desiderando nitendum.

Qꝛ ſumma eēntia ſit ſperanda: Ca. LXXII.

ſ Ed in hac intentione hũana aīa nullatenꝰ ſe poterit exercere ſi deſperet quo intēdit ſe poſſe ꝑueīre. Quapropṫ q̄ntũ illi ē vtile ſtudiũ ad nitēdũ: tātũ neceſſaria eſt ſpes ꝑtingēdi. Amare autē et ſperare nō pōt qꝺ nō credit. Expedit itaqꝫ eidē hũane aīe ſũmā eſſentiā ꝛ ea ſine quibꝰ illa amari nō pōt credere: vt illa credēdo tēdat ī illā: Qꝺ idē apte breuiꝰqꝫ ſignari poſſe puto ſi ꝓ eo qꝺ eſt credēdo tēdere in ſummā eēntiā: dicaṫ credere in ſummā eēntiā. Nā ſi quis dicat ſe credere in illā: ſatis videṫ oñdere ꝛ per fidē quā ꝓfiteṫ ad ſummā ſe tēdere eſſentiā: ꝛ illa ſe credere que ad hāc pertinēt intentionē: nā nō videṫ credere in illā ſiue qui credit qꝺ attendendũ in illā nō ꝑtinet: ſiue qui ꝑ hꝺ qꝺ credit nō ad illā tēdit.

Qꝛ credendũ ſit in illam Capl'm. LXXIII.

e T fortaſſe indifferenter dici pōt credere in illā ꝛ ad illā: ſic̄ ꝓ eodē accipi pōt credēdo tēdere in illā ꝛ ad illā: niſi qꝛ quiſq̄s tēdendo ad illam ꝑuenerit: non extra illā remāebit: ꝫ intra illā ꝑmanebit: Qꝺ exp̄ſſius ꝛ familiariꝰ ſignificaṫ ſi diciṫ tendēdũ eē in illā q̄ꝫ ſi dꝛ ad illā. Hac itaqꝫ rōe puto ꝯgruētiꝰ poſſe dici credēdũ eē ī illā q̄ꝫ ad illā.

Qꝛ in patrē ꝛ filiũ ꝛ eoꝝ ſpiritũ pariter ꝛ in ſingl'os et ſimul in tres credendum ſit: Capl'm. LXXIIII.

c Redendũ igiṫ eſt ꝑiter ī patrē ꝛ filiũ ꝛ coꝝ ſpiritũ ꝛ in ſingl'os ꝛ ſil' ī tres: qꝛ ꝛ ſingulus paṫ ꝛ ſingulus filiꝰ ꝛ ſingl's coꝝ ſpūs eſt ſũma eēntia: ꝛ ſil' paṫ ꝛ filiꝰ cũ ſuo ſpū ſũt vna eadēqꝫ ſũma eſſētia: ī quā ſolā oīs hō debet credere: qꝛ eſt ſolꝰ finis quem in oī cogitatu actuqꝫ ſuo ꝑ amorē debet intēdere. Vñ manifeſtũ eſt qꝛ ſic̄ ī illā tēdere niſi credat illā nll's pōt: ita illā credere niſi tēdat ī illā nulli ꝓdeſt.

Que ſit viua que mortua fides: Ca. LXXV.

q Vapropṫ q̄ntacũqꝫ certitudie credaṫ tāta res: īutil' erit fides ꝛ q̄ſi mortuũ aliq̄d niſi dilectiōe valeat ꝛ viuat. Etem̄ nullatenꝰ fidē illā quā cōpetēs comitatur dilectio ſi ſe oportunitas offerat operādi ocioſā eē: ꝫ magꝫ ſe q̄dam opeꝝ exercere freq̄ntia: qꝺ ſine dilectiōe facere nō poſſit: vl' hoc ſolo ꝓbari pōt: qꝛ qꝺ ſũmā iuſticiā diligit nihil iuſtũ ꝯtēnere: nihil valet iniuſtũ admittere. Ergo qm̄ qꝺ aliquid opaṫ ineſſe ſibi vitā: ſine q̄ opari nō valeret: oñdit: nō abſurde diciṫ operoſa fides viuere: qꝛ habet vitā dilectiōis ſine q̄ non opareṫ: ꝛ ocioſa fides nō viuere: qꝛ caret vita dilectionis cũ q̄ nō ociareṫ. Quare ſi cecꝰ diciṫ nō tm̄ q̇ ꝑdidit viſũ: ꝫ q̇ cũ debet hꝛe nō habet: cur nō ſil'r p̄t dici fides ſine dilectiōe mortua: nō qꝛ vitā ſuā id eſt dilectionē ꝑdiderit ꝫ qꝛ nō habet quā ſemꝑ habere ꝺbet. Quēadmodũ igiṫ illa fides q̄ ꝑ dilectionem opaṫ viua eē cogſciṫ: ita illa q̄ ꝑ ꝯtēptũ ociaṫ mortua eē ꝯuinciṫ. Satꝭ itaqꝫ ꝯuenienṫ dici pōt viua fides credere ī id in q̇ credi debet: mortua ꝟo fides credere tm̄ id qꝺ credi dꝫ.

Qꝛ tres ſumma eſſentia quodāmodo dici poſſit: Capl'm. LXXVI.

e Cce patet oī hoī expedire vt credat ī q̄ndā ineffabilē trinā vnitatē ꝛ vnā trinitatē. Vnā q̇dē ꝛ vnitatē ꝓpṫ vnā eēntiam: trinā ꝟo ꝛ trinitatē ꝓpter tres: neſcio q̇d: licet em̄ poſſim dicere trinitatē ꝓpter patrē ꝛ filiũ ꝛ vtriuſqꝫ ſpiritũ q̄ ſũt tres: nō tñ poſſũ ꝓferre vno noīe ꝓpṫ q̇d tres: velut ſi dicerē ꝓpṫ tres ꝑſonas: ſicut ſi dicerem

vnitatē ꝓpť vnā substātiā. Nō em̄ putā de sť tres ꝑsone: q₂ oēs plures ꝑsone sic subsistūt separatim abinuicē: vt tot necesse sit esse sb̄stātias q̄t sunt ꝑsone: qđ in plibꝰ hoībꝰ q̄ quot ꝑsone tot indiuidue sūt substātie: cognosciť. Quare in sūma eēntia sicut nō sť plres sb̄stātie: ita nec plres ꝑsone. Si q̄s itaq₃ inde velit alicui loq̄ q̄d tres dicet esse patrē ⁊ filiū ⁊ vtriusq₃ spiritū: nisi forte indigētia noīs ꝓprie ꝯuenientis coactꝰ elegerit aliqđ de illis noībꝰ q̄ plraliter in sūma eēntia dici nō possint: ad designādū id qđ cōgruo noīe dici nō pōt: vt si dicat illā admirabilē trinitatem esse vnā eēntiā vł naturā ⁊ tres ꝑsonas siue sb̄stātias. Nā h̄ duo noīa aptiꝰ eligūť ad designādā pluralitatem ī sūma eēntia: q₂ ꝑsona non đ₂ nisi de īdiuidua rōali natura: ⁊ sb̄stātia p̄ncipalr̄ diciť de indiuiduis q̄ maxime in plralitate sb̄sistūt. Indiuidua nāq₃ maxīe substant: id est subiacēt accidētibꝰ: ⁊ iō magꝭ ꝓprie nomē substātie suscipiūt. Vn̄ iā supra manifestū est sūmā eēntiā q̄ nllis sb̄iacet accidētibꝰ: ꝓp̄e nō posse dici sb̄stātiā nisi sb̄stātia ponať ꝑ eēntia. Pōt ḡ hac necessitatis rōne irrep̄hēsibiliť illa summa ⁊ vna trinitas siue trina vnitas dici vna eēntia ⁊ tres ꝑsone siue tres substātie. Videť ḡ īmo incōctanť asseriť. Quia xo nihil ē id qđ diciť deꝰ: ⁊ huic soli sūme eēntie ꝓprie nomē dei assignať. Quippe oīs q̄ deū esse dič: siue vnū siue plures: nō intelligit nisi aliq₃ substantiā quā cēset supra oē₃ naturā q̄ deꝰ nō est ab hoībꝰ ⁊ venerādā ꝓpter eius eminētē dignitatē: ⁊ exorādā sibi ꝓpter quālibet īminentē necessitatē.

Q₂ ipsa domineť omnibꝰ et regat omnia ⁊ sit solꝰ deus: Caplm̄. LXXVII.

Quid aūt tā ꝓ sua dignitate venerādū ⁊ ꝓ q̄libet re dep̄candū: q₃ summe bonꝰ ⁊ sume potēs spūs qui dn̄ať oībus ⁊ regit oīa? Sič em̄ ꝯstat q₂ oīa ꝑ sūme bonā sūmeq₃ sapientē oīpotētiā eiꝰ facta sūt ⁊ vigēt: ita nimis īcōueniens est si estimeť q₂ rebꝰ a se factꝭ ipe nō dn̄eť: siue q₂ facte ab illo: ab alio minus potēte minusve bono vel sapiēte aut nlla penitꝰ rōne: ꝫ sola casuū inordinata volubilitate regant: cum ille solus sit ꝑ quem cuilibet et sine q̄ nlli bene est: ⁊ ex q̄ ⁊ ꝑ quē et ī q̄ sūt oīa. Cū igiť solꝰ sit ipse nō solū bonꝰ creator ꝫ ⁊ potētissimꝰ dn̄s et sapiētissimꝰ rector oīm: liquidissimū est hūc solū esse quē oīs alia natura scđm totū suū posse debet diligēdo venerari ⁊ venerādo diligere: de q̄ solo ꝓspera sūt sperāda: ad quē solū ab aduersis fugiēdū: cui soli ꝓ quauis re supplicandū. Vere igiť h̄ est nō solū deꝰ: ꝫ solus deus ineffabiliter trinꝰ ⁊ vnus.

Beati Anselmi liber qui Monologion prescribitur explicit.

Eiudē beati Anselmi abbatis Beccensis in librum quē prescripsit prosologion: Prologus.

Ostquā opusculū q̄ddam velut exēplum meditādi de ratione fidei: cogētibꝰ me p̄cibꝰ quorundam fratrū in ꝑsona alicuiꝰ tacite secū ratiocinādo q̄ nesciat īuestigātis edidi: ꝯsiderās illud esse multoꝝ ꝯcatenatiōe ꝯtextū argumētoꝝ: cepi mecū q̄rere si forte posset īueniri vnū argumētū qđ nullo alio ad se ꝓbādū q₃ se solo indigeret: ⁊ solū ad astruendū: q₂ deꝰ vere est: ⁊ q₂ est sūmū bonū nullo alio indigēs: ⁊ q̄ oīa indigēt vt sint ⁊ vt bn̄ sint ⁊ quecūq₃ credimꝰ de diuīa substātia: sufficeret. Ad qđ cū sepe studioseq₃ cogitationē ꝯuerterē: atq₃ aliqn̄ mihi videreť iā capi posse: qđ

querebā:aliqñ mētis aciē oīno fugeret: tandē desperās volui cessare velut ab inquisitiōe rei quā īueniri esset īpossibile. Sed cū illā cogitationem ne mentē meā frustra occupando ab aliis in quib⁹ ꝓficere possem impediret: penit⁹ a me vellē excludere: tūc magis ac magis nolēti ꝛ diffidēti se cepit cū īportunitate quadā ingerere. Quadam igiť die cū vehemēter eius īportunitati resistēdo fatigarer: ī ipo cogitationū ꝯflictu sic se obtulit qď ꝺsperauerā: vt studiose cogitationē āplecterer quā sollicitus repellebā. Estimans igiť qď me gaudebā īuenisse si scriptū esset alicui legēti placiturū: de ħ ipso ꝛ quibusdā aliis sub ꝑsona conātis erigere mentē suā ad ꝯtēplandū deum ꝛ querētꝭ intelligere qď credit: subditū scripsi opusculū. Et qm̄ nec istud nec illud cui⁹ supra memini dignū libri noīe aut cui auctorꝭ ꝑponereť nomē iudicabā: nec tñ eadē sine aliq̄ titulo q̄ aliquē in cui⁹ manus venirēt q̄dāmō ad se legēdū inuitarēt dimittenda putabā: vnicuiq; suū dedi titulū: vt pri⁹ exēplū meditādi de rōe fidei: ꝛ sequēs fides querēs intellectū diceret. Sꝫ cū iā a pluribus cū his titulis vtrūq; transcriptū esset: coegerunt me plures: ꝛ maxīe reuerendus archiep̄s lugdunensis: hugo noīe: fungēs ī gallia legatiōe: aplica ꝑcepit auctoritate vt nomen meū illꝭ prescriberē. Qď vt aptius fieret: illď quidē monologion: id est soliloquium: istud vero ꝓslogion: id est alloquium noīaui.

Explicit prologus.

Capitulorꝝ libri ꝓslogion beati Anselmi annotatio.

Beati Anselmi abbatis
Beccēsis: post archiepi can
tuariensis: liber qui inscri/
bitur ꝓslogion incipit.

De excitatiōe mentis ad
ꝯtemplandū deū: Ca. I.

Ja nunc
homūcio: fuge paulu/
lū occupatiōes tuas:
absconde te modicū a
tumultuosis cogitatio
nibꝰ tuis. Abijce nūc
onerosas curas: ⁊ postpone laborio
sas distēsiones tuas: Uaca ali quan
tulū deo: ⁊ requiesce aliquātulū in
eo: Intra in cubiculū mētꝭ tue: exclu
de oīa preter deū: ⁊ q̄ te iuuēt ad q̄/
rendū eū: ⁊ clauso ostio quere eum.
Dic nunc totū cor meū: dic nūc deo:
Quero vultū tuū: vultū tuū dñe re
quiro. Eia nūc ergo tu dñe deꝰ meꝰ
doce cor meū vbi ⁊ quomō te q̄rat:
vbi ⁊ quomō te inueniat. Dñe si nō
es hic: vbi te querā absentem? Si er/
go vbiq3 es: cur te nō video p̄sentē?
Sed certe habitas lucē inaccessibi/
lē. Et vbi ē dñe lux inaccessibilꝭ: aut
quomō accedam ad lucē inaccessibi/
lem: aut quis me ducet aut inducet
in illā vt videam te in illa? Dein de
quibꝰ signis: qua facie te querā? Nū/
q̄uā te vidi dñe deꝰ meꝰ: nō noui fa/
ciē tuā. Quid faciet altissīe dñe: q̄d
faciet iste tuꝰ longin quꝰ exul? Quid
faciet seruꝰ tuus anxius amore tui: ⁊
lōge ꝓiectus a facie tua? Anhelat
videre te: ⁊ nimis abest illi facies tua.
Accedere ad te desiderat: ⁊ inacces/
sibilis est habitatio tua. Inuenire te
cupit: ⁊ nescit locū tuū. Querere te
affectat ⁊ ignorat vultū tuum. Dñe
deus meus es tu: et dominus deus
meus es: ⁊ nunq̄3 te vidi. Tu me fe/
cisti et refecisti: et omnia mea bona
tu mihi contulisti ⁊ nondū noui te.
Deniq3 ad te videndū factus sum ⁊
nōdū feci ꝓpter qđ factus sum. O
misera sors hoīs cū3 hoc ꝑdidit ad
qđ factus est. O durꝰ ⁊ dirus casus
ille: Heu q̄d ꝑdidit: ⁊ quid inuenit:
quid abscessit: et q̄d remāsit? Per/
didit beatitudinē ad quā factus est:
et inuenit miseriā ꝓpter quā factus
nō est. Abscessit sine q̄ nihil felix est
⁊ remāsit qđ per se nō nisi miserum
est. Mādu cabat tūc homo panē an
gelorū quē nūc esurit: mādu cat nūc
panem dolorum: quem tunc nescie/
bat. Heu publicꝰ luctus hominum:
vniuersalis planctus filiorum ade.
Ille ructabat saturitate: nos suspira
mus esurie. Ille abundabat: nos mē
dicamꝰ. Ille qđ feliciꝭ tenebat: mi/
sere deseruit: nos infeliciter egemus:
et miserabiliter desideramus: ⁊ heu
vacui remanemꝰ. Cur nō nobis cu/
stodiuit cū facile posset quo tā gra/
uiter caremus? Quare sic nobis ob/
serauit lucem ⁊ obduxit nos tene/
bris? Ut quid abstulit nobis vita3:
⁊ inflixit mortē? Erūnosi: vnde su/
mus expulsi? quo sumꝰ impulsi? vn/
de precipitati? quo obruti? A patria
in exilium: a visione dei in cecitatem
nostrā: a iocunditate īmortalitatis
in amaritudinē ⁊ horrorē mortis.
Misera mutatio: de quanto bono in
quātū malū. Graue damnū: grauis
dolor: graue totum. Sed heu me mi
serum vnū de alijs miseris filijs eue
elongatis a deo: quid incepi? quid
effeci? quo tendebam? quo deueni?
ad quid aspirabam? in quibus suspi
ro? Quesiui bona: ⁊ ecce turbatio.
Tendebam in deum: ⁊ offendi me
ipm. Requie3 querebam in secreto
meo: ⁊ tribulationē ⁊ dolorē īueni ī
intimis meis. Uolebā ridere a gau/
dio mentis mee: ⁊ cogor rugire a ge/
mitu cordis mei. Sperabatꝭ leticia ⁊
ecce vnde deriuentꝭ suspiria. Et o tu
dñe vsq3quo? Usq3quo dñe obliui/
sceris nos: vsq3quo auertis faciē tu/
am a nobis? Quando respicies ⁊ ex
audies nos? quando illuminabis

oculos nr̄os ⁊ ostendes nobis faciē
tuā? Qn̄ restitues te nobis? Respi/
ce dn̄e: exaudi: illumina nos: osten de
nobis teip̄m: Restitue te nob̄ vt be/
ne sit nobis: sine q̄ tā male est nob̄:
Miserare labores ⁊ conat⁹ nr̄os ad
te q̄ nihil valem⁹ sine te. Inuita nos:
adiuua nos. Obsecro dn̄e ne desperē
suspirādo: s̄ respirem sperādo. Ob/
secro dn̄e amaricatū est cor meū sua
desolatiōe: indulcora illud tua ꝯso/
latiōe. Obsecro dn̄e esuriēs incepi q̄/
rere te: ne desinā ieiun⁹ de te: fame/
lic⁹ accessi: ne recedā impast⁹. Pau/
per veni ad diuitem: miser ad miseri/
cordē: ne redeā vacuus ⁊ ꝯtēpt⁹. Et
si anteq̄ȝ comedā suspiro: da vel post
suspiria qđ comedā. Dn̄e incuruat⁹
nō possū nisi deorsum aspicere: erige
me vt possim sursū intēdere. Iniq̄ta
Ps. 37. tes mee sup̄gresse sūt caput meū: ob
uoluūt me: ⁊ sicˉ onus graue grauāt
me. Euolue me: exonera me: ne vrge/
at puteus eoꝝ os suū sup̄ me: Liceat
mihi suspicere lucē tuā vl' d̄ lōge vl'
de ꝓfūdo. Doce me q̄rere te: ⁊ osten
de te querēti: q² nec q̄rere te possum
nisi tu doceas me: nec inuenire nisi te
os̄das. Querā te d̄siderādo: d̄side/
rē q̄rēdo: īueniā amādo: amē īueni
endo. Fateor dn̄e ⁊ gr̄as ago q² crea
sti ī me hāc imaginē tuā vt tui mēor
sim: te cogitē: te amē: Sȝ sic est aboli
ta attritiōe vitioꝝ: sic ē offuscata fu/
mo pctōꝝ vt nō possit facere ad qđ
facta est nisi tu renoues ⁊ reformes
eā. Nō tēpto dn̄e penetrare altitu/
dinē tuā: q² nullaten⁹ cōparo illi in
tellectū meū: s̄ desidero aliquaten⁹
intelligere veritatē tuā quā credit ⁊
amat cor meū. Neq̄ȝ em̄ q̄ro intelli/
gere vt credā: s̄ credo vt intelligā:
Nā ⁊ h̄ credo: q² nisi credidero non
intelligā.

Q vere sit deus: Ca. II.

Ego dn̄e qui das fidei intel/
lectū: da mihi vt q̄ntū scis ex
pedire intelligā: q² es sicˉ cre
dim⁹ ⁊ h̄ es qđ credim⁹. Et quidem
credim⁹ te esse aliq̄d q̄ nihil mai⁹ co
gitari possit: An q̄ non est aliq̄ talis
natura: q² dixit insipiēs in corde suo Ps. 13.
nō est de⁹? Sȝ certe idē ip̄e insipiēs
cū audit h̄ ip̄m qđ dico: aliq̄d q̄ ma/
ius nihil cogitari pōt: ītelligit quod
audit: ⁊ qđ intelligit in intellectu ei⁹
est etiam si non intelligat illud esse.
Aliud est em̄ rē esse ī intellectu: ali/
ud intelligere rē esse. Nā cū pictor
p̄cogitat q̄ factur⁹ est: habet quidē
in intellectu: s̄ nōdū eē intelligit qđ
nōdū fecit. Cū ṽo iā pinxit ⁊ habet
ī ītelllellectu: ⁊ ītelligit eē qđ iā fec̄.
Cōuincit̄ q̄ ⁊ iā insipiēs: esse vel in
intellectu aliq̄d q̄ nihil mai⁹ cogitari
pōt: q² h̄ cū audit intelligit: ⁊ q̄cq̄d
intelligit̄: ī intellectu est. Et certe id
q̄ maius cogitari neq̄t: nō pōt esse in
intellectu solo. Si em̄ vl' in solo ītel
lectu est: pōt cogitari esse ⁊ in re qđ
mai⁹ est. Si q̄ id q̄ mai⁹ cogitari nō
pōt ē ī solo intellectu: idip̄m q̄ mai⁹
cogitari nō pōt: est q̄ maius cogitari
pōt. Sȝ certe h̄ esse nō pōt. Existit q̄
ꝓculdubio aliquid q̄ mai⁹ cogitari
nō valet ⁊ in intellectu ⁊ in re.

Q non possit cogitari nō esse: Capl'm. III.

q Uod vtiq̄ȝ sic vere est vt nec
cogitari possit nō esse. Nam
potest cogitari esse aliq̄d: qđ
nō possit cogitari nō esse: qđ maius
est q̄ȝ quod non esse cogitari potest.
Quare si id qđ maius nequit cogi/
tari: pōt cogitari nō esse: idip̄m quo
maius cogitari neq̄t: nō est id q̄ ma/
ius cogitari neq̄t: qđ ꝯuenire nō p̄t.
Sic q̄ vere est aliq̄d quo maius cogi
tari nō pōt vt nec cogitari possit nō
esse: Et h̄ es tu dn̄e de⁹ noster. Sic q̄
vere es dn̄e de⁹ meus: vt nec cogita/
ri possis nō esse. Et merito. Si enim
aliq̄ mēs posset cogitare aliq̄d meli/
us te: ascēderet creatura sup̄ creato/
rē: ⁊ iudicaret de creatore: qđ valde
est absurdū. Et quidē q̄cq̄d est ali
ud p̄ter te solū: pōt cogitari nō esse.

Solus igit͛ verissime es oīm ⁊ iō ma/
xime oīm habes esse: q₂ quicq̄d aliō
est: nō sic ē vere: ⁊ iccirco min⁹ habet
Ps.52. esse. Cur itaq₃ dixit insipiēs in corde
suo: nō est de⁹: cū tam in ꝓmptu sit
rōnali mēti te maxīe oīm esse? Cur:
nisi q₂ stultus ⁊ insipiēs.

Quō insipiēs dixit i cor/de suo qō cogitari nō pōt: Capl̄m. IIII.

V Ex quō dixit in corde quod
cogitare nō potuit: aut quō
cogitare nō potuit qō dixit ī
corde: cū idē sit: dicere in corde ⁊ co
gitare? Qō si vere: imo q₂ vere: ⁊
cogitauit q₂ dixit in corde: ⁊ nō di/
xit ī corde: q₂ cogitare n̄ potuit. Nō
vno tantū mō dr̄ aliq̄d in corde vel
cogitat͛. Aliter eñ cogitat͛ res: cum
vox eā significās cogitat͛: alit͛ cū id
ipm qō res est intelligit͛. Illo itaq₃
mō pōt cogitari deus nō esse: isto ve
ro minime. Null⁹ quippe intelligēs
id qō de⁹ est: pōt cogitare qō deus
nō est: licet hec verba dicat in corde:
aut sine vlla aut cū aliqua extranea
significatiōe. Deus eñ est id q̄ mai⁹
cogitari nō pōt. Qō qui bn̄ intelli/
git: vtiq₃ intelligit idipm sic esse vt
nec cogitatiōe queat nō esse. Qui ḡ
intelligit sic esse deū: nequit cū non
eē cogitare. Gr̄as tibi bone dn̄e: gra/
tias tibi: q₂ qō pri⁹ credidi te donā/
te: iā sic intelligo te illuminante: vt
si te esse nolim credere: non possum
non intelligere.

Q deus sit quicquid me/lius est esse q̄ȝ non esse: et solus existēs per se: omnia alia facit de nihilo: Ca. V.

Q Uid igit͛ es dn̄e deus q̄ nihil
mai⁹ valet cogitari? Sed q̄d
es: nisi id qō sūmū oīm solū
existēs ꝑ seipm: oīa alia fecit de ni/
hilo? Quicq̄d eñ h̄ nō est: min⁹ ē q̄ȝ
cogitari possit: Sȝ hoc de te cogitari
nō pōt: Qō ḡ bonū deest sūmo bo/
no per qō ē omē bonū? Tu es itaq₃
iust⁹: verax: beat⁹: ⁊ quicq̄d melius
est esse q̄ȝ nō esse: Meli⁹ nāq₃ ē esse
iustum q̄ȝ non iustum: beatū q̄ȝ non
beatum.

Quō sit sensibilis cū non sit corpus: Ca. VI.

V Ex cū meli⁹ sit esse sensibilē:
oīpotentē: mīīcordē: īpas/
sibilem: q̄ȝ nō eē: quō es sen/
sibilis si nō es corp⁹: aut oīpotēs si
oīa nō potes: aut misericors sil͛ ⁊ im
passibilis? Nā si sola corporea sunt
sensibilia: qm̄ sensus circa corp⁹ et
in corpore sūt: quō es sensibilis cum
nō sis corp⁹: ꝫ sūm⁹ spūs q̄ corpore
melior est? Sed si sentire non est nisi
cognoscere: aut nō nisi ad cognoscē/
dū ē: Qui eñ sentit cognoscit scd̄m
sensuū ꝓꝑetatē: vt ꝑ visū colores: ꝑ
gustū sapores: non incōuenīēter di/
cit͛ aliq̄ mō sentire quicq̄d aliq̄ mō
cog̃scit. Ergo dn̄e q̄ȝuis nō sis corp⁹:
vere tn̄ eo mō sūme sensibil͛ es quo
sūme oīa cognoscis: nō quo animal
corporeo sensu cognoscit.

Quō sit oīpotens cū mul ta nō possit: Ca. VII.

S Ed ⁊ oīpotens quō es si oīa
nō potes? Aut si non potes
corrūpi: nec mētiri: nec facere
verū esse falsū: aut qō factū est nō eē
factū: ⁊ plra similia: quō potes oīa?
An hoc posse nō est potētia ꝫ impo/
tentia? Nā qui hoc pōt qō sibi nō ex
pedit: ⁊ qō nō debet: pōt: q̄ q̄nto ma
gis pōt: tāto magis aduersitas ⁊ per
uersitas pn̄t ī illū: ⁊ ipe min⁹ ꝯ illas.
Qui ḡ sic pōt: nō potētia pōt ꝫ im/
potētia. Non eñ iō dr̄ posse: q₂ ipse
possit: sed q₂ sua īpotentia facit aliō
ī se posse: siue aliq̄ alio genere loquē
di: sic mlta īꝓꝓe dicunt͛: vt cū po/
nim⁹ esse ꝓ nō esse: ⁊ facere ꝓ eo qō
est nō facere: aut ꝓ nihil facere. Nā
sepe dicim⁹ ei qui rē aliquā esse ne/
gat: sic est quemadmodū dicis esse:
cū magis ꝓprie videat͛ dici: sic non

est q̄ueadmodū dicis nō esse. Itē di
cimꝰ: iste sedet sicut ille facit: aut iste
quiescit sicut ille facit: cum sedere sit
quiddā nō facere: ⁊ quiescere sit ni/
hil facere. Sic itaq̄ cū q̄s dicit̃ ha/
bere potētiā faciēdi aut patiendi qđ
sibi nō expedit aut qđ nō debet: im/
potētia intelligit̃ ꝑ potētiā: qꝛ quo
plus habet hāc potentiā: eo aduersi/
tas ⁊ ꝑuersitas in illū sunt potētio/
res: ⁊ ille ꝯtra eas impotētioꝛ. Ergo
dn̄e deꝰ: inde veriꝰ es oīpotēs: qꝛ ni/
hil potes ꝑ impotētiā: ⁊ nihil potest
contra te.

Quō sit misericors ⁊ im/ passibilis: Ca. VIII.

Sed ⁊ misericors simul ⁊ im/
f passibil' quō es? Nā si es im/
passibilis: nō cōpater̃: si nō
cōpateris: nō est tibi miserum coꝛ ex
cōpassiōe miseri qđ ē esse misericoꝛ/
dē. At si nō es misericors: vnde mise
ris est tāta ꝯsolatio? Quō ḡ es ⁊ nō
es misericors dn̄e: nisi qꝛ es miseri/
cors scđm nos: ⁊ nō es scđm te. Es
quippe scđm sensū nostrū: ⁊ non es
scđm tuū. Etenī cū tu respic̃ nos mi/
seros: nos sentimꝰ misericoꝛdis effe/
ctū: tu nō sentis affectū ⁊ misericors
es. Igit̃ qꝛ miseros saluas ⁊ pecca/
toribꝰ tuis parc̃ ⁊ misericors nō es:
qꝛ nll'a miserie cōpassiōe afficeris.

Quō totꝰ iustus ⁊ summe iustꝰ parcat malis: ⁊ qđ iu/ ste misereat̃ malis: Ca. IX.

Ex malis quō parcis si es to
v tus iustꝰ ⁊ sūme iustꝰ? Quō
enī totꝰ ⁊ sūme iustꝰ facit ali/
quid nō iustū? Aut q̄ iusticia ē me/
rēti moꝛtē eternā: dare vitā sempitẽ/
nā? Vn̄ ḡ bone deꝰ: bone bonis ⁊ ma
lis: vn̄ tibi saluare malos: si h̄ nō est
iustū ⁊ tu nō facis aliq̄d nō iustum?
An qꝛ bonitas tua est incōpꝛehēsi/
bilis: latet h̄ in luce inaccessibili quā
inhabitas? Vere in altissimo ⁊ secre
tissimo bonitat̃ tue latet fons vnde
manat fluuiꝰ mīicoꝛdie tue. Nā cū
totus ⁊ sūme iustꝰ sis: tn̄ iccirco etiā
mal' benignꝰ es: qꝛ totꝰ sūme bonus
es. Minꝰ nāq̄ bonꝰ eēs si nlli malo
esses benignꝰ. Melioꝛ enī est q̄ ⁊ bo/
nis ⁊ malis bonus est: q̄ qui bonis
tantū est bonꝰ. Et melioꝛ est: q̄ mal'
et puniēdo ⁊ ꝑcēdo est bonꝰ: q̄ qui
puniēdo tm̄. Ideo ḡ misericors es:
qꝛ totꝰ ⁊ sūme bonꝰ es. Et cū foꝛsi/
tan videat̃ cur bonis bona: ⁊ malis
mala retribuas: illud certe penitus
est mirā dū cur tu totꝰ ⁊ sūme iustus
⁊ nullo egēs: malis ⁊ reis tuis bona
retribuas? O altitudo bonitatis tue
deꝰ: ⁊ videt̃ vn̄ sis mīicors: ⁊ nō ꝑ
uidet̃: cernitur vn̄ flumen manat: et
nō ꝑspicit̃ fons vn̄ nascat̃. Nā ⁊ de
plenitudīe bonitat̃ est: qꝛ pctōꝛibꝰ
tuis piꝰ es: ⁊ in altitudīe bonitatis
tue latet q̄ rōe h̄ es. Etenī licz bonis
bona: ⁊ malis mala ex bonitate re/
tribuas: rō tn̄ iusticie h̄ postulare vi/
det̃. Cū vero malis bona tribuis: et
scit̃ qꝛ sūme bonꝰ h̄ facere voluit: et
mirū est cur sūme iustꝰ h̄ velle potu/
it. O mīicoꝛdia dei: d̄ q̄ opulēta dul
cedine ⁊ dulci opulētia nob̄ ꝑfluis?
O īmensitas bonitatis dei: q̄ affectu
amāda es pctōꝛibꝰ? Iustos enī sal/
uas iusticia comitāte: istos vero libe
ras iusticia dānante. Illos meritis
adiuuātibꝰ: istos merit̃ repugnāti/
bus. Illos bona q̄ dedisti cog̃scēdo:
istos mala q̄ odisti ignoscēdo. O im
mēsa bonitas q̄ sic oēm intellectū ex/
cedis: veniat sup me mīicoꝛdia illa:
q̄ de tāta opulētia tui ꝑcedit. Influ
at ī me q̄ ꝑfluit d̄ te. Parce ꝑ clemē
tiam: ne vlciscar̃ ꝑ iusticiā. Nā etsi
difficile sit intelligere quō mīicoꝛ/
dia tua nō absit a tua iusticia: neces/
sarium tamen est credere: quia neq̄/
q̄ aduersat̃ iusticie qđ exundat ex
bonitate q̄ nulla est sine iusticia: Imo
vere ꝯcoꝛdat iusticie. Nēpe si miseri
cors es: qꝛ es sūme bonꝰ: ⁊ sūme bō/
nus nō es nisi qꝛ es sūme iustꝰ: vere
iccirco es mīicors: qꝛ sūme iustus
es. Adiuua me iuste ⁊ sūme ⁊ mise/

ricors deꝰ: cuiꝰ lucē q̄ro: adiuua me
vt intelligā qđ dico. Uere ḡ idō mi/
sericors es qꝛ iustꝰ. Ergo ne miseri/
cordia tua nascit̃ ex iusticia tua? Er
go ne parcꝫ malis ex iusticia? Si sic ē
dñe: si sic est: doce me quō est? An qꝛ
iustū est te sic esse bonū vt neq̄as in/
telligi melior: ⁊ sic potēter oꝑari vt
nō possis cogitari potentius? Quid
em̄ h̄ iustiꝰ? Hoc vtiq3 nō fieret si es/
ses bonꝰ tātū retribuēdo ⁊ nō ꝑcen/
do: ⁊ si faceres de bonis tantum bo/
nos: ⁊ nō etiā de mal'. Hoc itaq3 mō
iustū est vt ꝑcas mal': ⁊ vt facias bo
nos de malis. Deniq3 qđ nō iuste fit
nō debet fieri: ⁊ qđ nō debet fieri in/
iuste fit. Si ḡ nō iuste mal' miserꝫ: nō
debes miseri. Et si nō debes miseri:
iniuste miserꝭ. Qđ si nefas est dicere:
fas est credere te iuste miserere mal'.

Quō iuste puniat ⁊ iuste parcat malis: Ca. X.

Sed ⁊ iustū est vt malos pu/
nias: quid nāq3 iustius q̄3 vt
boni bona: ⁊ mali mala reci/
piāt? Quō ḡ ⁊ iustū ē vt malos pu/
nias: ⁊ iustū ē vt malis parcas? An
alio modo iuste punis malos: ⁊ alio
mō iuste ꝑcis mal'? Cū em̄ punis ma
los: iustū est qꝛ illoꝝ meritꝭ ꝯuenit:
cū vᵒ ꝑcis malis: iustū est: nō qꝛ il/
loꝝ meritꝭ: ſ3 qꝛ bonitati tue ꝯdecēs
est. Nā ꝑcēdo mal' ita iustꝰ es scd̄m
te ⁊ nō scd̄m nos: sicut misericors es
scd̄m nos ⁊ nō scd̄m te: qm̄ saluādo
nos q̄s iuste ꝑderes: sic̄ misericors es
nō qꝛ tu sentias affectū: ſ3 qꝛ nos sen
timꝰ effectū: ita iustꝰ es: nō qꝛ nobis
reddas debitū: ſ3 qꝛ facꝭ qđ decet te
sūme bonū. Sic itaq3 sine repugnan
tia: iuste punis ⁊ iuste parcis.

Quō vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas: ⁊ tm̄ iustꝰ dñs i oibꝰ vijs suis: Ca. XI

Sed nūq̄d etiā nō est iustum
scd̄m te dñe: vt malos puni/
as? Iustū q̄ppe est te sic eē iu/
stum vt iustior neq̄as cogitari. Qđ
nequaq̄3 esses si tantū bonis bona:
et nō malis mala redderes. Iustior
enim est qui ⁊ bonis ⁊ malis q̄3 qui
bonis tantū merita retribuit. Iustū
igit̃ est scd̄m te: iuste ⁊ benigne deus
et cū punis ⁊ cū parcis. Uere igitur
vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veri Ps. 24.
tas: ⁊ tamē iustus dñs in oībus vijs Ps. 144.
suis. Et vtiq3 sine repugnātia: quia
quos vis punire: nō est iustū salua/
ri: ⁊ quibꝰ vis ꝑcere nō est iustū dā/
nari. Nā id solū iustū est qđ vis: et
nō iustū qđ nō vis. Sic ergo nascit̃
de iusticia tua misericordia tua: q̄a
iustū est te sic esse bonū vt ⁊ parcen/
do sis bonus: ⁊ hoc forsitan est: cur
sūme iustꝰ potes velle bona malis.
Sed si vtrūq3 capi potest: cur malos
potes velle saluare: illud certe nulla
ratiōe cōprehēdi potest: cur de simi/
libus malis: hos magis salues q̄3 il/
los per summā bonitatē: ⁊ illos ma/
gis dānes q̄3 istos per summā iusti/
ciam. Sic ergo vere es sensibilis: om
nipotēs: misericors ⁊ impassibil': quē
admodū viuēs: sapiens: bonus: bea
tus: eternus: ⁊ quicq̄d melius est eē
q̄3 nō esse.

Quod deus sit ipa vita qua viuit: et sic de similibus: Caplm. XII.

Sed certe quicquid es: nō per
aliud es q̄3 per teipm̄. Tu es
igitur ipsa vita qua viuis: ⁊
sapientia qua sapis: ⁊ bonitas ipsa
qua bonis ⁊ malis bonus es: ⁊ ita đ
similibus.

Quō solus sit incircūscriptus et eternus cū alij spiritus sint icircūscripti ⁊ eterni: Caplm. XIII

Sed omne qđ claudit̃ aliq̄tenꝰ
loco aut tꝑe: minꝰ est q̄3 qđ
nulla lex loci aut tēporis co/
ercet. Qm̄ ergo maiꝰ te nihil ē: nul/
lus locus aut tēpus te cohibet: ſ3 vbi
q3 ⁊ semꝑ es: qđ quia de te solo dici

pōt: tu solus incircūscriptꝰ es ⁊ eternus. Quō igit̄ dicunt̄ ⁊ alij spiritus incircūscripti ⁊ eterni? Et quidē solꝰ es et̄nus: qꝛ solꝰ oīm sic nō desinis: sic ⁊ nō incipis eē: Sꝫ solꝰ quō es incircūscriptꝰ? An creatꝰ spūs ad te collatꝰ ē circūscriptꝰ: ad corpus xō incircūscriptꝰ? Nēpe oīno circūscriptū est: qꝺ cū alicubi totū est: nō pōt simul esse alibi: qꝺ de solis corporeis cernit̄. Incircūscriptū xō qꝺ simul est vbiqꝫ totū: qꝺ de te solo intelligit̄. Circūscriptū aūt simul ⁊ incircūscriptū ē: qꝺ cū alicubi sit totū: pōt sil' esse totū alibi: nō tñ vbiqꝫ: qꝺ de creatis spiritibꝰ cognoscit̄. Si em̄ nō esset aīa tota in singulis mēbris sui corpis: nō sentiret tota in singulis. Tu ġ dn̄e singulariter es incircūscriptꝰ ⁊ eternꝰ: ⁊ tñ ⁊ alij spūs sunt incircūscripti ⁊ eterni.

Quō ⁊ cur videat̄ ⁊ nō videat̄ deus a querētibꝰ eū: Caplm̄. XIIII.

a N inuenisti aīa mea qꝺ qrebas? Querebas deū: ⁊ inuenisti eū esse q̄ddā sūmū oīm quo nihil meliꝰ cogitari pōt: ⁊ h̄ esse vitā ipam: lucē: sapiētiā: bonitatē: eternā beatitudinē: ⁊ beatā eternitatem: ⁊ h̄ esse vbiqꝫ ⁊ semp. Nā si nō inuenisti deū tuū: quō est ille h̄ qꝺ inuenisti? ⁊ qꝺ illū tā certa veritate ⁊ vera certitudine ītellexisti? Si xō inuenisti: q̄d est qꝺ nō sentis qꝺ inuenisti? Cur nō te sentit dn̄e deus aīa mea si īuenit te? An nō inuenit quē inuenit esse lucē ⁊ veritatem? Quō nāqꝫ intellexit hoc: nisi vidēdo lucē ⁊ veritatē? Aut potuit oīno aliquid intelligere de te: nisi p lucē tuā ⁊ veritatē tuā? Si ġ vidit lucē ⁊ veritatē: vidit te: Si nō vidit te: non vidit lucē nec veritatē. An ⁊ xitas ⁊ lux est qꝺ vidit: ⁊ tñ nōdū te vidit: quia vidit te aliq̄tenꝰ: ⁊ nō vidit te sicuti es. Dn̄e deus meus formator ⁊ reformator meus: dic desideranti aīe mee quid aliō es q̄ꝫ qꝺ vidit: vt pure videat qꝺ desiderat. Intendit se vt plus videat: ⁊ nihil videt vltra hoc qꝺ vidit nisi tenebras: īmo non videt tenebras q̄ nulle sūt in te: ſʒ videt se nō plus posse videre ꝓpter tenebras suas. Cur h̄ dn̄e: cur hoc? Tenebrat̄ oculus eiꝰ īfirmitate sua: aut reuerberat̄ fulgore tuo? Sed certe ⁊ tenebrat̄ ī se: ⁊ reuerberat̄ a te: Utiqꝫ ⁊ obscurat̄ sua breuitate ⁊ obruit̄ tua īmēsitate. Uere ⁊ ꝯtrahit̄ angustia sua: ⁊ vincitur amplitudine tua. Quāta nāqꝫ est lux illa de qua micat oē verū: qꝺ rōnali menti lucet? Q̄ ampla est illa veritas in qua est oē qꝺ verum est: ⁊ extra quā non nisi nihil ⁊ falsū est? Q̄ īmensa est: que vno intuitu videt quecūqꝫ facta sūt: ⁊ a quo ⁊ p quē: ⁊ quō de nihilo facta sūt: q̄d puritatis quid simplicitatis: quid certitudinis ⁊ splendoris ibi est? Certe plus q̄ꝫ a creatura valeat intelligi aut narrari.

Q̄ maior sit q̄ꝫ cogitari possit: Caplm̄. XV.

e Rgo dn̄e nō solū es q̄ maius cogitari nequit: sed es quiddā maius q̄ꝫ cogitari possit. Quō nāqꝫ valet cogitari esse aliq̄d hmōi: si tu nō es h̄ ipm? pōt cogitari aliq̄d maius te: qꝺ fieri nequit.

Q̄ hec sit lux inaccessibilis quā īhabitat: Ca. XVI.

v Ere dn̄e hec est lux inaccessibilis in qua habitas. Uere em̄ nō est aliud qꝺ hāc penetret vt ibi te peruideat. Uere iō hāc nō video: qꝛ nimia mihi est: ⁊ tamē quicq̄d video p illā video: sicut īfirmus oculus qꝺ videt: p lucē solis videt: quā ī ipo sole neq̄t aspicere Nō pōt intellectꝰ meꝰ ad illā: Nimis fulget: nō capit illā: nec suffert oculus aīe mee diu intēdere in illā: Reuerberat̄ fulgore: vincitur amplitudīe: obruit̄ īmēsitate: ꝯfundit̄ capacitate. O sūma ⁊ inaccessibilis lux: o to

ta ⁊ beata veritas: ꝗ̃ longe es a me qui tã ꝓpe tibi ſum. Q̃ remota es a ꝯſpectu meo q̃ ſic p̃ſens ſũ ꝯſpectui tuo. Ubiq; es tota preſens: ⁊ nõ te video: In te moueor ⁊ ĩ te ſum ⁊ ad te nõ poſſum accedere: Intra me et circa me es ⁊ nõ te ſentio.

Q̃ in deo ſit harmonia: odor: ſapor: lenitas: pulcritudo: ſuo ineffabili modo: Caplm̃. XVII.

a Dhuc lates dñe aĩam meam in luce ⁊ btĩtudine tua: ⁊ icirco verſat̃ illa adhuc ĩ tenebris ⁊ miſeria ſua. Circũſpicit em̃ ⁊ nõ videt pulcritudinẽ tuã: Auſcultat: ⁊ nõ audit harmoniã tuã: Olfacit: ⁊ nõ ꝑcipit odorẽ tuũ: Guſtat: et nõ cogſcit ſaporẽ tuũ. Palpat ⁊ nõ ſentit lenitatẽ tuã. Habes em̃ hec dñe deus in te tuo ineffabili mõ: q̃ ea dediſti reb⁹ a te creatꝫ ſuo ſenſibili mõ: ſed obriguerũt: ſ; obſtupuerũt: ſ; obſtructi ſunt ſenſus aĩe mee vetuſto langore peccati.

Q̃ in deo: nec in eternitate ei⁹ q̃ ipe ẽ: nulle ſint partes: Caplm̃. XVIII:

e T iterũ ecce turbatio: ecce iterũ obuiat meror ⁊ luctus q̃renti gaudiũ ⁊ leticiã. Sperabat iã aĩa mea ſacietatẽ: ⁊ ecce iterũ obruit̃ egeſtate. Affectabã iã comedere: ⁊ ecce magis eſurio. Conabar aſſurgere ad lucẽ dei: ⁊ recidi in tenebras meas: Imo non mõ cecidi in eas: ſ; ſentio me inuolutũ in eis. Ante cecidi ꝗ̃ ꝯciperet me mat̃ mea: Certe in illis ꝯceptus ſum: ⁊ cũ eaꝝ obuolutiõe nat⁹ ſũ. Olim certe in illo oẽs cecidim⁹: in q̃ oẽs peccauim⁹: In illo oẽs ꝑdidimus q̃ facile tenebat: ⁊ male ſibi ⁊ nob̃ ꝑdidit: qđ cũ volum⁹ q̃rere: neſcim⁹: cũ q̃rim⁹ non inuenim⁹: cũ inuenim⁹ nõ eſt qđ q̃rimus. Adiuua me tu ꝓpter bonitatẽ
Pſ. 26. tuã dñe: Queſiui vultũ tuũ: vultũ tuũ dñe req̃rã: ne auertas faciẽ tuã a me. Releua me de me ad te: Mũda: ſana: acue: illumina oculũ mẽtꝫ mee vt intueat̃ te. Recolligat vires ſuas aĩa mea: ⁊ toto intellectu iterũ intẽdat ĩ te dñe. Quid es dñe q̃d es? q̃d te intelliget cor meũ? Certe vita es: ſapientia es: veritas es: bonitas es: beatitudo es: eternitas es: ⁊ omẽ verũ bonũ es. Mlta ſũt hec: nõ põt anguſtus intellect⁹ me⁹ tot vno ſimul intuitu videre vt oĩb⁹ ſil̃ delectetur. Quõ ẽ dñe es oĩa hec? An ſũt ꝑtes tui: aut poti⁹ vnũ qđq; hoꝝ totũ eſt qđ es? Nã q̃cq̃d eſt ꝑtib⁹ iũctũ: nõ eſt oĩno vnũ ſ; quodãmõ plura: et diuerſũ a ſeipõ: ⁊ vl̃ actu vl̃ ĩtellectu diſſolui põt: q̃ aliena ſũt a te q̃ nihil melius cogitari põt. Nulle igit̃ partes in te ſũt dñe: nec es plura: ſ; ſic es vnũ quiddã ⁊ idẽ tibiipi: vt ĩ nll̃o tꝑe tibiipſi ſis diſſil̃is: ĩmo tu es ipſa vnitas nullo intellectu diuiſibilis. Ergo vita ⁊ ſapiẽta ⁊ reliq̃ nõ ſunt ꝑtes tui: ſ; oĩa ſunt vnũ: ⁊ vnũqđq; hoꝝ ẽ totũ qđ es: ⁊ qđ ſũt reliq̃ oĩa. Qm̃ ẽ nec tu habes partes: nec tua et̃nitas q̃ tu es: nuſq̃ ⁊ nunq̃ eſt ꝑs tua aut et̃nitatis tue: ſ; vbiq; totus es: ⁊ eternitas tua tota eſt ſemꝑ.

Q̃ nõ ſit in loco aut tꝑe: ſ; oĩa ſint in illo: Ca. XIX.

ſ Ed ſi per eternitatẽ tuã fuiſti: ⁊ es: ⁊ eris: et fuiſſe nõ eſt futuꝝ eſſe: ⁊ eſſe nõ eſt fuiſſe vel futurum eſſe: quõ eternitas tua tota eſt ſemꝑ? An de eternitate tua nihil ꝑterit vt iam nõ ſit: nec aliq̃d futuꝝ ẽ: q̃ſi nõdum ſit? Nõ ẽ fuiſti heri: aut eris cras: ſed heri ⁊ hodie et cras es: ĩmo nec heri: nec hodie: nec cras es: ſ; ſimpl̃r es ex̃ omẽ tp̃s. Nã nihil aliđ ẽ heri ⁊ hodie ⁊ cras: ꝗ̃ in tꝑe: tu autẽ licꝫ nihil ſit ſine te: nõ es tñ in loco aut tꝑe: ſ; oĩa ſũt in te: nihil em̃ te ꝯtinet: ſ; tu ꝯtines oĩa.

Q̃ ſit ante ⁊ vltra oĩa etiam eterna: Caplm̃. XX.

t U ergo imples ꝛ cōplecteris oīa: tu es ante ꝛ vltra oīa. Et q̇dē añ oīa es: qꝛ anteq̃ȝ oīa fierēt tu es. Ultra oīa vero quō es? Qualiter em̄ es vltra ea q̄ finem nō habebūt? An qꝛ illa sine te nullatenꝰ esse possunt? Tu aūt nll'o mō minꝰ es: etiā si illa redeāt in nihilū: Sic em̄ q̇dāmō es vltra illa. An etiam qꝛ illa cogitari possunt habere finē: tu vero nequaq̃ȝ? Nā sic illa quidem habēt finē quodāmō: tu vero nullo mō. Et certe qꝺ nullo mō habet finē: vltra illud est qꝺ aliq̇ modo finit. An h̄ quoq̧ mō trāsis oīa etiā eterna: qꝛ tua ꝛ illoꝝ eternitas tota tibi p̄sens est: cū illa nondū habeāt de sua et'nitate qꝺ vēturꝝ est: sicut iā nō habēt qꝺ p̄teritū est? Sic quippe semꝑ es vltra illa: cū semper ibi sis p̄sens: seu cū illꝺ semꝑ sit tibi p̄sens ad qꝺ illa nōdū ꝑuenerūt.

An hoc sit seculū secl'i siue secl'a secl'oꝝ: Ca. XXI.

a Nā ḡ h̄ est secl'm secl'i siue secula secl'oꝝ? Sicut em̄ seculum tēpoꝝ ꝯtinet oīa temporalia: sic tua et'nitas ꝯtinet etiā ipsa secula tēpoꝝ. Qꝺ seculū quidē est ꝓpter indiuisibilē vnitatē: secl'a vero ꝓpter interminabilē imēsitatem. Et quāuis ita sis magnꝰ dn̄e: vt omnia sint te plena ꝛ sint in te: sic tamē es sine omni spacio vt nec mediū nec dimidiū: nec vlla ꝑs sit in te.

Q solus sit qꝺ est et qui est: Caplm. XXII.

t U solus ḡ dn̄e es qꝺ es: et tu es qui es. Nā qꝺ aliꝺ est in toto ꝛ aliud in partibꝰ: ꝛ in quo aliq̇d ē mutabile nō oīno ē qꝺ est: et qꝺ incepit a nō esse ꝛ pōt cogitari nō esse ꝛ nisi ꝑ aliud subsistat redit in nō esse: ꝛ qꝺ habet fuisse qꝺ iā nō est: ꝛ futurū esse qꝺ nōdū est id nō est ꝓprie ꝛ absolute. Tu vero es qꝺ es: qꝛ q̇cq̇d aliq̄n aut aliq̇ mō es: h̄ totꝰ ꝛ semꝑ es. Et tu es q̇ ꝓprie et simpliciter es: qꝛ nec habes fuisse aut futurꝝ esse: ꝫ tātū p̄sens esse: nec potes cogitari aliq̄n non esse. Et vita es: ꝛ lux: ꝛ sapiētia ꝛ beatitudo: ꝛ eternitas: ꝛ mlt'a hmōi bona: ꝛ tamē nō es nisi vnū ꝛ summum bonum: tu tibi oīno sufficiēs: nll'o indigēs: q̇ oīa indigēt vt sint: ꝛ vt bn̄ sint.

Q hoc bonū sit ꝑiter pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus: et hoc sit vnū necessariū qꝺ ē om̄e ꝛ totū ꝛ solū bonū: Caplm. XXIII.

h Oc bonū es tu deꝰ pater: hoc est verbū tuū: id est filiꝰ tuꝰ. Etem̄ eē nō p̄t aliꝺ q̃ȝ qꝺ es: aut aliq̇d maiꝰ vel minꝰ te esse ī verbo quo teip̄m dicis: qm̄ verbū tuuȝ sic ē veꝝ quō tu es verax. Et iccirco ē ip̄a ꝟitas sic̄ tu: nō alia q̃ȝ tu: et sic es tu simplex vt de te nō possit nasci aliud q̃ȝ qꝺ tu es: hocip̄m est amor vnꝰ ꝛ cōis tibi ꝛ filio tuo: id est sanctusspūs: ab vtroq̧ ꝓcedēs. Nā idē amor nō est impar tibi aut filio tuo: qꝛ tm̄ amas te ꝛ illum: ꝛ ille te ꝛ seip̄m: quātꝰ es tu ꝛ ille: nec est aliud a te ꝛ ab illo qꝺ dispar nō est tibi ꝛ illi: nec de sūma simplicitate pōt ꝓcedere aliud q̃ȝ qꝺ est de q̇ ꝓcedit. Qꝺ aūt ē singulus quisq̧: hoc ē tota trinitas simul pater ꝛ filius ꝛ spiritussctūs: qm̄ singulꝰ q̇sq̧ nō est aliud q̃ȝ summe simplex vnitas: ꝛ sūme vna simplicitas: q̄ nec multiplicari: nec aliud et aliud esse pōt. Porro vnū est necessariū: porro h̄ est illud vnū necessariū ī q̇ ē om̄e bonū: imo qꝺ ē om̄e ꝛ vnū ꝛ totū ꝛ solū bonū.

Coniectatio quale ꝛ q̄ntū sit hoc bonū: C. XXIIII.

e Xcita nunc aīa mea et erige totū intellectū tuū: et cogita quātū potes: quale et q̄ntū sit illud bonū. Si em̄ singula bona delectabilia sūt: cogita intēte q̃ȝ delectabile sit illꝺ bonū: qꝺ ꝯtinet iocū-

ditatẽ oĩm bonoꝝ:et nõ qualẽ in re/
bus creatis ſum⁹ experti: ſ; tanto diffe
rentẽ:quãto differt creator a creatu
ra. Si eñi bona eſt vita creata:q̃ꝫ bo
na eſt vita creatrix? Si iocũda eſt ſa
lus facta:q̃ꝫ iocũda eſt ſalus q̃ facit
oẽm ſalutẽ? Si amabilis eſt ſapiẽtia
in cognitiõe rerũ cõditaꝝ:q̃ꝫ amabi/
lis eſt ſapiẽtia q̃ oĩa ꝯdidit ex nihi/
lo? Deniq; ſi multe et magne delecta
tiones ſunt ĩ reb⁹ delectabilib⁹:q̃lis
et quãta delectatio eſt in illo qui fe/
cit ipſa delectabilia?

Que ⁊ quanta bona ſint fruẽtibus eo. Ca. XXV.

q Ui h̃ bono fruet̃: q̃d illi erit
et q̃d illi nõ erit? Certe quic
q̃d volet erit:et qđ nolet nõ
erit. Ibi q̃ppe erũt bona corporis et
Eſa. 64. aĩe: q̃lia nec oculus vidit: nec auris
1. Coꝛ. 2 audiuit:nec cor hoĩs cogitauit. Cur
ergo ꝑ multa vagaris homũcio q̃rẽ
do bona aĩe tue et corꝑis tui? Ama
vnũ bonum in quo ſũt oĩa bona: et
ſufficit. Deſidera ſimplex bonũ qđ
eſt om̃e bonũ:et ſatis eſt. Quid eñi
amas caro mea:q̃d deſideras anima
mea? Ibi eſt q̃cquid amat̃:quicq̃d
deſideratis. Si delectat pulchritu/
Mat. 13. do:fulgebũt iuſti ſicut ſol. Si velo/
citas aut fortitudo aut libertas cor/
poris:cui nihil obſiſtere poſſit:erũt
1. Coꝛ. 15 ſimiles angelis dei:q2 ſeminat̃ corp⁹
aĩale:et ſurget corp⁹ ſpũale:poteſta
te vtiq; nõ natura. Si lõga et salu/
bris vita:ibi ſana eſt et̃nitas ⁊ eter/
Sap. 5. na ſanitas:q2 iuſti in ꝑpetuũ viuent.
Ps̃. 36. et ſalus iuſtoꝝ a dño. Si ſatietas:ſa
Ps̃. 16. tiabunt̃ cum apparuerit gloria dei.
Ps̃. 35. Si ebrietas:inebriabunt̃ ab vberta
te dom⁹ dei. Si melodia:ibi angelo
rũ chori ꝯcinũt ſine fine deo. Si q̃li
bet nõ imũda:ſed mũda voluptas:
Ibidem. torrente voluptatis ſue potabit eos
deus. Si ſapiẽtia: ipſa dei ſapientia
oſtendet eis ſeipſam. Si amicitia:di
ligent deũ plus q̃ꝫ ſeipſos:et inuicem
tanq̃ꝫ ſeipſos:et deus illos plus q̃ꝫ il/
li ſeipſos:q2 illi illũ et ſe et inuicem
per illũ:et ille ſe et illos ꝑ ſeipm̃. Si
cõcordia:omnib⁹ illis erit vna volũ
tas:quia nulla illis erit niſi ſola dei
volũtas. Si poteſtas:om̃ipotentes
erũt ſue volũtatis vt de⁹ ſue. Nam
ſicut poterit deus qđ volet ꝑ ſeipm̃:
ita poterunt illi q̃d volẽt ꝑ illũ: q̃a
ſicut illi nõ aliđ volẽt q̃ꝫ qđ ille: ita
ille volet quicq̃d illi volẽt: et qđ il/
le volet nõ poterit non eſſe. Si ho/
nor et diuitie: de⁹ ſuos ſuos bonos
et fideles ſupra m̃lta ꝯſtituet: imo Luc. 12.
filij dei et dij vocabũt̃ ⁊ erũt:et vbi
erit filius eius:ibi erũt et illi:heredes Roma. 8.
quidẽ dei:coheredes aũt chriſti. Si
vera ſecuritas:certe ita certi erũt nũ/
q̃ꝫ et nullaten⁹ iſta vl' poti⁹ iſtud bo
nũ ſibi defuturũ: ſicut certi erunt ſe
nõ ſua ſponte illud amiſſuros: nec
dilectorẽ deũ illud dilectoribus ſuis
inuitis ablaturꝝ:nec aliq̃d deo potẽ/
tius inuitos deũ ⁊ illos ſeparaturꝝ.
Gaudiũ vero quale aut quãtũ eſt:
vbi tale aut tãtũ bonũ eſt? Cor hu/
manũ:cor indigẽs:cor expertũ erum
nas:imo obrutũ erũnis:quãtũ gau
deres ſi his oĩb⁹ abũdares? Interro/
ga intima tua ſi cape poſſint gaudiũ
ſuũ đ tãta btĩtudine ſua? Sz certe ſi
quis ali⁹ quẽ oĩno ſic teipm̃ dilige/
res:eandẽ btĩtudinẽ haberet:dupli/
caret̃ gaudiũ tuũ: q2 nõ min⁹ gau/
deres ꝓ eo q̃ꝫ ꝓ teipſo. Si v̾o duo
vl' tres vl' m̃lto plures idipm̃ habe/
rẽt:tãtundẽ ꝓ ſingulis quãtũ ꝓ te/
ipo gauderes:ſi ſingl'os ſicut teipm̃
amares. Ergo ĩ illa ꝑfecta charitate
innũerabiliũ angeloꝝ btõꝝ ⁊ hoim:
vbi nll's min⁹ diliget aliũ q̃ꝫ ſeipm̃:
nõ aliter gaudebit q̃ſq; ꝓ ſingulis
alijs q̃ꝫ ꝓ ſeipo. Si ğ cor hoĩs đ tã/
to ſuo bono vix capiet gaudiũ ſuũ:
quõ capax erit tot ⁊ tantoꝝ gaudi/
orum? Et vtiq; qm̃ quantũ quiſq;
diligit aliquem: tanto de bono eius
gaudet: Sic in illa perfecta felicita/
te vnuſquiſq; plus amabit ſine com
paratione deum q̃ꝫ ſe et etiã omnes

alios secum: ita plus gaudebit absq̃ estimatiōe de felicitate dei q̃ꝫ de sua ꝛ oīm aliorū secū. Sed si deū sic diligēt ex toto corde: tota mēte: ꝛ tota aīa: vt tn̄ totū cor: tota mēs: tota anima nō sufficiat dignitati dilectiōis: ꝓfecto sic gaudebūt toto corde: tota mēte: tota aīa: vt totū cor: tota mēs: tota anima non sufficiat plenitudini gaudij.

An hoc sit gaudium plenū quod promittit deus: Caplm̄. XXVI.

d Eus meus: ꝛ dn̄s meus: spes mea ꝛ gaudiū cordis mei: dic aīe mee: si hoc est gaudiū de q̄
Joh. 16. nob dicis p filiū tuū: Petite ꝛ accipietis: vt gaudiū vestrū sit plenum? Inueni nāq̃ gaudiū quoddā plenū ꝛ plus q̃ꝫ plenū. Pleno q̄ppe corde: plena mēte: plena aīa: pleno toto hoīe gaudio illo: adhuc supra modū supererit gaudiū. Nō ergo totū illud gaudiū intrabit ī gaudētes: sed toti gaudētes intrabūt in gaudiū. Dic domine: dic seruo tuo: intus ī corde suo si hoc est gaudiū in quod intrabunt serui tui: qui intrabūt ī gaudiū dn̄i sui? Sed
Esa. 64. gaudiū illud certe q̄ gaudebūt electi
1. Cor. 2 tui: nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec ī cor hoīs ascēdit. Nōdū ergo dixi aut cogitaui dn̄e quantum gaudebūt illi bt̄i tui? Utiq̃ tantum gaudebūt q̄ntū amabūt: tātū amabūt quantū cognoscēt. Quantū te cognoscēt dn̄e tūc: ꝛ quantū te amabūt? Certe nec oclus vidit nec auris audiuit: nec ī cor hoīs ascēdit ī hac vita: quātū te cognoscēt: ꝛ amabūt in illa vita. Oro deus cognoscā te: amē te: vt gaudeā de te. Et si nō possum in hac vita ad plenū: vel ꝓficiam indies vsq̃ dū veniat illud ad plenū: ꝓficiat hic in me noticia tui: et ibi fiat plena: Crescat amor tuus hic: vt ibi sit plenus: vt hic gaudiū meū sit ī spe magnū: ꝛ ibi sit in re plenū. Dn̄e per filiū tuū iubes: imo ꝯsulis petere: ꝛ ꝓmittis accipe: vt gaudiū nr̄m sit plenū: Peto dn̄e quod ꝯsulis p admirabilē ꝯsiliariū nostrū: accipiā quod ꝓmittis p veritatē tuā vt gaudium meū plenū sit. Deus verax: peto accipiā: vt gaudiū meū plenū sit. Meditet̄ interim mēs mea: loq̄t̄ inde lingua mea: Amet illud cor meū: sermocinet̄ os meū: Esuriat illud aīa mea: sitiat ꝛ caro mea: desideret tota substātia mea donec intrē in gaudium dn̄i mei q̄ es trinus ꝛ vnus deus benedictus in secula seculorū. Amen.

Beati Anselmi liber qui Prosologion prescribit̄ explicit.

Beati Anselmi de ꝓcessione spiritussancti ꝯtra grecos: Epistola.

n Egatur a grecis quod spū ssanctus de filio procedat: sicut nos latini ꝯfitemur: Nec recipiūt doctores nostros latinos quos ī hoc seq̄mur. Qui quoniam euāgelia nobiscū venerant̄: ꝛ in alijs de trino vno deo credūt hic ipm p oīa quod nos: q̄ de eadē re certi sumus: spero p auxiliū eiusdē spū ssct̄i: quia si malunt solide veritati acq̄escere: q̃ꝫ ꝑtinaci glīa ꝯtendere: p hoc quod absq̃ ambiguitate ꝯfitēt̄: ad hoc quod nō recipiūt rōnabilr̄ duci possunt. Quis igit̄ mlt̄i sūt qui hoc melius me possint efficere: tn̄ quoniam mihi a pluribus iniūgit̄: q̄rū petitiōi: tū ꝓ debito ꝯitatis amore: tū ꝓ eorū charitate ꝛ religiosa volūtate n̄ audeo resistere; Inuoco eūdē spiritūsctm̄: vt ad hoc me dignet̄ dirigere. Hac itaq̃ spe ꝓ mee sciētie hūilitate: sciētioribus altiora relinq̄ns: quod postulāt aggrediar: ꝛ grecorū fide atq̃ his q̄ credūt īdubitāt̄ ꝛ ꝯfidēt̄: ꝓ certissimis argumētis ad reprobādū quod n̄ credūt; vtar.

B c Redũt quidẽ vnũ ⁊ ſolũ ac pfectũ eſſe deũ: nec vllã eum habere partẽ: ſ totũ eſſe q̃cquid eſt. Hũc q̃z ↄfitent̃ eẽ patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ſpiritũſctm̃: ita vt ſi ſolus dicatur pater aut filius aut ſpũſſanctuſ: ſiue duo ſimul pater ⁊ filius: aut pat̃ et ſpũſſctũs: aut filius ⁊ ſpũſſanctꝰ: ſiue tres ſimul pater filius ſpũſſanctus: idẽ totus pfectus deſignet̃ deus: q̃uis nõ idẽ ſignificet nomẽ patris aut filij qđ nomẽ dei. Nõ enim idẽ eſt eſſe deũ qđ eſt eſſe patrẽ aut filiũ: Nomẽ aũt ſpũſſancti ideo q̃a ſpũſſctũs alicuiꝰ ĩtelligit̃ ſpũs: p relatiuo noĩe ponit̃. Naʒ q̃uis pr̃ ſit ſpũs ⁊ ſctũs: ⁊ filiꝰ ſit ſpũs ⁊ ſctũs: nec tñ pr̃ alicꝰ ſpũs: nec filꝰ alicuiꝰ ſpũs ſic̃ ſpũſſctũs alicuiꝰ ẽ ſpũs: Eſt eñ ſpũs dei ⁊ ſpũs pr̃is ⁊ filij. Q̃uis eñ greci negẽt de filio illũ pcedere: nõ tamẽ negãt eũ eſſe ſpiritum filij. Credũt quoq; ⁊ cõfitent̃ deũ đ deo eſſe naſcẽdo: ⁊ deũ de deo eſſe pcedẽdo: q̃ filius deus eſt de patre deo naſcẽdo: ⁊ ſpũſſctũſ eſt de patre deo pcedẽdo. Nec putãt aliũ eſſe deũ q̃ naſcit̃ q̃z đ q̃ naſcit̃: ⁊ q̃ pcedit q̃z de q̃ pcedit: q̃uis ſcđm noĩa ſignificãtia q̃ eſt de quo aliq̃s naſcit̃: ⁊ eſt q̃ de aliquo naſcit̃: ⁊ eſt qui de aliq̃ pcedit: pluralitatẽ admittat: ſm quã plures ⁊ alij ſunt abinuicẽ pater et filius ⁊ ſpũſſctũs. Nã cũ dicit̃ deꝰ eſſe pater: ſignificat̃ eſſe de quo aliquis naſcit̃: ⁊ cũ nomĩat̃ filius: intelligit̃ eſſe qui de aliquo naſcit̃: ⁊ q̃ndo ſpũſſanctus noĩatur: q̃ nõ abſolute ſpiritũ: ſ ſpm̃ dei intelligimus: monſtrat̃ eſſe qui de aliquo pcedit. Sed cũ dicit̃ quia filius eſt de patre ⁊ ſpũſſctũs de patre: intelligit̃ q̃ h̃ qđ eſt filiꝰ aut ſpirituſſctũs: habent de patre. Sed alio mõ intelligit̃ filiꝰ eſſe đ patre ⁊ aliter ſpũſſanctꝰ. Filius eñ ẽ de pr̃e ſuo: id eſt de deo qui eſt pater eius: Spũſſctũs vero non eſt de deo patre ſuo: ſ tm̃ đ deo q̃ eſt pr̃: Ergo filiꝰ ſm qđ eſt de deo: dicit̃ filius eiuſ: ⁊ ille de quo eſt: pater eiꝰ: ſpũſſanctꝰ aũt nõ ſm qđ eſt de deo dicit̃ filius eiꝰ: nec ille de quo eſt pater eius. Certũ eſt etiã: q̃ deus non eſt pater aut filius aut ſpũſſctũs alicuius niſi dei: nec vlla res eſt deus: niſi idẽ pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus. Et ſicut vnꝰ deus eſt: ſic vnꝰ tm̃ pr̃: vnus filius: vnus ſpũſſctus eſt. Vñ fit vt nõ ſit in illa trinitate pater niſi eiuſdẽ filij: nec filius niſi eiuſdẽ patris: neq; ſpũſſctũs alicuiꝰ ſpũs niſi eiuſdẽ patris ⁊ filij. Hec itaq; ſola cauſa pluralitatis eſt ĩ deo: vt pater et filius ⁊ ſpũſſctũs dici nõ poſſint đ inuicẽ: ſ alij ſicut abinuicẽ: q̃ predictis duobus modis eſt deꝰ de deo: qđ totũ poteſt dici relatio. Nã quõ filius exiſtit de deo naſcẽdo: ⁊ ſpũſſanctus pcedẽdo: ipſa diuerſitate natiuitatis ⁊ pceſſiõis referunt̃ adinuicem: vt diuerſi ⁊ alij abinuicem. Et quãdo ſubſtãtia habet eẽ de ſubſtãtia: due fiunt ibi relatiões inſociabiles: ſi ſcđm illas noĩa ponant̃ ſubſtantie. Cũ eñ homo eſt gignẽdo de homine: dicit̃ hõ de quo eſt hõ pat̃: et homo q̃ eſt de hoĩe: filiꝰ. Impoſſibile igit̃ eſt patrẽ eſſe illũ filiũ cuiꝰ pater eſt ⁊ filiũ eſſe illum patrẽ cuiꝰ filius eſt: q̃uis patrẽ eſſe filiũ ⁊ filium eſſe patrẽ: nihil phibeat: cũ vnꝰ homo pater eſt ⁊ filius: q̃m ad aliũ eſt pater: ad aliũ filius. Nempe cum iſaac ſit pater iacob: et filius abrae: pater eſt filius: ⁊ filius eſt pater ſine repugnantia: quoniam ad aliũ pater dicitur q̃z ad ſuũ patrem: ⁊ filiꝰ ad aliũ q̃z ad ſuũ filiũ: patrem autẽ eſſe in eodẽ illius filium cuius pater eſt: aut filiũ eſſe illiꝰ patrẽ cuiꝰ ẽ filius: nõ eſt poſſibile. Ita ergo in deo cũ deus ſit pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus: nec ſit pater niſi eiuſdẽ filij: nec filius niſi eiuſdẽ patris: nec ſpiritus alicuius niſi eiuſdẽ patris ⁊ filij: pater nõ eſt filius aut ſpũſſanctus: filiꝰ nõ eſt pater aut ſpũſſctũs: nec ſpirituſſctũs eſt pr̃ aut filiꝰ. Quippe q̃m

filius est de patre ⁊ spūssanct⁹ de pa
tre: nec ille de quo est aliquis potest
eē ille q̄ de se est: nec ille qui de aliq̄
est: valet esse is de quo est: sicut iam
dictū ē: iccirco nec pater est fili⁹ aut
spūssanct⁹: nec filius siue spūssanct⁹
est pater. Filius aūt vt interim aliā
causam dicā: qm̄ nōdū ꝯstat ꝙ spi/
ritussctūs de illo sit ⁊ ꝓcedat: ideo
nō est spūssctūs: nec spūssanctus est
filius: q: filius nascēdo habet esse d̄
patre: spūssanctus xō nō nascēdo ſꝫ
ꝓcedēdo: nec filius pōt esse suus spi
ritus: nec spūssanctus valet esse ille
cuius spiritus est.

C Is p̄missis: quō indiuisibilis
b vnitas ⁊ insociabilis plura/
litas in deo se adinuicē habe
ant inquiramus. Qm̄ aūt hec q̄ di/
cta sunt pariter credim⁹ indubitan/
ter ⁊ ꝯfitemur: ⁊ nos qui dicim⁹ spi/
ritū sanctum de filio ꝓcedere: ⁊ greci
qui nobiscū de hac re nō sentiūt: de/
bemus absqꝫ vlla ambiguitate q̄ ex
his necessarie ꝯsequūf: vno ꝯsensu
suscipere. Sequif em̄ scd̄m vnitatis
dei que nullas habet partes ꝓprie/
tatē: vt quicq̄d de vno deo qui tot⁹
est: quicq̄d est dicif de toto deo pa/
tre: dicaf ⁊ de filio ⁊ de spūsancto:
q: vnusquisqꝫ solus ⁊ totus ⁊ perfe
ctus deus est. Supra dicta vero re/
lationis oppositio q̄ ex eo nascif: q̄a
supradictis duobus modis deus de
deo ē: ꝓhibet patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū
sanctū deinuicē dici: ⁊ ꝓpria singu/
lorum alijs attribui. Sic ergo huius
vnitatis ⁊ hui⁹ relatiōis ꝯsequētie
se ꝯtēperāt: vt nec pluralitas que se/
quif relationē trāseat ad ea in quib⁹
p̄dicte simplicitas sonat vnitatꝫ: nec
vnitas cohibeat pluralitatē vbi ea/
dem relatio significaf: quatenus nec
vnitas amittat aliquādo suā ꝯseq̄n
tiā: vbi nō obuiat aliqua relationis
oppositio: nec relatio ꝑdat qđ suū ē:
nisi vbi obsistit vnitas inseparabilis.
Qđ si ꝑ exēpla ꝯsidrem⁹: clari⁹ erit.
Qualiter quidē vnitatis simplici/
tas a se excludat pluralitatē que est
in relatiuoꝝ nominū significatione:
facile est cognoscere: ꝯfitemur em̄ q̄a
pater nō est filius aut spūssanctus:
nec filius pater aut spūssanctus: nec
spūssanctus pater aut filius. Sequi
tur ꝙ alios abinuicē et plures eē pa/
trem ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū. At paf
est deus: filius est deus: ⁊ spūssctūs
est deus. Quid itaqꝫ ꝯsequentius
si predictaꝝ ꝑsonaꝝ pluralitas suā
seruat ꝓprietatē: q̄ꝫ patrē ⁊ filium ⁊
spiritū sanctū plures deos ⁊ alios ab
inuicē? Sed hoc nullaten⁹ admittit
inuiolabilis simplicitas diuinitatis
quā vnū solū deū esse credim⁹. Sic
repellit vnitas essentie dei relatiuo/
rum ꝯsequentiā. Cōsiderandū quo
qꝫ est quō relationū pluralitas ob/
uief vnitatis ꝯsequētie: si prius po/
suerimus aliqua ex his in quib⁹ nul/
la obsistit oppositio. Dicimus vnū
deū esse patrē: ⁊ esse filiū: ⁊ esse spi/
ritū sanctū: ⁊ vnū eundē deū esse si/
ue singuli siue bini siue tres simul di
canf. Si ergo deus est etern⁹ ꝓpter
vnitatē deitatꝭ: ex necessitate sequif
quia eternus est pater: eternus est fi/
lius: eternus est spūssanct⁹. Et qm̄
siue singuli siue plures simul sūt vn⁹
deus: nō est nisi vn⁹ etern⁹. Similis
est cōsequentia si deus dicif creator
siue iustus siue aliquid alioꝝ in q̄b⁹
nulla p̄dicta intelligif relatio. Ui/
deamus nūc quō hāc vnitatꝭ dei cō
sequentiā restringat relatio: Dicim⁹
em̄ quia deus est pater. Qm̄ ergo
vnus est deus pater ⁊ filius ⁊ spūs/
sanctus: exigit vnitas dei vt filius sit
pr̄ ⁊ spūssctūs sit pr̄: sed obuiat re/
latio que ꝓhibet filiū aut spiritū san
ctum esse patrē. Quippe nec natura
permittit: nec intellect⁹ capit existen
tem de aliquo esse de quo existit: aut
de quo existit esse existentē de se. Ex/
istit aūt filius ⁊ spūssanctus de pr̄e:
quare non potest filius aut spūssan
ctus esse pater: q̄ꝫuis deus sit pater:
et vnus idem qꝫ deus sit pater ⁊ fili⁹

et spiritussanctꝰ. Idipm ⁊ cognoscit
si dicit deus esse filius: vult em̃ vni/
tatis dei cõsequentia vt pater ⁊ spi/
ritussanctus sit filius. Sed pater de
quo est filius: non potest esse qui de
se est: Spũs vero sanctus qui existit
de patre ꝓcedendo: non est ille q̃ est
de patre nascendo. Itẽ cũ dicit deꝰ
est spũssanctus: requirit vnitas p̃di/
cta patrẽ quoqꝫ ⁊ filiũ esse spiritũ/
sanctũ: ꝫ nec pater ꝺ quo est spũssan
ctus: potest ille esse qui de se est: nec
filiꝰ qui existit de patre nascendo: est
ille qui de eodẽ patre est ꝓcedẽdo:
id est spũssanctus. Cũ autẽ appare/
bit quia spũssanctus est de filio: tũc
quoqꝫ palã erit: qꝛ ꝓpter hoc neq̃t
esse filius spũssanctus: ⁊ spũssanctꝰ
filius. Cõsideremus adhuc quõ su/
pra dicte oppositiões obsistunt cõse/
quentie predicte vnitatis: deꝰ est de
deo. Hoc ergo semel accepto quoniã
idẽ deus est pater ⁊ filius ⁊ spũssan
ctus: sequitur scd̃m hanc idẽtitatem
vt deus pater sit deus de deo ⁊ deus
de quo est deus: ⁊ siliter filius deus
de deo ⁊ deus de quo est deus: ⁊ eo/
dem mõ spũssanctus. Verũ querere
vtrũ vnusquisqꝫ sit deus de quo est
deus: nõ est aliud q̃ꝫ cõsiderare vtꝝ
singulus quisqꝫ sit deus de deo. Nõ
em̃ potest deus de deo deus esse nisi
pater aut filius aut spũssanctꝰ: ⁊ nisi
de patre aut de filio aut ꝺ spiritusan
cto: Inspiciamus vtrũ vnusquisqꝫ
sit deus de deo: ⁊ patebit vtrũ sit sin
gulus quisqꝫ deus de quo est deus.
Sed pater nõ potest esse de deo pro/
pter predictã oppositionẽ. Cũ enim
nõ sit deꝰ nisi aut pr̃ aut filꝰ aut spi/
ritussctũs: aut duo ex his aut tres si/
mul: nõ põt eẽ deꝰ pr̃ de deo nisi aut
ꝺ pr̃e ꝫ de seip̃o: aut ꝺ filio aut ꝺ spi
ritusctõ: aut ꝺ duobꝰ aut ꝺ tribꝰ. De
seip̃o nõ põt esse: qꝛ existens de aliq̃
et de quo existit nõ potest idem esse.
De filio nõ est: quia filius est ꝺ ipso
et ideo nõ põt esse de filio. De spiri/
tusancto nõ est: quia de illo est spiri/
tussanctus: nec valet ille esse qui de
se est. De duobus vel de tribꝰ simul
nequit esse pater: ꝓpter eandẽ oppo
sitionis rationẽ. Filiũ vero deũ ne/
cesse est esse de patre deo: quia pater
nõ est de illo. De filio vero hoc est ꝺ
seipso esse nequit: quia nõ est idẽ ex/
istens de aliquo ⁊ de q̃ existit. Utrũ
autẽ sit de spiritusancto aut spiritus/
sanctus de illo: post monstrabit: Sꝫ
prius dicemus de spiritusctõ si scd̃m
consequentiã p̃dictã sit de patre ⁊ ꝺ
seipso. De patre quidẽ necesse est eũ
esse: quia nulla obuiat oppositio: nõ
em̃ est pater ꝺ illo. De seipso vero ĩ/
possibile est eum esse: quia nõ potest
existens de aliquo ⁊ de quo est idem
esse. In his omnibꝰ nihil obuiat cõ/
sequentie vnius idẽtitatis nisi ali/
qua de supradictis oppositio. Qꝺ
vero ĩ his cognoscit: in omnibꝰ que
de deo dicuntur ĩmutabiliter eueni/
re necesse est.

Unc querendũ est per supra dictas irrefragabiles rõnes: vtrum filius sit de spiritusan/
cto: aut spiritussanctus ꝺ filio. Dico
quia sicut per supra dictam rationẽ
aut pater est de filio: aut filius de pa
tre: aut ꝺ spiritusancto pater: aut spi
ritussanctus de patre: ita est aut filiꝰ
de spiritusancto: aut spũssanctus de
filio. Qꝺ qui negat: neget etiam ne/
cesse est vnũ solũ deũ esse: aut filium
deum esse: aut spiritũ sanctũ deũ eẽ:
aut deũ esse de deo: quia ex his seq̃/
tur qꝺ dico. Amplius: nõ est filius
aut spũssanctus de patre nisi de pa/
tris essentia q̃ vna est illi cum filio ⁊
spũsctõ. Cũ ergo dicit: quia filꝰ est
de deo patre: si idem deus est pater ⁊
spũssanctꝰ: sequit scd̃m vnitatẽ dei/
tatis vt sit etiã de spũsancto. Eodẽ
mõ quãdo ꝯfitemur spiritũ sanctum
esse ꝺ deo patre: si idẽ deꝰ est pr̃ ⁊ fi/
lius: sequit scd̃m eandẽ deitatꝭ vni/
tatem vt sit ⁊ de filio. Ex his igitur
aperte cognoscitur: quia aut filius
est de spiritusancto aut spũssanctus

de filio: qm̄ vtrūqꝫ nequit esse verū
aut falsū. Necesse est ergo spiritūsanctū
esse de filio si pōt monstrari filiū non
esse de illo. Nā si q̇s dicit non sequi
filiū esse de patre ⁊ spiritusctō quo/
niā vnus est deus pater ⁊ spūssanctꝰ:
etiā si nō opponit aliꝺ: aut spiritū/
sctm̄ esse de pr̄e ⁊ filio: qm̄ vnꝰ ē deꝰ
pater ⁊ filiꝰ: q̄uis nō sit filiꝰ de spiri
tusancto: consideret q: cū est deꝰ de
deo: aut est totus de toto: aut pars ꝺ
parte aut pars de toto: Sꝫ deꝰ nul/
lā habet ꝑtem. Impossibile igit̄ est
vt si deus est de deo: vt totꝰ sit ꝺ par
te: aut vt pars de toto: aut vt pars de
parte. Necesse est igit̄: vt si est deus
de deo: totꝰ sit de toto. Cū ergo filiꝰ dici
tur esse de deo qui est pater ⁊ spiri/
tussanctꝰ: aut alius totus erit pater:
alius totus spūssanctꝰ: vt de toto pa
tre sit: ⁊ nō ꝺ toto spūsctō: aut si idē
totus deus est pater ⁊ spūssanctꝰ: ex
necessitate cū est ꝺ deo toto quia est
vnus totꝰ tam pater q̄ꝫ spūssanctus:
est pariter de patre ⁊ spūsctō si non
repugnat aliud. Eodē mō cū dicit̄
spūssanctus esse de toto deo q̇ est pa/
ter ⁊ filius: aut alius totꝰ erit pater:
alius totus filius: vt sit de toto pa/
tre ⁊ nō de toto filio spūssanctꝰ: aut
cū est de patre spūssanctꝰ nō potest
nō esse de filio si nō est filius de spiri
tusctō. Nulla em̄ alia rōne pōt ne/
gari spūssanctus esse de filio. Dicet
aliq̇s: si qm̄ vnus deus pater ⁊ spiri
tussanctus cū filius est de patre: seq̇t̄
eū esse de spūsctō: aut cū spūssctūs
est de patre: q: idē est deus pater et
filius est etiā de filio cū pater gignit
filiū: necesse est cū gignere quoqꝫ spi
ritūsanctū: q: vnus idēqꝫ deꝰ est fi/
lius ⁊ spūssanctus: ⁊ cū spūssanctus
ꝓcedit de patre ꝓpter eandē vnita/
tem deitatꝫ filij ⁊ spūssancti: ꝓcedit
et filius de patre ita sicut spūssctūs.
Si vero vnitas deitatꝫ in filio ⁊ spi
ritusancto nō illā habet vim conse/
quētie vt vterqꝫ siliter sit genitus et
ꝓcedēs: videt̄ q nō ex eo qꝺ vnus
est deus pater ⁊ spūssanctus: sequit̄
filiū esse de spūsctō: aut spiritūsctm̄
esse de filio: qm̄ idē deus est pater ⁊
filius vt dicis. Ad qꝺ ego: Habent
vtiqꝫ a patre esse filius ⁊ spūssanctꝰ:
sed diuerso mō: q: alter nascēdo: al/
ter ꝓcedēdo vt alij sint abinuicē ꝑ h̄
qꝺ dictū est. Et ideo cū nascit̄ vnus:
non pōt cū eo nasci ille qui ꝑ hoc est
alius ab eo: q: nō siliter nascit̄ ſꝫ ꝓ/
cedit. Et cū vnus ꝓcedit: nequit ille
simul ꝓcedere qui ꝑ hoc est alius ab
illo: q: nō siliter ꝓcedit sed nascit̄.
Et iō nō habet hic vnitas illa vim
ꝯsequētie: q: pluralitas obuiat que
ex natiuitate nascit̄ ⁊ ꝓcessiōe: Nā
etsi ꝑ aliud nō eēnt plures filiꝰ ⁊ spi/
ritussanctus: ꝑ hoc solum essent di/
uersi. Cū aūt dico ex eo q: pat̄ vnꝰ
deus est cū filio aut cū spūsctō: seq̄
filiū esse de spiritusctō aut spiritum
santū esse de filio: nulla ibi plurali/
tas generat̄ que vnitatis obuiet cō/
sequētie: q: nō vtrūqꝫ dico esse sed
alterum tātū. Omnimoda igit̄ ⁊ in/
expugnabili necessitate concluditur:
quia si vera sunt que supra dixi: nos
pariter cū grecis credere: aut filius ē
ꝺ spiritusancto: aut spiritussanctꝰ est
de filio. Qz autē filius nō sit de spi/
ritusācto: palā est ex catholica fide.
Nō em̄ est deus de deo nisi aut na/
scendo vt filius: aut ꝓcedēdo vt spi/
ritussanctꝰ: Filius aūt non nascit̄ de
spiritusancto: Si em̄ nascit̄ ꝺ illo: est
filius spūssanctꝰ: ⁊ spūssanctꝰ pater
eius: ſꝫ alter alterius nec pater nec fi
lius est. Nō ergo nascit̄ de spūsan/
cto filius: nec minus aptum est q: nō
procedit de illo: Esset enim spiritus
eiusdem spiritussancti: Qꝺ aperte
negat̄: cū spūssanctus dicit̄ ⁊ credit̄
spiritus filij. Nō em̄ potest esse spiri
tus sui spiritus: Quare non ꝓcedit
filius de spiritusancto. Nullo ergo
modo est de spiritusancto filiꝰ. Se/
quitur itaqꝫ inexpugnabili ratione
spiritumsanctum esse de filio sicut est
de patre.

De processione spūssancti

Forsitan negabunt greci spm̄ sanctū esse deū de deo sicut est filius deus de deo: qm̄ ꝓbamꝰ ꝑ hoc illū esse ꝛ ꝓcedere de filio: nec est positū in illo symbolo: in quo rep̄hendimur ab illis addidisse processionem eius de filio. Sed qui hoc putat: negat aut patrem esse deum de quo est spūssanctus: aut spiritū sanctū esse deū qui est de patre: aut hoc ip̄m qđ est spiritussanctꝰ esse de patre. Ac patrē non esse deū aut spiritū sanctū: nullus suscipit christianus. Videamus igiẜ vtrū hoc ipsum qđ est essentialiter sit spiritussanctꝰ de patre: qđ quēdam episcopū grecis forsitan fauentē in Barensi ciuitate sensi nolle sentire. Nam si nō est ipsum de patre qđ est cum sit vnus idemqꝫ deus qui pater: inueniri nequit vnde sit alius a patre. Non em̄ nisi alius est: quia pater habet filiū ꝛ spūssanctus non habet filiū. Per hoc em̄ ꝓbari pōt: quia alij sunt ab inuicē: nō tamē hec est causa vt diuerse sint ꝑsone. Quippe si duo sint homines quoꝝ alter habeat filiū: alter nō: q̄uis ꝑ hoc ostendi possint eē diuersi: nō tamē ob hoc alij sẜ ab inuicē: qꝛ quoq̊ mō se habeant: in habēdo vel nō habendo filiū: diuersitatē tamē non amittunt: Ita ī patre ꝛ spū sancto: nō qꝛ alius filiū habet: alius non habet: idcirco sunt diuersi: sed qm̄ diuersi sunt: idcirco nihil ꝓhibet eos in habēdo ꝛ nō habendo filiū esse dissimiles. Similiter responderi potest si ideo alius diciẜ qꝛ nō ab illo ꝓcedit spūssanctꝰ sicut ipse ꝓcedit a patre: Quippe vt sm̄ illos loquar qui negant spiritūsantum de filio ꝓcedere: sicut nō est hec causa: quia spiritūsanctū filius de se ꝓcedentē nō habet sicut paẜ vt aliꝰ sit a patre: sequereẜ em̄ vt si spūssanctus ꝓcederet de filio: filius nō esset alius a patre: ita ꝑ hoc non est spiritꝰ sanctus a patre alius: quia nō habet filiū: aut spiritū de se ꝓcedentē sicut pater. Et quēdamodū filius nō ideo est alius a patre: quia patrem habet ꝛ pater non habet patrē. Si enī paẜ haberet patrē: aliꝰ tn̄ esset a patre: ita spūssanctꝰ quia de aliquo ꝓcedit et pater a nullo: non ꝓpter hoc est alius a patre: quia si pater ab aliquo procederet: nō minus tamē esset alius a patre de quo ꝓcedit. Palā igiẜ est qꝛ nō ideo est spūssanctꝰ alius a patre: quia nō habet filium: aut spiritū sanctū de se ꝓcedentē sicut pater: nec qꝛ de aliquo ꝓcedit ꝛ pater de nullo. Sed neqꝫ ꝑ hoc intelligi pōt esse a patre alius: quia est spiritꝰ patris si de illo nō habet esse. Potest em̄ intelligi aliquis alius ab aliquo prius q̄ꝫ sit illiꝰ: q̄uis alicuius nequeat esse nisi sit alius: vt cū diciẜ homo dominus alicuiꝰ: aut homo alterius hominis. Prius em̄ intelligiẜ aliꝰ ab illo cuiꝰ esse diciẜ q̄ꝫ sit eius dn̄s vel hō. Sic itaqꝫ si spūssanctus nō est de patre: nihil ꝓhibet eum intelligi prius aliū ab illo q̄ꝫ sit illius. Quare nō facit illum aliū esse a patre hoc qđ spiritꝰ eiꝰ ē si ꝑ hoc non habet vt sit aliꝰ ab illo ꝑ qđ est spūs illiꝰ: Sicut filiꝰ ꝑ hoc est alius a patre: ꝑ quod est filius eius: quod nō est aliud nisi qꝛ de ipso existit nascendo. Videẜ itaqꝫ qꝛ spūssanctꝰ nō sit ꝑ aliud a patre aliꝰ nisi qꝛ ab illo habet esse qđ est: q̄uis alio suo modo q̄ꝫ filius. Inuestigemꝰ tamē hoc diligentiꝰ: vtꝝ aut postq̄ꝫ fuit spūssanctus hoc qđ est cōtigit illi alium esse a patre: aut in existēdo habet vnde alius est. Cōtingit enī aliquē esse qđ est prius q̄ꝫ sit alius ꝛ cōtingit aliquē alium ī existendo fieri: prius aūt quēq̄ꝫ esse alium q̄ꝫ sit hoc qđ est: nō est possibile. Namqꝫ primus homo priꝰ q̄ꝫ de illo esset homo aliquis: erat ipse homo: sed nō alius erat: cum ꝟo extitit de illo aliquis: ꝛ ille de quo extitit postq̄ꝫ hic fuit factꝰ est alius: ꝛ qui de illo extitit simul habuit esse: ꝛ alius factus est. Aut ergo spūssanctꝰ sicut dixi postq̄ꝫ fuit factꝰ est a patre alius: aut habet ī existēdo ꝓpter qđ alius diciẜ. Sed si postq̄ꝫ fuit cōtigit illi aliū esse a patre cū nō

ſit alia pſona niſi qm̄ ali⁹ ē ab illo: nō
fuerūt ille ſꝑ tres pſone: qꝛ iſta nō ſꝑ
fuit ſi, nō ſemꝑ fuit ſpūſſanct⁹ alius a
patre. Quō itaqꝫ falſa ſunt hec: pa/
tet: qm̄ in exiſtēdo habet vnde alius
eſt. Eſſe aūt nequit: niſi aut ex aliquo
ſicut filius: aut ex nullo ſicut pater.
Qđ ſi ex nllo queadmodū pr̄ exiſtit:
aut ita exiſtit vnuſqſqꝫ ꝑ ſe vt neuter
ab altero quicq̄ꝫ habeat: & ſūt duo dij
pater ⁊ ſpūſſanct⁹: aut qm̄ vn⁹ deus
eſt ſi vterqꝫ de nllo eſt penitus: nihil
inuenlri valet ī fide chriſtiana vnde
ſint ab inuicē alij: ſed vn⁹ idēqꝫ pater
⁊ ſpūſſanctus ⁊ vna pſona: q̄ vera fi/
des abhorret. Nō eſt ergo verū ſpm̄
ſanctū a nullo eſſe. Si aūt eſt ab aliq̄
nō eſt niſi ex deo qui eſt pater ⁊ fili⁹
⁊ ſpūſſanct⁹. Sed a ſeipō nequit eē:
qm̄ nulla pſona a ſeipſa pōt exiſtere
niſi ſola patrl. Quare ſi q̄s eū negat
eſſe a filio: negare nequit illū a patre
eſſe. Si quis aūt dicit: quia licꝫ non
habeat eſſe de patre: tamē ꝑ ꝓceſſio/
nem alius poteſt intelligi. Ad hoc q̄ꝫ
reſpondendū arbitror ne poſſit ali/
quid in hac queſtiōe noſtre obijci aſ/
ſertioni: cui noſtra reſponſio non ob/
uiet: nec mireť aliquis me tm̄ in hoc
cōmorari: qm̄ non parue auctorita/
tis erat ille inter ſuos quem ſenſi non
ſentire ſpiritūſanctū hoc qđ eſt ha/
bere ex patre: nec tūc habui oportu/
nitatē reſpondendi.

Si ergo ſanctū ſpiritū dicere
vult ex ſola ꝓceſſione alium
eſſe a patre: licꝫ nō ſit ex illo:
intelligit aut idipſuꝫ eſſe ꝓcedere de
patre: ſolūmō qđ eſt mitti vel dari a
patre: vt cū mittit vel dat eum pater:
tūc tm̄ procedat a patre: aut hoc eſſe
ꝓcedere qđ eſt de patre eſſe ſi idē eſt
ꝓcedere qđ eſt dari vel mitti: ꝓcedit
pariť a filio: ſicut a patre ſpūſſanct⁹:
qm̄ ab illo ſimiliť mittiť ⁊ dať. Itē
ſi nō eſt aliud ſpūiſancto ꝓcedere q̄ꝫ
mitti vel dari: nō ē ali⁹ a pr̄e: nec ꝓce/
dit a patre niſi cum dať vel mittiť qđ
nemo puto intelligit. Semper enī eſt
alius a patre ſpūſſanctus etiam ante
creaturā: non aūt dať vel mittiť niſi
creature: nec tamē dicendū eſt qđ ac/
cidat ei dari vel mitti. Nā cum ipſe
ſit vbiqꝫ ⁊ īmutabilis: accipiēti qui/
dem accidit aliquid: qꝛ circa illū fit
qđ prius nō erat ⁊ abeſſe poteſt: cir/
ca ſpiritūſanctū xͦo nihil fit qđ non
erat. Cum enī cecus in luce nō ſentit
lucē: nō magis nec minus habet ali/
quid lux: etſi depulſa cecitate ſentiat
cecus lucē: circa illū fit motus nō cir
ca lucē. Patet itaqꝫ nō eſſe ſpm̄ſan/
ctū aliū a patre ꝑ ſic intellectā ꝓceſ/
ſionē: vt non ſit aliud illi ꝓcedere q̄ꝫ
dari vel mitti. Eſt quoqꝫ patens eum
ꝑ ꝓceſſionē habere eſſe de patre: ⁊ ꝑ
hoc aliū eſſe a patre: ſicut filius non
per aliud eſt a patre alius q̄ꝫ per hoc
quia de illo exiſtit. Eſt igitur deus de
deo ⁊ ꝓcedit de deo: qꝛ ⁊ ipſe eſt de⁹
⁊ pater deus: de quo ē ⁊ ꝓcedit. At
ſi dicimus duas ſpūſſancti poſſe no/
minari ꝓceſſiones: vnā qn̄ exiſtit de
pr̄e: alterā qn̄ dať vl̄ mittiť: Nō pu/
to hoc eſſe negandū ſi vnaqueqꝫ in
ſuo ſenſu accipiť. De illa quippe ꝓ/
ceſſione qua dať vel mittiť: non incō
grue dominū ſic dixiſſe intelligim⁹:
Spiritus vbi vult ſpirat: ⁊ vocē eius Ioh. 3.
audis ⁊ neſcis vnde veniat aut q̄ va/
dat. Sic enī hoc potuiſſe dici videť:
Neſcis vnde procedat aut quo rece/
dat. Cum enī datur quaſi de occulto
venit ⁊ ꝓcedit: cum xͦo ſbtrahiť ve/
lut ad occultum vadit ⁊ recedit. De
hac ꝓceſſione poteſt dici: quia idem
illi eſt ꝓcedere qđ mitti. Siue igitur
nō procedat niſi exiſtendo de patre:
ſiue non niſi cum datur aut mittiť ad
ſanctificandā creaturam: ſiue vtroqꝫ
modo ꝓcedat: ſequiť vt procedat de
filio. Si enim eſt đ patre: deus eſt de
deo: vnde probať vt dictū eſt eſſe q̄ꝫ
de filio ⁊ ꝓcedere ab illo. Nāqꝫ ꝓce
dit de quo eſt ⁊ de illo exiſtit a q̄ pro/
cedit. Si xͦo tunc tm̄ ꝓcedit cū mit/
titur vel datur: ꝓcedit a filio a quo
datur ⁊ mittiť. Qđ ſi vtroqꝫ modo
ꝓcedit: pariť vtroqꝫ modo ꝓcedere
cognoſcať a filio. Ecce videmus ſpū

ritũsanctũ esse de deo et procedere de deo: qđ nõ est positum in pfato symbolo. Si ergo ideo negãt eum esse et pcedere de filio: quia ibi tacetur: negent esse similiter eum de deo et pcedere: quia ibidem nõ dicitur. Aut si hoc diffiteri nequeũt: non timeant cõfiteri nobiscũ spiritũsanctũ esse et pcedere de filio: quoniã hec in eodem symbolo nõ inueniunt. Ac si dicent: satis ibi significat: quia est et pcedit de deo: quia a patre pcedit: qr pater est deus: et nos similiter dicimus: quia aperte monstrat procedere de filio: cum dicit pcedere de deo: quia filius est deus. Interrogo eni utrum ideo intelligendus sit spũssanctus esse de patre: quia de deo est: aut idcirco esse de deo: quia est de patre: licz eni inuicem alterũ altero probet. Si eni est de patre est de deo: et si est de deo est de patre: qm nulla supradicta obuiat relatio: non tamen similiter inuicẽ sunt alterũ alterius causa. Nã si esse spiritũsanctũ de patre est causa ut sit de deo: cum dicit esse de patre: nõ est intelligendũ qđ sit de hoc quod pat est deus: id est de diuina essentia: sed de hoc qđ deus pat est: id est de hoc unde refert ad filiũ. Erit igit diuina essentia in spũsancto: non de deitate patris: sed de relatione: qđ stultissimũ est dicere. Quis et si hoc uelit aliquis accipere: nõ minus sequit spiritũsanctũ de filio q̃ de patre procedere. Nempe nulla relatio ẽ patris sine relatione filij: sicut nihil est filij relatio sine patris relatione. Si ergo alia nihil est sine altera: nõ potest aliquid de relatiõe patris esse sine relatione filij. Quare sequit spiritũsanctũ esse de utraqz si est đ una. Itaqz si est de patre sm relationẽ: erit simul et de filio sm eũdem sensum. Uerum quia nemo tam insipiens est qui hoc opinet. Credendũ et confitendũ est ideo de patre spiritũsanctũ esse: quia est de deo. Non autẽ magis est pater deus q̃ filius: sed unus solus verus deus pater et filius. Quapropter si spiritussanctus ẽ de patre: quia est de deo qui pater est: negari nequit eẽ quoqz de filio cũ sit de deo q̃ est filius.

c Onsideremus etiã qđ dñs dicit in euangelio: Ait eni: Hec est vita eterna: ut cognoscãt te solũ verũ deum et quẽ misisti iesum christũ. Jok.17. Aut ergo ita intelligedus est iste solus verus deus: ut cũ nominamus solum patrẽ nõ significet ille solus verus deus: neqz quãdo nominamus solũ filiũ: sed tũc solũmodo intelligat iste solus verus deus: quãdo simul dicimus patrẽ et filiũ. Aut solus verus deus intelligit: cũ noĩamus aut solũ patrẽ: aut solum filiũ: aut si solo patre nomĩato: aut solo filio: nõ intelligit solus verus deus sine adiectiõe noĩs alterius: nõ est pr pfectus neqz filius pfectus deus: s est deus cõpositus ex patre et filio. Sed credimus patrẽ esse pfectũ et solũ verũ deũ: et filiũ similiter pfectũ et solum verũ deum. Cũ ergo nominamus patrẽ solum: aut filiũ: nõ aliud intelligimus excepta relatione qua referunt adinuicem: q̃ solum verum deum et eundẽ [illegible] in utriusqz platione cognoscimus. Itaqz cũ dixit dñs: Hec est autẽ vita eterna ut cognoscãt te solũ verũ deũ et quẽ misisti iesum christũ: si addidisset dicens: et de hoc solo vero deo procedit spũssanctus: quis auderet separe filiũ ab illa pcessione cũ ille solus verus deus nõ magis aut minus sit pater q̃ filius? Quapropter si idem solus verus deus intelligit cum solus pater dicit aut filius: et cũ ambo simul nomĩant: quid aptius q̃ quia de solo vero deo qui pater est et filius pcedit spũssanctus: cũ dicit a patre pcedere? Quare sicut intelligeret de filio pcedere si idem filius dixisset de solo vero deo illũ pcedere: qñ dixit se et patrẽ solũ verum deũ esse: ita cum dicit eum de patre pcedere: absqz dubio eum de se significat procedere. Dicit etiã dominus: Paraclytus spũssanctus quẽ mittet pater in nomine meo. Joh.14. Et cum aũt venerit ille paraclytus quẽ ego mittã Ibid.15.

vobis a patre. Quid ergo intelligen
dū est cū dicit: Quē mittet paṫ ī no/
mine meo : an qꝛ spūſſanctꝰ habebit
nomē eius: et cū mittet pater spiritū
sanctū :idem sit qđ mittere filiū? Sed
qđ ait: Quē ego mittā vobis a pr̄e:
nō recipit hūc sensum: qꝛ eundē ipm
spm̄ quē mittit pater: mittit filiꝰ: neqꝫ
mittit filiꝰ filiū. Deniqꝫ nusqꝫ legimꝰ
⁊ oīno negamꝰ spm̄sanctū esse filiū.
Quid itaqꝫ est: Quē mittet pr̄ in no
mine meo: nisi quē paṫ mittet: filiꝰ qꝫ
mittet? Sic cū dicit: quē ego mittā a
patre: nō est aliud qꝫ ego mittā ⁊ pr̄.
Filiꝰ nāqꝫ ē nomē illiꝰ q dicebat: mit
tet pater ī noīe meo. Nō est ḡ aliud:
Mittet pr̄ in noīe meo: nisi mittet pr̄
in noīe filij. Quid igiṫ est: mittet pr̄
in nomīe filij: nisi mittet paṫ tanqꝫ si
mittat filiꝰ: vt in missiōe pr̄is: missio
intelligaṫ filij? Qđ xp̄o ait: quē ego
mittā vobis a pr̄e: quō intelligendū
est? Utiqꝫ a quo eū mittit filiꝰ ab eo
mittiṫ: Mittit autē eū a patre. Ergo
a patre mittiṫ. Sed ille mittit a quo
mittiṫ. Paṫ itaqꝫ mittere intelligiṫ
cū filiꝰ dicit: Ego mittā a pr̄e. Quid
est ḡ: Ego mittā a pr̄e: nisi ego mittā
tanqꝫ si pater mittat: vt vna ⁊ eadē
sit missio mea ⁊ patris? Cū itaqꝫ filiꝰ
tanta diligētia ostēdat vnā esse mis/
sionē patris ⁊ suā: vt nec pater mit/
tat nisi cū filiꝰ mittit: nec filiꝰ mittat
nisi cū mittit pater: Quid vult signi/
ficari: aut quid vult intelligi: nisi qꝛ
nō aliṫ se habet ad patrē spūſſāctꝰ et
aliter ad filiū: nec magis est vnius qꝫ
alterius. Quobrē nimis difficile: imo
impossibile est ostēdere quō nō ꝓce/
dat ab vtroqꝫ. Unde eēm est filio cū
patre dare simul vel mittere spm̄san/
ctū: ⁊ hunc esse vtriusqꝫ si simul non
est de vtroqꝫ? Cur eēm magis dat filiꝰ
spm̄sanctū qꝫ spūſſāctꝰ filiū? Aut cur
magꝭ spūſſanctꝰ ē filij qꝫ filiꝰ spūsācti
nisi qꝛ filiꝰ nō est ita de patre simul ⁊
de sancto: sicut spūſſanctꝰ ē de patre
simul ⁊ de filio? Si ḡ spūſſanctꝰ non
est de filio nō detur a filio: nec dicaṫ
esse filij sic filiꝰ nō daṫ a spūsancto:
nec diciṫ esse spūſſanctꝰ: qm̄ nō est đ
spūsācto. Si aūt dicūt: qꝛ spūſſanctꝰ
mittit etiā filiū: sic idē ipe dic ꝑ ꝓphe
tā Et nunc dn̄s deus misit me ⁊ spūs Esa.48.
eiꝰ: hoc ſm hoīem quē gerebat intel/
ligendū est q patris ⁊ spūſſancti vna
volūtate ⁊ dispositiōe mūdū redem/
pturꝰ ī mūdo apparuit. Quero tn̄ ab
his q negāt spm̄sanctū esse ⁊ ꝓcede/
re de filio: quō intelligāt eum sic esse
spm̄ filij vt filiꝰ tanqꝫ suū spm̄ illū mit
tat: An putant qꝛ pr̄ dedit filio spm̄
suū tanqꝫ a se nō habēti: aut enī ha/
bet a se: aut ab alio. Sed ab alio non
pōt hr̄e nisi a pr̄e. Accepit igiṫ a pa/
tre a quo habet ⁊ dedit ei pater spm̄
sanctū vt a se nō habēti. Hic ostēdāt
cū eq̄les sint pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūſſanctꝰ
⁊ vnusqꝫ sibi sit sufficiens: que fuit
causa: vel que indigētia filij vt pater
daret ei spiritū suū magis qꝫ spūisan/
cto filiū suū. Nō negamꝰ hoc modo
habere filiū spm̄sanctū a patre: quia
a quo habet esse: ab eo habet vt de se
spm̄sanctū existentē habeat: sicut pa/
ter: qm̄ idē esse est patris ⁊ filij. Nō
est eēm idem accipere a patre essentiā
de qua ꝓcedit spūſſanctꝰ ⁊ accipere
a patre spm̄sanctū. Cū enī diciṫ ha/
bere a patre essentiā de qua spūſſan/
ctus ꝓcedit: nulla mōstraṫ indigen/
tia filij. Cū xp̄o diciṫ: qꝛ filiꝰ accipit
a patre spm̄sanctū quē đ se nō habet
sicut pater: videṫ significari filius qsi
minus aliquid hr̄e qꝫ habeat paṫ: ⁊
velut ad supplementū ei dare spiritū
sanctū. Sed non apparet cur magis
egeat filiꝰ spūsancto qꝫ spūſſanctus
filio. Si enī respōdeṫ ad hoc datum
esse spiritū sanctū filio: vt cū ipe cum
patre quoqꝫ daret eundē spm̄sanctū:
par illi cū patre gr̄a imputareṫ. Ter/
rena est hec opinio ⁊ lōge ab intelle/
ctu diuinitatis extranea vt tanqꝫ hō
homini deus deo indigēti subueniat.
Nāqꝫ si dat paṫ spiritū sanctū filio:
dat deus deū deo: pater enī deꝰ ⁊ fi/
lius deus ⁊ spūſſanctꝰ deus ⁊ vnus
id emqꝫ deus. Non autē legimꝰ deū
a deo deū accipere: nisi hoc dicaṫ cum

deus ē de deo: vt filius ⁊ spū ſſanct⁹.
Dicit̄ ergo spiritussanctus filij spiri/
tus: nō ob aliud nisi q2 ex ipso est.
h Post resurrectionē legim⁹: q2
p insufflauit domin⁹ in discipu/
Job.20. los suos: ⁊ ait illis: Accipite
spiritū sanctū. Quid sibi vult ista in/
sufflatio? Scimus enim quia flatus
ille q̄ de ore eius tūc ꝓcessit: nō erat
spiritussanctus. Non ergo credimus
illam insufflationē sine aliquo myste
rio factam esse. Quid igitur rectius
hic intelligi potest aut apertius: q̄
hoc ideo illum fecisse vt intelligere/
mus spiritū sanctū de illo procedere.
Ac si diceret: Sicut videtis hunc fla
tum ꝑ quem vobis spiritū sanctū: si/
cut sensibilibus insensibilia significa/
ri queunt: significo de intimo corpo/
ris mei ⁊ de ꝑsona mea ꝓcedere: ita
scitote spiritū sanctū quem vobis per
hunc flatum significo: de secreto dei/
tatis mee ⁊ de mea ꝑsona procedere.
Unam enī ꝑsonam verbi et homīs:
⁊ in ea duas naturas: diuinā scilicet
⁊ humanā credimus ⁊ confitemur.
Sed dicent forsitan: flatus vtiq3 ille
non erat de substantia humana: ⁊ tn̄
q̄si suū illū emittebat. Quapropter
docemur ꝑ huiusmodi spiritussancti
dationem: quia cum dat filius spiritū
sanctum: dat ⁊ mittit suum spiritum
sed nō de sue diuinitatis essentia. Di
cant igitur si qui hoc opinant̄: quia
sicut flatus non est humana natura
cum emittit̄ ab homine: ita spiritus/
sanctus non est diuina substantia: cū
datur vel mittit̄ a deo filio: qđ nul/
lus confitet̄ christianus. Dicāt etiā
Ps.32. cum audiūt: Verbo domini celi fir/
mati sunt: ⁊ spiritu oris eius oīs vir/
tus eorum: Si ibi non negant intel/
ligendum per spiritū oris domini spi
ritū sanctū: non illum esse de essentia
domini cui⁹ oris spiritus dicit̄: quia
spiritus qui ex ore solet hominū pro/
cedere: non est de substantia illius de
cuius ore procedit. Or si non au/
dent dicere spiritū scilicet dei: nō esse
de essentia dei: ⁊ per verba rerum sen
sibilium: id est per spiritū oris intel/
ligūt spiritū sanctum de secreto eius
essentie procedere: cuius oris spirit⁹
dicit̄: fateant̄ etiam eundē spiritum
sanctum de illius essentia ꝓcedere:
cuius labiorū spiritus dicit̄. Legim⁹
enim ī ꝓpheta de christo: Quia spi/ Esa.11.
ritu labiorū suorū interficiet impiū.
Aut ergo ostēdant diuersitatē inter
spiritum oris ⁊ spiritū labioꝝ: quod
fieri nequit: aut pariter cōcedant spi/
ritū sanctū ꝓcedere de illo cui⁹ oris
⁊ de illo cuius labiorum spirit⁹ desi/
gnatur. At si dicunt nequaq̄ per spi/
ritum labiorum ibi intelligi spiritu3
sanctū debere: sed verba ꝑdicationis
eius: que ex isto aerio spiritu huma/
no inore formauit: quia verbis suis
interficiet impium: cum docendo ab
homine auertit impietatē. Nō vtiq3
hoc faciunt verba sensibilia ⁊ iste spi
ritus sensibilis: sed spiritussanct⁹ de
quo dicit deus per ꝓphetam: Aufe/ Ezech.11
ram cor lapideum de carne vestra: et
dabo vobis cor carneum: ⁊ spiritum
meū ponam in medio vestri. Spiri/
tus ergo sanctus interficit impiū: cū
cor eius conuertitur ab impietate ad
pietatem. Qđ si intelligimus in illo
impio antichristū quem dominus ie/
sus interficiet spiritu oris sui: nō pu/
to q̄ aliquis attribuat virtutem illā
spiritui vocis humane tantū quātū
spiritui diuino. Si ergo spū ſſanctus
intelligitur in his dictis: cum pariter
dicat̄ spiritus oris domini cuius ver
bo celi firmati sūt: id est patris: ⁊ spi/
ritus oris domini iesu: ⁊ spiritus la/
biorum eius: nō apparet cur magis
intelligi debeat procedere de ore pa/
tris q̄ de ore filij. Et si per os patris
intelligimus essentiā patris: Nō enī
est aliud os eius q̄ essentia eius: vt
sicut verbū domini est đ essentia ei⁹:
ita spūs oris ei⁹ nō sit nisi de essentia
eius: quid apertius q̄ sicut spiritus
oris patris est đ essentia patris ⁊ ꝓ/
cedit: ita spiritus oris ⁊ labiorū filij

de filij essentia sit ⁊ procedat. Puto
eñ quia nemo intelliget simpliciter
Ps̃.32. vbi dictũ est: Uerbo domini celi fir/
mati sunt: ⁊ spiritu oris eius omnis
virtus eorũ: verba transitoria ⁊ spi/
ritũ ꝗ de hoc aere assumpt⁹ ꝑ loquẽ/
tis os emittit̃: ſ quomodocũqꝫ hoc
aliquis exponere conetur: sufficit ꝙ ĩ
illa insufflatiõe domini ĩ discipulos
cuius feci mentionẽ: factuꝫ est ad si/
gnificandũ quia de eiusdẽ ꝑsone se/
creto ꝓcedebat ille spiritus quẽ da/
bat: de cuius occulto spiritus ille ꝓ/
cedebat quẽ insufflabat. Deniqꝫ cũ
scptura diuina significat aliqđ secre/
tũ ꝑ sensibiliũ similitudines: non per
omnia q̄ significant et significant̃: si/
milia possunt esse. Non enĩ hoc esset
similitudo sed idemtitas: nisi forte
quis dicere voluerit illam insufflati/
onem ita simpliciter esse factam a sa/
pientia dei sine omni spirituali signi/
ficatiõe: Sed neminẽ puto ita insen/
satum vt hoc sentiat. Item filius di/
Job.16. cit de spũsancto: Non enim loquet̃ a
semetipso: sed quecũqꝫ audiet loque/
tur. Quid ẽ: Nõ loquet̃ a semetipso:
nisi ab alio habet qđ loquet̃? Et ꝗd
est: ab alio habebit qđ loquet̃: nisi ab
alio habebit scientiaꝫ eorum que lo/
quet̃? Unđ postq̃ꝫ dixit: Nõ loquet̃
a seipso: addidit: sed quecũqꝫ audiet
loquet̃. Quid est audire spiritũ san/
ctũ: nisi quasi discere? Et quid ẽ disce
re: nisi scientiã accipere? Si ergo sciẽ/
tia eius nõ est aliud nisi essentia ei⁹:
ab illo habet essentiã a quo audit ea
que loquet̃: ⁊ que docet: quoniã idẽ
est illi loqui qđ docere. Non audit
autem neqꝫ habet essentiam ab alio
nisi a patre ⁊ filio. Uerũ si habet esse
a patre ſm supra dictã rationem: ha/
bet etiã ⁊ a filio. Unde ⁊ idem filius
Ibidem. dicit: Ille de meo accipiet ⁊ annun/
ciabit vobis. Quippe quid est aliud
hoc dicere: q̃ꝫ a me audiet: hoc est a
me sciet quod annũciabit vobis? Cũ
dixit: Quecũqꝫ audiet loquetur: non
determinauit a quo audiet. Cum vo
ait: De meo accipiet: ne ꝗs soli patri
attribuat: quod ab alio audit: aperte
se esse: a quo sicut a patre scientiã siue
essentiam accipiat: demõstrat. Sicut
enim cum dicit̃: Nõ loquet̃ a semet/
ipso: sed quecunqꝫ audiet loquet̃: si/
gnificat̃ ab eo esse ⁊ procedere a quo
audit: Ita cũ profert filius: De meo
accipiet: palam ostendit eum de suo:
hoc est de essentia sua essentiam ha/
bere ⁊ ꝓcedere. Quod enim diuina
essentia non est: sub spiritusancto est:
nec ipse accipit aliquid de hoc quod
sub se ẽ. Quare cũ fili⁹ dicit: De meo
accipiet: non aliud ibi suum signifi/
cat q̃ꝫ suam essentiam. Illud forsitan
quod dixit filius: de meo accipiet: ali
ter conabunt̃ intelligere q̃ꝫ ego expo
suerim. Sed quid dicẽt vbi ait: Ne/ Math.11
mo nouit filium nisi pater: neqꝫ pa.
trem quis nouit nisi filius: aut cui vo
luerit filius reuelare? Audiuim⁹: qꝛ
nemo nouit patrem aut filium nisi pa
ter: aut filius: aut cui reuelat filius.
Non dicit auteꝫ: nemo: quasi nullus
homo: sed acsi diceret: nullus omni/
no. Quippe si hoc intelligeret: non
adderet: nisi pater: quia pater nõ est
homo. Et cum ait: neqꝫ patrem quis
nouit. In hac monosyllaba dictione
videlicet quis: non magis intelligit̃
humana q̃ꝫ quelibet ꝑsona. Omnino
igitur nullus habet hanc noticiam
nisi pater ⁊ fili⁹: ⁊ cui filius idem re/
uelat: Aut itaqꝫ spũssanctus non co/
gnoscit patrem ⁊ filium: quod impiũ
est opinari: aut filius reuelat ei sui et
patris scientiam: que nõ est aliud q̃ꝫ
eiusdem spiritussancti essentia. Qꝛ si
dicunt: quia licet filius q̃ꝫtum ad ꝓ/
nunciationem attinet: nullũ ad hanc
admittit noticiam nisi se ⁊ patrem: ⁊
cui ipse reuelat: non tamẽ spiritũ san/
ctũ: aut ab illa separatũ: aut illum a
filio accipere fatendum est: quoniam
pater ⁊ filius nõ se cognoscunt: nisi ꝑ
hoc ꝙ vnum sunt cum spiritusancto.
Et ideo cum ait: patrem ⁊ filium in/
uicem se nosse: intelligẽdus est simul

spiritussanctus. Et cum reuelat filius
non spirituisancto sed creature reue/
lat. Si inquam hoc dicitur: nos statim cōstāter
inferemus: Ergo si vbi apte veritas sermo
quam verba oris eius pnunciāt: negat spi
ritūsanctū nosse: nisi reuelante filio
patrem et filium: dicunt nos non tā/
tum verba attendere debere quantū
vnitatem essentie: que vna tribus et
inseparabilis est: multo magis debemus
huius vnitatis seruare cōsequētiam:
de qua supra locutus sum cum eā nul/
lo: aut scripto: aut sensu negat aucto/
ritas: nec profert aliquid quod contra/
rium sit: aut aliquo modo repugnet.
Eligant itaque greci vnū de duobus si
aperte volunt veritati resistere: aut
scilicet spiritūsanctū non nosse patrē aut
filiū nisi reuelante filio: aut propterea
quia in hoc quod per se cognoscūt pater
et filius vnū sunt cum spūsancto: quoniam
ipsi dicuntur se nosse cōsequi ex necessita
te: vt in eadem noticia intelligatur spi
ritussanctus. Nempe nihil est mediū
si volunt hanc noticiam a spūsancto
aut veritatē a verbis penitus abdi/
care: Que vtraque execratur vera con/
Math.11 fessio. Sicut enim ait veritas: Nemo
nouit filiū nisi pater: neque patrem quis nouit
nisi filius: et cui voluerit filius reue/
lare. Siquidem eligūt spiritū sanctū
nosse patrē et filiū per reuelationē filii:
habet a filio nosse: quod nō est aliud illi
quam esse. Est igitur et procedit a filio: quoniam
ab illo pcedit a quo est. Si autē di/
cunt: cum pater et filius dicuntur nosse
se: quia essentia per quā se noscūt eadē
est spūisancto: cōsequi spiritū sanctū
eiusdē esse consortē noticie: cū legitur
illū a patre pcedere: de quo ait filius:
Joh.10. Ego et pater vnū sumus: confiteantur
nobiscū: propter essentialem idemtita/
tem patris et filii: illū a filio pculdu/
bio pcedere.

Si vero obiicitur cum dicitur: filiū
a patre nasci: et spiritūsanctū
a patre et filio pcedere: quia
quosdā gradus et quedā interualla
cōstituimus quasi spūssanctus esse nō pos/
sit nisi filius prius nascatur a patre vt poste/
rior filio sit spūssanctus: et ideo rectius
dici quod pariter sint a patre filius nascēdo et
spūssanctus pcedēdo: ita vt nec filius a
spūsācto sit: nec spūssanctus a filio: sicut
splēdor et calor pariter sunt de vno sole:
nec splendor a calore est: nec calor a
splēdore. Si inquam hoc aliquis nostre obiicit
assertioni: Respondemus: Nos nec gradus di
gnitatis ponimus in deo quod vnus est: nec
in existēdo filiū de patre: aut spiritumsan
ctū de patre et filio interualla in eterni
tate que est extra omne tempus statuimus.
Similiter enim oēs christianā fidē tenētes
confitemur: nec minorē: nec posteriorē
filiū esse patre: quamuis nō nisi de illo sit.
Ita quoque nos quod dicimus spiritumsanctū de fi/
lio esse siue pcedere: nec minorē: nec
posteriorē cum filio fatemur. Nempe
quamuis splēdor et calor de sole pcedāt:
nec possint esse nisi sit ille de quo sūt:
nihil tamen prius aut posterius in tribus:
in sole: et splēdore: et calore intelligi/
mus: multo itaque minus cū hec in rebus
temporalibus ita sint: in eternitate que tempore
nō clauditur predicte tres persone in existē/
do susceptibiles interualli possint in/
telligi. Quod autē dicitur: quia filius
et spūssanctus sic possunt esse de so/
lo patre: vt nec filius sit de spūsancto:
nec spūssanctus de filio: sicut splēdor
et calor simul pcedūt de vno sole: vt
alter non sit de altero: non recte hoc
nobis opponitur. Cum enim dicimus fi/
lium de patre: et spiritū sanctū de pa/
tre esse: filiū fatemur deū et spiritū san
ctū deū esse de patre deo: et has tres
personas vnū solum deū esse: et idipsum
esse de eodem ipso. In sole vero nō di/
cimus solē esse de sole: cum splendor
aut calor est de sole: nec idipsū esse so
lem: et quod est de sole: nec illa tria vnū
esse solē. Nam si sol et splendor vnus
esset sol: aut si sol et calor similiter vnus
sol esset: necesse esset aut splendorem
esse de calore cū esset de toto sole: qui
idipsum esset quod calor: aut calorem de
splēdore esse quam de sole haberet esse quam
nō a splēdoris differret essentia. Po
namus tamē filiū et spiritū sanctū ita
pariter esse de solo patre: sicut calor

⁊ splendor sunt de vno sole. Sed si ita est: vnde habent qui hoc dicūt ꝙ spiritū sanctū confitent̄ esse filij: ⁊ filium negant esse spiritussancti? Nā sicut nulla ratio admittit vt calor sit splendoris: aut splendor caloris: ita non patit̄ veritas vt spiritussanctus magis sit filij ꝙ̃ filius spiritussancti. Quapropter si negare nō audēt spiritū sanctū esse filij: negent filiū ⁊ spiritū sanctū ita esse pariter de solo patre: sicut sunt splēdor ⁊ calor de vno sole. Quare si hoc nobis obijciūt qḋ dixi de splendore ⁊ calore solis: nec cum illis: nec cōtra nos est.

s
Icut nobis dicit̄ ne oīno separent filiū a patris cōmunione in hac spiritussancti pro‑
R
cessione: asserūt eum de patre per filium ꝓcedere. Sed hoc quomō intelligi possit: non videtur: ꝑsertim cum nusq̃ legant vnde hoc aperte ꝓbare queant. Nā si hoc sibi suffragari exi‑
Roma. 11 stimant qḋ legimus de deo: Quia ex ipso ⁊ ꝑ ipsum ⁊ in ipso sunt omnia: vt ex quo sunt oīa sit pater: ⁊ ꝑ quē filius: ⁊ in quo spiritussanctꝰ: ⁊ inter omnia que sunt ꝑ filiū spiritussanctꝰ accipit̄. Hoc quidem ꝙ ex patre sint omnia ⁊ per filiū ⁊ in spū sancto: sine scrupulo accipimꝰ: illud xͦo ꝙ spiritussanctus sit inter omnia que sic esse dicit apl̄us: nimis est scrupulosum asserere. Impossibile nāq̃ ē vnā quālibet de illis tribus ꝑsonis inter illa omnia claudere ⁊ duas alias excludere. Or si pater ⁊ filius sunt inter omnia que sunt ex patre ⁊ ꝑ filium ⁊ ī spū sancto: videat mēs rōnalis quāta sequat̄ confusio. Cum ergo dicat apostolꝰ: Ex ipso: ⁊ ꝑ ipsum: ⁊ in ipō sunt omnia: intelligere debemus sine dubio omnia creata a deo que ita sūt ex ipso: ⁊ ꝑ ipsū: ⁊ in ipso: sicut aliud ex alio: ⁊ ꝑ aliud: ⁊ in alio. Quicq̇d enim factū est non est idē deo: sed ab illo aliud. Spiritus autē sanctus nō est aliud sed idēipsum qḋ pater ⁊ filius: vtiq̃ nihil aliud intelligi potest quo ōndi possit spiritū sanctū ꝑ filiū de patre (sicut aiunt) ꝓcedere. Cum enī pater ⁊ filius non differāt in vnitate deitatis: nec spū ssanctus ꝓcedat de patre nisi de deitate: si eadem deitas est filij: nequit intelligi quō procedat de deitate patris per deitatem filij ⁊ nō de eiusdem filij deitate: nisi forte q̇s dicat spiritū sanctū non ꝓcedere de deitate patris sed de paternitate: nec ꝑ deitatē filij sed ꝑ filiationem: que opinio sua se patenti fatuitate suffocat. Or si dicit: quia cum dico illum ꝓcedere de deitate patris ⁊ filij: nō possumus deitatē spū ssancti ab hac patr̄ ⁊ filij deitate separare: quoniā vna ⁊ eadem est deitas triū: ⁊ ideo sequi: si de deitate patris ⁊ filij ꝓcedit: de sua quoq̃ eum ꝓcedere: ⁊ ob hoc spiritū sanctū de seipso procedere. Ad hoc tam supreme sufficienter memini respōdisse: quia nulla ꝑsona ex seipsa esse potest: nā sicut filiꝰ cum est de patris essentia q̃uis nō sit alia sed eadem filij essentia que ē patris: non tamē est de seipso sed de patre solo: ita spiritussanctꝰ cum est de essentia patr̄ ⁊ filij: que est eadē illi: nō tn̄ est de seipso: sed tm̄modo de patre ⁊ filio. Dicēt: Cur nō similiter dicere possumus spiritū sanctū de patre per filium procedere: sicut dicimus a patre omnia ꝑ verbū facta qḋ ē filiꝰ? Sicut enim cum pater facit ꝑ verbū suum: non facit per aliud q̃ per hoc quod ipse est, hoc est per essentialem potestatē: que est eadem verbi: ⁊ nō dicitur tamē facere nisi per verbum: Cur nō sil̄r dicimꝰ spiritū sanctū a patre ꝓcedere per verbū: cum nō procedat de patre nisi de hoc ⁊ per hoc quod idem est illi cum filio: q̃uis nō vt creatura sed vt idipsum de eodem ipso? Videamus quid sequat̄ si hoc dicimus: Et pax sit inter nos. Nempe que facta sunt a patre per verbū: facta sunt ab ipso verbo. Ipsum nāq̃ verbū dicit: Queciq̃ pater fecerit: hec ⁊ filius similiter facit. Dica‑ Joh. 5.
mus igitur: quia spiritussanctus cum procedit a patre per filiū: ꝓcedit ⁊ a

filio similit͛: ſicut que facta ſunt a pa/
tre per verbū: facta ſunt ſimiliter ab
ipſo verbo. Niſi forte intelligūt ſpi/
ritū ſanctū ꝓcedere de patre ꝑ filium
quēadmodū cum fons fluit ī riuum:
⁊ riuus colligit͛ in lacum: dicit͛ lacus
eſſe de fonte per riuum. Sed ibi non
eſt riuus ī fonte ſed extra fontē: ſicut
eſt filius in patre ⁊ non extra patrē.
Quare ſic non eſt ſpūſſanctꝰ de pa/
tre per filiū: ſicut eſt lacus de fonte ꝑ
riuum. Si tamē ſic eſt: negari nequit
eſſe de filio ꝙuis ſit de patre ꝑ filiū:
ſicut fatendum eſt lacū eſſe de riuo:
ꝙuis ſit de fonte per riuū. Qui enī
negat lacum eſſe de riuo: quoniā ꝑus
eſt de fonte riuus: dicat ſe nō eſſe de
patre ſuo ſed de adam: quoniā ꝑ pa/
trē ſuū eſt de adam. Dicat etiā filiū
ꝟginis nō eſſe ꝺ maria nec de dauid:
nec de abraā: qm̄ iſti prius fuerūt de
adam: ⁊ dicat falſum eſſe qꝺ dictum
Gen̄.22. eſt abrac: In ſemine tuo benedicent͛
Pš.131 omnes gentes. Et ad dauid: De fru/
ctu ventris tui ponā ſup ſedem tuā.
Lucé.1. Et ad mariā: Bn̄dictus fructus ven
tris tui. Dicatqꝫ chriſtū nō eſſe ſemē
horū vel fructū ſed ade: quoniā iſti
ab illo deſcēderūt. Sed neqꝫ de adā
eſt filius virginis ſm̄ hunc ſenſum:
ſed de limo de quo factus eſt adam.
At inferēt: Bn̄ dicimꝰ ſpm̄ſanctū nō
ꝓcedere de filio ſed de patre per fi/
lium: ꝙuis ſit de patre ⁊ de filio: ſi/
cut dicis lacum eſſe de fonte et de ri/
uo. De ꝓceſſiōis naqꝫ verbo queſtio
eſt inter nos: quā vos aſſeritis eē de
filio: nos negamus. Ecce em̄ videtis
riuū de fonte ꝓcedere quaſi de origi/
nali ꝑncipio: lacꝰ autē nō ꝓcedit ſed
colligit͛ de riuo: ꝙuis habeat eſſe de
illo. Ita igit͛ etſi ſpiritusſanctus ha/
beat eſſe de filio: nō tamē procedere
ꝓprie dicit͛ de filio ſed ꝺ patre quaſi
de ꝑncipio. Hoc forſitā diceret͛ recte
ſi filiꝰ naſcēs de patre ꝓcederet extra
patrē: ⁊ medio quodā ſpacio interue
niente ꝑus intelligeret͛ eſſe ſpūſſan/
ctus de patre ꝙ de filio: ſicut riuus
de fonte fluens extra fontē ꝓcedit: et
quodā interuallo in lacū colligit͛: et
prius eſt lacus de fonte ꝙ de riuo: ⁊
ideo eſt de fonte ꝑ riuū: nō de riuo ꝑ
fontē. Verū cum filiꝰ naſcens de pa/
tre nō exeat extra patrem: ſed in ipſo
manēs: nec loco: nec tpe: nec eſſentia
diuerſus ſit a pr̄e: ⁊ cū vnū ſit idēqꝫ
patri ⁊ filio id vnde ꝓcedit ſpūſſan/
ctus: nec intelligi pōt: nec dici debet
ſpm̄ſanctū ꝓcedere de patre ⁊ nō de
filio. Nō ꝗ videt͛ q̄ rōne dicat͛ ſpūſ/
ſanctꝰ nō ꝓcedere de filio: ſed de pr̄e
ꝑ filiū: cū etiā ſi ꝑ filiū nequeat nō ꝺ
filio. Si qͣs tn̄ vult dicere filiū de pa
tre ꝓcedere magis ꝓprie ꝙ ſpm̄ſan/
ctū de filio ꝙuis ſpūſſanctus de illo
ſit ſicut riuus: magis illi videt͛ ꝓce/
dere de fonte ꝙ lacus de riuo: nō cō/
cedat ſpiritūſanctū ꝓcedere de filio
de quo habet eſſe ſicut lacus de riuo.
Nos nō negamus naſcentem aliquo
mō ꝓcedere de illo de quo naſcit͛: et
ſpm̄ſanctū aſſerimus ſuo modo non
quaſi de duobus fontibꝰ: ſed vere de
vno fonte ꝓcedere: ita tn̄ vt nomen
natiuitatis: nec ꝓceſſio filij amittat:
nec ſpūſſancti ꝓceſſio recipiat. Non
eſt igit͛ cur magis dici debeat filius
ꝓcedere de pr̄e ꝙ ſpūſſanctꝰ de filio.
Iligentius cōſideremus quō
d lacus ſit de fonte pariter ⁊ de
riuo: vt ꝑ hoc ſic̄ ꝑ temporale
⁊ locale aliquid poteſt intelligi qꝺ
eternum eſt: cognoſcamus ſpiritūſan
ctū eſſe de patre ⁊ filio. Multa em̄ in
horū cōſideratiōe: ſicut ī epiſtola ad
venerabilis memorie vrbanū de in/
carnatiōe verbi ſcripſi: inueniunt͛ q̄
vni deo ⁊ tribus ꝑſonis ꝑ quādā ſi/
militudinē aptant͛. Conſtat enim ꝙ
vna eadēqꝫ aqua eſt que ⁊ fons ⁊ ri/
uus ⁊ lacus dicit͛: nō tres aque ꝙuis
tres ſint: fons: riuꝰ: ⁊ lacus. Diſcerna/
mus itaqꝫ inter fontē: riuū: ⁊ lacum:
⁊ videamus quomō ſingula hec cum
tria ſint in vna inntelligant͛ aqua.
In fonte quidē aq̄ ꝺ abyſſo aſcēdēs
ebullit: ī riuo de fonte deſcēdēs fluit:
in lacū colligit͛ ⁊ manet. Per fontē
ꝗ intelligit͛ aqua de abyſſo ebulliens

per riuum: q2 de fonte fluit ĩ lacū: q2
simul ibi coadunat. Uidemus autē
q2 riuus nō est de h̄ vnde aqua fons
dicit: sed de hoc qđ est: id ē de aqua:
nec lacus est de hoc vnde aqua dicit
fons aut riuꝰ: sed de ipsa aqua q̄ vna
⁊ eadē est in fonte ⁊ riuo. Non ergo
de hoc vnde differūt fons ⁊ riuus: ſ3
de hoc in quo vnū sunt lacus existit.
Si ergo nō magis fons est hoc vnde
lacus est q̄3 riuus: nequit intelligi la/
cus magis eē de fonte q̄3 de riuo. Sic
itaq3 cū dicit: deus pater aut filiꝰ aut
spūssanctus vna in tribus intelligit
essentia ⁊ vnus deus: quod nomē est
ipsiꝰ significatiuū essentie: ſ3 in patre
intelligit gignēs: in filio genitꝰ: et in
spūsancto singulari quodā ⁊ ineffa/
bili mō ꝓcedens. Quēadmodū igit
lacus nō est de hoc vnde diuersi sunt
abinuicē fons ⁊ riuus: sed de aqua ĩ
qua vnū sunt: ita spūssanctus nō est
de hoc vnde alij sunt abinuicē pater
⁊ filius: sed de diuina essentia in qua
vnū sunt. Si ergo non magis est pa/
ter hoc vnde spūssanctus est q̄3 filiꝰ:
intelligi nequit cur magis sit de pa/
tre q̄3 de filio. Qđ si dicūt nō eū esse
posse de duabꝰ causis siue ex duobus
ꝑncipijs: Respōdemus: q̄m sicut nō
credimꝰ spm̄sanctū esse de hoc vnde
duo sunt pater ⁊ filius: sed de hoc in
quo vnū sunt: ita nō dicimꝰ duo eiꝰ
ꝑncipia sed vnū principiū. Quippe
cū dicimꝰ: deum principiū creature:
intelligimꝰ patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctū
vnum principiū nō tria principia: si/
cut vnu3 creatorē nō tres creatores:
q̄3uis tres sint pater ⁊ filius ⁊ spūs/
sanctus: quoniā ꝑ hoc in quo vnum
sunt: nō ꝑ hoc in quo tres sunt est pa/
ter aut filius aut spūssanctus princi/
piū siue creator. Sicut igit q̄3uis pr̄
sit principiū: ⁊ filius sit principiū: ⁊
spūssanctus sit ꝑncipium: non tamē
sunt tria ꝑncipia sed vnum: ita cum
spūssanctus dicit esse de patre ⁊ de fi
lio: nō est de duobus ꝑncipijs: sed de
vno qđ est pater ⁊ filius: si tamē dici
debet deus habere principiū aut cau

sam. Principiū nāq3 videt non nisi
rei incipientis esse: ⁊ causa nō nisi effe
ctus aliciuꝰ: ⁊ spūssanctus nunq̄3 in/
cipit esse nec est effectus aliciuꝰ. Qđ
enim incipit esse: ꝓficit de nō esse ad
esse. Et nomē effectus rei que fit ap/
tari videtur ꝓprie. Quō tamē verū
est filium esse de patre: ⁊ spm̄sanctū
de patre ⁊ filio: si suo quodā ⁊ ineffa
bili modo intelligit: q̄m aliter ꝓfer/
ri nequit: dici nō incōgrue potest pa
ter quodāmodo ꝑncipiū filij: ⁊ pater
⁊ filius principiū spūssancti. Nec tn̄
duo cōfitemur ꝑncipia: vnum patrē
ad filiū: alterū patrē ⁊ filium ad spi/ Joh.14.
ritū sanctū. Sicut nō credimus aliū
deum patrē de quo est filius: ⁊ alium
deum patrē ⁊ filiū de quo est spiritus
sanctꝰ: q̄3uis de eodē deo siue de eo/
dem ꝑncipio suo quisq3 mō sit: alter
sc3 nascendo: alter ꝓcedendo: ſ3 quo/ Joh.16.
dam singulari ⁊ ineffabili mō intelli
git ista ꝓcessio. Processio nāq3 mul
tis modis dicit: de quibꝰ iste solita/
rius intelligit: sic natiuitas filij sin/
gularis cognoscit. Idipm̄ intelligit
si dicimꝰ patrē esse causam filij: ⁊ pa/
trem ⁊ filiū causam spūssancti. Non
em̄ duas possumꝰ dicere causas: aliā
videlicet filij: aliā spūssancti ſ3 vnā:
quēadmodū nō duo dij sunt sed vnꝰ
deus: de quo est filius ⁊ spūssanctꝰ.
I autē querit: cum dn̄s dixit: M
f Cum venerit paraclytus spūs Joh.15.
veritatis qui a patre ꝓcedit:
cur non addidit: ⁊ a filio: vel a me: si
sic voluit intelligi? Nō ē hoc inusita
tum in dictis illius: vt cum attribuit
aliq̄d patri quasi soli vel sibi vel spi/
rituisancto: velit in alijs intelligi qđ
de vno loquitur: Nam cum dicit:
Beatus es simon bariona: quia caro Mat.16.
⁊ sanguis nō reuelauit tibi: sed pat
meus q̄ in celis est: Nōne ipse filius ⁊
spūssanctus intelligēdus est reuelas/
se cum patre? Quoniā em̄ pater non
reuelat ꝑ hoc quia pater ē: sed ꝑ hoc
quia deus est: ⁊ idem deus est pater
⁊ filius ⁊ spūssanctus. Sequit: Ut
qđ reuelat pater reuelet filiꝰ ⁊ spiritꝰ

Math.11 ſanctus. Item cū dicit: Nemo nouit filiū niſi pater: neqꝫ patrē quis nouit niſi filiꝰ: ⁊ cui voluerit filius reuelare: quaſi ſolus filiꝰ cognoſcat ⁊ reuelet patrē: ⁊ ſolus pater cognoſcat filium: intelligendū eſt ibi reuelare et noſſe tribus ꝑſonis eſſe cōmune: qm̄ non ꝑ hoc ꝙ alij ſunt abinuicē: ſed ꝑ hoc ꝙ vnū ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ cognoſcūt ⁊ reuelant. Cum eñ dicit patrē noſſe filiū: ⁊ filiū noſſe patrem ⁊ reuelare ſe ⁊ patrē: apte vult intelligi: quia pater cognoſcit ſpiritū ſanctū: ⁊ filius noſcit et reuelat ſpm̄ ſanctū: qm̄ idipm̄ qđ ē pater ⁊ filiꝰ ē

Joh.14. ⁊ ſpūſſanctꝰ. Similiť cū dicit: Qui me videt: videt ⁊ patrē: nō eſt ſepandus ſpūſſanctus: qm̄ ꝙ videt h̄ vnde vnū ſunt pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ nō poteſt videre vnū de his tribus ſine alijs duobꝰ. De ſpūſancto ꝗꝫ dicit ad

Joh.16. apl'os: Cū autē venerit ille ſpūs veritatis docebit vos omnē veritatē: q̄ſi ſolus ſpūſſanctꝰ doceat omnē veritatē: cū nec ſine patre: nec ſine filio doceat omnē veritatē. Nō eñ ꝑ hoc qꝛ eſt ſpūs alicuiꝰ ſcꝫ patris ⁊ filij ſpūs: ſed ꝑ hoc ꝙ vnū eſt cū patre ⁊ filio: id eſt per hoc ꝙ deus eſt docet omnē veritatē. Videtis igiť quō in his q̄ poſui qđ vni q̄ſi ſoli attribuit ab alijs non poſſit ꝑſonis ſepari. Multa huiuſmodi in ſacra ſcriptura legimꝰ: vt qđ de vna ꝑſona ſingulariť diciť: indifferēter de tribꝰ intelligať. Quicquid eñ de vna ꝑſona ꝓnunciať: de alijs pariter oportet intelligi: niſi cū de hoc vñ alie ſunt: vt dixi: abinuicē obuiare cognoſciť. Quapropť cum credimꝰ ſpm̄ſanctū de prē ꝓcedere: qm̄ deus de deo: id eſt eſſentia ſpūſſācti de eſſentia patris q̄ vna eſt: tribꝰ eſſe intelligiť: neceſſe ē vt de filio eū ſimiliť eſſe cōfiteamur ſi filius nō eſt de illo: de hoc eñ ē ſpūſſanctꝰ qđ eſt filius ⁊ qđ eſt pater.

N ſ Ed dicet aliq̄s: ideo intelligimus filiū ⁊ ſpm̄ſanctū reuelare qđ ſolus pater reuelare dicitur: ⁊ patrem ⁊ ſpiritū ſanctū reuelare ⁊ noſſe qđ ſolꝰ filiꝰ facere diciť; ⁊ patrē ⁊ filiū docere qđ ſolꝰ ſpūſſanctus doctū ire ꝓmittiť: qꝛ qđ de vno ſolo ī vno loco legiť: đ alijs alibi apte ſignificať. Cum xp̄o dicit ſpm̄ſanctū de patre ꝓcedere: nō legimus alicubi eum de filio ꝓcedere: Per quod monemur: non noſtro ſenſu qđ nuſq̄ dictū eſt aſſerere. Ad qđ reſpōdemus: quia potius docemur per hec que ſic dicta ſunt: ea que in ſimilibus dictis tacentur: ſimiliť intelligere: p̄ſertim cum ex his que dicunť nulla ratione ꝯtradicente: ea que non dicunť rationabili neceſſitate cōſequi aptiſſime videmus. Cum eñ dicit dominꝰ ad

patrem: Hec eſt autem vita eterna vt Joh.17.

cognoſcant te ſolū verum deū: ⁊ quē miſiſti ieſum chriſtū. An ideo debemus ſepare ab hac ſalubri ⁊ vitali cognitione ſpm̄ſanctū: qꝛ nuſq̄ legiť: Hec eſt aūt vita eterna vt cognoſcāt patrem ſolum verū deum ⁊ ſpm̄ſanctū? Aut hec eſt vita eterna vt cognoſcant filium ſolum verū deum ⁊ ſpm̄

ſanctū? Aut cum legimꝰ: Quia ſicut Joh.5.

pater habet vitam ī ſemetipſo: ſic dedit ⁊ filio vitam habere ī ſemetipſo: dicemus ſpm̄ſanctū non habere a patre a quo eſt vt habeat in ſemetipſo vitam: ſicut habet pater ⁊ filius: qm̄ hoc nuſq̄ dicit filius de ſpiritu ſancto: ſicut de ſeipſo? Item cum dicit:

Pater in me eſt ⁊ ego in patre: ⁊ qui Joh.14.

videt me: videt ⁊ patrem: an negabimus ſpiritū ſanctū eſſe in patre ⁊ filio: ⁊ patrem ⁊ filium eſſe in ſpiritu ſancto? Aut eum qui videt filiū videre ſpiritū ſanctū ſicut videt patrē: ſi hec non eadem ꝓnunciatione leguntur: que de patre ⁊ filio ꝓferunť: immo quoniā vnus idem qꝫ deus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritu ſſanctus: Cū diciť cognoſcere ſolum verum deum patrem ⁊ filiū eſſe vitam eternā: inſeparabiliter intelligendus eſt in illa cognitione ſpiritu ſſanctꝰ. Et cū legimus: Quia ſicut pr̄ habet vitā in ſemetipo: ſic dedit filio hr̄e vitā ī ſemetipo: nō debemꝰ vitā eandē exiſtimare alienā a ſpūſſācto: aut ꝙ illā nō a ſemetipo hēat. Et cū audimꝰ: Pr̄ ī me

est ⁊ ego ī patre: ⁊ q̄ me videt: videt ⁊ patrē: cognoscere debemus ꝑ hec q̄ ita dicunt̄: qꝛ spūssanct⁹ nō est extra patrē ⁊ filiū: aut pater ⁊ filius extra spm̄sanctū: qꝛ ꝑ visionē filij videtur spūssanct⁹ sicut et pat̄. Sicut enī nō est alius deus pater: alius de⁹ filius: alius deus spūssanctus: sic nō habet deus in seipso aliud q̄ꝫ deum: non est deus extra deū: nec deus dissilis deo. Deniqꝫ non legimus in ꝓpheta: aut euāgelista: aut aplo his verbis: Deū vnū esse tres ꝑsonas: aut vnū deum esse trinitatē: aut deum de deo. Sed neqꝫ illo symbolo in quo nō est ꝓlata processio spūssancti de filio inuenimus nomen trinitatis. Quō autē ex his q̄ legimus hec aptissime sequūt̄: cōstanter ea ⁊ corde credimus ⁊ ore cōfitemur. Quare non tantū suscipe cum certitudine debemus que in sacra scriptura legunt̄: sed etiā ea que ex his nulla alia cōtradicēte ratione rationabili necessitate sequunt̄.

q Uāuis q̄ supra iā dicta sīt sufficere possint: adhuc tñ aliq̄d addā: vnde spūssanctus cognoscat̄ esse de filio. Confitent̄ greci nobiscū spm̄sanctū esse spm̄ dei: ⁊ spiritū patris: ⁊ spm̄ filij. Quero itaqꝫ si eodē modo intelligit̄ esse illū spm̄ dei: ⁊ spm̄ patris: ⁊ spm̄ filij: aut dissimilit̄. Certū ē aūt: qꝛ nō dr̄ spūs dei sicut possessio: vt cū dicit̄: equus alicuius vel domus. Maior eñ est qui possidet q̄ꝫ qd̄ possidet̄: deus autem non est maior spūsancto: qꝛ spūssanctus est deus: nec de⁹ est maior deo. Neqꝫ dicit̄ spūs dei vt membrū dei: sicut manus: vel pes homīs: non enī de⁹ habet mēbrū aut ꝑtē vllā. Quō ergo intelligēdus ē spūs esse dei: nisi hoc quod est ex deo est? Non autē significat aliud nomē prīs q̄ꝫ deū qd̄ ē pater: aut relationē eius ad filium ex qua nomē patris habet. Similit̄ dicendū est de filio. Quid nāqꝫ intelligit̄ in nomīe filij: nisi deus q̄ filius est: aut relatio que refert̄ ad patrem ꝑ quam filius appellat̄. Sed nullus sensus capit spiritū sanctū esse spiritū patris: aut filij: ſm qd̄ alter est pater alter fili⁹: ſ ſm qd̄ vterqꝫ vn⁹ idēqꝫ deus est. Quare idem est intellectus cum dicit̄ spūssanctus spūs dei: ⁊ spiritus patris: ⁊ spūs filij: sed spūs dei ⁊ spūs patris dicit̄: quia est ⁊ ꝓcedit de deo ⁊ de patre. Itaqꝫ est ⁊ ꝓcedit de filio: qꝛ eodem sensu spūs filij dicit̄. Nam cū dicit̄: spūssanctus spirit⁹ dei ⁊ spūs domini: si nō intelligim⁹ ibi spiritū filij eo sensu quo spiritum patris: aut sepabimus filiū a nomine dei vel dñi: aut bifariam intelligetur spiritus dei: siue spūs dñi. Sed vnde hunc habent sensum: aut vbi legit̄ in sacra scriptura: qd̄ similiter nō intelligat̄ de patre ⁊ de filio: cum legimus spiritū dei: ⁊ spiritū dñi: aut quid inuenit̄: vnde hoc non sequat̄? Nam si dicunt cum dicit̄: spūs patris: duob⁹ modis intelligit̄. Est eñ spiritus patris: quia est de patre: ⁊ quia datur a patre: filij xͦo spūs nō est nisi qꝛ dat̄ a filio. Hoc qd̄ quero vnde habeāt: Et si dicūt ꝙ ī nulla autentica dictū ē pagina: nec sequit̄ ex eo qd̄ scriptū sit. Cur nos rep̄hendunt: cum dicimus spiritū sanctū ꝓcedere de filio: ideo qꝛ hec verba nō legunt: cū ex his que legunt ⁊ credunt hoc ex necessitate sequi intelligimus. Judicent ꝫ ipsi quid potius suscipiendū sit q̄ꝫuis in sacra pagina vtrūqꝫ taceatur: an hoc ꝙ nos dicimus spiritū sanctū ꝓcedere de filio: qd̄ ostendimus ex his consequi que veraciter credimus: an ꝙ ipsi dicunt spiritū sanctū aliter esse patris: aliter filij: qd̄ nec auctoritate nec ratione: nec ex his que certa sunt possunt ostendere: vtiqꝫ aut debent cessare ab hac sua sententia: si tamen hoc dicunt vt audio ꝙ spiritussanct⁹ aliter est filij spiritus q̄ꝫ spiritus patris: cum hoc nusq̄ꝫ legant: vel vnde hoc probent: aut saltem nos rep̄hendere non debent ꝙ dicimus spm̄sanctū ꝓcedere de filio: q̄ꝫuis his verbis nō legamus: quoniā ex his q̄ pariter credim⁹: hoc cōsequi mōstram⁹.

Sed si cessant ab hac sua assertione: credãt pariter nobiscũ spm̃sanctũ si/ militer esse patris ⁊ filij spm̃: ⁊ intel/ ligãt eum a filio sicut a patre ꝓcede/ re. Et si nos rephẽdere desinũt: fate/ anẗ nobiscũ h̾ vnde cognoscũt nos rephendi nõ debere.

P Ꝑ hoc aũt ꝙ nos rephendũt
a i symbolo illo qδ pariter nos
⁊ illi suscipimus ⁊ tenemus: addidisse spiritũsanctũ a filio ꝓcede re: ⁊ querũt cur h̾ factũ sit: ⁊ quare h̾ ꝑus eoꝝ ecclesie mõstratũ nõ ẽ: vt cõ muniter cõsideraref ⁊ cõi consensu adderef qδ addendu3 erat. Ad hoc inq̃3 responsum sufficiens habemus. Nam si querif cur factũ sit: dicimus: quia necesse erat ꝓpter quosdã mi/ nus intelligẽtes qui non animaduer tebant in illis q̃ vniuersa credit eccle sia cõtineri: ⁊ ex his sequi spiritũsan ctũ de filio ꝓcedere: ne forte hoc cre/ dere dubitarẽt. Qδ q̃3 necessariũ fue rit ꝑ illos qui hoc negant: quia i illo symbolo positũ nõ est cognoscimus. Quoniã igitur ⁊ necessitas cogebat ⁊ nulla ratio ꝓhibebat: ⁊ vera fides hoc admittebat: fiducialiter asseruit latinitas quod credendum ⁊ confi/ tendũ esse cognoscebat. Scimus enĩ ꝙ non omnia que credere ⁊ confite/ ri debemus ibi dicta sunt: nec illi qui symbolũ illud dictauere: voluerunt fidem christianã esse cõtentã ea tm̃/ modo credere ⁊ cõfiteri que ibi posu/ erunt: vt alia taceã: non ibi dicif do/ minus ad infernũ descendisse: qδ tñ pariter ⁊ nos ⁊ greci credimus. Si aũt dicunt nullo modo debuisse cor/ rumpi symbolũ tãta auctoritate fir/ matũ: nos non iudicamus esse corru/ ptionẽ vbi nihil addidim⁹ qδ his q̃ ibi dicta sunt aduersef. Et q̃3uis de/ fendere possemus hanc adiectionem non esse corruptionẽ: si q̃s tamẽ hoc cõtentiose voluerit asserere: respon/ demus nos illud non corrupisse sed aliud nouũ edidisse: illud ẜm ꝓprie/ tatem greci dictaminis translatũ cũ illis integꝝ seruamus ⁊ veneramur.

Illud autẽ quo frequẽtius in popu/ li audientia vtimur: latino more di/ ctatum cum additamẽto supradicto edidim⁹. Qꝫ aũt querif quare h̾ gre coꝝ ecclesie consensu factum non est: Respõdem⁹: quia ⁊ nimis erat diffi/ cile latinis eorũ episcopos ad cõsulẽ dum de hac re colligere: nec erat ne/ cesse: Unde non dubitabant hoc in questionẽ adducere. Que est enim ecclesia que vel ꝑ amplitudinẽ vni⁹ regni dilataf cui non liceat aliq̃d ẜm rectã fidem cõstituere qδ in conuen/ tu populi vtiliter legaf aut cantef? Quãto ergo magis licuit latinis hoc cõstanter ꝓferre in quo oẽs gentes ⁊ omnia regna que latinis vtunf litte/ ris pariter cõcordant.

Q Colligamus breuiter ꝙ supra
c pluribus rationib⁹ effectũ est.
Constat inexpugnabili ratõe spiritũsanctũ esse de filio: sicuti est de patre: nec tamẽ esse de duobus diuer/ sis sed de vno. Ex eo eñi ꝙ pater ⁊ fi/ lius vnũ sunt: id est ex deo: ⁊ est spiri tussanct⁹ non ex eo vnde alij sunt ab inuicẽ: sed qm̃ deus de quo est spiri/ tussanctus est pater ⁊ filius: idcirco vere dicif esse de patre ⁊ filio q̃ duo sunt. Et qm̃ pater non est prior aut posterior filio: aut maior aut minor: nec alter magis aut minus est deus q̃3 alter: non est spũssanctus prius de patre q̃3 de filio: nec de filio q̃3 de patre: nec maior nec minor ẽ existẽs de patre q̃3 existẽs de filio: nec magis nec min⁹ est de vno q̃3 de altero. Nã de altero si ꝑus aut posterior: vel ma ior vel minor: aut magis aut minus de vno eẽt q̃3 de altero: ex necessita/ te sequeref: vt aut spũssanct⁹ nõ esset de hoc in quo vnum sunt pater ⁊ fi/ lius: aut ipsum vnũ non esset ꝑfecte ⁊ simpliciter vnum: sed esset ibi ali/ qua diuersitas de qua illa quã dixi i existendo de eodem vno spũsancto esset varietas. Sed dici nõ potest qδ spiritussanctus non sit de hoc in quo vnum sunt pater ⁊ filius: alioqui nõ esset de deo. Nec credi debet ꝙ i ipo

vno sit ꝫm qđ ē aliq̄ diūsitas. Quare
nec prius nec post: nec maior aut mi/
nor: nec magis aut min⁹ est spūssan/
ctus đ p̄re q̄ꝫ de filio: aut đ filio q̄ꝫ de
patre. Nō eñ vn⁹ idēqꝫ spūssanct⁹ q̄
simul ē tot⁹ de deo toto: magł aut mi/
nus pōt esse de vno ⁊ summo simpli/
ci deo. Qđ si dicit: q2 spūssanct⁹ p̄n
cipaliter est de patre: q̄si magis sit de
p̄re q̄ꝫ de filio: Nō ita dicendū est vt
intelligat vlla p̄dictaꝝ varietatū in/
esse: sed qm̄ fili⁹ hoc qđ est de p̄re hꝫ:
idcirco hocipsum ꝙ spūssanct⁹ est de
filio habere de patre: de quo habet eē
non incōuenieter asserit. Qm̄ tñ sic
habet esse de patre vt oīno idipsū sit
qđ pater: ⁊ vn⁹ idēqꝫ deus. Sic sol⁹
⁊ simplex deus nō pōt esse maior vel
minor seip̄o: nec prior nec posterior:
nec aliquid ī se habet diuersum: sic fi/
lius nec prior nec posterior: nec ma/
ior nec minor ē patre: nec habet ali/
q̄d in se diuersum ab eo: sed sicut ha/
bet ab illo ꝑfecte esse: ita habet ꝑ oīa
ab eodem equale illi ⁊ simile: imō id/
ipsum esse. Quapropter sicut pater
nō est magis deus q̄ꝫ fili⁹: q̄ꝫuis fili⁹
habeat esse de patre: ita nō est magis
spūssanct⁹ de patre q̄ꝫ de filio: licꝫ fi/
lius a patre habeat: vt de illo sit spi/
ritussanct⁹. In eo eñ in quo est vn⁹
idemqꝫ cū patre: id est in eo ꝙ deus
est: nec est alius ille ⁊ ali⁹ pater: neqꝫ
dissiliter sunt id qđ sunt: ꝫ ī eo ꝙ ille
est pr̄ iste filius: ali⁹ est ille ⁊ alius est
iste. Et sicut filius non est alius deus
q̄ꝫ pater: ita ꝫm qđ deus est nō habet
aliq̄d ab alio q̄ꝫ a seipso. Nā cū dici/
mus deum de deo: filiū de patre: non
aliū intelligim⁹ deū de deo alio: sed
eundē ipsum deū de eodem ipso deo:
q̄ꝫuis dicamus aliū de alio: filium scꝫ
de patre. Sicut enī supra dictum est:
quēadmodū deus ꝫm nomē signifi/
cans vnitatē: nullā recipit diuersita/
tem: ita ꝫm nomīa significātia deum
eē de deo: necessario admittit plura/
litatē. Si ꝗ dicit ꝙ spūssanctus p̄n/
cipaliter a patre sit: non aliud signifi/
cat q̄ꝫ quia ipse filius de quo est spiri
tussanctus a patre habet hocipsum
vt spūssanct⁹ sit de illo: qm̄ id qđ est
habet a patre. Nō quēadmodum in
reb⁹ creatis cū aliquid asserim⁹ esse:
p̄ncipaliter volum⁹ significare ꝙ ma
gis sit hoc qđ dicit eē p̄ncipaliter q̄ꝫ
illud ad quod refert.
T cum dispēsator alicui⁹ dñi B
v eius p̄cepto pascit familiā do
mus: dñs p̄ncipalit ⁊ magis
eam pascere recte dicit q̄ꝫ dispēsator.
Nā oīa que sunt dñi sunt dispēsato/
ris equaliter: sicut ea q̄ sunt patris fi/
lij quoqꝫ sunt nō īequaliter. Queret
forsitan aliq̄s ⁊ mirabit dicēs: Quō
potest intelligi vt habeat aliquid eē
de aliquo: ⁊ nō sit aliquo mō id de q̄
est principalius ⁊ dignius: ⁊ hoc qđ
ex eo est quodāmodo minus ⁊ quasi
secūdariū: ꝑsertim cū id qđ est de ali
quo videatur indigere vt sit ex eo de
q̄ est: illud ꝟo de quo ē nequaq̄ꝫ ege/
at eo qđ de se ē. Ad qđ respondēdū:
quia sicut essentia dei valde diuersa
⁊ aliena est a creata essentia: ita cum
dicimus: deū de deo existere nascen/
do vel ꝓcedendo: longe aliter intelli
genda est ista natiuitas siue ꝓcessio
q̄ꝫ cum dicimus in alijs rebus ali/
quid nasci vel ꝓcedere. Ibi eñ nihil
est: aut natura: aut tēpore: aut in ali/
quo prius: aut posterius: magis aut
minus: aut aliqua rōne aliquo indi/
gens: sed totū qđ est: nō tamē equale
vel simile sibi ⁊ coeternū q̄ꝫ idem sibi
ipsi ⁊ ꝑ se sibijpsi oīno sufficiēs: nec
nascit vel ꝓcedit ibi aliq̄d q̄si de nō
esse ꝓficiens ad esse. Sicut igit intel
lectus noster nō potest transire vltra
eternitatem: vt quasi de p̄ncipio eius
iudicet: sic nō potest de hac natiuita/
te vel ꝓcessione: nec debet ad simili/
tudinē creature sentire vel iudicare.
Sed quoniā ⁊ qđ nascit ⁊ qđ pro/
cedit: nō est aliud nisi id de quo ē na/
scens vel ꝓcedēs: qđ est solus ⁊ vn⁹
de⁹: sicut idē de⁹ non est seipso maior
vel minor: ita in tribus hoc est in pa/
tre ⁊ filio ⁊ spūsancto nō ē aliq̄d ma/
ius vel min⁹: nec est ali⁹ alio ꝫ qđ est

maius vel min⁹: q̃uis verũ sit q̄ de⁹ est de deo nascẽdo ⁊ ꝓcedẽdo. Ecce videm⁹ quãta veritate ⁊ quãta necessitate sequat̃ spiritũ sanctũ de filio ꝓcedere. Q̊ꝺ si verũ nõ ẽ: aut aliq̃d coꝝ ex quib⁹ hoc dixim⁹ cõsequi: falsum est qꝺ cõtra christianã fidẽ quã cũ grecis tenemus: aut nõ ꝯsequẽter cõclusim⁹ qꝺ ostẽdi nequit. Quare si verũ nõ ẽ: fides christiana destruitur. Palã etiã est intelligẽti si falsuȝ esse ponitur: quia nulla inde veritas nascit̃. Cõsideramus quoq; q̃d eueniat cũ ꝓ vero asserit̃. Utiq; si verũ est spm̃sanctũ ꝓcedere a filio sicut a patre: sequit̃ q2 filij spũs ẽ sicut prĩs: ⁊ mittit̃ ⁊ dat̃ a filio sicut a patre: qꝺ diuina docet auctoritas: ⁊ nulla penitus sequit̃ falsitas. Cũ aũt ꝓcessio spũssancti a filio negata tantã inducat falsitatẽ vt illa ex quib⁹ eã ꝯsequi mõstrauim⁹ destruat cõtra fidẽ christianã: nec vllam generet veritatẽ: ⁊ asserta tantã ꝓbet veritatẽ: sic̃ ostendimus: nec vllã vllaten⁹ secũ trahat falsitatẽ: cogitet cor rationale qua ratione illã excludat a fide christiana. Deniq; si error est hanc credere de filio spũssancti ꝓcessionẽ: ipsa diuina auctoritas nos in errorẽ inducit: cũ ⁊ illa ex quib⁹ hec sequit̃ ꝓcessio: ⁊ que illã sequũt̃ nos docet: nec alicubi: aut illã negat: aut qꝺ illi repugnet aliquo mõ ꝓnunciat auctoritas. Si ergo opponit̃: q2 nusq̃; eã ꝓfert diuina auctoritas: ideo nõ esse dicendã. Dicat̃ silr̃: q2 nusq̃; illã negat: nec aliquid dicit qꝺ repugnet nõ esse negandã. Dicim⁹ etiã: q2 satis illã affirmat cum illa asserit vnde probat̃: ⁊ nullo modo aliquid significet vnde neget̃.

S p

Atet ꝙ sicut supra ꝑmisi ꝑter hoc: q2 filius existit nascẽdo ⁊ spũssanct⁹ ꝓcedendo. Hac q̃ȝ causa: q2 scȝ spũssanct⁹ ẽ de filio: eos de inuicẽ nõ posse dici: ⁊ ꝓpter h̊ solũ filiũ nõ posse eẽ de spũsancto. Nã qm̃ vt dictũ ẽ: aut fili⁹ ẽ de spũsãcto aut spũssanctus de filio. Si non esset spũssanctus de filio: sequeret̃ de spũsãcto filiũ eẽ. Apparet itaq; ꝑ supradictas rõnes: q2 pat̃ est deus de quo deus ẽ: ⁊ nõ est deus de deo: ⁊ fili⁹ ẽ deus de deo: ⁊ de⁹ de quo est deus: ⁊ spũssanct⁹ de⁹ de deo: nec ẽ deus de q̃ est de⁹. Et q̃uis de prẽ sint duo: id est filius ⁊ spũssanct⁹: nõ tñ duo dij sunt de patre: sed vn⁹ est deus q̃ est filius ⁊ spũssanct⁹. Et licȝ duo sint ꝺ quo ẽ filius: ⁊ qui est de filio: id est pater et spũssanct⁹: non tamẽ sunt duo dij sed vnus deus q̃ est pater ⁊ spũssanctus: q̃uis q̃; spũssanct⁹ sit de duob⁹: id est de patre ⁊ filio: non tamẽ de duobus est dijs sed de vno deo qui est pater ⁊ filius. Si aũt pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus bini considerent̃: liquet ex his q̃ dicta sunt: q2 necesse est alterũ ex altero: aut esse q2 ille nõ ex se est: aut non esse q2 ille ẽ ex se. Nam si conferam⁹ patrẽ ⁊ filiũ: videmus filiũ eẽ de prẽ: q2 pater nõ est de illo: ⁊ patrẽ nõ esse de filio: q2 filius est de patre. Et silr̃ si cõsideremus conferẽdo patrẽ ⁊ spm̃sanctũ: inuenim⁹ spm̃sanctũ eẽ de prẽ: q2 nõ est de illo pater: ⁊ patrẽ non eẽ de spũsancto: q2 spũssanct⁹ de illo ẽ. Ita quoq; si filius ⁊ spũssanct⁹ quõ sunt ad inuicẽ speculemur: ĩtelligim⁹ spm̃sanctũ eẽ de filio: q2 filius non ẽ de illo: ⁊ filiũ nõ esse de spũsancto: q2 spũssanct⁹ ẽ de filio. Apparet igit̃ qꝺ supra dixi: quia relatiões ꝑdicte licȝ sint ĩ vno: nõ possũt vnitati ĩmittere pluralitatẽ suã: nec vnitas relatiõibus singularitatem suaȝ. Porro sex sunt differẽtie patris ⁊ filij ⁊ spũssancti ex his nascẽtes nomĩb⁹: id est habere patrẽ ⁊ non habere patrẽ: habere filiũ ⁊ nõ hr̃e filiũ: hr̃e spm̃sanctũ de se ꝓcedentẽ: ⁊ nõ hr̃e spm̃scm̃ ꝺ se ꝓcedentẽ. Harũ differẽtiaꝝ singulus quisq; habet vnã ꝓpriã qua differt ab alijs duob⁹: ⁊ duas ita cõmunes ⁊ proprias vt qua cõmunicat vni ea differat ab altero. Pater nãq; habet filiũ solus quo differt ab alijs duob⁹: habet spm̃sanctũ ꝓcedentẽ de se qꝺ cõmune est illi cũ filio: ⁊ quo differt

a spũsancto. Patrẽ autem nõ habet
sicut nec spũssanctus: ⁊ in hoc differt
a filio: Filiꝰ solus habet patrẽ ĩ quo
differt a pr̃e ⁊ spũssancto: Est illi cõe
cũ patre sicut dictũ est: qꝛ ꝓcedit de
illo spũssanctꝰ: vnde ab eodẽ spũsan
cto diuisus est: caret aũt filio sic spũs/
sanctꝰ: vnde discrepat a patre. Spũs/
sanctꝰ solus est de quo alius nõ ꝓce/
dit: Cõe est illi cũ pr̃e vt dixi nõ ha/
bere patrem: ĩ quo dissimilis est filio:
Cũ filio quoqꝫ est illi cõmune: vt iã
monstratũ est nõ habere filiũ: vnde
patri non cõcordat. Solus itaqꝫ pr̃
est qui est de nullo: ⁊ de quo sunt alij
duo. Solus ecõtra spũssanctꝰ est qui
de duobus: ⁊ de quo nullꝰ. Solus fi/
lius ꝗ de vno ⁊ de quo vnꝰ. Est autẽ
tribus cõmune ad duos habere rela/
tionẽ: pater eñ ad filiũ ⁊ ad spm̃san/
ctũ refert̃ sicut ad illos qui de se sũt:
filius ad patrẽ ⁊ ad spiritũsanctũ ꝗ
est de patre ⁊ spũssanctꝰ de illo. Spi
ritussanctꝰ ad patrẽ ⁊ filiũ: quia est
de vtroqꝫ. Possidet ergo vnusq̃sqꝫ
suas ꝓprietates: quarum collectio in
alio nõ est eadem ad similitudinẽ di/
uersarũ hominũ ꝑsonarũ. Per hoc
enĩ hominũ ꝑsone diuerse sunt abin/
uicem: quia vniuscuiusqꝫ ꝓprietatũ
collectio nõ est ĩ alio eadẽ. Inẽst tñ
aliquid: Nã ĩ ꝑsonis hominũ si vna
est ꝑsona: vnus est homo: ⁊ si vnus ẽ
homo: vna est ꝑsona. Item si plures
sunt ꝑsone: plures ꝗꝫ sũt hoĩes: ⁊ si
isti plures sunt: ille ⁊ pluralitatẽ non
effugiũt. In deo vero q̃uis tres ꝑso/
ne sint: vnus tamẽ est deus: ⁊ licꝫ sit
vnus deus: nequaq̃ꝫ tamẽ ꝑsone plu
ralitatẽ amittũt. In hoc itaqꝫ qđ re/
latiue deus ad deũ dicit̃: sicut plures
hoĩes: ꝑsonaꝝ admittit pluralita/
tẽ ⁊ diuersitatẽ. In hoc xᵒ qđ ꝑ se:
id est in deo: inseꝑabilẽ ad similitudi
nẽ vniꝰ hoĩs seruat singularitatẽ:
pluralitas nãqꝫ humanarũ ꝑsonarũ
nõ est nisi in pluribꝰ hoĩbꝰ: nec vnus
homo pluralitatẽ accipit ꝑsonarum:
Deus xᵒ vnꝰ est tres ꝑsone: ⁊ ꝑsone
tres vnꝰ deꝰ: Hoc itaqꝫ mõ: nec vniꝰ
nec diuersarũ integre seruat aliarum
ꝑsonarum ꝓprietatem:

Ur autẽ ita sit: q̃uis in ꝑ̃fata T
c epistola đ incarnatiõe verbi:
de h̃ aliquãtulũ diximꝰ: bre/
uiter tñ hic repertã. Sepe fit vt plu/
ra cõueniant in vnũ sub eodẽ nomĩe
⁊ eadẽ quãtitate quã habebãt singu
la anteq̃ꝫ vnũ fierent. Quippe si pũ/
cto pũctũ addimꝰ sine ĩteruallo: aut
equalẽ lineã inequali linea: aut suꝑ/
ficiem equalẽ inequali suꝑficie collo
camus: nõ fit nisi vnus punctus: vna
linea: vna suꝑficies. In multis si ꝗs
voluerit querere: ĩueniet simile. Hoc
itaqꝫ mõ q̃uis nõ sint plures eterni/
tates: si tñ dr̃ eternitas ĩ eternitate:
non est nisi vna eternitas: ⁊ lumẽ in
lumĩe vnũ tm̃ lumẽ est. Eodẽ modo
quecũqꝫ de dei dicunt̃ essentia: si ĩ se
replicent̃: nec quãtitatẽ augent: nec
pluralitatẽ admittunt. Qm̃ aũt deꝰ
est eternitas: sicut extra eternitatẽ ni
hil est oĩno: ita extra deũ penitus nõ
est aliquid. Atqꝫ sicut eternitas non
est nisi vna eternitas in eternitate: sic
deus in deo vnus solus est deus. Ha
bemus autem ex vera fide deum esse
de deo nascẽdo: ⁊ deũ de deo ꝓcedẽ/
do. Sed quoniã nõ est aliquid extra
deum cum nascit̃ deus de deo vel cũ
ꝓcedit deus de deo: non exit nascens
vel ꝓcedens extra deũ: sed manet in
deo. Qm̃ ergo deus ĩ deo nõ est nisi
vnus deus cum nascit̃ deus de deo:
vnus solus est deus gignens ⁊ geni/
tus: ⁊ cum ꝓcedit deus de deo: vnus
tm̃modo deꝰ est ⁊ ꝓcedens: ⁊ de quo
ꝓcedit. Unde ineuitabiliter sequit̃:
quoniã deus nullas habet partes: ſ;
totus est quicq̃d est: vnum eũdemqꝫ
⁊ non aliũ ⁊ aliũ deũ totũ esse patrẽ:
totum esse filiũ: totũ esse spiritũsan/
ctũ. Quare pr̃ ⁊ filius et spũssanctꝰ
ꝑ hoc quia cũ est deꝰ: in deo nõ est ni/
si vnꝰ deus: seruant in deitate ad silĩ/
tudinẽ vnius hominis singularita/
tem. Per hoc xᵒ: quia cũ deus ẽ de
deo: aut nascendo aut ꝓcedendo: nõ
potest vnus idẽqꝫ esse ꝗ est de aliquo

⁊ de quo eſt ſm nomīa has relatiões ſignificātia: tenent ſicut diuerſe hoīm pſone pluralitatē. Notādū tamē: qꝛ nec deꝰ eſt ſine pſona: nec pſona ſine deo: ⁊ qꝛ ſingulis pſonis attribuimꝰ aliqñ ꝓpꝛia ſingularū: aliqñ vni qſi ꝓpꝛiū: qđ cōmune eſt alijs. Nā cum dicimus: ſolus pater eſt in tribꝰ pſonis qui a nullo eſt: ſolus filius qui eſt de vno ⁊ de quo vnꝰ: ſolus ſpūſſanctꝰ de quo nullꝰ eſt: ſingulas pſonas nominātes: ſingulis ꝓpꝛia attribuimꝰ.
Math. 11 Cū vo legimꝰ: Nemo nouit filiū niſi prē: neqꝫ patrē qs nouit niſi filiꝰ. Et:
1. Cor. 2. Que ſunt dei: nemo cognouit niſi ſpūs dei: qͣuis videat ſcptura qđ de vna dic pſona negare de alijs: cōmune tamē eſt omnibꝰ qđ ſingulis qſi ꝓpꝛiū attribuit. Non eñ ignoꝛat pater aut filius ſeipm ⁊ que dei ſunt: necꝫ ſpūſſanctꝰ patrē aut filiū. Cur autē ⁊ qñ qđ de vno quaſi ð ſolo dicit: de alijs intelligat: ſatis ſupꝛa dictū eſt.

Et de ꝓceſſione ſpiritusſancti
b alijs cogētibus: nō de me ſed de eodem ſpūſancto cōfidens ꝓ latinis cōtra grecos ſcribere: ⁊ ea occaſiōe de vnitate deitatis: ⁊ de trinitate pſonarū aliqđ addere pſūpſi: qͣuis innumerabiles ſint inter illos q latinis vtunt lrīs q ħ meliꝰ qͣ ego facere poſſint. Quicqđ ꝗ dixi qđ ſuſcipiēdū ſit: nō mihi attribuat ſ ſpūi veritatis: Si autē aliquid ꝓtuli qđ aliquatenus coꝛrigendū ſit: mihi imputet: non ſenſui latinitatis.

Beati Anſelmi de ꝓceſſione ſpiritusſancti Epiſtola explicit.

Capitulorū dialogi de caſu diaboli: beati Anſelmi annotatio.

Beati Anselmi archiepi Cantuariēsis dialogus de casu diaboli incipit.

Qr etiā ad angelos dicat: Quid habes qd̄ nō accepi- sti: ⁊ a deo nō sit nisi bonū ⁊ esse: ⁊ omne bonū sit essen- tia: ⁊ omnis essentia bonū: Capitulū. I. Dis.

Llud apo stoli: Quid habes qd̄ nō accepisti: dicit ho- minib⁹ tm̄: an ⁊ ange- lis? M Nulla crea tura habet aliq̄d a se.

i. Cor. 4.

Quod em̄ seipm̄ a se nō habet: quō hz a se aliq̄d? Deniq3 si nō est aliq̄d nisi vn⁹ q̄ fecit: ⁊ q̄ facta sūt: sūt ab vno: clarū est: qr nullaten⁹ pōt hr̄i aliq̄d nisi q̄ fecit aut qd̄ fecit. D Vere clarū. M Sed neq3 ipse factor: neq3 qd̄ factū est pōt hr̄i nisi ab ipso factore. D Nec hoc min⁹ clarū. M Ille igit sol⁹ a se hz q̄cq̄d hz: ⁊ oīa alia nō nisi ab illo habēt aliq̄d: ⁊ sic̄ a se nō nisi nihil hn̄t: ita ab illo nō nisi aliq̄d habēt. D Nō plane vi dō qd̄ ais: q3 a deo nō habēt alia nisi aliq̄d. Nā q̄s fecit ali⁹ vt multa q̄ vi dem⁹ trāsire dē eē ad nō eē: nō sint qd̄ erāt: etiā si oīno ī nihilū nō trāseāt. Aut q̄s facit nō esse q̄cq̄d nō est: nisi ille q̄ facit esse om̄e qd̄ ē? Itē si nō est aliq̄d nisi ideo qr de⁹ facit: necesse est vt qd̄ nō est: idcirco nō sit: qr ipse nō facit. Sicut ergo illa q̄ sūt: ab illo habēt esse aliq̄d: ita q̄ non sunt vel q̄ de esse trāseūt ad nō esse: vident ab eodem ipso hr̄e esse nihil. M Nō solū ille dicit facere aliq̄d eē: aut eē nō aliq̄d q̄ facit vt sit qd̄ nō ē: aut nō sit qd̄ ē: sed etiā ille q̄ pōt facere aliq̄d vt non sit ⁊ nō facit: dicit facere esse nō esse. Quippe nō ille tm̄ dr̄ facere aliquē nudū esse aut nō esse indutū q̄ eū de- spoliat: sed ⁊ q̄ spoliantē cū ꝓhibere possit nō ꝓhibet: sed ille dicit ꝓprie fa cere: iste ī proprie. Cū em̄ iste dr̄: qr fecit eē nudū aut nō esse indutū: non aliud intelligit nisi qr cū posset non fecit vt nō eēt nud⁹ aut maneret īdu tus. Hoc mō de⁹ dicit multa facere que non facit: vt cum dicit inducere in temptatiōez qm̄ nō defendit a tē- ptatiōe cū possit: ⁊ facere nō eē qd̄ nō est: qm̄ cū possit: nō facit esse. At si cō sideres ea q̄ sūt cū trāseūt ad nō esse: nō ipe facit ea nō esse. Qm̄ nāq3 nō solū nō ē aliq̄ alia essentia nisi illo fa ciēte: sed nec aliq̄ten⁹ manere pōt q̄ fa- cta ē: nisi eodē ipo faciēte vt maneat: Cū ipe desinit seruare qd̄ fecit: nō ideo id qd̄ erat redit in nō esse qr ipe facit nō esse: sed qr cessat facere eē. Nā ⁊ cū q̄si irat⁹ destruēdo aliq̄d aufert esse: nō ē ab illo nō eē: sed illo tollēte velut suū qd̄ p̄stiterat qd̄ ab eo factū fua-

baẗ vt eēt: redit ī nō eē: qđ nō ab illo
ſ a ſe añq̄ȝ fieret hēbat. Si eñ ab ali
ꝗ tunicam repetas quā ꝑſtiteras illi
mō ad tp̄us: nō bȝ a te nuditatē: ſ te
qđ tuū erat tollēte: redit ī id qđ erat
añq̄ȝ indueręẗ a te. Nēpe ſicē a ſūmo
bono non ē niſi bonū: ⁊ om̄e bonū ē
a ſūmo bono: ita a ſūma eſſentia nō ē
niſi eſſentia: ⁊ oīs eſſentia eſt a ſūma
eſſentia: vñ qm̄ ſummū bonū ē ſūma
eſſentia: cōſequēs eſt vt om̄e bonū ſit
eſſentia: ⁊ oīs eēntia bonū. Nihil ḡ
⁊ nō eſſe ſicē eſt eſſentia: nō eſt bonū.
Nihil itaq̄ȝ ⁊ nō eſſe: nō ē ab illo a q̄
nō ē niſi bonū ⁊ eēntia. D Apte
nūc video: qꝛ ſicut bonū ⁊ eē non eſt
niſi a deo: ita non ē a deo niſi bonū ⁊
eſſe. M Uide ne vlla tenꝰ putes
cū in diuinis libꝛis legimꝰ: aut cū ſm̄
illos dicimꝰ deū facere malū: aut face
re non eſſe: q̄ negē ꝓpẗ qđ diciẗ: aut
rep̄hendā qꝛ ita dr̄: ſed nō tantū de
bemꝰ inherere ī ꝓpꝛietati verboꝝ
veritatē tegēti: quātū inhiare ꝓpꝛie
tati veritatis ſub mlẗimō genere lo
cutiōis latenti. D Iſta nō niſi nō
intelligēti aut calūnioſo habes opus
dicere. M Redi ad id qđ incepiſti
⁊ vide ſi non ſolū homī ſed ⁊ angelo
pōt dici: qꝛ nō habet qđ nō accepit.

Cur videaẗ diabolꝰ ideo nō accepiſſe ꝑſeuerantiā: qꝛ deꝰ nō dedit: Ca. II.

D. Satis patet nō minꝰ angelo q̄ȝ
ſ homī cōuenire. Cōſtat ḡ: qꝛ
ille angelꝰ q̄ ſtetit in veritate
ſicut ideo ꝑſeuerauit qꝛ ꝑſeuerantiā
habuit: ita iō ꝑſeuerantiā habuit qꝛ
accepit: ⁊ iō accepit: qꝛ deꝰ dedit id.
Cōſequēs ē igiẗ: qꝛ ille q̄ in veritate
nō ſtetit: quēadmodū ideo nō ꝑſeue
rauit qꝛ ꝑſeuerātiā nō habuit: ſic iđo
nō habuit ꝑſeuerātiā: qꝛ nō accepit:
et iō nō accepit: qꝛ deꝰ nō dedit. Si
ḡ potes: volo vt oñdas mihi culpā
eiꝰ cū ideo nō ꝑſeuerauit qꝛ ille non
dedit: q̄ nō dāte nihil hr̄e potuit. Cer
tus ſum eñ etiā ſi nō videā: non illū
niſi iuſte a ſūmo iuſto damnatū: nec
ſine culpa iuſte illū potuiſſe dānari.
M Unde putas ꝯſequi ſi bonꝰ an
gelus ideo accepit ꝑſeuerātiā: qꝛ deꝰ
dedit: malū ideo nō accepiſſe: qꝛ deꝰ
nō dedit? D Quia ſi bono ange
lo datio eſt cauſa acceptiōis: puto nō
dationē eſſe malo angelo cām nō ac
ceptiōis: ⁊ ſi poniẗ nō datio inde ne
ceſſariā eſſe cauſā vt ſequaẗ nō acce
ptio vt om̄s ſcimꝰ: qꝛ cū nō accipimꝰ
qđ volumꝰ: nō ideo nō daẗ qꝛ nō ac
cepimꝰ: ſ ideo nō accipimꝰ: qꝛ nō da
tur. Deniq̄ȝ quoſcūq̄ȝ legi aut audiui
facere queſtionē hāc: hac rōne eā in
quātū memini cōſtituūt: qꝛ ſi bonus
angelꝰ ideo accepit qꝛ deꝰ dedit: ma
lus angelꝰ ideo nō accepit qꝛ deꝰ nō
dedit: nec memini me adhuc huiꝰ cō
ſequētie ſolutionē vidiſſe.

Q ideo deus nō dedit: qꝛ ille nō accepit: Ca. III.

M. Nulla eſt ibi ꝯſequētia: poteſt
n eñ nō dare nō eſſe cauſa non
accipiēdi: etiam ſi dare ſemꝑ
eſſet cauſa accipiendi. D Ergo ſi
ponaẗ non dare: nō neceſſe eſt ſequi
non accipere: Quare poteſt eſſe acci
pere etiā ſi non ſit dare. M Non
eſt ita. D Exēplo volo mihi oſtē
das quod dicis. M Si ergo por
rigo tibi aliquid ⁊ tu accipiſ: nō ideo
do qꝛ accipis: ſed ideo accipis quia
do: ⁊ eſt datio cauſa acceptiōis. D
Ita eſt. M Quid ſi ip̄m porri
go alio: ⁊ nō accepit: ille ne iō nō ac
cipit: quia nō do? D Potius vi
deẗ qꝛ tu ideo nō das: qꝛ ille non ac
cipit. M Hoc igitur nō dare nō
eſt cauſa non accipiendi: ⁊ tamē ſi po
no nō me dediſſe: cauſa eſt conſequē
di illum non accepiſſe. Aliud namq̄ȝ
eſt rem cauſaȝ eſſe alterius rei: aliud
poſitionem rei eſſe cauſam vt ſequaẗ
aliquid. Cum enim incendiū non ſit
cauſa ignis: ſed ignis incēdij: poſitio
tamē incendij ſemper cauſa eſt vt ſe
quaẗ eſſe ignem. Si enim ē incendiū
neceſſe eſt ignem eſſe. D Neceſſe
eſt me ſic eſſe fateri. Magiſter.

Uides ꝙ vt puto si tu ideo accepisti: quia ego dedi: nõ tamẽ idcirco cõseqꝫ illũ qui nõ accepit: ideo nõ accepisse: q; ego nõ dedi: ⁊ tamẽ cõsequi: quia si ego nõ dedi: ille non accepit. D Uideo: ⁊ placet mihi quia video. M An amplius dubitas: q; sicut angelus q̄ stetit ideo accepit ꝑseuerantiã q; deus dedit: ita non statim idcirco deus non dedit q; ille nõ accepit. D Nondũ mihi hoc ostẽdisti: sed illud tñ sufficiẽter demõstrasti: scʒ non esse ꝯsequẽs ex eo: q; bonus angelus ideo accepit q; deus dedit: malũ ideo nõ accepisse q; deus non dedit. Si enĩ vis asserere deũ illi ideo nõ dedisse: q; non accepit: Quero cur non accepit? Aut q; nõ potuit: aut q; nõ voluit. Nã si non habuit potestatẽ aut voluntatẽ accipiẽdi: deus nõ dedit. Si enĩ deus dedisset: ꝓ certo habuisset. Quare si nõ potuit hr̃e potestatem aut volũtatẽ accipiẽdi ꝑseuerãtiam nisi dante deo: quid peccauit si non accepit quod deus illi nõ dedit posse aut velle accipe? M Deus dedit illi potestatẽ ⁊ voluntatẽ accipiendi ꝑseuerantiã. D Accepit igit̃ qđ deus dedit: ⁊ habuit qđ accepit? M Uere habuit ⁊ accepit. D Accepit ꝙ ⁊ habuit ꝑseuerãtiã? M Nõ accepit: ⁊ ideo nõ habuit. D Nõne dixisti deũ illi dedisse et illũ accepisse potestatẽ ⁊ volũtatem accipiẽdi ꝑseuerantiã? M Dixi: sed non dixi deũ illi dedisse accipe ꝑseuerantiã: sed tñ velle ⁊ posse ꝑseuerantiã accipe. D Ergo si voluit ⁊ potuit: accepit ꝑseuerãtiã. M Nõ est necessariũ ꝯsequẽs. D Nõ video cur non: nisi mihi ostẽdas. M Incepisti vnq̄ꝫ aliq̄d cũ volũtate et potestate ꝑficiẽdi: qđ tamẽ voluntate ante finem rei mutata non ꝑfecisti? D Sepe. M Uoluisti igit̃ et potuisti ꝑseuerare in quo non ꝑseuerasti? D Uolui vtrumq; : sed non ꝑseueraui in voluntate: ⁊ ideo non ꝑseueraui in actiõe. M Quare nõ ꝑseuerasti in volũtate? D Quia non volui. M Nõne q̄diu voluisti perseuerare in actione: voluisti ꝑseuerare ĩ ipsa volũtate? D Nõ possum negare. M Cur ꝙ dicis: non voluisse ꝑseuerare in illa? M Item rñderẽ: q; ꝑseuerare volui: sed non ꝑseueraui in hac volũtate: nisi rẽ viderem in infinitũ ꝓcedere: te semꝑ idipsum interrogante ⁊ me eadem respondente. M Non ergo debes dicere: ideo non volui perseuerare in voluntate huius volũtatis. Sed cũ querit̃: quare non ꝑseuerasti ĩ actione in qua voluisti ⁊ potuisti ꝑseuerare: Respondere potes vel debes: quia non ꝑseueraui in volũtate. Quod si querit̃ iterũ: quare non ꝑseuerasti in voluntate: Alia causa reddenda est: vnde scʒ contigerit defectus illius voluntatis: q̄ꝫ quia nõ ꝑseuerasti velle volũtatẽ. Non enĩ respõdẽdo aliud ostendis q̄ꝫ idipsum qđ querit̃: id est non ꝑseuerasti in voluntate ꝑseuerãdi in actione. D Uideo: quia nõ videbã quid dicerẽ. M Dic ergo vno verbo quid sit ꝑseuerare: quãtũ res exigit in faciendo aliquid. D Perficere. Nam ꝑseuerare in scribẽdo aliq̄d dicimus ꝑscribere inducendo ꝑducere. M Dicamus igitur similiter: etiã si non sit in vsu q̄ ꝑseuerare in voluntate sit ꝑseuerare velle. D Ita fiat. M Cum ergo nõ ꝑfecisti qđ voluisti ⁊ potuisti: cur non ꝑfecisti? D Quia non ꝑseuerare volui. M Ita ergo dic: quia diabolus qui accepit velle et posse accipere ꝑseuerantiã: ⁊ velle et posse ꝑseuerare: ideo non accepit nec ꝑseuerauit: quia non ꝑseuerare voluit. D Item quero: quare nõ ꝑseuerare voluit? Cum enĩ dicis: quia non ꝑseuerare voluit qđ voluit: tale est ac si dicas: quod voluit prius: postea nõ voluit. Quoniã ergo nõ voluit quod prius voluit: quare nõ voluit: nisi quia non habuit voluntatẽ. Non dico volũtatem quã prius habuit cũ voluerit: sed quã nõ habuit cũ non voluit. Hanc autem volũtatem

quare non habuit nisi qꝛ nō accepit: Quare autē nō accepit: nisi qꝛ deus nō dedit: sed ideo deus non dedit qꝛ ille non accepit. M Iterū dico qꝛ nō ideo nō accepit qꝛ deus nō dedit: sed ideo deꝰ non dedit: qꝛ ille nō accepit. D Hoc ostende. M Sponte dimisit voluntatē quā habuit: ⁊ sicut accepit habuit quicqꝫ habuit: ita potuit accipe et semꝑ tenere qđ deseruit: Sed qꝛ deseruit nō accepit. Qđ ergo ideo nō accepit tenere quia deseruit: nō ideo nō accepit: qꝛ deus nō dedit: ſ deꝰ nō dedit: qꝛ ille non accepit. Quis nō videat: qꝛ nō ideo nō voluit tenere qꝛ deseruit: sed ideo deseruit quia nō voluit tenere? Semꝑ nāqꝫ tenēti prius est nō velle tenere q̄ȝ velle deserere. Iđo em̄ vult aliquis deserere qđ tenet: qꝛ nō vult tenere. D Quero igiť quare tenere non voluit qđ tenebat: nisi quia deus non dedit velle. M Non semꝑ prius est nō velle tenere: q̄ȝ velle deserere. D Quando non sit ostende mihi. M Quādo aliqn̄ rem ꝓpter se non vis tenere sed deserere: vt carbonē ignitū ī manu nuda positū: tūc forsitan prius est nō velle tenere q̄ȝ velle deserere: ⁊ iđ vis deserere qꝛ non vis tenere. Prius em̄ q̄ȝ teneas nō vis tenere: velle aūt deserere nō potes nisi cum tenes. Cū aūt tenes qđ non ꝓpter aliq̄d vis tenere: nec tamē propter aliquid deserere vis: ⁊ magis vis aliquid qđ nō potes habere nisi deseras qđ tenes: tunc velle deserere prius est q̄ȝ non velle tenere. Auarus nāqꝫ cum vult tenere nūmum: ⁊ mauult panem quē nequit habere nisi nūmū det: ꝑus vult dare: id est deserere nūmum q̄ȝ non velit tenere: non em̄ illum ideo vult dare qꝛ nō vult tenere: sed qꝛ vt panē habeat: necesse habet dare. Nā et anteq̄ȝ habeat vult tenere ⁊ habere: ⁊ cum habet nequaq̄ȝ nō vult tenere q̄ȝdiu nō habet necesse deserere. D Verū est. M Non ꝙ semper est ꝑus nō velle tenere q̄ȝ velle deserere: sed aliqn̄ ꝑus est velle deserere. D Non possum negare. M Dic ꝙ quia nō ideo non voluit cum debuit ⁊ qđ debuit qꝛ voluntas deficit deo dare deficiēte: sed quia ipse volendo qđ nō debuit: bonā voluntatē expulit mala supueniēte. Quapropter nō ideo nō habuit bonā voluntatē ꝑseuerantē: aut nō accepit quia deꝰ non dedit: sed ideo deus non dedit: quia ille volēdo qđ nō debuit eā deseruit: ⁊ eam deserēdo nō tenuit.

Quō ille peccauit ⁊ voluit silis esse deo: Ca. IIII. D

i Ntelligo qđ dicis. M Dubitas adhuc diabolū nō ideo voluisse deserere qđ habebat qꝛ nō voluit tenere: ſ iđo nō voluisse tenere qꝛ voluit deserere. D Nō dubito sic esse posse: sed nondū fecisti me certum sic esse. Prius ergo ostende quid voluit habere quod nō habebat vt vellet deserere qđ tenebat: sicut in auaro mōstrasti. Deinde si nihil contradici poterit ita esse me non dubitare fatebor. M Peccasse illum nō dubitas: quoniā a iusto deo non potuit iniuste dānari: Sed queris quomō peccauit. D Ita est. M Si iusticiā ꝑseueranter seruasset: nō peccasset vnq̄ȝ nec miser esset. D Ita credimus. M Iusticiā ꝟo nullus seruat nisi volēdo qđ debet: neqꝫ deserit nisi volendo qđ non debet. D Nulli dubium. M Volendo aliq̄d igiť quod velle tūc non debebat: deseruit iusticiam ⁊ sic peccauit. D Ita sequiť: Sed q̄ro quid voluit. M Verū qđ habebat debebat velle. D Debebat vere velle quod a deo acceperat: nec hoc volendo peccauit. M Voluit igiť aliquid qđ non habebat nec tunc velle debebat: sicut eua similis voluit esse dijs ꝑus q̄ȝ deus hoc vellet. D Nec hoc ita sequi negare queo. M Nihil autē velle poterat nisi iusticiā aut cōmodū: ex cōmodis em̄ constat beatitudo quam

vult oĩs rõnalis natura. D In no
bis possum⁹ h cogńscere q̃ nihil volu
m⁹ nisi qđ iustũ ⁊ cõmodũ putam⁹.
M Iusticiam vero volendo: pec
care non potuit. D Uerum est.
M Peccauit ergo volendo aliqđ
cõmodũ quod nec habebat nec tunc
velle debuit: quod tñ ad augmẽtum
beatitudinis esse illi poterat. D
Palã est: quoniã aliter non potuit.
M Cernis vt puto: q² pl⁹ aliquid
q̃ʒ accepit inordinate volẽdo volun
tatem suã extra iusticiam extendit.
D Aperte nũc video q² peccauit
et volendo qđ non debuit ⁊ nolẽdo
qđ debuit: ⁊ palã est q² ideo non vo
luit plus q̃ʒ debuit q² noluit tenere iu
sticiã: h ideo iusticiã nõ tenuit q² ali
quid voluit qđ volẽdo illã deseruit:
sicut in auaro de nũmo ⁊ pane mon
strasti. M At cũ h voluit quod
de⁹ illũ velle nolebat: voluit inordi
nate similis esse deo. D Si de⁹
cogitari nõ põt nisi ita sol⁹ vt nihil
illi simile cogitari possit: quõ potuit
diabol⁹ velle qđ nõ potuit cogitare?
Non enim ita obtuse mentis erat: vt
nihil aliud simile deo cogitari posse
nesciret. M Etiã si voluit oĩno
par eẽ deo s̃m aliq̃d min⁹ deo: cõtra
volũtatẽ dei h voluit inordinate si
milis esse deo: q² ꝓpria voluntate q̃
nulli s̃bdita fuit voluit aliq̃d. Solt⁹
eñ dei esse debet sic volũtate ꝓpria
velle aliq̃d vt supiorẽ nõ sequat̃ vo
lũtatẽ. D Ita est. M Non
solũ aũt voluit esse eq̃lis deo: q² pśũ
psit hr̃e ꝓpriã voluntatẽ: s etiã ma
ior voluit esse volendo qđ deus illũ
velle nolebat q̃ñ volũtatẽ suã supra
volũtatẽ dei posuit. D Satis li
quet. M Iã tibi manifestũ esse
puto ex rõnib⁹ suprapositis diabolũ
sponte dimisisse velle qđ debebat: et
iuste amisisse qđ habebat: q² sponte
⁊ iĩuste voluit qđ nõ habebat ⁊ vel
le nõ debebat. D Nihil puto ma
nifesti⁹. M Cũis igit̃ bon⁹ an
gel⁹ ideo accepit pseuerãtiã q² deus
dedit: nõ ideo nõ accepit tñ mal⁹ an
gelus q² de⁹ nõ dedit: s de⁹ ideo nõ
dedit q² ille nõ accepit: ⁊ ideo nõ ac
cepit q² accipe noluit. D Mihi
quidẽ satis fecisti ad ea q̃ quero: vt
nec in his q̃ ꝓponis: nec in ipsa cõse
quẽtia cõclusionũ tuaꝝ nullã videã
sensu meo titubare veritatẽ.

Q² boni angeli ante casũ maloꝝ peccare potuerunt: Capi. V. Ma.

Utas ne bonos angelos sic
p potuisse peccare anteq̃ʒ mali
caderẽt? D Puto: Sed
rõne cõprehẽdere vellẽ. M Hoc
certũ habes: q² si nõ potuerũt pecca
re: nõ potestate sed necessitate serua
uerũt iusticiã: Quare nõ magis me
ruerũt gratiã a deo: q² steterunt aliis
cadẽtib⁹: q̃ʒ q² suauerũt rõnabilita
tẽ quã pdere nequerũt. Sed nec iusti
recte si bene cõsideres dicerent̃. D
Sic monstrat ratio.

Quõ boni cõfirmati sunt in suo statu: et mali in casu suo: Capi. VI. Ma.

Lli q̃ qui ceciderũt si nõ pec
i cassent cũ possent: tãto melio
res essent q̃ʒ isti: quãto ⁊ vere
eẽnt iusti: ⁊ gratiã a deo merent̃. Uñ
sequit̃: q² aut electi homĩes maiores
⁊ meliores erunt angelis bonis: aut
reprobi angeli pfecte nõ restaurabũ
tur: q̃ñ nõ tales erũt homĩes qui ꝓ
illis sumunt̃ quales illi futuri erant.
D Hec duo penit⁹ neganda existi
mo. M Poterãt igit̃ boni angeli
peccare ante casũ maloꝝ: nec aliter q̃ʒ
sicut ostẽsum ẽ de illis q̃ peccauerũt?
D Aliter esse posse nõ video. M
Illi itaq; angeli q̃ magis voluerunt
iusticiã quam habebãt q̃ʒ illud plus
qđ nõ habebãt: bonũ qđ q̃si ꝓpt̃ iu
sticiã q̃tũ ad volũtatẽ ptinuit pdi
derũt: iusticia retribuẽte acceperũt: ⁊
de illo qđ habebãt in vera securitate
pmãserũt. Quapropt̃ a deo sunt ꝑ
fecti vt sunt adepti quicq̃d potuerũt
velle: nec iã videãt qđ pl⁹ velle pos

sunt: ⁊ ꝑpter h̄ peccare nequeūt. Illi
v̄o angeli q̄ maluerūt illud plus q̄d
nondū de⁹ illis dare volebat q̄ȝ stare
ī iusticia in q̄ facti erāt: eadē iusticia
iudicāte: ⁊ illud ꝑpter q̄d illā ꝯtem
ꝑserūt: neq̄ȝ obtinuerūt: ⁊ q̄d tene/
bant bonū amiserūt. Sic ḡ distincti
sunt angeli vt adherētes iusticie nul/
lū velle bonū possint q̄ nō gaudeāt:
⁊ deserētes illā nullū velle qant quo
nō careāt. D Nihil pulchri⁹ aut
iustius hac distinctiōe. Sed si posses
dicere: vellē audire cuiusmodi cōmo
dū illud fuit: q̄d ⁊ boni angeli iuste
volēdo sic ꝑfecerūt: ⁊ mali iniuste cō
cupiscēdo sic defecerūt. M Quid
illud fuerit nō video: ꝫ quicq̄d fuerit
sufficit scire: q̄ꝛ fuit aliq̄d ad q̄d cresce
re potuerūt q̄d nō acceperūt qn̄ crea/
ti sūt: vt ad illud suo merito ꝑficerēt.

Questio an volūtas ⁊ ei⁹ cōuersio ad q̄d nō debet: sit ip̄m malū q̄d malos facit: ⁊ cur nō possit rōnalis creatura ꝑ se de malo conuerti ad bonū: sicut pōt de bono ad malū: Capi. VII. D

e Et nobis nūc sufficiat huc⁹q̄ȝ
de h̄ inuestigasse. Sed nescio
q̄d sit: vt cū me sperē ad finē
q̄stiōis iā ꝑtingere: tūc magis videā
velut de radicib⁹ succisaꝝ questionū
alias pullulātes cōsurgere. Ecce em̄
cū manifestissime videā ꝑuersū ange
lū nulla rōne deuenire potuisse ī im/
moderatā boni indigentiā: nō ꝑpter
īmoderatā cōcupiscētiā: nō parū me
mouet vnde ipsā inordinatā habuit
volūtatē. Si em̄ bona fuit ꝑpter bo
nā volūtatē: de tanto bono cecidit ī
tantū malū. Itē si bona fuit de⁹ illā
illi dedit: q̄ꝛ nō nisi nihil habuit a se.
Si ḡ voluit q̄d de⁹ dedit velle: quid
peccauit? Aut si a se habuit hanc vo/
lūtatē: habuit a se aliq̄d bonū q̄d nō
accepit. Q̄d si mala est ⁊ aliq̄d ē: ite/
rū occurrit: q̄ꝛ nō nisi a deo ē a q̄ om̄e
q̄d ē aliq̄d ē. Et silr̄ q̄ri pōt q̄d pecca
uit habēdo volūtatē quā de⁹ dedit:
aut quō potuit de⁹ dare malā volūta
tē? Si v̄o mala volūtas ab ipso dia/
bolo fuit ⁊ aliq̄d ē: habuit aliq̄d a se
⁊ non est oīs essentia bona nec malū
erit nihil: sicut solem⁹ dicere: siquidē
mala volūtas essentia est: aut si mala
volūtas nihil ē ꝑpter nihil: ⁊ iō sine
causa tā grauit̄ dānat⁹ ē. Q̄d aūt di
co de volūtate: hoc idē dici pōt de cō
cupiscētia siue desiderio: qm̄ ⁊ cōcu/
piscētia ⁊ desideriū volūtas est: ⁊ sic̄
est bona ⁊ mala volūtas: ita est ⁊ bo
na ⁊ mala cōcupiscētia ⁊ bonū ⁊ ma
lū desideriū. Q̄d si dicit̄: q̄ꝛ volūtas
est aliq̄ essentia: ⁊ ideo bonū ē aliq̄d:
ꝫ cōuersa ad h̄ q̄d debet velle fit bo/
na volūtas: ad id v̄o q̄d nō debet cō
uersa dī volūtas mala. Quicq̄d dixi
de volūtate video posse dici d̄ ip̄a cō
uersiōe volūtatis. Mouet em̄ multū
me vnde ipsā ꝑuersā habuit diabol⁹
volūtatis conuersionē: ⁊ cetera q̄ de
voluntate mō dixi. Est adhuc aliq̄d
q̄d valde miroꝛ cū ꝯsidero hāc volū
tatis ꝯuersionē: cur videlicet de⁹ ta/
lē fecerit illā naturā quā tanta excel
lētia sublimauerat: vt de eo q̄d debuit
velle: posse ꝯuertere volūtatē suā ad
id q̄d nō debuit: ꝫ de eo q̄d nō debet
nō possit ad id q̄d debet: cū magꝫ vi/
deat̄ potestatē debuisse talis creatu
ra a tali factoꝛe accipe faciēdi bonū
ad q̄d facta sit̄: q̄ȝ faciēdi malū ad q̄d
vitandū facta ē. Q̄d etiā in nr̄a na/
tura q̄ri pōt: qm̄ credim⁹ nullū hoīeꝝ
posse bonā volūtatē habere nisi dāte
deo: malā v̄o semꝑ habere posse sola
ꝑmissione dei.

Q̄ volūtas ei⁹ ⁊ cōuersio sit nō ip̄m malū: Ca. VIII. M

n Ec volūtatē nec volūtatis cō
uersionē puto negari posse ali
q̄d esse. Nā etsi nō sunt subē:
nō tn̄ ꝓbari pōt eas nō eē essentias:
qm̄ multe sunt essentie p̄ter illā q̄ ꝓ/
prie dicit̄ subā. Deniq̄ȝ bona nō ma/
gis est aliq̄d q̄ȝ mala volūtas: nec est
ista magꝫ malū q̄ȝ illa bonū. Nō em̄
magꝫ ē aliq̄d volūtas q̄ vult dare mi
sericoꝛdit̄ q̄ȝ illa q̄ vult rapē violēt̄:

nec magis hec malū q̄ȝ illa bonū est. Ergo si mala voluntas est ip̄m malū quo malus aliquis dicit̃: erit ⁊ bona volūtas ipsum bonū quo fit aliquis bonus: sed mala voluntas erit nihil si est ipsum malū quod credimus esse nihil. Bona igit̃ volūtas nihil erit: quoniā ipsa nō magis est aliquid q̄ȝ mala volūtas: Quare ipsum bonū qḋ bonos facit nō poterimus negare nihil esse: quoniā ip̄m est bona volū/tas que nihil erit. Sed falsū esse nul/lus ambigit bonā voluntē siue bonū ipsum esse nihil. Itaqȝ mala volun/tas non est ipsum malū qḋ malos fa/cit: sicut nec bona volūtas ē ipsū bo/nū qḋ bonos facit. Hoc ipsuȝ qḋ dixi de volūtate: pōt cōsiderari in cōuer/sione voluntatis. Non eñ magis est aliquid conuersio illa que conuertit volūtatē de rapina ad tribuendū: q̄ȝ illa q̄ cōuertit eandē volūtatē de lar/gitate ad auariciā: ⁊ cetera q̄ de volū/tate pauloante dixi. D Mihi qȝ idipsū videt̃ vt asseris. M Neqȝ ꝯ volūtas mala neqȝ praua volūtatꝭ cōuersio: est ipsum malū q̄ angel⁹ vel homo fit malus: qḋ nihil esse dicim⁹: nec bona volūtas: nec bona volūta/tis cōuersio est bonū quo boni fiūt.

Quod iniusticia sit ipsum ma/lū: ⁊ sit nihil: Ca. IX. D

Quid ergo dicemus ipsum ma/
q lū quod malos facit: ⁊ quid
ipsum bonū quod bonos fa/cit. M Justiciā credere dicimus ipsum bonū quo fiunt boni: id est iu/sti: ⁊ angeli ⁊ homīes: ⁊ quo ipsa vo/luntas bona siue iusta dicit̃. Iniusti/ciā xͦo ipsuȝ malum esse: quod nihil aliud dicimus esse q̄ȝ boni priuatio/nem qḋ malos ⁊ malā voluntatē fa/cit: ⁊ ideo eandē iniusticiā nō aliud esse asserimus q̄ȝ priuationē iusticie. Credita eñ voluntas primū data ra/tionali nature: ⁊ simul in ipsa datiōe ab ipso datore cōuersa: imo nō con/uersa sed facta recta ad hoc qḋ velle debuit: stetit in ipsa rectitudine quā dicimus veritatē siue iusticiā in qua facta fuit iusta fuit. Cum xͦo auertit se ab eo qḋ debuit: ⁊ cōuertit se ad id qḋ non debuit: non stetit in originali (vt ita dicā) rectitudine in q̄ facta ē: quā cum deseruit magnū aliq̄d pdi/dit: ⁊ nihil p ea nisi priuationē eius q̄ nullā habet essentiam quā iniusti/ciam nominam⁹ suscepit.

Quomō malū videat̃ esse aliquid: Capi. X. D

Quod dicis malū esse priuati/
q onē boni: cōcedo: sed nihilo/
minus video bonū priuatio/nem esse mali. Et sicut pcipio in pua/tione mali aliquid aliud fieri qḋ bo/nū dicimus: ita animaduerto in pri/uatiōe boni aliquid aliud fieri quod malū dicimus. Quapropter licȝ qui/busdam argumentis malū nihil esse probet̃: vt quoniā malū non nisi vi/tiū aut corruptio est: que nullo modo sunt nisi in aliqua essentia: ⁊ quanto magis ibi sūt tāto magꝭ illā redigūt ī nihilū: ⁊ si eadē essentia oīno deue/niat ad nihil: vitiū q̄ȝ ⁊ corruptio in/ueniūt̃ nihil: licȝ inqȝ sic: aut alio mō probet̃ nihil esse malū: nō potest mi/nus mens nisi sola fide acquiescere: si non illud mihi auferat̃ qḋ mihi etiā probat malum non nisi aliquid esse. Nā cū audit̃ nomē mali: frustra hor/rent corda nostra: quod in huius no/minis significatiōe intelligūt: si nihil significet̃ hoc nomīe. Item si vox hec scȝ malum nomē est: vtiqȝ significatū est: Si aūt significatū ē significat: sed non nisi aliquid significat. Quomō ergo malū est nihil si qḋ significat no/mine eius est aliquid. Deniqȝ cū ma/nente iusticia tanta videat̃ trāquil/litas: tanta quies vt in multis nihil aliud videatur iusticia: q̄ȝ quiescere a malo: sicut est castitas: patiētia: rece/dente aūt iusticia tā diuersus tam la/boriosus tāqȝ multiplex occupet ani/mū affect⁹: qui velut crudelis domi/nus miserū homūculū cogat tot tur/pium ⁊ laboriosorū operū sollicitum

esse: ⁊ ipis operibus tã grauit̃ labo/
rare: mirum est si poterit ostẽdi nihil
hec oĩa opari. M Puto q̃r non
ita es insan⁹ vt dicas nihil esse aliq̃d:
cũ tñ non possis negare nihil esse no/
mẽ. Quapropt̃ si nihil põt pbari ali
q̃d esse p nomẽ nihili: quõ estimas te
pbare esse malũ aliq̃d p nomẽ mali?
D Nihil agit exẽplũ qd̃ litẽ lite re/
soluit. Nã ⁊ hocipm nihil: nescio q̃d
sit. Quapropt̃ qm̃ questio ẽ de malo
ĩ manib⁹ qd̃ dicis esse nihil: si vis me
docere q̃d sit malũ: doce me pus q̃d
intelligã esse nihil: deinde ad alia q̃b⁹
preter nomẽ mali me dixi: me mouerĩ
de eo vt aliq̃d esse videat̃: rñdebis.
M Cũ nequaq̃ differãt nihil esse:
⁊ nõ aliq̃d eẽ: quõ dici põt q̃d sit qd̃
nõ est aliq̃d? D Si nõ est aliquid
qd̃ hoc noĩe significat̃: non significat
aliq̃d. Si ṽo nõ significat aliq̃d nõ
est nomẽ ꝫ vtiq̃ nomẽ est: q̃q̃ igit̃
null⁹ dicat nihil esse aliq̃d: ꝫ semp ni/
hil esse cogamur fateri nihil. Nemo
põt nomẽ nihili significatũ esse diffi/
teri. Verũ si hocipm nomẽ nõ signifi
cat nihil ꝫ aliq̃d: id qd̃ significat̃ vi/
det̃ nõ posse esse nihil ꝫ mag̃ aliq̃d.
Si g̃ qd̃ significat̃ nõ ẽ nihil ꝫ aliq̃d:
q̃liter verũ erit vt significet̃ p h̃ nomẽ
qd̃ ẽ nihil? Quippe si ṽe nihil dicit̃:
vere nihil ẽ: ⁊ idcirco nõ est aliquid.
Quare si qd̃ significat̃ h̃ noĩe: nõ est
nihil ꝫ aliq̃d: queadmodũ consequẽ/
tia videt̃ ostendere: false ⁊ incõgrue
vocat̃ h̃ noĩe. At ecõtra si ꝫm iudi/
ciũ om̃e id qd̃ noĩat̃ nihil vere ẽ ni/
hil: ⁊ nequaq̃ ẽ aliq̃d: vsq̃ ne videt̃
aliq̃d ꝯsequẽti⁹ q̃ vt hocipm nomẽ
nihil significet id nõ significet aliq̃d?
Quid itaq̃ ẽ: q̃r h̃ nomẽ videlicꝫ nõ
significat nihil ꝫ aliq̃d: ⁊ nõ signifi/
cat aliq̃d ꝫ nihil? M Forsitan nõ
repugnãt significare nihil ⁊ aliquid.
D Si nõ repugnãt: aut ista vox di
uersa ꝯsideratiõe significat nihil aut
aliq̃d: aut inueniẽda res est aliq̃ que
sit aliq̃d ⁊ nihil. M Quid si vtrũ/
q̃ inueniri põt: ⁊ diuersa scꝫ significa/
tiõis ꝯsideratio in h̃ nomĩe: ⁊ eandẽ

rem esse aliq̃d ⁊ nihil? D Utrũq̃
vellẽ cognoscere. M Cõstat qm̃
hec vox scꝫ nihil q̃tũ ad significatiõẽ
nullaten⁹ differt ab eo qd̃ dico nõ ali
q̃d. Nihil q̃ꝫ hoc apti⁹ q̃ qd̃ h̃ vox
scꝫ nõ aliq̃d: oẽm rẽ penit⁹ ⁊ om̃e qd̃
est aliquid intellectu remouẽdũ: nec
oĩno vllã rem: aut penit⁹ qd̃ aliq̃d sit
intellectu retinendũ sua significatiõe
cõstituit: ꝫ qm̃ remotio alicui⁹ rei si/
gnificari nullaten⁹ põt nisi cũ signifi/
catiõe ei⁹ ipi⁹ cui⁹ significat̃ remotio.
Null⁹ eñ intelligit q̃d significet nõ
hõ: nisi ĩtelligẽdo q̃d sit hõ: necesse ẽ
vt h̃ vox q̃ est nõ aliq̃d destruẽdo: id
qd̃ ẽ aliq̃d significet aliq̃d. Qm̃ ṽo
auferẽdo om̃e qd̃ ẽ aliq̃d: nullã signi
ficat essentiã quã ĩ audiẽt̃ intellectu
retinendã ꝯstituat: idcirco nõ aliq̃d
vox nullã rẽ aut qd̃ sit aliq̃d signifi/
cat. Igit̃ h̃ vox nõ aliq̃d his diuersis
rõnib⁹ aliq̃ten⁹ significat rẽ: ⁊ aliq̃d:
⁊ nullaten⁹ significat rem aut aliq̃d:
significat eñ remouendo ⁊ nõ signi/
ficat constituẽdo. Hac ratione nihil
nomẽ qd̃ pimit om̃e qd̃ est aliquid: ⁊
destruẽdo nõ significat nihil ꝫ aliq̃d:
⁊ cõstituẽdo nõ significat aliq̃d ꝫ ni/
hil. Quapropt̃ nõ est necesse nihil eẽ
aliq̃d: ideo q̃r nomẽ significet aliq̃d
quolibet mõ: ꝫ poti⁹ necesse ẽ nihil eẽ
nihil: q̃r nomẽ ei⁹ significat h̃ mõ ali/
q̃d. Hoc itaq̃ mõ nõ repugnat malũ
nihil eẽ ⁊ mali nomẽ esse significatũ:
ꝫ sic aliq̃d pimẽdo significat vt nul/
lius rei sit cõstitutiuũ.

Quõ malũ ⁊ nihil nõ pos/ sint pbari p nomen suũ ali/ q̃d eẽ ꝫ q̃si aliq̃d: Ca. XI. D

N Equeo negare nomẽ nihili ꝫꝫ
pdictã a te rõnem: aliquo mõ
significare aliq̃d: ꝫ satis notũ
est q̃r illud aliq̃d qd̃ isto mõ h̃ noĩe
significat̃ nõ noĩat̃ nihil: nec cũ au/
dim⁹ hoc nomẽ: accipim⁹ illud p illa
re quã ita significat. Illud igit̃ q̃ro
p quo h̃ nomẽ ponit̃: ⁊ q̃d intelligi/
m⁹ cũ ipm audim⁹: illud inq̃ quero
q̃d sit. Illud eñ h̃ noĩe pprie signifi/

cat ⁊ idcirco nomē est: q᷑ eius signi/
ficatū ē: nō q᷑ supra dicto mō negā/
do significat aliq̄d: ei⁹ quippe nomē
est ꝑ cui⁹ significatiōe inť nomīa cō/
putať: ⁊ illud vocať nihil. Jllud q̄ro
quō sit aliq̄d si proprie vocať nihil:
aut qualiter sit nihil: si nomē signifi/
catū significat nihil: aut quō idem sit
aliq̄d ⁊ nihil? Jllud idē q̄ro de noīe
mali: ⁊ de eo q̄d significat: ⁊ qō malū
nomīať. M Recte queris: quia
licꝫ suprapoſita rōne malū ⁊ nihil si/
gnificēt aliq̄d: tñ q̄d significať malū
nō est aut nihil: sed ⁊ alia rō q̄ signi/
ficant aliq̄d: ⁊ q̄d significať ē aliq̄d:
sed non vere est aliq̄d: sed q̄si aliq̄d.
Multa quidē dicunť ſm formā que
non sunt ſm rem: vt timere ſm for/
mā vocis diciť actiuū: cū sit passiuū
ſm rē. Jta q̄ꝫ cecitas diciť aliq̄d ſm
formā loquēdi cū nō sit aliq̄d ſm rē.
Sicut eñ de aliquo dicim⁹: q᷑ visū
habet ⁊ visus est in eo: ita dicim⁹ q᷑
habet cecitatē ⁊ cecitas est in eo: cū h̄
nō sit aliq̄d: sed poti⁹ nō aliq̄d: ⁊ hāc
hr̄e nō sit habere aliq̄d: īmo carere eo
ꝙ est aliq̄d. Cecitas nāq̄ꝫ nō ē aliud
q̄ꝫ non visus: aut absentia visus vbi
visus debet esse: nō visus vel absen/
tia visus nō magis est aliq̄d vbi vis⁹
debet esse q̄ꝫ vbi nō debet esse. Qua/
re cecitas nō magis est in oculo aliq̄d
q᷑ ibi debet esse visus: q̄ꝫ nō visus vľ
absentia visus ī lapide vbi nō debet
esse visus. Multa quoq̄ꝫ alia silr̄ di/
cunť aliq̄d ſm formā loquēdi q̄ non
sunt aliq̄d: q̄m sic loquimur de illis
sicut de rebus existētibus. Hoc ergo
mō malū ⁊ nihil significant aliquid:
⁊ qō significat est aliq̄d non ſm rem
sed ſm formā loquēdi. Nihil eñ nō
aliud significat q̄ꝫ non aliq̄d: aut ab/
sentiā eorum que sunt aliq̄d: ⁊ malū
nō est aliud q̄ꝫ nō bonū: aut absentia
boni vbi dꝫ ⁊ expedit eē bonū. Q̄d
autē non est aliud q̄ꝫ absentia ei⁹ q̄d
est aliq̄d: vtiq̄ꝫ non est aliq̄d. Malum
igiť vere est nihil: ⁊ nihil nō est aliq̄d:
⁊ tamē quodāmodo sunt aliq̄d: quia
sic loquimur de his quasi sint aliq̄d:

enim dicim⁹: nihil vel malū fecit: aut
nihil aut malū est quod fecit: sicut di/
cim⁹: aliq̄d vel bonū fecit: aut aliq̄d
vel bonum est quod fecit. Hinc est ꝙ
cum negamus oīno esse aliq̄d quod
dicit aliquis: ita dicimus: hoc q̄d di/
cis nihil est. Nā ⁊ hoc q̄d ꝓprie non
diciť. nō de eo q̄d est aliq̄d diciť: ⁊ cū
ita diciť sicut modo dixi: nō diciť eo
ꝙ sit aliq̄d sed quasi aliq̄d diciť. D
De ratiōe nominis mali qua me pu/
tabā posse probare malū esse aliq̄d:
satisfecisti.

Q̄ angel⁹ a se nō potuit ha bere volūtatē ꝑmā: ⁊ ꝙ multa dicunť posse aliena pote/ state ⁊ nō posse aliena impo tentia: Capi. XII.

r Estat nūc vt me ad alia q̄ mi/
hi malū esse aliq̄d ꝑsuadere
nituntť: q̇d respōdere valeā:
edoceas. M At veritatem rei
enodare possim⁹ lōge aliquātulū ex/
ordiri nos oportet: sed ⁊ op⁹ ē vt tu
ea que dicam non sis cōtentus singu
la tantū intelligere: sed oīa simul me/
moria quasi sub vno intuitu collige/
re. D Ego quidem intentus ero
quātū potero: verūtamē si in aliquo
tardior q̄ꝫ velis extitero: nō te me ex/
pectare pigeat ꝓut videris tardita/
tem meā expetere. M Ponam⁹
ergo deū nunc facere angelū quē ve/
lit facere beatū: ⁊ non simul totū sed
ꝑ partes: ⁊ hactenus iam esse factum
vt iam sit aptus ad habendā volūta
tem: ſ nōdū velit aliq̄d. D Po/
ne q̄d vis: ⁊ expone q̄d quero. M
An ergo putas ꝙ ipse angelus per se
possit velle aliq̄d? D Non bene
video q̄d dicis per se. Q̄d enim sicut
supra iam dixisti de omī creatura: ni/
hil habet q̄d nō accepit: nihil potest
ꝑ se. Per se dico per hoc q̄d iam ha/
bet: vt qui habet pedes: ⁊ que suffici/
ant ad potentiā ambulandi pōt am/
bulare ꝑ se: q̄ autē hꝫ pedes ⁊ nō ha/
bet incolumitatē pedū nō pōt ambu
lare ꝑ se. Hoc itaq̄ꝫ mō quero an ille

angelus qui iam aptus est ad volen/
dum ⁊ nōdum quicq̄ vult: possit per
se velle aliq̄d? D Puto quia pōt
si aliquā do vult. M Nō respō/
des ad interrogationē meam. D
Quomō? M Ego quero de ni/
hil volente ⁊ de potestate que ꝓcedit
rem: ⁊ tu respōdes de volūtate ⁊ po/
testate que fit cū re. Nā omē qđ ē eo
ipo quo est: potest esse: Non aūt omē
qđ est potuit esse anteq̄ esset. Cum ꝰ
quero vtrū ille qui nihil vult possit
velle: quero potestatē ante volūtatē
qua se possit mouere ad volūtatem?
Tu ꝟo cū respondes: qꝛ si vult pōt:
dicis potestatē que fit cum ipsa volū/
tate. Necesse enim ē si vult: vt possit
velle. D Scio duas esse potesta/
tes: vnā que nondū est in re: alteram
que iam est ī re. Sed ⁊ hoc nō possū
nescire: quia quicq̄d ita potest esse vt
iā sit si aliquādo nō fuit potuit ꝓus
esse. Si eñ non potuisset: nunq̄ eēt.
Bene ergo estimo me respondisse: qꝛ
qui ideo potest velle qꝛ iam vult: ne/
cesse est eū prius potuisse q̄ vellet.
M Putas quia qđ nihil est: oīno
nihil habet: ⁊ ideo nullā habet po/
testatem: ⁊ sine potestate oīno nihil
potest? D Hoc nō possum negare.
M Estimo: qꝛ mundus anteq̄ fie/
ret nihil erat. D Uerum dicis.
M Ergo oīno nihil potuit anteq̄
esset. D Ita sequit᷑. M Nō
ergo potuit esse anteq̄ esset. D Et
ego dico: Si non potuit esse: impossi/
bile fuit vt esset aliquādo. M Et
possibile ⁊ impossibile erat anteq̄
eēt: ⁊ quidē in cuiꝰ potestate nō erat
vt esset erat impossibile: ꝫ deo in cuiꝰ
potestate erat vt fieret possibile erat.
Quia ergo deus mūdū facere pote/
rat ꝓus q̄ fieret: ideo est mūdus: non
quia ipse mūdus ꝓus potuit esset.
D Rationi nō possum ꝯtradicere:
sed vsus loquendi non consentit.
M Non est mirum: Multa namq̄
in cōmuni locutione dicunt᷑ impro/
prie: sed tamē oportet medullā veri/
tatis inquirere: necesse ē improprie/
tatē pturbantem quātum res expetit
et possibile est secernere. Ex qua im/
proprietate loquēdi fit vt sepissime
dicamus rem posse: nō qđ illa possit:
sed quoniā alia res potest: ⁊ rem que
potest nō posse: quoniā alia res non
potest: vt si dico: liber pōt a me scri/
bi: vtiq̄ liber nihil pōt: sed ego possū
scribere librum: Et cū dicimꝰ: iste nō
potest vinci ab illo: non aliud intel/
ligimꝰ q̄ ille non potest vincere istū.
Hinc est qđ dicimus deū non posse
aliq̄d sibi aduersum aut peruersum:
quoniā sic est potēs in beatitudine ⁊
iusticia: imo quoniā beatitudo ⁊ iu/
sticia non sunt in illo diuersa sed vnū
bonum: sic est omnipotens in simpli/
ci bono: vt nulla res possit qđ noceat
summo bono: Ideo nō potest corrū/
pi vel mentiri. Ita ergo quicq̄d non
est: anteq̄ est sua potestate esse nō po
test: sed si potest alia res facere vt sit:
hoc mō aliena potestate potest esse.
Quis autem pluribus modis diuidi
possit potētia vel impotētia: hoc tm̄
nūc tibi sufficiat: quia multa dicunt᷑
posse non sua sed aliena potestate: et
multa non posse nō sua sed aliena im
potentia. De ꝓpria igit᷑ potestate lo
quor cum quero de angelo quem no/
uum posuimus fieri: ⁊ hactenus iam
esse: factū iam: ⁊ aptus iam sit ad ha/
bendam volūtatem: sed nihil adhuc
velit an ipse possit per se velle aliq̄d:
⁊ de ipsa mihi responde. D Si
iam sit: aptus est ad volūtatem vt ni/
hil illi aliud desit q̄ velle: non video
cur per se non possit. Quicūq̄ enim
aptꝰ ē ad videndū ⁊ clausis oculis ī
luce positus nihil videt: pōt tm̄ vide/
re ꝑ se: quare ergo nō volens simpli/
citer non velit per se: sicut nō vidēs
potest ꝑ se videre? M Quia ille
non videns habet visum ⁊ volunta/
tem qua potest mouere visum: nos
ꝟo de illo qui nullā habet volūtatē
loq̄mur. Quare rn̄de mihi si q̄ res se/
ipaꝫ mouet de nō velle ad velle: vt sic
ipa se velit mouere? D Si dixero

qꝛ moueat̃ nõ volẽs: ꝯsequẽs erit vt
non a se ſ ab alio moueat̃: nisi forte si
quis subito claudit oculos ad ictum
venientẽ: aut si cogit̃ ꝗs aliquo incõ
modo vt velit qð ꝓus non volebat:
Nescio enim tũc ꝓus se velit mouere
ad hanc volũtatẽ. M Nullꝰ co
git̃ vel timore vel sensu alicuiꝰ incõ/
modi: nec attrahit̃ amore alicuiꝰ cõ/
modi ad volendũ aliquid: nisi ꝗ ꝓus
habet naturalẽ volũtatẽ vitandi in/
cõmodũ aut habendi cõmodũ: q̃ vo/
lũtate se mouet ad alias volũtates.
D Negare nequeo. M Dic ẽ
qꝛ quicq̃d se mouet ad volendũ: ꝓus
se vult ita mouere. D Ita est.
M Q̃ð ergo nihil vult: nullo mõ
potest se mouere ad volendum. D
Nõ possum cõtradicere. M Re/
stat igit̃ vt ille angelꝰ qui iã aptus fa
ctus est ad habendã voluntatẽ: sed
tamẽ nihil vult: nõ possit habere pri/
mã volũtatẽ a se. D Necesse est
fateri me: qꝛ nihil potest ꝑ se velle ꝗ
nihil vult. M Beatus aũt nõ põt
esse: si nõ vult beatitudinẽ. Dico aũt
nũc beatitudinẽ: non beatitudinẽ cũ
iusticia: sed quã volũt omnes etiam
iniusti. Omnes quippe volunt bene
sibi esse: Excepto nãꝗ hoc ꝙ oĩs na/
tura bona diuidit̃ ĩ duo bona: ⁊ duo
his cõtraria mala vsu dicunt̃: vnum
bonũ ⁊ qð dicit̃ iusticia: cui cõtrariũ
malũ iniusticia: iniusticia alterũ bo/
nũ est qð mihi videt̃ posse dici cõmo
dum: ⁊ huic malũ opponit̃ incõmo/
dum. Sed iusticiã quidẽ nõ omnes
volũt neqꝫ omnes fugiũt iniusticiã:
cõmodum ꝟo non solũ oĩs rationa/
lis natura: sed ⁊ om̃e qð sentire põt
vult ⁊ vitat incõmodũ. Nam nullꝰ
vult nisi quod aliquo mõ putat sibi
cõmodum. Hoc igit̃ modo bene sibi
esse omnes volũt: ⁊ male sibi esse no/
lunt. De hac beatitudine nunc dico:
quia nullus potest esse beatus ꝗ non
vult beatitudinẽ. Nullus nãꝗ bea/
tus potest esse: aut habẽdo quod nõ
vult: aut non habendo quod vult.
D Non est negandũ. M Nec
beatus esse potest qui non vult iusti/
ciam. D Nec hoc minus conce/
dendum.

Q accepta sola volunta/ te beatitudinis: nec aliud posset velle: nec illam non velle: ⁊ quicquid vellet nõ esset iusta vel iniusta volun tas: Capi. XIII. Ma.

D Icamus ẽ deũ illi dare ꝓmũ
solã beatitudinis voluntatẽ:
⁊ videamus an idcirco quia
accepit aliquã voluntatẽ: iã se possit
ipse mouere ad volendũ aliud ꝙ̃ qð
accepit velle. D Prosequere qð
incepisti: ego eñi paratus suꝫ intelli/
gere. M Constat quia nondum
aliud vult ꝙ̃ beatitudinẽ: quia non
aliud accepit velle. D Unde est?
M Quero ẽ a te: an possit se mo/
uere ad aliud volendũ? D Ne/
queo videre quõ se moueat ad volẽ/
dum aliud ꝙ̃ beatitudinẽ: qꝛ aliud
non vult. Nam si vult se mouere ad
aliud volendum: vult vtiqꝫ aliud.
M Sicut ẽ nulla volũtate adhuc
data nihil poterat ꝑ se velle: ita sola
volũtate beatitudinis accepta nullã
aliam a se potest habere volũtatẽ.
D Ita est. M Nonne si putat
ꝓdesse aliq̃d ad adipiscẽdũ beatitu/
dinẽ: põt se mouere ad volẽdũ illud.
D Dubito q̃d respondeã: nã si nõ
põt: nõ video ꝙ velit beatitudinẽ ꝗ
non potest velle quo se adipisci posse
beatitudinẽ putat. Si ꝟo potest: nõ
intelligo quõ nõ possit velle aliud.
M Qui vult aliud nõ ꝓpter rem
quã videt̃ velle: sed ꝓpter aliud: q̃d
proprie iudicãdus est velle: an illud
quod dicit̃ velle: an illud propt̃ qð
vult? D Illud itaqꝫ ꝓpter qð
vult videtur velle. M Qui ẽ
vult aliq̃d ꝓpt̃ beatitudinẽ: nõ aliud
vult ꝙ̃ beatitudinẽ: quare põt ⁊ qð
putat ꝓdesse ad beatitudinẽ ⁊ solã
btitudinẽ velle. D Satis ẽ planũ
M Quero adhuc an accepta hac

sola volūtate: possit non velle beati/
tudinem? D Non potest vtrūq̄
simul ⁊ velle ⁊ non velle. M Ve/
rū est. Sed non hoc quō: sed quero
an possit deserere hanc volūtatem ⁊
mouere se de velle ad non velle beati
tudinē. D Siquidē hoc facit no
lens: nō ipse facit: si ꝓo volens aliud
vult q̄ beatitudinē: ꝑ nō vult aliud.
Quare manifestū puto: quia nulla/
tenus potest ꝑ se nō velle ad qđ solū
accepit velle. M Bñ intelligis.
Sed responde mihi adhuc si nō pōt
non velle beatitudinē: quāto maiorē
eam intelliget qui nihil nisi beatitu/
dinē vult: ⁊ non potest nisi velle bea
titudinē? D Si nō tanto magis
vellet beatitudinē quāto meliorē ac
maiorē illā putaret: aut oīno nō vel/
let beatitudinē: aut vellet aliud pro/
pter qđ meliorē nollet. Sed dicim⁹:
q̄ illā vult ⁊ nō aliud. M Vult
ergo esse beat⁹: quāto altius hoc esse
posse cogńscit? D Proculdubio
vult. M Ergo vult silis esse deo.
D Nihil aptius. M Quid tibi
videt̄: an esset iusta voluntas si hoc
mō silis vellet esse deo? D Nec
iustā volo dicere: quia vellet qđ nō
cōueniret: nec iniustā: q̄ ex necessita
te vellet. M At eum qui vult be/
atitudinē solā: cōmoda tm̄ velle po/
suimus. Si ergo ille qui nihil vellet
nisi cōmoda: nō posset habere maio/
ra ⁊ veriora: vellet ne minora qui/
buscūq̄ vti posset? D Immo nō
posset nec vellet quelibet infima si
maiora non posset. M Nōne cū
vellet cōmoda infima ⁊ imūda qui/
bus irrationabilia aīalia delectant̄:
esset eadem volūtas iniusta ⁊ vitu/
ꝑabilis? D Quomō iniusta aut
reꝑhendenda volūtas esset: q̄ vel/
let qđ nō posse velle accepisset? M
Voluntatē tamē ipsam siue cum vult
summa cōmoda: siue cū vult infima
constat esse opus ⁊ donū dei: sicut est
vita aut sensibilitas: aut nō esse ī co
iusticiā siue iniusticiā. D Non
est dubium. M Ergo in quātum
essentia ē bonū: aliq̄d est: quātū ꝓo
ad iusticiā ꝑtinet siue iniusticiā nec
bona nec mala est. D Nihil cla/
rius. M Sed non debet esse be/
atus si nō habet iustam volūtatem:
immo nō pōt ꝑfecte nec laudabiliter
esse beatus qui vult qđ nec pōt nec
debet esse. D Multū patet.

Q̄ similiter sit: si sola acce/pta voluntas rectitudinis ⁊ iccirco vtrāq̄ volūtatem accepit simul et vt iustus: et vt beat⁹ esset: Ca. XIIII. M

Consideremus ergo de iusticie
volūtate: Si daret̄ eidē ange
lo velle solū: qđ eum velle cō
ueniret: an posset aliđ velle: aut si nō
posset nō velle ꝑ se qđ accepisset vel/
le. D Oīno qđ vidimus in vo/
luntate beatitudinis: necesse est ī hac
quoq̄ volūtate euenire. M Ergo
nec iustam nec iniustā haberet volū/
tatē. Sicut eñ ibi non esset volūtas
iniusta si vellet incōuenientia: nō id/
circo esset iusta voluntas: quoniā sic
hoc accepisset vt nō posset aliter vel/
le. Quoniā ergo nec solūmodo vo/
lendo beatitudinē: nec solūmō volē/
do qđ conuenit cum ex necessitate sic
velit: iustus vl̄ iniustus potest appel
lari: nec potest nec debet esse beatus
nisi velit: ⁊ nisi iuste velit necesse est
vt sic faciat deus vtranq̄ voluntatē
in illo cōuenire: vt ⁊ beatus esse velit
quatenus addita iusticia sic temperet
volūtatem beatitudinis vt ⁊ resecet
voluntatis excessum: ⁊ excedendi nō
amputet potestatē: vt cum ꝑ hoc qđ
volet beatus esse modū possit excede
re: ꝑ hoc qđ iuste volet nō volet exce/
dere: ⁊ sic iustā habens beatitudinis
voluntatē possit ⁊ debeat esse beat⁹:
qui nō volendo quod nō debet vel/
le: cum tamē possit mereat̄: vt quod
velle non debet nunq̄ velle possit: ⁊
semꝑ tenēdo iusticiā ꝑ moderatā vo
lūtatē nullo mō indigeat: aut si dese/
ruerit iusticiā ꝑ īmoderatā volūtatē

omnino indigeat. D Nihil conueniētius cogitari pōt. M Memento quia cū superius cōsiderabamus solam beatitudinis volūtatem sine hac meta quā addidimus: vt sb deo se coerceat: dicebamus in ea non esse iusticiam vel iniusticiā quicquid vellet. D Bene memini. M An putas aliquid esse quod additū eidem voluntati temperet illam: ne plus velit q̃ velle oportet et expedit? D Nullus intelligens nihil hoc esse putabit. M Hoc satis credo animaduertis nō aliud esse q̃ iusticiam. D Nihil aliud cogitari potest. M Certum est igitur iusticiam esse aliquid.

Q iusticia sit aliquid: Capitulū. XV.

D Omino valde aliquid bonum.
i M Anteq̃ acciperet iusticiam hanc: voluntas illa debebat velle ⁊ non velle ꝺm iusticiaꝫ? D Non debebat: quod ideo non debebat: quia nō acceperat. M Postq̃ autē non accepit: non dubitas debere nisi aliqua violentia amittat? D Semꝑ eam huic debito alligatā puto: siue teneat quod accepit: siue sponte deserat. M Recte asseris: Sed quid si volūtas eadem iusticiā tam vtiliter: ⁊ tam sapienter additam sibi: nulla indigentia ⁊ nulla violentia cogente deserat vtendo sponte sua potestate: id est plus volendo q̃ debeat. An remanebit aliquid aliud cum ipsa voluntate q̃ qđ prius cōsiderabamus ante additamentū iusticie? Quoniā nihil aliud est additum q̃ iusticia: separata iusticia nihil aliud certū est remanere q̃ qđ prius erat: nisi quia debitricem fecit eam accepta iusticia: ⁊ quasi quedam pulchra vestigia sui reliquit derelicta eadē iusticia. Eo enī ipo quo debitrix iusticie ꝑmanet: mōstrat honestate iusticie fuisse decorata. Sed ⁊ hoc satis iustum est: vt qđ semel accepit iusticiā: seruare eā semꝑ debeat nisi violenter amiserit. Et certe multum dignior natura probat: que vel aliqñ habuisse: ⁊ semꝑ debere vt habeat tam honestū bonum conuincit: q̃ quia hocipsum non habere nec debere aliquando cognoscit. M Bene consideras: sed adde huic tue sententie: quia quāto natura que hic habuit qđ debet: monstrat laudabilior: tanto ꝑsona que nō habet quod debet conuincit vituꝑabilior. D Vehemēter assentio. M Discerne mihi bene quid ibi monstrat naturam laudabilem: ⁊ quid faciat ꝑsonam vituperabilē. D Habuisse vel debere monstrat naturalē dignitatem: ⁊ non habere facit ꝑsonalem inhonestatē. Habere enim factum est ab eo qui dedit: non habere factum ab ipso qui deseruit: Ideo nāq̃ debet quia accepit: ideo vero non habet quia deseruit. M Non ergo reꝑhendas in ipsa voluntate que non stetit ī iusticia debere iusticiā: sed nō habere iusticiam. D Omnino nihil aliud ibi reprehendo q̃ absentiam iusticie siue nō habere iusticiā: nā sicut iam dixi: habere decorat: nō habere vero deturpat: ⁊ quo magis illud decet: eo magis istud dedecet: immo non ob aliud voluntatē illam deturpat ex ꝓpria culpa non habere: q̃ q꞉ illā decorat ex bonitate dantis habere debere. M Nōne iā volūtatem ipsam q̄ nō habet iusticiam quā debet habere: iudicas iniustā ⁊ in illa esse iniusticiam? D Quis non ita iudicet. M Si nō esset iniusta: nec esset in illa iniusticia: puto quia nihil in ea reꝑhenderes. D Nihil oīno. M Ergo nihil aliud ī illa reꝑhendis q̃ iniusticiā: ⁊ quia iniusta est. D Nō possum aliud quicq̃ in ea reꝑhendere. M Si ergo nihil aliud ibi reꝑhendis q̃ absentiam iusticie: ⁊ illā non habere iusticiam: sicut pauloante dixisti: ⁊ iterum verū est quia nihil aliud reprehēdis in ea q̃ ī illa esse īiusticiā: siue illam esse iniustā: palam est: quia nō aliud in illa est iniusticia: aut esse in-

iustā q̄ꝫ absentia iusticie: aut non habere iusticiā. D Nullo mō possunt hec esse diuersa. M Sicut igiť absentia iusticie ⁊ nō habere iusticiā nullā essentiam habent: ita iniusticia et esse iniustū nullum habēt esse: ⁊ idcirco nō est aliq̄d sed nihil. D Non est cōsequētius aliquid. M Memēto etiā iam constare: qꝛ recedēte iusticia excepto debito iusticie nihil aliud ibi remansit q̄ꝫ qđ habebat ante susceptam iusticiā. D Cōstat vtiqꝫ. M Ac iniusta nō erat: nec ĩiusticiā habebat anteq̄ꝫ haberet iusticiā? D Nō. M Ergo aut recedēte iniusticia: non est in illa iniusticia nec ē iniusta: aut nihil ē iniusticia vel esse iniustū. D Nō pōt videri aliqđ magis necessariū. M At iniusticiā illā habere ⁊ esse iniustam post desertam iusticiā concessisti. D Immo nō possum nō videre. M Nihil igiť est iniusticia, vel esse iniustū. D Credentē me fecisti scire qđ nesciens credebā.

Q̄ iniusticia non sit nisi absentia debite iusticie: Capi. XVI. Ma.

e Stimo etiam te cognoscere iā q̄ cum iniusticia nō sit aliud q̄ꝫ absentia iusticie: nec iniustum esse aliud q̄ꝫ nō habere iusticiā: cur nō ante datā sed post derelictam iusticiam eadem absentia iusticie vocet̄ iiusticia: ⁊ nō habere iusticiā sit iniustū esse: ⁊ sit vtrūqꝫ rep̄hensibile: nō em̄ ꝓpter aliud nisi qꝛ nō dedecet abesse iusticiam nisi vbi debet esse. Sicut em̄ virū qui nondū debet habere barbam non dedecet non habere: cum v̄o iam debet habere: indecorum est non habere: Ita naturam que non debet habere iusticiā nō deformat non habere: illā v̄o que habere debet: dehonestat non habere: ⁊ quanto magis debet habere: virilē ostendit naturā: tanto magis nō habere fedat virilē figurā. D Sufficienter video iniusticiā nō esse nisi absentiā iusticie vbi debet esse iusticia. M Cum posuimus solā voluntatem beatitudinis p̄fato angelo dari: vidimus eū nihil potuisse velle aliud. D Aperte vidim⁹ qđ dicis.

Cur desertoꝛ angelus nō possit redire ad iusticiam. Capi. XVII. Ma.

a Na modo derelicta iusticia et remanente illa solū volūtate q̄ prius fuerat beatitudinis: pōt idē desertoꝛ ad voluntatē iusticie redire p se ad quā nō potuit ante q̄ꝫ dareť venire? D Sed mō multo minus. Tunc em̄ cōditiōe nature nō poterat hr̄e: nunc v̄o merito quoqꝫ culpe non debet habere. M Nullo ḡ mō potest hr̄e iusticiā a se cū nō habet iusticiā: quia nec anteq̄ꝫ eā accepit nec postq̄ꝫ eam deserit. D Non debet aliquid habere a se. M Nōne aliquo mō vel cum ipse haberet potuit ipse sibi dare iusticiā? D Quomō potuisset? M Plurib⁹ modis dicimus facere. Dicimus em̄ facere aliq̄d cū esse facim⁹ rem: ⁊ cū facere possim⁹ vt nō sit ⁊ nō facim⁹. Hoc itaqꝫ modo potuit ip̄e sibi dare iusticiā: qꝛ potuit sibi auferre eam ⁊ potuit nō auferre: quō ille qui stetit ĩ veritate in qua fact⁹ est nō fecit cū potuit vt eā nō haberet: ⁊ ita eā ip̄e sibi dedit: ⁊ totū h᷑ a deo accepit: Ab eo enim acceperunt ambo habere et posse tenere ⁊ posse deserere. Hoc vltimū ideo deus dedit vt possent sibi dare aliquo mō iusticiā. Si em̄ nllo modo eam sibi possent auferre: nullo modo possent sibi dare. Qui ergo h᷑ modo sibi dedit eam: h᷑ ip̄m a deo accepit vt sibi eam daret.

Quō malus angel⁹ se fecit iniustū ⁊ bonus se iustū: et q̄ mal⁹ sic debet deo gratias ꝓ bonis q̄ accepit ⁊ deseruit: sicut bonus q̄ seruauit accepta: Ca. XVIII. D

Ideo quia non auferēdo po/
v tuerūt sibi dare iusticiam: sed
alter sibi dedit: alť sibi abstu/
lit. M Uides ergo deo parē eos
debere gratiā q̄ztū ad bonitatē ip̄i⁹:
nec diabolū ideo minus debere deo
reddere quod dei est: quia sibi abstu/
lit quod de⁹ dedit: ⁊ noluit accipere
quod deus obtulit. D Uideo.
M Semper igiť debet deo gratias
agere malus angelus ꝓ beatitudine
quam sibi abstulit: sicut bonus ꝓ ea
quā sibi ipse dedit. D Uerissimū
est. M Estimo: quia animaduer/
tis deū nullo mō posse facere iniustū
nisi iniustū nō faciendo iustum cum
possit. Nā ante acceptā iusticiā nul/
lus est iustus vel iniustus: ⁊ nullus
post acceptam iusticiam fit iniustus:
nisi sponte deserta iusticia. Sic ergo
bonus angelus fecit se iustū: non au/
ferendo sibi iusticiam cum potuit: ita
deus malū angelū: angelū facit iniu/
stū nō reddendo ei iusticiā cum pos/
sit. D Facile cognosciť.

Q voluntas in quātū sit: bonū est: et nulla res mala sit: Capi. XIX.

M
r Edeamus ad consideratione
voluntatis: ⁊ reminiscamur
qđ considerauim⁹ voluntatē
scȝ beatitudinis quicq̄d velit nō esse
malū: sed esse bonū aliquod anteq̄z
accipiat iusticiā. Unde cōsequiť: qꝛ
cum deserit acceptā iusticiā: si eadeȝ
essentia est que prius erat bonū ali/
quod q̄ztū ad hoc qđ est: q̄ztū v̄o ad
hoc qꝛ iusticia non est: ī illa que fuit
diciť mala ⁊ iniusta. Nā si velle deo
similē esse: malū esset: fili⁹ dei nō vel/
let simillis esse patri: aut si velle q̄sli/
bet infimas voluptates esset malū:
mala diceret voluntas brutorū ani/
malīū. Sed nec voluntas filij dei est
mala: quia est iusta: nec volūtas irra
tionalis mala diciť: qꝛ non est iniu/
sta. Unde sequiť nullā voluntatē eē
malū sed esse bonū in quātū est: quia
opus dei est: nec nisi in quātū est in/
iusta malā esse: ⁊ q̄m nulla res mala
diciť nisi mala voluntas: aut ꝓpter
malā voluntatē: vt mal⁹ hō: ⁊ mala
actio: nihil est aptius q̄z nullam rem
esse malā: nec aliud esse malū q̄z ab/
sentiā iusticie derelicte in voluntate:
aut in aliqua re ꝓpter malā volun/
tatem.

Quō deus faciat malas volūtates ⁊ actiones: ⁊ quō accipiāť ab eo: Ca. XX.

D
s Ic tua disputatio veris ⁊ ne/
cessarijs aptisq̄ʒ ratiōib⁹ cō/
catenať vt nulla rōne qđ di/
cis: dissolui posse videam: nisi qꝛ vi/
deo aliud cōsequi: qđ nec dici debe/
re credo: nec quō non sint: si vera sūt
que dicis nō video. Nam si velle esse
similem deo non nihil nec malū: sed
quoddā bonum est: non nisi ab eo a
quo est omne bonū qđ est: haberi po
tuit. Si ergo angel⁹ nō habuit qđ nō
accepit: qđ habuit ab illo accepit a q̄
habuit. Quid aūt ab illo accepit qđ
ille nō dedit? Quare si habuit velle
esse siłeȝ deo: iō habuit: qꝛ de⁹ dedit.
M Quid mirū si queādmodū di/
ciť inducere in temptationē quando
non liberat de ea: ita fatemur eū da/
re volūtatē malā nō ꝓhibēdo eā cū
potest: p̄sertim cum potestas volēdi
quelibet nō nisi ab illo sit. D Hoc
modo non videť esse incōueniens.
M Si ergo datio nō est sine acce/
ptione: queādmodū non inusitate di
ciť dare: ⁊ q̄ sponte cōcedit: ⁊ q̄ non
approbādo ꝑmittit: ita nō incōgrue
accipere diciť: ⁊ qui cōcessa suscipit:
⁊ q̄ illicita p̄sumit. D Nec incon
gruū nec inusitatū mihi videť quod
dicis. M Quid ꝗ dicimus cōtra
veritatē si dicim⁹: cū diabol⁹ voluit
qđ non debuit: hoc illū ⁊ a deo acce/
pisse: qꝛ de⁹ ꝑmisit: ⁊ nō accepisse: qꝛ
ille nō ꝯsensit. D Nihil hͦ repugna
re videť v̄itati. M Cū igiť dia/
bolus cōuertit voluntatē ad qđ non
debuit: ⁊ ipsum velle ⁊ ipsa conuer/
sio fuit aliq̄d: ⁊ tamē non nisi a deo ⁊

de ōi volūtate aliq̄d habuit: qm̄ nec velle aliq̄d: nec mouere potuit volūtatē nisi illo pmittēte q̄ fec̄ oēs naturas sbstātiales ⁊ accidētales: vniūsales ⁊ īdiuiduales. In q̄ntū em̄ volūtas ⁊ cōuersio siue motus volūtatis est aliq̄d: bonū est ⁊ dei est. In q̄ntū vero iusticia caret sine q̄ eē nō debet: nō simpliciter malū: sȝ aliq̄d malum est: ⁊ qd malū est nō dei sȝ volētis siue mouētis voluntatē est. Simplex q̄ppe malū est iniusticia: qm̄ non est aliud q̄ȝ malū qd nihil est. Aliud vero malū est natura in q̄ est iiusticia: q₂ est aliq̄d ⁊ aliud q̄ȝ iniusticia que malū ⁊ nihil est. Quare qd aliq̄d ē a deo fit ⁊ dei ē: qd vero nihil est: id est malū ab iniusto fit ⁊ ei⁹ est. D Nō quidē deus naturas reruȝ oīm faciat fatendū est. Nō vero singl'as actiōes pu̾sa₂ voluntatū velut ipsum prauū motū volūtat' q̄ ip̄a mala volūtas se mouet faciat q̄s cōcedat? M Quid mi₂ si dicim⁹ deū facere singulas actōes q̄ fiunt mala volūtate: cū fatemur eum facere singulas sbas q̄ fiūt in iusta volūtate ⁊ in honesta actiōe. D Nō habeo q̄d cōtra dicā: q̄ppe nec negare possuȝ vere aliud eē q̄ȝlibet actionē: nec fateri volo ñ fieri a deo qd vere aliq̄ȝ habet eēntiā. Neq̄ȝ ista tua rō vllo mō accusat deū: aut excusat diabolum: sed oīno deū excusat ⁊ diabolū accusat. Sȝ vellē scire vtrū idem desertor angelus ista de se prescīuerit.

Q₂ mal⁹ angel⁹ non potuit prescire se casurum esse: Caplm XXI.

M. Tam q̄ris vt₂ ille angel⁹ qui c nō stetit in veritate p̄sciuerit se esse casu₂: discernēdum est de q̄ scīa dicas. Nam si de illa scientia q̄rit' q̄ nō nisi cū certa ratiōe aliq̄d intelligit': oīno r̄ndeo non posse scire qd pōt nō esse. Qd em̄ nō esse pōt: neq̄ q̄ȝ eē certa pōt colligi rōne. Quapropter cōstat illū nullatenus potuisse p̄scire casū suū quē necesse ñ erat futu₂. Ponamus em̄ nō fuisse futurū casum illū: an itaq̄ȝ putas p̄sciri potuisse si futur⁹ nō erat? D. Videt' nō posse p̄sciri qd pōt futu₂ nō esse: nec posse nō esse futu₂: qd p̄scitur. Sȝ reminiscor nūc illi⁹ famosissime q̄stionis de p̄sciētia diuīa: et libero arbitrio: q̄ȝuis em̄ tāta auctoritate asserat' ⁊ tanta teneat' vtilitate: ⁊ nullaten⁹ ꝓpter hūanā rōnem dubitandū sit diuinā p̄scientiā ⁊ liberuȝ arbitriū sibiīnuicē ꝯsentire: tñ q̄ȝtum ad rōnis ꝯsideratiōnē q̄ videtur spectat: insociabiliter videntur dissentire: vñ videm⁹ in hac q̄stione nōnullos sic in vnā ptē v₂gentes vt alterā oēs deserāt vnda infidelitat' sue sbmergēte perire: multos xp̄o velut cōtrarijs vētis hincinde cōtra inuicē sustētando quassantib⁹ pclitari. Cū g̃ diuīaȝ cōstet p̄scientiā eē oīm q̄ fiunt libero arbitrio nec aliud horum sit ex necessitate: nihilomin⁹ videt' posse nō esse futu₂ qd p₂escitur. M Breuiter īterim r̄ndebo. Prescientia dei nō ꝓprie dicit' p̄scientia. Cui em̄ oīa sp̄ sunt p₂esentia: nō habet futuro₂ p̄scientiā sȝ p̄sentiū sciētiam. Cum ergo alia sit ratio de p₂escientia future q̄ȝ de p₂esentis rei scientia: nō est necesse diuinā p̄scientiā ⁊ illam de q̄ querim⁹ eandem habere ꝯsequentiam. D Assentio. M Redamus ad illā que erat in manibus questionem. D Placet quod dicis. Sed eo pacto vt cū de illa cuius mētionē fecimus quesiero: mihi respōdere quod inde deus tibi dignabit' ostendere non renuas. Valde nam q̄ȝ necessaria est eius solutio si iā ab aliq̄ facta est aut si fiat: fateor em̄ non deū alicubi excepta diuina auctoritate cui indubitāter credo me legisse rationē: que mihi sufficeret ad eiusdē solutiōis intellectū. M Cum ad illā veniemus si forte venerimus: erit sicut de⁹ dabit. Nūc aūt qm̄ suprapo sita rōne patet apo/

D

statum angelū nō potuisse p̄scire rui
nā suā ea p̄sciētia quā rei necessitas
sequit᷑: accipe adhuc aliā rōnē que
nō solū p̄scientia: ſ; ⁊ estimatiōe aut
q̄libet suspitiōe suū eū p̄sensisse casū
excludit. D Hoc accepto. M
Si adhuc in bona volūtate stans p̄-
sciebat se casuꝝ: aut volebat vt ita fi
eret: aut nolebat. D Unū hoꝝ ne-
cesse est verū esse. M Sꝫ si cum
p̄sciētia volūtatē habebat aliq̄n ca-
dendi: iā ipsa mala volūtate cecide-
rat. D Patet qđ dicis. M
Nō itaq; volendo cadere prius sci-
uit se casurū: q̄ caderet. D Nō
pōt aliud obijci cōclusioni tue. M
Ac si p̄sciebat se casuꝝ ⁊ nolebat: tm̄
miser erat dolendo: q̄tū mag᷑ stare
volebat: ⁊ q̄ erat iustior: eo debebat
esse felicior. D Negari nō pōt.
M Ac tāto iustior erat: q̄to mag᷑
volebat stare: ⁊ q̄ erat iustior: eo de-
bebat esset felicior. D Nō pōt
negari. M Ergo si nolēdo pre-
sciebat se casuꝝ: tāto erāt miserior q̄
to debebat eē felicior: qđ nō ꝯuenit.
D Ita quidē consequ negare neq̄o.
Sꝫ hoc sepe nō solū sine incōueniē-
tia sed ⁊ laudabiliter ⁊ sup̄na gratia
fieri cognoscit᷑: m̄ltotiēs em̄ vt pau-
ca de incōmodis iustoꝝ cōmemorē:
q̄to quis iustior est: tāto maiore do-
loris cōpassione de aleno casu afficit᷑
Sepe em̄ eū q̄ maiorē habet in iusti-
cia cōstantiā: videm⁹ ab iniustis ma-
iorem pati p̄secutiōis instantiā. M
Nō est eadē rō in hoīb⁹ ⁊ in illo an-
gelo. Hominis em̄ natura ꝓpt᷑ pctm̄
primi parētis iam innūerabiliū icō-
modoꝝ facta ē passibilis: ex q̄ passi-
bilitate multis modis gratia nobis
operat᷑ incorruptibilitatē: Ille ꝟo
adhuc nullo pctō p̄cedente alicuius
mali nō inuenerat passionē. D
Satisfecisti obiectioni mee. Patet
em̄ qꝛ h̄ ipsa rō sicut separat ab ipso
malo angelo sui casus p̄scientiā: ita
nihilominus omnē segregat opinio-
nem. M Est ⁊ aliud qđ mihi sa-
tis videt᷑ ostendere nullo mō eū suā
ante putauisse futurā p̄uaricationē.
Nēpe vt coactā putauisset aut spon
taneam: sed nec nullatenus erat vn̄
se aliquādo cogi suspicaret᷑: nec q̄ꝫ-
diu voluit ī veritate p̄seuerare: vllo
mō putare potuit se sola volūtate il-
lam desertuꝝ. Supra nāq; iā mon-
stratum est eū q̄diu rectā voluntatē
habuit in hac ipa volūtate voluisse
p̄seuerare. Quapropter volēdo te-
nere perseueranter qđ tenebat: nullo
mō video vnde potuisset vel suspi-
cari nulla alia accedēte cā: sola se il-
lud desertuꝝ voluntate. Non nego
illum sciuisse qꝛ posset mutare volū-
tatē quā tenebat: ſ; dico illū nō potu
isse putare: qꝛ aliq̄n omni alia cessan
te cā sponte mutaret voluntatē quā
p̄seueranter tenere volebat. D
Qui diligēter itelligit qđ dicis: pa-
tenter videt qꝛ nullo mō scire vl' pu
tare potuit angel⁹ mal⁹ se factuꝝ qđ
malefecit.

An sciuit se nō debere velle hoc qđ volendo peccauit: ⁊ debere puniri si peccaret: Capitulum XXII.

Sed ⁊ hoc volo vt pariter ostē
das si sciuit se nō debere vel-
le qđ p̄uaricādo voluit. M In h̄
dubitare nō debes si supra dicta cōsi
deras. Si em̄ nescisset se nō debere
velle quod iniuste voluit: ignorasset
se debere volūtatē tenere quā dese-
ruit. Quapropter nec iust⁹ esset te-
nendo: nec iniustus deserēdo iusticiā
quā nescisset: imo nec poterat n̄ vel-
le plus q̄ habebat: si nesciebat se de-
bere esse ꝯtentū eo qđ acceperat. De
niq; qꝛ ita ratiōal' erat: vt nulla re
ꝓhiberet᷑ vti rōne: nō ignorabat qđ
deberet vel nō deberet velle. D
Rationē tuam nō video posse infir-
mari: sed tn̄ inde mihi videt᷑ quedā
oriri q̄stio. Si em̄ sciebat se nō debe-
re deserere qđ accepat: vtiq; sciebat
nihilominus se debere puniri si dese-

reret: Quōmodo igitur sponte po/
tuit velle vnde miser esset: qui acce/
perat inseparabiliter velle vñ btūs
esset?

Q: non debuit scire: quia si peccaret puniretur: Capitulum XXIII. M.

Icut certū ē q: debere se pūi/
ſ ri si peccaret ignorare nō po/
tuit: ita q: punireẗ si peccaret
scire nō debuit. D Quō hoc ig/
norauit si ita rōnalis erat vt ei⁹ rō/
nalitas nō īpedireẗ veritatē cogno/
scere: sicut sepe nr̄a impediẗ regnāte
corruptibili corpore? M Quia
rōnalis erat: potuit intelligere q: iu
ste si peccaret punireẗ. Sed qm̄ iudi
cia dei multa ꝛ īuestigabiles vie ei⁹:
neq̄uit cōp̄hēdere an de⁹ faceret qͦ
iuste facere posset. Sz ꝛ si q̄s dicat
q: nullaten⁹ credere potuit deū crea
turā suā ꝓpẗ ei⁹ culpā dānatuꝝ quā
tāta sua bonitate fecerat: p̄sertim cū
nullū exēplū iusticie vlciscētis īiu/
sticiam p̄cessisset: ꝛ certus esset nūeꝝ
in q̄ facturi erant q̄ deo frui deberēt
tāta sapiētia esse ꝯstitutū: vt sicͭ ni/
hil habebat supfluū: ita si minuereẗ:
impfect⁹ esset: nec tā p̄claꝝ opus dei
ex aliq̄ pte permansurū impfectum:
nec vlla ratiōe scire posset si hō iam
factus erat: deū humanam naturam
ꝓ angelica: aut angelicā ꝓ humana
si caderet substituturꝝ: ꝫ potius vnā
quamq̄ in id ad quod facta erat ꝓ
se nō pro alia restitutā: aut si factus
nōdū hō erat: multo minus putare
posset ad substitutionē alteri⁹ natu/
re illū esse faciendū. Si inq̄ aliquis
hoc dicat: q̄ incōuenientia inest? Sz
redeam⁹ ad hoc qͦ dixerā: illum scz
hāc nō debuisse hr̄e scientiā. Si cm̄
sciuisset nō posset volens ꝛ habens
btītudinē spōte velle: vñ miser esset
q̄re nō esset iustus nō volēdo qͦ nō
deberet: qm̄ nō posset velle. Sed et
hac rōne cōsidera vtrū scire qͦ q̄ris
debuerit: nam si scisset aut peccasset:
aut nō? D Vnū hoꝝ esset. M
Si preuisa tanta pena nulla indigē/
tia ꝛ nulla re cogente peccasset: tan/
to magis puniendus esset. D Ita
est. M Nō ergo hec p̄scientia illi
expediebat. D Vere peccaturo nō
expediebat prescire penā. M Q:
si nō peccasset: aut sola bona volūta
te nō peccasset aut timore pene. D
Nihil aliud dici pōt. M Sz qm̄
nō cauisset peccatū solo amore iusti
cie: ipso opere mōstrauit. D Nō
est dubiū. M Si vero timore ca
uisset nō esset iustus. D Palaz
est nullo modo eū debuisse scire indi
ctaz sibi penā suū secuturā peccatū:
Sz qm̄ eum angelū qui stetit ꝛ euz
q̄ nō stetit ī veritate: pari scientia p̄
ditos in prima cōditiōe credim⁹: nō
video cur illi negata sit scientia ista
cui tam tenax erat bona volūtas vt
sufficeret ad cauendū peccatū. M
Non tñ posset nec deberet ꝯtēnere
penā quā p̄scisset. D Sic videẗ.
M Sicͭ ergo solus amor iusticie: ita
solū odiuz pene sufficeret ad nō pec
candū. D Nihil planius: M
Duas igiẗ habuisset cās ñ peccādi:
vnā honestā ꝛ vtilē: alterā inhone/
stam ꝛ inutilē. i. amorē iusticie ꝛ odi
um pene. Nā nō satis est honestum
solo odio pene nō peccare: ꝛ ad non
peccandū inutile est odiū pene vbi
solus amor iusticie sufficit. D
Non est qͦ possim obijcere. M
Quid ḡ? Nōne multo nitidius pla/
cet ei⁹ pseuerantia: cū illa sola pseue
rādi causa videẗ in illo q̄ vtilis est ꝛ
honesta q: spōtanea: q̄ si simul sese
illa ondᷓeret que iutilis ꝛ inhonesta:
quia necessaria intelligitur?

Q: etiam bonus angelus hoc scire non debuit: Capitulum XXIIII. D.

Ic patet qͦ dicis: vt qͦ paulo
ſ añ volebā eū sciuisse: nūc gau
deam eū nesciuisse: nisi q: nūc

eã dem eũ negare nõ possumꝰ hĩc sci
entiã quã ipo angeli exẽplo peccãtꝫ
ignorare nõ põt. M Q̃ nunc
vterqꝫ scꝫ bonus angelus ⁊ malꝰ cer
tus est qꝛ talẽ culpã talis sequit̃ pe/
na: sicut scientia est ambobꝰ diuersa:
ita est sciẽtie cã nõ eadẽ ⁊ finis dissi
milis. Nã qꝺ ille scit ipo sui experi/
mẽto: h̃ iste didicit solo alteriꝰ exem/
plo. Sꝫ ille illo mõ qꝛ ñ ꝑseuerauit:
iste alio mõ qꝛ ꝑseuerauit. Quapro
pter sicut illi qm̃ vituperabiliter nõ ꝑ/
seuerauit sciẽtia sua est ad penam: sic
isti qui laudabiliter ꝑseuerauit sci/
entia est ad gloriam. Si ergo ille di
citur hoc solo quia hanc habet sci/
entiam: iam peccare non posse: satis
patet: q̃a sicut gl'iosa est scia que ex
laudabili ꝑseuerãtia ẽ compata: sic
ad gl'iam est ĩpotentia peccãdi q̃ ex
gl'iosa sciẽtia est nata. Queãdmodũ
ḡ malus angelus vituperãdus ẽ qꝛ
nõ põt ad iusticiã redire: ita iste lau
dandꝰ est: qꝛ nõ põt abire. Sicut em̃
ille iam redire non põt qꝛ sola mala
volũtate abijt: sic iste iã abire nõ p̃t:
qꝛ sola bona volũtate ꝑmãsit. Pa/
lãꝫ igitur est: qꝛ sicut illi nõ posse re
cuperare: qꝺ deseruit est pena pec/
cati: ita huic ñ posse deserere qꝺ te/
nuit est premiũ iusticie.

Q̃ ille si etiã hoc solo dicit̃ iã nõ posse peccare qꝛ nũc habet sciam ex casu diaboli: tamen illi sit ad gloriam.

Capitulum XXV.

D. Valde pulchra esset huiꝰ sciẽ
atqꝫ ĩpotẽtie ista tua ꝯtẽpla/
tio si queãdmodũ asseris: iõ
bono angelo eadẽ scia ⁊ ĩpotẽtia qꝛ
ꝑseuerauit: cõtigissent. Non em̃ eas
adeptꝰ esse videt̃ qꝛ ipe ꝑseuerauit:
ꝫ qꝛ desertor ñ ꝑseuerauit. M Si
ita est vt dicis: gaudere põt bonꝰ an
gelꝰ de casu apostate angeli: vtpote
cui expediebat vt ille caderet: quoni
am adeptus est hãc sciam q̃ nec pec/
care nec miser eẽ ampliꝰ possit: non
qꝛ ipe bene meruit: ꝫ qꝛ aliꝰ male me
ruit: q̃ oĩa sunt nimia absurditate
plena. D Quãto absurdius vide
tur: sic tu mõstras casum peccãtis an
geli ꝓfuisse stãti: tãto magis necessa
riũ ẽ: vt oñdas istũ nõ iõ adeptũ eẽ
sciam de q̃ agit̃ qꝛ ille peccauit. M
Nõ debes dicere iõ bonũ angelũ ad
sciam ꝓfecisse hãc qꝛ malꝰ peccauit:
ꝫ bonũ angelũ ideo ꝓfecisse ad hãc
sciaꝫ exẽplo cadẽtꝭ: qꝛ ille peccauit.
Si em̃ neuter peccasset: vtriqꝫ datu/
rus erat deꝰ eandẽ sciam merito ꝑse
uerãtie alio mõ sine alicuiꝰ cadẽtis
exẽplo. Nullꝰ em̃ dicit deũ non alio
mõ potuisse angelis suis hanc dare
sciam. Cũ ḡ ille peccauit exẽplo eiꝰ:
istũ docuit ꝙ docturꝰ erat nõ impo
tentia quia alio modo non potuit:
ꝫ maiore potentia qua de malo bo/
nũ facere potuit: vt nec malũ inordi
natũ in regno oĩpotẽtis sapiẽ ꝑma/
neret. D Placet mihi valde qꝺ
dicis. M Patet itaqꝫ si bonus
angelꝰ h̃ solo iã peccare ñ posset qꝛ
scit pctm̃ mali ãgeli penã secutã eẽ:
qꝺ tñ h̃ ĩpotẽtia nõ illi eẽt ad minu
tionẽ laudis: ꝫ ad p̃miũ ꝑuate iusti/
cie. Sꝫ scis qꝛ supra claruit eũ iccir/
co peccare nõ posse: qm̃ merito ꝑse/
uerãtie a deo ꝓuectꝰ est vt iã nõ vi/
deat q̃d plus velle q̃at. D Nihil
excidit eoꝝ q̃ supra rõe inuestigante
comperimus a memoria mea.

Q̃ horremus audito nomine mali: et quid faciat opa q̃ videt̃ iniusticia facere: cũ ipsa ⁊ malum nihil sit.

Capitulum XXVI.

D. Sed cũ oĩbꝰ q̃stiõibꝰ meis sa/
tisfeceris: illꝺ adhuc expecto
aꝑiri: q̃d sit qꝺ horremꝰ audi
to nomine mali: ⁊ quid faciat opera
que iniusticia: que malum est: vide/
tur facere: vt in raptore in libidino
so: cũ malũ nihil sit. M Breuit̃
tibi rñdebo. Malũ qꝺ ẽ iniusticia sp
nihil est: malũ vero qꝺ ẽ incõmodi/

tas aliqñ sine dubio est nihil: vt ceci
tas: aliqñ est aliqd vt tristicia ⁊ do/
lor. Et hāc icōmoditatē q̄ ē aliqd sp
odio habem⁹. Cū itaq̧ audim⁹ no/
men mali: nō malū qd̄ nihil est time
mus: s; malū qd̄ aliqd ē qd̄ absentiā
boni sequit̄. Nā iniusticiā ⁊ cecitatē
q̄ malū ⁊ nihil sūt sequunt̄ multa in/
cōmoda q̄ malū ⁊ aliqd sunt: ⁊ hec
sūt q̄ horrem⁹ audito noīe mali. Cū
aūt dicim⁹ qꝛ iiusticia facit rapinā;
aut cecitas facit hoīem cadere in fo/
uēā: neq̄q̄ intelligendū est ꝙ iiusti/
cia aut cecitas faciāt aliqd: s; si iiusti/
cia esset in volūtate ⁊ visus i oculo:
nec rapina fieret nec casus in foueā;.
Tale est cū dicim⁹ absentia guberna
culi ipellit nauē in scopulos: aut ab/
sentia freni facit equū discurrere: qd̄
nō est aliud q̄ si gubernaculū abest
naui ⁊ frenū eq̄: q̄ si adessent nec vēti
nauē ipellerēt nec equ⁹ discurreret.
Sic nāq̧ gubernaclō nauis ⁊ freno
regit̄ equ⁹: sic iusticia gubernat̄ vo/
luntas hominis ⁊ visu pedes. D

Unde veniat malū i ange/ lum qui bonus erat: Capitulum XXVII. D

ſ

Ic mihi de malo q̄ est iniusti/
cia satisfecisti: vt iā oēs i cor
de meo q̄ de illo iesse solebāt
q̄stiōes sint deterse. De h̄ eīn malo
q̄stio nasci videt̄: qm̄ si esset aliq̄ es/
sentia: esset a deo: a q̄ ⁊ necesse est eē
oē qd̄ aliqd est: ⁊ impossibile est esse
pctm̄ siue iiusticiā. De malo xō qd̄
est incōmoditas si aliqñ ē aliqd: ni/
hil video recte fidei obuiare. S; ne
tedeat te breuit̄ rñdere fatue interro
gatiōi mee: vt sciā q̄lit̄ h̄ ipm q̄rētib⁹
rñdeā: q̄ppe nō sp facile est isipiēti i
sipiēt̄ q̄rēti: sapiēter rñdere. Quero
igit̄ vñ pmū venit malū qd̄ dī iiu/
sticia: siue pctm̄ in angelū q̄ fact⁹ est
iustus? M Dic tu mihi vñ venit
nihil in aliqd. D Nihil nec ve/
nit nec recedit. M Cur ḡ q̄ris vñ
venit iiusticia q̄ nihil ē? D Quia
qñ iusticia recedet inde vbi erat: dici
mus accedere iniusticiā. M Dic
ḡ qd̄ magis ꝓprie ⁊ apti⁹ dī: ⁊ q̄re de
abscessu iusticie. Siquidē sepe apta
interrogatio expedit rñsionē ⁊ inep/
ta reddit impeditiorē. D Cur ḡ
recessit ab angulo iusto iusticia? M
Si ꝓprie vis loq̄ nō recessit ab eo: s;
ipe deseruit eā volēdo qd̄ ñ debuit.
D Cur deseruit eā? M Cū dico
qꝛ volēdo qd̄ ñ debuit eā deseruit:
aperte oñdo cur ⁊ q̄ illam deseruit.
Nā iō illā deseruit qꝛ voluit qd̄ vel
le nō debuit: ⁊ h̄ mō id volēdo qd̄ ñ
debuit illā deseruit. D Cur vo/
luit qd̄ nō debuit? M Nulla cā p̄
cessit hāc voluntatē nisi qꝛ velle po
tuit. D An iō voluit qꝛ potuit?
M Nō qꝛ silr̄ potuit bon⁹ angel⁹
velle nec tñ voluit. Nā null⁹ vlt qd̄
velle pōt: iō qꝛ p̄t sine alia cā: q̄uis
nūq̄ velit si nō p̄t. D Cur ḡ vo
luit? M Nō nisi qꝛ voluit. Nā h̄
volūtas nullā aliā hūit cām q̄ ipel/
leret̄ aliq̄ten⁹ aut attraheret̄: s; ipe si
bi efficiēs cā fuit si dici pōt effect⁹.

Qꝛ ptās volēdi qd̄ nō de/ buit: bona fuit sp ⁊ ipm vel/ le bonum q̄tum ad esse: Capitulum XXVIII. D

ſ

I ptās ipa volēdi ⁊ ipsum
velle fuit aliqd̄ bonū: fuit a
deo. M Utrūq̧ fuit aliqd:
⁊ ptās quidē non nisi bonū aliqd et
spōtaneū donū dī: velle aūt scdm̄ es/
sentiā bonū: s; qm̄ nō iuste: factū est
malū: ⁊ tñ a deo fuit a q̄ est oē qd̄ ali
qd est. Nēpe nō solū h̄ habet aliqs
a deo qd̄ de⁹ spōte dat: s; etiā qd̄ iiu
ste rapit dō pmittēte. Et sic dī de⁹ fa
cere qd̄ pmittit fieri: ita dī dare qd̄ p
mittit rapi. Qm̄ igit̄ pmittēte deo
angel⁹ mal⁹ p rapinā vsus ē ptāte a
deo spōte data: a dō habuit vti qd̄ ñ
est aliud q̄ ipm velle. Nō est eīn aliud
velle q̄ vti ptāte volēdi: sicut idē;
est loqui ⁊ vti potestate loquendi.

Beati Anselmi dialogus de
casu diaboli explicit.

Eiusdem beati Anselmi: liber pro insipiente incipit.

A Dbitanti vtrū sit: vel negāti ꝙ sit aliqua talis natura q̄ nihil maius cogitari possit: cū hāc esse illam huic dicit̄ ꝑmo probari: quod ip̄e negās vel ambigēs de illa iam habeat eā ī intellectu: cū audiēs illā dici: id qđ dicit̄ ītelligit: deinde q꞉ qđ ītelligit: necesse est vt nō in solo intellectu: ſꝫ etiā in re sit. Et h̄ ita ꝓbat̄: q꞉ mai⁹ est esse in intellectu ⁊ in re q̄ꝫ in solo intellectu: Et si illud in solo est intellectu: maius illo erit q̄cq̄d etiam fuerit in re ac si maius oībus: minus erit aliq̄ ⁊ nō erit mai⁹ oībus: qđ vtiq꞉ repugnat: Et iō necesse est vt maius oīb⁹: qđ ēst iā ꝓbatū: est in intellectu: nō in solo intellectu: ſꝫ in re sit: q̄m aliter maius oībus esse nō poterit. Responderi forsitan pōt ꝙ hoc iam eē dicit̄ in intellectu meo: nō ob aliud nisi q꞉ id qđ dr̄ intelligo. Nōne ⁊ quecūq꞉ falsa ac nullo prorsus mō ī seip̄is existētia ī ītellectu habere silr̄ dici possem: cū ea dicente aliq̄: quecūq꞉ ille diceret: ego ītelligerē: nisi forte tale illud cōstat esse vt nō eo modo quo etiam falsa queq꞉ vel dubia haberi possint in cogitatiōe: ⁊ ideo non dico illud auditū cogitare vel in cogitatiōe habere: ſꝫ intelligere: ⁊ intelligit̄ habere: q꞉ scꝫ licet nō possum hoc aliter cogitare nisi intelligēdo: id est scientia cōprehēdēdo: re ipsa illud existere: sed hoc non est.

B Primo quidē nō h̄ erat aliud idem q꞉ tp̄e ꝑcedens habere rem in intellectu ⁊ aliud id q꞉ tp̄e sequēs intelligere rem esse: vt fit de pictura q̄ pri⁹ est in animo pictoꝝ: deinde in op̄e. Deinde vix vnq̄ꝫ poterit esse credibile: cum dictū ⁊ auditū fuerit illud: non eo mō posse cogitari nō esse quo etiā pōt non esse deus. Nā si non potest: cur cōtra negantē aut dubitantem ꝙ sit aliq̄ talis natura: tota ista disputatio assūpta est? Postremo qđ tale sit illud vt nō possit nisi mox cogitatū indubitabilis existētie sue certo percipi intellectu: indubio aliquo ꝓbanduꝫ mihi est argumēto: nō aūt isto ꝙ iā sit h̄ ī intellectu meo cū auditum intelligo: in quo silr̄ esse posse quecunq꞉ alia incerta vel etiā falsa ab aliq̄: cuius verba intelligerentur dicta: adhuc puto ⁊ insuper magis si illa deceptus: vt sepe fit: crederētur: q̄ istud nōdum credo. Unde nec illud exēplū de pictore picturā quā facturus est iā ī intellectu habente: satis potest huic argumēto ꝯgruere. Illa eñ pictura anteq̄ꝫ fieret in ipsa pictoris arte habetur: ⁊ tale quippiam in arte artificis alicuius nihil est aliud q̄ꝫ pars quedam intelligentie ipsius: quia ⁊ sicut sanctus augustinus ait: cū faber arcam facturus in op̄e: prius habet illā in arte. Arca que fit in opere: nō est vita: arca que est in arte vita est: q꞉ viuit anima artificis in qua sunt ista oīa anteq̄ꝫ ꝓferantur. C Ut quid eñ in viuente aīa vita sunt ista: nisi q̄a nihil sunt aliud q̄ꝫ sciētia: vel intelligētia anime ipsi⁹? At vero quicquid extra illa q̄ ad ipsam mētis noscunt̄ ꝑtinere naturā: aut auditū: aut excogitatū ītellectu percipit̄. Uerū aliud est sine dubio verꝫ illud: aliud intellectus ipse quo capit̄: quocirca etiā si verum sit esse aliq̄d quo maius quicq̄ꝫ nequeat cogitari: nō tamen hoc auditum ⁊ intellectū: tale est: qualis nondū facta pictura ī intellectu pictoris. Huc accedit illud: quod pretaxatū est superius: q꞉ scꝫ illud omnibus q̄ cogitari possint maius: qđ nihil aliud posse esse dicit̄ q̄ꝫ ipse deus. Tam ergo secundum rem vel ex specie mihi vł ex genere notā cogitare auditū vł intellectum habere nō possum: q̄ꝫ nec ipsum deū quē vtiq꞉ ob hoc ipsuꝫ etiā

nō esse cogitare possum. Neqꝫ enim
aut rem ipam noui: aut ex alia possū
conijcere simili: qm̄quidem ⁊ tu talē
asseris illā vt esse nō possit simile qc
q̄ꝫ. Nam si de homine aliq̄ mihi pror
sus ignoto: quē etiā esse nescirē: dici
tm̄ aliq̄d audirē ꝑ illā specialē gene/
ralē vc noticiā q̄ quid sit hō vel ho/
mines noui: de illo quoqꝫ scđm rem
ipsam que est hō cogitare possem: et
tm̄ fieri posset vt mētiente illo q̄ dice
ret: ipē quē eē cogitarem: hō nō eēt:
cum tm̄ ego de illo scđm veram nihil/
ominus rem: nō q̄ esset ille hō sed q̄
D est hō q̄libet cogitarē. Nec sic igitur
vt haberē falsum istud in cogitatōe
vel ī itellectu: habere possuꝫ illđ cū
audio dici: deꝰ aut aliud oībꝰ maiꝰ.
Cū qm̄ illud scđm rem verā mihiqꝫ
notam cogitare posse istud omnino
neq̄am: pōt vllū cogitari verꝫ? Siq̄/
deꝫ cū ita cogitat̄: n̄ tā ipa vox que
res est vtiqꝫ vera: h̄ est lrarū sonus
vl̄ syllabarꝫ: q̄ꝫ vocꝫ audite significa
tio cogitet̄: ꝫ nō ita vt ab illo q̄ no/
uit q̄d ea soleat voce significari a q̄
scꝫ cogitat̄ scđm rē vl̄ in sola cogita
tione vera. Verꝫ vt ab eo q̄ illud nō
nouit: ⁊ solūmō cogitat scđm animi
motū illius auditu vocis effectum si
gnificationēqꝫ ꝑcepte vocis conātē
effingere: sibi qđ mirū est si vnq̄ꝫ rei
veritate potuerit. Ita ḡ nec ꝓrsus
aliter adhuc in intellectu meo cōstat
illud haberi: cū audio intelligoqꝫ di
centē esse: aliq̄d maiꝰ oībꝰ q̄ valeāt
cogitari: h̄ de eo qđ sūma illa natura
iam esse dicit̄ in intellectu meo. Qđ
aūt ⁊ in re necessario esse inde mihi
ꝓbat̄: q² ibi fuerit q̄cq̄d est maius: in
re illa erit: ac si ꝑ h̄ n̄ erit illud maiꝰ
oībus: qđ vtiqꝫ iam esse ꝓbatū est ī
E intellectu. Ad h̄ rn̄deo sic esse dicen/
dū. Est ī intellectu qđ scđm veritatē
cuiusq̄ꝫ rei neq̄t saltē cogitari: ⁊ in h̄
in meo sic esse nō denego. Sꝫ q² ꝑ h̄
esse quoqꝫ in re nō pōt nullatenꝰ ob
tinere: illđ ei esse adhuc penitꝰ nō cō
cedo q̄usqꝫ mihi argumēto ꝓbet̄ in
dubio: qđ qui esse dicit h̄ qđ maius
oībus aliter nō erit oībꝰ minꝰ: nō sa
tis attēdit cui loquat̄. Ego enī non/
dum dico: imo etiā nego vel dubito
vlla re vera esse maiꝰ illud: nec aliud
ei esse ꝯcedo q̄ꝫ illud si dicendū ē eē
cū scđm vocē tm̄ auditā reꝫ prorsus
ignotā sibi conat̄ animus effingere.
Quō igit̄ inde mihi ꝓbat̄ maius il
lud rei veritate subsistere: q² ꝯstet il/
lud maiꝰ oībus eē: cū id ego eousqꝫ
negē: adhuc dubitē vc cōstare: vt ne
intellectu q̄dem vel cogitatiōe mea
eos saltē mō maius ipm eē dicam: q̄
dubia etiā ml̄ta sunt ⁊ incerta. Pri/
us enī certū mihi necesse ē: fiat reve
ra esse alicubi maiꝰ ipm: ⁊ tm̄ deinde
ex eo qđ maiꝰ est oībus: in seipo q̄qꝫ
sb̄sistere nō erit ābiguū. Exēpli grā:
Aiunt q̄dā alicubi oceani eē insulaꝫ
quā ex difficl̄tate vl̄ potiꝰ ex īpossi/
bilitate inueniēdi: qđ nō ē cognomi
nāt: aliq̄ ꝑditā quā qꝫ fabulant̄ ml̄/
to amplius q̄ꝫ de fortunatis insulis
fert̄ diuitiarū delitiarumqꝫ omniuꝫ
iestimabili vbertate pollere: nulloqꝫ
possessore aut habitatore: vniuersis
alijs q̄s incolūt homines terris pos/
sidendorꝫ redūdantia vsqꝫquaqꝫ ꝓ/
stare. Hoc ita eē dicat mihi quispiā:
⁊ ego facile dictū in quo nihil est dif
ficultatis intelligam. Ac si tūc velit
consequenter adiūgat: ac dicat: nō
potes vltra dubitare insulā illā omī
bus terris prestantiorē vere esse ali/
cubi in re q̄ꝫ in intellectu tuo nō am/
bigis esse: ⁊ quia prestātius est nō in
intellectu solo ꝫ etiā esse in re. Idō sic
eā necesse est esse: q² nisi fuerit: q̄cun
qꝫ alia ī re est terra ꝓstātior: illa erit
ac si ipa iā a te ꝓstantior: ⁊ ītellecta
ꝓstantior nō erit. Si inq̄ꝫ ꝑ h̄ ille mi
hi velit astruere de insula illa qđ ve/
re sit ābigendū vltra nō esse: aut io/
cari ipm credā: aut nescio quē stulti
orē debeā reputare: Utrū me si ei cō/
cedā: an illū si se putet aliq̄ certitudi
ne insule illiꝰ essentiā astruxisse: nisi
prius ipam ꝓstantiā eiꝰ solūmō sic

rem vere atq; indubie existentẽ: nec
vllatenus sicut falsum aut incertum
aliq̃d in intellectu: l eo eẽ docuerit.
Hoc interim ad obiecta insipiẽs ille
respõderit: cui cũ deinceps asserit ta
le esse maius: illud vt nec sola cogita
tiõe valeat nõ esse: ꝛ hoc rursus non
aliunde ꝓbat ꝙ̃ eoipo ꝙ aliter non
erit oĩbus maius: idemipm possit re
spondere ꝛ dicere. Q̃n em̃ ego rei ve
ritatem esse tale aliq̃d: hoc est maius
oĩbus dixi: vt ex hoc mihi debeat ꝓ/
bari intm̃ etiam re ip̃a id esse vt nec
possit cogitari nõ esse. Quapropter
certissimo primitꝰ aliq̃ ꝓbandũ est
argumẽto: aliquã superiorẽ: h̃ ẽ ma
iorem ac meliorẽ oĩm q̃ sunt esse na/
turã: vt ex hac alia iã possimus oĩa
ꝓbare: q̃bus necesse est ac qđ maius
meliꝰ est: illud oĩbus nõ carere. Cuꝫ
aũt dicit̃ ꝙ sũma res ista non esse
b neq̃at cogitari: melius fortasse dice/
retur ꝙ nõ esse aliq̃d etiã posse non
esse nõ possit intelligi: nã scđm ꝓpri
etatem verbi istius: falsa neq̃unt in/
telligi: que possunt vtiq; eo mõ cogi
tari q̃ deũ nõ esse insipiens cogitauit:
et me quoq; esse certissime scio: sed ꝛ
posse nõ esse nihilominus scio: sũmũ
vero illud quod est scꝫ ꝛ deꝰ ꝛ esse ꝛ
non esse non posse: indubitanter in/
telligo. Cogitare aũt me nõ esse ꝙ̃/
diu esse certissime scio: nescio vtrum
possim: ſ; si possuꝫ: cur ꝛ nũq̃d aliud
eadẽ certitudine scio? Si aũt nõ pos
sum: nõ erit iaꝫ istud ꝓ̃priũ deo. Ce
tera libelli illiꝰ tã veraciter ꝛ tã p̃/
clare sunt magnificeq; p̃stantia: tãta
deniq; restricta vtilitate ꝛ pij ac sctĩ
affectꝰ intimo q̃dã odore fragrantia
vt nullo modo ꝓpter illa q̃ virtus
recte q̃dẽ sensa ſ; minꝰ firmiter argu
mẽtata sibi ista sint ꝯtẽnẽda: ſ; illa
potiꝰ argumẽtãda robustiꝰ: ac oĩa
cũ ingẽti veneratiõe ꝛ laude suscipi
enda.

Beati Anselmi liber pro insipi
te explicit.

Eiusdem beati Anselmi li/
ber ꝯtra insipiẽtẽ Incipit.

Q Voniam

nõ me repħendit ĩ his
dictis ille insipiẽs cõ/
tra quẽ sum locutus in A
meo opusculo: ſ; quidã
non insipiẽs ꝛ catholicus ꝓ insipiẽ/
te sufficere mihi põt rñdere catholi/
co. Dicis quidẽ q̃cunq; es q̃ dicis h̃
posse dicere ĩsipiẽtẽ: qꝛ nõ est ĩ intel
lectu aliq̃d suo maiꝰ qđ cogitari nõ
possit aliter ꝙ̃ qđ scđm ṽitatẽ cuius
ꝙ̃ rei neq̃t saltẽ cogitari: ꝛ qđ magis
cõsequit̃ h̃ qđ dico q̃ maius cogitari
nõ possit: ex eo qꝛ ẽ in intellectu esse
ꝛ ĩ re: quã ꝑditã insulã certissime ex
eo cũ describit̃ verbis audiẽs eã nõ
ambigit ĩ intellectu suo esse. Ego ṽo
dico si q̃ maiꝰ cogitari nõ põt: nõ in/
telligit̃ vl̃ cogitat̃: nec ẽ in intellectu
vl̃ cogitatiõe ꝓfecto deꝰ: aut nõ ẽ q̃
maiꝰ cogitari nõ possit: aut nõ intel/
ligit̃ vel cogitat̃ ꝛ nõ est in ĩtellectu
vl̃ cogitatiõe. Qđ ꝙ̃ falsũ sit: fide ꝛ
ꝯscia tua ꝓ firmissimo vtor argumẽ
to. Ergo q̃ maiꝰ cogitari nõ p̃t vere
intelligit̃ ꝛ cogitat̃ ꝛ ẽ in intellectu
ꝛ cogitatiõe. Quare aut vera ñ sũt
q̃bꝰ conaris ꝯtra ꝓbare: aut ex eis ñ
ꝯsequit̃ qđ te ꝯseq̃nt̃ opinarꝭ ꝯclu/
dere. Qđ aũt putas ex eo qđ intelli
git̃ aliq̃d q̃ maiꝰ cogitari neq̃t non
ꝯseq̃ illđ eẽ in ĩtellectu: nec si est ĩ in/
tellectu iõ eẽ in re iõ ẽ in re. Certe ḡ
dico si vel cogitari p̃t eẽ: necc̃e est illđ
eẽ: Nã q̃ maiꝰ cogitari neq̃t: nõ põt
cogitari esse nisi sine initio. Quicq̃d B
aũt põt cogitari eẽ ꝛ nõ esse ꝑ initiũ
põt cogitari eẽ. Nõ ḡ q̃ maiꝰ cogita
ri neq̃t cogitare põt eẽ ꝛ nõ eẽ. Si ḡ
p̃t cogitari eẽ illđ ex necc̃itate ẽ. Am/
pliꝰ: Si vtiq; vl̃ cogitari põt: necesse
est illud esse. Nullus em̃ negãs aut
dubitãs eẽ aliq̃d q̃ maiꝰ cogitari nõ
possit: negat vl̃ dubitat qꝛ si eẽt nec

actu nec intellectu posse nō eē. Alioqñ
nāq3 nō eēt q̄ mai⁹ cogitari nō pos/
set: s3 q̄cq̄d cogitari pōt ⁊ nō ē si eēt
posset vl' actu vl' ītellectu ñ eē. Qua
re si nihil cogitari pōt: nō p̄t nō eē q̄
mai⁹ cogitari neq̄t. S3 ponam⁹ non
eē si vl' cogitari valet: aut q̄cq̄d cogi
tari p̄t ⁊ nō ē: si esset nō esset q̄ mai⁹
cogitari non possit: qđ nimis ē absur
dū. Falsū est igit̄ nō esse aliq̄d q̄ ma
ius cogitari nō possit: si vel cogitari
p̄t: mlt̄oq3 magis si intelligi ⁊ ī intelle
ctu eē p̄t. Plus aliq̄d dicā: pcul du/
bio q̄cq̄d alicubi aut aliqñ nō ē etiā
si ē alicubi aut aliqñ: pōt tñ cogitari
nūq̄3 nusq̄3 eē sic̄ nō est alicubi aut
aliqñ. Nā qđ heri ñ fuit ⁊ hodie ē:
sicut heri nō fuisse intelligit̄: ita nū/
q̄3 eē subintelligi pōt: ⁊ qđ h̄ nō est
⁊ alibi est: sicut nō est h̄: ita pōt cogi
C tari nusq̄3 eē. Silr̄ cui⁹ ptes singule
nō sunt vbi aut qñ sunt alie ptes ei⁹:
oēs ptes ⁊ iō ip̄m totū possunt cogi
tari nunq̄3 aut nusq̄3 eē. Nā etsi di/
cat̄ tp̄s sp̄ eē: aut mūd⁹ vbiq3: nō tñ
illud totū sp̄: aut iste sp̄ est vbiq3: ⁊ si
cut singule ptes tpis nō sunt qñ alie
sunt: ita possunt etiā nūq̄3 cogitari ⁊
singule mūdi ptes: sicut nō sunt vbi
alie sunt: ita subintelligi possunt nusq̄3
eē: s3 ⁊ qđ ptib⁹ iūctū est cogitatione
dissolui ⁊ ñ eē pōt. Quare q̄cq̄d ali
cubi aut aliqñ totū nō est: etiā si ē p̄t
cogitari nō esse: ac q̄ mai⁹ cogitari ne
q̄t si est nō p̄t cogitari nō eē: alioq̄n
si est nō est q̄ mai⁹ cogitari nō possit:
qđ nō ꝯuenit. Nullaten⁹ ḡ alicubi
aut aliqñ totū nō est: s3 sp̄ ⁊ vbiq3 to
tū est. Putas ne aliq̄ten⁹ posse co/
gitari vl' intelligi aut eē ī cogitatiōe
vel intellectu de q̄ h̄ intelligunt̄? Si
eñ nō p̄t: nō possunt h̄ ītelligi de eo.
Qđ si dicit̄ nō intelligi ⁊ nō eē ī in/
tellectu qđ nō penit⁹ ītelligit̄: dic q2
q̄ nō pōt intueri purissimā luce3 so/
lis nō videt lucē diei q̄ nō ē nisi lux
solis. Certe vl' hacten⁹ intelligit̄ ⁊ ē
in intellectu q̄ mai⁹ cogitari neq̄t vt
D h̄ de eo intelligāt̄. Dixi itaq3 ī argu

mētatiōe quā rep̄hendis: q2 cū insi/
piēs audit pferri q̄ mai⁹ cogitari nō
pōt: intelligit qđ audit. Utiq3 si nō
intelligit si nota lingua dicit̄: aut nul
lū aut nimis obrutum habet intelle/
ctū. Deinde dixi q2 si intelligit̄ est in
intellectu: an nō est ī nullo ītellectu
qđ necessario in rei veritate esse mon
stratū est? S3 dicis q2 si est in intelle
ctu: ñ tñ ꝯsequit̄ q2 intelligit̄. Uide
q2 ꝯseq̄tur eē in ītellectu ex eo q2 in/
telligit̄. Sic eñ qđ cogitat̄ cogitati/
one cogitat̄: ⁊ qđ cogitatiōe cogita
tur sicut cogitat̄ sic est in cogitatiōe:
ita qđ intelligit̄ intellectu intelligit̄:
⁊ qđ intellectu intelligit̄ sicut intelli
git̄ sic est ī intellectu. Quid hoc pla
nius? Postea dixi quia si est vl' in so
lo intellectu: pōt cogitari esse ⁊ in re
qđ maius est. Si ergo in intellectu
solo est idip̄m sc3 quo maius nō pōt
cogitari: ē quo maius cogitari pōt:
rogo quid consequētius: an eñ si est
vel in solo intellectu nō pōt cogitari
esse in re: aut si pōt: nōne q̄ hoc cogi
tat aliud cogitat maius eo si est in so
lo intellectu? Quid ḡ ꝯsequentius E
q̄3 si quo maius cogitari neq̄t est in
solo intellectu: idem esse quo maius
cogitari possit? Sed vtiq3 quo mai⁹
cogitari pōt in nullo intellectu est q̄
maius cogitari nō possit. An ergo
non seq̄tur: q̄ maius cogitari neq̄t si
est in vllo intellectu: nō est in solo in
tellectu? Si enim est in solo intellectu
est quo mai⁹ cogitari potest: quod
nō ꝯuenit. S3 tale est maius ac si ali
quis insulā oceani omnes terras sua
fertilitate vincētē: que difficultate:
immo impossibilitate inueninedi qđ
non est pdita nominat̄. Dicat iccir/
co non posse dubitari vere esse in re:
quia verbis descriptā facile quis in
telligit. Fidēs loquor: quia si quis
nō venerit nisi aut re ip̄a aut sola co/
gitatione existens quod maius cogi
tari nō possit: cui aptare valeat con
nexionem huius mee argumētatiōis
inueniā ⁊ dabo illi perditam insulā

amplius nō perdendam. Palā aūt
taꝫ videt̄: quo nō valet cogitari ma
ius nō posse cogitari nō esse: q̄ꝺ tam
certa rōne veritatis existit: aliter eñ
nullatenus existeret. Deniq̄ꝫ si quis
dicit se cogitare illꝺ nō esse: Dico q̄a
cuꝫ hoc cogitat: aut cogitat aliquod
quo maius cogitari nō possit: aut nō
cogitat. Qꝺ si nō cogitat: nō cogitat
nō esse quod nō cogitat. Si vero co
gitat: vtiq̄ꝫ cogitat aliqꝺ qꝺ nec cogi
tari possit nō esse. Si eñ posset cogi
tari ñ esse: cogitari posset habere p̄n
cipium ꝛ finē: sed h̄ non pōt. Qui ḡ
illud cogitat: aliquid cogitat qꝺ nec
cogitari nō esse possit: hoc vero qui
cogitat: nō cogitat idipsū esse: alio
quin cogitat quod cogitari nō po/
test. Non igit̄ pōt cogitari non esse
F quo maius nequit cogitari. Quod
aūt dicis: quia cum dicit̄ quod sum/
ma res ista nō esse nequeat cogitari:
melius fortasse diceret̄ ꝙ nō esse aut
etiam posse nō esse: nō possit intelli/
gi: potius dicendū fuit nō posse co/
gitari. Si eñ dixissem rem ip̄am nō
posse intelligi nō esse: fortasse tu ip̄e
qui dicis q2 scꝺm ꝓprietatem verbi
istius falsa nequeunt intelligi obijce
res: nihil quod est posse intelligi nō
est falsū: est eñ nō esse qꝺ est: quare
nō est ꝓpriū deo non posse intelligi
nō eē. Quod si esset: aliq̄d eoꝝ que
certissime sunt pōt intelligi non esse:
similiter ꝛ alia certa nō eē posse intel
ligi. Sꝫ hoc vtiq̄ꝫ nō p̄t obijci de co
gitatione si bene cōsideret̄. Nā etsi
nulla q̄ sunt p̄nt intelligi nō eē: oīa
tñ p̄nt cogitari nō esse preter id qꝺ
sūme est. Illa q̄ppe oīa ꝛ sola p̄nt
cogitari nō esse q̄ initiū aut finē aut
ꝑtiuꝫ habēt cōiunctionē. Et sic̄ iam
dixi: q̄cquid alicubi aut aliq̄ñ totuꝫ
nō est: illud vero solū nō pōt cogita
ri non esse in quo nec initium nec fi/
nem nec partiū cōiunctionē ꝛ qꝺ ñ
nisi semꝑ ꝛ vbiq̄ꝫ totū vlla inuenit
cogitatio. Scito igitur q2 potes co/
gitare te non esse q̄ꝺdiu eē certissime

scis qꝺ te miror dixisse nescire. Mul G
ta namq̄ꝫ cogitamꝰ nō esse q̄ scimus
esse: ꝛ multa esse q̄ nō esse scimꝰ: nō
existimādo sed fingēdo ita esse cogi/
tamꝰ. Et illꝺ q̄dē possumꝰ ꝛ istud sci
mus: ꝛ nō possumꝰ cogitare aliquid
nō esse q̄ꝺdiu scimꝰ eē: quia simul ꝛ
illud possumus ꝛ istud scimꝰ: ꝛ non
possumꝰ cogitare non eē q̄ꝺdiu scimꝰ
eē: q2 nō possumus cogitare eē siml̄
ꝛ non eē. Si quis igit̄ sic distinguat
huius ꝓlatiōis has duas sentētias:
intelliget nihil q̄ꝺdiu esse scit̄ posse
cogitari non eē: ꝛ quicquid est: p̄ter
id quo maius cogitari neq̄t: etiā cū
scitur esse posse cogitari nō esse. Sic
igit̄ ꝛ ꝓpriū est deo nō posse cogita
ri non esse: ꝛ tamē multa p̄nt cogita
ri q̄ꝺdiu sunt nō esse. Quomodo ta/ H
men dicatur cogitari deus nō esse: in
isto libello puto sufficienter esse di/
ctum. Qualia vero sint ꝛ alia: q̄ mi
hi obijcis ꝓ insipiente: facile est deꝑ
hendere vl̄ paꝝ sapiēti: ꝛ ideo id oñ/
dere supsedēdū existīauerā. Sꝫ qm̄
audio quibusdā ea legētibus aliq̄d
ꝯtra me valere videri: paucꝫ de illis
cōmemorabo. Primū ꝙ sepe repe/
tis me dicere: q2 qꝺ est maius oībus
in intellectu: ꝛ si est in intellectu est ꝛ
in re: aliter eñ oībꝰ maius nō esset
oībꝰ maiꝰ. Nusq̄ꝫ in oībꝰ dictis meis
inuenit̄ talis ꝓbatio. Non eñ idem
valet qꝺ dicit̄ maius oībus ꝛ quo K
maius cogitari neq̄t ad ꝓbandum:
q2 est in re qꝺ dicit̄. Si q̄dē cū dī q̄
maiꝰ cogitari nō possit nō esse aliq̄d
in re: aut posse nō esse: aut vl̄ nō esse
posse cogitari: facile refelli pōt. Naꝫ
qꝺ nō est pōt nō esse: ꝛ qꝺ nō esse p̄t
cogitari pōt non esse. Quicq̄d autē
cogitari pōt nō eē si est: nō est q̄ ma/
ius cogitari nō possit. Qꝺ si nō est:
vtiq̄ꝫ si esset nō esset q̄ maius nō pos
sit cogitari. Sꝫ dici nō p̄t: q2 q̄ maiꝰ I
nō possit cogitari: si est non est q̄ ma
ius cogitari nō possit: aut si esset nō
esset q̄ nō posset cogitari maiꝰ. Pa/
tet ḡ q2 nec nō est nec p̄t nō esse aut

cogitari nō esse. Aliter em̄ si est nō ē
qꝺ dicit᷑: ⁊ si esset nō esset. Hoc aūt
non tam facile ꝓbari posse videt᷑ de
eo qꝺ maius dicit᷑ omnibꝰ. Non em̄
ita patet: qꝛ qꝺ non esse cogitari pōt
nō est maiꝰ om̄ibus q̄ sunt: sicut qꝛ
non est quo maius cogitari non pos
sit: nec sic est indubitabile: quia si est
aliquod maius oībus: non est aliq̄d
q̄ꝫ quo maius nō possit cogitari: aut
si esset nō esset similit᷑ aliq̄d: quoni/
am certū est de eo qꝺ dicit᷑ q̄ maius
cogitari nequit. Quid em̄ si quis di
cat esse aliqꝺ maius oībus que sunt
⁊ idipsuꝫ tñ posse cogitari nō esse: ⁊
aliq̄d maius esse: etiā si non sit: posse
tamē cogitari an hoc sic apte inferri
pōt. Non est ergo maius om̄ibus q̄
sunt: sicut vbi aptissime diceret᷑: ergo
non est quo maius cogitari nequit.
Illud nāqꝫ alio indiget argumento
q̄ꝫ hoc qꝺ dicit᷑ oībꝰ maius. In isto
vero non est opus alio q̄ꝫ hoc ipso
qꝺ sonat: quo maiꝰ cogitari nō pos/
sit: ꝙ si non similiter pōt ꝓbari de eo
quod maius om̄ibus dicit᷑: quod de
se per seipsum ꝓbat quo maius ne/
quit cogitari: iniuste me rep̄hēdisti
dixisse qꝺ nō dixi: cū tm̄ differat ab
eo qꝺ dixi. Si vero vel post aliud ar
gumentū posuisti: nec sic me debui/
sti reprehendere dixisse quod ꝓbari
C potest. Utrū aūt possit facile ꝑpēdi
qui hoc posse q̄ maius cogitari neq̄t
cognoscit: nullatenꝰ em̄ potest intelli
gi q̄ maius cogitari nō possit nisi id
quod solū oībus est maius. Sicut ꝙ
quo maius cogitari nequit intelligi
tur: ⁊ est in intellectu: ⁊ ideo esse ī rei
veritate asserit᷑: sic qꝺ maius dicitur
om̄ibꝰ: intelligi ⁊ esse in intellectu: ⁊
idcirco re ip̄a esse ex necessitate ꝯclu/
dit᷑. Uides ergo q̄ꝫ recte me cōpara/
sti stulto illi q̄ hoc solo quod descri/
pta intelligeret᷑: ꝑditā insulā esse vel
let asserere. Quod aūt obijcis que/
libet falsa vel dubia similiter posse ī
telligi ⁊ esse in intellectu: quēadmo/
dū illud qꝺ dicebā: Miror qꝫ h̄ sen/

sisti cōtra me dubiū ꝓbare volentē:
cui primū hoc sat erat vt q̄libet mō
illud intelligi ⁊ esse in intellectu ostē/
derē: quo ꝯseq̄nter consideraret᷑ vtꝝ
eēt ī solo intellectu velut falsa: an ⁊
re vt vera. Nā si falsa ⁊ dubia: h̄ mō
intelligunt᷑ ⁊ sunt in intellectu: qꝺ cū
dicunt᷑ audiēs intelligit q̄d dicēs si/
gnificet: nihil ꝓhibet qꝺ dixi intelli/
gi ⁊ eē in intellectu: q̄ mō aūt sibi cō
ueniat qꝺ dicis: qꝺ falsa dicēte aliq̄
q̄cunqꝫ ille diceret intelligeres: ⁊ q̄a
illud qꝺ nō est eo mō quo etiā falsa
habent᷑ in cogitatiōe: non dicēs au
ditum cogitare aut in cogitatiōe ha/
bere: ꝫ intelligere ⁊ in intellectu habe
re: qꝛ scꝫ nō possum hoc aliter cogita
re nisi intelligēdo: id est scientia cō/
ꝑhēdēdo re ipsa illꝺ existere: Quō ī
quā conueniāt ⁊ falsa intelligi ⁊ in/
telligere eē scīa cōꝑhēdere existere:
aliud nil ad me: tu videris. Quod si D
⁊ falsa aliquo mō intelligunt᷑: ⁊ non
omnis ꝫ cuiusdā intellectꝰ est hec dif
finitio: nō debui rep̄hendi: quia dixi
quo maius cogitari nō possit intelli
gi ⁊ in intellectu esse etiā anteq̄ꝫ cer
tum esset re ipsa illud existere. Dein/
de qꝫ dicis vix vnq̄ꝫ posse esse credi/
bile cum dictū ⁊ auditū fuerit istud
nō eo mō posse cogitari non esse: quo
etiam potest cogitari non esse deus.
Respōdeant pro me qui vel paruaꝫ
scientiā disputandi argumētandiqꝫ
attigerūt. An em̄ ronabilis ē vt id/
circo neget aliquis quod intelligit:
quia esse dicitur id quod negat: quia
non intelligit aut si aliquando ne/
gatur quod aliquatenus intelligit᷑:
⁊ idē est illi quod nullatenus intelli/
gitur: nonne facilius ꝓbat᷑ quod du/
bium est de illo quod in aliquo q̄ꝫ
de eo quod in nullo est intellectu?
Quare nec credibile potest esse iccir
co quēlibet negare quo maius cogi
tari neq̄t quod auditū aliq̄tenus in/
telligit: qꝛ negat deū cuiꝰ sensuꝫ nul/
lo modo cogitat. Ac si ⁊ illud qꝛ nō
omnino intelligit᷑ negatur: minime:

M tamē facilius id qđ aliquo mō q̃ȝ id
qđ nullo modo intelligit̃ ꝓbat̃. Nō
ergo irrationabiliter contra insipien
tem ad probandum deū esse attuli
quo magis cogitari nō possit: cū illđ
nullo mō: istud aliq̄ mō intelligeret.
Qđ vero tam studiose ꝓbas q̄ mai⁹
cogitari neq̄t: nō tale esse q̄lis nō dū
facta pictura in intelletu pictoris si/
ne cā fit. Nō eñ ad hoc ꝓtuli pictu/
ram p̄ cogitatā vt tale illud de quo
agebat̃ vellē asserere: ꝫ tm̄ vt aliq̄d
esset ĩ intellectu qđ esse nō intellige/
retur possem ostendere. Itē ꝙ dicꝭ:
q̄ maius cogitari nequit scđm rē vel
ex genere tibi vel ex specie notam te
cogitare auditū vel intellectū habe/
re nō posse: qm̄ nec ipam rem nosci:
nec eā ex alia simili potes conijcere:
palā est rem alit̃ sese habere: qm̄ nā/
q̃ȝ omne minus bonū intantū est sile
maiori bono: inquātū est bonū. Pa
tet cuilibet rationabili mēti quia de
minoribus bonis ad maiora cōscen/
dendo ex his quib⁹ aliq̄d maius cō/
gitari pōt: multū possum⁹ conijcere
illud q̄ nihil potest maius cogitari.
Quis eñ: verbigratia: vel hoc cogi
N tare non potest etiā si non credat in
re esse quod cogitat: scilicet si bonuȝ
est aliquod qđ initium ⁊ finē habȝ:
multo melius esse bonū qđ licet inci
piat; nō tamē desinit: ⁊ sic istud illo
melius est: ita istud esse melius illo
quod nec finē habet nec initiuȝ etiā
si semꝑ de preterito per p̄sens trāse/
seat ad futuꝝ: ⁊ siue sit in re aliquod
huiusmodi siue nō sit: valde tamen
eo melius esse id quod nullo modo
indiget vel cogit̃ mutari vel moueri
an hoc cogitari nō pōt: aut nō est ꝫ
ex his trib⁹ maius: cogitari valet co/
nijcere id quod mai⁹ cogitari neq̄t.
Est igit̃ vnde possit conijci q̄ maius
cogitari nequeat. Sic itaq̃ȝ facile re
felli pōt insipiens qui sacrā auctori
tatem non recipit si negat quo mai⁹
cogitari nō valet ex his rebus conij/
ci posse. At si quis catholicus ꝫ ne/
get: meminerit q̄ꝛ inuisibilia dei a cre Ro. 1.
atura mūdi per ea que facta sunt in
tellecta ꝯspiciunt̃: sempiterna quoq̃ȝ
eius virt⁹ ⁊ diuinitas. Sed etsi veꝝ O
esset non posse cogitari vel intelligi
illud quo maius nequit cogitari: nō
tñ falsuȝ esset q̄ maius cogitari neq̄t
cogitari posse ⁊ ĩtelligi. Si eĩ nil ꝓhi
bet dici ineffabile lȝ illđ dici nō pos/
sit quod ineffabile dicit̃: ⁊ quemad/
modū cogitari non possit cui cōue/
nit non cogitabile dici: ita cū dicit̃:
quo nihil mai⁹ valet cogitari: ꝓcul/
dubio quod audit̃ cogitari ⁊ intelli/
gi pōt etiam si res illa cogitari non
valeat aut intelligi quo maius cogi
tari nequit. Nam etsi quisq̃ȝ est tam
insipiens vt dicat nō esse aliquod q̄
maius nō possit cogitari: non tamen
ita erit imprudēs vt dicat se nō pos/
se ĩtelligere aut cogitare quid dicat:
aut si quis talis inuenit̃: nō mō ser/
mo eius est respuendus ꝫ ⁊ ipe con/
spuendus. Quisq̄s igit̃ negat aliqđ
esse q̄ mai⁹ neq̄at cogitari: vtiq̃ȝ in/
telligit ⁊ cogitat negationē quā fac̃:
qm̄ negationē intelligere aut cogita
re nō potest sine partibus eius: pars
aūt eius est quo maius cogitari non
pōt. Quicunq̃ȝ igit̃ hoc negat: intel
ligit ⁊ cogitat: quo mai⁹ cogitari ne/
quit. Palam aūt est q̄ꝛ siliter potest P
cogitari ⁊ intelligi quod nō pōt nō
esse: maius vero cogitat qui hoc co
gitat q̃ȝ q̄ cogitat ꝙ possit non esse.
Cum ergo cogitat̃ quod maius non
possit cogitari: cogitat̃ quod possit
cogitari maius: ꝫ nequit idem simul
cogitari ⁊ non cogitari. Quare qui
cogitat quo maius nō possit cogita/
ri: nō cogitat quod possit: sed quod
non possit nō esse. Quapropter ne/
cesse est eē quod cogitat: q̄ꝛ quicq̄d
nō esse potest: nō est quod cogitat.
Puto q̄ꝛ mōstraui me nō infirma ꝫ
satis necessaria argumētatiōe ꝓbas/
se in p̄fato libello re ipsa existere ali/
q̄d q̄ maius cogitari nō possit: nec eā
alicui⁹ obiectiōis ĩfirmari firmitatē.

Tantā eñ vim hui⁹ ꝓbatiōis in se cōtinet significatio: vt h̄ ipm q̄ᵒ dici tur ex necessitate: eoip̄o qᵒ intelligit̄ vl̄ cogitat̄ ⁊ revera ꝓbet̄ existere: et idip̄m eē q̄cq̄d de diuīa sb̄a oportet credere. Credim⁹ nāq̧ de dīna sb̄stā tia q̄cq̄d absolute cogitari pōt meli⁹ esse q̄ȝ nō esse. Verbi gr̄a. Melius ē esse eternū q̄ȝ nō eternū: bonū q̄ȝ nō bonū: immo bonitatē ip̄am q̄ȝ non bonitatē ip̄am. Nihil aūt hmōi non eē pōt: q̄ mai⁹ aliq̄d cogitari nō p̄t: necesse igit̄ est q̄ maius cogitari non pōt esse q̄cq̄d de diuina essentia cre/di oportet. Gratias ago benignitati tue ⁊ in rep̄hensiōe ⁊ in laude opu/sculi mei. Cū eñ ea q̄ tibi digna su/sceptiōe vident̄: tāta laude extulisti satis apparet: quia que tibi infirma visa sunt: beniuolentia non maliuo/lentia reprehendisti.

Beati Anselmi liber de insipiente explicit.

Eiusdem b̄ti Anselmi liber de miseria homīs incipit.

A (t)**Erret me** vita mea. Namq̧ di/ligēter discussa appa/ret mihi aut pctm̄: aut sterilitas fere tota vi/ta mea: ⁊ si q̄d fructus ī ea videt̄: sic est aut simulatū aut īpfectū: aut ali/q̄ mō corruptū vt possit aut nō pla/cere aut displicere deo. Ergo o pctōr vita tua iam nō fere tota aut in pctō est: aut dānabilis: aut infructuosa: ⁊ contēptibilis? Scilicet q̄d separo in fructuosaȝ a dānabili? Vtiq̧ si est in fructuosa: est ⁊ dānabilis. Constat

Math. 7 eñ ⁊ veꝝ ē: qᵒ ꝟitas dei dixit: Oīs arbor q̄ nō facit fructū bonū excide tur ⁊ in ignē mittet̄. Deniq̧ si quid ago vtile: p̄sus nullaten⁹ illᵒ com/penso alimētis corpis q̄bus abutor. Sȝ q̄s pascit pecus: qᵒ nec tm̄ pro/deit: q̄ȝtum cōsumit: ⁊ tñ tu benign⁹ deus: tu nutris ⁊ expectas tnū inuti/lē: veꝝ ⁊ fetentē peccatis. O tolera bilius canis putridus fetet hōib⁹: q̄ȝ aīa peccatrix deo: q̄ȝ infelici⁹ ista deo q̄ȝ ille hoībus? Heu nō hoīem s̄ op/probriū hominis vili⁹ pecore: peius cadauere. Tedet animā meam vite mee: viuere erubesco: mori ptimesco. Quid ḡ restat tibi o pctōr nisi vt in tua tota vita plores totā vitā tuam: vt ipsa tota se ploret totā? Sed est ī hac anima mea miserabiliter mira/bilis ⁊ mirabiliter miserabilis: quia nō tm̄ dolet q̄ȝtuȝ se noscit: s̄ sic secu ra torpet velut q̄d patiat̄ ignoret. Anima sterilis q̄d agis: quid torpes B aīa peccatrix? Dies iudicij venit: iux ta est dies domini magnus: iuxta ⁊ velox nimis dies ire: dies illa: dies tribulatiōis ⁊ angustie: dies calami/tatis ⁊ miserie: dies tenebraꝝ ⁊ cali/ginis: dies nebule ⁊ turbinis: dies tu beꝛ clāgoris. O vox diei dñi amara. Quid dormitas aīa tepida ⁊ digna euomi: q̄d dormitas? Qui nō exp/giscit̄: q̄ ñ tremit ad tm̄ tonitruū: nō dormit s̄ mortu⁹ est. Arbor īfructuo sa vbi sunt fruct⁹ tui: arbor digna se/curi ⁊ igne: digna succidi ⁊ succēdi: qui sunt fructus tui? Vtiq̧ spine pū gentes ⁊ amara pctā q̄ vtinam sic te penitēdo pūgerēt vt ꝯsurgerent: sic amarascerēt vt euanescerēt. Forsā p uū q̄d putas pctm̄ aliqᵒ? vtinā disti ct⁹ iudex puū existiaret aliqᵒ pctm̄. Sed heu me: nōne om̄e pctm̄ p p̄uari/catiōnē deū exhonorat? Qᵒ ergo pctm̄ peccator audebit dicere puū? Deum eñ exhonorare qñ est puū? O lignū aridū ⁊ īutile eternis igni/bus dignū: q̄d respōdebis in illa die cum exiget̄ a te vsq̧ ad ictū oculi oē tempus viuēdi tibi impēsum quali/ter fuerit a te expensum? Tūc quippe condēnabit̄ q̄cq̄d fuerit inuentū in te operis vel ociosi sermonis ⁊ silen/tij vsq̧ ad minimā cogitatiōnē: etiā quod vixisti si nō fuerit ad dei volū

tatē directum. Ue quot peccata ibi
ꝓruēt ex improuiso q̄si ex insidijs q̄
modo nō vides? Certe plura et for
tassis terribiliora his q̄ nunc non vi/
des. Et que non esse mala putas: et
q̄ nunc esse bona credis: nudata fa/
cie apparebūt ibi nigerrima peccata.
Ibi ꝓculdubio recipies ꝓut gessi/
sti in corpore: cum tunc nullum erit
tempꝰ misericordie: cū pena recipit
⁊ cū dilatio nulla dat. Hic cogita
q̄d gessisti: q̄d oporteat te recipere:
Si multa bona: pauca mala: multū
gaude: si multa mala: pauca bona:
multū luge. O inutilis pctōr: an nō
sufficiūt tibi hec ad inanē rugitū: an
nō sufficiūt ad eliciendum sanguinē
⁊ medullas in lachrymas? Ue mira/
bilis duricia: ad quā ꝯfringēdam le
ues sunt tam graues mallei. O insen D
sibilis torpor: ad quē cōcitādū sunt
obtusi tā acuti aculei. Proh letalis
sopor ad quē excitandū raucū ē tā
terrificū tonitruū. Pctōr inutilis sa
tis hec tibi debēt esse ad cōtinuādū
luctū: sufficere tibi possunt ad sorbē
das iuges lachrymas. Sꝫ q̄d debeo
de grauedine: de magnitudine immi
nētis miserie quicq̄ dissimulādo ta
cere ⁊ oculis aīe mee frui? An vt ī/
prouisi irruāt repentini dolores ⁊ su
bito ingruat intolerabilis? Certe nō
sic expedit peccatori. Si em̄ dixero
quicq̄d potero excogitare: nōdū ad
id q̄ res est poterit operari. Igitur
deducāt oculi mei lachrymas ꝑ diez
⁊ noctem: ⁊ nō taceant. Auge ergo
pctōr auge superioribꝰ erūnis pon/
dus: adde terrorē: vlulatū sup vlu/
latum: nam ip̄e te iudicabit ad cuius
contumeliā spectat q̄cq̄d inobediēs
deo aut p̄uaricator peccat: qui mihi
bonū ꝓ malo reddidit: cui ego malū
ꝓ bono: qui nūc patientissimꝰ: tunc
districtissimus: clemētissimus nunc:
iustissimus tunc. Heu me heu me: cui
peccaui: deū inhonoraui omnipotē/
tem ꝓuocaui? Peccator q̄d feci? cui E
feci? q̄ male feci? Ue ve ira omnipo/

tentis ne irruat super me. Ira om/
nipotentis vbi poteris capi in me?
Non est qui te possit tolerare. In to/
to me angustie: hinc erūt accusantia
pctā: inde terrēs iusticia: subtꝰ patēs
horridū chaos inferni: desup iratus
iudex: intus vrēs cōsciētia: foris ar/
dens mūdus. Iustus vix saluabit:
pctōr sic reprehēsus in quā se p̄met?
Cōstrictus vbi latebo: quō appare/
bo? Latere erit īpossibile: apparere
ītolerabile. Illud desidero: ⁊ nusq̄
erit: istud execrabor ⁊ vbiq̄ erit.
Quicq̄d tunc: q̄cq̄d erit tunc: quis
eruet me de manibus dei? vnde mihi
cōsiliū? vnde salus? Quis est q̄ dici/
tur magni cōsilij angelꝰ? q̄ dicit sal/
uator ⁊ nomē eiꝰ vociferer. Iam ip̄e
est: iam ipse est Iesus: ip̄e idem est iu
dex inter cuiꝰ manus tremo. Respi/
ra iam o pctōr: respira ne desperes: F
spera in eo quē times. Affuge ad eū
a quo aufugisti. Inuoca importune
quē sup̄be ꝓuocasti. Iesu iesu ꝓpt h̄
nomē tuū: fac mihi scd̄m nomē tuū.
Iesu iesu obliuiscere sup̄bum ꝓuo/
cātē. Nomē dilectū: nomē delectabi
le: nomē ꝯfortās peccatorē: ⁊ beate
spei. Quid em̄ ē Iesꝰ nisi saluator?
Ergo Iesu ꝓpt temetip̄m esto mihi
Iesus: qui me creasti non perimas: q̄
me redemisti ne cōdemnes: q̄ me cre
asti tua bonitate: ne perimas opꝰ tu/
um mea iniq̄tate. Rogo pijssime ne
ꝑdat mea iniq̄tas: q̄ fecit tua oīpo/
tēs bonitas. Recognosce benignissi/
me q̄ tuū est: ⁊ absterge q̄ alienū
est. Iesu iesu miserere: dū tēpus ē mi
serendi: ne damnes in tp̄e iudicandi.
Que nāq̄ tibi vtilitas in sanguine
meo si descēdero in eternā corrupti/
onē? Neq̄ em̄ mortui laudabunt te
dn̄e: neq̄ oēs q̄ descēdūt in infernū.
Si me admiseris intra latissimū tue
misericordie sinū: nō erit angustior
ꝓpter me dn̄e. Admitte ergo o desiderā
tissime iesu: admitte me intra nume/
rum electorꝫ tuorꝫ: vt cū illis te lau/
dem: te perfruar: ⁊ glorier in te inter

oẽs q̃ diligunt nomẽ tuũ. Qui cum deo patre ⁊ spiritusctõ gloriaris ꝑ interminata secula Amen.

Beati Anselmi archiepi Cãtuarieñ. liber de miseria homis explicit.

Eiusdez bti Anselmi Epl'a siue liber de diuersitate sacramentorum incipit.

Domino ⁊ amico Ualerãmo grã dei Nuuẽburgẽsi venerabili epõ: Anselmus seruꝰ ecclesie cãtuarieñ. archiepiscopus: Salutẽ: seruitiũ: orõnes: dilectiõis affectũ. Gaudeo ⁊ gratias ago deo: qꝛ sicut scribitis: glorificat eũ in vobis catholica ecclia: qm̃ in vr̃a mutatiõe diuĩe volũtatis apparet gratia: ⁊ dñi pape paschal' amicitiã habetis ⁊ familiaritatem: vt iã mihi liceat vr̃am amicabiliter salutare sctitatẽ. Qꝛ vr̃a sblimis hũilitas me cõparat mineruc ⁊ vocat mõtez: nõ in me accipio: qm̃ nihil in me cur hoc dici debeat de me intelligo. Nõ tñ debeo esse ingratus vr̃e benignitati: qm̃ hoc facit abũdantia vestre erga me bone volũtatis. Solemꝰ em̃ sepe sentire meliora de his q̃s diligimus: q̃ȝ ipsi mereanť. De laude igiť q̃ ad me nõ ꝑtinet cor meñ nõ gloriatur: ꝫ de dilectiõe q̃ semꝑ amãda est grãs agẽdo letať. Querit vr̃a reuerentia de sacramentis ecclie: qm̃ non vno mõ fiunt vbiq̃ȝ: ꝫ diuersis modis: in diuersis locis tractanť. Utiq̃ȝ si ꝑ vniuersam ecclesiã vno modo ⁊ cõcorditer celebrarenť: bonũ esset ⁊ laudabile: qm̃ tñ sunt multe diuersitates: q̃ nõ in sũma sacramẽti: nec in virtute eiꝰ: aut fide discordãt: nec q̃ȝ oẽs ĩ vnã cõsuetudinẽ colligi possunt: estimo eas potius: in pace concorditer tolerãdas: q̃ȝ discorditer cũ scãdalo dãnãdas. Habemꝰ em̃ a sanctis patribꝰ: qꝛ vbi vnitas seruatur charitatis in fide catholica: nihil efficit ꝯsuetudo diuersa. Si aut q̃riť vñ nate sint iste cõsuetudinũ diuersitates: nihil aliud intelligo q̃ȝ hũanorũ sensuum varietates. Qui q̃ȝuis in rei veritate ⁊ ꝟtute nõ dissentiãt: in aptitudĩe tñ ⁊ differẽtia administratiõis nõ cõcordãt. Qð vnꝰ aptius esse indicat: alius sepe minꝰ aptũ existĩat. Neq̃ȝ in hmõi varietatibꝰ ñ ꝯsonare: puto ab ip̃ius rei ꝟitate exorbitate. Nẽpe q̃ȝ alij in sacrificãdo corꝑe ⁊ sanguine dñi: singl'as cruces singulis faciũt ab initio in canone: alij solũmõ singl'as singulis: vbi singillatim noĩatur panis vl' corpus: ⁊ singillatim calix vl' sanguis: vbi ꝟo oblatio noĩatur: vnã crucẽ ambobꝰ faciũt: qm̃ sicut vnꝰ est christꝰ q̃ seipsum obtulit ꝓ nobis: ita vna est oblatio: ⁊ vna ẽ hostia ĩ pane ⁊ vino quã offerimꝰ: nõ video istos magꝭ ĩ hõ discordare a xp̃o q̃ singillatim vtraq̃ȝ bñdixit: qm̃ oẽs illi discordãt q̃ calicẽ post cenã nõ sacrificãt: sic̃ christꝰ fecit: ⁊ q̃ vtrũq̃ȝ sil' vno noĩe vocant oblationẽ vl' hostiã: qð christꝰ ñ fec. Uñ possumꝰ colligere qꝛ a nobis ĩuicem huius actiõe ꝟuata: rei veritate possumꝰ esse dissiles: sine rep̃hẽsione: cũ ab ip̃o auctore ip̃ius sacrificij simꝰ diũsi sine offensiõe. Ubi aũt dicimꝰ: Hec dona ꝫ mũera: hͦ sctã sacrificia: siue singillatĩ pani ⁊ vino singule cruces assignenť: siue vna cruce duo sil' sanctificenť: nõ video ĩ hac diũsitate rep̃hensibilẽ discordiã: nisi forsitan: qꝛ ꝯueniẽtius ãbo vna cruce notanť sic̃ vno ꝟbo bñdictionis sctificanť. Cũ em̃ plures hoĩes: aut diũsas res siml' bñdicimꝰ: nõ singl'is singulas cruces reddimus: ꝫ oĩbus vnã crucẽ sufficere credimꝰ. Quod vero nõnulli ab initio calicem operiunt quodã corporali: alij panno cõplicato ꝓpter mũditie custodiã: nec nudũ dimittũt calicem: sicut christꝰ

nudus crucifixus est: vt sic significa/
tis ostenderet se mũdo reuelatũ: nõ
magis intelligo eos debere reprehẽ/
di ꝓpter nuditatẽ christi: q̃ nõ signifi
catur ab illis in sacrificio: qm̃ q2 nõ
mõstrant in eodẽ sacrificio eum esse
crucifixũ extra ciuitatẽ: extra domũ
D ꝛ sub nudo celo. Que tñ magna nõ
1. pet. 2. carent ratiõe: Nã christus q̃ passus
est ꝑ nobis: nobis relinq̃ns exẽplũ:
vt sequamur vestigia eius: in his q̃/
 dedit nobis exẽplũ ꝓpter iusticiã
sustinẽdi incõparabilẽ contẽptum et
paupertatẽ. Adeo eñ contẽpt9 est ꝛ
execrabilis iudicat9: vt nec mori di/
gnus haberet inter aliquã hoĩm ha
bitationẽ: neq inter hoĩes nisi inter
execrabiles: neq sb tecto aliq̃ nisi sb
celo: de sb quo eijci nõ potuit: vt se/
Ps. 21. cũdũ ꝓphiam: opprobriũ ꝛ abiectio
plebis estimaret. Paup vero ita fu/
it: vt veniẽs in mundũ: nõ in sua sed
in aliena domo nasceret: ꝛ nat9 pro/
pter inopiã loci in p̃sepio brutorum
aĩaliũ poneret: ꝛ viuẽs in mũdo nõ
Luce. 9. haberet vbi caput suũ reclinaret: nec
moriẽs vnde nuditatẽ suã tegeret:
nec mortu9 vnde inuolueret: nec se/
pulchrũ aut locũ vbi corp9 mortuũ
collocaret. Que omnia magis sunt
E viuẽdo ꝑ effectum (cũ ratio exigit)
imitãda q̃ ꝑ nuditatẽ sacrificij nu/
ditas christi significãda. Neq cõie/
cturare possum cur potius curandũ
sit vt panno operiat sacrificium: qm̃
christus passus est nudus: nõ sub te/
cto vel intra ciuitatẽ ſ; sub nudo ce/
lo. Si aũt vsus nõ habet vt extra te/
ctum fiat ꝓpter ꝑturbationes aeris:
similis causa videt vt calix in sacrifi
cando nõ discooperiat ꝓpter quas/
dam q̃ cõtingere possunt ĩcõmodita
tes. Tutius itaq ꝛ diligẽtius puto
vt calix ne aut musca aut aliq̃d inde
cens in illũ caderet: q̃ sepe cõtigisse
cognoscim9 operiat: q̃ discoopert9
cõtingentib9 immũdicijs exponatur.
Hec sapientie vestre ꝑ meo intelle/
ctu nullius meliorẽ rõnem respuẽs
rñdeo. De his q̃ sacrificãt de fermẽ/
to: misi vobis olim quandã eplam.

Beati Anselmi archiepi
Cãtuarieñ. Epla de diuer/
sitate sacramẽtoꝝ explicit.
Eiusdez bti Anselmi Epla
siue liber de fermentato et
azymo incipit.

Anselm9
seruus ecclie cantua A
a riensis: vualeram/
mo Nuuẽburgẽsi
Epõ. Sciẽti breui
ter loq̃r. Si certus
essem prudẽtiã vrãm nõ fauere suc/
cessori iulij cesaris ꝛ neronis ꝛ iulia
ni ꝛ potestati cõtra successorẽ ꝛ vi/
carium petri apli: libẽtissime vos vt
amicissimũ ꝛ reuerendũ epm salutа/
rem: qm̃ aũt ad defensionẽ veritatis
cõtra grecos q̃ ad vos venerũt que
rit: scdm posse nulli deesse debem9:
opusculũ vobis misi qđ de ꝓcessiõe
spiritusscti edidi ꝯtra illos. De sacri
ficio vero in q̃ idem greci nobiscũ nõ
sentiunt: multis catholicis rõnalib9
videt: q2 qđ agũt ñ est ꝯtra fidẽ ca/
tholicaz. Nam ꝛ azymum: ꝛ fermẽ/
tatum sacrificans: panem sacrificat.
Et cum legit de domino qñ corpus
suũ de pane fecit: q2 accepit panẽ et
bñdixit: ñ addidit azymũ vl ꝛ fermẽ
tum: certuz tñ est q2 azymũ bñdixit:
forsitã q2 res q̃ fiebat nõ h̃ exigebat.
Et cũ alibi se ꝛ carnẽ suã panẽ voca
uit: sicut isto pane hõ viuit tẽporali
ter: ita illo in eternũ: nõ ait azymũ vl
fermentũ: q2 vterq pariter panis ẽ.
Nõ eñ differunt azymus ꝛ fermẽtũ
substãtialiter vt quidam putant: si/
cut hõ nouus añ pctm̃: ꝛ inueterat9
fermẽto pcti: neq q̃ substãtialit dif/
ferũt. Propt hoc q̃ solũ videt se ꝛ
carnẽ suã panem vocasse: ꝛ de pane
corp9 suũ fecisse: q2 sic panis iste azy
m9 siue fermẽtat9: dat vitã trãsito/

De fermentato et azymo.

B rianı:ita corpus eiꝰ eternã: nõ quia
fermentatꝰ est vel azymus: Quis in
lege vbi vere oĩa in figura fiebãt: ꝑ
ceptũ sit azymũ in pascha panẽ co/
medere: vt oñderet ꝙ christꝰ quez
expectabãt sincerus ⁊ mũdus futu/
rus eẽt: ⁊ nos q̃ mãducaturi eramꝰ
corpus eius: silr̃ mũdi esse monere/
mur ab omni fermẽto malicie ⁊ neq̃/
tie. Jam vero postq̃ȝ de veteri figu/
ra ad nouã ꝟitatẽ venimꝰ: ⁊ azymã
christi carnẽ comedimꝰ: nõ est nobis
necessaria illa vetꝰ figura in pane de
q̃ carnẽ ipsam conficimꝰ. Apertissi/
mũ tñ ẽ qꝛ meliꝰ sacrificat̃ de azymo
q̃ȝ de fermẽtato: tũ qꝛ valde aptiꝰ ⁊
purius ⁊ diligentiꝰ fit: tũ qꝛ dñs h̃
fecit. Añ illud nõ est tacendũ: quia
cũ greci anathematizant azymitas:
(sic eñ nos vocãt) anathematizant
christũ. Si aũt dicũt qꝛ iudaizamꝰ:
C dicãt silr̃ christum iudaizasse. Et si
audẽt asserere christũ ꝓpter iudais/
mum vt preceptum de azymo datũ
seruaret: de azymo corpus suum fe/
cisse: absurdissime errãt: cum illũ taȝ
sincerã nouitatẽ fecisse ĩ fermẽto ve/
tustatis existimãt. Patet igit̃ qꝛ cuȝ
azymo vsus est ad illud opus: non h̃
fecit vt ꝑceptũ de azymo seruaret: s̃
aut vt fermẽtarios q̃s ꝑuidebat re/
probans: azymitas approbaret: aut
certe si etiã fermẽtarij approbarent̃:
azymitas quoq̃ȝ approbaret. Qꝛ au
tẽ nos iudaizare dicũt: nõ est veruȝ:
qꝛ nõ sacrificamus de azymo vt legẽ
veterẽ seruemus: s̃ hoc diligẽtius fi
at vt dñm qui hoc nõ iudaizando fe
cit imitemur. Cũ eñ facimꝰ aliquid
qꝺ iudei vt iudaismũ seruarẽt facie/
bãt: nõ iudaizamꝰ: qꝛ nõ ꝓpter iuda
ismũ sed ꝓpt̃ aliã cãm hoc facimꝰ.
Si eñ in diebꝰ pasche azymũ paneȝ
aliq̃s comedat: siue qꝛ nõ habet aliũ
siue qꝛ magis delectat̃ illo q̃ȝ fermẽ/
tato: aut si quis ꝓpter infirmitatem
ꝑputiũ circũcidere cogit̃: aut si boui
suo q̃s triturãti ne esuriat os nõ ob/
turat: nullꝰ nisi ĩsipiẽs hoc agẽtẽ iu
daizare iudicabit. Cũ itaq̃ȝ nos pa/ D
nem azymũ sacrificamꝰ: nõ ꝑ azymi
figurã talẽ dñm Jesum fuisse signifi
cemus: s̃ vt ipm̃ panẽ in corpus eiꝰ
diuina virtute oꝑante sicut ipe fecit
significemꝰ: nequaq̃ȝ in h̃ vetustateȝ
legis seruamꝰ: sed euãgelij veritateȝ
celebramus. Deniq̃ȝ qñ idẽ ipe hoc
fecit ⁊ ait discipulis suis: Hoc facite Luce.22
in meam cõmemorationẽ: si voluis/
set vt nos q̃bus hoc aplĩs ꝑcepit nõ
de azymo faceremꝰ: ꝑmonuisset nos
in eis ⁊ dixisset: ne faciatis h̃ de azy/
mo. Quare cũ dicẽs: Hoc facite: azy
mũ nõ excepit. Quis ẽ cuiꝰ intelle/
ctus audet excipere qꝺ ipe fecit: ⁊ ꝑ h̃
ꝓhibere ꝙ ñ solũ nullo s̃mone ꝓhi/
buit s̃ etiã oꝑe ꝑcepit? Quis inq̃ȝ ni
si plꝰ sapiẽs q̃ȝ oportet sapere tm̃ cõ
fidat de sapiã sua vt presumat h̃ ꝓ/
ferre: qꝛ cũ dixit dñs: h̃ facite: sic cõ
petent̃ s̃bintelligimꝰ: qꝺ ego: sic ĩdu/
E bitanter sit subaudiẽdũ: s̃ nõ hoc vñ
ego. Jtẽ si diuĩa ꝑ ea q̃ digniora co/
gnoscimꝰ exequi debemꝰ: cũ sacrifi/
ciũ de q̃ agit̃ de panis siue azymi siue
fermẽtati s̃ba: cõstat eẽ celebrandũ:
quẽ panẽ digniorẽ estĩamus ad faci
endã dñici corpis varietatem nisi il
lum quẽ ⁊ vetus lex elegit ad signifi
candã: ⁊ euãgeliũ ad exhibendã eã/
dem veritatẽ? Si itaq̃ȝ rñdemꝰ gre/
cis nos h̃ de azymo nõ ꝓpter figurã
s̃ ꝓpt̃ ꝑdictas causas facere: Nihil
hic intelligi valet cur nos greci ana
thematizandos: aut saltem reꝑhen/
dendos recte iudicent. At si dicũt h̃
nos nõ agere posse de azymo: sine in
tellectu figure: ꝑ qꝺ iudaizare ꝓba/
mur: ergo nec silr̃ queũt ad hoc ipm̃
vti fermẽtato sine figura: qꝛ et vetꝰ
scriptura ꝑ fermẽtũ designat pctm̃ q̃
execrat̃ in pascha suo comedere fer/
mẽtatũ: ⁊ noua dũ monet nos in pa/
scha nostro epulari nõ ĩ fermẽto ve/
teri: neq̃ȝ ĩ fermẽto malicie: ⁊ neq̃tie. F
Dicimꝰ etiã qꝛ nos nõ iudaizamus
si figurã tenemꝰ in azymo: qm̃ nõ si/
gnificamꝰ christũ sine fermẽto pecca/

ti ventur tanq̄ iudei: sed mōstram⁹
eū talem venisse sicut christiani: et p
hoc monemur tales nosmetipsos ex/
hibere: q̄les pascha nostr est qd mā/
ducam⁹: illi aūt nec iudeos nec chri
stianos in hoc se pfitent: q2 deū in
fermēti sui figura: nec ventur vt iu/
dei: nec venisse vt christiāi sine pec
cato signāt: sed potius paganis fa/
uere vident: q̄ illū sicut alios hoīes
peccato fermentatū existimāt. Si ve
ro aiunt christianos non debere vti
figuris: q2 vetera trāsierūt in quib⁹
erāt necessarie: negāt vt alia taceaz:
baptismū esse figurā cuiusdā mortis
Ro.6. et sepulture: ɔtra aplm dicentē: Qui
cunq3 baptizati sumus in christo: ie/
su: in morte ipsius baptizati sumus:
Cōsepulti eīn sumus cū illo p baptis
mum in mortē. Aut si cōcedūt nos
vti figuris: s3 nō ī eisdē rebus quib⁹
in figura lex vetus vtebat: et iō non
esse panē azymū assumēdū ad vllaz
figurā q2 adhuc in eadē lege accipi
tur: quare baptizant in aqua: cū pa/
1.cor.10 tres nostri oēs in moyse baptizati sūt
in nube et mari: qd negare nequeūt in
figura fuisse: vitent quoq3 aquā: ne
videant baptizare baptismo ioānis
G qui baptizauit in aqua. Si g irrepre
hensibiliter figuratur baptismus in
aqua: licet illd baptisma vet⁹ qd fu/
it huius noui figura in aqua fuerit:
que est ista grecor sapiētia que pro/
pter h q2 vet⁹ pascha p qd nrm figu/
rabat celebratū est in azymis: dete/
stat nos sacrificare corpus christi q̄
est pascha nrm de azymo in figura:
siue ad cōmemorādū quia talis fuit
ille cuius corp⁹ sacrificamus: sc3 sine
peccati infectione: siue ad cōmonen/
dū nos quia corpus ei⁹ comedim⁹:
tales debere esse scdm aplm dicentē:
Expurgate vetus fermētum vt sitis
1.cor.5. noua ɔspersio sicut estis azymi: Etem
pascha nrm īmolat⁹ est christ⁹: Ita/
q3 epulemur nō in fermento veteri:
neq3 in fermēto malicie et nequitie: s3
in azymis sinceritatis et veritatis. Si/
ue igit in figura sacrificem⁹ azymū
panē: siue sine oī figura: nihilaten⁹ nos
greci rephensibiles valēt oñdere: s3
aut soli nos bene agim⁹: illi nō bene:
aut nos meli⁹ et diligēti⁹ si illi bene.
Nempe satis oñdunt se nullā hre ra
tionē ad suā ptem cōfirmādā: et no/
strā infirmandā: cū hoc ɔtra nos p/
ferunt qd nullo mō ɔtra nos: aut cū
illis esse cognoscit. Obijciūt eīn no
bis: sicut ī vestra legi Epla: qd dicit
apls: Lra eīn occidit: spūs aūt viuifi 2.cor.3.
cat. Et qd Amos ppha: Sacrificate Amos.4
inq̄t de fermētato laudē. Unde nitū
tur ostendere: q littera que vet⁹ pa/
scha celebrari iubet: in azymis nos
occidit: cū eā seruam⁹ azymū sacrifi/
cādo: nō bn̄ apli verba intelligētes.
Lram eīn tūc dic occidere: qn̄ illa iu
bēs a peccato declinat: pctm̄ oñdit:
qm̄ nisi adiuuet grā vt fiat qd iubet:
inobedientez et puaricatorem facit.
Qd in epla ad Romanos idez apte H
mōstrat aplus: dicēs: Pctm̄ non co
gnoui nisi per legē. Nam cōcupiscē/ Ro.7.
ciā nesciebā eē pctm̄ nisi lex diceret:
Nō ɔcupisces. Occasione aūt acce/ Exo.20.
pta: pctm̄ p mandatū opatum est in
me oēm ɔcupiscentiā. Sine lege eīn
pctm̄ mortuū erat: Ego aūt viuebā
sine lege aliqn̄. Sed cū venisset man
datū pctm̄ reuixit: Ego aūt mortu⁹
sum et inuentū est mihi mandatū qd
erat ad vitā: h esse ad mortē. Nam
peccatū occasione accepta p manda
tū seduxit me et p illud occidit. Sic
lra sine adiuuante grā occidit: spūs
aūt viuificat: sic ait idē apls ad Titū:
Cū aūt benignitas et humanitas ap/ Titū.3.
paruit saluatoris nri dei: nō ex opib⁹
iusticie q̄ fecim⁹ nos: s3 scdm suā mise
ricordiā saluos nos fecit p lauacrū
regenerationis et renouationis spū ssan
cti: quē effudit in nos abunde per ie/
sum christū saluatorē nrm: vt iustifi
cati grā ipsius heredes simus scdm
spem vite eterne. Iō cū dixisset: Suf
ficiētia nra ex deo ē: q̄ et idoneos nos 2.cor.3.
fec ministros noui testamēti addit: Nō

lr̄a sed spū: Lr̄a eñ occidit: spūs aūt
viuificat. Ac si dicat: Fecit nos deus
I mīstros noui testamēti: qđ nō est in
lr̄a occidēte: sicut vetus: ſ; in spiritu
viuificante. Ad vtrū q; vero: ad oc/
cisionē sc; littere: ⁊ ad viuificationē
spūs ꝑtinet qđ subiūxit: Qđ si mini
stratio mortis litteris deformata in
lapidibus fuit in gloria: ita vt n̄ pos/
sent filij israel intēdere in faciē moysi
ꝓpter gloriā vultus eiꝰ que euacua/
tur: quō nō magis ministratio spūs
erit in gloria? Nā si ministratio dam
natiōis ī gloria est: mlt̄o magis abū
dat ministeriū iusticie in gloria. Nā
nec glorificatū est qđ claruit in hac
ꝑte ꝓpter excellētē gloriā. Si eñ qđ
euacuat̄ ꝑ gloriā est: multo mag; qđ
manet in gloria est. Habētes igit̄ ta
lem spem: mlt̄a fiducia vtimur: ⁊ nō
sicut moyses ponebat velamē super
faciē suā vt nō intēderent filij israel
in faciē eius qđ euacuat̄: sed obtusi
sunt sensus eoꝝ Usq; in hodiernu;
diē eñ idipsū velamē in lectiōe ve/
teris testamēti manet nō reuelatum:
qđ in christo euacuat̄: ſ; vsq; in ho/
diernū diē cū legit̄ moyses: velamen
positum est sup cor eoꝝ. Cū aūt con
uersus fuerit ad dñm: tunc auferetur
velamē. Dñs aūt spiritꝰ est: Ubi aūt
spūs dñi: ibi libertas. Nos vero oēs
reuelata facie gloriā dñi speculantes
in candē imaginem transformamur
a claritate in claritatē: tanq; a domi/
ni spū. Iō habētes hāc administra/
tionē iuxta quā misericordiā cōsenti
K sumus nō deficimus. De occisione
lr̄e ⁊ viuificatiōe spūs: supfluū mihi
videt̄ sup hoc aliq̄d addere. Satis
itaq; patet q; nec grecis ꝓdest: nec
nobis obest qđ de occidēte lr̄a obij/
ciūt. Quod aūt assumūt de ꝓpheta:
Uenite in galgala ⁊ impie agite: ⁊ sa
Amos 4 crificate de fermētato laudē: itelligē
dum est esse dictū aut approbando
tale sacrificiū aut reprobādo. S; si ħ
p̄cipit ꝓpheta: vt scđm eos loquar:
illos occidit lr̄a qui lr̄am seruādo de
fermētato sacrificāt. At si hec expro
brādo dictū est: qua frōte sacrificāt
qđ ꝓpheta in sacrificiū execratur: aut
qua rōe hec in auctoritatē sibi assu/
munt? Qr̄ aūt ħ ꝓpheta nō iubendo ſ;
reprehēdedo dixerit: dubiū nō ē: vl̄ cū
ħ ipse auctoritas sociauerit. Dixerat
eñ: Uenite ad bethel ⁊ impie agite.
Et paulo post ꝯtinuata increpatiōe
ait: Et sacrificate de fermentato lau/
dem. Aut ergo tanta rōne partē suā
fermentarij defendant: quāta suam
roborāt azymite: aut si nec illud va/
lent: nec istud volūt: saltē nō reprehē
dant azymitas. In tertia q̄stiōe sic i/ L
telligo: mādastis q; greci detestant̄
nostra ꝯnubia: vbi cognati cognat;
copulāt. Quod cur faciāt: nullā vi
deo auctoritatē aut rationē. Nam si
ħ in suis fieri ꝓhibent conubijs: aut
nō extendunt cognationes vsq; ad
septima; generationē sicut nos: aut
impossibile videt̄ ꝯuari qđ p̄cipiūt.
Sunt eñ sepe in vna cognatiōe plꝰ
q̄ centū viri aut mulieres egētes cō
iugio. Totidē itaq; cognatiōes inue
nire necesse est de quibꝰ singulis sin/
guli eligant̄ viri ⁊ mlr̄ieres q̄bꝰ illa
de vna cognatiōe singlr̄is singuli co/
pulent̄. Aut itaq; detestabilia sūt in
dubitant̄ eoꝝ cōnubia si inter septe;
generatiōes sunt. Nec debēt reprehē/
dere nostra q̄ñ cognati cognatis cō/
iungunt̄ de alia cognatiōe: qđ nulla
ꝓhibet auctoritas vel rō: aut impos
sibile ē: vt dixi: seruare qđ p̄cipiunt:
vt sc; tot cognatiōes exquirant̄ ad
vnius cognationis cōnubia: que sūt
in illa viri ⁊ mulieres petētes cōiu/
gia: Qr̄ sine omni auctoritate ⁊ rō/
ne absq; dubio rōnabiliter refutan/
dum iudicat̄.

Beati Anselmi Epistola de fer/
mentato et azymo explicit.

Eiusde; beati Anselmi Cā tuarieñ. archiepī liber đ vestimentis: mēbris ⁊ actibus deo attributis: incipit.

A BIcunq;
sacra scriptura sparsim
v diuersis libris ĩ deomo
tus animi seu humana
membra describit: id ẽ
caput: capillos: oculos: palpebras:
aures nares: os: labia: cor: linguam:
imaginẽ: vterũ: manus: dextram: sini
strã: digitos: siue digitũ: brahiũ: ali
as scapulas vẽtrẽ posteriora pedes.
Item motus aĩ: irã: furorẽ. obliuio/
nez: penitentiã: recordationẽ: ⁊ alia
bis similia: nõ carnaliter iuxta histo/
riam a recte intelligentibus scienda
sunt: sicut a iudeis ⁊ plerisq; heretic;
carnaliter intelligenda sunt ⁊ confi
tenda. Si quis deo humana mem/
bra seu motus animi more humano
inesse credit: ꝓculdubio ĩ corde suo
idola fabricat. Igit̃ vt dictũ est fi/
guraliter deũ caput ipsa essentia di/
uinitatis eius que oĩa p̃cedit: ⁊ cui
sunt oĩa subiecta intelligere debe/
mꝰ. Capillos vero eius capitis san
ctos angelos: seu vniuersos electos
typice accipi oportet. De q̃ in sacro
in libro Danielis: Aspiciebã donec
Dañ.7. throni positi sunt: ⁊ antiquus dieꝝ
sedit. Uestimentum eiꝰ quasi nix cã/
didum: ⁊ capilli capitis eiꝰ quasi la/
na mũda. Hic eñ signat ꝑ vestimen/
tum candidũ dei: qd̃ ⁊ ꝑ capillos ca/
pitis eius: sctõs videlicet angelos: ⁊
multitudinẽ sctõꝝ dealbatorũ. Uel
certe ideo capilli eius lane mũde cõ/
parant̃: vt per hoc antiquus dierum
esse credat̃. Oculos dicit̃ hr̃e: ꝓ
B eo ꝙ omnia videt: ⁊ nihil eũ latet in/
cõspectu eius: vt ait apl's. Nulla cre
Heb.4. atura inuisibilis est: oĩa eñ nuda et
aperta sunt oculis eius. Aliter vero
oculi respectu gratie eius ĩtelligunt̃.
Ps̃.33. Ut est in psalmo: Oculi dñi super
iustos. Item aliter oculi dñi p̃cepta
eius: ꝑ q̃ lumẽ scientie subministrat:
mystice accipiunt̃: vt est illud in psal
Ps̃.18. mo: Preceptũ dñi lucidũ illumi. ⁊c̃.

Palpebre dñi occulta ⁊ incõpre/
hensibilia iudicia eius: siue spiritual'
in diuinis libris eius locutio innuit̃.
De quibus occultis ⁊ incõprehensi/
bilibꝰ sacramẽtis: atq; iudicijs dici/
tur in psalmo: Palpebre eius inter/
rogant filios hoĩm: id est probant. Ps̃.10.
Aures habere dicit̃ deus ꝓpter h̃
q2 omnia audit: ⁊ nihil eũ sub silẽtio
latet. De q̃ in libro Sapiẽtie scriptũ Sap.1.
est: Auris celi audit omnia: ⁊ tumul
tus murmurationũ non abscondet̃.
Nares dei inspiratio eius in cor/
de fideliũ: vt est illud in libro reguz.
Ascendit fumus de naribus eius: id 2.Re.22
est lachrymosa compunctio peniten
tium inspiratione eius. Facies
cognitio diuinitatis eius ad hoĩes.
De q̃ cognitiõe ĩ psalmo scriptũ est:
Ostẽde nobis dñe faciẽ tuã ⁊c̃. Hoc Ps̃.79.
est dona nobis cognitionẽ tuã: que
cognitio ꝑ filiũ hominis hominibus
innotuit: ipso dicente in euangelio:
Nemo nouit patrẽ nisi filius: ⁊ cui
voluerit filius reuelare. Aliter vero Math.11
facies dei significat inuisibilẽ essenti
am diuinitatis dei filij. De qua ipse
dñs ad moysen ꝑ angelũ rñdens ait:
Posteriora mea videbis: faciẽ aũt Exod.33
meã videre ñ poteris. Ac si dicat: in
carnationem meã videbis in nouis/
simis diebꝰ: diuinitatẽ aũt meã vide
re nõ poter;. Os dei: filius p̃ris. i.
christus dñs. De q̃ Esaias ꝓpheta
ex ꝑsona iudeoꝝ affatus ait: Quia C
os eius ad iracundiam ꝓuocauimꝰ. Threñ.1.
Aliter vero os eiꝰ: dñi s̃mo ⁊ eiꝰ iussio
accipit̃. De quo sermõe dñi p̃dictus
ꝓpheta ait: Os dñi locutũ est hec. Esa.58.
Uerbum dei filius patris: ꝑ quẽ oĩa
facta sunt. De q̃ in psalmo: Uerbo
dñi celi firmati sũt: ⁊ spiritu oris eiꝰ Ps̃.32.
omnis virtꝰ eoꝝ. Et alibi: Misit de/ ps̃.106.
us verbum suũ ⁊ sanauit eos. Et in
euãgelio scd̃m iohannẽ: In p̃ncipio
erat verbum. Lingua dei mystice Ioh.1.
significat spm̃sctũm: per quem deus
pater secretũ suũ manifestauit homi/
nibus: vt in psalmo: Lingua mea ca/ Ps̃.44

lamꝰ scribe. Labia dei mystice cōso
nātia vtriusqꝫ testamēti intelligunt.
De quibꝰ testamētis in Prouerb.
ꝓuerb.16 scriptū est: Diuinatio ī labijs reg: ī
iudicio nō errabit cor eius. Bra/
chia dei patris eius filius intelligit:
sicut est illud in Esaia ꝓpha: Et bra/
Esa.51. chia mea populos iudicabūt. Bra/
chium dei pris singulariter filius eiꝰ
Hiere.21 accipit: ⁊ de q̄ Hieremias ait: Et nūc
dn̄e deus qui eduxisti ppl̄m tuum de
egypto in manu forti: ⁊ brachio extē
to. Jccirco aūt filiꝰ dei pris brachiū
dicit quia creatura electa ab ip̄o cō/
D tinet. Dextera dei patris: id ē vni/
genitus filius: de q̄ in psalmo ex ꝑso
na hoīs assūpti: Dextera inq̄t dn̄i fe
Ps.117 cit virtutez. Aliter vero dn̄i dextera:
gl̄iaz pris ⁊ eternā btitudinē signat:
de quo in psalmo ex persona pris ad
Ps.109. filiū: Sede a dextris meis. Dicitur
aūt ⁊ dextera dei oīs electa creatura
in celo ⁊ in terra: sicut ⁊ ꝑ sinistrā eiꝰ
intelligit reproba creatura. i. demo/
nes ⁊ oēs impij q̄ ad leuā positi: eter
na supplicia sustinebūt. Manꝰ dei
pris: filiꝰ eiꝰ accipit: ꝓ eo ꝙ ꝑ ip̄m fa
cta sunt oīa: sicut ē illud in Esaia:
Esa.66. Oīa manus mea fecit: ⁊ facta sūt
oīa. Alit xpo manꝰ dei: ptās eiꝰ intel
ligit. De q̄ ptāte in libro Hieremie
Hiere.18. scriptū est: Sicut lutū in manu figu
li: ita vos in manu mea domꝰ israel.
Jtē ꝑ manꝰ dn̄i flagellū accipit. De
cuiꝰ ꝑcussione in Sophonia ꝓpheta
Soph.1. scriptū est: Extendā manū meā sup
iudā: sup habitatores Hierl̄m: ⁊ di/
sperdā de hoc loco reliq̄as baal ⁊c.
Pro q̄ dn̄i ꝑcussione btūs Job de
semetip̄o ait: Manꝰ dn̄i tetigit me.
Job.19. Digitus dei singularit spūssanctus
E accipit. A q̄ spūsctō lex duabꝰ in ta/
bulis lapideis in monte Sinai scri/
pta narrat. Jpse em̄ scripsit: q̄ scribē
da dictauit idē spūssanctꝰ. De q̄ spū
sctō dn̄s ī euāgelio: Si ego ī digito
Luce.11. dei eijcio demonia. i. Si ego in spū
dei eijcio demonia. Sicut em̄ digitus
cū manu vl' brachio: manus vero vl'
brachiū cū corꝑe: vnū sūt ī natura:
ita pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ spūssctūs tres quidez
persone: s vna sba diuinitatis. Digi/
ti dei pluraliter: sancti intelligunt ꝓ
phete: ꝑ quos spūssctūs libros legis
ac ꝓphetaꝝ sua inspiratiōe scripsit:
de q̄bꝰ scriptū est: Uidebo celos tu/ Ps.8.
os oꝑa digitoꝝ tuoꝝ. Per celos em̄
libros leg ⁊ ꝓphetaꝝ: ꝑ digitos ve
ro sctōs vt dictū est ꝓphetas insinua
uit. Jmago dei pris: īuisibilis vni
genitꝰ filiꝰ: de q̄ apl's: Jmago dei in/ Colos.1.
uisibilis. Aliter nāqꝫ est imago dei
in filio suo: qm̄ nō aliū de s ex semet
ip̄so: s est ex sbstantia sua: ꝑ oīa sibi
similē genuit ⁊ equalē. Aliter vero
aīam hoīs quā nō ex se: id est de sua
sba sicut pleriqꝫ heretici opinati sunt
genuit: s ex nihilo creauit. Sicut ali
ter imago est cuiuslibet regis in filio
eiꝰ: quē ex semetip̄o sibi similē genu
it. i. hō hoīem. Aliter vero in anulo
eiꝰ: siue in tera imago eiꝰ exp̄ssa q̄
nō est qd ip̄e: sicut filiꝰ q̄ naturaliter
hoc est qd ⁊ pater. Cor dei patris
arcanū sapiētie eius mystice innuit. F
Ex q̄ verbū idē filiū suū impassibili/
ter sine initio genuit: ip̄o dicēte pro/
pheta: Eructauit cor meū verbū bo
num. Alas habere dr̄ deꝰ ꝓ eo ꝙ Ps.44
more auis electos suos tanq̄ pullos
sb se īngit: fouet: ⁊ ab insidijs diabo/
li ⁊ maloꝝ hoīm ꝓtegit: vn̄ ꝓpheta
ait: Sub vmbra alaꝝ tuarum ꝓtege
me. Scapulas dicit hīc deus: q̄a Ps.16.
infirma mēbra eccl'ie: q̄si in scapulis
suis portat. De q̄ in psalmo: Scapu
lis suis obumbrabit tibi. ⁊c. Uēter Ps.90.
dei secreta origo sbe eius accipitur.
Un̄ ī psalmo: Ex vtero ante luciferꝝ. Ps.109
Aliter venter dei incōprehensibilia
iudicia eius: q̄ rimari nequeūt mysti
ce insinuant. De q̄ occl'to iudicio eiꝰ
in libro Job scriptū est: De cuiꝰ vte/
ro egressa est glacies: ⁊ gelu de celo Job.38.
q̄s genuit? Posteriora filij dei īcar
natio eiꝰ accipit. De q̄ posteriori ꝑ/
te: filiꝰ in mōte sinai ad moysen ꝑ an
gelū loq̄ns ait: Posteriora mea vi/ Exod.33.

G debis: faciē aūt meā videre nō pote
ris. Pedes dei ſtabilimētū virtutis
eius: eo ꝙ vbiqꝫ pn̄s: ⁊ vniuerſa illi
ſbiecta ſunt: ipo dicēte ꝑ Eſaiā pro/
Eſa.66. phetā: Celū mihi ſedes ē: Terra aūt
ſcabellū pedū meoꝝ. Aliter pedes fi
lij dei incarnatio intelligit̄: q̄ diuini/
tati ſbiecta eſt tanq̄ꝫ capiti pedes: ſic̄
ꝑ caput diuiītas: ita ꝑ pedes eiꝰ hūa/
nitas exp̄mit̄. De q̄ hūanitate ī Ex/
Exo.24. odo ſcriptū eſt: Videbant dn̄m: h̄ eſt
moyſes ⁊ aarō ⁊ nadab ⁊ abiu ⁊ lxx.
de ſeniorībꝰ ppl̄i ſb̄ pedibꝰ eiꝰ q̄ſi opꝰ
lapidis ſaphyrini: ⁊ q̄ſi celū cū ſere
nū ē. Sic̄ eīn ꝑ lapidē ſaphyrinū cele
ſtes creaturas vl̄ ſctōs āgelos: ita ꝑ
celū ſerenū ſctām eccl̄iam electoꝝ ex
hoībꝰ aſſūptam: figuralit̄ mōſtrare
voluit: Sup̄ q̄s creaturas hō aſſū/
ptꝰ dei filiꝰ ī perpetuū regnat. De q̄
Pſ̄.8. in pſalmo: Oīa ſbieciſti ſub pedibus
eiꝰ. Alit̄ aūt pedes dn̄i id ē ieſu chri/
ſti ſignificati ſunt ſctī predicatores.
Deut̄.33. De q̄bus in Deut̄. ſcriptuꝫ eſt: Qui
appropīquāt pedibꝰ eiꝰ: accipiēt de
doctrinis illiꝰ. Veſtimētū filij dī ali
qn̄ caro eiꝰ q̄ a diuinitate aſſūpta ē:
ī diuīs libr̄ figuralit̄ accipit̄. De q̄ ī/
dumēto carnis eſaias vaticinās ait:
Eſa.63. Quis ē iſte q̄ venit de edom: ⁊c̄.
H Rurſus veſtimētū eiuſdē dn̄i: ſctā ec
cleſia accipit̄: q̄ ꝑ fidē ac dilectionem
ei ꝯiūcta eſt. De q̄ ſcriptū eſt in pſal/
Pſ̄.92. mo: Dn̄s regnauit: decorē indutꝰ ē.
⁊ ī alio pſalmo: Cōfeſſionē ⁊ decorē
Pſ̄.103. īduiſti: amictꝰ lumine ſic̄ veſtimēto.
Palliū chriſti eccl̄ia eiꝰ intelligit̄.
De q̄ ī libro Geneſis ſcriptū eſt: La/
uit in vino ſtolaꝫ ſuā: hoc eſt in ſan/
Gen̄.49. guīe paſſiōis carnē ſuā: ⁊ in ſangui
ne vue palliū ſuū: id ē eccl̄iam ſuam.
Calciamētū dn̄i nr̄i ieſu chriſti my/
ſtice ſignat incarnationē eiꝰ quaꝫ ex
mortalitate hūani generis aſſumere
dignatꝰ eſt. De q̄ incarnatiōe ſua ipe
Pſ̄.59. ꝑ ꝓph̄am in pſalmo ait: In idumeaꝫ
extendā calciamētū meū: id ē aū ple/
bem gentiū manifeſtabo incarnatio/
nem meā. Egreſſus aduētꝰ filij dei ī
mundū: ⁊ regreſſio ad p̄rem: de q̄bꝰ
pſalmiſta ait: Viſi ſunt greſſꝰ tui de
us greſſus dei mei q̄ eſt in ſctō. De ce Pſ̄.67.
lo venit ī vteꝝ virgīs: de vtero xp̄o
naſcēdo poſitꝰ eſt in p̄ſepio. Poſtq̄ꝫ
oīa impleuit ꝓ q̄bꝰ a p̄re miſſus ve/
nerat: appenſus eſt in ligno cruc̄: de
cruce aūt depoſitꝰ corpꝰ ſepultū eſt:
ſcōm xp̄o aīam ad inferna deſcēdit:
tertia aūt die ꝑ potētiā ſue diuiītatis
carnē ſuaꝫ de ſepulchro ſuſcitauit: ⁊
poſt diem reſurrectiōis ſue q̄drageſi
ma die vidētibꝰ apl̄is aſcēdit ī celū:
ſedet ad dexterā p̄ris. i. in glīa eius.
Hi ſunt greſſus filij dei. Iſte deſcen/
dēs in ſacris ſcripturis legit̄. Aſcē/
dere dī deꝰ cū filiꝰ carnē ex nobis aſ/
ſumptā in celū captiuam euexit: ſic̄
in pſalmo: Aſcēdēs in altū: captiuā
duxit captiuitatē: qꝛ naturaꝫ hūani Pſ̄.67.
generis q̄ a diabolo ī mūdo captiua
retinebat̄: aſſumēs in celum ſecū vbi
nunq̄ꝫ antea fuerat tanq̄ꝫ captiuā de
portauit. Abſcōdere dicit̄ deꝰ fa/
ciē ſuā: cū ſe quibuſdā eoꝝ exigētibꝰ I.
culpis abſcōdit: ſicut in ppl̄o iudeo/
rū nūc impletū videmꝰ: qꝛ negātes
filiū dei ſciam veri dei ita ꝑdiderunt
vt ſimiles forēt gētibꝰ q̄ deū nō no/
uerūt. Oſtēdere dī deus faciē ſuā: cū
reſpectu gr̄e ſue q̄bꝰ vult ſcꝫ elect̄ ſu
is ſeip̄m ī corda eoꝝ occulta inſpira
tiōe inſtituat: ⁊ ad diligēdū ſe amo
rē ſuū infundit. Sedere dicit̄ nō cor
ꝑalit̄ hūano more ſ̄ potētionalit̄ ſu
per oēm creaturā rōnalē p̄ſidere: vt
eſt illud in pſalmiſta: Regnauit dn̄s
ſup̄ gētes deꝰ. Sedere etiā dī deꝰ ſu
per cherubin: qd̄ interp̄tat̄ mltitudo
vel plenitudo ſcie: ꝑ qd̄ ſignificant̄
ſctī āgeli ſeu mētes ſpūaliū viroꝝ ī
q̄bꝰ deꝰ viſibilit̄ p̄ſidet ⁊ regnat. In
illis eīn ſedet q̄ ſcīa eiꝰ dilectiōe ple/
ni ſunt. In ꝓuerbijs quippe ſalomo
nis ſcriptū eſt: Aīa iuſti ſedes eſt ſa/
piētie. Sapīa xp̄o dei p̄ris chriſtus ē
q̄ in aīabꝰ ſctōꝝ dī ſedere. Deſcēde/
re dī in mūdū qn̄ aliq̄d nouū qd̄ an/
tea ñ fecerat: ī creatura hūana opa/

tur:sicut filiꝰ dei pꝛis descẽdisse nar/
ratᷣ:qñ verã carnẽ de maria virgĩe
ꝓpᷣ redẽptionẽ nr̃am suscepit:⁊ ve/
rus hõ fieri dignatꝰ est:nõ amittẽdo
K qđ erat ſꝫ assumẽdo qđ nõ erat. De
cuiꝰ descẽsiõe id ẽ ĩcarnatiõe scriptũ
est ĩ psalmo: Et ĩclinauit celos et de
Ps. 17. scẽdit:⁊ caligo sb̃ pedibꝰ eiꝰ.Celos ĩ
clinauit:qñ añ aduẽtũ suũ ꝑ nũcios
angelos siue ꝓphas misit q̃ eiꝰ aduẽ
tũ hõibꝰ nũciarẽt.Caligo sub pedi/
bus eiꝰ fuit:qꝛ impij hoĩes ob suã ma
liciã incarnationẽ eiꝰ agnoscere no/
luerũt:ſꝫ neqꝫ adhuc pñt.Stare dicitᷣ
deus cũ nos infirmos.i.suã creaturã
ad pñiam ⁊ ꝯuersionẽ patiẽter susti
net:vt est illud ĩ abacuc ꝓpha:Ste/
Aba. 3. tit ⁊ mẽsus ẽ terrã ⁊ dissoluit gẽtes.
Trãsire dicitᷣ deꝰ: cũ de coꝛdibꝰ q̃rũ
dã hoĩm in q̃bꝰ antea ꝑ fidẽ credide
rũt: postea surripiẽte ꝑfidia vel q̃li/
bet delicto:ab eis recedit ⁊ ad alios
trãsit:queãdmodũ de iudeis ad gen
tes:de hereticis ad catholicos:seu de
q̃buslibꝫ irreligiosis ⁊ negligẽtibꝰ ꝓ
vitio suo:Recedere dĩ deꝰ ⁊ ad alios
trãsire:q̃ nõ localitᷣ aut visibilitᷣ: sed
ĩuisibiliter occulto iustoqꝫ iudicio fa
L cere ꝯsueuit.Ambulare dĩ deꝰ nõ de
loco ad locũ trãseũdo:qđ est impiũ
credere:ſꝫ ambulare eiꝰ est in coꝛdibꝰ
2. Co. 6. sctõꝝ delectari:sicut scriptũ ẽ: Et inha
bitabo in eis:ĩambulabo ⁊ ero illoꝝ
deꝰ. Uel certe ambulare dei ẽ ĩ sctis
p̃dicatoꝛibꝰ suis de loco ad locũ trã
sire.Loq̃ dei ẽ ĩuisibilitᷣ sine sono vo
cis:vel q̃libet strepitu occulte in men
tibꝰ sctõꝝ volũtatẽ suã atqꝫ rectum
intellectũ inspirare:seu futura sctis
reuelare. Que locutio dei vt quidã
volũt tribus modis accipitᷣ. Pꝛio
nãqꝫ mõ ꝑ sb̃iectã creaturã:sicut ad
moysen ĩ rubo igneo apparuit:vl' sic
Exod. 3. ad abꝛahã: vel iacob ⁊ ceteris sctis:
q̃bꝰ in angelis apparere dignatꝰ est.
Scđo vero mõ in somnis:sic ad iacob
⁊ ad zachariã ꝓpham: ⁊ ad ioseph
spõsum marie:⁊ in alijs sctis q̃bꝰ se/
cretũ reuelare voluit.Tertio autem
mõ neqꝫ ꝑ creaturã visibilẽ neqꝫ per

hoĩem ſꝫ occulta tm̃ ĩspiratiõe inuisi/
bilitᷣ coꝛda suoꝝ tãgẽdo loq̃ntes ef
ficit:queãdmodũ in libꝛis ꝓpharuꝫ
scriptũ ẽ cũ ipi ꝓphe sb̃ito afflati spũ
diuĩo exclamabãt dicẽtes:hec dic dñs.
Alitᷣ videre dei est mala hoĩm scien
do repꝛobare:sic Esaias ꝓpha:Et vi Esa. 59.
dit ⁊ malũ apparuit ĩ oculis eiꝰ. Itẽ
alitᷣ videre dei est nos vidẽtes face/
re:vt est illđ ĩ psalmo:Pꝛoba me de Ps. 138.
us ⁊ scito coꝛ meũ. Modꝰ iste locu/ M
tiõis ⁊ in libꝛo btĩ Job silr̃ reperitᷣ:
vbi de sapia pꝛis ꝑꝗplurĩa infima
locutꝰ est de deo patre adiecit:Tunc Job. 28.
vidit illã ⁊ enarrauit ⁊ ĩuestigauit ⁊
ꝑpauit: Idẽ vidẽtes facit atꝫ p̃dicã
tes ⁊ inuestigãtes atqꝫ alijs annũciã
tes.Cognoscere dei ẽ cognoscẽtes fa
cere:sic ait ad abꝛahã:Nũc cognoui Gen. 22.
qm̃ timeas dñm. Neqꝫ em̃ in tp̃e co/
gnouit q̃ fecit oĩa añq̃ fiãt:ſꝫ cogno
scere deꝰ dĩ cognoscẽtes facere: vbi
q̃ priꝰ de se q̃les eẽnt incogniti erant
post eiꝰ interrogationẽ ꝓbationẽ si/
bimetipi manifesti fierẽt:sicut est ⁊ il
lud in lege moysi de pplo israelitico:
Ut tẽptẽ eos inq̃t vtꝝ custodiãt mã Exod. 16
data mea an nõ. Nescire dei ẽ q̃sdaꝫ
repꝛobos repꝛobare:sic illđ in euan/
gelio:Nescio vos. Zelare dĩ deꝰ cũ matth. 25
creaturã suã quã ñ vult ꝑire:sepe ca
stigat: coꝛripit: atqꝫ flagellat: ⁊ fla/
gellãdo ad se reducit: Uel zelare dĩ
deꝰ cũ nullũ pctm̃ impunitũ vult re
linq̃re: iustꝰ est em̃:⁊ iõ oĩs ĩiusticia
execrabil' est illi:quã vt dictũ est nul N
lo mõ ĩpunitã patitᷣ. Irasci dĩ deꝰ ñ
aĩ motu vl' q̃libet ꝑturbatiõe q̃ illi
oĩno accidere nõ põt:ſꝫ creature de/
linq̃nti.i. hoĩbꝰ ĩpijs ⁊ peccãtibus:
iustã dĩ ĩferre vltionẽ: hec est reddere
illis q̃ meruerũt:⁊ vltio diuĩa iste fu
roꝛ dĩ. Penitere deꝰ dĩ:nõ q2 moꝛe
hoĩm ꝓ trãsactꝭ oꝑibꝰ suis peniteat.
Qui em̃ oĩa nouit añq̃ fiãt: ꝓ terre
nis actibꝰ suis penitere ñ p̃t. Sꝫ pe/
nitẽtia dĩ ẽ statuta mutare:⁊ qđ tem
poꝛaliter inchoatũ fuerat ĩ aliđ mu/
tare:⁊ aut de bono exigentibus cul/

1.Reg.15 pis in malū. Sicut de saul legit̄ peni
tuisse deū: q̄ cōstituisset eū3 regem.
Vel sicut nūc videm⁹ in pplō iudeo/
rum actū: q̄ cū esset pplus dei: ob im
pietatem suā facti sunt synagoga sa/
thane. De malo vero bonū: sicut ac/
cidit pplō gētiū q̄ ante ppl's diaboli:
mō factus est dei. Hoc q̄ppe mō: oc/
culto dei iudicio iudas proditor de
aplatus gradu lapsus: in inferni ba/
ratro demersus est: latro xp̄o post cri
men rapacitatis de cruce ad pad. su3
translatus est. Hanc quoq3 muta/
tionem de bono ad malū: siue de ma
lo ad bonū vt dictū est: q̄ occulto iu/
stoq3 iudicio dei p seueritatē iusticie:
siue p misericordiā eius fiat: penitē/
tiam dei dicimus: quod expressius in
libro Hieremie scriptū est: Nō peni/
tere dei ē: statuta mutare nullo mō:
Ps̄.109 vt est illud in psalmo: Jurauit do/
minus τ nō penitebit eū. i. pater ad
C filiū: Tu es sacerdos i eternū. Sacer
dos dei patris dictus est filius dei: n̄
scd̄m diuinitatē: s̄ scd̄m hūanitatē:
in qua sep nobis p passionē τ mortē
suā acceptabile sacrificiū deo patri
obtulit: vt esset sacerdos q̄ τ sacrifi/
ciū est. Obliuisci dicit̄ deus: cū q̄bus
dam impijs τ peccatoribus nō mise/
ret̄: qd̄ vtiq3 nō facit p crudelitatem
q̄ in deo nō est: sed p occultū iustūq3
dei iudiciū. Indurare dr̄ deus q̄run/
da3 maloꝝ corda: sicut de pharaone
Exod.10 rege egypti scriptū est: nō q̄ oīpotēs
deus p potentiā suā eoꝝ corda indu
rauit: qd̄ impiū est ita credere: s̄ ex i
gentibus eoꝝ culpis: cū duriciā cor/
dis quā sibiipsi omnia mala ppetrā/
do nutriūt: nō aufert: quasi illos ip̄e
induret: quos iudicio indurari pmit/
tit. Dormire dei est: cū vnigenit⁹ fili⁹
patris in assūpta carne mori digna/
tus est p nobis: cui⁹ mors recte som
nus p̄dictus est: ip̄o dicente p Hiere
miā p̄phā: Jō q̄si de somno excita/
Hiere.31. tus sum: τ vidi: Et somn⁹ me⁹ dulcis
est mihi. Aliter dormire dicit̄ de⁹ cū
fides eius inter prosperitates huius

mūdi τ inter quorundā corda fide/
lium nō vigilat s̄ dormit. Hanc dor
mitionē ip̄e tunc significabat: cu3 in matth.8.
mari iter fluct⁹ maris dormiuit. Vel
certe dormire dei: est anxijs tardius
subuenire: sicut est illud in psalmo:
Exurge quare obdormisti dn̄e. Vigi Ps̄.43.
lare dei est in defensionē electoꝝ suo
rum τ vltionē inimicoꝝ suoꝝ se ma/
nifestum demonstrare.

Beati Anselmi liber de exposi/
tione mēbrorū vestimētorū τ actuū
deo attributis explicit.

Eiusdem bti Anselmi Cantuarieñ. archiepi liber de voluntate dei incipit.

Humana ratio cū deo sp debe A
b at tractare: τ ad lau
dem ei⁹ aliq̄d cōue/
niēter dicere: noīa p
q̄ pprie loquat̄ non
habet: s̄ noīa hoib⁹ data τ imposita
accipit: τ p ip̄m effectū oīpotentiam
ei⁹ saltē vl tenui orōne aperire cona/
tur: τ hoc facit ex istis reb⁹ colligens
effectū volūtatis dei scd̄m occultam
iusticiā: vel scd̄m misc̄diam: vl scd̄m
ire ipsius vindictā. Ad incōprehen/
sibilem eñ deitatis p̄prietatē aspira
re nō pōt. Hinc nos q̄q3 de volūtate
dei aliq̄d dicere cupiētes: actū reru3
attēdimus: q̄m ad ipsius celsitudinis
culmē anhelare nō valem⁹. Volūta
tem igit̄ dei appallam⁹ q̄cq̄d in nos
ip̄se misericorditer opat̄ reuocando
nos ab errore: vel pie cōfirmādo iu/
sticie. Volūtas q̄q3 dicit̄ pena τ re/
probatio q̄rundā dei occulta distri/
ctiōe facta iusticie. Volūtas di ē (vt
breuiter dicā) quicq̄d fit: vt fieri iue
nitur in creaturis. Sed dicit̄ si oīa
pcedūt ex volūtate dei: quā cōstat B
semp bonā τ rectā esse: tunc oīa et
recta sunt: τ si hoc est: tunc frustra iu
dicat̄ aliq̄s iniquus: vl dānat̄ impi⁹:
qd̄ fateri: cōtrariū inuenit̄ catholice

fidei. Dicēdū est igiť voluntatē dei
multipliciter accipi: vt ꝗcꝗd postea
opponať sine omi difficultate opulē
tiꝰ aperiať. Volūtas itaq; dī accipiť
aliqñ in scripturis equipollēs oīpo/
tenti sue ꝑscientie: ⁊ ordinatiōi saga
Ps̄. 113. citer oīa disponēti: Unde diciť: Oīa
quecunq; voluit dominus fecit: hoc
est quicꝗd deus ab eterno factuꝝ se
ordinauit: nihil inexpletū reliꝗt. Ac
cipiť etiā dei volūtas nomē rerū se/
cundū quendā effectū misericordie
1. Tio. 2. dei: vt ibi: Uult deꝰ oēs saluos fieri:
qđ est dicere: facit sctōs velle vt oēs
salui fiāt: qđ ipse tñ vult: hoc est ipe
disposuit: ꝗ sanctos facit velle: dei et
ꝓximi inspirādo dilectionē: qua di/
lectione nō incōuenienť fiunt in ec/
clesia orōnes a sanctis ꝓ schismaticꝭ
C ⁊ hereticis: iudeis q; ⁊ gētilibꝰ. In/
stitutio diuīa: dei volūtas nō impro
prie appellať. Dei aūt institutio in
duo diuidi pōt: in ꝑcepta diuinaruꝫ
scripturaꝝ: ⁊ in legem naturalē que
cūq; homini insita ē naturalis: q̄ ē:
Tob. 4. Qđ tibi noluerꝭ: alteri ne fecerꝭ. ⁊c̄.
Cui ꝗcūq; obuiat: dei volūtatē nō
seruat. Precepta etiā diuinaruꝫ scri/
pturaꝝ: ⁊ recte obseruatiōes eccīa/
rum: volūtas dei nō īmerito appel/
latur: quibꝰ quicūq; obseruanť non
acquiescit: a dei volūtate deuiare pe
nitus dr̄: cū tñ ab ordine ꝑsciētie eiꝰ
nullatenus valeat exorbitate. Ecce
volūtas dī q̄ttuor mōis accipiť a do
ctoribꝰ: magistrꝭ: scꝫ ꝓ sciētia dei: ꝓ
volūtate sanctoꝝ: qui volūt ⁊ iniu/
stos charitatiue saluari: ꝓ rōe hūa/
na: quarto pro preceptis diuinis.
Si ꝗs vero oculo mētis hos modos
cōsiderat: nō vlteriꝰ in dic volūtate
determinā da impeditꝰ laborabit: ꝗ
vocis acceptiōe fideli intēdens inge
nio de verbis facile dijudicabit. Ita/
q; cū diciť: adulteriū vel homicidiū
vult vel non vult deꝰ fieri. He vero
D ꝓpositiōes nō repugnāt sibi: nec cō/
tradicūt: ambe eñ vere sunt: ⁊ indu/
bitabiles: si quis huiꝰ vocis equiuo
cationē multiplicē q̄ est: vult: fideliť
attendat. Nā deus vult adulteriū:
hoc est ꝑscit: ꝑuidet: Unde nullꝰ du
bitat qr̄ omia videt: ⁊ oīa ꝑscit. Itē
nō vult: ħ est nō ꝑcipit vł mētibꝰ fi/
deliū inspirādo nō facit velle. Uel
nō vult deus adulteriū. i. ex vi ratio/
nis anime: ex naturali scꝫ lege data a
deo: nō habemꝰ ꝙ ꝗs in ħ: nec etiam
in alio debeat offendere ꝓximū. Iu/
xta has aūt determinatiōes pōt qui
libet has dei volūtates determinare
apte. Sꝫ videndū est quoddā satis
subtilius: qđ occurrit huic de volun/
tate disputationi. Nam volūtati dei
volūtas hoīs adheret plerūq;: ħ in/
de damnať homo: volūtati dei ꝗq;
nō adheret hoīs volūtas: ⁊ inde re/
munerať homo. Itēꝫ vult homo qđ E
non vult deus: ⁊ habet inde ꝑmiuꝫ
a deo: nō vult homo quod vult deus
⁊ inde consequiť laudem: ⁊ multis
alijs hanc voluntatē variari modis
sagacium industria per se poterit in/
dagare. Sed nunc ad expositionem
supra dictoꝝ redeamꝰ: vult deus qđ
vult homo si dānose: vt homicidium
vel adulterium: quod vult deus: hoc
est prescivit: sed homo etiā hac volū
tate damnať: Prohibitū est eñ ei.
Uult deus vt pater alicuius moriať:
vel vult alicuius hominis mortē qđ
homo non vult affectu naturali: vel
compassione ꝓximi: ⁊ remuneratur
ex hoc tali affectu: si in ceteris regu/
lā recte viuēdi non excesserit: in oī/
bus tamen que vult ⁊ que facit: di/
uine voluntati cōcordare intendit:
⁊ nihil contra eum facere disponit:
quia tunc tantum est bona volūtas
humana: qñ vult illud qđ deꝰ vult
illam velle: ⁊ sic concordat diuine q̄
magistra est humane. Magna qui/ F
dem volūtas dei incōprehēsibilis ē:
sicut ipse deus contra quā vult ho/
mo: quia nō plene eā cognoscit qđ
in futuro erit. In presenti vero quos
dam effectus eius ꝑcipit secundū ꝑ/
ceptionem vel ꝓhibitionem: ⁊ illis

obedit. In his aũt supra dictis non
est equũ intelligere aliquẽ aliquod
falsum vel sup̄fluũ dictuꝫ fuisse: vel
cõtra sanctoꝝ auctoritatẽ. Dicit em̄
Augustin⁹ in Encħ. Propterea ma/
gna volũtas eiusdẽ dñi exquisita in
om̄es volũtates eius: vt ⁊ miro ⁊ in/
effabili modo nõ fiat p̄ter voluntatẽ
eius qđ etiã cõtra eius voluntatem
fit: qđ nõ fieret si nõ sineret: nec vti/
qꜫ nolẽs sinit: sed volẽs: nec sineret
bonuꝫ fieri male nisi om̄ipotẽs: ⁊ de
malo posse facere bene. Est ⁊ alia hu
ius voluntatis diuisio. Alia em̄ põt
dici efficiens: Alia approbãs: Alia
cõcedens: Alia p̄mittens. Efficiens
volũtas in deo facit quicq̃d vult ef/
ficiens in hoĩe: qđ põt homo ⁊ vult
ipso actu. Approbãs est q̃ approbat
aliquid: ⁊ hec ad hoĩem p̄tinet ⁊ ad
deũ: approbãs in deo est q̃ vult om/
nes saluos fieri: qm̄ nulluꝫ prohibet
quãtum ad se saluũ fieri: immo si q̃s
G ad hoc laborat approbat. Patens
est quidẽ que sit approbans in hoĩe.
Cõcedens est que cõcedit vt fiat ali/
quid. Concedẽte aũt volũtate vult
deus vt homo q̃ melius nõ ꝓposuit
vxorẽ ducat. Permittẽs voluntas
est que p̄mittit aliq̃d fieri etsi displi/
ceat q̃nqꜫ. Et hoc mõ dicit deus vel
le mala que p̄mittit fieri: Vñ dicit:
Ro. 9. Quẽ vult ĩdurat ⁊ cui vult miseret.
Augustinus de ciuitate dei: Cum di
cit deus mutare volũtatẽ: vt quib⁹
lenis erat (Verbi grã) reddat asp̄:
illi poti⁹ q̃ ip̄e mutant: sic mutat sol
oculis sauciatis ⁊ asper q̃dammõ ex
miti ⁊ ex delectabili molestus efficit
cũ ipse apud se maneat ideꝫ qui fuit.
Dicit etiã volũtas dei quã fac ĩ cor
dibus obedientiũ mandatis eius: de
Phil. 2. qua dicit apostolus: Deus q̃ opat in
nobis ⁊ velle. Secundũ hãc volũta
tem etiam velle dicit quod ip̄e non
vult: sed ip̄e suos id volẽtes facit: sic
orant ꝑ quibusdã pie sancteqꜫ inspi
H rati ab eo sctã volũtate: ⁊ qđ orant
nõ facit. Secundũ vero voluntateꝫ
suaꝫ que eius presciẽtia sempiterna
est: om̄ia quecunqꜫ voluit fecit nõ so
lum p̄terita vel presentia sed etiã fu
tura. Greg⁹. Deus vult oẽs hoĩes
saluos fieri: id est nulli saluant: nisi
quos vult saluari: vel de om̄i genere
hoĩm aliq̃ saluant. Vel vult omnes
saluos fieri: id est nõ cogit aliquem
dãnari. Item de coniuge infideli di/
mittendo dici oportet: non dimittat
quia ⁊ si licet non expedit. Itẽ in li/
bro de paruuloꝝ baptismo: Sic bo/
no male vti malum est: sic malo bene
vti bonum est.

Beati Anselmi liber de volun/
tate dei explicit.

Eiusdem beati Anselmi cã tuarieñ. Archiep̄i liber de ɔcordia p̄sciẽtię ⁊ prędesti/ nationis: necnõ gratię dei cũ libero arbitrio: Incipit.

E tribus
A
illis questionib⁹ in q̃/
d bus dei p̄scientie atqꜫ
predestinatiõi necnõ
⁊ gratie liberum arbi
trium repugnare videtur: quod mihi
deus dignabitur aperire curabo ip̄o
adiuuante scribendo ostendere.

Q p̄scientia dei videat di/ scordare a libero arbitrio: quod non est.

Idet quidẽ p̄sciẽtia dei ⁊ li/
v berũ arbitriũ repugnare: qm̄
ca que deus prescit: necesse ẽ B
esse futura: ⁊ que p liberũ arbitrium
fiunt: nulla necessitate ꝑueniũt. Sꝫ
si repugnant: impossibile est simul ⁊
p̄scientiam dei esse que omnia preui/
det: ⁊ aliq̃d per libertatẽ arbitrij fie/
ri. Que impossibilitas si abesse intel
ligit: repugnãtia q̃ videt inesse pe/
nitus remouetur. Ponam⁹ itaqꜫ si/
mul esse prescientiã dei quã sequi ne
cessitas futurarum rerum videtur: et
libertatem arbitrij per quã mlta siue

necessitate fieri videntᷣ: ⁊ videamus
vtrꝝ impossibile sit hec duo simul eē.
Quod si est ĩpossibile: oritᷣ inde ali/
ud impossibile. Impossibile siquidē
est quo posito aliud impossibile seq̄/
tur. Sed si aliq̄d est futurū sine ne/
cessitate: hoc ipsum p̄scit deus qui p̄/
scit omnia futura: quod aūt prescit
deus: necessitate futurū est sicut pre
scitur. Necesse est itaqꝫ aliq̄d esse fu/
turum sine necessitate. Nequaq̄ꝫ er/
go recte intelligēti hec repugnare vi
dentᷣ: prescientia quã sequitᷣ neces/
sitas: ⁊ libertas arbitrij a qua remo
uetur necessitas: quoniã ⁊ necesse est
quod deus p̄scit futurū esse: ⁊ deus
p̄scit aliud aliquid esse sine oī neces/
C sitate. Sed dices mihi: Nō remoues
tamē a me necessitatē peccandi vel
nō peccandi: quoniã deus p̄scit me
peccaturū vel nō peccaturū: ⁊ ideo
necesse est me peccare si pecco: vl̄ nō
peccare si non pecco. Ad quod ego:
Non debes dicere prescit me deꝰ pec
caturꝝ vel nō peccaturū: sed p̄scit me
deus peccaturū sine necessitate: vel
nō peccaturꝝ: ⁊ ita sequitᷣ qꝛ siue pec
cauerꝫ siue nō peccaueris: vtrūqꝫ si/
ne necessitate erit: quia p̄scit deus fu
turum esse sine necessitate hoc quod
erit. Uides igitᷣ non esse impossibile
simul esse p̄scientiam dei per quã fu/
tura q̄ prescit dicuntᷣ esse ex necessita
te: ⁊ libertatē arbitrij p̄ quã multa fi
unt sine necessitate. Si eñ est impos/
sibile: sequitᷣ aliud impossibile: ꝫ nul
la nascitᷣ ex hac ĩpossibilitas. Forsi/
tan dices: Nondum aufers a corde
meo vim necessitatis cum dicis: q̄a
necesse est me peccaturū esse: vel nō
peccaturū sine necessitate: quia hoc
prescit deus. Necessitas enim videtᷣ
sonare coactionē vel p̄hibitionem.
Quare si necesse est me peccare ex
voluntate: intelligo me cogi aliqua
occulta vi ad voluntatem peccandi:
⁊ si non pecco a peccandi voluntate
p̄hiberi. Quapropter necessitate vi
deor inde peccare si pecco: vl̄ nō pec/
care si non pecco. Et ergo sciendum D
est: quia sepe dicimus necesse est: qꝺ
nulla vi esse cogitᷣ: ⁊ necesse non esse
quod nulla p̄hibitione remouetur.
Nam dicimus necesse est deum im/
mortalem esse: ⁊ necesse est deū non
esse iniustum: non ꝙ vis aliqua co/
gitat eū esse immortaleꝫ: aut prohi/
beat esse iniustū: ꝫ quoniã nulla res
pōt facere vt nō sit ĩmortalis aut vt
sit iniustus. Sic itaqꝫ si dico necesse
est esse te peccaturum vel nō pecca/
turum: sola voluntate sicut deus pre
scit: nō est intelligendū qꝺ aliq̄d pro
hibeat voluntatē que nō erit: aut co
gat illam esse que erit: hoc ipsum nã
qꝫ p̄scit deus: qui preuidet aliquid
futurū ex sola volūtate. Sed volun
tas non cogitᷣ aut p̄hibetur vlla alia
re: quia sic ex libertate fit quod fit
ex voluntate. Si igitur hec diligēter
intelliguntᷣ: puto qꝛ ⁊ p̄scientiã dei
⁊ libertatem arbitrij simul esse: nulla
E prohibet inconuenientia. Deniqꝫ si
quis intellectū verbi proprie cōside
rat: hoc ipso quod p̄sciri aliq̄d dicitᷣ
futurꝝ esse pronunciatᷣ. Non eñ nisi
quod futurum est prescitᷣ: qꝛ sciã nō
est nisi veritatis. Quare cuꝫ dico q̄a
si prescit aliquid: necesse est illud eē
futurum: id est ac si dicam: si erit: ex
necessitate erit: sed hec necessitas nō
cogit nec prohibet aliquid esse aut
non esse. Ideo eñ quia ponūtur res
esse: dicuntᷣ ex necessitate esse: aut q̄a
ponuntur non esse: affirmantur non
esse ex necessitate: nō quia necessitas
cogat aut prohibeat rem esse aut nō
esse. Nam cum dico: Si erit: ex neces
sitate erit: hic seq̄tᷣ necessitas q̄ rei po
sitionem nō precedit. Idem valet si
sic p̄nuncietᷣ: Quod erit: ex necessita
te erit. Non eñ aliud significat hic
necessitas: nisi quia quod erit: nō po
terit simul nō esse. Pariter aūt verꝝ
est qꝛ fuit ⁊ ē: ⁊ erit aliq̄d nō ex neces
sitate: ⁊ qꝛ necesse ē fuisse oē qꝺ fuit:
⁊ esse qꝺ est: ⁊ futurū esse quod erit.
Quippe nō est idē rem esse p̄teritã

et rem preteritā esse preteritam: aut
rem esse presentē: ⁊ rem p̄sentem es/
se presentē: aut rem esse futuram: et
rem futurā esse futurā: sicut nō est
idem rem esse albam: ⁊ rem albā es/
se albā: Lignū eñ nō est semꝑ neces
sitate albū: quia aliquādo prius q̄
fieret albū: potuit nō fieri album: et
postq̄ est albū potest fieri nō albū:
lignū vero albū: semꝑ necesse est es/
se albū: qꝛ nec anteq̄ sit nec postq̄
est albū: fieri potest vt album simul
sit nō album. Siliter res nō necessi/
tate est presens: qm̄ anteq̄ esset pre
sens: potuit fieri vt presens nō eēt:
et postq̄ est presens: pōt fieri nō p̄/
sens. Rem aūt p̄sentē necesse est es/
se p̄sentē semꝑ: qꝛ nec p̄us q̄ sit: nec
postq̄ est p̄sens: potest p̄sens simul
F eē ⁊ nō p̄sens. Eodē mō res aliqua:
vt quedā actio: nō necessitate futu/
ra est: quia prius q̄ sit: fieri potest vt
nō sit futura. Rē vero futurā neces/
se est esse futurā: qm̄ futurū neq̄t eē
simul ⁊ nō futurū. De preterito autē
similiter verū est: qꝛ res aliqua nunc
est necessitate preterita: qm̄ anteq̄
esset: potuit fieri vt nō esset: ⁊ qꝛ pre
teritū semꝑ necesse est esse p̄teritum:
qm̄ nō pōt simul esse p̄teritū ⁊ non
esse p̄teritū. Sed in re preterita: est
quoddā qd nō est in re p̄senti vl' fu/
tura. Nunq̄ eñ fieri potest: vt res
que p̄terita ē: fiat nō preterita: sicut
res quedā que p̄sens ē: pōt fieri nō
presens: ⁊ aliqua res que nō necessi
tate futura est: pōt fieri vt nō sit fu/
tura. Itaq̄ cū dicit futurū de futuro:
necesse est esse qd dicit: quia futurū
nunq̄ est nō futurū: sicut quotiens
idē dicimus de eodē. Cū eñ dicim⁹
quia oīs hō est hō: aut si est hō: ho/
mo est: aut omne albū est album: ⁊ si
est albū: albū est: necesse est esse qd
dicit: quia nō pōt aliquid simul esse
et nō esse. Quippe si non est necesse
G omne futurū esse futurū: quoddā fu
turū nō ē futurū: qd est impossibile.
Necessitate ergo omē futurū: futu/
rum est: ⁊ cū futurū dicit de futuro:
si est futurū: futurū est: sed necessita
te sequēte que nihil esse cogit. Cum
aūt futurū dicit de re: nō semꝑ res ne
cessitate est: q̄uis sit futura. Nam si
dico cras seditio futura est in popu/
lo: nō tñ necessitate erit seditio. Po
test eñ fieri anq̄ sit vt nō fiat: etiā q̄
futura est. Aliqñ vero est vt res sit
ex necessitate que dicit futura: vt si
dico cras esse futurū ortū solis. Si ḡ
cū necessitate p̄nūcio futurū de re fu
tura: hoc mō seditio cras futura ne/
cessitate futura ē: aut ort⁹ solis cras
futur⁹ necessitate futurus est. Sedi/
tio quidē q̄ nō erit ex necessitate: so/
la sequēti necessitate futura asserit:
qꝛ futura ꝺ futura dicit. Si eñ cras I
futura ē: necessitate futura est. Ort⁹
vero solis duab⁹ necessitatib⁹ futur⁹
intelligit: scilicet ⁊ p̄cedēti: que facit
rem esse: ideo eñ erit: quia necesse ē
vt sit: ⁊ sequēti que nihil cogit esse:
qm̄ iccirco necessitate futurus est q̄a
futurus est. Quapropter cū dicim⁹ H
quia qd deus p̄scit futurū: necesse ē
esse futurum: non asserimus semper
rem esse necessitate futurā: sed rem
futuram necessitate esse futurā: Nō
enī potest futurū simul non esse fu/
turum. Idē sensus est si sic dicit: Si
deus prescit aliquid non addendo
futurum: qm̄ in prescire intelligitur
futurum: Nam nō est aliud p̄scire:
q̄ scire futurū: ⁊ ideo si prescit deus
aliquid: necesse est illud esse futurū.
Non ergo semꝑ sequit p̄scientiam
dei rem necessitate futurā esse: quo/
niam q̄uis oīa futura presciat: non
tamē prescit cuncta futura necessita/
te: sed quedā prescit ex libera ratio/
nalis creature volūtate futura. No
tandū quippe est: quia sicut necesse
non est deū velle quod vult: ita ne/
cesse non est in multis velle hominē
quod vult: et similiter necesse est es/
se quicquid deus vult: ita necesse est
esse qd vult homo in his que de⁹ ita
subdit humane nature ⁊ voluntati:

vt si vult fiant: si nõ vult non fiant.
Q̃m eñ quod deus vult: nõ potest
non esse: cũ vult hominis volũtatẽ
nulla cogi vł ꝓhiberi necessitate ad
volẽdũ vł ad ñ volẽdũ: ⁊ vłt effectũ
seq̃ volũtatẽ: tũc ncc̃e ẽ volũtatẽ eẽ
liberã: ⁊ esse qđ vult. In huiusmõi
ergo verũ est quia necessitate fit opꝰ
peccati: quod vult homo facere: q̃z/
uis nõ necessitate velit. Quod si q̃rı
tur de peccato ipsius volũtatis: cum
peccat volẽdo: vtrũ sit necessitate?
Respõdendũ est: quia sicut nõ vult
necessitate: ita nõ est peccatũ volun
tatꝭ necessitate. Nec necessitate opa/
tur eadem voluntas: quia si nõ vel/
let sponte non operaret: q̃zuis qđ fa/
I cit necesse sit fieri: vt supra dixi. Nã
q̃m nõ est aliud ibi peccare q̃z velle
quod non debet: ita nõ est peccatum
voluntatis necessariũ: sicut velle nõ
est necessariũ: tñ veruꝫ est q2 si vult
homo peccare: necesse ẽ eũ peccare ꝫ
ea necitate quã supra dixi nihil coge
re: aut ꝓhibere. Itaq̃ qđ vult libera
voluntas: ⁊ põt: ⁊ nõ põt nõ velle:
⁊ necesse est eũ velle. Potest namq̃
nõ velle anteq̃z velit: quia libera ẽ:
⁊ cum vult: non potest nõ velle: sed
eã velle necesse est: q̃m impossibile il
li est: idipsum simul ⁊ velle ⁊ nõ vel/
le. Opus vero volũtatis cui datũ ẽ
vt quod vult sit: ⁊ quod nõ vult nõ
sit: voluntariũ siue spontaneum est:
q̃m spontanea voluntate fit: ⁊ bifa/
rium est necessariũ: q2 ⁊ voluntate
cogit fieri: ⁊ qđ fit nõ potest simł nõ
fieri. Sed has necessitates facit volũ
tatis libertas: que prius q̃z sint eas
cauere potest. Hec omnia deus qui
scit omnem veritatẽ ⁊ nõ nisi verita
tẽ: sicut sũt spõtanea vel necessaria
videt: ⁊ sicut videt ita sunt. Hac er/
go cõsideratiõe palam ẽ: q2 sine omĩ
repugnantia: ⁊ deus p̃scit omnia: et
multa fiunt ex libera voluntate: que
anteq̃z sint: fieri põt vt nunq̃z sint: et
tamẽ quodãmõ sunt necessitate: q̃
necessitas vt dixi descendit de libera

voluntate. Cognosci potest etiã nõ
omnia que prescit deus esse ex neces/
sitate: sed quedã fieri ex libertate vo/
luntatis: per hoc quia cũ vult aut fa
cit deus aliquid siue secundũ eterni/
tatem: dicat immutabilẽ prescientiã
in qua nihil est preteritũ aut futurũ:
ꝫ omnia simul sunt sine omni motu:
vt si dicimꝰ: q2 nõ voluit aut volet:
nec fecit nec faciet aliquid: sed tamẽ
vult ⁊ facit siue sc̃dm tempus velut
cũ ꝓferimus quia volet aut faciet:
quod nondum factum esse cognosci/
mus negari nequit scire q̃ vult ⁊ fa/
cit: prescire q̃ volet atq̃ faciet. Qua K
re si scire atq̃ p̃scire dei necessitatem
ingerit omĩbꝰ que scit aut p̃scit: ni/
hil sunt sc̃dm internitatem: aut sc̃dm
vllum tempꝰ vult aut facit: ipse facit
ex libertate: sed omĩa ex necessitate.
Quod si absurdũ ẽ vel opinari nõ
necessitate est: aut nõ est omne quod
scit deus: aut p̃scit esse: vel non esse:
ergo nihil prohibet aliquid sciri vel
presciri ab illo in nostris voluntati/
bus ⁊ actionibꝰ fieri: aut futurũ esse
per liberũ arbitrium: vt q̃zuis neces/
se sit esse quod scit aut prescit: tamen
multa fiũt nulla necessitate: ꝫ libera
volũtate: queadmodũ supra mõstra
ui. Nempe quid mirũ si hoc mõ ali/
quid ẽ ex libertate: ⁊ nõ ex necessita
te: cũ multa sint q̃ recipiunt opposi/
ta diuersa ratione. Que nãq̃ magis
opposita sunt: q̃z adire ⁊ abire? Vi/
demus tñ cum transit aliq̃s de loco
ad locũ: q2 idẽ ire ei ẽ adire ⁊ abire.
Abit enim de loco ⁊ adit ad locum:
Item si consideremus solem sub ali/
qua parte celi cũ semꝑ celũ lustrãdo
ad eandem ꝑtem festinet: videmꝰ q2
idem locꝰ est a quo recedit ⁊ ad quẽ
accedit: ⁊ indesinenter ei eodem tem/
pore appropinquat a quo elongat.
Patet etiam cursum eius non igno
rantibus: q2 si celum consideremus:
sꝑ transit ab occidẽtali parte ad ori/
entalem. Si vero terrã attendimus: L
nunq̃z nisi ab orientali ad occiden/

talē: ꝛ sic semꝑ ↄtra firmamentū vadit: ꝛ licet tardiꝰ cū firmamēto: qḋ ipm in oībus planetis cernit̄. Ita ꝗ nulla orit̄ repugnātia: si scḋm p̄dictas rationes asserimꝰ idem aliquid esse necessitate futuꝝ qꝛ est futurū: et nulla cogi necessitate esse futurū: nisi ea necessitate quā supra dixi fieri a libera voluntate. Si ꝟo p ħ qḋ
Job. 14. de hoīe dic̄ Job deo: Cōstituisti terminos eiꝰ qui preteriri nō poterūt: vult aliq̄s oñdere qꝛ nullus potuit accelerare vl' differre diē in qua morit̄: q̄uis aliq̄n nobis videat̄ aliq̄s facere ex libera volūtate vn̄ morit̄. Sed nō est qḋ obijcit̄ cōtra hoc qḋ supra diximus. Nā qm̄ deus nō fallit: nec videt nisi veritatē: siue ex libertate: siue ex necessitate veniat: dicit̄ ↄstituisse apud se īmutabiliter qḋ apud hoīes prius q̄ȝ fiat mutare
M pōt. Tale etiam paulus apl's de his
Ro. 8. ꝗ scḋm ꝓpositū vocati sūt sctī dicit: Quos p̄sciuit ꝛ p̄destinauit cōformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse p̄mogenitꝰ in mltis fratribꝰ: Quos aūt predestinauit: hos ꝛ vocauit: ꝛ quos vocauit: hos ꝛ iustificauit: q̄s aūt iustificauit: illos ꝛ magnificauit. Hoc quippe ꝓpositū scḋm qḋ vocati sūt sctī: in eternitate ī qua nō est preteritū vel futuꝝ: sed tm̄ p̄sens īmutabile est: ꝟ in ipis hoībus ex libertate arbitrij aliq̄n est mutabile. Sicut em̄ q̄uis in eternitate nō fuit aut erit aliq̄d: ꝟ tantū est: ꝛ tamē in tp̄e fuit ꝛ erit aliq̄d sine repugnantia: ita qḋ in eternitate mutari neq̄t in tp̄e aliq̄n: ꝑ liberā voluntatē antеq̄ȝ sit: esse mutabile ꝓbat̄ absq̧ incōueniētia: q̄uis ibi nihil sit nisi p̄sens: nō est tamē illud p̄sens tp̄ale sicut nostrū: ꝟ eternum in quo tp̄a cūcta ↄtinent̄. Siquidē queadmodū p̄sens tp̄s ↄtinet oēm locū: ꝛ q̄ ī quolibet loco sunt: ita eterno p̄senti simul claudit̄ oīe tp̄s: ꝛ que sunt ī quolibet tempore. Cū ergo ait apl's quia deus p̄sciuit sanctos suos: predestinauit: vocauit: iustificauit: magnificauit: nihil hoꝝ priꝰ aut posterius apud deū est: ꝟ oīa simul eterno p̄nti sunt intelligenda. Habet em̄ eternitas suū simul in quo sunt omnia que simul sunt loco vl' tempore: ꝛ que sunt diuersis in locis vel temporibus. Ut aūt ostenderet idē apo- N
stolus: non illa verba se ꝓ temporali significatiōe posuisse: illa etiā que futura sunt: p̄teriti tēporis verbo ꝓnūciauit. Nondū em̄ quos p̄sciuit adhuc nascituros: iam temporaliter vocauit: iustificauit: magnificauit. Unde cognosci pōt eum ꝓpter indigentiā verbi significantis eternam p̄sentiā: vsum eē verbis p̄terite significationis: qm̄ que tp̄e p̄terita sunt: ad similitudinem eterni p̄sentis omnino īmutabilia sunt. In ħ siquideȝ magis similia sunt eterno p̄senti temporalit̄ p̄terita: q̄ȝ p̄sentia: qm̄ que ibi sunt: nunq̄ȝ possunt non esse presentia: sicut temporis p̄terita nō valent vnq̄ȝ p̄terita nō esse: p̄sentia vero tp̄is oīa que trāseūt: fiunt nō presentia. Hoc ꝗ mō quicq̄d de his que libero fiunt arbitrio: velut necessarium sacra scriptura ꝓnunciat: scḋm eternitatē loquit̄: in qua presens est omne veꝝ īmutabiliter: nō scḋm tēpus in quo nō semꝑ sunt volūtates ꝛ actiones nr̄e: ꝛ sicut dum nō sunt: nō est necesse eas esse: ita sepe nō est necesse vt aliq̄n sint. Nam nō semꝑ scribo: aut volo scribere: ꝛ sicut dum nō scribo: aut nō scribere volo: non est necesse me scribere: aut velle scribere: ita necesse non est vt aliq̄n scribā: vel veli scribere. Cū aūt res alit̄ eē cognoscat̄ in tp̄e: q̄ȝ in eternitate: vt aliq̄n verū sit: qm̄ aliq̄d nō est in tempore: quod est in eternitate: ꝛ quod fuit in tempore quod ibi non fuit et erit temporaliter: quod ibi nō erit: nulla ratione negari videtur posse: Similit̄ aliq̄d in tp̄e esse mutabile qḋ ibi est immutabile. Quippe nō magis opposita sunt: mutabile O

in tẽpore: ⁊ imutabile ĩ eternitate: ꝗ non esse in aliquo tempore: ⁊ esse semp in eternitate: ⁊ fuisse vel futurũ esse scd̃m tempus: atq̃ nõ fuisse vel nõ futurũ eẽ in eternitate. Siq̃dẽ nõ dico aliq̃d nũꝗ esse in tempe: quod semp est in eternitate: s[ed] tm̃ in aliq̃ tempore nõ esse. Non em̃ dico actionem meam crastinã nullo tpe esse: ſ hodie tm̃ nego eã esse: que tñ semper est in eternitate. Et quãdo negamus fuisse vel futurũ ibi esse aliq̃d quod ĩ tempe fuit aut erit: nõ asserimꝰ id qđ fuit aut erit nullo mõ ibi esse: ſ tãtũ preterito vel futuro mõ dicimꝰ non ibi esse qđ ibi indesinenter est suo ꝓsenti modo: in his vero nulla videt̃ aduersari ꝯtrarietas. Sic vtiq̃ sine vlla repugnantia dicit̃ aliquid esse mutabile in tpe anteq̃ sit: qđ in eternitate manet imutabilit̃ nõ anteq̃ sit vel postq̃ est: sed indesinẽter q̃a nihil est ibi scd̃m tempus. Nam hoc ipsum ibi est eternaliter: q2 temporaliter aliq̃d est: ⁊ anteq̃ sit põt nõ eẽ sicut iã dixi. Sufficienter ex his q̃ dicta sunt puto patere q2 ꝑscientia dei ⁊ liberum arbitriũ nequaq̃ inuicem repugnãt: qđ facit vis eternitatis q̃ claudit omne tempus: ⁊ que sunt in quolibet tempore. Sed qm̃ non in oĩbus liberũ habemꝰ arbitriũ: videndum est vbi: ⁊ que sit illa libertas arbitrij quã semper habere credit̃ hõ: ⁊ quod sit illud arbitriuz. Nõ enim idem est arbitriũ ⁊ libertas qua dicitur liberum. In multis dicit̃ libertas ⁊ arbitrium: vt cum aliquem dicimus libertatem habere loquendi aut tacendi: ⁊ in eius arbitrio esse quid horũ velit. In pluribus quoq̃ alijs silr̃ dicitur libertas ⁊ arbitrium que nõ semp assunt: aut ad salutem aĩe nobis necessaria sunt. Pro illo autẽ arbitrio tm̃: ⁊ ꝑ illa libertate ista ventilat̃ questio: sine quibꝰ hõ saluari neq̃t: postq̃ potest illis vti. Nam ideo cõquerunt̃ multi: q2 putant ad salutẽ vel damnationẽ nihil

valere liberũ arbitriũ: sed solã necessitatem: ꝓpter dei ꝑscientiã. Qm̃ ergo non saluat̃ homo postq̃ ad ĩtelligibilem ꝑuenit etatẽ: sine sua iusticia: ibi est inuestigandũ hoc arbitriũ ⁊ hec libertas vnde agit̃: vbi sedes iusticie est: Primũ itaq̃ ostẽdẽda ẽ iusticia: deinde ista libertas: ⁊ istud arbitriũ. Est quidẽ iusticia quelibet magna vel parua rectitudo volũtatis ꝓpt̃ se seruata. Libertas aũt ista est potestas seruãdi rectitudinẽ voluntatis ꝓpter ipam rectitudinem. Quas diffinitiões puto me apertis rationibus monstrasse: priorẽ quidem in tractatu quem feci de veritate: alterã vero in eo quem edidi de hac ipsa libertate: in quo etiam ostensum est quomodo naturaliter: ⁊ inseperabiliter sit ĩ homine hec libertas: ꝗuis nõ ea semp vtatur: ⁊ qđ sit ita fortis vt nulla res homini fortitudinẽ alias cerri… [illegible] ꝯdictã: id ẽ iusticiã quã habet valeat ꝗdiu hac libertate voluerit vti: auferre. Justicia vero nõ est naturalis ſ fuit separabilis in ꝑncipio ab angelis ĩ celo: ⁊ hominibꝰ in ꝑadiso: ⁊ est adhuc in hac vita: nõ tñ necessitate aut necessitatis vi impellente: ſ habentiũ illaz propria voluntate. Sed quoniã iusticiam qua iustus est aliquis: constat esse rectitudinẽ volũtatis quã dixi: que rectitudo tunc tantum est in aliquo: cum ipse vult quod deus vult eum velle. Patet quia deus eandem rectitudinem non potest inuito auferre: quoniam nõ potest hoc velle. Sed neq̃ velle potest: vt eam habens nolens vlla necessitate eam deserat: Quippe vellet illum nõ velle: quod vult eum velle: quod esse nequit. Sequitur ergo deum velle hoc modo rectam voluntatẽ: ad volendum recte: ⁊ ad seruandũ eandẽ rectitudinem esse liberam: que quando potest quod vult: libere facit: qđ facit vult. Unde qđ apertissime cognosci põt: aliquã esse liberã volũ-

tatem cū actiōe sua: nō repugnante
dei prescientia: sicut supra monstra/
R tum est. Ponam⁹ nūc exemplū ali/
quod ī quo appareat ⁊ recta ⁊ iusta
volūtas ⁊ libertas arbitrij: ⁊ ip̄m ar
bitrium: ⁊ quō recta volūtas impu/
gnetur vt deserat rectitudinē: ⁊ qua
liter eā libero seruat arbitrio. Habꝫ
aliq̄s in corde vt veritatē teneat: q̄a
intelligit rectū esse amare veritatem.
Hic vtiq̧ rectā iam habet volūtatē
⁊ rectitudinē volūtatis. Aliud autē
est volūtas: ⁊ aliud rectitudo q̄ recta
est. Accedit ali⁹ ⁊ nisi mētiat̃ minat̃
illi mortē: Uidemus nūc in eius esse
arbitrio: an deserat vitā pro rectitu/
dine volūtatis: an rectitudinē ꝓ vi
ta. Hoc arbitrium: qđ ⁊ iudiciū dici
p̄t: liberꝝ est: qm̄ ratio qua intelligit̃
rectitudo docet rectitudinē illā eius/
dem rectitudinis amore semper esse
seruandā: ⁊ quicquid obtēdit̃ vt de
serat̃ esse contēnendū: atq̧ volūta/
tis est: vt ipsa quoq̧ reprobet ac eli/
gat: queādmodū rōnis intellectus
mōstrat: Ad h̄ em̄ maxime date sunt
rōnali creature volūtas ⁊ rō. Qua/
propter idem volūtatis arbitrium
vt eandē rectitudinē deserat: nulla
cogit̃ necessitate: q̧uis mortꝭ impu/
gnet̃ difficultate. Licet em̄ necesse
sit aut vitā aut rectitudinē relinq̄re
nulla tn̄ necessitas determinat quāꝫ
seruet aut deserat. Nempe sola volū
tas determinat ibi q̄d teneat: nec ali/
quid facit vis necessitatꝭ: vbi opera/
tur electio sola volūtatis. At cui nō
est deserendi rectitudinē voluntatis
quā habet necessitas: palā est quia
non deest seruandi potestas siue li/
bertas. Semꝑ em̄ h̄ potestas libera
est. Hec em̄ est libertas quā esse dixi
ptātem seruādi rectitudinē volūta/
tis ꝓpter ip̄am rectitudinē. Hac ip/
sa libertate rōnalis nature ⁊ arbitriū
liberꝝ ⁊ volūtas libera dicit̃. Restat
S nūc vt cōsiderem⁹ cū deus oīa p̄sci/
re siue scire credat̃: vtꝝ eius scientia
sit a rebus: an res habeat esse ab eius

scietia. Nam si deus a reb⁹ habet sci
entiā: sequit̃ ꝙ ille prius sint: q̄z ei⁹
scientia: ⁊ sic a deo nō sint: a quo ne/
queunt esse nisi per eius scientiā. Si
vero quecunq̧ sunt: a sciētia dei su/
mūt essentiam: deus factor ⁊ auctor
maloꝝ opeꝝ est: ⁊ ideo iniuste punit
malos: qđ n̄ suscipimus. Hec aūt q̄/
stio facile solui p̄ot si prius cognosci/
tur bonum quod est iusticia vere ali
quid esse: malū vero qđ est iniusti/
cia om̄ino carere existētia. Qđ in tra
ctatu de casu diaboli: ⁊ ī libello quē
de cōceptu virginali ⁊ peccato ori/
ginali titulaui: aptissime mōstraui.
Nō est em̄ iniusticia q̄litas: aut actio:
aut aliq̄ eēntia: ſ3 tm̄ absētia debite iu
sticie: nec ē nisi ī volūtate: vbi debet
esse iusticia. Per quā volūtatē iu/
sticia vel iniusticia dr̄ oīs ratiōalis
natura: ⁊ q̄libet ei⁹ actio: iusta vl' in/
iusta. Oīs q̄ppe q̄litas: vl' oīs actio
⁊ q̄cq̄d aliquā habet essentiā: a deo
est: a quo ē om̄is iusticia: ⁊ nulla in/
iusticia: facit igit̃ deus oīa que iusta
vel iniusta volūtate fiunt: id est bo/
na oꝑa ⁊ mala. In bonis quidē facit
qđ sūt: ⁊ qđ bona sūt: ī malis xᵒ fa/
cit qđ sunt: sed non quod mala sunt.
Nam omni rei est iustam vel bonam
aliquid esse: nulli vero rei est ali/
quid esse iniustam vel malam. Si/
quidem bonū vel iustum esse: est iu/ T
sticiā habere: qđ est aliquid: malum
vero esse vel iniustum: est non habe/
re iusticiā quā debet habere qđ non
est aliquid. Iusticia nāq̧ aliq̄d est:
iniusticia vero nihil: sic̄ dixi. Est aūt
aliqđ bonū qđ dicit̃ cōmodū: cuius
contrarium est malū: quod est incō/
modū. Hec malū aliquādo nihil ē:
vt cecitas: aliquādo est aliq̄d: vt do/
lor. Sed hoc malū cū aliq̄d est: deūꝫ
facere nō negam⁹: quia ipse est sicut
legit̃ faciēs pacē: et creās malū. Ip/ Esa. 45.
se nāq̧ creat incōmoda: q̄b⁹ exercet
⁊ purgat iustos: ⁊ punit iniustos.
De itaq̧ tāto malo quod est iniusti/
cia: ꝑ quā dicit̃ iniustū: certū est: q̄a

nunq̃ est aliquid: nec alicui rei est eē aliquid iniustam esse. Et sicut de⁹ nō facit iniusticiā: ita non facit aliq̄d iniustum esse: qui tamen facit om̄es actiones ⁊ oēs motus: q2 ipse facit res a quibus ⁊ ex quib⁹ ⁊ ꝑ quas ⁊ in q̄bus fiunt: ⁊ nulla res habet vllā potestatem volendi aut faciendi nisi illo dante. Ip̄m q̄3 velle qđ aliquādo iustu3 est: aliquando iniustu3: nec est aliud q̃3 vti potestate volendi ⁊ voluntate quas deus dat: inquātū est: bonū est: ⁊ est a deo. Qđ tunc quidē quando recte est: bonū ⁊ iustum est: quando vo non recte: hoc solo quia
a non recte est: malū est ⁊ iniustū. Est autē aliq̄d recte esse: ⁊ hoc est a deo: nō esse vo recte: nō est aliquid nec ē a deo. Nam sicut cū aliq̄s vtitur gladio: aut lingua: aut potestate loquendi: nōne ē aliud gladius aut lingua siue potestas cū rectus est eoꝝ vsus: ⁊ aliud cū non est rectus? Ita voluntas qua vtimur ad volendū: sicut ratione vtimur ad ratiocinandū: non ē aliud quando quis illa recte vtit̃: ⁊ aliud quando nō recte: nec mag⁊ nec minus est hoc qđ est essentialiter: cū est iusta: q̃3 cu3 iniusta est voluntas: per qua3 dicit̃ aut substantia aut actio iusta vl̃ iniusta. Sic itaq3 fac̄ de⁹ in oībus voluntatibus ⁊ opibus bonis: ⁊ ꝙ essentialiter sunt: ⁊ ꝙ bona sunt: in malis vo non ꝙ mala sunt: ꝟ tantū ꝙ ꝑ essentiā sunt. Queādmodū eni nō est essentia rerū nisi a deo: ita non est recta nisi ab ipso. Hui⁹ vero rectitudinis de qua loquor absentia que est iniusticia: non est nisi ī voluntate rationalis creature: que sem‑
x per debet habere iusticiā. Cur autē nō habeat quā semꝑ debet habere: ⁊ quō deus bona faciat sola bonitate: ⁊ mala non sua culpa: ꝟ hominis vel diaboli: ⁊ q̄liter homo bona faciat ꝑ libeꝝ arbitriu3 p̄sulāte gr̃a: ⁊ malu3 sola sua opante ꝓpria voluntate: ⁊ q̄d hēat de⁹ in malis sine culpa sua: ⁊ homo in bonis cu3 laude sua: ⁊ tamen bona hominis videant̃ aperte imputanda deo: ⁊ mala homini: cu3 de gratia ⁊ libero arbitrio tractaturi sumus vt puto deo donante apertius patebit. Nūc aūt tantū dico ꝙ malus angelus ideo iusticiā non habet: q2 eam deseruit: nec postea recepit: homo vo iccirco illa caret: q2 in p̄mis parentib⁹ ea3 abiecit: ⁊ postea aut nō illa3 recepit: aut receptā reiecit: Puto quia gratia dei adiuuante monstrauim⁹: ꝙ p̄scientiam dei ⁊ libeꝝ arbitriū simul eē (si diligent̃ cōsiderent̃ que dixim⁹) nō sit impossibile: neq3 possit aliquid obijci qđ nō sit dissolubile.

Qđ sit p̄destinatio: ⁊ ꝙ predestinatio nihil inferat neccitatis libero arbitrio.

n Nunc q̄ in eo sꝑantes q̄ hucusq3 nos ꝑduxit: discordiā q̄ īter p̄destinationē ⁊ libeꝝ arbitrium videt̃ esse: aggrediamur dissoluere. Ad qđ ꝑ ea q̄ supra disseruim⁹: sicut ī sequētib⁹ patebit: non paꝝ ꝓfecim⁹. Predestinatio videtur idē esse qđ p̄ordinatio siue p̄stitutio: ⁊ ideo qđ deus p̄destinare dr̃: intelligit̃ p̄ordinare: qđ ē statuere futuꝝ esse. Qđ aūt deus statuit futurū esse: necessitate videt̃ futuꝝ esse: q̄re quicquid deus p̄destinat: necesse est futuꝝ esse. Si ḡ de⁹ p̄destinat bona ⁊ mala que fiunt: nihil fit ꝑ liberū arbitriū: ꝟ om̄ia ex necessitate. At si tm̄ bona p̄destinat: sola bona sunt ex necessitate: nec est libeꝝ arbitriū nisi ad mala: qđ nimis ē absurdū: Nō ergo sola bona p̄destinat de⁹. Si autē bona quedā opa facit libeꝝ arbitriu3 ꝑ que fiunt iusti absq3 p̄destinatiōe: nō p̄destinat deus om̄ia bona opa que iustos faciūt: Quare nec illos iustos q̄ sunt ꝑ opa liberi arbitrij. Nō ergo p̄sciuit deus eos: q2 quos presciuit: hos ⁊ p̄destinauit. Sed falsu3 ē deū non p̄scire aliqua bona opera aut aliquos iustos: Non igit̃ quedā solius Roma. 8 A

liberi arbitrij opa bona iustificauit: ꝫ
illa sola que deus p̄destinat. Si er/
go deus p̄destinat oīa: ⁊ p̄destinata
sunt ex necessitate: cū nihil ꝑ liberum
arbitriū necessitate fiat: sequi videt̄
nihil esse liberū arbitriū manente p̄/
destinatiōe: aut si statuimꝰ in aliq̄bꝰ
liberū arbitriū: perire in illis p̄desti
B nationē. In p̄mis itaqꝫ ante questio
nis responsionē: videndū est: qꝛ pre/
destinatio nō solū bonoꝝ est: sed ma
loꝝ potest dici: queadmodū deꝰ ma/
la que nō facit dicit̄ facere: quia per
mittit. Nam dicitur hoīem indurare
cū nō emollit: ac inducere in tempta
tionē: cū nō liberat. Nō est ergo in/
cōueniens eū hoc modo p̄destinare
dū malos ⁊ eoꝝ mala opa non corri
git: Sed bona specialius p̄scire ⁊ p̄/
destinare dicit̄: qꝛ in illis facit ꝙ sūt:
⁊ ꝙ bona sūt: in malis aūt nō nisi ꝙ
sunt essentialiter: nō ꝙ mala sūt: vt
supra dictū ē. Sciendū q̄ȝ qꝛ sic pre/
scientia nō in deo dicit̄ proprie: ita
nec p̄destinatio: quia illi nec aū nec
post aliquid est: sed oīa sunt illi si/
mul p̄sentia. Consideremus nunc an
aliqua possint predestinari: per libe
rum arbitriū futura. Dubitari vtiqꝫ
nō debet: quia eius predestinatio ⁊
p̄scientia non discordant: sed sicut p̄/
scit: ita q̄ȝ p̄destinat. In questiōe de
p̄scientia cognouimus aliqua p̄sciri
aperte futura ꝑ liberum arbitrium si
ne oīi repugnantia: Unde veritas
q̄ȝ euidens ⁊ ratio docet p̄destinari:
similiter per liberū arbitriū quedam
futura absqꝫ oīi incōueniētia. Naȝ
neqꝫ p̄scit deus: neqꝫ p̄destinat: quē/
admodū iustū futurū ex necessitate.
Non eñ habet iusticiā: qui eam non
C seruat libera voluntate. Pariter igi/
tur q̄uis necesse sit fieri que p̄sciun/
tur: ⁊ que p̄destinātur: quedā tamen
p̄scita ⁊ p̄destinata non eueniūt ea
necessitate: que p̄cedit rē ⁊ facit: sed
ea que reȝ sequit̄: sicut supra diximꝰ.
Nō eñ ea deus q̄uis predestinat: fa
cit voluntatē cogendo: aut volunta
ti resistendo: sed in sua illa potestate

dimittendo. Quis tamē sua volun/
tas vtatur potestate: nihil tamē facit
qđ deus non faciat in bonis sua gra
tia: in malis non sua: sed eiusdem vo
luntatis culpa: qđ sicut ꝓmisimꝰ cla/
rius cū de gratia loq̄mur apparebit.
Et sicut p̄scientia que nō fallit̄: non
p̄scit nisi veꝝ: sed erit aut necessariū:
aut spontaneū: ita p̄destinatio q̄ nō
mutat̄: nō p̄destinat nisi sicut est ē in
p̄sciētia. Et queadmodū qđ p̄scit̄ li/
cet in eternitate sit īmutabile: tamen
in tp̄e aliquādo anteq̄ȝ sit mutari po
test: ita est ꝑ oīa de predestinatione.
Patet igit̄ ex his que dicta sūt: si be
ne cōsiderent̄: quia nec p̄destinatio
excludit libeꝝ arbitriū: nec liberū ar
bitriū aduersat̄ predestinationi. Si
quidē oīa illa q̄bus supra monstraui
mus libeꝝ arbitriū p̄scientie non re/
pugnare: ꝑiter ostēdunt illud prede/
stinationi ꝯcordare. Non ḡ rōnabi/
liter quotiēs aliq̄d ꝯtingit operāte
spontanea voluntate: velut cum ho/
mo hoī facit iniuriā vnde ab illo oc/
cidit̄: quidā clamant dicētes: Sic p̄/
scit̄: ⁊ p̄destinatuȝ erat a deo: ⁊ ideo
necessitate factū ē: nec aliter fieri po/
tuit. Quippe nec q̄ aliū iniuria irri/
tauit: nec qui se vindicauit hoc fecit
necessitate: ꝫ sola voluntate: qꝛ si nō
spōte voluisset: neut̄ qđ fecit fecisset.

De ꝯcordia gratie ⁊ liberi arbitrij.

Estat nūc vt de gra/ D
tia ⁊ eodē libe/
r ro arbitrio: eadē gratia adiu/
uante ꝯsideremus. Questio
ista inde nascit̄: qꝛ diuina scriptura
ita loquitur aliquādo vt nihil vide/
at̄ liberū arbitriū ꝓdesse ad saluteȝ:
sed sola gratia: aliquādo vero ita ve
lut tota nostra salus in libera nostra
ꝯsistat voluntate. De gratia siq̄dem
dic dn̄s: Sine me nihil potestis face/ Ioh. 15.
re. Et: Nemo venit ad me nisi pr̄ meꝰ Eiusdē. 6
traxerit eū. Et paulꝰ apl̄s: Quid au/ 1. Cor. 4
tē habes qđ nō accepisti? Et de deo:
Cuiꝰ vult miseret̄: ⁊ queȝ vult indu Roma. 9

rat: ⁊ neq̄ volētis neq̄ currētꝫ ſȝ mi-
ſerētis ē dei. Multa q̄ȝ alia legunť q̄
ſoli grē ſine libero arbitrio bona nr̄a
opa ad ſalutē noſtrā videnť attribu
ere. Plures etiā aſſerūt expimēto ſe
ꝓbare q̄ hō neq̄q̄ vllo libero fulcia
tur arbitrio: qm̄ multos abſq̄ nūero
īmēſo mētis ⁊ corpis conatu nitūť
vt bene viuāt: qui quadā difficulta-
te: īmo īpoſſibilitate aggrauati nihil
ꝓficiūt: aut poſt magnū ꝓfectū repē
te irreparabiliť deficiūt. Liberꝫ āt arbi
triū mōſtrat eadē ſcptura nos habe-
Esa. 1. re hoc mō: Dicit deꝰ ꝑ Eſai ā: Si vo
lueritis ⁊ audieritꝫ me: bona terre co
Ps. 33. medetis. Et dauid: Quis ē hō q̄ vult
vitā: diligit dies videre bonos? Pro
hibe linguā tuā a malo: ⁊ labia tua
ne loquanť dolū: Diuerte a malo et
Matth. 11 fac bonū. Et dn̄s in euāgelio: Veni-
te ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati
eſtis: ⁊ ego reficiā vos: Tollite iugū
meū ſup vos: et diſcite a me q̄ȝ mitis
ſuȝ ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis re-
quiē aīabꝰ veſtris. Plura etiā alia
E ⁊ innumerabilia ſūt q̄ videnť liberꝫ
arbitriū ad bn̄ opandū excitare: ⁊ q̄
monita ꝯtemnit exprobrare. Q̄d au
ctoritas diuina neq̄q̄ faceret: ſi volū
tatis libertatē nullā in hoīe cogno-
ſceret. Sed nec vllo mō cēt cur deus
bonis vel malis ꝓ meritꝫ ſingulorū
iuſte retribueret ſi per liberꝫ arbitriū
nullus bonū vł malū faceret. Qm̄ ḡ
in ſacra ſcriptura quedā inuenimus
q̄ ſoli gratie fauere videnť: ⁊ quedā
q̄ ſolū liberum arbitriū ſtatuere ſine
gr̄a putanť: fuerūt q̄dā ſupbi q̄ totā
v̄tuteꝫ ⁊ efficaciā in ſola lib̄tate ar-
bitrij ꝯſiſtere ſūt arbitrati: ⁊ ſūt nr̄o
tpe mlťi q̄ liberꝫ arbitriū eē aliq̄d pe-
nitꝰ deſperāt. In hac itaq̄ q̄ſtiōe h̄
erit intētio: vt liberꝫ arbitriū ſimul eē
cū gr̄a ⁊ cū ea opari in multꝫ mōſtre
mus: ſicͭ illō p̄ſciētia atq̄ p̄deſtinati-
one ꝯcordare repimꝰ. Sciēdū ē q̄ȝ ſi
cut nō de alio libero arbitrio ſit h̄ vt
ſup̄ dixi: qm̄ niſi de illo ſine q̄ ſalutē
nēo mereť: poſtq̄ itelligibilē hȝ eta
tē: ita nō de alia gr̄a q̄ de illa ſine q̄
nullꝰ ſaluať hō. Oīs eī creatura gr̄a
exiſtit: q̄ȝ gratꝫ facta eſt: ⁊ mlťa bona
dat deꝰ ꝑ gr̄am in hac vita ſine q̄bꝰ
hō ſaluari n̄ p̄t. In infātibꝰ q̄dē q̄ ba F
ptizati moriūť añq̄ ſuo poſſint vti li
bero arbitrio: n̄ apparet ꝯcordia quā
q̄rimꝰ: qm̄ in illis gr̄a ſola opať ſalu-
tē ſine illoꝫ libero arbitrio. Nā h̄ q̄ȝ
gr̄a ē: q̄ȝ dať alijs volūtas vt illis ſua
fide ſb̄ueniāt. In habētibꝰ itaq̄ itel
ligibilē etatē: mōſtrādū ē qō īueſti-
gamꝰ: q̄ȝ ō his ſolū verſať hec q̄ſtio.
Quicūq̄ aūt ex his ſaluanť: ꝑ iuſti-
ciā ſaluari dubiū nō ē. Juſtis eñ ꝓ-
mittiť vita et̄na: q̄ȝ iuſti ī ꝑpetuū vi Sap. 5.
uēt: ⁊ apō dn̄m ē merces eoꝫ. Q̄ āt
iuſticia ſit rectitudo volūtatis: ſacre
ſcp̄ture ſepe mōſtrat auctas. Qua ō
re ſufficit vnū exēplū ꝓpōere. Cū eī
dixiſſet dauid: Nō repellet dn̄s plebē Ps. 93
ſuā: ⁊ hereditatē ſuā n̄ derelinquet:
q̄adūſq̄ iuſticia ꝯūtať in iudiciū: vt
doceret nos q̄d eēt iuſticia: inťrogā-
do ait: Et q̄ iuxꝫ illam? Ad qō ip̄e ſibi
rn̄dēs ait: Oēs q̄ recto ſūt corde: h̄ ē
q̄ recta ſūt volūtate. Quis eī corde
credamꝰ ⁊ intelligamꝰ ſicͭ corde vo-
lumꝰ: nō tn̄ iudicat ſpū ſſāctꝰ illū re-
ctū hr̄e cor: q̄ recte credit ⁊ intelligit
⁊ n̄ recte vult: q̄ȝ nō vtiť rectitudine
fidei ⁊ intellectꝰ ad recte volēdū: ꝓ
pter qō datum ē rōnali creature re-
cte credere ⁊ itelligere. Nā neq̄ re-
ctū intellectū dicēdꝰ ē hr̄e q̄ ſm illū
nō recte vult opari: ꝓpť qō fides dr̄
⁊ dať. Recte igiť intelligamꝰ dauid
dixiſſe: Rectos corde: rectos volūta
te. Sed nc q̄s exiſtimet auc̄te diuina
dici iuſtū illū vel rectū q̄ nō niſi ꝓpť G
aliq̄d tenet rectitudinē volūtatꝫ: di-
cimus iuſticiā rectitudinē eē volūta
tis ꝓpť ſe ſeruatā: q̄ eñ ſolū ꝓpť ali
q̄d illā ſuat: n̄ eā diligit: ſȝ aliō ꝓpť
qō illā ſeruat: ⁊ iō nō ē dicēdꝰ iuſtꝰ:
nec talꝭ rectitudo noīanda ē iuſticia.
Q̄n̄ de p̄ſciētia ⁊ libero arbitrio tra
ctabamꝰ: exēplo q̄daȝ monſtrauimꝰ
eē poſſe ſimul rectitudinem hāc quā
voco iuſticiā ⁊ liberꝫ arbitriuȝ: ꝑ qō

planũ est intelligere in alijs multis
similiter esse. Si ergo possum⁹ ostende-
re nullã creaturã hanc adipisci pos-
se rectitudinẽ nisi per gratiã: manife-
sta erit inter gratiã ꝛ liberũ arbitriũ
ad saluandũ hoĩem: cõcordia quam
querimus. Dubiũ itaqꝫ nõ est: quia
voluntas non vult recte nisi quia re-
cta est. Sicut nanqꝫ non est acutus vi-
sus quia videt acute: sed ideo videt acute
quia acutus ẽ: ita voluntas nõ est recta
quia vult recte: sed recte vult qm̃ est re-
cta: Cũ autẽ vult rectitudinẽ procul-
dubio recte vult. Nõ ergo vult rectitu-
dinẽ nisi quia recta est. Idẽ autẽ ẽ vo-
luntati rectam esse ꝛ rectitudinẽ ha-
bere: Palã igitur est quia non vult recti-
tudinẽ nisi quia rectitudinẽ habet. Nõ
nego voluntatẽ rectã velle rectitudi-
nẽ quã nondũ habet quando vult
maiorẽ quã habeat: sed illam dico nullã
eam posse velle rectitudinẽ: si nõ ha-
H bet rectitudinẽ qua illã velit. Consi-
deremus nũc vtrũ aliquis hanc rectitu-
dinẽ nõ hñs: eã aliq̃ mõ a se hr̃e pos-
sit. Utiqꝫ a se illã habere nequit: ni-
si aut volẽdo aut non volendo. Uo-
lendo quidẽ nullus valet eã per se
adipisci: quia nequit eã velle: nisi il-
lam habeat. Ut aũt aliquis non ha-
bens rectitudinẽ voluntatis: illã va-
leat per se nõ volendo assequi: mens
nullius accipit. Nullo igitur modo pt
eam creatura habere a se. Sed neqꝫ
creatura valet eã habere ab alia crea-
tura: Sicut namqꝫ creatura nequit crea-
turã saluare: ita nõ põt illi dare per
quod potest eã saluare. Sequitur itaqꝫ
quia nulla creatura rectitudinẽ habet
quã dixi voluntatis nisi per dei gra-
tiam: Hanc autẽ rectitudinẽ per liberũ
arbitriũ seruari posse sicut supra dixi
monstrauim⁹. Deo igitur largiente in-
uenimus gratiam eius ad saluandũ
hoĩem cũ libero arbitrio concordare:
ita vt gratia sola possit hoĩem salua-
re nihil eius libero arbitrio agente:
Sicut fit in ĩfantib⁹ ꝛ in nõ intelligẽti-
bus: ipsa semper adiuuat liberũ arbi-
triũ naturale: quod sine illa nihil valet
ad salutẽ: dando voluntati rectitudi-
nẽ quã seruet per liberũ arbitriũ. Et
quamuis nõ omnibus det: quoniam cui vult mi-
seretur: ꝛ quẽ vult indurat: nulli tamẽ Rom. 9
dat pro aliquo precedẽti merito: quoniã Ibidẽ. 11
quis prior deo dedit ꝛ retribuetur ei?
Si autẽ voluntas per liberũ seruando
arbitrium quod accepit: meretur aut au-
gmentũ accepte iusticie: aut etiã po-
testatẽ pro bona voluntate: aut premiũ
aliquod: Hec oĩa fruct⁹ sunt prime gra-
tie: ꝛ gratia pro gratia: ꝛ ideo totũ im-
putandũ est gratie: quia neqꝫ volentis
est quod vult: neqꝫ currentis est quod cur- Roma. 9
rit: sed miserentis est dei. Oĩbus enim
excepto solo deo dicitur: Quid habes
quod non accepisti? quod si accepisti quid 1. Cori. 4
gloriaris quasi nõ acceperis? Quomodo quidẽ
libertas voluntatis tenentis acceptã
rectitudinẽ: nulla necessitate vt illã
deserat: expugnatur: sed difficultate ĩpu-
gnatur: nec eidẽ volũtati inuita: sed vo-
lens cedat: in tractatu de libertate ar-
bitrij puto me ostendisse. Quib⁹ aũt I
modis post eandẽ rectitudinẽ acce-
ptã liberũ arbitriũ gratia adiuuet: vt
seruet quod accepit: quamuis nõ oẽs vale-
am enumerare: multifariã enim hoc fa-
cit: tamen nõ erit inutile aliquid mi-
hi dicere. Nemo certe seruat rectitu-
dinẽ hanc acceptã nisi volendo: vel-
le aũt illã aliquis nequit nisi haben-
do: Habere vero illã nullaten⁹ valet:
nisi per gratiã. Sicut ergo illã nullus acci-
pit nisi gratia preueniente: ita null⁹ eã
seruat nisi eadẽ gratia subsequente.
Nempe quamuis illa seruetur per liberum
arbitriũ: nõ tamen est tantũ imputã-
dũ libero arbitrio quantũ gratie cũ
hec rectitudo seruatur: quoniam illã liberũ
arbitriũ nõ nisi per gratiã preueniẽtẽ
ꝛ subsequentem habet ꝛ seruat. Sic
aũt gratia subsequitur donũ suũ vt
nunquam siue paruũ siue magnũ sit: illud
dare deficiat nisi liberũ arbitriũ volẽ-
do aut rectitudinẽ quã accepit dese-
rat. Nunquam enim separatur hec rectitudo a
volũtate: nisi quando aliud vult quod

huic rectitudini nō ꝯcordat: sic cū q̄s
accipit rectitudinē volendi sobrieta
tē: ⁊ reijcit eā volendo īmoderatā hi
bēdi voluptatē. Qḋ cū facit sua vo
luntate: ⁊ ideo sua culpa ꝑdit gratiā
quā accepit. Adiuuat etiā gratia li/
berū arbitriū: quando vt deserat re/
ctitudinē acceptā īpugnat: mitigan
do aut penit⁹ remouēdo vim tēpta/
tiōis īpugnātis: aut augēdo affectū
K einsdē rectitudinis. Deniq̄ cū oīa
subiaceāt dispositioni dei: quicq̄d cō
tingit hoī qḋ adiuuat liberū arbitriū
ad accipiendū aut ad seruandū hāc
de q̄ loquor rectitudinē: sue gratie
imputandū est. Dixi oēm iusticiā esse
rectitudinē volūtatis ꝓpt̄ se serua/
tā: vñ sequit̄ omnē habentē hāc re/
ctitudinē: habere iusticiā ⁊ eē iustū:
qm̄ oīs habēs iusticiā iustus ē. Nō
tñ sentio iustis oībus ꝓmissā eē vi/
tā ꝑpetuā: s; illis tantū q̄ sūt iusti si/
ne oī iniusticia: Illi eñ ꝓprie ⁊ ab/
solute dicunt̄ iusti ⁊ recti corde. Est
eñ aliq̄s s̄m aliq̄d iust⁹: ⁊ s̄m aliq̄d
iniustus: vt q̄ cast⁹ ē inuid⁹. Talibus
nō ꝓmittit̄ beatitudo iustoꝝ: qm̄ sic
vera btitudo ē sine oī īdigētia: ita nlli
dat̄ nisi iusto sine oī iniusticia. Nā
qm̄ btitudo q̄ iustis ꝓmittit̄: erit si/
militudo angeloꝝ dei: sicut in āgelis
bonis nulla ē iniusticia: ita null⁹ illis
L sociabit̄ cū aliq̄ iniusticia. Quō au
tē fiat hō sine oī iniusticia: nō est hu/
ius nostri ꝓpositi ostēdere. Scimus
tñ ꝑfecto studio hec christiano: ⁊ per
gratiā dei eē possibile. Si bene cōsi/
derent̄ q̄ dicta sūt: aperte cognoscit̄
quia cū aliquid dicit sacra scriptura
ꝓ gratia: nō amouet oīno liberū arbi
triū: neq̄ cū loq̄t̄ ꝓ libero arbitrio
excludit gratiā: q̄si sola gratia aut li/
berū arbitriū solū sufficiat ad saluan
dū hoīem: sic videt̄ illis q̄ hāc faciūt
q̄stionē. Ita q̄ppe intelligēda sūt di/
cta diuina: vt h̄ excepto quod dixi d̄
infantib⁹: nec sola gratia nec solū li/
berū arbitriū salutē hoīs operetur.
Job. 15. Quippe cū dicit dñs: Sine me nihil
potestis facere: nō ait: nihil valet vo
bis vestrū liberū arbitriū: s; nihil pōt
sine mea gr̄a. Et cū legit̄: Neq̄ volē Roma. 9
tis neq̄ currētis: s; miserētis est dei:
nō negat̄ in volente neq̄ in currente
aliq̄d ꝓdesse liberū arbitriū: s; signi/
ficat̄ nō esse imputandū libero arbi/
trio: qḋ vult ⁊ ꝙ currit: s; gratie. Nā
cū ait: Neq̄ volētis neq̄ currētis ē:
subaudiendū ē: qḋ vult: ⁊ ꝙ currit:
velut cū aliq̄s nudo cui nihil debet:
⁊ qui nullū a se p̄t indumentū habe/
re dat vestē: nō tñ q̄uis ipse habeat
ptātē vtēdi ⁊ nō vtendi accepta ve
ste si ea vtit̄ imputandū ē induto q̄r M
indutus ē: s; dāti vestē. Quapropt̄
ita dici pōt. Nō ē induti ꝙ ē indut⁹
s; miserētis: id ē vestē dātis. Multo
vero magis hoc diceret̄ si ille q̄ dedit
vestē: dedisset etiā ptātē seruādi eā
⁊ vtendi: sicut de⁹ hoī cū dat rectitu
dinē sepefatā: dat etiā ptātē seruādi
⁊ vtēdi: q̄r dedit ꝑus liberū arbitriū
ad seruandū illā ⁊ vtendū. Si vero
nudo cui nihil debet̄ n̄ daret̄ vestē:
aut si ip̄e acceptā ꝓijceret: nulli nisi
ip̄i īputaret̄ ei⁹ nuditas. Ita cū de⁹
alicui cōcepto ⁊ nato in pctō: cui ni
hil nisi penā debet: dat velle ⁊ curre
re: nō ē volentī neq̄ currentī s; mise
rentis ē dei: ⁊ q̄ candē gratiā nō acci
pit: aut acceptā reijcit: ei⁹ ē nō dei ꝙ
ī sua duricia ⁊ iniq̄tate ꝑmanet. Idē
intellect⁹ habēd⁹ ē in alijs in q̄b⁹ scri
ptura loquit̄ ꝓ gratia vt sc; liberū N
nō excludat̄ arbitriū. Silr̄ q̄n ita lo
quūt̄ diuina dicta vt libero arbitrio
soli videant̄ salutē hoīs attribuere:
nullo intellectu gr̄a sepanda ē. Sic
q̄ q̄uis naturalis vsus nō ꝓcreet ꝓ/
lē sine patre: nec nisi ꝑ matrē: non tñ
remouet vll⁹ intellect⁹ aut p̄rem aut
matrē a generatiōe ꝓlis: ita gr̄a ⁊ li/
berū arbitriū nō discordāt s; ꝯueniūt
ad iustificādū ⁊ saluādū hoīem. In
his tñ in q̄b⁹ videt̄ sc̄ptura liberū ar/
bitriū ad recte volendū ⁊ operandum
īuitare: q̄r cur hoīem īuitet ad recte
volēdū: ⁊ q̄re arguat nō obedientē:

cū ipam rectitudinē nemo possit nisi
grā dāte hr̄e vel accipe. Sciendū qꝛ
sic terra innūerabiles herbas ꝛ arbo
res sine q̄bus hūana natura alit̄ aut
etiā q̄b⁹ p̄imit̄ sine oī hoīs cura ꝓ/
fert: illa v̄o q̄ nob̄ ad vitā nutriēdā
maxīe sūt nc̄caria: n̄ sine magno labo
re atq̄ cultore nec ā bsq̄ seminibus:
Ita corda hūana sine doctrina siue
studio: spōte q̄si germināt cogitatio/
nes ꝛ voluntates nihil vtiles saluti
aut etiaꝫ noxias: illas v̄o sine q̄b⁹ ad
salutē aīe nō ꝓficim⁹ neq̄q̄ sine ge/
nerꝫ sui semīe: ꝛ laboriosa cultura cō
¶ cipiūt ꝛ germināt. Vn̄ illos hoīes q̄
bus talis cultura impēdit̄ agricultu
1. Cor. 3. rā dei vocat Apl's. Est autē semē hu
ius agriculture v̄bū dei: īmo n̄ v̄bū
s̄ sēsus q̄ ꝑcipit̄ ꝑ v̄bū. Vox nāq̄ si/
ne sensu nihil ɔstituit in corde. Nec
soluꝫ sens⁹ v̄bi s̄ oīs sens⁹ vel ītelle/
ct⁹ rectitudinis: quē mēs hūana siue
ꝑ auditū siue ꝑ lectionē siue ꝑ rōnem
siue q̄libet alio mō ɔcipit: semē recte
volēdi dr̄. Nll⁹ nāq̄ velle p̄t qd̄ p⁹
corde n̄ ɔcipit: velle aūt credere qd̄
ē credendū: ē recte velle. Nemo ḡ p̄t
h̄ velle si nescit q̄d credendū ē. Cum
Rom. 10 eñ p̄misisset apl's: Oīs q̄cūq̄ īnuoca/
uerit nomē dn̄i saluus erit: subiūxit:
Quō inuocabūt ī quē n̄ crediderīt?
Aut quō credēt ei quē nō audierūt?
Quō v̄o audiēt sine p̄dicāte? Quō
v̄o p̄dicabūt nisi mittant̄? Et paulo
post: Ergo fides ex auditu: audit⁹ ve
ro ꝑ v̄bū christi. Qd̄ aūt dicit fidem
eē ex auditu: intelligendū ē: qꝛ fides
ē ex h̄ qd̄ ɔcipit mens ꝑ auditū: neq̄
ita vt sola ɔceptio mentꝫ faciat fidē
in hoīe: s̄ qꝛ fides esse neq̄t sine ɔce/
ptiōe. Addita nāq̄ rectitudine vo/
lēdi: ɔceptioni ꝑ gratiā fit fides: qꝛ
credit qd̄ audit. Audit⁹ autem est ꝑ
v̄bū christi: h̄ ē ꝑ v̄bū p̄dicātiū chri
stū. Predicātes v̄o n̄ sūt nisi mittāt̄:
s̄ cū mittunt̄ grā ē. Quaprop̄t ꝛ p̄/
dicatio grē est: qꝛ grā est qd̄ descēdit
ex grā: ꝛ audit⁹ ē grā: ꝛ intellect⁹ ex
auditu grā: ꝛ rectitudo volēdi grā ē.

Verꝫ missio: p̄dicatio: audit⁹: intelle ¶
ctus: nihil sunt nisi volūtas velit qd̄
mēs ītelligit: q̄d volūtas facere neq̄t
nisi accepta rectitudine. Recte nāq̄
vult cū vult qd̄ debet: ita qd̄ mēs ex
auditu v̄bi ɔcipit ē p̄dicātis: ꝛ recti/
tudo ē incrementū qd̄ de⁹ dat: sine q̄ 1. Cor. 3.
neq̄ q̄ plātat neq̄ q̄ rigat ē aliq̄d s̄ q̄
incrementū dat de⁹. Sic ḡ de⁹ in p̄n
cipio ꝑ miraculū fec̄ frumētuꝫ ꝛ alia
de terra nascētia ad alimentuꝫ hoīm
sine cultore ꝛ seminib⁹: ita sine hūa/
na doctrina mirabiliter fecit corda ꝓ
phetaꝝ ꝛ aploꝝ: necnō ꝛ euāgelista/
rū fecūda salutarib⁹ seminib⁹: vn̄ ac/
cipim⁹ q̄cq̄d salubrit̄ in agricultura
dei ad alimentū aīaꝝ seruam⁹: sicut
nō nisi de p̄mis terre seminib⁹ habe/
mus qd̄ ad nutrimentū corpoꝝ ꝓpa/
gam⁹. Siq̄dē nihil vtile ad salutē spi
ritualē p̄dicam⁹ qd̄ sacra scr̄ptura spi
ritussācti miraculo fecundata nō ꝓ/
tulerit aut ītra se nō ɔtineat. Naꝫ si
q̄d rōne dicim⁹ aliq̄n qd̄ in dictꝫ ei⁹
apte mōstrare aut ex ipis ꝓbare ne/
q̄m⁹: h̄ mō ꝑ illā coḡscim⁹ vtꝝ sit ac/
cipiendū aut respuēdū. Si autē ap/
ta rōne colligit̄ ꝛ illi ex nulla parte
ɔtradicit̄: qm̄ ipa sic nulli aduersat̄
veritati: ita nulli fauet falsitati: hoc
ipo qꝛ n̄ negat qd̄ rōne dr̄: ei⁹ auc̄te
suscipit̄. At si ipa nr̄o sensui īdubitā
ter repugnat: q̄uis nob̄ rō nr̄a vide
at̄ īexpugnabilis: nll'a tn̄ v̄itate ful/
ciri credenda ē. Sic itaq̄ sacra scr̄ptu
ra oīs v̄itatis quā rō colligit auc̄te
ɔtinet: cum illā aut apte affirmat aut
nullaten⁹ negat. Videam⁹ nūc in exē ¶
plis: quō v̄bū sit semē: aut quō q̄b⁹
dr̄: Si volueritꝫ ꝛ audieritꝫ me: intel Esa: 1.
ligūt ꝛ cogitāt qd̄ dr̄ velle ꝛ audire:
h̄ est obedire. Qui eñ audit ꝛ n̄ obe
dit: dr̄ nō audire. Sꝫ obedire neque
unt nisi velint. Velle autē obedire ē
recte velle. Recte v̄o velle nemo p̄t
nisi habeat rectitudinē volūtatꝫ quā
null⁹ hꝫ hō nisi ꝑ gratiā. Verꝫ recti/
tudo volendi aliq̄d nulli dat̄ nisi ī/
telligēti velle: ꝛ qd̄ velle debet. Al/

deam⁹ itaq̄ qđ dictũ est: Si volueri
tis ⁊ audieritis me: nõ semē eē neq̄ꝫ
ꝑ se ad aliquē fructũ germinãs sine
adiectiõe rectitudinis: nec ip̄az recti
tudinē dari nisi semĩbus. Silr cũ dic
de⁹: Cõuertimini ad me: semē est sine
germine q̄ꝫdiu hoĩs volũtatē ñ ꝯuer
tit de⁹ ad volendũ ꝯuersionē quã co
gitat cũ audit cõuertimĩ: sine q̄ semi-
ne null⁹ p̄t velle ꝯuerti. Dicit etiam
ꝯuersis: cõuertimini: aut vt magis cõ
uertant: aut seruent qđ cõuersi sunt.
Ps. 84. Qui vo dicũt conuerte nos de⁹: iã
aliq̃ten⁹ ꝯuersi sũt: q² rectã volunta
tē hñt cũ volũt ꝯuerti: ꝫ orãt ꝑ h̄ qđ
iã acceperit vt augeat ꝯuersio: sicut
illi q̄ credētes: auge nob̄ fidē dixerit:
Luce. 17 Ac si dicerent illi ⁊ isti: Auge in nob̄
qđ dedisti: ꝑfice qđ cepisti. Qđ õ hic
oñdi: in silib⁹ q̄ꝫ ĩtelligendũ ē. Sicut
igit terra nõ germinat naturalr ea q̄
maxime nccaria sũt saluti corꝑis nĩi
sine seminib⁹: et licet de⁹ nõ det ĩcre-
mētũ oĩ semini: nõ tñ cessant agrico
le nostri seminare in spe messis aliq̃n
tule: ita terra cordis hũani nõ ꝑfert
fructũ fidei ⁊ iusticie sine ꝯgruis se-
minib⁹: ⁊ q̄ꝫuis de⁹ nõ faciat cuncta
hmõi semĩa germĩare: tñ p̄cipit agri-
R colis suis ĩ spe instãtissime vbũ suũ
semĩare. Oñdim⁹ vt puto quõ ñ sit
supuacuũ hoĩes ad fidē christi ⁊ ad
ea q̄ fides exigit ĩuitare: q̄ꝫuis ñ oēs
hãc imitationē suscipiãt. Dixi etiam
post: q̃re arguant illi q̄ vbũ dei non
suscipiũt cũ h̄ facere neq̄ant nisi gra
tia eoꝝ volũtates dirigēte. Dic em̄
Joh. 16. dñs de spũ sancto: Ille arguet mũdũ
de pctõ: q² nõ crediderũt in me. Ad
qđ licꝫ forsitã difficile sit rñdere: qđ
tñ dõ dãte possũ: tacere ñ debeo. No
tãdũ ē q² ĩpotētia q̄ descēdit ex cul-
pa nõ excusat ĩpotentē culpa manen
te. Uñ in infantib⁹ in q̄b⁹ exigit de⁹ a
natura hũana iusticiã quã accepit in
ꝑmis pentib⁹ cũ ptãte seruãdi illaꝫ ĩ
oēm ꝓlē suã: nõ excusat eã ĩpotentia
habēdi iusticiã: qm̄ ꝓpt culpã ĩ hãc
corruit ĩpotentiã: hoc ip̄m nãq̄ꝫ q² ñ
hꝫ qđ ꝑ se resumere neq̄t: h̄ est illi ha-
bendũ impotentia in quã ideo cecι-
dit q² spõte deseruit qđ seruare potu
it. Qm̄ ꝫ peccãdo deseruit iusticiã:
ad pctm̄ illi ĩputat ĩpotentia quã ip
sa peccãdo sibi fecit. Nec solũ ĩpotē-
tia iusticiã habēdi ꝫ etiã ĩpotētia il-
lã intelligēdi. Silr in nõ baptisatis
ĩputat ad pctm̄: qm̄ pᵃiter descēdit a
pctõ. Possum⁹ etiã rõabilr asserere:
q² qđ a ꝑma ꝯditiõis hũane dignita
te ac fortitudĩe atq̄ꝫ pulchritudĩe mi
norata ⁊ corrupta est: illi ad culpã ĩ-
putat. Per h̄ nãq̄ꝫ minorauit quan S
tũ in ip̄a fuit: honorez ⁊ laudē deo.
Quippe ꝫm dignitatē operis: laudat
⁊ p̄dicat sapĩa opificis. Quanto igit
natura hũana p̄ciosuꝫ op⁹ dei vnde
ip̄e glorificãdus erat in se minorauit
atq̄ꝫ fedauit: tanto sua culpa deũ ex-
honorauit. Qđ illi ad tantũ statuit
pctm̄ vt nõ nisi ꝑ mortē dei deleat.
Siquidē ip̄os mot⁹ siue appetit⁹ q̄-
bus ꝓpt pctm̄ ade sicut bruta aĩalia
subiacem⁹: q̄s Apls vocat carnis ꝯcu
piscentiã quã inuitũ se tolerare ma-
nifestat cũ dicit: Qđ odi illđ facio: Roma. 7
id est nolens ꝯcupisco: satis ostendit
sacra auctoritas imputari ad pecca-
tum. Quippe cũ de solo motu ire si-
ue ope vel voce: dicit domin⁹: Qui matth. 5.
irascitur fratri suo: reus erit iudicio:
aperte monstrat culpã non esse leuē:
quã tam grauis scilicet mortis sequi
tur damnatio. Ac si dicat: Qui facit
quod homo non debet facere: nec fa
ceret si non peccasset: auferri debet ex
hominibus. Et cuꝫ paulus de illis q̄
carnē: id est ꝯcupiscētias sentiũt no
lentes: ait: Nihil damnationis ē his Roma. 8
qui sũt in christo iesu: qui nõ ꝫm car
nē ambulant: hoc est non voluntate
cõsentiunt: sine dubio signat eos qui
non sũt in christo: sequi dãnationem
q̄ties sentiũt carnē etiã si nõ ꝫm illã
ambulant: qm̄ sic fact⁹ est hõ: vt etiã T
sentire: sic de ira dixi ñ deberet. Si q̄s
igit q̄ dixi diligēter ꝯsiderat: nullate
nus eos qui propter culpaꝫ suã vbũ
dei suscipe neq̄unt recte arguendos

dubitat. Quib⁹ aũt dat̃ gratia fidei
christiane: sic illis in baptismo dimit
tit̃ originalis iniusticia cũ q̃ nascun-
tur: ita oĩs culpa ĩpotẽtie ꝛ toti⁹ cor-
ruptiõis quã ꝓpt̃ pctm̃ ꝑmi homĩs
ĩcurrerãt: ꝛ ꝑ quã inhonorat̃ deus:
ignoscit̃. De nulla nã q̃ culpa q̃ an-
te baptismũ in illis erat: post baptis-
mũ arguit̃: q̃uis ipa corruptio ꝛ ap-
petitus: q̃ sũt pena pctĩ: nõ statim in
baptismo deleant̃: nec vllũ illis ĩpu-
tat̃ delictũ post baptismũ nisi qḋ sua
volũtate fecerunt. Uñ apparet quia
corruptio ꝛ mala q̃ fuerũt pena pctĩ
ꝛ post baptismũ remanẽt: nõ sũt ꝑ se
pctã. Sola nã q̃ ẽ ꝑ se ĩiusticia pctm̃:
ꝛ illa q̃ sequũt̃ iniusticiã ꝓpter causã
suã iudicãt̃ pctã donec ipsa remit-
tat̃. Nã si pctã eẽnt: in baptismo de-
lerent̃ in q̃ oĩa pctã in sanguine chri
sti lauant̃. Itẽ si ꝓprie pctã dicerẽt̃:
eẽnt in brutꝫ aĩalib⁹ pctã ad q̃ꝝ simi
litudinẽ illa ꝓpter pctã nostra susti-
net natura. Est ꝛ aliud qḋ valde ti-
T mendũ ẽ qḋ in ꝑmo pctõ hũane na-
Ps. 77. ture cognosci põt. Qm̃ enĩ homo ẽ
spũs vadẽs ꝛ nõ rediẽs: postq̃ spõ
te cadit (vt de volũtarijs pctĩs nũc
loq̃mur tãtũ) nullo mõ p̃t resurgere
nisi gr̃a releuet̃: ꝫ merito suo: de pctõ
in pctm̃ vsq̃ ĩ abyssũ pctõꝝ sine fun-
do: h̃ ẽ ꝓfũdo sine estimatiõe demer-
gat̃: nisi misericordia retineat̃: ita vt
etiã illi bonũ vertat̃ in odiũ ꝛ fit ei
Iob. 15. in mortẽ. Uñ dicit dñs apl̃is: Si mũ
2. Cor. 2. dus vos odit scitote q̃ me priorẽ vo
bis odio habuit. Et Apl̃us: Bonus
odor sum⁹ deo: alijs q̃dẽ odor mortꝭ
in mortẽ: alijs aũt odor vite in vitã:
ꝓpt̃ qḋ dr̃ deo: q̃ cui vult miseret̃
Roma. 9 ꝛ quẽ vult indurat. Ucꝝ q̃ꝝ miseret̃
nõ oĩm eq̃liter miseret̃: neq̃ q̃s ĩdu
rat oẽs eq̃lit̃ indurat. Cur aũt ĩ hac
vita ꝑseueret in nobis pena pctĩ de-
leto pctõ: alia q̃stio ẽ. De q̃ licet nũc
tractare nõ ꝓposuerim⁹: breuiter tñ
dico: q̃ si ĩ ĩcorruptionẽ statim ĩ ba-
ptismo vel in martyrio mutarent̃ fi-
deles: ꝑiret meritũ: vt hoĩes nisi illi q̃
ꝑmi sine exẽplo crederẽt: nullo mõ sal
uarent̃. Nẽpe deficeret fides ꝛ spes:
sine q̃b⁹ null⁹ hõ hñs ĩtellectũ: regnũ
dei mereri põt: fides nõ q̃ ꝛ spes sũt
eaꝝ reꝝ q̃ nondũ videnť. Cũ enĩ vi
derẽt̃ hoĩes q̃ ad christũ ꝯuerterẽt̃:
statim trãsire ad incorruptibilitatẽ:
null⁹ eẽt q̃ saltẽ velle posset se sbtra
here a tanta btĩtudine quã videret.
Ut glorios⁹ ꝑ fidei atq̃ spei meritũ X
beatitudinẽ quã desideram⁹ adipis-
camur: manem⁹ q̃diu in hac vita su
mus in hoc qḋ iã nõ imputat̃ ad pec
catũ q̃uis euenerit ꝓpt̃ pctm̃. Deni
q̃ nõ ꝑmittit̃ nob̃ ꝑ baptismũ ꝛ fidẽ
christianã btĩtudo quã habebat adã
ante pctm̃ in ꝑadiso: ꝫ quã habitur⁹
erat qñ cõplet⁹ esset numer⁹ hoĩm q̃
assumẽdi erãt ad ꝑficiendã ciuitatẽ
supernã: q̃ ꝛ de angel̃ ꝛ d̃ hoĩb⁹ ẽ cõ
plenda: vbi nõ generabũt homĩes si-
cut facerẽt in ꝑadiso. Si g̃ ꝯuersi ad
christũ mox trãsirẽt in illã incorru-
ptibilitatẽ: nõ eẽnt hoĩes de q̃b⁹ col
ligi posset ille numer⁹: qm̃ ad btĩtu-
dinẽ quã viderẽt: null⁹ posset nõ fe-
stinare. Hoc puto esse qḋ dicit Apl̃s
d̃ illis: Qui ꝑ fidẽ opati sũt iusticiã: Heb. 11.
ꝛ hi inq̃t oẽs testimonio fidei ꝓbati:
nõ acceperũt repromissionẽ deo pro
nobis meli⁹ aliq̃d ꝓuidẽte ne sine no
bis ꝯsũmarent̃. Si enĩ q̃ritur q̃d no-
bis meli⁹ ꝓuiderit ex h̃ q̃ illi nõ ac-
ceperũt repromissionẽ: nihil ꝯueniẽ-
tius r̃nderi posse video: q̃ qḋ sup̃ di
xi: q̃ saltẽ si illis ꝓpagatꝫ si differret̃
ꝓmissa iustis btĩtudo periret meritũ
in illis q̃ nõ ꝑ fidẽ h̃: ꝫ ꝑ expimẽtũ co
gnoscerent: ꝓpagatio enĩ hoĩm de q̃
nati sum⁹ deficeret: qm̃ oẽs ad incor
ruptibilitatẽ quã ꝑsẽtẽ viderẽt: cur-
rerẽt. Magnũ itaq̃ bonũ nob̃ ꝓui- Y
dit de⁹: cũ sanctꝫ testimonio fidei ꝓba
tis distulit acceptionẽ repromissiõis
vt ꝛ nos ꝓpageremur ꝛ maneret fi-
des ꝑ quã cũ ill̃ repromissionẽ ꝓme
reremur ꝛ simul cũ illis ꝯsũmaremur.
Alia q̃ꝫ rõ est cur baptizati atq̃ mar
tyres nõ statim fiũt incorruptibiles.

Nēpe si q̄s seruū suū quē ꝓposuerat
magnis aliqñ ditare honorib⁹ gra/
uiter verberet ꝑ culpa ꝑ q̄ nullo mō
ꝑ se queat satisfacere: post hāc xbera
tionē ꝯstituto tꝑe detrusur⁹ eū ī hor
rendū carcerē: vbi grauissimis torq̄/
atur supplicijs: ꝛ sit aliq̄s potēs apᷘ
dn̄m q̄ ꝑ illo satisfaciēs eū recōciliet:
vtiqꝫ plage q̄s re⁹ añ satisfactionem
duꝫ erat in culpa merito suscepit: nō
delent̄ sed maiora tormenta in q̄ dū
retrusus fuerat recōciliatiōe ꝑueni/
ente auertentur: honores q̄ꝫ suos q̄s
suo tꝑe accepturus erat si nō peccasset
ꝛ q̄b⁹ cariturus erat post culpā suā si
nō recōciliaret̄ ꝓpt̄ ꝑfectā satisfacti/
onē: sic ꝑus statutū fuerat: sine omni
Z mutatiōe tradūt̄. Quippe si añ re/
conciliationē exheredat⁹ esset ill' ho/
noribus: queadmodū exheredatus
erat post culpā: irrecupabil'r si nō re/
cōciliaret̄ nō haberet locū subuenien
di vlla recōciliatio. Sꝫ qm̄ nō potu
it exheredari honore quē nondū ha
bebat: nec hr̄e debebat: hanc exhere/
dationē ꝑuenire pt recōciliatio ꝛ eā
auertere. Si tñ seru⁹ ille duꝫ iacet in
egritudine vapulationis donec ipsa
trāseat: corde ꝛ ore dn̄o suo fidelita/
tē ꝛ correctionē vonet ꝛ soluit: ita ē
inter deū ꝛ hoīem. Quippe qñ hūa/
na natura primū peccauit: hac pena
flagellata ē vt nūqꝫ ꝓlē naturalr̄ ni
si talē q̄lē videm⁹ infantes nasci ge/
neraret: ac post hāc vitā ī inferno: a
regno dei ad qᷘ facta erat in ꝑpetuū
exularet: nisi aliq̄s illā quā vel qᷘ ip
sa sola ꝑ se sola facere nō poterat: re/
cōciliaret. A q̄ aūt recōciliari queat
nō ē nisi christ⁹. In oīb⁹ igit̄ infanti
bus naturalr̄ genit⁹ in pc̄o ꝛ flagel/
lata nascit̄: q̄ cū recōciliationē acce/
pit: flagellatio merito remanet quam
ante recōciliationē suscepit. Que au
tē in inferno tormēta passura erat: in
illis q̄s christ⁹ redemit remittunt̄: et
regno dei qᷘ post cōuersionē ꝑadisi
terreni suo tꝑe acceptura erat: dona/
tur: si tñ in fide quā ꝓmittūt in bap/
tismo vsqꝫ ī fine ꝑseuerent. Qᷘ aūt AA
q̄dā experimēto existimāt ꝓbare nihil
valere liberꝝ arbitriū: q2 multi īmen
so conatu nitunt̄ vt bñ viuāt: ꝛ q̄dā
(vt aiūt) īpossibilitate obstāte: nihil
ꝑficiūt: aut post ꝓfectū irrecupabil'r
deficiūt: nō destruūt qᷘ rōnabiliter
monstratū ē liberꝝ scꝫ arbitriū cū gra
tia valere. At aūt nitētes nō ꝓficiāt
aut post ꝓfectū deficiāt nō īpossibi/
litate: ꝫ aliqñ graui: aliqñ facile supa
bili difficultate fieri existimo. Sepis/
sime nāqꝫ asserere solem⁹ īpossibile
nobis esse: qᷘ sine difficultate ꝑfice/
re nō valem⁹. Si eñ diligēter vnus/
q̄sqꝫ mot⁹ volūtatis sue ꝯsideret: in/
telligit se nūqꝫ rectitudinē volūtatꝫ
acceptā ꝑ gratiā nisi aliq̄d volendo:
qᷘ simil' velle neq̄t deserere. Qᷘ cer
te nō facit deficiēte ptāte seruādi eā/
dē rectitudinē: q̄ ptās ē ipa libertas
arbitrij: ꝫ deficiēte volūtate seruādi:
q̄ ꝑ se nō deficit: ꝫ alia volūtate illaꝫ
vt dixi expellente. Qm̄ aūt ista ꝯsi/
deratio magꝫ versat̄ in volūtate: ali
q̄d alti⁹ de volūtate: qᷘ vt puto nō
erit inutile: dicēdū existimo. Sic eñ
habem⁹ in corꝑe mēbra ꝛ q̄nqꝫ sens⁹
singula ad suos vsus apta: q̄b⁹ q̄si ī/
strumētis vtimur: vt sūt man⁹ apte
ad capiēdū: pedes ad ambulandūꝫ:
lingua ad loquēdū: visus ad viden/
dū: ita ꝛ aīa hꝫ in se q̄sdā vires q̄b⁹
vtit̄ velut instrumētꝫ ad vsus ꝯgru/
os. Est nāqꝫ rō in aīa q̄ sic suo instru BB
mēto vtit̄ ad ratiocināndū: ꝛ volun/
tas q̄ vtit̄ ad volendū. Non eñ est
rōnalis volūtas tota aīa: ꝫ ē vnaq̄
qꝫ aliq̄d in aīa. Qm̄ ꝫ singula instru
mēta hn̄t: ꝛ hᷘ qꝫ sūt ꝛ aptitudines su/
as ꝛ suos vsus: discernam⁹ in volūta
te ꝓpter quā ista dicim⁹ instrumētū
ꝛ aptitudines ei⁹ ꝛ vsū ei⁹: q̄s aptitu
dines in volūtate possum⁹ noīare af
fectiōes. Affect⁹ q̄ppe ē instrumētū
volēdi aptitudinib⁹ suis. Vñ dr̄ ho/
minis aīa cū vehementer vult aliq̄d
affectā eē ad volendū illud vel affe/
ctuose eē vl' velle. Volūtas vtiqꝫ di/

ei videt̃ eq̃uoce tripl'r. Aliud em̃ ẽ i/
strumẽtũ volendi: aliud affectio: ali
ud vsus eiusdẽ instrumẽti. Instrumẽ
tũ volẽdi ẽ vis illa aĩe q̃ vtimur ad
volendũ: sicuti ẽ ratio instrumẽtũ ra
tiocinandi q̃ vtimur cũ rõcinamur: ⁊
visus instrumentũ videndi q̃ vtimur
cũ videmꝰ. Affectio huiꝰ instrumẽti
est: q̃ sic afficit̃ ip̃m instrumentuz ad
volendũ aliq̃d etiã qñ illđ qđ vult
non cogitat: vt si venit in memoriaz
aut statim: aut suo tpe illđ velit. Nã
sic est instrumentũ volẽdi affectũ ad
volendũ salutẽ: ⁊ qñ illã nõ cogitat
applicare: vt mox cũ venerit in mẽo/
riã: statim eam velit. Et sic est affectũ
ad volendũ somnũ etiã qñ illũ non
cogitat: vt cum venit in mentẽ velit
illum suo tpe. Nunq̃ em̃ ita est affe/
ctum vt aliqñ velit egritudinem aut
vt velit nunq̃ dormire. In iusto q̃z
hoĩe similiter est affectuz idẽ instru/
mentũ ad volendũ iusticiã: etiã cum
dormit: vt cũ eam cogitat: statim eã
CC velit. Usus vero eiusdẽ instrumenti ẽ
quẽ non habemꝰ nisi cũ cogitamꝰ rẽ
quã volumꝰ. Dicit̃ aũt volũtas ⁊ i/
strumentũ volendi: ⁊ affectio eius: ⁊
vsus eiꝰ. Instrumentũ quidẽ volun
tatẽ vocamꝰ: qñ dicimꝰ nos ɔuertere
ad diũsa volũtatẽ: mõ scz ad volẽdũ
ãbulare: mõ ad volẽdũ sedere: mõ ad
volendũ aliđ ⁊ aliud. Hoc instrumẽ
tũ sp̃ habet hõ: q̃uis nõ sp̃ illo vtat̃:
sicut habet visũ: q̃ est instrumentum
videndi etiã qñ illo nõ vtitur: vt cũ
dormit: ⁊ cũ eo vtitur cõuertit illum
modo ad videndũ celũ: modo ad vi
dendã terrã: modo ad videndũ ali/
q̃d aliud. Et sic semp̃ habemꝰ instru
mentũ ratiocinandi: h̃ est rationez q̃
non semp̃ vtimur: ⁊ quã ratiocinan
do ad diuersa ɔuertit animus. Affe
ctio vero instrumẽti volendi đr volũ/
tas: qñ dicimꝰ hoĩem semp̃ hr̃e volũ
tatẽ vt bene sibi sit: vocamꝰ nãq̃ hãc
voluntatẽ: affectionẽ illã eiusdez in/
strumẽti: q̃ vult hõ bene sibi eẽ. Eo/
dẽ mõ cũ sanctꝰ hõ asserit̃ etiã cum
dormit ⁊ nõ hoc cogitat: indesinẽter
habere voluntatez iuste viuendi đr.
Et cũ hanc voluntatẽ asserimꝰ aliuz
alio maiorẽ hr̃e: non aliud dicimꝰ vo
luntatẽ q̃ illã affectionẽ ip̃ius ĩstru
menti q̃ vult iuste viuere. Instrumẽ
tum vero nõ est in alio maiꝰ ⁊ in alio
minꝰ. Usus autẽ huiꝰ instrumenti vo DD
luntas noĩatur: vt cũ dicit aliq̃s: mo
do habeo voluntatẽ legẽdi: id ẽ mõ
volo legere: aut mõ habeo volunta/
tẽ scribẽdi: h̃ ẽ mõ volo scribere. Sic
em̃ videre est vti visu q̃ est instrumẽ
tum videndi: ⁊ vsus eiꝰ est visio vel
visus: qñ visus significat idẽ qđ vi/
sio: significat em̃ etiã visus instrumẽ
tum ip̃m: ita velle ẽ vti voluntate q̃
est instrumentũ volendi: ⁊ vsus eiꝰ
est voluntas q̃ nõ est nisi qñ cogita/
mus qđ volumꝰ. Uoluntas igit̃ q̃ i/
strumentuz est: vna sola est: id est in/
strumentuz volendi vnũ soluz est in
hoĩe sicut vna sola est rõ: id est vnũ
soluz instrumentũ ratiocinandi. Uo/
luntas vero q̃ instrumentũ illud affici
tur duplex est. Nã sicut visus pluref
habet aptitudines scz ad videndum
lucẽ: ⁊ p̱ lucẽ ad videndũ figuras: ⁊
p̱ figuras ad vidẽdũ colores: ita in/
strumẽtũ volendi duas hz aptitudi/
nes q̃s voco affectiões: Quaꝝ vna
est ad volẽdũ cõmoditatẽ: altera ad
volẽdũ rectitudinẽ. Nẽpe nihil vult
voluntas q̃ est instrumentũ nisi aut
cõmoditatẽ aut rectitudinẽ. Quic/
q̃d em̃ aliud vult aut ꝓpter cõmodi
tatẽ aut ꝓpter rectitudinẽ vult: ⁊ ad
has etiã si fallit̃: putat se referre qđ
vult. Per affectionẽ q̃dẽ q̃ ad volẽ
dum cõmoditatez ptinet: sp̃ vult hõ
beatitudinẽ ⁊ beatꝰ esse. Per illã ve
ro q̃ nunc est ad volendũ rectitudi/
nẽ: rectitudinẽ vult: ⁊ rectꝰ: id est iu/
stus eẽ. Propt̃ cõmoditatẽ aũt vult
aliq̃d: vt cum vult arare vel labora/
re vt habeat vñ tueat̃ vitã ⁊ salutez
q̃ cõmoda iudicat esse: ꝓpter rectitu
dinẽ vero: vt cũ vult laborare: vł disce
re, vt sciat recte: id ẽ iuste viuere. Uo

luntas ꝟo q̄ est vsus sepedicti īstru
menti nō est nisi cuꝫ cogitat aliq̇s qđ
EE vult: vt dictuꝫ ē. Huiꝰ volūtatꝫ mul
tiplex est diuisio: de q̄ non mō ꝭ for/
sitan alꝭ dicemꝰ. Velle aūt equocuꝫ
est: sicut videre. Queādmodū nāqꝫ
dr̄ videre q̄ vtiẗ visu ⁊ q̄ nō vtiẗ sed
q̄ hꝫ aptitudineꝫ videndi: ita asseriẗ
velle ⁊ q̄ vtitur instrumento volēdi
cogitādo qđ vult: ⁊ q̄ nō vtiẗ: qm̄ af
fectionē: ꝭ ē aptitudinē hꝫ volendi.
Per ꝭ etiā cognosci potest aliā esse
voluntatē instrumentū volēdi: aliā
eius affectionē: aliū vsum eiusdē in/
strumenti: qꝛ sī dr̄ iustꝰ hō etiaꝫ cum
dormit ⁊ nihil cogitat hr̄e volunta/
tē iuste viuendi: ⁊ iniustus hō negaẗ
hr̄e cuꝫ dormit voluntatē iuste viuē
di: eadeꝫ voluntas negaẗ de iniusto
FF q̄ asseriẗ đ iusto. Palā aūt est qꝛ cū
dicimꝰ nō esse iniusto dormienti vo/
luntatē iuste viuendi: non negaẗ vo
luntas in eo esse quā dixi īstrumētū:
qm̄ eā sp̄ hꝫ oīs hō dormiens ⁊ vigi
lans. Quapropẗ qm̄ non alia volū
tas ꝓnunciaẗ ꝭ mō in bono eē hoīe
q̄ꝫ illa q̄ remoueẗ a malo: nō signifi/
catur in bono esse voluntas q̄ est in/
strumentū: ꝭ illa q̄ afficiẗ instrumen/
tum. Qm̄ autem in dormiēte nisi sō
niet non sit voluntas que est vsꝰ: du
biū nō ē: q̄re cū dr̄ in dormiēte iusta
volūtas iuste viuēdi: non intelligiẗ
volūtas vsꝰ. Nō ē igiẗ volūtas af/
fectio: volūtas īstrumētū aut volū/
tas vsꝰ: volūtatē qꝫ īstrumentū nō
esse voluntateꝫ vsum: nullꝰ ignorat:
quoniā cum dico me nō hr̄e volun/
tatē scribendi: nemo intelligit me nō
hr̄e instrumentū volendi. Alia est er
go voluntas instrumentū: alia volū
tas affectio: alia voluntas vsus. Vo
luntas q̄dē instrumentuꝫ mouet oīa
alia instrumenta q̄bꝰ spōte vtimur:
⁊ q̄ sūt ī nobis: vt manꝰ: lingua: visꝰ:
⁊ q̄ sunt extra nos: vt stilꝰ ⁊ securis:
⁊ facit oēs voluntarios motꝰ. Ip/
sa ꝟo se suis affectionibꝰ mouet: vn/
de dici potest instrumentū seipm̄ mo
uens. Dico voluntatē instrumentuꝫ
oēs voluntarios motꝰ facere si dili
genẗ ꝯsideramꝰ: ꝭ ille veriꝰ dr̄ facere
oē qđ facit natura aut voluntas q̄
facit naturā ⁊ instrumentū volendi
cuꝫ affectionibꝰ suis: sine q̄bus idem
instrumentuꝫ nihil facit. Ex his dua GG
bus affectionibꝰ q̄s etiā voluntates
dicimꝰ descendit oē merituꝫ homi
nis siue bonum siue malū. Que due
voluntates etiam nihil differunt: qꝛ
illa que est ad volendum cōmodum
inseparabilis ē: illa ꝟo que est ad volē
dum rectitudinem separabilis fuit:
vt supra dixi in principio in angelis
⁊ in primis nostris parentibus: ⁊ est
adhuc in hac vita manentibus. In
hoc qꝫ differunt: quia illa que est ad
volendum commodū: nō est hoc qđ
ipsa vult: illa vero que ad volen/
dum rectitudinē: rectitudo est. Nul
lus quippe rectitudineꝫ vult nisi re/
ctitudinem habens: neqꝫ potest ali/
quis rectitudinem velle nisi rectitu/
dine. Palam autem est eius volun/
tatis que est instrumentū: istam esse
rectitudinē. Hāc pronunciamus cuꝫ HH
iusticia designatur rectitudo volun/
tatis propter se seruata. Hec est etiā
veritas illa voluntatis in qua argui
tur a domino diabolus non stetisse:
qđ dixi in tractatu de ꝟitate. Nunc
ꝯsiderandū est quō ex his duabꝰ vo
luntatibus quas voco aptitudines
siue affectiones procedant sicut dixi
merita hominuꝫ siue ad salutem siue
ad damnationē. Rectitudo quidem
quantū in ip̄a est: nullius mali causa
est ⁊ oīs meriti boni mater ē: hec em̄
fauet spiritui ꝯcupiscenti adūsꝰ carnē Gal. 5.
⁊ delectaẗ legi dei ꝭm interiorē ho/ Roma. 7
minē: id est ꝭm eundē spm̄. Si autem
ex illa malū aliq̄n sequi videẗ: nō est
ex ip̄a ꝭ ex alio. Per rectitudinē q̄p/
pe apl̄i erant bonꝰ odor deo. Sꝫ qđ 2. Cori. 2
q̄buſdam erant odor mortis in mor/
tem: non procedebat ex apostoloruꝫ
iusticia: sed ex maliuolorū nequicia.
Illa vero voluntas que est ad volē/ II

dū cōmodū: non sp mala: ꝗ quando
cōsentit carni concupiscenti aduersꝰ
spm̄. Sed vt hoc planiꝰ ītelligatur:
inuestigandū ē vñ tā vitiosa ⁊ tā ꝓ/
na sit ad malū ista voluntas. Nō em̄
credēdū est talē illā deū fecisse in pri
mis nostris parentibꝰ. Cū em̄ ꝓtuli
naturā humanā ꝓpter pctm̄ incurris
se corruptionē ⁊ appetitꝰ ad silitudi/
nē brutoꝝ aīaliū: nō dixi quō talꝰ vo
luntas orta sit in hoīe. Aliud nanqꝫ
sunt appetitꝰ vitiosi: aliud vitiosi vo
luntas appetitibꝰ ꝯsentiēs. De tali ꝗ
voluntate q̄rendū puto vnde homi
acciderit. Sꝫ si primā rōnalis nature
ꝯditionē ꝯsideremꝰ: facile nobis hu/
ius talis voluntatꝭ cā patebit. Intē
tio nāqꝫ dei fuit vt iustā faceret atqꝫ
beatā naturā rōnalē ad fruendū se:
ꝗ neqꝫ iusta neqꝫ beata eē potuit sine
volūtate iusticie ⁊ beatitudinis. Vo
lūtas quidē iusticie ē ipa iusticia: vo
luntas xͦo beatitudinis nō ē beatitu
do: q̄ nō oīs habet beatitudinē q̄ ha
bet eiꝰ volūtatē. In beatitudine aūt
ꝗm oīm sensū ē sufficiētia cōpetētiū
cōmodoꝝ sine oī indigētia: siue an/
gelica ītelligit btitudo: siue illa quā
habebat adā in paradiso. Cuius em̄
maior sit beatitudo āgeloꝝ q̄ꝫ illa q̄
erat hoīs in padiso: nō tñ ideo nega/
ri potest adā beatitudinē habuisse.
KK Sicut nāqꝫ calor magnꝰ ē sine omni
frigore: ⁊ tñ potest eē alius maior ca
lor: ⁊ quēadmodū frigus ē sine oīi
calore: cū tñ maiꝰ valeat frigꝰ eē: ita
nihil ꝓhibet adā beatum fuisse ī pa/
radiso sine oī indigentia: licet maior
eēt angelica beatitudo. Nēpe aliq̄d
minꝰ alio habere: nō sp ē indigere: sꝫ
aliq̄ re cū eā haberi oporteat carere:
qḋ nō erat ī adā: est indigere: vbi ve
ro ē indigentia: ibi ē miseria. Nō au/
tem fecit deꝰ sine p̄cedēte culpa rati/
onalē creaturā miserā quā ad intel/
ligendū ⁊ amandū se creauit. Fecit
igit deus hominē beatū sine oī indi/
gentia. Simul ꝗ accepit rōnalis na/
tura ⁊ beatitudinis voluntatē ⁊ bea

titudinē iusticie: id est rectitudinē q̄
ē ipa iusticia: ⁊ liberꝝ arbitriū: sine q̄
iusticiā seruare non potuit. Si autē
deus ordinauit has duas volūtates
siue affectiōes: vt volūtas q̄ ē īstru/
mentū vteretur ea q̄ est iusticia ad ī/
periū ⁊ regnū: docēte spū: q̄ ⁊ mens
⁊ ratio dr: ⁊ altera vteret ad obediē
tiā sine oī incōmoditate. Beatitudi/
nē q̄dem dedit hoī: vtꝰ de angelis ta/
ceā: ad cōmodū eius: iusticiā xͦo ad
honorē suū. sꝫ iusticiā ita vt illā pos
set deserere: q̄tenꝰ cū illā ñ desereret
ꝗ ꝑseuerāter ꝗuaret: ꝓuehi mereret
ad ꝯsortiū angeloꝝ. Qḋ si illā dese/
reret: nullatenꝰ eā ꝑ se deinceps resu
mere posset: ⁊ beatitudinē angelorū
non adipisceretur: ⁊ illa quam habe
bat p̄uaretur: ⁊ in silitudinē brutoꝝ
aīaliū cadēs cū illis corruptiōi ⁊ se/
pe fatis appetitibꝰ subiaceret. Volun/
tas tñ btitudinis maneret: vt ꝑ indi
gentiā bonoꝝ q̄ ꝑdidisset graui mise
ria iuste puniretur. Qm̄ ꝗ deseruit
iusticiā: ꝑdidit beatitudinē: ⁊ volun LL
tas quā bonā ⁊ ad bonū suū accepit
fruens desiderio cōmodoꝝ q̄ nō vel/
le neq̄t: q̄ vera cōmoda rationali na
ture ꝯuenientia q̄ ꝑdidit habere non
valꝫ: ad falsa ⁊ brutoꝝ aīaliū cōmo
da q̄ bestiales appetitꝰ suggerit: se cō
uertit: ⁊ ita cū ea vult īordinate re/
ctitudinē: aut ne accipiat oblatā re/
pellit aut expellit: cū vero licite vult
eam: non hec facit. Hoc igitur modo
voluntas instrumenti creata bonum
inquantū habet esse ⁊ iusta ⁊ fortis
ad seruandū acceptā iusticiā per li/
berum arbitriū facta est mala: nō in/
quantū est: sed inquantū iniusta fa
cta est per absentiā sponte deserte iu
sticie quā semp habere deberet. In/
firma q̄ꝫ modo facta est ad volendū
iusticiā desertam: Non em̄ per liberꝝ
arbitriū ita potest eā velle: tamē illā
non habet quēadmodū valet eā ser
uare cū habet. Voluntas etiam com
modi: ꝯdita bonū inquātū ē aliq̄d: MM
mala; id est iniusta facta est; quia nō

ẽ subdita iusticie: sine qua nihil velle debet. Voluntas ergo instrumentũ: cũ sponte facta sit iniusta post desertã iusticiã: manet inquantũ in ipa ẽ necessitate iniusta ꝛ ancilla iiusticie: qꝛ per se redire nequit ad iusticiã sine qua nunq̃ libera est: qꝛ naturał libtas arbitrij sine illa ociosa ẽ. Ancilla etiã facta est sue affectiõis q̃ ad cõmodũ est: qꝛ remota est iusticia: nihil potest velle nisi qđ illa vult. Dico aũt ꝛ instrumẽtũ ꝛ affectionẽ eiꝰ velle: qꝛ ꝛ instrumentũ ẽ volũtas ꝛ affectio volũtas. Nec icõgrue vtraq̃ voluntas velle dicit̃: qꝛ illa vult q̃ affectione sua vult: ꝛ affectio vult ꝑ quã illa vult: sicut videre dr̃ ꝛ homo qui visu videt: ꝛ visus q̃ videt. Unde nõ absurde possumꝰ dicere affectiões eius volũtatis: quã ĩstrumẽtũ dixi aĩe: quasi instrumẽta eiusdez instrumẽti esse: qꝛ nihil nisi istis operat̃. Perdito igit̃ instrumẽto volendi iusticiã: id ẽ rectitudinẽ: nullo mõ nisi ꝑ gratiã reddat̃: potest volũtas instrumentũ velle iusticiã. Quapropter qm̃ nihil velle debet nisi iuste: qcq̃d vult sine rectitudine: vult iniuste.
xiii Appetitus ꝟo quos oẽs vocat apostolus carnẽ ꝛ cõcupiscentiã: inquãtũ sunt: nõ sunt mali vel iniusti: ꝫ qꝛ sũt in rationali creatura vbi non debẽt esse: dicunt̃ iniusti. In brutis siq̃dem aĩalibus nõ sunt mali vel iniusti: qꝛ ibi debent esse. Jam ex his que dicta sunt agnosci potest hominez iõ non habere semp iusticiam quam sine intermissione debet habere: quia nullo mõ potest illam per se adipisci vel recuperare. Palã etiã est qꝛ deus bona facit opa sua sola bonitate: qm̃ ipe creat voluntatẽ cum libero arbitrio: ꝛ dat illi iusticiã ꝑ quã operat̃. Mala ꝟo facit sola culpa hoĩm: qꝛ ea nõ faceret si homo illa facere non vellet: facit tamẽ hec ꝙ sunt: qm̃ condidit in hoĩe voluntatẽ qua sine iusticia vtit̃ sola culpa hoĩs: mala sũt que opat̃. Nõ eñ est culpa dei q̃ creauit in eo cũ libertate arbitrij voluntatẽ: ꝛ contulit ei iusticiã vt nihil nisi iuste vellet: sed culpa hoĩs q̃ iusticiã deseruit quã seruare potuit. Deꝰ igit̃ habet in bonis quidem ꝙ bona sunt ꝑ essentiã: ꝛ ꝙ bona sunt ꝑ iusticiam: in malis vero solũmodo ꝙ bona sũt ꝑ essentiã: nõ ꝙ mala sunt per absentiã debite iusticie: que nõ ẽ aliq̃d. Homo aũt habet in bonis ꝙ mala nõ sunt: qꝛ cũ posset deserere iusticiã ꝛ mala facere nõ deseruit: sed seruauit ꝑ liberꝫ arbitriũ dante ꝛ subsequente gratia. In malis vero hoc solũ qđ mala sunt: qꝛ ea sola ꝓpria: id est iniusta voluntate facit. Puto me xiiii iam ꝯgrue posse finẽ ponere tractatui de tribꝰ difficilibus questionibꝰ: quez in spe auxilij dei incepi: in quo siquidez dixi qđ querenti cuilibet sufficere debeat: nõ mihi imputo: ꝫ gratie dei mecũ. Hoc aũt dico: qꝛ si quis mihi querenti de q̃stionibus eisdẽ qñ in eis mẽs mea rationẽ querendo fluctuabat: ea q̃ retuli respõdisset: gratias egissez qꝛ mihi satisfecisset. Qm̃ ꝫ qđ inde manifestãte deo cognoui: mihi valde placuit: intelligens quia similit̃ quibusdã placeret: si hoc scriberez qđ gratis accepi: gratis volui petentibus impendere.

Beati Anselmi liber de cõcordia prescientie ꝛ ꝑdestinationis: ꝛ gratie ꝛ liberi arbitrij: explicit.

Capitulorũ dialogi de libero arbitrio bti Anselmi Cãtuarieñ archiepi: ãnotatio.

Btĩ Anselmi archiepĩ Cantuariensis dialogus de libero arbitrio incipit.

Qꝛ potestas peccandi non ꝑtineat ad libertatem arbitrij: Ca. I. Discipulus

Vm liberum arbitriũ videat̃ repugnare gratie ꝛ p̃destinatiõi ꝛ p̃sciẽtie dei: ipa libertas arbitrij q̃d sit: nosse desidero: ꝛ vtꝝ illã sp habeamus. Si eñ libertas arbitrij ẽ posse peccare ꝛ nõ peccare: sic̃ a q̃buſdã solet dici: ꝛ h̃ sp habemus: quõ aliq̃n gratia indigemꝰ? Si aũt h̃ n̄ sp habemus: cur nobis imputat̃ pctm̃ qñ sine libero arbitrio peccamꝰ? M Libertatẽ arbitrij nõ puto esse potẽtiã peccãdi ꝛ nõ peccãdi: Quippe si hec eius esset diffinitio: nec deus nec angelꝰ q̃ peccare nequeũt liberꝝ haberẽt arbitriũ: qđ nefas ẽ dicere. D Quid si dꝛ aliđ ẽẽ liberꝝ arbitriũ dei ꝛ angeloꝝ bonoꝝ: aliđ nostrũ? M Quis differat liberꝝ arbitriuꝫ hoĩm a libero dei arbitrio ꝛ ãgeloꝝ bonorũ: diffinitio tamẽ huius libertatꝫ in vtrisq̃ꝫ ſm hoc nomẽ eadẽ debet ẽẽ: licet eñ aĩal differat ab aĩali siue sb̃stantialiter siue accidentaliter: diffinitio tamẽ ſm nomẽ aĩalis oĩbꝰ animalibus est eadẽ. Quapropter talẽ oportet dare diffinitionẽ libertatis arbitrij: que nec plus nec minus illa contineat. Quoniã ergo liberꝝ arbitriũ diuinũ ꝛ bonoꝝ angeloꝝ peccare nõ potest: nõ pertinet ad diffinitionẽ libertatis arbitrij posse peccare. Denique nec libertas nec ps libertatꝫ est peccandi potestas. Qđ vt plane intelligas: intende ad ea que dicam. D Ad hoc hic sum. M Que tibi voluntas libérioꝛ videt̃: illa q̃ sic vult ꝛ potest nõ peccare vt nullatenus valeat flecti a nõ peccandi rectitudine: an illa q̃ flecti aliq̃ mõ potest ad peccandũ? D Cur nõ sit libérioꝛ illa q̃ ad vtrũq̃ꝫ se habet nõ video. M An nõ vides qm̃ q̃ sic hꝫ qđ decet ꝛ quod expedit vt h̃ amittere nequeat: liberioꝛ ẽ q̃ꝫ ille q̃ sic habet h̃ ipm vt possit ꝑdere: ꝛ ad hoc qđ dedecet ꝛ nõ expedit valeat adduci? D Nulli dubiũ h̃ ẽẽ puto. M Hoc q̃ꝫ nõ minꝰ indubitabile dices: qꝛ peccare sp dedecens ꝛ noxiũ ẽ. D Nullꝰ sane mẽtis aliter sentit. M Liberioꝛ itaq̃ꝫ voluntas ẽ: q̃ a rectitudine nõ peccãdi declinare neq̃t: q̃ꝫ q̃ illã põt deserere. D Nihil mihi rõnabiliꝰ asseri posse videt̃. M An putas qđ additũ

minuit: ⁊ sep̄atuȝ auget libertatē: id
aũt libertatem eē aut ptē libertatis?
D Nō h̄ putare possũ. M Pote
stas ꝗ̄ peccādi q̄ addita volũtati mi
nuit ei⁹ libertatē: ⁊ si deriuat̄: auget:
nec libertas ē: nec pars libertatis.

**Q tñ hō ⁊ angelus pecca-
uerũt ꝑ hāc ptātē ⁊ liberꝝ ar
bitriũ: ⁊ q̄uis potuerũt ser-
uire pctō: non tñ eis potuit
dominari peccatũ:**

Ca. II. Discipulus.

n Ihil ꝯsequentius. M Nō
ꝑtinet ad libertatē arbitrij: qđ
sic est ext̄neũ a libertate. D
Rationib⁹ tuis nullaten⁹ ꝯtradice-
re queo. Sed nō parꝝ me mouet: qꝛ ⁊
angelica ⁊ nostra natura in ꝑncipio
habuit potestatē peccādi: quā si non
habuisset nō peccasset: q̄re si ꝑ hanc
potestatē q̄ sic aliena est a libero ar-
bitrio peccauit vtraꝗ̄ ꝑdicta natu-
ra: quō dicem⁹ eā peccasse ꝑ liberuȝ
arbitriũ? Aut si ꝑ liberꝝ arbitriũ non
peccauit: ex nccītate peccasse videt̄.
Nēpe aut spōte: aut ex nccītate: aut
si spōte peccauit: quō nisi ꝑ liberꝝ ar
bitriũ? Quare si ñ ꝑ liberꝝ arbitriũ:
vtiꝗ̄ ex nccītate peccasse videt̄. Est
⁊ aliud qđ in hac peccandi ptāte me
mouet: Qui eñ peccare pōt: seru⁹ ꝑt
eē pcti: qm̄ q̄ facit pctm̄: seru⁹ ē pcti.
Joh. 8. Qui aũt seru⁹ pōt eē pcti: huic pōt
dñari pctm̄: Quō libera fuit illa na-
tura: aut cuiusmodi liberꝝ arbitriũ il
lud erat cui pctm̄ dñari poterat?
M Et ꝑ ptātē peccādi ⁊ spōte ꝑ li-
berꝝ arbitriuȝ ⁊ nō ex nccītate nostra
⁊ angelica natura ꝑmitus peccauit ⁊
seruire potuit pctō: ⁊ tñ nō illi pctm̄
dñari poterat: vñ illa non libera aut
ei⁹ arbitriũ nō liberꝝ dici possit. D
Op⁹ hēo vt qđ dicis apias: qꝛ clau-
sum est mihi. M Per liberꝝ arbi-
triũ peccauit apostata angel⁹ siue ꝑ-
mus hō: qꝛ ꝑ suũ arbitriuȝ peccauit:
qđ sic liberꝝ erat vt nulla alia re cogi
posset ad peccādũ: ⁊ iō iuste repbēn

dit̄: qꝛ hāc haberet arbitrij sui liber-
tatē: ñ aliq̄ re cogēte: ñ aliq̄ nccītate:
sed sponte peccauit. Peccauit aũt ꝑ
arbitriũ suũ qđ erat liberꝝ: ꝫ non ꝑ h̄
vnde liberꝝ erat: id est ꝑ ptātē q̄ po-
terat ñ peccare ⁊ pctō nō seruire: ꝫ ꝑ
ptātē quā habuit peccādi: q̄ nec ad ñ
peccādi libertatē iuuabat̄ nec ad pec
candi seruitutē cogebat̄. Qđ aũt cō
sequi tibi videt̄: qꝛ si potuit seru⁹ eē
pcti: potuit ei dñari pctm̄: ⁊ iō nec il
lũ: nec eius arbitriũ liberꝝ fuisse. Nō
ita est. Etem̄ q̄ sue potestatis ē vt nō
seruiat nec aliene potestatis ē vt ser-
uiat: q̄uis ptāte sua seruire possit q̄-
diu non illa que est seruiendi sed illa
que non est seruiendi vtit̄ potestate:
nulla res ꝑt illi dñari vt seruiat. Nā
etsi diues liber possit se facere seruuȝ
paupis: q̄diu h̄ nō facit nec ille no-
men amittit libertatis: nec paup illi
ꝓprie dicit̄ dñari: Aut si dicit̄: ip̄o
prie dꝛ: qꝛ h̄ nō in ei⁹ ꝫ in alteri⁹ est
ptāte. Quobrē nihil ꝓhibet angeluȝ
⁊ hoīem añ pctm̄ liberos fuisse aut
liberꝝ arbitriũ habuisse.

**Quō postq̄ se fecerunt ser-
uos pcti liberũ habuerunt
arbitriũ: Ca. III. D**

s Atisfecisti mihi quia nihil cer-
te hoc prohibet ante peccatuȝ:
Sed postq̄ se fecerunt seruos
peccati: quomodo liberuȝ arbitrium
seruare potuerunt? M Licet pec
cato se subdidissent: libertatem arbi
trij tamen naturalem in se interime-
re nequiuerunt: sed facere potuerunt
vt iam non sine alia gratia q̄ erat il
la quā prius habuerunt illa liberta-
te vti non valeant. D Credo:
sed intelligere desidero. M Cō
sideremus cuiusmodi arbitrij liberta-
tem habuerunt ante peccatum: quia
certum est eos liberũ arbitriuȝ habu-
isse. D Hoc expecto. M Ad
quid tibi videnť habuisse illā liber-
tatē arbitrij? An ad assequendũ qđ
vellent: an ad volendũ qđ deberēt:

⁊ qđ illis velle expediret. D Ad volēdū qđ deberent ⁊ qđ expediret velle. M Ergo ad rectitudinē voluntatis habuerunt libertatē ar/bitrij. Qꝫdiu nāqꝫ voluerūt qđ de/buerūt: rectitudinē habuerūt voluntatis. D Ita est. M Dubiū est adhuc cū dr̄ qꝛ libertatē habuer̄t ad rectitudinē voluntatis: si non ad datur aliud. Quero igr̄ quō habe/bant illā libertatē ad rectitudinē voluntatis: an ad capiendū eā sine da/tore cū illam nondū haberēt: an ad accipiendū nondū habitā si daretur vt haberēt: an ad deserēdū quā acceperant ⁊ ꝑ se resumendū desertā: an ad semꝑ seruandū acceptā? D Ad capiendū rectitudinē sine dato/re nō puto illos habuisse libertatē: qm̄ nihil potuerūt habere qđ nō ac/ceperant. Ad accipiendū ṽo a dato/re quā nondū habebāt vt eam haberent: nō ē dicendū eos habuisse liber/tatē: qꝛ nō est credendū eos factos sine recta voluntate: q̄uis nō negandū sit eos libertatē habuisse recipiē/di eandem rectitudinē si eā desererēt ⁊ ab ip̄o datore p̄mo illis redderet̄: qđ in hoībus sepe videmꝰ q̄ de iniu/sticia ad iusticiā sup̄na gratia redu/cūtur. M Unde est ꝙ dicis eos posse recipere perditā rectitudinem si reddat̄: sed nos illā libertatē quā habuerūt anteq̄ peccarēt q̄rimus: cū sine dubio liberū habuer̄t arbitrium: nō illā q̄ nullus indigeret si nūq̄ veritatē deseruisset. D Prosequar itaqꝫ ⁊ respondebo ad ea q̄ restant d̄ his q̄ interrogasti. Ad deserendū autem eandē rectitudinē eos liberta/tem habuisse nō est verū: qꝛ deserere voluntatis rectitudinē est peccare: ⁊ potestatē peccandi nec libertatē nec partē esse libertatis supra mōstrasti. Ad resumendū ṽo ꝑ se rectitudinē desertā libertatē nō acceperūt: cū ad hoc rectitudo illa data sit vt nunq̄ deseratur. Ipa nāqꝫ potestas resumendi desertā: generaret negligētiā seruādi habitā. Quapropter restat libertatē arbitrij datā esse rōnali creature vel nature ad seruandā acce/ptā rectitudinē voluntatis. M Bene ad interrogata respōdisti. Sed adhuc opus est vt ꝯsideremꝰ ꝓpter q̄d illā rectitudinē seruare debeat rationalis creatura: an ꝓpter ip̄am re/ctitudinē: aut propter aliud? D Si nō illa libertas data esset illi na/ture vt volūtatis rectitudinē ꝓpter ip̄am seruaret rectitudinē: non vale/ret ad iusticiā: qm̄ ꝯstat iusticiā esse rectitudinē voluntatis ꝓpter se ser/uatā: sed ad iusticiā ꝓdesse arbitrij libertatē credimus: Quare indubi/tanter asserendū est rationalē natu/rā nō eā accepisse nisi ad seruandam rectitudinē voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinē. M Quoniā om̄is libertas est potestas: illa libertas arbitrij est potestas seruandi rectitudi/nē voluntatis ꝓpter ip̄am rectitudinem. D Nō potest aliud esse. M Iam itaqꝫ clarū est liberū arbi/triū nō esse aliud q̄ arbitriū potens seruare rectitudinē voluntatis ꝓpter ip̄am rectitudinē. D Clarū itaqꝫ est. Sed q̄diu ip̄am rectitudinē habuit: seruare potuit qđ debuit. Postq̄ aūt illā deseruit: quō potest serua/re qđ nō habet? Absente ḡ rectitudine quā seruare possit: non est liberū arbitriū ꝙ eā seruare valeat. Non enī seruare valet qđ nō habet. M Etiā si absit rectitudo volūtatis: nō tamen rōnalis natura minus habet qđ suū est. Nullā nāqꝫ potestatē ha/bemꝰ: vt puto q̄ sola sufficiat sibi ad actū: ⁊ tn̄ cū ea desint sine q̄bus ad actū minime ꝑducūt̄ nostre potesta/tes: nō minꝰ eas q̄tū in nobis ē hr̄e dicimur. Sic nullū instrumētū solū sibi sufficit ad operandū: ⁊ tn̄ cū de/sunt illa sine quibꝰ instrumento vti nequimus: instrumentū nos cuiusli/bet operis habere sine falsitate fate/mur. Qđ vt in multis aduertas: in vno tibi mōstrabo. Nullus visū ha/

bens dicitur nullatenus videre posse montem. D Qui montē videre non pōt: pfecto nullū habet visum. M Habet ergo potestatē et instrumentū vidēdi montē qui visum habet: et tamē si mons abest et dicis ei: vide montem respondet tibi: Non possum qz abest: si adesset possez videre. Item si mōs adesset et lux abesset: responderet se mōtem non posse videre: quia nō posset absente luce: sed si lux adesset tunc posset. Rursū si visum habenti lux et mōs presens esset: et aliquid visui obstaret: velut si aliquis illi oculos clauderet: diceret se nō posse videre montē: sed si nihil visui eius obsisteret: tunc sine dubio mōtem videndi potestatē haberet. D Hoc totū omnibus notuz est. M Uides ergo qz potestas vidēdi aliqđ corpus: alia est in vidēte: alia est in re videnda: alia in medio: idē neqz in vidente neqz in revidenda: et ea que est in medio: alia est in adiuuante: alia in nō impediente: id est cum nihil quod impedire possit: īpedit. D Uideo plane. M Quattuor igit̄ iste potestates sunt quarū si quelibet vna desit: alie tres sunt: nec singule nec oēs simul aliqđ possunt efficere: nec tamē absentibus aliis negamus: aut qui visum habet habere visum aut instrumētū siue potestatem videndi: aut rem visibilem posse videri: aut lucem posse visum iuuare.

Quō potestatem habeant seruādi rectitudinē quā nō habent: Capitulum IIII.

q Uarta aūt potestas īpropie dicit̄: quod eñ solet impedire visum: nō ob aliud dicitur dare potestatē videndi cū nō impedit: nisi qz nō aufert. Potestas aūt videndi lucem nō nisi in tribus reb⁹ est: quia tūc est idem et quod videt̄ et quod adiuuat. Nam hoc est oībus notū. D Nulli itaqz est ignotum. M Si ergo absente re que videri possit: in tenebris positi et clausos siue ligatos oculos habētes quantū ad nos ptinet vidēdi quālibet visibilez rem potestatē habem⁹: quid phibet nos habere potestatem seruādi rectitudinē volūtatis ppter ipsam rectitudinē: etiaz absente ipsa rectitudīe qđdiu et ratio in nobis est: qua eam valem⁹ cognoscere et volūtas qua illam tenere possimus? Ex his eñ cōstat pfata libertas arbitrii. D Satisfecisti intellectui meo potestatem seruandi rectitudinē volūtatis rationali nature semp inesse: atqz hāc ptātē in pmi hoīs et angelorz arbitrio liberā fuisse: quib⁹ inuitis rectitudo volūtatis nō poterat auferri.

Qz nulla temptatio cogat inuitum peccare: Ca. V.

s Ed nunc quomō est humane volūtatis arbitriū hac ptāte liberū: cū sepe rectā habens homo voluntatē: ipam rectitudinez inuitus cogente tēptatione deserat? M Nemo illā deserit nisi volēdo. Si ergo inuitus dicit̄ volens: nemo deserit illam inuitus: ligari enim homo pōt: et inuit⁹ qz nolēs potest torqueri inuitus: quia nolens pōt occidi: velle aūt nō pōt inuitus: qz nō potest velle nolens velle: nam oīs volens ipsum suū velle vult. D Quō dicit̄ inuitus mētiri qui mentitur ne occidat̄: cum hoc nō nisi volens facit? Nam sicut inuitus mētit̄: sic inuitus vult mētiri: et qui inuitus mentiri vult: nolēs vult mētiri. M Ideo forsitan inuitus mētiri dicit̄: quia cū sic vult veritatē vt nō mentiatur nisi ppter vitam: et vult mendacium quia propter vitā: et nō vult mendaciū propter mēdacium ipsum quoniā vult veritatē: et ideo volēs et nolēs mentit̄. Alia namqz voluntas est qua volumus aliqđ propter se: vt cū volumus salutem ppter se: et alia cū aliqđ volumus ppter aliud:

vt cū volumus absinthiū bibere ꝑ/
pter salutem. Unde potest forsitā di
ci fm has diuersas volūtates: q2 in/
uitus ⁊ non inuitus mentitur. Qua
propter cum dicit inuitus mētiri: q2
id nō vult inq̄ztuz vult veritatē: nō
repugnat illi sententie qua dico: ne/
minem inuitum deserere rectitudinē
volūtatis: quia mētiendo vult eam
deserere propter vitā: fm quā volū
tatem non inuitus eā deserit: sed vo
lens: de qua volūtate nunc loqui/
mur: de illa nanq3 loq̄mur qua vult
mentiri ꝓpter vitam: non de illa qua
nō vult mendaciū ꝓpter se. Aut id/
circo certe mentit inuitus: quia inui
tus aut occidit aut mentit: id est in/
uitus est in hac angustia: vt ex neces/
sitate horum vnū quodlibet fiat: q̄3/
uis eī necesse sit illū aut occidi aut
mentiri: non tamē necesse ē illū oc/
cidi: quia potest nō occidi si mentit:
nec necesse est illū mentiri quia pōt
non mentiri si occidit. Neutrū enim
est determinate in necessitate: quia
vtrūlibet est in volūtate vel potesta
te. Ita quoq3 licet inuitus aut occi/
datur aut mētiat: nō tamen ideo se/
quitur vt inuitus mentiat: aut vt in
uitus occidatur. Est ⁊ alia ratio quā
frequens habet vsus: cur inuitus ⁊
nolens ⁊ ex necessitate dicit aliquis
facere quod tamen volens facit. Nā
qđ nō nisi difficile facere valemus ⁊
ideo non facimus: dicimus hoc nos
facere nō posse: ⁊ ex necessitate nos si
ue inuitos deserere: ⁊ qđ sine difficul
tate dimittere nequimus: ⁊ iccirco
cū facimus h: nos inuitos ⁊ nolētes
⁊ ex necessitate facere asserimꝰ. Hoc
igitur modo qui mentit ne moriatur
mentiri inuitus ⁊ nolēs dicitur ex ne
cessitate: quia mendaciū vitare non
valet sine mortis difficultate. Sicut
igitur qui mentit ꝓpter vitā: impro/
prie dicitur inuitus mentiri: quoniā
mentitur volens: ita non proprie di
citur inuitus velle mentiri: quoniam
hoc nō nisi volens vult. Nam sicut
cum mentitur: vult ipsum mētiri: sic
cum vult mentiri: vult ipsum velle.
D Non possuz negare quod dicis.
M Quomodo itaq3 non est libe/
ra voluntas quā aliena potestas si/
ne suo assensu subijcere non potest?
D Nonne simili ratione possumꝰ
dicere voluntatem equi esse liberam
quia appetitui carnis non seruit nisi
volens? M Non est hoc simile:
In equo nanq3 non ipsa volūtas se
subijcit: sed naturaliter subiecta sem/
per necessitate appetitui carnis ser/
uit: In homine vero q̄3diu ipsa vo/
luntas recta est: nec seruit: nec subie/
cta est cui non debet: nec ab ipsa recti
tudine vlla vi aliena auertit nisi ip/
sa cui nō debet volens ꝯsentiat: quē
consensum nō naturaliter: nec ex ne/
cessitate sicut equus: sed ex se aperte
videtur habere. D Satisfecisti
huic obiectioni mee de volūtate eq̄:
Redi vbi eramus. M An nega
uimus omnem rem liberā esse ab ea
re a qua cogi non volens vel prohi/
beri non potest? D Non video
quo modo negem. M Dic etiā
quō superat recta voluntas: ⁊ quō
superat? D Uelle ipsam rectitu
dinē ꝑseuerāter est illi vincere: vel/
le aūt quod nō debet est illi vinci.
M Puto quia temptatio rectam
voluntatem nō nisi volentē aut ip/
sa rectitudine ꝓhibere: aut ad id qđ
non debet cogere pōt: vt illam velit
⁊ istud nolit. D Nec hoc vlla
ratione falsum esse video. M
Quis ergo potest voluntatē dicere
nō esse liberam ad seruandā rectitu
dinem: ⁊ liberā a temptatiōe et pec/
cato: si nulla temptatio potest illam
nisi volentem auertere a rectitudine
ad peccatū: id est ad volendum qđ
nō debet? Cum ergo vincitur: non
aliena vincit potestate: sed sua. D
Hoc mōstrant ea q̄ dicta sunt. M
Nonne vides ex his consequi quia
nulla potestas potest vincere rectaz
voluntatē? Nam si pōt: habet pote/

ſtatem vincēdi ⁊ ſua poteſtate vin/
cit: ſed hoc eſſe non poteſt: quoniam
voluntas nō niſi ſua vincit poteſta/
te. Quare nullatenus poteſt tēpta/
tio vincere rectam voluntatē: et cū
dicitur: improprie dicit̄. Non eñ ali
ud intelligit̄ ꝗ̄ quia voluntas pōt
ſe ſubijcere temptationi: ſicut econū/
ſo cum imbecillis dicit̄ poſſe vinci a
forti: non ſua poteſtate dicit̄ ſed alie
na: quoniam nō ſignificat̄ aliud niſi
quia fortis habet poteſtatem vincē/
di imbecillem.

Quomodo ſit noſtra volū/tas potens contra tempta/tiones: licet videatur impo/tens: Capl'm VI.

D Quamuis ſic oīa impugnātia
voluntati noſtre ſubijcias: at/
qꝫ nullam temptationem illi
dominari ꝑmittas: vt in nullo poſ/
ſim obuiare aſſertionibus tuis: non
tñ poſſum diſſimulare quandā im/
potentiā eſſe in eadē voluntate: quā
fere oñes exprimitis: cum violētia
temptationis ſuperamur. Quapro/
pter niſi illam potentiā quā probas
⁊ illam impotentiam quā ſentimus
facias cōuenire: non poteſt animus
meus in quietem huius queſtiōis ꝑ/
uenire. M Iſtam impotentiam
quā dicis volūtatis: in q̄ putas eſſe?
D In eo qꝛ non pōt perſeueranter
rectitudini adherere. M Si per
impotentiam non adheret: aliena vi
auertitur a rectitudine. D Cre/
do. M Que eſt hec vis? D
Vis temptationis. M Hec vis
non auertit a rectitudine: ſi ipſa non
vult qđ ſuggerit temptatio. D
Ita eſt. Sed ipā temptatio: ipſa ſua
vi cogit eā velle qđ ſuggerit. M
Quō cogit eā velle? An ita vt poſ/
ſit eam quidem nolle: ſed nō ſine gra
ui moleſtia: an ita vt nullatenus poſ
ſit nolle? D Quamuis fateri me
oporteat nos aliqñ ſic premi tempta
tionibus: vt ſine difficultate nō va/
leamus nolle qđ ſuggerunt: non tñ
poſſum dicere ꝙ ſic nos vnq̄ꝫ oppri
māt: vt qđ mouēt nullatenus nolle
poſſumus. M Neſcio quō poſ/
ſit dici. Si eñ vult homo mentiri: vt
non ſuſtineat mortē: vt ſeruet vitam
ad tempus: q̄s dicet impoſſibile vel/
le eum nō mentiri: vt vitet eternam
mortē: ⁊ ſine fine viuat? Quapropt̄
iam dubitare hanc impotentiam ſer/
uandi rectitudinē non debes: quam
dicis in noſtra voluntate eſſe: cū tē/
ptatiōibꝰ ꝯſentimꝰ nō eſſe ex īpoſſi/
bilitate. ſꝫ ex difficultate. Freq̄nti nā
qꝫ vſu dicimꝰ nos nō poſſe aliq̄d: nō
qꝛ nobis eſt īpoſſibile: ſꝫ qꝛ ſine dif/
ficultate non poſſumus. Hec aūt dif
ficultas nō ꝑmittit libertatem volū/
tatis vīci. Impugnare nāqꝫ p̄t īuitā
voluntatē: expugnare nequit inuitā.
Hoc itaqꝫ modo puto te poſſe vide/
re: quō cōueniāt potentia volūtatis
quam ratio veritatis aſſerit: ⁊ impo
tentia quā humanitas noſtra ſentit.
Sicut eñ difficultas nequāq̄ꝫ volū/
tatis interimit libertatem: ita illa im
potentia quā non ob aliud in volū/
tate dicimus eſſe: niſi quia non pōt
tenere ſuam rectitudinē ſine difficul
tate: non aufert eidem voluntati per
ſeuerandi in rectitudine poteſtatem.

Quomodo voluntas for/tior ſit q̄ꝫ temptatio: etiam cum ab illa vincitur.

Capitulum VII.

D Sicut nequāq̄ꝫ valeo qđ pro
bas negare: ita nullatenꝰ q̄o
voluntatē fortiorē eſſe tem/
ptationi cū ab ea ſuperat̄: affirma/
re. Nam ſi volūtas ſeruādi rectitu/
dinē fortior eſſet q̄ꝫ tēptatiōis impe/
tus: fortius illa volēdo q̄ tenet reſi/
ſteret: q̄ꝫ illa inſiſteret. Nō eñ aliū/
de ſcio me magis vel minus fortiorē
hr̄e voluntatē: niſi qꝛ magis vel mi
nus fortit̄ volo. Quapropter cū mi
nus fortit̄ volo qđ debeo: q̄ꝫ tēpta/
tio mihi ſuggerit qđ nō debeo: quo/

modo temptatio fortior non sit voluntate mea nō video. M Ut video: equiuocatio volūtatis te fallit. D Ipsam vellem equiuocationez cognoscere. M Sicut visus eq̄uoce dicit᷑: ita ꝛ voluntas: Vocamꝰ enim visum instrumentū videndi: id est radium ꝓcedentem ꝑ oculos quo sentimus lucez ꝛ ea que sunt in luce: ꝛ dicimus visum instrumenti ipsius opus quādo illo vtimur: id est visionem. Eodem modo dicit᷑ voluntas ipsum instrumentum volendi qđ est in anima: ꝛ qđ cōuertimus ad volēdum hoc vel illud: sicut visū ad videndum diuersa conuertimus: ꝛ dicitur volūtas vsus eius voluntatis que est instrumentū volēdi: sicut dicitur visus vsus eiꝰ visus qui est instrumentū videndi. Sicut igit᷑ visum qui est instrumentū videndi habemus etiam cū non videmus: visꝰ aūt quod est opus eius nō est nisi cū videmus: ita voluntas instrumentū scz volēdi semꝑ est in anima: etiam cum nō vult aliq̄d: velut cū dormit: voluntatem vero quā dico vsum siue opus eiusdē instrumenti nō habemus: nisi quādo volumus aliquid. Illa itaqꝫ volūtas quā voco instrumentum volendi: vna ꝛ eadez semꝑ est quicq̄d velimus. Illa vero que opus est: tam multiplex est q̄ꝫ multa ꝛ q̄ꝫ sepe volumus: queādmodū visus quē etiam in tenebris vel clausis oculis habemus: semper idem est q̄cquid videamꝰ. Visus aūt: id est opꝰ eius qui ꝛ visio nominat᷑: tam numerosus est q̄ꝫ numerosa ꝛ q̄ꝫ numerose videmus. D Plane video ꝛ amo hanc voluntatis distinctionē: ꝛ iam mihi videor videre quā ex eiꝰ ignorantia patiebar deceptionem: Sed tamen tu ꝓsequere quod incepisti. M Cum ergo videas duas volūtates esse instrumentum volendi: et opus eius: in qua harꝫ duarum intelligis fortitudinē cōstare volendi? D In illa que est instrumentū volendi. M Si ergo scias virum ita fortem vt eo tenente tauruz indomitū: taurus non posset se mouere: ꝛ videas eundem virum ita tenētem arietem vt ipse aries sese de manibus eius excutiat: putabis ne illuz minus fortem in tenēdo arietem q̄ꝫ in tenēdo taurum? D Illum q̄dem nō dissimiliter fortem in vtroqꝫ opere iudicabo: sed eum sua fortitudine nō equaliter vti fatebor: fortius eñ operat᷑ in tauro q̄ꝫ in ariete. Sed ille fortis est qui fortitudinem habet: actio vero eius fortis dicitur: quia fortiter fit. M Sic intellige voluntatem quā voco instrumētum volendi: inseparabilē fortitudinem habere: qua aliquando magis: aliquando minus vtit᷑ in volendo. Unde qđ fortius vult nullatenus deserit: ablato eo qđ minus fortiter vult: ꝛ cū offert᷑ fortius quod vult: statim dimittit qđ non pariter vult: ꝛ tunc voluntas quam dicere possumus actionem instrumenti huius agit opus suum cum aliquid vult. Tunc inq̄ꝫ volūtas actio magis vł minus fortis dicit᷑: quoniā magis vł minus fortiter fit. D Aperta iā mihi esse que explicas: necesse est vt fatear. M Uides igit᷑ quia cum homo habitam rectitudinem voluntatis aliqua ingruēte deserit temptatione: nulla vi aliena abstrahit᷑: sed ipse cōuertit se ad id qđ fortiꝰ vult.

Qꝫ nec deꝰ pōt auferre voluntatis rectitudinem: Capitulum VIII. D.

n Unquid vel deus pōt illi auferre rectitudinē? M Uide quō non possit. Totaz q̄dem substantiam quam de nihilo fecit: potest redigere in nihilū. A voluntate vero habentem rectitudinē: non valet illā separare. D Huius tue mihi inaudite assertiōis multum a te rationem expecto. M Nos loquimur de illa volūtatis re/

ctitudine: qua iusta dicit͛ voluntas:
id est que ꝓpter se seruat͛. Nulla au
tem est iusta voluntas: nisi que vult
quod deus vult eã velle. D Sic
oportet fateri: que hoc nõ vult: pla/
ne iniusta est. M Seruare ita/
qꝫ rectitudinẽ volũtatis propter ip/
sam rectitudinẽ: est vnicuiqꝫ seruan/
ti eam velle quod deus vult illum
velle. Si itaqꝫ deus separat hãc re/
ctitudinẽ ab alicuius voluntate: aut
volens facit hoc aut nolens? D
Nolens non põt. M Si itaqꝫ
aufert alicuius volũtati prefatã re/
ctitudinem: vult quod facit? D
Absqꝫ dubio vult. M Vtiqꝫ
si ab alicuiꝰ volũtate vult sep̱are eã/
dem rectitudinẽ: non vult eũ rectitu
dinẽ ƀuare volũtatꝭ ꝓpter ip̃am re/
ctitudinẽ. D Sic sequitur. M
Sed iam positũ est: seruare hoc mo/
do rectitudinem volũtatis: esse om/
ni seruanti velle quod deus vult il/
lum velle. D Si positũ non es/
set: ita tamen esset. M Ergo si de/
us hanc rectitudinẽ tollit ab aliquo:
non vult eum velle quod vult eum
velle. D Nihil ꝯsequentius et
nihil impossibilius. M Igitur
nihil magis impossibile: q̃ deũ recti/
tudinem volũtatis auferre: Qđ ta/
men facere dicitur: quando non fa/
cit vt eadem rectitudo non desera/
tur. Porro diabolus vel temptatio
ideo dicit͛ hoc facere sine voluntate
ipsam vincere ⁊ a rectitudine quam
tenet abstrahere: quoniã non p̱mit/
teret ei aliquid aut minaret͛ auferre:
quod magis q̃ ipsam rectitudinem
vult: nullatenus ipsa se ab illa quam
aliquatenus vult posse auertere. D
Sic planum videtur mihi quod di/
cis vt nihil ꝯtradici posse existimẽ.

Q nihil liberiꝰ sit recta vo/ luntate: Caplm IX. M

c Ernis itaqꝫ nihil liberius re/
cta voluntate: cui nulla vis
aliena põt suam auferre recti
tudinem. Nempe si dicimus: q͛ cum
vult mẽtiri ne perdat vitam aut sa/
lutem: cogit͛ deserere timore mortis
aut tormenti veritatem: non est ve/
rum. Non enim cogitur magis velle
vitam q̃ veritatem: sed quoniam vi
aliena ꝓhibetur vtrumqꝫ seruare si/
mul: ipsa eligit quod mauult: sponte
vtiqꝫ ⁊ non inuita q̃uis in necessita
te vtramlibet deserẽdi posita sit non
sponte sed inuita. Non enim minus
fortis est ad volẽdum veritatem: q̃
ad volendum salutem: sed fortius
vult salutem. Nam si p̄sentem vide
ret gloriam eternã quam statim post
seruatam veritatem assequeretur: et
inferni tormẽta quibus post mẽda/
cium sine mora deputaretur: procul
dubio mox viriũ sufficientiã ad ser/
uandam veritatem habere cernere/
tur. D Aperte hoc videtur eum
maiores vires exhibere ad volendũ
salutem eternam propter se: ⁊ verita
tem propter premium: q̃ ad salutem
temporalem seruandam.

Quomodo peccans sit ser/ uus peccati: ⁊ q̄ maius mi/ raculum sit cum deus red/ dit rectitudinem illam dese renti: q̃ cum mortuo reddit vitam: Capitulũ X. M

Emper itaqꝫ habet ratiõalis
f homo liberũ arbitrium: quia
semꝑ habet potestatẽ seruã/
di rectitudinẽ volũtatis propter ip/
sam rectitudinẽ: q̃uis aliquãdo cum
difficultate. Sed cum libera volun/
tas deserit rectitudinem per difficul/
tatem seruandi: vtiqꝫ post seruit pec
cato per impossibilitatem per se recu
perandi. Sic ergo fit spiritus vadẽs Ps̃.77.
et nõ rediẽs: quoniã Qui facit pec/ Joh.8.
catum: seruus est peccati. Quippe si
cut nulla volũtas anteq̃ haberet re/
ctitudinem potuit eam deo non dan
te capere: ita dũ deserit acceptã non
põt eam nisi deo reddẽte recipere. Et

maius miraculū existimo cum deus volūtati desertā reddit rectitudinē: q̄3 cum mortuo reddit vitā amissaz. Corpus em̄ necessitate moriēdo non peccat vt vitā nunq̄3 recipiat: volūtas vero per se rectitudinē deserendo meref vt illa sp̄ indigeat. Et si q̄s spōte sibi mortē infert: nō aufert sibi aliq̄d qđ nunq̄3 erat amissur⁹: Qui vero voluntatis rectitudnīē deserit: hoc abijcit qđ ex debito erat seruaturus. D Valde verū est qđ dicis
Job. 8. de seruitute: Quis seru⁹ fit peccati q̄ facit peccatū: ⁊ de impossibilitate recuperandi desertam rectitudinē nisi ab eo a quo prius data erat reddaf: ⁊ vt illam semp̄ teneāt indesinenter cōsiderandū est omnibus q̄bus daf.

Q ista seruitus nō auferat libertatem arbitrij:

Capitulum XI.

s Ed hac sententia multū repsisti exultationē meā qua iam putabam esse securū hominē semper habentē libertatem arbitrij. Quare ipsam seruitutē exponi mihi postulo: ne forte libertati prefate repugnare videaf. Utraq3 em̄ sc3 hec libertas ⁊ seruitus est in voluntate: f̄m q̄3libet aut liber aut seru⁹ est homo. Si ergo seru⁹ quō liber est? Aut si liber quomō seruus? M Si bene discernas: quando non habet prefatam rectitudinē sine repugnantia ⁊ seruus est ⁊ liber. Nunq̄3 enim est eius potestatis rectitudinem capere cum non habet: sed semp̄ est eius potestatis seruare cum habet. Per hoc quia redire nō pōt a peccato: seruus est: per hoc quia abstrahi non potest a rectitudine: liber est. Sed a peccato ⁊ eius seruitute non nisi p̄ alium pōt reuerti: A rectitudine vero nō nisi p̄ se potest auerti: ⁊ a libertate sua nec per se nec per aliū pōt priuari. Semper em̄ naturaliter liber est ad seruādam rectitudinem si eam habet: etiā quando quam seruet non habet. D Sufficit mihi hoc huius libertatis et seruitutis vt in eodem homine possint esse simul facta concordia.

Cur cum homo non habet rectitudinem magis dicitur liber quia non potest ei auferri cum habet: q̄3 cū eam habet seruus: quia cū non habet: per se nō potest recuperare eam:

Capitulum XII.

s Ed multū nosce desidero cur quando non habet rectitudinem magis dicif liber q2 nō potest ei ab alio auferri cu3 habet: q̄3 cum rectitudinē habet seruus q̄m eā non pōt recup̄are per se cum nō habet. Per hoc enim quia redire non potest a peccato: seruus est: per hoc q̄ abstrahi non potest a rectitudinē liber est. Et sicut nunq̄3 abstrahi potest si habet: ita nunq̄3 potest redire si non habet. Quapropter sicut semper habet illam libertatē: ita semper habere videf illam seruitutem. M Ista seruitus non est nisi īpotentia. Siue em̄ dicam⁹ eam impotentiam esse redeundi ad rectitudinē siue impotentiam recuperandi aut iteꝝ habendi rectitudinem: nō ob aliud est hō seru⁹ pcti: nisi p̄ h̄ q2 neq̄t redire ad rectitudinē aut recup̄are aut h̄re illam qua potest homo non peccare. Cum aūt habet eādē rectitudinē nō habet īpotentiā nō peccādi: Quare quando habet rectitudinē illam nō est seruus peccati. Potestatem autē seruandi rectitudinē semp̄ habet: et cum rectitudinē habet ⁊ cum nō habet: ⁊ ideo semp̄ est liber. Or autem queris cur quādo non habet rectitudinem magis dicif liber: iccirco q̄m ab alio non ei potest auferri quando habet: q̄m seruus tunc cum habet rectitudinem ideo q2 nō potest eam recuperare per se quando nō habet: tale est ac si queras cur homo cum sol

abest magis dicitur habere potestatem videndi solem: propter hoc quia intueri illum potest cum adest: quoniam dicitur cum sol abest habere impotentiam videndi solem: quoniam quando abest non potest eum facere sibi presentem. Sicut enim et quando sol abest habemus in nobis visum quo illum videmus cum adest: sic etiam quando volũtatis rectitudo nobis deest: habemus tantum in nobis aptitudinem intelligendi et volendi qua eam possumus seruare propter se cum eam habemus. Et sicut quando nobis nihil deest ad videndũ solem nisi presentia eius: tunc solummodo non habemus illam potestatẽ quam nobis facit eius presentia: sic tantummodo quando nobis illa rectitudo deest: tunc habemus illam impotentiam quam facit nobis eius absentia. Semp igit homo habet arbitrij libertatẽ: sed nõ semper seruus est peccati: sed quãdo non habet rectam voluntatem. D Si intente cogitasses que supra dicta sunt quãdo videndi potestatem in quattuor ptãtes distribuisti: nõ h dubitasses: quare fateor culpã huius dubitationis mee. M Parcam tibi tñ nũc: s deinceps ea q dicim sic sint pñtia cũ opus erit hmoi vt ea nobis necesse non sit repetere. D Gratã habeo tuam indulgentiam. Sed ne mireris si ea que non cõsueui: non sunt mihi pter vnã auditionẽ semp oĩa ad intuendum in corde presentia.

Quod potestas seruãdi rectitudinem voluntatis pter ipsam rectitudinẽ: sit perfecta diffinitio liberi arbitrij: Capitulum XIII. M

D Ic adhuc si quid in diffinitione libertatis arbitrij quã fecimus dubitas? D Unũ est qd adhuc me aliqtulũ ĩ ea sollicitat. Nam sepe habemus potestatẽ seruandi aliqd que tamẽ libera non est vt aliena vi impediri non possit: Quobrem cũ dicis quia libertas arbitrij ẽ potestas seruãdi rectitudinẽ voluntatis pter ipsam rectitudinẽ: vide ne forte addendũ sit quod illã potestatem tam liberam designet eẽ vt nulla vi superari possit. M Si potestas seruandi rectitudinẽ volũtatis propter ipsam rectitudinẽ aliquãdo inueniri posset absqz illa quã perspexim libertate: expediret vt qd dicis adderet. Sed cum dicta diffinitio sic perfecta sit ex genere et differentijs: vt nec minus aliquid claudat: nec plus q illa quã querim libertas: nihil illi addendum aut demendum intelligi potest. Est em potestas libertatis genus. Quod autem additum est: seruãdi: separat eam ab omni potestate que nõ est seruãdi: sicut est potestas ridendi: aut ambulandi. Addẽdo vero rectitudinẽ: decernimus eam a potestate seruandi aurum: et quicquid nõ est rectitudo. Per additamentũ volũtatis: segregatur a potestate seruandi rectitudinem aliarũ rerum: vt virge aut opinionis. Per hoc aũt qp dictũ est: propter rectitudinẽ ipsam: diuidit a potestate seruandi rectitudinem voluntatis propter aliud: vt cum seruatur propter pecuniam aut naturaliter. Seruat em naturaliter canis rectitudinem volũtatis: cum amat catulos suos aut dominũ suũ sibi bene facientem. Quoniã igit nihil est in hac diffinitiõe qd nõ sit necessariũ ad cõcludendam libertatẽ arbitrij rõnalis voluntatis: et ad alia excludenda: et sufficienter illa includit: et alia excludunt: nec abundans vtiqz nec indigens est hec nr̃a diffinitio. Ita ne tibi videt? D Mihi vtiqz pfecta videt. M Dic quoqz si quid vis amplius de libertate hac propter quam imputat illam habenti siue faciat bonum siue malum. De hac enim sola nunc noster est sermo.

Diuisio eiusdẽ libertatis:

Capitulum XIIII. D.

Estat nunc vt diuidas eandē libertatē: Cuis eni scdm hanc diffinitionē cōmunis sit omni rationali creature vel nature: multum tñ differt illa que dei est: ab illis que rationalis nature sunt: ⁊ ille ab inuicē. M Libertas arbitrij alia est a se que nec facta est nec ab alio accepta que est solius dei: alia a deo facta ⁊ accepta que est angelorū. Facta aūt siue accepta: alia est habens rectitudinē quam seruet: alia carēs. Habēs: alia tenet sepabiliter: alia inseparabiliter. Illa quidem que separabiliter tenet: fuit angelorum omniū anteq̃ boni confirmarent ⁊ mali caderent: ⁊ est omnium hominū ante mortē qui habent rectitudinem eandē. Que vero tenet inseparabiliter: est electoꝝ angelorum ⁊ hominū. Sed angelorū electorum post reproborum ruinam: et hominū post mortem suam. Illa aūt que caret rectitudine: alia caret recuperabilit̄: alia irrecupabiliter. Que recuperabilit̄ caret: est tantū in hac vita omniū hominū illa carentium: q̄uis illam multi non recuperent. Que aūt irrecuperabiliter caret: est reproborum hominū ⁊ angelorum: scȝ angelorum post ruinam: ⁊ hominum post hanc vitam. D De diffinitione ⁊ diuisiōe libertatis huius deo annuente mihi satisfecisti: vt nihil queam inuenire quod necesse habeam de illis interrogare.

Beati Anselmi dialogus de libero arbitrio explicit.

Eiusdem beati Anselmi archiepi Cantuarieñ. in dialogū de veritate: prolog⁹.

Res tractatus pertinentes ad studiū sacre scripture quondam feci diuersis temporibus cōsimiles: in hoc quia facti sunt per interrogationē ⁊ responsionem: ⁊ persona interrogantis nomine nocatur discipuli: respondētis vero nomine magistri. Quartum eni quem simili modo edidi: non inutilem vt puto introducendis ad dialecticam: cuius initiuȝ est de grāmatico: quoniam ad diuersum ab his tribus studium ptinet: istis volo cōnumerare. Unus horum trium est de veritate: quid scȝ sit veritas: ⁊ in quibus reb⁹ soleat dici: ⁊ quid sit iusticia. Alius vero de libertate arbitrij quid sit: et vtrum eam semper habeat homo: et quot sint eius diuersitates in habendo vel non habendo rectitudinē voluntatis: ad quam seruandam est data creature rationali: in quo naturalem tantū fortitudinem voluntatis ad cōseruādam acceptā rectitudinē non quomodo necessarium ad hoc ipsum illi sit: s ad h vt gr̄a subseq̄tur ostendi. Tertius autem est de questione qua querit̄: quid peccauit diabolus: quia non stetit in veritate: cū deus non dederit ei perseuerantiam quam nisi eo dante habere non potuit: quoniā si deus dedisset: ille habuisset sicut boni angeli habuerunt illam quia illis dedit deus. Quem tractatum q̄uis ibi de confirmatiōe bonorum angelorum dixerim: de casu diaboli intitulaui: quoniam illud contingēs fuit q̄d dixi de bonis angelis. Quod aūt scripsi de malis: ex ꝓposito fuit questionis. Qui videlicet tractatus: q̄uis nulla continuatione dictaminis coherēat: materia tamen eorum ⁊ similitudo disputationis exigit: vt simul eo quo illos cōmemoraui ordine cōscribant̄: Licet itaq̧ a quibusdam festinātibus alio ordine sint conscripti anteq̃ perfecti essent: sic tamen eos vt hic posui volo ordinari.

Explicit Prologus.

Capituloꝝ dialogi de veritate Bti Anselmi annotatio.

Beati Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis dialogus de veritate incipit.

Qꝫ veritas non habeat principium vel finem: Capitulum I. D

Quoniã deum veritatem esse credimus: et veritatem in multis alijs esse dicimus: vellem scire an vbicunq̃ veritas dicitur: deum eam esse fateri debeamus. Nam tu quoq̃ in monologio tuo per veritatem orationis probas summam veritatem non habere principium vel finem: dicẽs: Cogitet qui põt qñ incepit aut qñ nõ fuit hoc verũ: scꝫ q̃a futurum erat aliquid: aut quãdo desinet aut non erit hoc verum: scilicet quia preterititum erit aliquid. Quõ si neutrum istorum cogitari potest: et vtrũq̃ horũ verũ sine veritate esse non potest: impossibile est vl' cogitare ꝙ veritas principium aut finem habeat. Deniq̃ si veritas habuit principium aut habebit finem: anteq̃ ipsa inciperet verum erat tunc qr non erat veritas: ⁊ postq̃ finita erit verum erit tunc: quia non erit veritas. At qr verum nõ potest esse sine veritate: erat igitur veritas anteq̃ esset veritas: ⁊ erit ṽitas postq̃ finita erit veritas: q̃d incõuenietissimũ ẽ. Siue igit' dicat' veritas hr̃e: siue intelligat' nõ hr̃e principiũ vel finẽ: nullo claudi põt veritas p̃ncipio vel fine. Hoc tu in monologio tuo. Quapropter veritat' diffinitionẽ a te audire expecto. M Nõ memini me ĩuenisse diffinitionẽ veritatis: ß si vis q̃ramus per rerũ diũsitates: in q̃bus veritatẽ dicimus esse quid sit veritas. D Si aliud non potero vel audiendo iuuabo.

De veritate significationis et duabus veritatibus enũciationis: Capitulum II. M

Queramus ergo primũ quid sit veritas in enunciatione: quoniã hanc dicimus sepius veram vel falsam. D Quere tu et quicquid inueneris ego seruabo. M Quãdo est enunciatio vera? D Quãdo est q̃d anũciat siue affirmando siue negãdo. Dico autem q̃d enunciat ⁊ quãdo negat esse q̃d non est: qr sic enũciat queẽadmodũ res se est. M An ergo tibi videtur ꝙ res enunciata sit veritas enunciationis? D Non. M Quare? D Quia nihil est verum nisi participando veritatem: ⁊ ideo veritas in ipso vero est: res vero enunciata: non est in enunciatione vera: vnde nõ eius veritas: sed causa veritatis dicenda est. Quapropter nõ nisi in ipsa oratione querenda mihi

videtur eius veritas. M Vide ergo an ipsa oratio aut eius significatio: aut aliqd eoꝝ que sunt in diffinitione enunciationis sit qd queris. D Non puto. M Quare? D Quia si hoc eēt: semp esset vera: qm̄ eadem manēt oīa que sunt in enūciationis diffinitiōe: ꝛ cum est quod enunciat: ꝛ cū non est. Eadem est eñ oratio ꝛ eadem significatio: ꝛ cetera similiter. M Quid igiṫ tibi videṫ ibi veritas? D Nihil aliud scio nisi cum significat esse quod est: tunc est in ea veritas: ꝛ est vera. M Ad quid facta est affirmatio? D Ad significandū esse quod est. M Hoc ergo debet. D Certum est. M Cum ergo significat esse quod est: significat qd debet. D Palam est. M At cum significat qd debet: recte significat. D Ita est. M Cum aūt significat recte: recta est significatio? D Non est dubiū. M Cum ergo significat esse quod est: recta est significatio. D Ita sequiṫ. M Item cum significat esse qd est: vera est significatio? D Vere ꝛ recta ꝛ vera est cum significat esse quod est. M Idem igiṫ est illi ꝛ rectā ꝛ verā esse: ꝛ significare esse qd est? D Vere idem. M Ergo non est illi aliud veritas ꝙ rectitudo. D Aperte nūc video veritatē hanc esse rectitudinē. M Similiter cū enunciatio significat non esse quod non est. D Video quod dicis: Sed doce me quid respondere possim si quis dicat: q̄a etiā oratio cū significat hoc esse qd non est: significat qd debet: pariter nanqꝫ accepit significare esse ꝛ quod est: ꝛ qd non est. Nam si nō accepisset significare esse etiā quod non est: nō idē significaret. Quare etiam cū significat esse quod nō est: significat quod debet. At si quod debet significando recta ꝛ vera est sicut ostēdisti: vera est oratio etiā cum enūciat esse quod non est. M Vera quidem non solet dici cum significat esse qd non est: veritatē tn̄ ꝛ rectitudinē habet: quia facit qd debet. Sed cum significat esse qd est: dupliciter facit quod debet: quoniā significat ꝛ qd accepit significare ꝛ ad quod facta est. Sed ꝑm hanc rectitudinem ꝛ veritatē qua significat esse qd est: vsu recta ꝛ vera dicitur enunciatio: non ꝑm illā qua significat esse etiā qd nō est. Plus eñ debet propter qd accepit significationē: ꝙ ꝑpter quod nō accepit. Non eñ accepit significare rem esse cum non est: vel non esse cū est: nisi qꝛ n̄ potuit illi dare tūc solū nō significare eē qn̄ est: vel nō esse qn̄ nō ē. Alia igiṫ ē rectitudo ꝛ vitas enūciatiōis: qꝛ significat qd accepit significare ꝛ ad qd significādū facta est: Alia vo qꝛ significat qd accepit significare. Quippe ista īmutabilis est ipsi orōi: illa vo mutabilis. Hāc nāqꝫ semp habet: illā vero non sp. Istā eñ naturaliter habet: illam vo accidentaliter ꝛ ꝑm vsum. Nam cū dico dies est: ad significandum esse quod est: recte vtor huius orōnis significatiōe: quia ad hoc facta est: et ideo tūc recte diciṫ significare. Cum vero eadem oratiōe significo esse qd non est: non ea recte vtor: quia non ad hoc facta est: ꝛ iccirco tunc nō recta ei⁹ significatio diciṫ: ꝙuis ī quibusdam enūciatiōibus inseparabiles sint iste due rectitudines seu veritates: vt cū dicim⁹: homo animal est: Joh. 8.
aut homo lapis non est. Semper eñ hec affirmatio significat esse qd est: ꝛ hec negatio nō esse qd non est: nec illa possumus vti ad significandū esse quod non est. Semper eñ homo animal est: nec ista ad significandū non esse quod est: qꝛ homo nunqꝫ lapis est. De illa igiṫ veritate quam habet oratio: ꝑm ꝙ aliquis ea recte vtitur incepimus querere: qm̄ ꝑm hāc verā eam esse iudicat vsus cōmunis locutionis. De illa aūt veritate quā non habere non pōt: postea dicem⁹. D Redi igiṫ ad id quod incepisti: qm̄ sufficiēter mihi inter duas veritates

orationis discreuisti: si tñ aliquã eã
veritatẽ ostẽderis habere cum mẽ/
titur sicut tu dicis. M De veri/
tate significatiõis de qua incepimus
interim ista sufficiãt. Eadẽ em̃ ratio
veritatis: quã in ꝓpositione vocis ꝑ/
speximus: cõsideranda est in om̃ibꝰ
signis q̃ fiũt ad significãdũ aliq̃d eẽ
vel non esse: vt sunt scripture vel di
gitorꝫ loq̃la. D Ergo trãsi ad alia.

De veritate opinionis: Capitulum III. M.

Ogitationem quoqꝫ dicimus
c veram: cum est quod aut ra/
tione aut aliquo mõ putamꝰ
esse: ⁊ falsam cum non est. D Ita
vsus habet. M Quid ergo ti/
bi videẽ veritas in cogitatione? D
Secundũ rationẽ quam in ꝓpositio/
ne vidimus: nihil rectius diciẽ veri/
tas cogitatiõis ꝙ̃ rectitudo eiꝰ. Ad
hoc namqꝫ nobis datũ est posse cogi/
tare esse vel nõ esse aliq̃d: vt cogite/
mus esse quod est: ⁊ non esse qð non
est. Quapropter qui putat esse qð
est: putat quod debet: atqꝫ ideo recta
est cogitatio. Si ergo vera ⁊ recta
est cogitatio nõ ob aliud ꝙ̃ quia pu/
tamꝰ eẽ qð est: aut nõ esse qð nõ est:
nõ ẽ aliud eiꝰ ṽitas: ꝙ̃ rectitudo. M

De ṽitate volũtatis: C. IIII

Ecte cõsideras. Sed ⁊ in vo
r luntate dicit ipsa veritas ve
ritatem esse: cum dicit diabo
Joh. 8. lum non stetisse in veritate. Non em̃
erat in veritate: neqꝫ deseruit verita
tem nisi volũtate. D Ita credo.
Si em̃ semꝑ voluisset qð debuit: nũ/
ꝙ̃ peccasset: qui nõ nisi peccãdo ve/
ritatẽ deseruit. M Dic ꝰ quid
ibi intelligas per veritatẽ? D Non
nisi rectitudinẽ. Naꝫ si ꝙ̃diu voluit
qð debuit ad qð scꝫ voluntatẽ acce/
perat: in rectitudĩe ⁊ veritate fuit: ⁊
cũ voluit qð nõ debuit: rectitudinẽ
et veritatẽ deseruit. Non aliud põt
ibi intelligi veritas ꝙ̃ rectitudo: q̃m̃
siue veritas siue rectitudo: nõ aliud ĩ
eiꝰ volũtate fuit ꝙ̃ velle qð debuit.

De actionis naturalis ⁊ nõ naturalis veritate: C. V. M.

Ene intelligis. Uerꝫ in actiõe
b q̃qꝫ nihilominus veritas cre/
dẽda est sicut dñs diĉ: Quia Joh. 3.
qui male agit: odit lucẽ: ⁊ q̃ facit ṽi/
tatẽ: venit ad lucẽ. D Uideo qð
diĉ. M Cõsidera igiẽ q̃d ibi sit ve
ritas si potes. D Nisi fallor ea/
dem ratiõe q̃ supra veritatẽ in alijs
cognouimus: in actiõe quoqꝫ cõtem
plãda est. M Ita est. Nã si male
agere ⁊ veritatẽ facere opposita sũt:
sicut ostẽdit dñs cũ dicit: Qui male Ibidem.
agit odit lucẽ: ⁊ qui facit veritatem
venit ad lucẽ: idẽ est veritatẽ facere
qð est bene facere. Bene nanqꝫ face/
re ad male facere cõtrariũ est. Qua/
propter si veritatẽ facere ⁊ bene fa/
cere idem sunt in oppositiõe: nõ sunt
diuersa in significatiõe. Sed sñia est
oĩm: q̃ q̃ facit qð debet: bñ facit ⁊ re
ctitudinẽ facit. Un̄ sequiẽ q̃ rectitu
dinẽ facere ẽ facere veritatẽ. Cõstat
nãqꝫ facere ṽitatẽ: eẽ bene facere: ⁊
bñ facere eẽ rectitudinẽ facere. Qua
re nihil aptiꝰ ꝙ̃ veritatẽ actiõis esse
rectitudinẽ facere. D In nullo vi/
deo titubare estiationẽ tuã. M In
spice an oĩs actio q̃ faĉ qð dꝫ: ṽitatẽ
facere cõuenĩeter dicaẽ. Est quippe
actio rõnalis: vt dare elemosynã: et
est irrõnalis actio ignis q̃ calefacit.
Uide ꝰ an cõuenĩeter dicamꝰ ignem
facere veritatẽ? D Si ignis ab eo
a q̃ habet eẽ accepit calefacere cũ ca/
lefacit: facit qð debet. Jõ nõ video q̃
incõueniẽtia sit: ignẽ facere ṽitatẽ ⁊
rectitudinẽ: cũ facit qð debet. M
Mihi q̃qꝫ aliter nõ videẽ. Un̄ aĩad/
uerti põt rectitudinẽ seu veritatẽ a/
ctiõis aliã eẽ necessariã: aliã nõ neces
sariã. Ex necessitate nãqꝫ ignis facit
veritatẽ ⁊ rectitudinẽ cũ calefacit: ⁊
nõ ex necessitate facit hõ rectitudinẽ
⁊ veritatẽ cũ bñ facit. Facere aũt nõ
solum ꝓ eo qð ꝓprie dĩ facere: face/
re veritatem intelligitur: non tãtum
in facto sed etiam in verbo ⁊ in suffe/

rētia: sed pro omni verbo dominus
voluit intelligere cum dixit: Quo/
Joh. 3. niam qui facit veritatē venit ad lu/
cem. Non enim separat illum ab hac
veritate sine luce qui patit᷑ persecu/
tionem ꝓpter iusticiā: aut qui est qñ
et vbi debet esse: aut qui stat vł sedet
quādo debet: et similia. Nullus nā/
ꝗ dicit tales nō bene facere. Et cum
2. cor. 5. dicit apł's: Quia recipiet vnusquisꝗ
prout gessit: intelligendum ibi est:
quicquid solemus dicere vel bene fa
cere vel male facere. D Usus quo
ꝗ cōmunis locutionis hoc habet: vt
et pati et multa alia dicat facere: que
nō sunt facere: Quare rectā q̃ꝗ vo
luntatem de cuius veritate ante veri
tatem actionis supra ꝯtemplati su/
mus: inter rectas actiones: nisi fallar:
computare possumus. M Non
falleris. Nam qui vult quod debet:
recte et bene facere dicitur: nec ab his
q̃ veritatē faciūt excluditur. Sʒ qm̄
de v̄itate īuestigādo illā loq̄mur: et
dñs de illa veritate que in volunta/
te est: specialiter vide dicere᷑ cum di
Joh. 8. cit de diabolo: Quia in veritate nō
stetit: ideo separatim quid in volun/
tate veritas esset: ꝯsiderare volui.
D Placet mihi ita factū esse. M
Cum ergo cōstet actionis veritatē
aliam naturalē esse: aliam non natu/
ralem: sub naturali ponenda est illa
veritas orōnis quā supra vidimus
ab illa non posse separari. Sicut em̄
ignis cum calefacit: veritatē facit: qr
ab eo accepit a quo habet esse: ita et
hec orō scʒ dies est: veritatē facit cū
significat diem esse: siue dies sit siue
dies non sit: quoniā hoc naturaliter
accepit facere. D Nunc p̄mum
video in falsa oratione veritatem.

De sensuū veritate: et ꝙ fal/sitas que puta᷑ esse in sensu: est in opinione: Ca. VI.

M
p. Utas ne nos preter summam
veritatē om̄es sedes inuenis/
se veritatis? D Remini/
scor nunc cuiusdam veritatis quā in
his de quibus tractasti non inuenio.
M Que est illa? D Est quidem
in sensibus corporis veritas sed non
semper: Nam fallūt nos aliquādo.
Nam cum video aliqñ per medium
vitrū aliquid: fallit me visus: qr ali/
quādo renūciat mihi corpus quod
video vltra vitꝝ: eiusdem esse colo/
ris cuius est et vitrū: cum alterius sit
coloris: aliquādo vero facit me pu/
tare vitrū habere colorem rei quam
vltra video cum nō habeat. Multa
sunt alia in quibus visus et aliꝫ sen/
sus fallunt. M Non mihi vide/
tur hec veritas vel falsitas in sensibꝰ
esse: ß in opiniōe: Ipse nāꝗ sensus
interior se fallit: nō illi mētitur exte/
rior. Quod aliqñ facile cognosci᷑:
aliqñ difficile. Cum enim puer timet
sculptum draconem apto ore: facile
cognosci᷑ qr hoc non facit visus: q̃
nihil aliud puero renūciant ꝗ̄ seni/
bus: sed puerilis sensus interior qui
nondum bñ scit discernere inter rem
et rei similitudinē. Tale est em̄ cum
videntes hoīem alicui similē: puta/
mus illū esse cui similis est: aut cum
audiēs quis non hoīs vocē: putat es/
se hominis vocem. Nam et hoc facit
sensus interior. Quod autē dicis de
vitro: ideo est: quia cum visus trāsit
per corpus aliquod aerei coloris: nō
aliter impeditur assumere similitu/
dinē coloris q̃ vltra videtur ꝗ̄ cum
trāsit per aera: nisi inq̄ntū illud cor
pus qđ transit: spissius aut obscuriꝰ
est aere: vt cū trāsit ꝑ vitrū sui ꝓpriꝫ
coloris: id est cui nullꝰ alius admix/
tus est color: aut ꝑ purissimā aquā
aut per crystallū aut ꝑ aliq̄d similem
habēs colorē. Cum vero transit idē
visus per aliū colorē vt per vitrum
non sui coloris: sed cui aliꝰ color est
additus: ip̄m colorem qui prius oc/
currit accipit. Quapropter quoniā
post vnū acceptū colorem ßm ꝙ illo
affectꝰ est: aliū quicū ꝗ occurrat: aut
nullatenꝰ aut minꝰ integre accipit.

Ideo illū quem prius cepit aut solū
aut cū eo qui post occurrit renūciat.
Si eñ visus q̄ntum capax est color̄
tm̄ afficit̄ priore colore:nō potest ali
um sentire simul colorem. Si autem
minus q̄ȝ colorem sētire possit priori
afficit̄:potest alium sentire:vt si tran
sit per aliqđ corpus velut per vitruȝ
quod ita perfecte sit rubicundum vt
omnino visus afficiat̄ eius rubore
neq̄t diuerso simul affici colore. Si
aūt nō tam perfectum inuenit rubo/
rem qui prior occurrit quantū colo/
ris capax est quasi nondum plenus
adhuc aliū valet assumere colorē in
q̄ntū eius capacitas priori colore nō
est satiata. Qui ergo hoc nescit:pu/
tat visuȝ renūciare h̄ seȝ: quia oīa q̄
post prius assumptum colorem sen/
tit:aut omnino aut aliquatenus eius/
dem sint coloris. Unde cōtingit vt
sensus interior culpam suaȝ imputet
sensui exteriori. Similiter cū fustis
integer cui⁹ pars est intra aquā ⁊ ps
extra putat̄ fractus:aut cū putamus
q̄ visus noster vultus nostros inue
niat ī speclo: ⁊ cū mlta alia nobis ali
ter vident̄:visus ⁊ alij sensus nūcia/
re q̄ȝ sint:non culpa sensuum est qui
renunciāt quod possunt:quoniā ita
posse acceperunt: sed iudicio anime
imputandum est q̄ non bene discer/
nit quid possint illi aut q̄d debeāt.
Quod ostendere quoniam magis
laboriosum est q̄ȝ fructuosum ad
hoc quod intendimus : in hoc modo
tempus cōsumendum non arbitror.
Hoc tm̄ sufficiat dicere:q2 sensus q̄c/
quid renunciare videant̄:siue ex sua
natura h̄ faciant: siue ex aliq̄ alia cā
hoc faciūt qđ debent: ⁊ ideo rectitu/
dinem ⁊ veritatē faciūt. Et cōtinet̄
hec veritas sub illa veritate que est
in actione. D Satisfecisti mihi
tua rn̄sione: ⁊ nolo te amplius mora
ri in hac de sensibus questione.

De veritate rerum essentie: Capitulum VII. M

(i) Am cōsidera an preter sumā
veritatē in aliqua re veritas
sit intelligēda exceptis his q̄
supra ↄspecta sūt. D Quid illđ
esse potest? M An putas aliq̄d
esse aliquādo aut alicubi qđ non sit
in sūma veritate: ⁊ qđ inde non acce
perit q̄ est inq̄ȝtū ē: aut qđ possit ali
ud esse q̄ȝ quod ibi est? D Non
est putandum. M Quicq̄d igit̄
est: vere est inq̄ȝtuȝ hoc est quod ibi
est. D Absolute ↄcludere potes:
q2 omne quod est vere est: qm̄ nō ē
aliud q̄ȝ qđ ibi est. M Est igit̄ ve
ritas in omnibuȝ que sunt essentia: q2
hoc sunt qđ in summa veritate sunt.
D Video ita ibi esse veritatem: vt
nulla possit esse falsitas : qm̄ qđ fal/
so est nō est. M Bene dicis. Sȝ
dic an aliquid aliud debeat eē q̄ȝ qđ
est in summa veritate? D Non.

De diuersis intellectib⁹ debere ⁊ nō debere: posse ⁊ nō posse: Caplm VIII. M

(ſ) I ergo omnia hic sunt qđ ibi
sunt: sine dubio hic sunt qđ
debēt. D Uere h̄ sūt qđ
debent. M Quicq̄d vero est qđ
debet esse: recte est. D Nihil cō/
sequentius: aliter nō pōt esse. M
Igit̄ omne quod est recte est. D
Nihil cōsequētius. M Si ergo
veritas ⁊ rectitudo iccirco sunt in re/
rum essentia: quia hoc sunt qđ sunt
in summa veritate certum est verita/
tem rerū esse rectitudinē. D Ni
hil planius q̄ȝtum ad cōsequētiā ar/
gumētatiōis. Sed ẜm rei veritatem
quō possum⁹ dicere: q2 q̄cquid ē qđ
debet esse: cum sint multa opa mala:
que certū est non esse debere. M
Quid mirū si eadem res debet esse ⁊
non esse? D Quō pōt hoc esse?
M Scio te non dubitare: q2 nihil
oīno est: nisi deo aut faciēte aut per/
mittente. D Nihil mihi certius.
M An audebis dicere: quia deus
aliquid faciat aut pmittat sapienter

aut nõ bene? D Immo assero: qꝛ
nihil nisi bene ⁊ sapienter. M An
iudicabis nõ debere esse qđ tãta bo
nitas ⁊ tãta sapiã fac̃ aut ꝑmittit?
D Quis intelligẽs audeat h̃ cogi
tare? M Debet igit̃ eẽ ꝑiter ⁊ qđ
faciẽte ⁊ qđ ꝑmittẽte deo sit. D
Patet qđ dicis. M Dic etiam an
putes esse debere male volũtat̃ effe
ctũ? D Idẽ est acsi dicas an de/
beat esse op⁹ malũ qđ null⁹ sensatus
ꝯcedit. M Permittit tñ de⁹ aliq̃s
male facere qđ male volunt. D
Utinã nõ tam sepe ꝑmitteret. M
Idẽ igit̃ debet esse ⁊ nõ esse. Debet
eñ esse qꝛ bñ ⁊ sapiẽter ab eo q̃ nõ ꝑ
mittẽte fieri nõ posset ꝑmittit̃: ⁊ non
debet esse q̃tũ ad illũ cui⁹ iniq̃ volũ
tate cõcipit̃. Hoc igit̃ mõ: qꝛ dñs ie/
sus sol⁹ innocẽs erat nõ debuit mor
tẽ pati: nec vll⁹ eã illi debuit inferre:
⁊ tñ eã debuit pati: qꝛ ip̃e sapiẽter ⁊
benigne ⁊ vtilit̃ voluit eã sufferre.

Q̄ ois actio significet aut veꝝ aut falsum: Ca. IX.

Ultis eñ mõis eadẽ res su/
m scipit diuersis cõsideratiõib⁹
cõtraria: qđ in actiõe sepe cõ
tingit: vt ĩ ꝑcussiõe. Percussio nãq̧
⁊ agẽtis est ⁊ patiẽtis: vñ ⁊ actio di
ci ⁊ passio p̃t: q̃uis s̃m ip̃m nomen
actio vl' ꝑcussio: ⁊ q̃ silr̃ dicta a passi
uis ĩ actiua significatiõe dicunt̃: ma
gis videant̃ eẽ patiẽtis q̃ agentis.
Quippe s̃m id qđ agit: magl̃ ꝓprie
videt̃ dici agẽtia vl' ꝑcutiẽtia: ⁊ s̃m
id qđ patitur actio vl' ꝑcussio. Nam
agẽtia ⁊ ꝑcutiẽtia ab agẽte ⁊ ꝑcutiẽ
te dicunt̃: sic̃ ꝓuidẽtia a ꝓuidente et
ꝯtinẽtia a ꝯtinẽte: q̃ scʒ agẽs ⁊ ꝑcuti
ens: ꝓuidẽs ⁊ ꝯtinẽs actiua sũt: actio
v̄o ⁊ ꝑcussio ab acto ⁊ ꝑcusso q̃ passi
ua sunt deriuant̃. Sʒ qm̃ vt ĩ vno di
cã qđ in ceteris ĩtelligas: sic̃ ꝑcutiẽs
nõ est sine ꝑcusso: nec ꝑcussus absq̧
ꝑcutiẽte: ita ꝑcutiẽtia ⁊ ꝑcussio sine
inuicẽ eẽ nequnt: imo vna ⁊ eadẽ res
est diũsis noĩb⁹ s̃m diũsas ꝑtes signi
ficata: iccirco percussio ⁊ ꝑcutiẽtis ⁊
ꝑcussi eẽ dr̃. Quaꝓpt̃ s̃m q̄ agẽs
vl' patiẽs eidẽ sbiacẽt iudicio vel cõ/
trarijs: ip̃a q̃ʒ actio ex vtraq̧ ꝑte silr̃
iudicabit̃ aut cõtrarie. Cũ g̃ ⁊ q̃ ꝑcu
tit recte ꝑcutit̃ ⁊ q̃ ꝑcutit̃ recte ꝑcuti
tur: vt cũ peccãs ab eo ad quẽ ꝑtinet
corrigit̃: ex vtraq̧ ꝑte recta est: qꝛ ex
vtraq̧ ꝑte debet eẽ ꝑcussio. Ecõtra/
rio qñ ab iniq̃ iust⁹ ꝑcutit̃: qꝛ nec iste
ꝑcuti: nec ille ꝑcutere debet: ex vtra
q̧ ꝑte nõ recta ẽ: qꝛ ex neutra ꝑte de/
bet esse ꝑcussio. Cũ v̄o peccãs ab eo
ad quẽ ñ ꝑtinet ꝑcutit̃: qm̃ ⁊ iste de/
bet ꝑcuti: ⁊ ille nõ debet ꝑcutere: de/
bet ⁊ nõ debet esse ꝑcussio: ⁊ ideo re
cta ⁊ nõ recta negari nõ p̃ot. Qđ si
ad sup̃ne sapiẽ bonitatisq̧ cõsideres
iudiciũ: siue ex altera tm̃: siue ex vtra
q̧ ꝑte: agẽtis scʒ ⁊ patientis non de
beat eẽ ꝑcussio: q̃s audebit negare de
bere eẽ qđ tãta bonitate ⁊ sapiã ꝑ/
mittit̃? D Neget q̃ audet: ego v̄o
nõ audeo. M Quid etiã si s̃m na
turã reꝝ ꝯsideres: vt cũ claui ferrei ĩ/
p̃ssi sunt in corp⁹ dñi: an dices fragi
lẽ carnẽ non debuisse penetrari: aut
acuto ferro penetratã ñ debuisse do/
lere? D Cõtra naturã dicerẽ. M
P̃ot igit̃ ꝯtingere vt debeat eẽ s̃m
naturã actio vl' passio: q̃ s̃m agentẽ
vl' patientẽ esse nõ debet: qm̃ nec ille
agere nec iste debet pati. D Nihil
hoꝝ negare possũ. M Uides igit̃
sepissime posse ꝯtĩgere vt eadẽ actio
debeat eẽ ⁊ ñ debeat eẽ: diũsis ꝯside
ratiõib⁹. D Ita apte h̃ ostẽdis vt
nõ possim nõ videre. M Unuʒ
inter h̃ te scire volo: qꝛ debere ⁊ non
debere aliqñ dr̃ ĩproprie: vt cũ dico
q̃a debeo amari a te. Si eñ debeo
v̄e debitor sũ reddere qđ debeo: ⁊ ĩ
culpa sum si nõ amor a te. D Ita
sequit̃. M Sʒ cũ debeo amari a
te: nõ est a me exigendũ: s̃ a te. D
Fateri me ita optet. M Cum g̃
esse dico qꝛ debeo amari a te: non ita
dr̃ q̃si ego debeã: s̃ qꝛ tu debes ama
re me. Silr̃ cũ dico: qꝛ ñ debeo ama
ri a te: nõ aliđ intelligit̃: q̃ qꝛ tu nõ
debes amare me. Qui mod⁹ loq̃ndi
est etiã ĩ potẽtia ⁊ in ĩpotẽtia: vt cũ

dr̄: Hector potuit vinci ab achille: ⁊
achilles nō potuit vinci ab hectore.
Nō em̄ fuit potētia ĩ illo ꝗ potuit vi
ci ſ; ĩ illo ꝗ vĩcere potuit: nec ĩpotētia
in illo ꝗ vici nō potuit: ſ; in illo q̄ vi
cere ñ potuit. D Placet mihi qđ
dicꝭ. Quippe vtile puto h̄ cognſcere.

De latitudīe ꝟitatis: X. M

Ecte putas: ſ; redeamꝰ ad ꝟi
r tatē ſignificatiōis a q̄ iō ince
pi vt te a notioribꝰ ad ignoti
ora ꝑducerē. Oēs em̄ de veritate ſi/
gnificatiōis loquunt̄: ꝟitatē ꝟo q̄
eſt in rerꝝ eēntia pauci cōſiderāt. D
Profuit mihi q2 h̄ ordine me duxi/
ſti. M Videamꝰ ꝗ ꝗ lata ſit ꝟi
tas ſignificatiōis. Nāqꝫ nō ſoluȝ in
his q̄ ſigna ſolemꝰ dicere: ſ; ⁊ in alijs
oībꝰ q̄ diximꝰ eſt ſignificatio ꝟa vel
falſa. Qm̄ nāqꝫ nō eſt ab aliq̄ faciē/
dū niſi qđ ꝗs debet facere: eo ĩpo ꝙ
aliq̄s aliq̄d fac̄: dic̄: ⁊ ſignificat h̄ ſe
debere facere: qđ ſi dȝ facere qđ facit
verꝝ dic̄: ſi aūt ñ dȝ: mētit̄. D Quā
uiſ videar mihi ĩtelligere: tñ qđ mihi
inauditū hactenꝰ fuit: aptiꝰ oñde qđ
dicꝭ. M Si eēs in loco vbi ſcires
eē ſalubres herbas ⁊ mortiferas: ſ; ne
ſcires eas diſcernere: ⁊ eēt ibi aliquis
de ꝗ nō dubitares: ꝗn illas diſcernere
ſciret: tibiqꝫ interrogāti: q̄ ſalubres eſ
ſēt ⁊ q̄ mortifere: alias ꝟbo ſalubres
dicerꝫ eē: alias cōcederet: cui magꝭ cre
deres: ꝟbo an actiōi eiꝰ? D Nō tm̄
credere ꝟbo ꝗtm̄ ope. M Plꝰ ꝗ
tibi diceret q̄ ſalubres eſſent ope ꝗ
ꝟbo. D Ita ē. M Sic itaqꝫ ſi
neſcires ñ eē mētiēdū: ⁊ mētiret̄ aliꝗs
corā te: etiā ſi diceret tibi ĩpe ſe ñ de/
bere mētiri: plꝰ ĩpe tibi diceret ope ſe
mētiri debere ꝗ ꝟbo ñ debere. Silr̄
dū cogitat aliꝗs aliq̄d: aut vlt aliq̄d
ſi neſcires an deberet id velle: ſiue co
gitare: ſi volūtatē eiꝰ ⁊ cogitationē
videres: ſignificaret tibi in ĩpo ope
q2 h̄ deberet cogitare ⁊ velle. Qđ ſi
ita deberet: verꝝ diceret: ſi aūt mēti/
ret̄. In rerꝝ ꝗqꝫ exñtia ē ſilr̄ vera vel
falſa ſignificatio: qm̄ eo ĩpo q2 ē: dic̄
ſe debere eē. D Video nūc apte
quod hactenus non animaduerti.

De ſūma ꝟitate: Ca. XI. M

Rogrediamur ad ea q̄ reſtāt.
p D Precede ⁊ ſeq̄r. M
Sūmā aūt ꝟitatē ñ negabis
eſſe rectitudinē? D Immo nihil
aliđ illā poſſū fateri. M Conſi
dera: q2 oēs ſupradicte rectitudines
iō ſunt rectitudīes: q2 illa in ꝗbꝰ ſūt
aut fiūt: aut faciūt qđ debent: ſūma
ꝟitas ñ iō ē rectitudo q2 debȝ aliq̄d.
Oīa em̄ illi debēt aliq̄d: ĩpa ꝟo nulli
ꝗcq̄ dȝ: nec vlla rōne ē qđ ē niſi q2
eſt. D Intelligo. M Vides etiā
quō iſta rectitudo cā ſit oīm aliarꝫ
ꝟitatū ⁊ rectitudinū: ⁊ nihil ſit cā il
liꝰ. D Video ⁊ aīadūto in alijs
q̄ſdā eē tm̄ effecta: quaſdam vero eē
cauſas et effecta: vt cū ꝟitas q̄ ē ĩ re/
rū exñtia ſit effectū ſūme ꝟitatꝭ: ĩpa
q̄ȝ cā ē ꝟitatꝭ q̄ cogitatiōis ē: ⁊ eius
q̄ ē ĩ ꝓpōe: ⁊ iſte due ꝟitates nullius
ſunt cauſa ꝟitatꝭ. M Bñ ꝯſide/
ras: vñ iā intelligere poteſ: quō ſū/
mā ꝟitatē ĩ meo monologiō ꝓbaui
nō hīe ꝑncipiū vl̄ finē ꝑ ꝟitatē orō/
nis. Cū em̄ dixi qñ ñ fuit verꝝ: q2 fu/
turꝝ erat aliq̄d: nō ita dixi acſi abſqꝫ
principio iſta orō fuiſſet q̄ aſſereret
futurꝝ aliq̄d eē aut iſta ꝟitas eēt deꝰ:
ſ; qm̄ ñ p̄t ĩtelligi qñ orō iſta eēt ꝟi/
tas illi deeēt: vt ꝑ h̄ q2 nō ĩtelligitur
qñ iſta ꝟitas eē nō potuit ſi eēt orō
in q̄ eē poſſet: ĩtelligat̄ illa ꝟitas ſine
ꝑncipio fuiſſe: q̄ ꝑma cā ē huiꝰ ꝟita
tis. Quippe ꝟitas orōis ñ ſp̄ poſſet
eē: ſi eiꝰ cā nō ſp̄ eēt. Etem̄ nō ē ꝟa
orō: q̄ dicit futurū eē aliđ niſi re ĩpa
ſit aliquid futurꝝ: neqꝫ aliquid eſt fu
turꝝ ſi nō ſit ĩ ſūma ꝟitate. Silr̄ de il
la ĩtelligēdū ē ꝟitate orōis: q̄ dic̄: q2
ꝑteritū ē aliq̄d. Nā ſi nllo ĩtellectu
ꝟitas oratiōi huic ſi facta fuerit deeē
poterit: neceſſe eſt vt eius veritatis
que ſumma cauſa eſt iſtius nullus fi
nis intelligi poſſit. Idcirco nāqꝫ ve/
re ꝑteritū dicit̄ eſſe aliquid: q2 ita ē
in re: ⁊ ideo eſt aliquid ꝑteritū: quia
ſic eſt in veritate ſumma. Quapro/
pter ſi nunqꝫ potuit nō eſſe verū fu/

turum esse aliquid: ⁊ nunq̄ꝫ poterit nō esse verū p̄teritū aliq̄d esse: impossibile est p̄ncipiū summe veritatis fuisse aut finē futuꝝ esse. D Nihil tue ratiōi obijci posse video.

De veritatis diffinitione: Capitulum XII.

M r Edeamus ad indagationē veritatis quā incepim⁹. D Totū hoc ptinet ad indagandam veritatē: verū tñ redi ad quod vis. M Dic ꝙ mihi: an tibi videatur esse aliq̄ rectitudo alia: p̄ter has quas cōtemplati sum⁹? D Non alia p̄ter has: nisi illa: q̄ est in rebus corpeis: q̄ multū est aliena ab istꝭ: vt rectitudo virge. M In quo tibi illa videtur differre ab istis? D Quia illa visu corporeo cognosci pōt: istas rōis capit cōtemplatio. M Nōne rectitudo illa corporuꝫ ratione intelligitur preter subiectuꝫ ⁊ cognoscit᷑? Aut si de alicui⁹ corpis absentꝭ linea dubitet᷑ an recta sit: et mōstrari pōt: qꝛ in nullā ptē flectit᷑: Nōne rōne colligit᷑: qꝛ rectā eā necesse est esse? D Etiā. Sꝫ eadem q̄ sic rōne intelligit᷑: visu sentit᷑ ī subiecto: Ille vero nō: nisi sola mēte p̄cipi possunt. M Possum⁹ igit᷑ nisi fallor diffinire: qꝛ veritas est rectitudo sola mēte p̄ceptibilis? D Nullo mō hoc dicenteꝫ falli video. Nempe nec pl⁹ nec min⁹ cōtinet ista diffinitio veritatis q̄ꝫ expediat: qm̄ nomē rectitudīs diuidit eā ab omni re q̄ rectitudo nō vocat᷑. Q̄ꝺ vero sola mēte p̄cipi dicit᷑: sepat eā a rectitudīe visibili: Sꝫ qm̄ docuisti me oēm veritatē eē rectitudinē: et rectitudo idē videt᷑ mihi eē qꝺ iusticia.

De iusticia ⁊ eius diffinitione: Caplm XIII.

i Usticia ꝙ qꝫ doce me q̄d esse intelligā. Videt᷑ nanqꝫ quia oē qꝺ rectū est eē: iustū etiā ē esse: ⁊ cōuersim: qꝛ qꝺ iustū est esse: rectū ē eē. Iustū em̄ ⁊ rectū videt᷑ ignem calidū esse: ⁊ vnū quēqꝫ hoīem diligētē se diligere. Nā si q̄cq̄d debet esse: recte ⁊ iuste est: nec aliq̄d recte ⁊ iuste est: nisi qꝺ debet esse: sicut puto nō pōt aliꝺ eē iusticia: q̄ꝫ rectitudo. In summa nā qꝫ ⁊ simplici natura q̄ꝫuis non iō sit recta ⁊ iusta: qꝛ debeat aliq̄d: dubiū tñ nō ē idē esse rectitudinē ⁊ iusticiā. M Habes igit᷑ diffinitionē iusticie: si iusticia n̄ ē aliꝺ q̄ꝫ rectitudo. Et qm̄ꝺ rectitudīe sola mēte p̄ceptibili loq̄mur: inuicē sese diffiniunt veritas ⁊ rectitudo ⁊ iusticia: vt q̄ vnā eaꝝ nouerit: ⁊ alias nescierit: p notā ad ignotaꝝ sciētiā ptingere possit: imo q̄ nouerit vnā alias nescire n̄ possit. D Quid ꝙ? An dicem⁹ lapidē iustū cū a sup̄iorib⁹ īferiora petit: qꝛ h̄ fac̄ qꝺ debet: quēadmoduꝫ dicim⁹ hoīem iustū: q̄ cū qꝺ debet facit. M Nō solem⁹ hmōi q̄ iusticia iustū dicere. D Cur ꝙ magꝭ hō q̄ꝫ lapis iust⁹ ē: si vterqꝫ iuste facit? M Tu ip̄e an n̄ putas facere hoīs a facere lapidis aliq̄ mō differre? D Scio qꝛ hō spōte: lapis naturalr̄ ⁊ nō spōte facit. M Idcirco lapis non dicitur iustus: quia non est iustus qui facit qꝺ debet: si nō vult qꝺ fac̄. D Dicem⁹ ꝙ iustū eē equū cū vlut pascere: qꝛ volēs fac̄ qꝺ debꝫ? M Nō dixi iustū eē eū q̄ fac̄ volēs qꝺ debet ſ꞉ dixi nō eē iustū q̄ nō fac̄ volēs qꝺ debet. D Dic ꝙ q̄d sit iust⁹? M Queris vt video diffinitionem iusticie: cui laus debet᷑: sicut ꝯtrario ei⁹ scꝫ iniusticie debet᷑ vituperatio. D Illā q̄ro. M Cōstat qꝛ illa iusticia n̄ est ī vlla natura q̄ rectitudinē n̄ agnoscit. Quicq̄d em̄ nō vult rectitudinē: etiā si eā tenet nō meret᷑ laudem qꝛ tenet rectitudinē: velle aūt illā nō valet: q̄ nescit eā. D Veꝝ ē. M Rectitudo igit᷑ q̄ tenēti se laudē acq̄rit: nō ē nisi in rōnali natura: q̄ sola rectitudinē de q̄ loq̄mur p̄cipit. D Ita sequit᷑. M Ergo qm̄ oīs iusticia ē rectitudo: nullaten⁹ ē iusticia q̄ s᷑uātē se facit laudabilē nisi ī rōna

libus. D Non potest aliter esse. M Ubi igit̃ tibi videt̃ ista iusticia ĩ homĩe q̃ rõnalis est? D Nõ est nisi aut ĩ volũtate aut ĩ sciã: aut ĩ ope. M Quid si q̃s recte ĩtelligit: aut recte opat̃: nõ aũt recte velit: laudabit eũ q̃lq̃ de iusticia? D Nõ. M Ergo nõ est ista iusticia sciẽtie rectitudo: aut rectitudo actionis: sed rectitudo volũtatis. D Aut hoc erit: aut nihil. M Videt̃ tibi sufficiẽter eẽ diffinita iusticia quã querimꝰ? D Tu vide. M Quicũq3 vult q̃d debet: putas eum recte velle: et habere rectitudinẽ voluntatis? D Si q̃s nesciẽs vult q̃d debet: vt cũ vult ostium claudere ꝯtra illũ qui ipso nesciente vult in domo aliũ occidere: siue iste habeat: siue nõ habeat aliquã volũtatis rectitudinẽ: non habet illam quã querimus. M Quid dicis de illo q̃ scit se debere velle q̃d vult? D Potest cõtingere vt intelligens velit q̃d debet: et nolit se debere. Nam cũ latro cogit̃ ablatã reddere pecuniã: palã est: quia non vult se debere: quoniã igit̃ cogit̃ velle reddere: quia debet: sed hic nullatenꝰ laudandus est hac rectitudine. M Qui cibat esurientem pauperẽ ꝓpter inanẽ gloriã: vult se debere velle q̃d vult? Idcirco nãq3 laudat̃: quia vult facere q̃d debet: quid itaq3 de isto iudicas? D Non est huiꝰ rectitudo laudanda: et ideo nõ sufficit ad iusticiã quã querimus. Sed ostende iam que sufficiat. M Omnis volũtas sicut vult aliquid: ita vult ꝓpter aliq̃d. Nã quẽadmodũ cõsiderandũ est quid velit: ita videndũ ẽ cur velit. Quippe nõ magis recta debet esse volẽdo quod debet: q̃3 volendo propter q̃d debet. Quapropter oĩs volũtas habet q̃d et cur. Oĩno nãq3 nihil volumꝰ: nisi sit cur velimus. D Omnes hoc ĩ nobis cognoscimꝰ. M Cur aũt tibi videt̃ vnicuiq3 volendũ q̃d vult: vt laudabilem habeat volũtatem? Quid eñ volendũ sit: palã est: quia qui nõ vult q̃d debet: iustus non est. D Nec minꝰ aptũ mihi videt̃: qꝛ sicut volendũ est vnicuiq3 q̃d debet: ita volendũ est: ideo qꝛ debet vt iusta sit eius volũtas. M Bene intelligis hec duo necessaria esse volũtati ad iusticiã velle: sc3 q̃d debet: ac ideo qꝛ debet. Sed dic an sufficiant? D Cur non? Cum aliquis vult q̃d debet: qꝛ cogit̃: et ideo cogit̃ qꝛ hoc velle debet: nonne hic quodãmodo vult q̃d debet q̃m debet? D Nõ possum negare: Sed alio modo vult iste: alio mõ vult iustꝰ. M Distingue istos modos. D Iustus nãq3 cum vult q̃d debet: seruat volũtatis rectitudinẽ: non ꝓpter aliud in quã iustus est: q̃3 ꝓpter ipsã rectitudinẽ. Qui autẽ nõ nisi coactus: aut extranea mercede conductus: vult q̃d debet: si seruare dicendꝰ est rectitudinẽ: nõ eam seruat ꝓpter ipsã: sed ꝓpter aliud. M Volũtas g̃ iusta est: que sui rectitudinẽ seruat ꝓpter ipsã rectitudinẽ. D Aut ista aut nulla volũtas iusta ẽ. M Iusticia igit̃ est rectitudo voluntatis ꝓpter se seruata. D Vere hec est iusticie diffinitio quã querebã. M Vide tñ ne forte aliquid in ea debeat corrigi. D Ego nihil in ea corrigendũ video. M Nec ego: Nulla namq3 iusticia est: que nõ est rectitudo: nec alia q̃3 rectitudo voluntatis iusticia dicit̃ ꝑ se. Dicit̃ eñ rectitudo actiõis iusticia: s3 nõ nisi cũ iusta volũtate fit actio. Rectitudo aũt volũtatis etiã si impossibile sit fieri q̃d recte volumus: tamẽ nequaq̃3 amittit nomẽ iusticie. Q̃d autem seruata dicit̃: forte dicet aliquis: si rectitudo volũtatis nõ nisi cum seruat̃ dicẽda ẽ iusticia: nõ mox vt habet̃ est iusticia: sed nec accipimus iusticiã cum illam accipimus: sed nos seruando facimus eam iusticiã esse. Nam prius accepimus illam et habemus q̃3 seruemus. Non eñ ideo illam accipimus: nec idcirco illã ꝑmitus habemꝰ: qꝛ seruamꝰ: sed illã incipimus ideo seruare: qꝛ acci-

pimus ꝛ habem⁹. Sed ad hoc respō/dere nos possumus: q꞉ simul accipi/m⁹ illā ꝛ velle ꝛ habere. Nō enī illā habemus nisi volendo: etsi eā volu/mus: hoc ipso solo eā habem⁹. Sicut aūt illā simul habemus ꝛ volumus: ita illā simul volum⁹ ꝛ seruam⁹: qm̄ sicut eam non seruamus nisi cū illam volumus: sic non est quādo eā veli/mus ꝛ nō seruem⁹: sed q̄diu eā vo/lumus: seruam⁹: ꝛ donec seruamus: volumus. Qm̄ ergo eodem tempore cōtingit nobis illā ꝛ velle ꝛ habere: nec diuerso tpe in nobis sunt ꝛ velle ꝛ seruare: eā ex necessitate simul acci/pimus ꝛ habere illam ꝛ seruare: ꝛ sic q̄diu habemus seruam⁹: nec vlla ex his generaꝛ incōuenientia. Quippe sicut eiusdē rectitudinis acceptio na/tura pꝰus est q̄ habere aut velle illā: quoniā habere illam: aut velle nō est causa acceptionis: sed acceptio facit velle illam ꝛ habere. Simul em̄ inci/pimus illā ꝛ accipere ꝛ hr̄e ꝛ velle: ꝛ tamē simul sunt tpe acceptio ꝛ ha/bere ꝛ velle: ꝛ mox vt est accepta: est habita: ꝛ volum⁹ eam ita habere seu velle illā: q̄uis natura prius sint q̄ seruare illā: simul tamē sunt tēpore. Quare a quo simul accipimus ꝛ ha/bere ꝛ velle ꝛ seruare volūtatis recti tudinē: ab illo accipimus iusticiam: ꝛ mox vt volumus ꝛ habemus ean/dem rectitudinē voluntatis: iusticia dicenda est. Qđ ꝟo addidimus: ꝓ/pter se: ita necessariū est vt nullo mō eadē rectitudo nisi ꝓpter se seruata iusticia sit. D Nihil possum co/gitare contra. M Videꝛ tibi ꝙ ista diffinitio possit aptari summe iu/sticie: ſm qđ de re loqui possumus: de qua nihil aut vix proprie aliquid potest dici? D Licꝫ non sit ibi aliud volūtas: aliud rectitudo: tamē sicut dicimus: potestatē diuinitatis: aut diuinā potestatē siue potentē di/uinitatē: cū in diuinitate nō sit aliud potestas q̄ diuinitas: ita non incon/uenienter dicimus ibi rectitudinē vo luntatis: aut voluntariā rectitudinē seu rectā voluntatē. Si ꝟo illā recti/tudinē dicimus ꝓpter se seruari: de nulla alia rectitudine tam cōuenien/ter dici posse videtur. Sicut enī non aliud illam sed ipsa se seruat: nec per aliud sed per se: ita non ꝓpter aliud sed propter se. M Indubitāter itaq꞉ possumus dicere: quia iusticia ē rectitudo voluntatis: que rectitudo ꝓpter se seruaꝛ. Et quoniā verbi qđ hic dico: seruaꝛ: nō habem⁹ pticipiū passiuuꝫ p̄sentis temporis: ꝓ p̄senti possum⁹ vti passiuo p̄terito pticipio eiusdē verbi. D Hunc vsum ha/bem⁹ notissimū: vt p̄teritis pticipijs passiuis vtamur ꝓ p̄sentib⁹: q̄ latini/tas nō habet: sicut non habet p̄terita pticipia a verbis actiuis ꝛ neutris: ꝛ ꝓ p̄teritis que nō habet vtiꝛ p̄senti/bus: vt si dicaꝛ de aliquo: hic qđ stu/dens ꝛ legens didicit: nō nisi coactus docet: id est qđ dum studuit ꝛ legit: didicit: non nisi cum cogitur docet. M Bene ergo diximus iusticiā esse rectitudinē volūtatis seruatā ꝓpter se: id est q̄ seruaꝛ ꝓpter se. Et hinc est ꝙ iusti dicunꝛ aliq̄n recti corde: id ē recti voluntate: aliq̄n recti sine adie/ctione cordis: qm̄ nullus ali⁹ intelli/giꝛ rectus nisi ille q̄ rectā habet vo/lūtatem: vt est illud: Gloriami oms̄ recti corde. Et illud: Videbūt recti ꝛ letabunꝛ. D Satis fecisti etiam p̄us de diffinitione iusticie: transea/mus ad alia.

Ps̄.31.
Ps̄.106

Q vna sit veritas in om/nibus veris: Ca. XIIII. M

r Edeamus ad rectitudinē seu veritatē: quib⁹ duob⁹ nomi/nibus: qm̄ de rectitudine mē te sola pceptibili loq̄mur: vna res si/gnificaꝛ: q gen⁹ est iusticie: ꝛ q̄ram⁹ an sit vna sola veritas in omib⁹ istis in quib⁹ veritatē dicimus esse: an ita sint veritates plures: sicut plura sūt in quibus constat esse veritatē. D Hoc multū nosse desidero. M Cō stat: q꞉ in quacūq꞉ re sit veritas: non ē aliud q̄ rectitudo. D Nō hinc dubito. M Si ḡ plures sūt veri tates ſm plures res: plures q꞉ sint re/

ctitudines. D Hoc q̃z nõ minus
certũ est. M Si ſm diuersitates
rerũ: necesse est eẽ diuersas rectitudi/
nes: vtiq̃ ſm res ip̃as habẽt esse suũ
eedẽ rectitudines: ⁊ sic res ipse i q̃b⁹
sunt variant̃: sic q̃z rectitudines va/
rias esse necesse est. D In vna re
in qua rectitudinẽ esse dicim⁹ ostẽde
q̃d in ceteris intelligã. M Dico
q̃ si rectitudo significatiõis ideo est
alia q̃ volũtatis rectitudo: q̃ ista in
volũtate: illa in significatiõe est: ha/
bet suũ esse rectitudo ꝓpter significa
tionẽ: ⁊ ſm eã mutat̃. D Ita est:
Cũ eñ significat̃ esse q̃d ẽ: aut nõ eẽ
q̃d est: recta significatio est: ⁊ cõstat
esse rectitudinẽ sine q̃ significatio re/
cta neq̃t esse. Si vo significet̃ esse q̃d
non est: aut nõ esse q̃d est: aut si nihil
oĩno significet̃: nulla erit rectitudo
significatiõis q̃ nõ nisi i significatiõe
est. Quaꝓpt̃ p significatõez habet
esse: ⁊ p eã mutat̃ ei⁹ rectitudo: quẽ/
admodũ color p corpus habet esse ⁊
nõ esse. Existente naq̃ corpe colorẽ
eius necesse ẽ esse: ⁊ peunte corpe co/
lorem eius manere impossibile est.
M Nõ silr̃ se hz color ad corp⁹ vt
rectitudo ad siltudinẽ significatio/
nũ. D Ostẽde dissimilitudinẽ.
M Si null⁹ aliquo significare ve/
lit signo q̃d significãdũ est: erit vlla
p signa significatio? D Nulla.
M An ideo nõ erit rectũ vt signi/
cet̃ q̃d significari debet? D Nõ
idcirco min⁹ erit rectũ: aut min⁹ h̃ exi
get rectitudo. M Ergo nõ existẽ
te significatiõe: nõ perit rectitudo q̃
rectũ est: ⁊ q̃ exigit̃ vt q̃d significãdũ
est significetur. D Si interijsset
non esset rectum hoc: nec ip̃a hoc exi/
geret. M Putasne cũ significat̃
q̃d significari debet: significatiõz tũc
rectã esse ꝓpter hãc: ⁊ ſm hãc ipsam
rectitudinẽ? D Jmmo nõ possũ
aliter cogitare. Si eñ alia rectitudi/
ne recta esset significatio: peunte ista
nihil ꝓhibet rectã esse significatõez.
Sed nl̃la ẽ recta significatio q̃ signi/
ficat q̃d nõ ẽ rectũ significari: aut q̃d
nõ exigit rectitudo. M Nl̃la igit̃
significatio est recta alia rectitudine
q̃ illa q̃ pmanet pereũte significati/
one. D Palã ẽ. M An itaq̃
nõ vides: q̃ nõ ideo ẽ rectitudo i si/
gnificatiõe: q̃ tũc incipit eẽ cũ signi/
ficat̃ esse quod est vel non esse quod
non est. Sed quia significatio tũc fit
ſm rectitudinẽ que semp est: nec ob
hoc abest a significatione: q̃ perit cũ
nõ sic debet: aut cũ nl̃la sit significa/
tio: ſ q̃m tũc significatio deficit a nõ
deficiẽte rectitudine. D Sic vi/
deo vt nõ possim ñ videre. M Re
ctitudo ḡ q̃ significatio recta dĩ non
habet esse ⁊ nõ esse: aut aliquẽ motũ
p significationẽ quõcũq̃ moueat̃ ip̃a
significatio. D Nihil nihil iã cla/
ri⁹. M Potesne ꝓbare colorẽ silr̃
se hr̃e ad corpus: quomõ rectitudo se
hz ad significatiõz? D Prõptior
nũc sum ꝓbare: q̃ valde dissimilit̃.
M Puto q̃ iã tibi notũ ẽ: q̃d de
volũtate ⁊ ei⁹ rectitudine: ⁊ de alijs
q̃ rectitudinẽ hr̃e debẽt sentiẽdũ sit.
D Oĩno video hac ip̃a rõne ꝓbari
quoq̃ mõ ip̃a sit: rectitudinẽ ĩmobi/
lẽ pmanere. M Quid itaq̃ ↄseq̃
existimas de ip̃is rectitudinib⁹. Sũt
alie ab inuicẽ: aut ẽ vna ⁊ eadẽ oĩm
rectitudo. D Supra cõcessũ ẽ: q̃
si ideo sũt plr̃es rectitudines: q̃m plr̃es
sũt res in q̃b⁹ ↄsiderãt̃: necesse ẽ eas
existere ⁊ variari ſm res ip̃as: q̃d ne/
quaq̃ fieri demõstratũ ẽ. Quapro/
pter nõ ideo sũt plr̃es rectitudines: q̃
plures sũt res in q̃b⁹ sũt. M An
hẽs aliquã aliã rõnẽ cur tibi plr̃es eẽ
videãt̃: ꝓter ip̃az rerũ plr̃alitatẽ? D
Sic istã nullã esse cogsco: ita nullã
aliã ĩueniri posse ↄsidero. M Una
igit̃ ⁊ eadem est oĩm rectitudo. D
Sic me fateri necesse est. M Am/
pli⁹: Si rectitudo nõ ẽ in reb⁹ illis q̃
debẽt rectitudinẽ: nisi cũ sint ſm q̃d
debẽt: ⁊ h̃ solũ ẽ ill' rectas eẽ: manife/
stũ ẽ eaꝝ oĩm vnã solã eẽ rectitudinẽ.
D Nõ põt negari. M Una igit̃ i
oĩb⁹ illis ẽ veritas. D Et h̃ negari
impossibile ẽ. Sed tñ ostẽde mihi cur

dicimus huius vel illius rei veritatē velut ad distinguēdas veritatis differentias: si nullā ab ipsis rebꝰ assumūt diuersitatē. Multi nāq; vix cōcedēt nullā esse differētiā inter veritatē volūtatis: ⁊ eā que dicit̄ actionis: aut alicuiꝰ alioꝝ. M Impropꝛie huiꝰ vel illius rei esse dicit̄: qm̄ illa nō in ipsis rebus: aut ex ipis: aut p ipsas in quibꝰ esse dicit̄ habet suū esse: sed cū res ipse sm̄ illā sunt que semp p̄sto est his q̄ sunt sicut debent: tūc dicit̄ huiꝰ vel illiꝰ rei veritas: vt veritas vocis: actiōis: volūtatis: quēadmodū dicit̄ tempꝰ huiꝰ vel illiꝰ rei: cum vnū ⁊ idem sit tempꝰ omniū: q̄ sunt in eodem tpe simul: etsi nō esset hec vel illa res: non minus esset idem tempꝰ. Nō eñ dicit̄ ideo tempꝰ huiꝰ vel illius rei: qꝛ tempꝰ est in ipsis rebus: sed qꝛ ipse sunt i tpe. Et sicut tēpus p se consideratū non dicit̄ tempꝰ alicuiꝰ: sed cū res que in illo sunt cōsideramus: dicimus tempus huiꝰ vel illius rei: ita summa veritas p se subsistens nullius rei est: sed cū aliquid sm̄ illā est: tūc eius dicit̄ veritas vel rectitudo.

Beati Anselmi dialogus de veritate explicit.

Capituloꝝ libꝛi de similitudinibꝰ beati Anselmi Cātuariēsis archiepiscopi annotatio.

Capituloꝝ annotatio.

Eiusdē beati Anselmi ar/chiepiscopi Cantuariensis liber de silitudinib⁹ incipit.

De diuisione volūtatis: Capitulū. I.

Volūtas tripliciter intelligit̄. Volūtas etenī di/cit̄ illud aīe instru/mentū: quo vult: et affectio eiusdē instrumenti. Affectio vo est affectio instrumenti volendi. Hec voluntas que dicit̄ affectio: est ad temp⁹ quasi sopita: qz est eoꝝ que mens nō memorat: sed moꝝ vt ea re/colit etiā instrumentū volēdi appe/tit. Itē volūtas dicit̄ velle vel vsus ipsius instrumenti.

De similitudine int̄ mulierē et vo/luntatē: Capi. ii.

Voluntas itaqꝫ illa que est in/strumentū volēdi: sic est inter deum et diabolū: quomodo mulier inter suum legitimū virum: et aliquē adulterū. Vir eni pcipit vt si/bi soli cōiūgat̄: adulter vo psuadet vt et sibi copulet̄. Si itaqꝫ se soli le/gitimo viro coniūgat: legitima est: et ipa filios legitimos generat. Si autē adultero se iunxerit: adultera est: et ipsa filios adulterinos parit. Sic & deus imperat voluntati: vt societur ipsi soli: diabolus vo ex altera parte suggerit: vt cōiungat̄ et sibi. Si itaqꝫ se soli deo cōiunxerit: id est spiritus/sancti suggestionē velut semen bonū receperit: fit eius coniunx legitima: filiosqꝫ legitimos generat: id est vir/tutes et opera bona: Mox eni ad im/perium eius aperiunt̄ omnes anime et corporis sensus ad implendum qd pcepit deus.

De sensibus anime: Ca. iii.

Ipsa nāqꝫ aperit̄ ad virtutū affectionē et ad volēdū optā/da: memoria vo ad memorā/dū memorāda: cogitatio ad cogitā/dum cogitanda: intellectus ad discer/nendū qd sit volendū vel memorā/dum siue cogitandū. Animus quoqꝫ ad charitatē erigit̄: ad hūilitatē dis/ponit̄: ad patiētiā roborat̄: ad alias virtutes generandas aperit̄.

De sensibus corporis: Ca. iiii.

Similiter et corpis sensus ape/riunt̄ ad imperiū eius: vide/licet visus ad recte videndū: auditus ad audiendū dei verba: gu/stus ad gustāda: odorat⁹ ad odorā/da: tactus ad tangēda: Oculi quoqꝫ ad vigilādū et plorādū: Os ad veꝝ loquēdū: Manus ad recte opandū: Pedes ad ambulandū quo debent. Sicqꝫ vna sola voluntas: postqꝫ dei volūtati est iuncta: tot virtutes ge/nerat et opera bona.

De obedientia: Ca. v.

Huius autē volūtatis affectio siue vsus: obediēs volūtas vl obediētia dicit̄: qz dei volū/tati obediēs eā habet aduocatā: si q̄/rat̄ cur hoc vel illud velit. Qz si hec voluntas que dicit̄ instrumentū vo/lendi diabolo se iūxerit: eius recipi/endo suggestionē: velut inordinatuꝫ semen adultera mater effecta: filios adulterinos: id est vitia et opa mala generat: Vniuersos eni hoīs sensus claudēs ad ea q̄ pcipit de⁹: pādit ad ea q̄ iubet diabol⁹: ipa nāqꝫ pus ape rit̄ ad affectioꝫ vitioꝝ et ad ea volē/dum: ac deinde homīs sensus aperit ad ipsa ppetrandum.

De inobediētia et ppria volūtate: Ca. vi.

Huius vo affectio si/ue vsus: inobediēs voluntas vel iobediētia vl etiā ppria volūtas dicit̄. Propria qppe volū/tas est que dei voluntatē sibi aduo/catam habere nō potest: vt si querat̄

cur hoc vel illud velit: respõdere veraciter nõ valet: q꞉ ⁊ deꝰ vult vt hoc velit. Affectio aũt sine vsꝰ ille ex diabolica nascẽs suggestiõe: dei volũtatẽ sibi aduocatã nõ potest hr̃e: vtraq꞉ igit̃ volũtas ẽ ꝓpria. Vñ ꝓpria voluntas ꝙ q꞉ a dei volũtate porro ꝓuat̃: ob hoc ꝓpria recte noĩat̃. Hec aũt volũtas ꝓpria: sup̲bia ẽ illa quã
Ecci. 10. initiũ oĩs peccati scⁱptura nũcupat.

De superbia: Capi. vij.

f Sup̲bia ideo vocat̃: q꞉ supra q̃ debeat gradit̃. Superbia nãq꞉ supgressio dicit̃. Propⁱa itaq꞉ volũtas: q꞉ dei volũtati nõ subijcit̃: sed supra cã extollit̃: ob hoc recte superbia dicit̃: Ipsa q꞉ oĩs peccati ẽ initiũ: q꞉ ex ea nascit̃ omne pctm̃: Et qm̃ homo illã habet a se: nec voluntatẽ dei quã sequat̃ vult habere sup̲ se: ipsi deo aufert qđ ꝓprie ⁊ singulariter debet habere.

Q꞉ ꝓpria volũtas soli deo cõueniat: Capi. viij.

f Solus eñi deus quicq̃d vult: debet velle ꝓpria volũtate: ita vt aliã quã sequat̃ nõ habeat supra se. Cũ igit̃ hõ vult aliq̃d ꝑ ꝓpriã volũtatẽ: deo aufert q̃si suã coronã. Sic eñi corona soli regi cõpetit: sic ꝓpria volũtas soli deo. Et sic regẽ aliquẽ inhonoraret q̃ suã coronam ei auferret: sic homo inhonorat deũ q̃ aufert ei ꝓprie volũtatis ꝓuilegiũ: habẽdo qđ ille debet hr̃e solũ. Sed sicut ꝓpria volũtas dei fons est ⁊ origo totiꝰ boni: ita ꝓpria volũtas hominis totiꝰ est exordiũ mali.

De similitudine inter ꝓpriã volũtatẽ ⁊ fontem: Capi. ix.

h Hec eñi est velut fons quidã: q̃ ĩ tria capita diuidit̃: ex quibꝰ riui diuisi et ĩnumerabiles deriuant̃: q̃ locis ĩ quibusdã abinuicẽ sep̲ant̃: aliq̃bꝰ vero duo ⁊ duo: vel plures pluribꝰ cõiungunt̃: Ita q꞉ ꝓpria volũtas in genera tria diuidit̃: e q̃bꝰ vitia diuersa ⁊ sine numero nascunt̃: que aliq̃ñ in homine sunt disiuncta: q̃ñq꞉ vero duo vel plura cõiuncta.

De tribus generibus ꝓprie volũtatis: Capi. x.

p Propria nãq꞉ volũtas aut est in delectatiõe: aut ĩ exaltatione: aut curiositate.

De generibꝰ delectatiõis: Ca. xj.

d Delectationis genera sunt duo ꝓncipalia: vnũ exteriꝰ ĩ q̃nq꞉ corporis sensibꝰ: aliud interiꝰ ĩ anime affectionibus.

De quinq꞉ corporis sensibꝰ: Ca. xij.

f Sunt aũt corporis sensꝰ: visus: auditꝰ: gustus: odoratꝰ: ⁊ tactus: q̃ ideo sensus dicunt̃: q꞉ ꝑ eos exteriora sentiũt̃. Per visũ eñi forme ⁊ colores: ꝑ auditũ soni: ꝑ gustũ sapores: ꝑ olfactũ odores: per tactũ dura vel mollia: calida vel frigida: aspera vel lenia: grauia vel leuia sentiunt̃. Horum autẽ sensuum delectatio rarius est bona: sepius vero mala. Bona eteñi est cũ dei volũtatem sibi aduocatã habet: mala vero cũ eã sibi aduocatã habere nõ pot̃.

De generibus delectatiõis male: Capitulũ. xiij.

h Huius aũt delectationis male genera sunt triginta ⁊ vnũ: e quibꝰ quiq꞉ sunt simplicia: decẽ duplicia: alia decẽ triplicia: q̃nq꞉ q̃drupIicia: vnũ vero ex q̃nq꞉ ꝑtibꝰ cõstat.

De quiq꞉ simplicibꝰ generibꝰ: Ca. xiiij.

q Quinq꞉ itaq꞉ sũt simplicia: q꞉ plerũq꞉ delectatur ꝑ se vnusq̃sq꞉ q̃nq꞉ sensuũ. Aliq̃ñ eñi solus vane delectat̃ visus: vt ĩ cõspiciendo equos certatim cõcurrere: aut accipitres volãtes alias aues capere. Aliq̃ñ solus auditus: vt cũ hominẽ delectat ad aurẽ suã diu nolã ꝑcutere: q꞉ eam audit dulciter sonare. Aliq̃ñ solus gustus: vt in comedendo mel ĩmoderate: nõ tamẽ visu delectabile. Aliq̃ñ solus olfactus: vt cum aliquis defert feniculũ naribus suis suspẽsum vt sibi suauit̃ redoleat. Aliq̃ñ solus tactus: vt cum aliquem ĩmoderate refectũ ꝯtrectare oblectat ventrẽ suum.

De decẽ duplicibus: Ca. xv.

Ecē ꝺo sunt duplicia: qꝛ ple/
rumqꝫ delectant̄ simul duo ⁊
duo iidē sensus. Aliqn̄ em̄ cō
delectāt̄ visus ⁊ auditꝰ: vt cū nimis
delectādo canes bestias inseq̄ videt̄:
⁊ clamare post ip̄as audiunt̄. Aliqn̄
visus ⁊ gustus: vt cū magna delecta/
tione vinū limpidissimū cōspicit̄ sa/
phyrino cypho ⁊ bibitur. Aliqn̄ vi/
sus ⁊ olfactus: vt in vidēdo simul et
olfaciēdo nimis rubentes rosas. Ali/
qn̄ visus ⁊ tactus: vt in cōspiciēdo ⁊
cōplanando aliquē muricipē albū.
Aliqn̄ auditꝰ ⁊ gustus: vt cū aliquē
sic bibere delectat vt inter labia sua
sonitū quēdā pitissando faciat. Ali/
quādo auditꝰ ⁊ olfactus: vt cum ali/
quē bibēdi auiditate delectat auscul/
tare mustū ebulliens applicata aure:
⁊ eius odorē naribus attrahere. Ali/
quādo auditꝰ ⁊ tactus: vt cū aliquē
nimis delectat citharā resonantē au/
dire: ⁊ eādem ꝑcutiēdo tangere. Ali/
quādo gustus ⁊ olfactus: vt cū im/
moderate edunt̄ galline: piꝑe ⁊ cimi/
no diligēter cōdite. Aliquādo gustꝰ
⁊ tactus: vt cum gulositate mādunt̄
ficus mature: dulces ad edendum: ⁊
lenes ⁊ molles ad tangendū. Aliqn̄
olfactꝰ ⁊ tactus: vt cum vngento bn̄
olenti quis vngitur.

De decem triplicibus: Ca. xvi.

Ecem quoqꝫ sunt triplicia: qꝛ
sepe terni ⁊ terni delectantur
corporis sensus supra dicti.
Aliquādo enim condelectant̄ visus
auditus ⁊ gustus: vt cum nimis aui/
de collyride edūtur: que quasi nix cā/
dide vident̄: sponteqꝫ manibꝰ ⁊ den/
tibus sic atterūtur vt resonare audiā/
tur. Aliquādo visus auditus ⁊ olfa/
ctus: vt cum aliquis in horto residet:
virides herbas aspiciat: fabulas au/
diat: flores olfaciat. Aliquando vi/
sus auditus ⁊ tactus: vt cum mulier
speciosa delectatiōis causa conspicit̄:
luxuriosa loqui audit̄: sed interea tā/
git̄. Aliqn̄ visus: gustus ⁊ olfactus:
vt cū aliquē delectat inspicere vinū
herbis ꝯfectū scintillare. bibere ⁊ ol/
facere. Aliqn̄ visus gustus ⁊ tactus:
vt cū aliq̄s ē saturatꝰ racemis: vineā
tn̄ deambulat: vt q̄ꝫ pulcre ī ea race/
mi depēdeāt videat: ⁊ hos atqꝫ illos
cōtrectās degustat. Aliqn̄ visus: ol/
factus ⁊ tactus: vt cū diu nimis lilia
ꝯspicit: olfacit ⁊ tangit. Aliqn̄ audi/
tus: gustꝰ ⁊ olfactꝰ: vt cū diuites de/
lectat ceruos in syluis clamātes au/
dire: quorū dā iā captoꝝ carnes piꝑe
cōditas interim edere. Aliqn̄ audi/
tus: gustꝰ ⁊ tactus: vt cū aliq̄s ī bal/
neo residens fabulas audit: edit ⁊ bi/
bit: aque teporē circūquaqꝫ tangit.
Aliqn̄ auditꝰ: olfactꝰ ⁊ tactus: vt cū
aliq̄s cātilenas audit dū ī lecto mol/
libꝰ strato q̄escit: vbi ⁊ herbas vndi/
qꝫ sꝑsas olfacit. Aliqn̄ gustꝰ: olfactꝰ
⁊ tactꝰ: vt cū nocte mādūt̄ īmodera/
te poma sapida odorifera ⁊ mollia.

De q̄nqꝫ q̄druplicibꝰ: Ca. xvii.

Uinqꝫ ꝺo q̄druplicia sunt: qꝛ
plerūqꝫ sil' q̄terni ⁊ q̄terni de/
lectant̄. Aliqn̄ em̄ delectāt̄ sil'
visus: gustꝰ: auditꝰ ⁊ olfactꝰ: vt cū in
nuptijs ludi videt̄: cātilene audiūt̄:
cibi ⁊ potus delitiosi sumunt̄: eorūqꝫ
odor sentit̄. Aliqn̄ auditꝰ: gustꝰ: olfa
ctus ⁊ tactꝰ: vt cū ī nocte nihil ibi vi/
detur q̄ delectat̄ visus: sed cū auditu:
gustu ⁊ olfactu delectatur: tactus vt
cum sponsus sponsam amplexat̄: aut
aliud ab alio libidinose tangit̄. Ali/
qn̄ gustꝰ: olfactꝰ: tactus ⁊ visus: vt cū
ibi nihil delectabile auditui audit̄: s̄
assunt alia q̄bꝰ ceteri sensus q̄sqꝫ suo
mō delectat̄. Aliqn̄ olfactus: tactꝰ:
visus ⁊ auditꝰ: vt cū ibi nihil gustat̄
s̄ flores illic asꝑsos delectat conuiuas
olfacere: tāgere: īspicere: diu̇sos mu/
sicoꝝ sonos auscultare. Aliqn̄ tactus
visus auditꝰ ⁊ gustus: vt cū nihil ha/
bet homo q̄ delectet̄ olfactus: s̄ talia
q̄bꝰ ceteri q̄ttuor sensus cōdelectēt̄.

De vltimo genere delectationis
male: Capi. xviii.

Nū aūt ex q̄nqꝫ ꝑtibꝰ ꝯstat:
qꝛ qn̄qꝫ delectant̄ sil' his oēs
corpoꝝ sensus. Aliqn̄ em̄ de/
lectat hoīez domū interiꝰ ornatā cō/

ſpicere:ebꝛios ĩ ea decãtãtes audire:
ibidẽ ⁊ vinũ de coꝛnibꝰ deauratꝪ po
tare:⁊ floꝛes ꝑ domũ diſꝑſos olface/
re:ip̃os vꝪ coꝛnua aurea vꝪ alia tactu
delectabilia ↄtrectare. Trigĩta itaq̃
⁊ vnũ genera ſꝫ delectatõis ad q̃nq̃
coꝛꝑis ſenſus ꝑtinẽtia:q̃ his triginta
⁊ vno delectanꝫ modis:ex q̃bꝰ dupli
cia ſimplicibꝰ ſꝫ ꝑeioꝛa:duplicibꝰ tri
plicia:triplicibꝰ q̃druplicia:q̃drupli
bus illud qꝺ ex quinq̃ ꝑtibꝰ conſtat.
Quãto em̃ plꝛes ſenſus ĩ delectatiõe
ſocianꝫ: tãto ip̃a delectatio peioꝛaꝫ.
Attamẽ aliq̃ñ peioꝛ eſt vniꝰ q̃ȝ oĩm
ſimul delectatio.

De detractione: Ca.xix.

g Rauiꝰ ẽ em̃ detractiõez libẽ/
ter audire:q̃ȝ floꝛes pulchꝛos
aſpicere:tãgere:olfacere:inꝫ/
ea bibere ſemel aut bis plꝰ q̃ȝ ẽ nccẽ:
aliqꝺ ocioſũ ꝟbũ audire. Sed ĩ eo/
dẽ ꝑibꝰ ve peccatꝪ peiꝰ ẽ plꝛes q̃ȝ pau/
cioꝛes ſenſus delectari:Peiꝰ ẽ em̃ de/
lectari viſu ⁊ auditu inhoneſti loci:q̃ȝ
viſu tm̃:aut auditu tm̃. Itẽ peius eſt
ĩmoderate delectari guſtu ⁊ olfactu
potꝰ cõfecti: q̃ȝ tm̃ guſtu:aut tm̃ olfa
ctu alicuiꝰ delicioſi cibi. Itaq̃ ex iſtiſ
triginta ⁊ vno generibꝰ delectatiõis:
alia ſꝫ mala:alia peioꝛa. Mala ĩ q̃bꝰ
paucioꝛes delectãꝫ ſenſus:aut ſi fue/
rint plꝛes oblectanꝫ ĩ levioꝛibꝰ. Pe/
ioꝛa ĩ q̃bꝰ delectanꝫ plꝛes:aut ſi fuerĩt
paucioꝛes: in gravioꝛibꝰ delectanꝫ.
Tot igiꝫ ⁊ talia ſunt genera delecta/
tiõis q̃ delectãꝫ q̃nq̃ ſenſus coꝛꝑis.

De anime delectatiõe: Ca.xx.

i Llius ꝟo q̃ delectaꝫ aĩa: ge/
nera ſũt mꝪto plura. Quicq̃d
em̃ exterioꝛes ſenſus ſentiũt:
ſentiendo aĩe innuũt:q̃le ſit illud qꝺ
ſentiũt: vt q̃ q̃litatẽ rei rep̃ſentauerĩt
ſibi: ⁊ qꝺ ſentiebãt ſentire omiſerint:
delectat aĩaȝ idem cogitare: ⁊ totidẽ
modis q̃t ſibi ſenſus rep̃ñtauere. Sic
em̃ ſenſus ſinglꝪos aut binos: aut ter/
nos:aut q̃ternos: aut ſiꝪ oẽs delectat
illud vel illud ſentire ⁊ aĩe rep̃ſenta/
re:ita ⁊ aĩaȝ delectat cogitare: qꝛ ſen
ſus eiſdẽ modis illud vel illud ſenſe/
rũt:ſentiẽdoq̃ ſibi rep̃ñtauerũt:illud
q̃ȝ qꝺ ſibi ſenſꝰ nunq̃ȝ rep̃ſentauerñt
quia nunq̃ȝ ſenſerunt ſed ſi ſenſiſſent
rep̃ſentare poſſent. Tot modis dele/
ctat animã cogitare quot ſibi ſenſus
valerẽt rep̃ñtare. Nunq̃ȝ enim viſus
rep̃ñtauit ei domũ aureã totã: qꝛ nõ
vidit:nec auditꝰ ſonũ toto mõo diffu
ſũ:qꝛ nõ audivit: Nec guſtꝰ panẽ mel
le dulcioꝛẽ: qꝛ nõ guſtauit: Nec olfa
ctus vinũ balſamo fragrãtiꝰ: qꝛ non
olfecit. Nec tactꝰ indumẽta lanea li/
neis lenioꝛa:quia nõ tetigit:nec alia
mꝪta ei rep̃ñtauerũt ſenſus:qꝛ nõ ſen
ſerũt:ſꝫ ſi ſenſiſſẽt:rep̃ñtare poſſẽt. Et
tñ aut hꝫ aut alia hmõi inania eã ima
giari delectat:aut ſi ſenſꝰ ſenſiſſẽt:ei/
q̃ ſinglꝪi aut bini:aut ꝫni: aut q̃terni:
aut ſiꝪ oẽs rep̃ñtaſſẽt. Sũt ⁊ alia dele
ctatiõis aĩe genera: q̃ nec ſenſꝰ valẽt
illi rep̃ñtare:nec ip̃a p̃t ꝑ imagiatiõȝ
cogitare: vt cũ ĩ ſuꝑbia delectaꝫ ſine
omĩ imaginatiõe. Hãc etenĩ ſenſus
nõ valẽt illi rep̃ñtare:qꝛ nec viſus p̃t
diſcernere vtrũ ſit alba vꝪ nigra:nec
auditꝰ an ſit ſonoꝛa aut rauca:nec gu
ſtꝰ an ſit dulcis vel amara:nec olfactꝰ
an ſit redolẽs aut fetida:nec tactꝰ an
ſit mollis vel dura:lenis vel aſꝑa:ca/
lida vꝪ frigida. Ipſa q̃ȝ aĩa nõ valet
imagiari: vtꝝ ſuꝑbia illa ſit talis aut
talis:qꝛ eſt ĩ exaltatiõe ſoliꝰ cogitati/
onis. MꝪto igiꝫ plꝛa genera ſũt dele/
ctatiõis qua aĩa delectaꝫ: q̃ȝ illiꝰ qua
q̃nq̃ coꝛꝑis ſenſus oblectãꝫ:qꝛ ⁊ ea/
dẽ delectat illã memoꝛare:q̃ illos ſen
tire: ⁊ totidẽ mõis q̃t ſibi rep̃ñtauere:
⁊ alia imagiari q̃ illi ſibi nõ rep̃ñtaue
rũt:qꝛ nunq̃ȝ ſenſerũt: ſꝫ ſi ſenſiſſent:
rep̃ñtare poſſẽt: ⁊ quedã cogitare:q̃
nec illi poſſunt ſentire:nec ipſa ꝑ ima
ginationẽ cogitare: ſed ſimpliciꝫ ſine
omni imaginatione.

De q̃ndecim generibꝰ exaltatiõis: Ca.xxi.

e Xaltatiõis aũt ge/
nera ſũt q̃ndecĩ: e q̃bꝰ q̃ttuoꝛ
ſũt ſimplicia: ſex duplicia:q̃t/
tuoꝛ triplicia:vnũ ꝟo quadruplex.

De q̃ttuoꝛ ſimplicibus: Ca.xxij.

q Uattuoꝛ itaq̃ ſũt ſimplicia:
qꝛ eſt exaltatio aliq̃ñ in ſola
opinione: vt ſi q̃s opineꝫ ſe eẽ

dignū pōtificatu:nec tamē velit fieri
epus. Aliqñ i sola volūtate: vt si ve/
lit fieri epus:nec tñ opinef se esse di/
gnū epatu. Aliqñ in sola locutiōe: vt
si iactet se eē dignū:nec tñ velit fieri:
sciēs se eē indignū. Aliqñ i solo ope:
vt si qs infim⁹ p ignorantiā assideat
iuxta regē.

De sex duplicibus: Ca.xxiij.

Sex ꝟo sunt duplicia:qz aliqñ
extollit hō i opiniōe sil' ꝛ vo/
lūtate: vt cū pōratu aliq̃ se eē
dignū existimat:et h̄ vult vt pōr fiat.
Aliqñ i opiniōe ꝛ locutiōe ꝛ nō i vo
lūtate: vt cū aliq̃s aliquā nō vult p̄/
lationē q̄ sibi offerf: ꝛ ex h̄ ipse se at/
tollēs:meliorē se alijs arbitraf:ꝛ in/
de se iactat ita tñ ne auertaf. Aliqñ
i opiniōe ꝛ ope: vt si aliq̃s se estimat
dignū sedere iux̄ epm:ꝛ alicubi p ig/
rantiā assideat iux̄ eū. Aliqñ i volū/
tate ꝛ locutōe:vt cū aliq̃s volēs epa
ri:iactat inde se eē dignū: licȝ se sciat
eē indignū. Aliqñ i volūtate ꝛ ope:
vt cū aliq̃s i ouinio vult residere i su
piori loco:ꝛ ibi se ingerit īuitāte nllo
q̄uis indignū se estimet loco tā alto.
Aliqñ i locutiōe ꝛ ope: vt cū p̄latus
aliq̃s aliquā i se fragilitatē videt:ob
quā si honeste posset ipaȝ p̄latōȝ de/
sereret:ꝛ tñ i ꝟbis ꝛ actib⁹ suis quā/
dā extollentiā ostentat:ne ipsaȝ eius
fragilitatē quis animaduertat.

De quattuor triplicib⁹: Ca.xxiiij.

Quattuor aūt sūt triplicia: qz
aliqñ delectaf hō in opiniōe
ꝛ volūtate ꝛ locutōe: vt cū di
gnū se p̄latōe estimat:ꝛ eā vult:ꝛ in/
de se iactat. Aliqñ in volūtate:locu/
tiōe ꝛ ope:vt cū ideo qz vult p̄latiōȝ
hr̄e: fingit verbo ꝛ ope ꝛ actu dignū
se esse:q̄uis sciat se indignū. Aliqñ i
locutiōe:ope ꝛ opinione: vt cū aliq̃s
licȝ iactet dignū se esse p̄latiōe: ꝛ ea
libēti⁹ agat q̄b⁹ dign⁹ videaf esse:ꝛ h̄
idē arbitref de se:nō vult tñ p̄latiōȝ
hr̄e vt sanctior iudicef esse. Aliqñ in
ope:opiniōe ꝛ volūtate: vt cū p̄lat⁹
subditos opprimit īmoderate vt suā
p̄lationē q̄ dignū se estimat eē:q̄diu
vult possidere:sine vllo obstaculo ha
bere possit.

De vno quadruplici: Ca.xxv.

Vnū est q̄druplex: qz plerūq̄
se hō attollit i opiniōe: volū/
tate:locutiōe ꝛ ope:vt cū lau
de dignū se estiat:ꝛ eā appetit:ꝛ ipe
se laudat:ꝛ q̄dā magna opef vt lau/
dē acq̄rat. Quīdeci itaq̄ sūt extol
lētie genera:q̄ttuor simplicia:q̄ sūt ma
la. Sex duplicia q̄ sūt peiora. Quat
tuor triplicia:q̄ sūt pessima. Vnū ꝟo
quadruplex q̄ ceteris oīb⁹ pei⁹ est.
Quāto eñ in plurib⁹ hō extollif:tā/
to excellētia ipa peioraf. Itē sciēdū
qz soli⁹ opis excellētia q̄ semp est per
ignorantiā est mala: Soli⁹ aūt locu/
tiōis peior:Soli⁹ ꝟo opiniōis pessi/
ma:Soli⁹ aūt volūtat[is] oīb⁹ alijs pe/
ior. Stultū ē eñ cū aliq̃ vilis psona p
igrantiā assidet iux̄ dignā: Sȝ stulti⁹
est cū inde se iactat dignā: Stultissi/
mū ꝟo cū huic se estimat dignā. Mul
to aūt stulti⁹ ē cū vult residere iux̄ eā:
cū sciat se inde eē indignā ea. Cōtra
eā extollētiā q̄ est i ope: ipse dñs ait:
Cū īuitat⁹ fueris ad nuptias: recūbe Luc.14.
i nouissimo loco. Cōtra eā ꝟo q̄ ē in
locutiōe: Salomon dicit: Laudet te pro॥.27.
alienū ꝛ nō os tuū. Cōtra eā q̄ est in
opinione ap̄lus ait: Noli altū sape:s Roma.11
time. Cōtra eā ꝟo q̄ est in volūtate:
dñs iterum dicit discipulis suis: Qui Mat.20.
voluerit inter vos p̄mus esse:erit ve/
ster seru⁹. Cōtra oīa ꝟo extollētie ge
nera itē ipe dicit: Oīs q̄ se exaltat:hu Luce.14
miliabif:ꝛ q̄ se hūiliat exaltabif.

De curiositate:ꝛ eius diuisione: Ca.xxvj.

Curiositas est stu/
diū pscrutandi ea q̄ scire nul/
la est vtilitas. Hui⁹ aūt sede/
cim sunt genera:e quib⁹ quinq̄ sunt
simplicia: Sex duplicia: Quattuor
triplicia: Vnū ꝟo quadruplex.

De quinq̄ simplicib⁹: Ca.xxvij.

Quinq̄ itaq̄ sūt simplicia: qz
aliqñ i sola cogitatiōe curio/
sitas ē:vt cū aliq̃s studiose co
gitat quō alteri⁹ secreta scire valeat.
Aliqñ in verbo:vt cum illud curiose

interrogat. Aliqñ in actu: vt cũ circa
illũ deambulat: q̃si aliq̃d q̄rat: si for/
te qđ q̄rit indicio aliq̄ cogñscere va/
leat. Aliqñ in visu: vt cũ sollicite cõ/
siderat q̃ ille intẽdat: q̃d agat: quõ se/
dendo: stãdo. ambulãdo: vel aliquo
alio mõ se habeat. Aliqñ in auditu:
vt cũ intẽte auscultat q̃d ille de alio:
aut alius de illo dicat.

De sex duplicibus: Ca. xxviij.

s Ex ꝟo sunt duplicia: qꝛ aliqñ
in verbo ⁊ actu: vt cũ eũ ami/
cabiliter alloquit̃: ⁊ interim
ei aliq̃d opat̃: vt cũ sermonibꝰ blan/
dis: cũ s̃uitio qđ ei facit extorq̄at ab
eo qđ querit. Aliqñ in verbo ⁊ visu:
vt cũ aliũ rogat vt eũ secũ aspiciat di
cẽs: Putas ne iste ita vel ita ageret:
nisi talis vel talis esset? Aliqñ ĩ ꝟbo
⁊ auditu: vt cũ ꝓpe illũ residet ⁊ ad
aliũ loq̃t̃ q̃ ex alia pte sedet: tamẽ at
tẽte auscultat q̃d ille posterius dicat.
Aliqñ ĩ actu ⁊ visu: vt cũ aliq̃d agit
ne aĩaduertat̃ dũ eũ aspicit s; credat̃
sp intẽdere opi qđ facit. Aliqñ ĩ actu
⁊ auditu: vt cũ ante eũ vadit ⁊ venit
auscultare ea q̄ dicit. Aliqñ in visu ⁊
auditu: vt cũ curiose q̄ agit ꝯsiderat:
⁊ studiose q̄ dicit auscultat vt ꝑ hoc
secreta q̄ querit agnoscat.

De quattuoꝛ triplicibꝰ: Ca. xxix.

q Quattuoꝛ autẽ sunt triplicia:
qꝛ aliqñ est ĩ verbo actu ⁊ vi
su: vt cũ aliq̃s enumerat ⁊ mẽ
surat ⁊ considerat quantũ sol vel lu/
na distẽt a terra: vl' q̄ꝫ magna sint ip̄a
lumĩaria. Aliqñ ĩ actu visu ⁊ auditu:
vt cũ aliq̃s se occultat causa vidẽdi
⁊ audiendi alioꝝ secreta. Aliqñ ĩ vi/
su: auditu ⁊ ꝟbo: vt cũ aliq̃s iux̃ vias
residet vt videat transeũtes: audiat
⁊ ĩterroget rumoꝛes. Aliqñ in audi/
tu: ꝟbo ⁊ actu: vt cũ eã audiẽdi ⁊ in/
terrogãdi futura: demõibꝰ sacrificat.

De vno quadruplici: Ca. xxx.

v Vnum ꝟo est quadruplex: qꝛ
aliqñ est ĩ visu: auditu: verbo
⁊ actu: vt cũ aliq̃s intuet̃ et
auscultat q̃sdã q̃s cõsiliari ꝯspicit: ⁊
de q̃bꝰ suspicat̃ aliq̃d mali: vt ⁊ cõsi
lium eoꝝ quoq̃ mõ agnoscere possit:
accedẽs ad eos q̄rit an viderint ali/
quid qđ se circa eos ꝑdidisse fingit:
⁊ interea inspiciẽdo ⁊ auscultãdo cir
ca eos querit qđ nusq̄ꝫ ꝑdidit.

De generibꝰ curiositatis: Ca. xxxj.

l Tẽ curiositatis genera sũt. xx.
et. viij. e q̃bꝰ tria sũt simplicia:
nouẽ duplicia: decẽ triplicia:
quĩq̄ꝫ quadruplicia: vnũ ꝟo ex q̃nq̄ꝫ
partibus cõstat.

De tribus simplicibꝰ: Ca. xxxij.

t Tria sunt simplicia. Quia ali/
qñ curiositas est ĩ solo gustu:
vt cũ defert̃ piscis alicui pisa
comedẽti: ⁊ ꝑus q̄ꝫ ipsa cõsumpserit:
degustat cuius saporis sit piscis. Ali/
qñ in olfactu: vt cũ eum naso suo ap/
ponit vt sciat cuiꝰ odoꝛis sit. Aliqñ ĩ
tactu: vt cũ aliq̃s pannũ nouũ vidẽs
cõtrectat: solũmodo vt sciat vtrũ sit
asꝑ vel lenis: an grossus siue subtilis.

De nouẽ duplicibꝰ: Ca. xxxiij.

n Nouẽ ꝟo sunt duplicia: qꝛ ali/
qñ est ĩ gustu ⁊ visu: vt cũ q̃s
degustat ferculũ sibi apposi/
tũ anteq̄ꝫ ꝯsumpserit ꝑmũ: ⁊ interim
ꝯsiderat si is q̃ residet iuxta eũ meliꝰ
habeat ferculũ. Aliqñ in gustu ⁊ ver
bo: vt cũ illud degustat: ⁊ an pipere
cõditũ sit interrogat. Aliqñ in gustu
et olfactu: vt cum degustat et olfacit.
Aliquando in gustu et tactu: vt cum
gustu scire querit an sit sapidum: ⁊
tactu an sit calidũ: frigidũ vel tepi/
dũ. Aliqñ ĩ olfactu ⁊ visu: vt cũ ali/
q̃s dũ legit herbã iuxta se incognitã
inuenit: ⁊ a legẽdo cessans eam naso
suo apponens olfacit: diuq̄ꝫ intuens
eã studet agnoscere q̄ sit. Aliqñ ĩ ol/
factu ⁊ verbo: vt cũ eã olfaciẽs q̄rit
ab alio q̄ sit. Aliqñ ĩ olfactu ⁊ tactu:
vt cũ eam olfacit ⁊ cõtrectat vt sciat
vtrũ sit mollis an dura: lenis vl' asꝑa:
qđ totũ nõ ideo facit vt sibi necessa/
ria sit: sed tm̃ vt sciat q̄ vel qualis sit.
Aliquãdo in visu ⁊ tactu: vt cũ ali/
q̃s veniẽs ante mẽsã vbi est pꝛãsurꝰ:
mox subleuata mappa qua panis est
cooptus intuet̃ an sit candidus: ⁊ eũ
ꝯtingit vt sciat an sit calidꝰ. Aliqñ ĩ
ꝟbo ⁊ tactu: vt cũ eũ nõ discooperit

sed interrogat an calidus vel ex quo coctus sit: et eũ cooptũ cõtingit et p̃mit vt sciat an sit calidus.

De decem triplicibus: Ca. xxxiiij.

Decem vero sunt triplicia: quia aliqñ est in visu et verbo et gustu: vt cum alicubi quis residens: et ante se potum cypho deferri videns: statim assurgit et intuens cuius coloris sit: querit etiã quis potus sit: et degustat an bonus sit. Aliqñ in visu et verbo et olfactu: vt cũ eum nõ degustat sed olfacit: interrogãs considerat q̃lis sit. Aliqñ in visu verbo et tactu: vt cũ alicui comedẽti defert cibus inter duas scutellas: et anteq̃ finierit qđ prius edebat: scutellis aptis cuiusmõi ille sit cibus cõsiderat: et an bñ sit coctus inuestigat: et vt cũ cõtingit an calidus seu frigidus sit agnoscat. Aliqñ in visu et gustu et olfactu: vt cum de eo nihil interrogat: nec eum cõtrectat: sed est curiosus eum videre: et eum degustat et olfacit. Aliqñ in visu et gustu et tactu: vt cũ de eo nihil inquirit: nec eũ olfacit: sed cũ curiositate videndi eum degustat et contrectat causa qua dixi. Aliqñ in visu et olfactu et tactu: vt cũ de eo nihil inq̃rit nec eum degustat: sed tñ intuet: olfacit atq̃ cõtrectat. Aliqñ in verbo et gustu et olfactu: vt cũ aliquis cõuiuãtibus superuenit: et an cibi et potus q̃s habent sint boni req̃rit: et quosdã degustãs alios olfacit. Aliqñ in verbo gustu et tactu: vt cũ non olfacit eos sed panem contrectat aut alios cibos. Aliqñ in verbo: olfactu et tactu: vt cũ eos non degustat sed olfacit. Ecõtra aliqñ ĩ gustu olfactu et tactu: vt cũ de eis nihil interrogat: sed tamẽ degustat: olfacit et cõtrectat.

De quinq̃ q̃druplicibus: Ca. xxxv.

Quinq̃ vero sũt quadruplicia: quia aliqñ est ĩ visu et verbo et gustu et olfactu: vt cum aliq̃s deambulãs ĩ nũdinis: has vel illas merces cõsiderat: cuius hec vel ille p̃cij sint inuestigat: vina vel poma vel alios fructus degustat: olfacit piper vel ciminũ vel alia bene olentia: hoc totum ea tñ faciens de causa: vt sciat q̃ vel q̃lia sint ista vel illa. Aliqñ ĩ visu et verbo et gustu et tactu: vt cũ supradicta facit: excepto q nihil ibi olfacit: sed merces contrectans voluit et reuoluit. Aliqñ in visu et verbo et olfactu et tactu: vt cũ ibi nihil degustat sed alia facit supradicta. Aliqñ ĩ visu et gustu et olfactu et tactu: vt cum nõ inquirit cuius hec vel illa sint p̃cij: sed cetera que diximus facit. Aliqñ in verbo et gustu et olfactu et tactu: vt cũ nõ est curiosus videre ea: quia sepius vidit talia: sed cetera facit supradicta.

De vltimo genere curiositatis: Capi. xxxvj.

Unum vero ex partibus consistit quinq̃: quia aliqñ est in visu et verbo et gustu et olfactu et tactu: vt cũ curiose ad hec vel ad illa oculos cõuertit: et cetera oĩa que supra diximus facit. Quadraginta itaq̃ et quattuor curiositatis sunt genera: e quibus octo sunt simplicia: quindecim duplicia: quattuordecim triplicia: sex quadruplicia: vnũ vero ex quinq̃ p̃tibus cõstat. Hec aũt tam multiplex curiositas q̃ et exaltatio et delectatio: de q̃bus superius diximus: oẽs ex p̃pria voluntate nascunt. Nisi eñ hõ prius habuerit volũtatẽ delectãdi vel exaltãdi vel inuestigãdi curiose: q̃ nulla sibi ẽ vtilitas scire: nũq̃ delectabit vel extollet: vel curiose inutilia scrutabit: sed tñ horũ vitiorũ mala p̃cedit volũtas: sequũt et ip̃a: ita nascũt ex ea: ex his vero alia omnia. Ex delectatiõe nãq̃ nascit luxuria: adulteriũ: fornicatio: immũdicia: ventris ingluuies: ebrietas: et alia hmõi vitia. De exaltatiõe vero inanis gloria: inuidia: ira: tristicia et auaricia: et alia similia. De curiositate autẽ inquietudo: susurratio: detractio: et cetera talia. Oĩa vero in familia p̃prie volũtatis existũt: et ex sese quedã exercitũ magnũ faciũt: illi voluntati velut cuidam domine obediunt.

De silitudine inter p̃priã volũta-

tẽ ⁊ adulterã reginã: Ca.xxxvij.
Ropria nãq3 volũtas est ve/
p lut quedã adultera regina:q̃
se cuidã regi adultero cõiun/
xit:ex quo etiã tres filios habuit.Ex
his ṽo tribus tot alij filij ⁊ nepotes
sunt geniti: itaq3 multiplicati vt nu/
merari nõ possunt: oẽs aũt in familia
illi⁹ regis ⁊ regine cõsistunt: eorũq3
iussa q̃sq3 suo mõ ꝑficiunt.Rex itaq3
cũ regina ista cuidã alij regi aduersa/
tur:collectoq3 filioꝝ ⁊ nepotũ exerci/
tu:regnũ illi⁹aggressũ ꝑdat.Hic aũt
exercit⁹ sic seruos illi⁹ regis inuadit:
vt aut plures plures:aut vnus vnũ:
aut plures vnũ:aut vnus plures ag/
grediatur. Quoscũq3 ṽo deuincere
possunt:vinctos ⁊ abductos in car/
cerẽ tradunt:exigẽtes ab eis quãtum
nunq̃3 ꝑsoluere possunt:ꝙ oĩb⁹ affe/
cti miserijs in carcere illo deficiunt.
Hec aũt regina ꝓpria ẽ volũtas oĩm
inobediẽtiũ dñã:q̃ ideo vocat̃ adul/
tera:q2 sepat̃ a deo cui eẽ deberet cõ/
iũcta: ⁊ diabolo cõiungit̃: a quo de/
beret esse disiũcta. Jpse ṽo diabolus
idcirco rex dicit̃ ⁊ adulter:q2 in ho/
minib⁹regnãs ꝑvolũtatẽ ꝓpriã aĩa/
bus eoꝝ: dei videlicet spõsis abutit̃.
Cui se postq̃3 ꝓpria volũtas iũxerit:
ex illi⁹ semĩe: id est ꝑuersa suggestiõe
tria ꝑncipalia vitia:sc3 delectatõẽ:ex
tollẽtiã:curiositatẽ cõcipit: ⁊ ꝑ q̃nq3
corpis sensus velut ea pariẽs emittit.
Ex his ṽo trib⁹ tot alia vitia nascũt̃
sicq3 multiplicant̃ vt absq3 numero
habeant̃. Oĩa ṽo ex familia diaboli
ꝓprieq3 volũtatis existũt:⁊ ex seipis
quãdã admirandã multitudinẽ red
dũt. Diabol⁹itaq3 ꝓpriaq3 volũtas
deo regi regũ aduersant̃:⁊ cõgrega/
ta vitioꝝ militia:regnũ illius sc3 hũc
mũdũ aggrediẽtes ꝑdant̃. Hec autẽ
militia sic humanũ gen⁹ inuadit: vt
aut plura vitia:plures homines: aut
vnũ vnum:aut plura vnũ:aut vnu3
plures:in diuersis modis accipiant.
Queecũq3 ṽo supare possũt mala cõ/
suetudine:ligatũ i infernũ detrudũt:
vbi ab eo vnũquodq3 vitium exigit:
quicquid vnq̃3 ꝑ illud cõmisit:qđ q2
nunq̃3 ꝑsoluere poterit: et ei miseria
nunq̃3 deerit.

De silitudine inter ꝓpriã volũta/
tẽ ⁊ venenosam herbã: Ca.xxxviij.
Ursus ꝓpria volũtas cuidã
r herbe venenose atq3 mortife/
re assimilat̃:quã medicus qui
dã peritissim⁹ ꝓgeniei cuiusdã inter/
dixit: ꝑmis parẽtib⁹ cõminans: q2 si
ex ea comederẽt:leprosi effecti ꝓcul/
dubio interirẽt. At illi ꝑceptis eius
obedire noluerũt: sed ex eadẽ herba
comederũt: vnde ⁊ leprosi effecti: le/
prosos q3 filios genuerũt:atq3 vt me
dicus eis comminatus fuerat mortui
sunt. Quoꝝ filij lic3 pr̃es suos agno/
uerint herba illa infirmatos fuisse ⁊
mortuos:seq3 ip̃os lepra percussos ⁊
morituros: eandẽ tñ herbã sup om̃s
alias diligũt:indeq3 cibos vniuersos
suos cõdiũt: mane q3 surgẽtes ex ea/
dẽ quasi ꝓ medicamẽto accipiũt:sed
⁊ somnũ sero capturi silr̃ faciunt. Hi
igit̃ q̃3 sint dementes omĩs qui audit
aduertere põt. S3 nec min⁹ demẽtãt̃
qui ꝓpria volũtate vtunt̃. Jpsa est
eñ herba diaboli venenosa suggesti/
one venenata: ⁊ oĩb⁹ ea vtentib⁹ pe/
stifera. Hanc de⁹ qui nostris pie me/
det̃ peccatis: ꝑmis hũani generis pa
rentibus interdixit: cũ eos comedere
pomũ sub mortis cõminatione ꝓhi/
buit:q2 ꝑceptũ ei⁹ trãsgressi ex eo co/
mederũt: mox pctõres effecti ⁊ ĩ aĩa
mortui postq̃3 alios pctõres genue/
rũt: ⁊ ipsi carne mortui sunt:homĩes
tñ eandẽ voluntatẽ ꝑ ceteris diligũt
⁊ eã ĩmiscẽt omnib⁹ pene q̃ agũt:ni/
hil itaq3 istis demẽti⁹:q̃3 q nihil vtũ
tur sua morte libentius.

Q2 proprie volũtati omnia vitia
deseruiunt: Capi.xxxix.
Ic deniq3 proprie volũtati
b postq̃3 suã in hoĩe sedẽ con/
struxerit: alia vitiorũ seruiũt
q̃si milites terras tenẽtes: alia velut
ꝑ solidatis militãtes. Jlla eteni vi/
tia quasi terras tenẽtes ei obediunt:
que ꝑ seipsis in hominibus cõsistũt:

vt adulterium. Qui enim adulteratur:
hoc ea solum facit de causa: quia eum
vitiū ipsum delectat. Illa vero seruiūt
ei velut militātes pro solidatis que
sunt in homīe pre alijs vitijs: vt cupi
ditas p̄ciosarum vestiū: pro gloria
inani: Nemo em̄ p̄ciosas vestes nisi
ad inanem gloriā querit. Item vitiū
aliquando huic: aliquādo illi vitio
seruit: vt auaricia aliquādo ventris
ingluuiei: aliquādo exaltatiōi. Rur/
sus aliqñ alterum alteri cedit: vt luxu/
ria glorie inani. Aliquādo em̄ luxu/
ria repellitur: ne laus cōcupita perdatur.
Omnia vero siue hoc siue illo mō pro/
prie volūtati: diabolo quoq; famu/
lantur: e quibus ī homīe tribus modis
procreata nascuntur: Diaboli em̄ sug/
gestiōe et carnis delectatōe spiritusq;
consensu vnumquodq; vitium con/
summatur.

De similitudine inter suggestionē
delectationem: cōsensum et canem:
Capitulū. xl.

Ex his igitur tribus: suggestione
videlicet: delectatione et con/
sensu: Suggestio est velut canis pon
derosus. Delectatio vt leuis et acer
catulus. Consensus autē quasi canis
fortis et īmensus. Ponderosus etenī
canis cum quēpiam iuxta se transeū/
tem audierit: semel vel bis post eum
latrans statim quiescit: si tamen ille
viam suā in directum tenuerit. Si vero
respiciens instigauerit eum: canis q;
latrando licet non mordeat insequitur
eum. Catulus leuis et acer: instat acri
ter: et nisi cito percussus fuerit: acrius
mordet. Fortis vero canis et īmēsus:
et fortiter instat: et nisi magna vi ob/
ruatur: hominē strangulat. Quare
pōderosus canis nō est respiciēdus.
Catulus vero mox repcutiēdus: Canis
vero īmēsus viriliter obruēdus. Sil'r
autē si peccati suggestio animū pul/
sat: qui ab amore p̄sentium tendit ad
eterna: mox eum deserit: si intentionē
suam tenuerit firmiter: Si autem ad
eam attendens in se receperit: et cogi
tando quasi eam incitando reuolue/
rit: et ipsa sepius eū infestat: Quis nō
vulneret dum est suggestio sola. Sed
si diutius eā replicauerit pōderosus
canis: in catulum transit: id est sug/
gestio in delectationem: que acriter
instat: et nisi cito reijciatur animā vul/
nerat. Quare mox vt venire ceperit
debet eam repellere anima sponsa
christi: cogitās quia magna est igno/
minia illi vt in eius conspectu appa/
reat fedata delectatōe tā turpi: Nisi
enim repulerit delectationem: catu/
lus transit in īmensum canem: id est
delectatio in consensum transit: que
si arripiens animā: eam nisi magna
vi obruatur occidit: sed mox vt cepe/
rit aduentare: debet eum anima ma/
gna vi obruere: id est immenso terro/
re mortis eterne in se destruere. Sug/
gestioni ergo ne attendamus: dele/
ctationem mox reprimamus: cōsen/
sum fortiter obruamus: sicq; cor no/
strū studeamus custodire: vt nec vna
superflua cogitatione diabolus illud
valeat violare.

De similitudine inter cor huma/
num et molendinū: Capi. xlj.

Cor etenī nrm̄ sil'e est molēdi/
no semper molēti: quod dominus quī
dam cuidā seruo suo custodi/
endum dedit: p̄cipiens ei vt suam tm̄
annonā: videlicet frumentū: vel hor/
deum: vel etiam auenam ī ea molat:
et ex eodem quod moluerit et ipse vi/
uat. Uerum illi seruo quidam inimi/
catur: qui huic molendino semper insi/
diatur: qui si quādo illud vacuū in/
uenerit: aut arenam ibi statim proij/
cit que illud dissipat: aut picem qua
cōglutinat: aut aliquid quod fedat:
aut paleam que tm̄ illud occupat.
Seruus igitur ille si molendinū suū
bene custodierit: dominiq; sui tm̄ an/
nonā in eo moluerit: mūda ex eo fari/
na egreditur iuxta genus annone que
intus molitur. Ex eodem autem quod
moluerit: et domino suo seruit: sibiq;
ipsi victum acquirit. Si vero inimi/
cum suum violare molendinum su/
um permiserit; mala ex eo farina

ꝑcedit: q2 mala est annona quā mo/
lit. Hec aūt farina ⁊ vehemēter di/
plicet dño illi: nec seruꝰ ex ea sibi vi/
ctū sed famē cōquirit. Hoc itaqȝ mo/
lendinū semꝑ aliquid molens: cor ē
humanū assidue aliquid cogitans.
Hoc deus vnicuiqȝ homī seruandū
tradidit: iubens vt in eo molat illos
tm̄ cogitatꝰ: q̊s ipse suggerit. Quorū
cogitatuum alij vt frumentū: alij vt
hordeū: alij vt auena sūt. Puri q̊p/
pe vt frumentū sunt: q̊s aīa replicat
cum in cōtemplatiōe posita: pure de
deo cogitat. Hi autē hordeo assimi/
lanꝟ: qui de virtute in virtutē quasi
ꝑ quosdā labores ascēdere meditan/
tur. Hi etenim licȝ sint boni: minꝰ tm̄
suꝑioribus sunt ꝑfecti. Illi ṽo sūt vt
auena: quibꝰ homo intendit sua dese/
rere vitia: Boni nāqȝ sunt ⁊ isti: ſ; tm̄
imꝑfectiores p̄dictis. Hos itaqȝ oēs
vult deꝰ: vt hō toto corde reuoluat:
⁊ ex eisdē sibi victū eternū acquirat.
Sed q2 homī semꝑ aduersaꝟ diabo/
lus: ⁊ semꝑ insidiaꝟ cordi illius: qd̊
si aliqn̄ vacuū bonis cogitationibus
īuenerit: statī replet si pōt maꝉ. Haꝝ
aūt malarū: alie cor dissipant: vt ire
⁊ inuidie. Alie cōglutinant ⁊ coinq̊/
nant: vt gastrimargie ⁊ luxurie. Alie
tm̄ occupāt: vt vane glie non nimis
nociue. Hic igiꝟ hō si cor suū bn̄ cu/
stodierit: sanctosqȝ bene cogitatus in
eo reuoluerit: mūda ꝑ os verba ve/
lut ꝑ foramen molendini emittunꝟ:
mūdus ꝑ oculos visus: mūdus ꝑ au/
res auditus: mūdus ꝑ os gustus: mū/
dus ꝑ nares odoratus: mūdus ꝑ to/
tū corpus tactꝰ: ſm genera cogitati/
onū mūdaꝝ que intus voluunꝟ. Ex
his aūt cogitatiōibus mūdis ⁊ deo
eas cogitando deseruit: ⁊ eternā sibi
vitam acquirit. Si ṽo diabolū cor
suū corrūpe ꝑmiserit: et mox vitia ꝑ
sensus ꝓgrediunꝟ: iuxta genera cogi/
tationū malarum que intus voluūꝟ.
Hec aūt ⁊ deo vehemēter displicent:
nec hō ex eis victum sibi acquirit sed
mortē. Cum eñ ad finē quisqȝ ꝑue/
nerit quātū boni vel mali nūc molu/
erit: tantū ad vitam vel mortem sibi
p̄paratū inuenerit. Verū sciendū: q2
horū molentiū: id est in hac vita la/
borantiū tria genera sunt.

De siḿitudine inter molentes ⁊ la/
borantes: Capi. xlij.

H Ec autē velut tres sunt homi/
nes de mane vsqȝ ad vesperā
manu molētes. Horum itaqȝ
p̄mꝰ quicq̊d molit in saccū suscipit ⁊
abscōdit. Alter ṽo partē capit: partē
in flumē negligētia cadere sinit: par/
tē ṽo ventus rapit. Tertius aūt q̊c/
quid imolit impetus fluminis secum
tollit: vel ventus dissoluit: Veniēte
vesꝑa qn̄ a labore cessaꝟ ⁊ fructus la
boris inquiriꝟ: quid putas singulos
habituros? Qui farinā totā reserua
uit totū laborē suū bene recognouit.
Qui ṽo partē collegit: inde letatus
est qd̊ habuit: inde autē mestus qd̊
vēto vł flumīe amisit. Qui ṽo totū
amisit: eo tristior fuit. Flumē ꝓ secłi
decursu accipiꝟ: Vēto ṽo gloria desi
gnaꝟ inanis. Molēdinū qd̊ tota die
molit: p̄sens labor ē hꝰ seculi: q̊ a ma/
ne vsqȝ ad vesꝑā nunq̄ȝ finit. Mane
noƀ erat qn̄ nati sumꝰ: vesꝑa ṽo erit
qn̄ ꝑ mortis debitū hinc transibimꝰ.
Tempus itaqȝ p̄sens dies quo labo/
rare debemꝰ: vnde in vesꝑa viuamꝰ.
Et sicut mola circū circa ducta ad eū/
dem semper locum reuertiꝟ: sic labor
iste singulis annis more solito reite/
raꝟ. Modo nāqȝ araꝟ: seminaꝟ: me/
tiꝟ: panificaꝟ: comediꝟ: qd̊ iterūqȝ ad
idem reuertiꝟ. In vespera ḡ cū dice/
tur: Voca oꝑarios ⁊ redde illis mer/ Mat. 20.
cedem: letabunꝟ iusti tota farina ser/
uata: id est vita sua. Alij aūt q̊ nō eā
totā seruauerūt in hoc mesti erūt: leti
tn̄ q2 ex ꝑte laboris sui deū recog̃ue/
rūt. Verū alij q̊ oīe tēpꝰ suū ī vani/
tate ponūt: et qd̊ faciūt non ab hūa/
na laude abscondūt: q̄si omne studiū
vite sue ī decursum fluminis ꝓijciūt:
farinamqȝ suam vento committunt:
vnde ⁊ in fine pane vite eterne care/
bunt: Ve illis.

Qꝫ bonitas cuiuſqꝫ fidelis deo ⁊ oi/
bus bonis ſit vtilis: Ca. xliij.

e O diligentioꝛ ad ſtudiū boni/
tatꝭ quilibet efficiť: quo fructꝰ
vberioꝛ inde ꝑuenire ꝓbať.
Sciendū itaqꝫ eſt ꝙ bonitas cuiuſqꝫ
oī creature eſt vtilis ⁊ bona: exceptꝫ
demonibꝰ ⁊ dānatis hoibꝰ. Deo eti
am qui nulliꝰ eſt indigens: quadam
ratione ꝓdeſſe videť. Hoibꝰ eſt vti
lis: qm̄ em̄ ex vite merito q̇s ad eter/
nā beatitudinē ꝑuenit: numerus ele/
ctoꝝ incrementū accipit. Qui quāto
amplius creuerit: tanto minꝰ eterna
retributio expecāda erit: Nā cū nu/
merus ille ſanctoꝝ̄ impletus fuerit:
retributio iuſtoꝝ mox accipiēda erit:
tunc quidē in coꝛꝑibꝰ quā iaꝫ habēt
in aīabus. Si aūt vnuſquiſqꝫ fidelis
mox vt hanc vitā deſerit: coꝛꝑe ſimul
⁊ aīa eternā beatitudinē ꝯſeq̄retur:
oīs qui hoc videret eiꝰ ſequi ſancti/
tatē compelleret: itaqꝫ meritum fidei
quodāmodo videreť euacuari. Bo/
nis itaqꝫ vtilis eſt his q̇ cū deo ſunt:
qꝛ eoꝝ meritū ſua p̄ſentia auget: Et
illis q̇ imp̄ſentiaꝝ ſunt vel adhuc fu/
turi ſūt ꝓdeſt: qꝛ locū in illo cetu be
atoꝝ implet: qui nullo mō in fine va
cuus eſſe poteſt. Facit etiā aliǒ: mali/
ciā ꝑuerſoꝝ ſiquidē excludit exēplo
ſue bonitatis. Soli ac lune bonꝰ ho/
mo ceteriſqꝫ creaturꝭ eſt vtilis: qꝛ in
conſūmatiōe iuſtoꝝ cōmutabitur in
melius quicq̇d eſt oīm creaturaruꝫ.
Esa. 30 Sol q̇ppe ſicut ꝓpheta ait: ſeptēpli
citer lucebit ſicut lux ſeptē dieꝝ: ⁊ lu
na erit ſicͭ ſol. Alie creature licet pul
chꝛe ſint: mutabūtur in melius: cū il
las deꝰ mutabit ī ſtatū exinde nō cō
mutandū. Angelis q̇ꝫ bonꝰ hō vtiľ
eſt: qꝛ ſe oībus illis amicū facit. Qui
em̄ mihi amicū acq̇reret q̇ me tāꝙ ſe
ipm̄ diligeret: ⁊ quē ego tāꝙ meipm̄
amareꝫ: magnas ei grates deberem.
Quiſq̇s ꝙ̄ bonꝰ ſtuduerit eē: ī bono/
rū amicitiā trāſibit: ita vt vnūquen
qꝫ tanꝙ ſemetipm̄ amabit: ⁊ oēs eū
eodē mō chaꝝ habebūt. Tantus em̄
amoꝛ: tantaqꝫ ꝯcoꝛdia inerit oībus:
vt oēs amici vniꝰ: ſint amici alteriꝰ.
Qualiť aūt bonus deo ſit vtilis: vi
deamꝰ. Oīpotēs deꝰ ciuitatē magnā
quandā ⁊ admodū ſpecioſaꝫ ad ſuā
gloꝛiā edificauit: quā copioſa ciuiuꝫ
multitudine repleuit. Quoꝝ nōnul
li cū ꝓpꝛiā voluntatē potius elege/
rūt facere: ꝙ̄ ſub volūtate ⁊ oꝛdina
tione dei permanere: miſerabiliť coꝛ/
ruerūt: ⁊ domus ⁊ edificia magna ⁊
ſpacioſa ex ꝑte vacua remāſerūt. Ut
igiť aliq̇s q̇ vrbem magnā fieri oꝛdi/
naſſet: q̇ multa in ea palatia ꝯſtruxiſ
ſet: multaſqꝫ māſiones in vrbis edi
ficationē feciſſet: ſ habitatoꝛes ſi ha
beret: ⁊ oēs q̇ſcūqꝫ potuiſſet ad ſe ī/
uitaſſet. Sic facit deꝰ: oēs em̄ vt ad
ſe veniāt: ⁊ vt ſibi ad ſue ciuitatꝫ edi
ficationē ſubueniāt: p̄cať: admonet:
inuitat: bonas leges pollicēs: pacē
⁊ ſecuritatem ꝓmittens.
De commendatione ſuperne hieru/
ſalem: Ca. xliiij.

i Bi nāqꝫ iura legū īmobilia: op
time conſuetudines: ibi ciues
nō ex timoꝛe alicuiꝰ ſuas occul
tant opes: imo gaudent dū palā oī/
bus apparent. Nulliꝰ ſiq̇dē ibi incur
ſus maloꝝ: peſtis nulla: violētia oīſ
qꝫ rapina ꝓcul inde remota. Prete/
rea locꝰ amenuſ ⁊ magna dulcedine
refertꝰ: domꝰ ꝑate: edificia ampla: di
uerſi generis māſiones. Uñ ⁊ ip̄e do
minus: In domo patrꝫ mei māſiōes Joh. 14.
multe ſūt. Et ꝓpħa baruch: O iſrael baruch. 3
ꝙ̄ magna ē domꝰ dei: ⁊ ꝙ̄ ingēs locꝰ
poſſeſſiōis eiꝰ. Magnꝰ ⁊ nō hꝫ ꝯſū
mationē: excelſꝰ ⁊ īmēſus. Tenebꝛe
ibi nulle: luce indeficiēte circūlucēte:
īfirmitas nll'a: ſanitas īdefeſſa: nihil
īcōmodi: oīa ad votū. Ad hāc itaqꝫ
edificationē inuitat nos dñs: dicēs:
Uenite ad me oēs q̇ laboꝛatꝭ ⁊ one/ matth. 11
rati eſtis ⁊ ego reficiam vos. Qui ꝙ̄
venire voluerit: dei pꝛoculdubio ad
iutoꝛ erit. Uñ Apl's: Dei adiutoꝛes 1. Coꝝ. 3.
ſumꝰ: dei edificatio eſtis. In bonita
te ꝙ̄ q̇cunqꝫ ſteterit: nō ſolū ſibi ⁊ om
ni creature vtilis erit: ſ etiā ipſi ſuo
⁊ oīm ꝯditoꝛi vt diximꝰ bñficiū pre/

ſtabit. Hec etem̄ ciuitas ſancta: cui ſe ſponte aſſociauit: ſi vel vnus hō de/fuerit bonus: nunq̄ꝫ pficietur.

Qr bonitas boni hoīs dānatis ⁊ demonibus ſit inutilis: Ca. xlv.

n Otandū etiā ꝙ ſicut bonitas boīs bonis: hoībus ē ad leticie incrementū: ſic demonibus et hoībus dānatis erit ad detrimētuꝫ. Demonibꝰ nāq ⁊ hoībꝰ dānatꝫ ſanctoꝝ ꝯſūmatio erit interminabil' luctus ⁊ eterna dānatio. Nā cū iſti obtinebūt corpis ⁊ aīe gaudiū ſempit/nū: tūc ſilr ⁊ illi ibūt ī ſuppliciū eternū. Qd̄ qꝛ demōes n̄ latet: mōis oībus laborant: ſanctoꝝ incrementum impedire: qm̄ quidē donec vltimꝰ illoꝝ eis aſſociet̄ non includunt̄ ꝫ ha/bēt ptātēꝫ tēptando electos dei: q̄tenus q̄ pbati inuenient̄ digna remu/neratiōe coronent̄: victi vō atq re/
1.Pe.5. probi perēniter puniant̄. Vigilemꝰ ḡ vt ſaluator admonet: qꝛ aduerſa/tor noſter circuīt q̄rēs quē deuoret. Illū aūt deuorat quē ſua ſuggeſtio/ne in malis actibꝰ indurat. Notādū etiā ꝙ q̄ bonis alteriꝰ arridet: ſanctꝫ ꝯſentit: q̄ vō īuidet: diabolis. Siq̄/dē magis puto eiꝰ ſaluationē ſperandā q̄ paꝝ boni facit: ⁊ bn̄factꝫ aliorū fauet: q̄ꝫ illiꝰ q̄ mlta ⁊ īuidet. Is ete/nim cui bn̄facta alioꝝ placēt: ſi dānatus etiā eēt: iuſte talit̄ conqueri poſ/ſet: O voſ ſcti: ſp de vr̄a iuſticia iuſte letatus fui: itaq ſi btītudīs veſtre particeps non fuero: inde dānatio/nē accipiā: vn̄ ſemp gaudebā.

De ſilitudine inter deū ⁊ quēlibet regē ſuos iudicantem: Ca. xlvj.

i Nter ſaluandos ſiq̄dē ⁊ dam/nādos ſic deꝰ diſcernit: quō rex q̄daꝫ inter fideles ⁊ infideles īperij ſui. Hic itaq rex p̄parato ex vna pte ꝯuiuio mag: ⁊ ex alia pte q̄dā carce/re tenebroſo: diſpoſuit: qꝛ q̄ſcūq ſibi fideles poterit cōprobare poſtq̄ꝫ oēs ꝯgregati fuerint faciet ſimul diſcūbere: quoſcūq autē ſibi eſſe infideles ꝯuincere poterit: poſtq̄ꝫ ⁊ ipi fuerint ꝯgregati: in tenebroſū illū carcerē ſimul faciet detrudi. Oēs itaq ad ſe inuitat: vt quis fidelis: q̄sve ſit infidelis agnoſcat. Hoꝝ aūt fidelium ⁊ infideliū q̄ oēs inuitant̄: alij p̄cedūt: alij ſubſequūtur. Fideliū igit̄ cuicūq vt venerit poſtq̄ꝫ vere eē fidelis cō/probatꝰ fuerit: dat̄ mixtū interea ſibi donec ꝯueniāt oēs q̄ cū eo ſūt cena/turi: vt ſimul īcipiāt oēs epulari. Infideliū vt venerit q̄ſq poſtq̄ꝫ cōui/ctus fuerit infidelis eē: flagellat̄ interim vſq q̄ ꝯgregētur ⁊ alij q̄ cū eo in carcerē ſunt detrudendi: vt ſimul in eo incipiant oēs cruciari. Mox ḡ vt fuerint oēs ꝯgregati: ⁊ fideles vel ī/fideles eſſe fuerint cōprobati: Hi ſi/mul oēs in ꝯuiuiū collocati faciant̄: illi vō in carcerē truſi fame ⁊ ſiti moriunt̄. Hic igit̄ rex ip̄e deꝰ ē q̄ ſic diſ/cernit īter bonos ⁊ malos mūdi iſti/us. Ipſe etem̄ p̄ parato hinc padiſo: hinc inferno: ꝯſtituit: qꝛ q̄ſcūq ſibi fideliter obſequētes īuenire poterit: poſtq̄ꝫ oēs ad eū ex hoc ſeculo trāſeūtes fuerint ꝯgregati: īſimul oēs in paradiſū ī corpe ⁊ aīa collocabit: Quoſcūq vō repire poterit p̄ceptꝫ ſuis re/ſiſtētes: poſtq̄ꝫ ⁊ ipi ꝯuenerint: oēs ſil' in īfernū horribilit̄ cū diabolo detrudet. Oēs itaq p p̄dicatores ſuos ad ſe inuitat: vt quō ſibi q̄ſq velit obe/dire agnoſcat: veꝝ eiꝰ p̄ceptꝫ alij obediūt: alij vō reſiſtūt. Utroꝝq āt alij p̄us: alij moriunt̄ poſteriꝰ: eiꝰ exami/ni rep̄ſentant̄. Quicūq itaq ei obediens fuiſſe cōprobat̄: req̄es ei ſed ī aīa ſola interim dat̄: q̄cūq vō de ī/obedientia ꝯuincit̄: et ip̄e in aīa ſo/la cruciat̄. Poſtq̄ꝫ aūt oēſ mortui ⁊ vt dictū ē: ſingillatiꝫ exaīati fuerit: finitoq ſeclo cūctiſq reſuſcitatꝫ: illō etiā gn̄ale iudiciū pactū fuerit: boni oēs in celū trāſlati in aīa ſimul ⁊ in corpe letabūt̄: mali vō in īfernuꝫ detruſi ⁊ ipi ī aīa ſil' ⁊ corpe torq̄būt̄.

De q̄ttuordecim btītudinibꝰ corpis ⁊ anime: Ca. xlvij.

m Ulti hoīes q̄bus nōnūq̄ boni mores ⁊ iuſta opa ꝓponū/tur: vt ⁊ ſe in eis ſeculi poſtpoſita va

nitate exerceant: admonent̄: inq̄rere
solēt q̄obrē: q̄ p̄mio: q̄ retributione?
Esa.64 Rn̄det̄ itaq̄ȝ illis qđ scp̄tū ē: Quia
1.Cor.2 nec oculꝰ vidit nec auris audiuit: nec
in cor hoīs ascēdit q̄ ꝓparauit deꝰ dili
gētibꝰ se. Et cū illi ñ clare q̄d sit adū
tere p̄nt: repetit̄ hoc ip̄m alijs v̄bis ⁊
d̄r eis: premiū qđ his q̄ ī hac vita do
seruiūt: in futura vita recōpēsat̄ vi
ta eterna: btītudo eterna: et̄na iocū/
ditas: sufficiētia simł oīm cōmodoꝝ
ſm volūtatē ⁊ sine oī indigētia. Hec
ꝗ cū illis h̄ mō dicunt̄: bona q̄dē et
magna vt sūt vident̄: ſ q̄r nō intelli
gūt q̄d in ip̄a vita habituri sint: nec
subito q̄d sit oīm cōmodoꝝ ſm volū
tatē sufficientia ⁊ sine oī indigentia
percipe p̄nt: herent aīo: nec multum
efficaci sapore ad audita trahunt̄:
Quid igit̄ agēdū: vt h̄ illis aliq̄tenꝰ
sapiāt: ⁊ sic ad opa bona euigilent?
Pueroꝝ more cibādos estimo eos:
q̄ si aliq̄n grossū aliqđ pomū edēdū
ꝑcipiūt: illud ob dētiū teneritudineꝫ
⁊ oris angustiā assumere nequeūt:
si ꝓ illorū capacitate prius nō fuerit
ꝑticulatim diuisuꝫ. Itaq̄ȝ diuidamꝰ
in partes magna q̄ diximus: vt inde
possint ad vitā nutriri: d̄ q̄bꝰ agimꝰ.
Que vt meliꝰ eluceāt cōsideremꝰ q̄
in hac vita mēs auidiꝰ amet hūana:
⁊ ex his ꝓut possumꝰ cōiectemꝰ illa
eos habituros in vita eterna. Mlto
excellentiꝰ siquidē inter multimoda
mūdi ꝑicula ꝯstituti: d̄ñi fuerint p̄ce
pta secuti: atq̄ȝ cū ip̄i illiꝰ adepti fu/
erint plenitudinē desiderij sui: se neq̄
q̄ȝ fraudatos ꝑcipiēt. Hoc igit̄ vt p̄/
taxauimꝰ faciamꝰ: ⁊ a minimis pau/
latim ꝓgrediamur. Quattuordecim
igit̄ sūt btītudinis partes: quas fini
to generali examine: ꝑfectius omnes
electi hēbūt: totidēq̄ȝ miserie genera
que mali tunc sustinebūt. He autem
beatitudinis ꝑtes atq̄ȝ miserie sic si/
bijnuicē sunt oīno contrarie quō et
ip̄i q̄ eas accipiūt in remuneratiōe.

Que sint quattuordecim partes
beatitudinis: Ca.xlviij.

p Partes v̄o beatitudinis sunt
pulchritudo: agilitas: forti/
tudo: libertas: sanitas: volu
ptas: lōgeuitas: sapientia: amicitia:
cōcordia: honor: potestas: securitas:
gaudiū. Ista vt estimo sūt que ꝓpter
se ⁊ ꝓpter q̄ alia queq̄ȝ ab hoībꝰ ap/
petunt̄. Si aūt in his aliqua sūt que
aliquādo serui dei nō modo non ap
petunt: sed etiā magnopere in hac vi
ta curare subterfugiūt: Ut sunt: ver/
bi gratia pulchritudo corporis atq̄ȝ
voluptas: vtiq̄ȝ iccirco non ea fugi/
unt ꝙ hec naturaliter nolint: sed ne
deum in his quoquo modo possint
offendere. Nam si ꝑ ea nihil offensi/
onis in deū contrahi posse certe sen/
tirēt: vel se ab eternoꝝ amore bono/
rū impediri nō pertimescerent: profe
cto iocundius in ip̄is q̄ȝ in eorū con/
trarijs se deducerent. Partes vero
miserie q̄ttuordecim prelibatis btītu
dinibus contrarie he sunt.

Que sint q̄ttuordecim ꝑtes mi
serie: Ca.xlix.

t Turpitudo: pōderositas: imbecil
litas: ſuitꝰ: infirmitas: anxietas: vite
breuitas: insipientia: inimicitia: dis/
cordia: dedecꝰ: īpotētia: timor: tristi
cia. Notādū ꝙ sic septē p̄ores illiꝰ
beatitudinis partes ad corꝑis beati
tudinē: septēq̄ȝ posteriores ad aīe ꝑ/
tinēt btītudinē: sic q̄ȝ septē p̄ores hꝰ
miserie ꝑtes corꝑis: septēq̄ȝ vltime
miseriā perficiūt mentis. Quicunq̄ȝ
ergo illas oēs beatitudinis partes
habere poterit: ꝑfectam corꝑis ⁊ aīe
btītudineꝫ possidebit. Quēcūq̄ȝ ve/
ro has oēs miserie ꝑtes tolerare ꝯtige
rit: sūme corꝑis ⁊ aīe miserie subiace/
bit. Uex in hac vita: nec vnam illius
beatitudinis ⁊ huius miserie parteꝫ
quisq̄ȝ pōt habere: nec rursus ex toto
ea carere: In alia v̄o vita aut ꝑfectā
habēs beatitudinē miserie nullatenꝰ
subiacebit: aut sūme subiacens mise/
rie oīno beatitudine carebit. Qđ vt
totū cōprobare possimꝰ: ꝑ singulas
btītudīs atq̄ȝ miserie ꝑtes curramꝰ.

De pulchritudine ⁊ turpitudine: Ca.I.

P Ars igit̄ ꝑma btitu/
dinis est pulchritudo: miserie
ꝙ ꝑ ꝯtrariū turpitudo. Illam
omnes habere: hac vo ꝯcupiscūt ca/
rere. Nec hic neutrā habere ꝑfectā:
vel neutra possūt carere. Que nā ē
illa speciositas hoīs q̄ mlto ē minor
pulchritudine floꝝ seculi? Quis eī
vt liliū cādet: q̄sicut rosa rubet? Qꝛ
cū ꝗtulā cūꝙ pulchritudinē habet:
nec sūme turpitudini sbiacet: nec q̄
vel illā vel istā ꝑfecte hr̄e: nec eis in
hac vita pōt oīno carere. In alia ve
ro vita ꝑfecte alterā habebit: altera
ꝙ oīno carebit. Pulchritudo etem̄
bonū quoddaꝫ est: ⁊ qđ naturalit̄ a
cunctis haberi amat̄. In illa siquidē
vita pulchritudo iustorum solis pul
chritudini q̄ septēplr̄ ꝗ mō sit: splen
didior erit: adeq̄bitur. Vn̄ scriptū ē:
matth.13 Fulgebūt iusti sicut sol ī ꝯspectu dei.
Amplius: corpus christi claritati solis
ꝑlucere nescio queꝙ posse ābigere.
Huic aūt similes teste Aplo erimus q̄
Phil.3. ait: Reformabit corpus humilitatis
nostre ꝯfiguratū corpi claritatꝫ sue.
Hac aūt aucte cōprobata: si q̄s etiaꝫ
velit sibi ratiōe cōprobari: credo nul
li debere īcredibile videri iustos pul
chritudinē solis in illa vita vbi mor
tale h̄ absorbebit̄ tantūmodo sorti/
ri: cū vere dicant̄ ⁊ sint tēplū ⁊ sedes
dei: qđ nunꝗ ī diuina pagina ꝺ sole
isto visibili meminimus legi. Hoc igit̄
tali ⁊ tanta pulchritudine iustus ruti/
labit. Si vo iniustus fuerit: ceno ⁊ oī
cadauere fetidior erit oīꝙ fuligine
turpior erit. Ibi q̄ pulchritudinē ꝑfe
ctā aut sūmā hēbit turpitudinē.

De agilitate ⁊ pōderositate: Ca.II.

S Ecūda ps btitudinis ē agilitas:
miserie vo ecōtra pōderositas.
Has vo nec oīno hr̄e nec rur/
sus his hō pōt penitus h̄ carere. Nam
quāta est hoīs agilitas quā minimus
passeꝝ supat: qꝛ tn̄ q̄cūꝙ mō moue/
re se pōt: nec sūme pōderositati sbia/
cet: ī futuro autē aut ꝑfecte agil̄ erit:
aut sic pōderosus vt se oīo mouere n̄
possit. Sꝫ velocitas q̄ pulchritudi/
ne n̄ minus amat̄ tāta nos comitabit̄:
vt ipsis angelis dei eq̄ celeres simus: q̄
a celo ad terras ⁊ econuerso dicto ci/
tius dilabuntur. Que celeritas vtꝝ
sit in angelis si ꝓbari necesse eēt: Ex/
empli gratia: dici posset hoīem mor/
tali adhuc carne grauatuꝫ moꝝ a iu/
dea ī chaldeā ꝑ angelū delatū: inde
ꝙ tradito prandio: qđ deferebat sine
mora relatū. Ergo cū istis oīno par
velocitas nobis erit: q̄bus sicut ꝓmis/
sa est illoꝝ eq̄litas inerit. Apls etiaꝫ
q̄ corpa nostra ꝗtacunꝙ locorū in/
tercapedine sepata mēbratī fuerint
siue dispersa: in ictu oculi afferit re/
surrectura: satis innuit quā velocita
tem eadē corpa incorruptibilia sint
bitura. Corruptibile q̄ppe h̄: sicut ip 1.Cor.15
se testat̄: īduet īcorruptionē: ⁊ mor/
tale h̄ induet īmortalitatē. Huius q̄ꝫ
velocitatis exēplū in radio solis licet
intueri: qui statim orto sole in plaga
orientali ꝑtingit vsꝙ ad vltima pla
ge occidētalis: vt in eo ꝑpendamus
nō esse impossibile qđ de nostra di/
cimus futura velocitate: presertim
cū rebus aīatis soleat inesse maior ve/
locitas ꝗ inaīatis. Huic etiaꝫ radio
solis simile exēplū velocitatis habe/
mus in nobis. Radius q̄ppe oculoꝝ
nr̄oꝝ in sbleuatiōe palpebrarū vsꝙ
ad celū ꝑtingit: ⁊ ictus eaꝝ totus in se/
met ac īteger redit. Amplius ꝯstat q̄/
dē aīas sanctoꝝ q̄ iā celestia tenent:
necdū plena felicitate frui donec in/
corruptibilitate corpoꝝ suoꝝ potiā/
tur: quā cū adepte fuerint nō erit qđ
amplius velint. Hec itaꝙ corpa si eas
a sua velocitate aliq̄tenus tardiores
aut grauiores efficere deberēt: nimiꝝ
eoꝝ potius ꝯsortiū abhorrerēt ꝗ ap
peterent. Igit̄ ea ꝗ diximus velocita/
te dotabit̄ hō sanctus cū ad verā vitā
fuerit translatus: Malus vo tanto pe
naꝝ pondere ꝑmet̄: vt nec pedē q̄dē
vel manus vel aliq̄d sui corpis possit
mouere. Unde ⁊ illud in euangelio:

math.22. Ligatis manibus ꝛ pedibus mitti/
te eū in tenebras exteriores.

De fortitudine ꝛ imbecillitate:

Ertia ps btitudinis Ca.lij.
fortitudo dr: miserie ꝯo ībecil
litas q̄ ei opponit. Sꝫ q̄ ē ho/
minū fortitudo ī hac vita: quoꝝ ple
naꝫ nauim echinus in mari retētat?
Qr tn̄ hō ībecillia q̄dā supare va/
let: nec oīno imbecillitati subiacet:
Itaqꝫ nec fortitudinē ꝑfectā: nec sū/
mā hic habet imbecillitatē. Ceteꝝ ꝓ/
stabūt virib⁹ q̄cunqꝫ supnis merue/
rint ciuib⁹ associari: ītātū vt nulla/
ten⁹ illis q̄cq̄ obsistere valeat: vl' si
monēdo q̄d: aut euertēdo voluerit:
a suo statu q̄n ilico cedat. Nec in eo
ꝙ dicim⁹ maiori laborabūt conatu
q̄ nos mō in oculoꝝ nostroꝝ motu:
Ne q̄so silitudo illa āgeloꝝ nr̄o exci
dat ab aīo quā adepturi sum⁹ in fu/
turo: q̄ten⁹ si in hac fortitudine aut ī
his q̄ dicturi sum⁹ ad exēplū non oc/
currit vel ipa ꝑ quā angelis adeq̄bi
mur: ad ea cōprobāda psit. Si igr̄ ī
q̄b⁹ angelos valere ꝯstat: nostra ni/
hilomin⁹ fortitudo valeat: neminē
āt q̄ dubitet puto existere: āgelos ea
q̄ volūt fūgi fortitudīe. Cū igit simi
les eis fuerim⁹: nunq̄ imbecilliores
ill' erim⁹. Sꝫ fortassis q̄reret aliq̄s:
q̄d nobis tūc illa fortitudo ꝓstabit:
cū singulis tā ꝯuenieter vt ꝯuenien
tius neq̄ant vbiqꝫ dispositis nihil ī/
mutādū: nihil euertēdū: nihil statuē
dū sit: ī q̄ vires suas exercere possit?
Qui h̄ dicit: paucis nobiscū q̄d ī hu
iusmōi habeat vsus hūan⁹: attēdat:
ꝛ videbit qr nō sp oīb⁹ q̄ habemus
ꝛ q̄ nos habere nō parum gaudem⁹
actu vtimur. Sicut ꝯbi gratia: ipso
visu ptāte aliqua nōnullaꝝ scientia
rerū: ꝛ multis in hūc modū: sic ꝛ tūc
de q̄ agit fortitudine erit. Sola nā/
qꝫ possessio ei⁹ nobis grata erit: ꝛ ex/
ultatio grādis: licet in actu neq̄q̄ sit
necessaria nobis cūctis vt dictū ē in
suo statu ꝯueniēter locatis. Hec ea/
dē q̄stio si aut de velocitate aut d' ali
qua btitudinis ptiū mouet: hac solu
tiōe si nō aptiorē lector inuenerit: sol
uat. In futuro igit vt iā ꝓlibauim⁹:
ꝛ sic iust⁹ fortis erit: vt etiaꝫ si velit
terrā cōmouere possit: ꝛ sic ecōuerso
iniust⁹ imbecillis: vt nec etiā ꝯmes
amouere queat ab oculis suis.

De libertate ꝛ seruitute: Ca.liij.

Uarta ps beatitudinis: liber/
tas dr: miserie ꝯo seruit⁹. Li/
ber est q̄ cogi nō pōt ad ea q̄
nolit: nec ꝓhiberi ab eo qd̄ velit. Sꝫ
q̄s in hac vita valeat eē q̄ hāc possit
libertateꝫ habere? q̄s nō q̄tidie patit
qd̄ nolet? q̄s valeat assēq oē qd̄ vel
let? Quia tn̄ n̄ ad oīa hō q̄ n̄ vult co
git: nec ab oībus q̄ vult ꝓhibet: nec
oīno libertate ꝓuat: nec oīno seruitu
ti sbijcit. In futuro autē aut ꝑfectam
hēbit hō libertatē: aut oīmodā īibit
seruitutē. Sꝫ vt iā ꝓdixim⁹ ꝛ aucte
aplica idipm ꝯfirmauim⁹: āgelis ꝯsi
miles erim⁹. Quicunqꝫ angelis assi
milabunt: eoꝝ q̄ꝫ libertateꝫ necessa/
rio assequent. Itaqꝫ sicut angelis ni
hil obsistit: nec aliq̄d eos īpedire pt
vel ꝯstringere q̄n ꝓ velle suo cuncta
penetrēt liberrime: ita nō erit aliqd̄
obstaculū qd̄ nos retardet: nlla clau
sula q̄ nobis vllatenus obstet: nō ele
mentū qd̄ nobis ad velle nostrū par
uū omino non exercet. Ampli⁹ cer/
te dn̄icū corp⁹ cui corpa nostra cōfi/
gurāda: Paul⁹ testat: vt iā sup me/
minim⁹: clauso sepulchro a mortuis
surrexit: ac deinde ad discipulos ob/
seratis ianuis palpādū introiuit: no
bisqꝫ in h̄ future libertatis grāde do
cumentū reliq̄t. In illa etem̄ vita si
bon⁹ fuerit: nihil patiet qd̄ nolit: sed
agere ꝑmittet q̄cūqꝫ voluerit. Si ꝯo
fuerit malus: ad oīa q̄ noluerit coge
tur: ꝛ ab oīb⁹ q̄ voluerit ꝓhibet.

De sanitate ꝛ īfirmitate: Ca.liiij.

Uinta ps beatitudinis ē sani/
tas: miserie ꝯo infirmitas. Il
la autē hō ab ortu suo carere:
hāc aūt incipit tolerare. Ex q̄ em̄ na/
scit prima vox ei⁹ indicat qd̄ patiat:

Mox deniq; incipit esurire: sitire: lassescere: suis i pānis sordescere. Hinc cec⁹ vel surd⁹: mutus vl' claud⁹: cardiac⁹ vel scabiosus: leprosus: palyticus: aliove morbo efficit' infirmus. Quia tñ ei⁹ infirmitas leniri q̄bus dā medicamētis pōt: nec sūme infirmitati subiacet: veruz in futuro ⁊ sic sanus erit q̄ nullaten⁹ infirmabitur: sꝫ sūma sanitate pfruet'. De hac sanitate q̄d meli⁹ dici poterit q̄ꝫ qđ psalmista canit: Sal⁹ inquiens iustoruz
Ps. 36. a dño. Quib⁹ aūt fuerit a dño vera sanitas: que surripe valebit infirmitas? Uer de ista sanitate quā i seculo futuro habebim⁹: qđ exeplū afferre queā: vt q̄ sic ītelligat' nō video: q̄ nil sanitatī qđ ē: ei cōpare possez: aut ego in me: aut aliq̄s sub mortali degēs carne sensit in se. Hic etem̄ tūc nobis sani videmur: cū in noß nihil qđ doleat sentim⁹: fallimur tñ nonnunq̄ꝫ in hꝫ: nā freq̄nter in aliq̄ parte corpis ifirmamur: nec tñ hocipm nisi aut motu corpis: aut tactu aliq̄ vllo pacto experimur. Ac d' his qui nec ita infirmant': sꝫ ex oī pte sibi sani esse vident' quid dicemus: vt vtruz sint sani: aut nō sint: pbem⁹. Pone tibi quēlibet sanissimū corpe: ⁊ de sanitate illi⁹ sciscitare: san⁹ ē suo iudicio. Hic talis paulo durius tāgat': aut in aliq̄ sui corpis pte artius ↄstringat': ⁊ statim videbis q̄ clamabit: sine: ledis me: vexas me. Quid est hꝫ: nōne pus se esse sanū dicebat: ⁊ nūc modice tact⁹ ita dolenter succlamat: iste ne tibi sanus videt'? Nō puto: neq̄ꝫ sal⁹ hmōi nobis dabit': quor salus a dño futura esse pmittit'. Nā abster-
Apoc. 21 get de⁹ oēm lachrymā ab oculis sanctor: ⁊ iā nō erit ampli⁹ neq̄ luctus neq̄ clamor neq̄ vllus dolor: q̄m pora trāsieꝛt ⁊ nō esurieꝛt neq̄ sitieꝛt āpli⁹: nec cadet sup illos sol neq̄ vll⁹ est⁹. Dextera em̄ sua deus teget eos: ⁊ brachio sancto suo defendet illos. Quid itaq̄ eis nocere valebit: q̄bus dextera dei tegimentuz erit? Qualis autez sit illa sanitas: certe scio m'e nec meo nec alicui⁹ sensu vel experimento accepisse: febriū vo ⁊ diuersar infirmitatum q̄litates: si cuiusmodi sint quis interrogaret: facile eas a me expositas forsitā intelligeret: tñ q̄ ego illas in me tā quaz ab eis accepi que sint: q̄ eas expimētoꝝ didicerūt in se. At qđ nec sensu pcepi: nec ab vllo q̄ pcepit vt dixi accepi: nō eodē modo credere: tñ ⁊ incūctāter vt mea q̄dē fert opinio astruere licet: sanitatem vite future ita vigere ⁊ īmutabilem ac inuiolabilē fore: vt ineffabili quadā dulcedine suauitatis totū hoiem repleat: ⁊ oē qđ alicuius in se vicissitudinis: mutabilitatis aut lesiōis suspitionē ptendere queat: pcul arceat atq̄ repellat. Sic igit' iust⁹ erit san⁹: ac vo quēlibet iniustū tāta ibi ifirmitate scias infirmari: vt nullo postmodū medicamine queat medicari.

De voluptate ⁊ anxietate: Ca. lv.

Extra ps beatitudinis ē voluptas: miserie vo anxietas. Illā hoies appetūt: hāc vo refugiunt. Uer cū eā in hac vita q̄rūt: nō nisi p ānxietatē inuenire pñt. Cūq̄ ad id puenerint qđ voluptatē putāt: nō nisi laborando eodem pfrui valent. Quo si etiā vsi fuerint īmoderati⁹: rursū eis i anxietatē ↄuertit'. Quia tñ in eo qualitercūq̄ delectant': nec oīmodā anxietatem patiunt': Post hāc vo vitā aut i oīmoda volupta te sūt: aut oīno replebūt' anxietate.

De similitudine ferri igniti: Ca. lvj.

Sicut em̄ ferrū ignitū omī sui p te ↄtinet ignē: sic in se boni voluptatez: mali vo in se sentient anxietatē. Hāc vo voluptatē nemīnē in hac mortalitate viuentē eē puto vel fuisse q̄ eā vt ē: senserit vl' gustauerit: vt illi⁹ saporē vel habitudinē aliis declarari possit.

De duabus beatitudinib⁹ totidē q̄ miseriis: Ca. lvij.

Dicamus tñ aliq̄d ad hanc declarandā. Dicam⁹ duas beatitudines: et itez miserias esse duas: maiorē videlicet atq̄ minorē. Ma-

lorē: regnū dei: minorē xo in q̄ adaz
fuerat p̄mo posit⁹: p̄adisi gaudiū di/
cim⁹. Jtē maiorē miseriā: eternuz ig/
nē gehenne: minorē aūt erūnas fa/
temur vite p̄sentis: q̄s dū viuim⁹ in/
cessanter patimur. Beatitudinē q̄p
pe neutrā aliq̄n experti sum⁹. Qz si
saltē illā p̄uā beatitudinē quā adaz
in p̄adiso posit⁹ habuit: experti esse/
mus: forte p̄ hāc illā maiorē aliq̄ mō
ↄiectando videre possemus: sic nunc
in minori miseria nati: nutriti ⁊ ad/
ulti: multa de maiori miseria q̄tiens
volumus edicere ⁊ explanare vale/
mus. Jtaq̄ cū voluptas de q̄ agim⁹
ↄstet esse vna portio sūme beatitudi
nis: q̄ illā mō explicem⁹ vt capiat̄ n̄
video: nisi forte illō agam⁹ aliq̄ ↄ̄ria
sīlitudīe magne miserie quā ex mino
ri ↄiectam⁹. Sit igr̄ an̄ oc̄los cordis
posit⁹: exēpli cā: hō aliq̄s q̄ tā ī ip̄is
oculoꝝ suoꝝ pupillis: q̄z ⁊ in singul̄
mēbri ferrū ignitū ⁊ cādēs infixum
h̄eāt: ita vt nec medulle nec intestina
nec oīo q̄cq̄ ī toto ip̄o cruciat⁹ īma
nitate illi⁹ careat vl̄ eam leui⁹ q̄z in
oc̄lis aliq̄ten⁹ sentiat: Quid dicā: an
gustiat̄? Quis hūc estimet sane mē/
tis inter ista? Eodē mō s̄ penit⁹ ↄ̄ria
ↄsideratione in illa futura vita dele/
ctatio q̄dā ineffabilis bonos inebri/
abit: ⁊ inestimabili dulcedine sui to/
tos eos inenarrabili abūdātia satia/
bit. q̄d dixi totos? oc̄li: aures: nares:
os: manus: guttur: cor: iecur: pulmo:
ossa: medulle: exta etiā ip̄a ⁊ cuncta
singillatim singulaq̄ mēbra eorū in
cōi tā mirabili delectatiōis ⁊ dulce/
dinis sensu replebūtur: vt vere tot⁹
hō torrēte voluptatꝫ dei potet̄: ⁊ ab
vb̄tate dom⁹ ei⁹ ībriet̄. Ueꝝ ecō/
trario vt dictū ē: credim⁹ de iniusto.

De lōgeuitate ⁊ vite breuitate:

(Ca. lviij
f Eptima p̄s btītudīs
ē lōgeuitas: miserie vero vite
breuitas. Jlla btītudinē corpo
ris: hec aūt miseriā p̄ficit. Tūc em̄ p̄
mū p̄dictas btītudinis p̄tes corpus
h̄re p̄t: cū eas diu retinere valet. Nā
si eas oēs haberet: ⁊ statim moriēdo
amitteret: q̄d eas sibi habuisse p̄desſ
set? At lōgeuitatē h̄re p̄fectā nō p̄t:
q̄ aliq̄n moritur⁹ ē. Quātūlibet em̄
viuat diuti⁹: somniū sibi esse videt̄
q̄d vixit cū morit̄: n̄ ḡ lōgeuitatē hō
h̄ h̄z: vbi q̄n̄q̄ moritur⁹ est: q̄ tn̄ q̄z
mori citi⁹ posset: nec vitaz oīno bre/
uē h̄ h̄z: in futuro aūt aut lōgissimaz
aut vitā habebit breuissimā. Si em̄
bn̄ vixerit nūc: tūc viuet q̄ztū ⁊ de⁹.
Un̄ sc̄ptū ē: Justi āt ī p̄petuū viuēt. Sap. 5.
Si xo male vixerit: nō nisi moriēdo
viuere tc̄ poi̅t. Nihil ḡ breui⁹ illa vi
ta cui mors fuerit sp̄ iūctā. Nūc autē
notandū q̄z septē p̄dicte btītudinis
miserieq̄ p̄tes: ad corpus p̄tinent: ce
tere xo q̄ sequūtur ad animā.

De sapiētia ⁊ insipiētia: Ca. lix.

Ctaua itaq̄ p̄s btītudinis ad
o aīam p̄tinens est sapiētia: mi/
serie xo insipiētia. Jllā habe
re hacq̄ carere hō se estimat: si q̄d ag
nouerit quod alius nesciat. Sed que
eius est sapientia qui seipsum igno/
rat? Quis enim perfecte agnoscere
valeat cuiusmodi res sit anima sua:
q̄sue nouit q̄le sit corp⁹ eius interius
vl̄ q̄le posteri⁹ vl̄ etiā exteri⁹? Quia
tn̄ ⁊ se ⁊ alia q̄q̄ mō cognoscere p̄ōt:
non oīno insipiēs est: veꝝ in futuro
aut p̄fecte sapiēs: aut oīno erit insipi
ens. Sapīa igit̄ quā oēs in hac vita
nō viliter amāt: tanta in futura vita
bōis erit: vt eoꝝ q̄ scire voluerint: ni
hil sit q̄d ignorent. Bon⁹ em̄ p̄fecta
q̄ de⁹ ē sapientia replebit̄: cāq̄ facie
ad faciē intuebit̄. Quā dū ita p̄spe/
xerit: creature toti⁹ naturā videbit:
q̄ in deo meli⁹ q̄z in seip̄a ↄsistit. Tūc
etenim iusti cuncta scient que deus
fecit scienda: tam ea que p̄terita: q̄z
ea q̄ postmodū sunt futura. Jbi a sin
gulis omnes: ibi ab omnibus singuli
cognoscentur: nec quēq̄ omnino la
tebit qua patria: qua gente: qua stir/
pe quis editus fuerit: vel quid etiaz
in vita sua fecerit. Hic fortassis ali/
quis ait,

Qꝛ peccata ſingulorꝝ ſingulis pa/
teant: Ca.lx.

q Uid eſt hoc: pctā q̄ feci ſciēt om
nes? Ad hoc ea cōfeſſꝰ ſū vt de/
lerent᷑ ⁊ obliuiſcerēt᷑: vt nulli ampli
us pā dercnt᷑: bū. Sꝫ cū tu in illa glo
ria ab oī criminū ſorde purgatꝰ vul/
tui dei p̄ſens aſtiterꝭ: ingratꝰ ne ei po
teris eſſe ꝓ tāta miſericordia quā ti/
bi fec: remiſſis illꝰ ⁊ illis delictis? Nō
inquies. Et vn̄ inquā gratias ages:
ſi nihil eorū vn̄ iure gratias illas de/
beas: ī tua memoria habeas? At igi
tur ī laudibꝰ illiꝰ eternalr̄ iocūderꝭ:
ſꝑ de quāta miſeria ſis erutꝰ: vt pu/
to corā habebis. Cū ḡ ſingulorꝝ ꝯſci
entie ſingulis pateāt: fateri audeo ea
q̄ꝫ pctā cūctis electorꝝ patere: ꝓ q̄rū
curatione tu deo gratioſꝰ exiſtis aſ/
ſidue: nō ad tuā ꝯfuſionē: ſꝫ ad ma/
gnā dei miſericordiā eiuſq꜃ glorifica
tionē tuā q꜃ ꝯgratulationē. Non em̄
tūc ꝓ peccatꝭ tuis te maior anguſtia
cordis p̄met: ſcelerū ve tuorꝝ magis
pudebit q̄ aliquē olī magnis vulne
ribꝰ ſauciatū: iā q꜃ ex oī pte ſanatū:
aboliti lāguoris moleſtia p̄mit. Uel
nūq̄d eorꝝ q̄ in cunis poſitꝰ īfans ege
rat: nē grādeuū pudꝫ? Tūc q̄ppe cū
integra ſanitas: pfecta mūdicia: ple
na remiſſio: ſecura oīm offenſionū ī/
punitas tibi certo arriſerit: cognitio
vel recordatio pctōrꝝ tuorꝝ in nllo ti
bi magis horrori eſſe vel ꝯfuſiōi va/
lebit: q̄ eſt mō btō petro aplorꝝ p̄nci
pi q̄ chriſtū negauit: abnegatio ſua:
btē marie magdalene pctā ſua: ⁊ mlᵗ/
tis alijs multa q̄ ſequūt᷑ iam donata
crimīa ſua. Uerꝝ ſup hoc agnitꝭ delictꝭ
velut ī enormi ac feda īfirmitate ſua
pietas ⁊ vtꝰ ſapīa medici q̄ te ſanauit
ſublimiꝰ a cūctis admirabit᷑: lauda/
bit᷑: magnificabit᷑. Laus autē ⁊ ma/
gnificētia glorie dei: tua ſi bn̄ aduer/
tis glia ē. Sꝫ dices: Et quidē ꝯſētio
laudē dei gliam eſſe meā: verū cum
hinc inde tot ⁊ tot ad mei cōpationē
innocētes ꝓdeāt: q̄ cōſideratis vite
mee obſcenitatibꝰ: me omnino ſicut
equū erit horrori habēdū iudicent.
Quid dicā? iuſticia nēpe ſuū: ⁊ ſuuꝫ
iniuſticia p̄miuꝫ exigit. In his frater
nolo timeas: alit᷑ ei erit q̄ exiſtimaſ:
illū ſiq̄dē quē tu tibi cōpatū iudicaſ
innocenteꝫ penitꝰ: nō ibi reperies de
te quēadmodū putaſ ſentiētē. Nā q꜃
vidēs ille ꝺ q̄ agꝭ plane neq꜃ ītelli
get te: neq꜃ ſe: ſꝫ deū qn̄ peccaſti offē
diſſe. Cū ḡ viderit deū tibi tua debi
ta fūditꝰ dimiſiſſe: nec ī cor ſibi aſcē/
det vt te inde aliq̄tenꝰ iudicet. In hoc
em̄ ip̄o deū offendere ſe cognoſceret
ſi te deo ꝑ oīa recōciliatū ꝓ his que
olim feceras vllatenꝰ ꝯtēnenduꝫ co
gitaret. Magis aūt gratioſꝰ ineffabi
lē dei clemētiā admirabit᷑: nō ſolū ī
te ſꝫ etiā ī ſe. In te: qꝛ te de tā ꝓfūdo
iniq̄tatis eripuit. In ſe: qꝛ ſola gra/
tia eiꝰ ne in itidē ꝓfundū rueret: te/
nuit ſe: laudādo igit᷑ magnificabit ī
te poſt grām dei vim atq꜃ ꝯſtantiaꝫ
q̄bꝰ enitēs voraginē tāti mali virilit᷑
euaſiſti: iux̄ quā q̄ꝺ ⁊ ip̄e ꝯſiderabit
niſi a deo adiutꝰ fuiſſet: nō ita forſi/
tan iter iuſticie tenuiſſet. Uides igit᷑
qm̄ nihil improperij vulgata cognitio
pctī tui: īmo q̄ multū laudis ⁊ gra/
tiarꝝ cognita remiſſio ſui generabit.

Altercatio inter hoīem iuſtū ⁊ an
gelum: Ca.lxi.

i Pſi etiaꝫ angeli ſi te ſocietate
ſui ꝓpter pctā tua indignū vellēt iu
dicare: habereſ q̄lit᷑ ꝯ eos iure te poſ
ſes defēſare. Quo nā īq̄s mō: audi:
ꝓpone āgelū aliquē q̄ſi talia tibi ī/
pperātē: Tu hō de puluere factꝰ: tu
puluer qn̄q꜃ futurꝰ: ꝯ deū te extuli/
ſti: ꝯ p̄ceptū eiꝰ te in cenū oīs pctī et
īmundicie tumidꝰ deieciſti: ⁊ nūc no
ſtri ſilis eē q̄ris: q̄s nunq꜃ in aliq̄ vo
lūtati dei ꝯiſſe cernis. Ad hec ita rn̄
deas: Si ego vt tu dicis de puluere
factꝰ ſū: certe nō mirꝝ ſi vento tēpta/
tionis impulſus: in ſordes ſuꝫ crimi/
nū lapſꝰ: Uerꝝ agnita ⁊ credita miſe
ricordia chriſti: ſpretis oībus q̄ illuꝫ
nolle ſcire potui: in cūctis q̄ illū vel/
le ītellexi memet ip̄m exercui. Unde

tribulatiões: ãgustias: in fame: siti et
vigilijs: ꝟberibus: ꝯtumelijs: alij ꝗꝫ
mõis innumerꝭ ad honorẽ ei⁹ susti/
nere non renuit: et q̄cꝫ mundana pro
virib⁹ meis nihilipendẽs: ipi⁹ tãtũ/
modo soli⁹ gr̃e ꝑ singula recõciliari
studui. Uos aũt q̇d hoꝝ vnq̄ꝫ sui cã
sustinuistis? Sꝑ vos glia: sꝑ iocũdi
tas ẽ comitata: sꝑ vos tenuit dextera
dei atqꝫ defendit ab ĩpugnatiõe oĩs
pctĩ: ita vt nulla vobis surripet ma/
cula ei⁹. Itaqꝫ si a voluntate illi⁹ nõ
cecidistis: ipi⁹ donũ ẽ: a q̄ ingiꝛ tenti
estꝭ. Sꝫ qꝛ ħ rõcinatio illos tãtũmo
do respicit: q̇ ꝑditioni sue vim fecer̃t
⁊ regnũ celoꝝ violenꝛ rapuer̃t. Alij
q̇ in illo sunt ꝟ alio mõ ĩtraturi: alia
rõne paritatẽ angeloꝝ sibi sũt vẽdi/
caturi. Sꝫ q̄rꝭ: q̄ forsitã ista? Dicent
ꝗ illis qꝛ ĩ regno dei vr̃a q̄rum⁹ eq̄lita
te beari: dono ⁊ gr̃e iesu christi domĩ
nostri id ascribim⁹: q̇ ad hoc dignat⁹
est hõ fieri: pati: mori: vt nos ab om̃i
delicto ĩ sanguĩe suo iustificatos ipi/
us regni ꝯsortes efficeret. Uos igiꝛ
ꝯsiderate an sãguis christi q̇ ꝑ nobꝭ ẽ
effus⁹: q̄at nobꝭ n̄ eẽ ꝑfecta cã salutꝭ?
Quid ad ħ angeli q̄ libenꝛ eo qꝛ bo/
ni sunt rõni acq̇escere volũt: dicerẽt
nisi q̄ dicta sunt rõne niti: ⁊ hmõi ho
mines iure suã eq̄litatẽ debere sorti/
ri? Cũ itaqꝫ angeli atqꝫ hoĩes q̄s ma
gis te iudicaueras innocẽtes tibi cõ/
sentiãt: tibi in cunctꝭ ꝑ ꝟitate rõnis
honorẽ deferãt: perpẽde si vales q̄ꝫ
grata sit sapĩa ista: q̄ tu sic ab oĩb⁹:
sic oẽs a te cognoscẽꝛ in vita illa. Si
autẽ fueris mal⁹: ꝟa oĩno sapĩa ꝓua
tus: tãtis vrgeberis dolorib⁹: vt nõ
soluꝫ ĩsipiẽs: veꝝ oĩno fias ⁊ amẽs.

De amicitia ⁊ inimicitia: Ca. lxij.

n Ona ꝑs beatitudinis est ami/
citia: miserie vero inimicitia.
Perfecta aũt amicitia est q̄ in
inimicitiã ꝯũti nõ p̄t. Sꝫ q̇s hꝫ ami/
citiã tãtã etiã fili⁹ erga patrẽ? Quia
tñ nec vll⁹ habet hic inimicitiã tãtã
q̄ cõuerti nõ possit in amicitiam: nec
om̄ino ħ hꝫ inimicitiã sũmã: in futu/
ro aũt aut amicitiã ꝑfectã: aut inimi
citiã q̇sqꝫ ĩueniet sũmã. Bonũ etem̄
quẽqꝫ sic de⁹ oẽsqꝫ alij diligẽt boni:
vt eũ habere odio vltra nõ possint.
Quantũ nãqꝫ q̇sqꝫ seip̄m: tm̄ ⁊ tam
diu diliget ⁊ alterum: nec em̄ video
quõ aliter esse possit: presertim cum
oẽs vnũ corp⁹ christi sint: ⁊ christ⁹
q̇ est ip̄a pax sit oĩm caput: nec mĩo/
ri sese affectu complectanꝛ q̄ꝫ mẽbra
vni⁹ corpis sibi ĩuicẽ colp̄ãꝛ. Putas
abũdãs eris in dilectiõe qñ ħ tibi fu
erit in possessiõe? Attamẽ ista transi
⁊ ꝯtẽplare ip̄m ꝑ quẽ ħ bona tibi ꝓ
uenere: ⁊ ꝑcipies qꝛ ille pl⁹ q̄ꝫ tu teip
sum ⁊ q̄ꝫ oẽs alij se incõꝑabiliꝛ amet
te: ⁊ tu sup teip̄m: ⁊ sup oẽs allos in/
effabili q̄daꝫ suauitate illũ amabis.
Malũ aũt quẽqꝫ sic deus oẽsqꝫ boni
hẽbũt odio: vt nec fili⁹ q̇dẽ pietateꝫ
hẽat de pr̃e in penis ꝯspecto.

De ꝯcordia ⁊ discordia: Ca. lxiij.

d Ecima ꝑs beatitudinis ẽ ꝯcor
dia: miserie ꝟo discordia. Cõ/
cordiã hõ tã rarã ħ hꝫ: vt nec
sibiip̄i sꝑ ꝯcordet. Sic eĩ corp⁹ ⁊ aĩa
dissidẽt sibi: vt q̄d vnũ appetit: alte/
rũ nolit. Ueꝝ qꝛ nõ sꝑ ħ faciũt: ꝟ ali
qñ ideꝫ volũt: nõ in discordia sũma
ꝑsistunt: In alia ꝟo vita vel in con
cordia vl in sũma ꝑsistũt discordia.
Corp⁹ em̄ ⁊ aĩa cuiusqꝫ sancti: ĩmo
ꝯcordie tãte erũt oẽs iusti: quãte in
p̄senti sũt oculi nostri. Sicut em̄ ocu
lus vn⁹ verti nõ p̄ot q̄ nõ vertaꝛ et
ali⁹: ꝟ in eandẽ ꝑtẽ sꝑ voluunꝛ: Sic
etiã corp⁹ ⁊ aĩa vl societas illa iusto
rũ nihil poterũt velle diuersũ: ꝟ ean
dẽ sꝑ volũtatẽ habebũt: Corp⁹ em̄
vnum erimus: Ecclia vna erimus:
sp̄õsa christi erim⁹ q̇cũqꝫ ibi erim⁹:
Ip̄a dei volũtas nõ erit a tua diuer
sa: ꝟ sicut tu q̄d ille: ita ⁊ ille volet in
cunctꝭ q̄d tu. Caput nãqꝫ a suo cor/
pore qm̄ discreparet?

Qꝛ oẽs iusti idẽ velint: Ca. lxiiij.

s Ic forsitã dices: Eia si de⁹ ⁊ oĩs
ille btõꝝ cet⁹ volẽt q̄d ego: tũc
⁊ augmẽtũ mei bõi mecũ volẽt:
q̄d ego ibi nõ velle nõ potero. Ero
itaqꝫ ꝓ velle meo de maiorib⁹ in ce/

lo. Huic tue imbecillitati respõdeo.
Quia si etiã btõ petro in gloria par
esse volueris: eris. In gloria dico: qꝛ
vt petrꝰ sis in ꝑsona: velle nõ pote/
ris. Nãq si h̃ velles teipm̃ nihil eẽ
velles: qd̕ velle neqbis. Sed nec in
gloria illi equari si meritis eiꝰ impar
fueris velle poteris: qꝛ pulcherrimã
illiꝰ corpis cõpositionẽ quã in h̃ cõ/
spiceres violari: plus om̃i commodo
amabis: Nec etiã ĩ hũano corpe vl̕
pes loco aut officio manꝰ: vel manꝰ
pedis fungi exoptat: aut os siue nasꝰ
vbi oculi sũt: aut oculi vbi os aut na
sus relictꝭ sedibus suis cupiũt trã sfer
ri: aut si transferrent̃: ꝯueniẽter ⁊ si/
ne iniuria nõ id paterent̃. Eodẽ mõ
ĩ illa admirabili ⁊ glorificata dispo
sitiõe ⁊ eque disposita glorificatiõe
beate ciuitatꝭ dei: ita quisq qd̕ ade/
ptus fuerit: amabit: vt statũ suũ po/
tiori gradu ĩmutari ñ velit. Quare?
Qꝛ cuiq satis erit sua felicitas ⁊ be
atitudo sibi ꝓ meritis suis misericor
diter impertita. Ampliꝰ: si hi q̃ iã tũc
ĩ ipius corpis vnitate locati fuerint
maiora q̃ sint adepti ꝯsiderarẽt: eo
ipo miseri eẽnt: q̃ nõdũ haberẽt qd̕
vellent. In q̃ em̃ alicui qd̕ cupit de/
est: in eo miser sit necesse ẽ. Sed ab/
sit ab illo regno oĩs miseria. Aderit
itaq oĩbus oĩs sufficiẽtia: quã ꝑfici
et in singulis vnanimis ⁊ plena con/
cordia. Mali ṽo in discordia tanta
ꝑsistent: vt eoꝝ corpꝰ ⁊ aĩa sp̄ disside
ant. Nã ⁊ corpꝰ aĩaȝ odio habebit:
eo ꝙ male vnq cogitauerit: ⁊ anima
corpꝰ eo ꝙ male cogitata ope cõple
uerit: ꝓ q̃bꝰ oĩbꝰ torquent̃ in penis.

De honore ⁊ dedecore: Ca. lxv.

V Ndecima ps beatitudinis ho
nor d̄r: miserie ṽo dedecus.
Honorari hõ ab oĩbus appe/
tit: aut eorũ ṽbis aut factis. Verbis
q̃dẽ: vt eũ collaudẽt: factis aũt vt si
bi eũ ꝑponãt. Sȝ cum honorẽ hmõi
appetit: tale ẽ ac si vnꝰ mus q̃rat ab
alijs laudari: cũsq ĩ regimĩe ꝑponi.
Hũc tñ honorẽ licet nullus sit pene
nemo põt hic ad plenũ habere. Nul
lus em̃ vel imꝑator laudat̃ a cũctis:
vl̕ oĩbꝰ alijs ꝑponit̃: qꝛ tñ nec vllus
a cũctis h̃ blasphemat̃ vel alijs oĩbꝰ
substernit̃: nec oĩno inhonorat̃: In
futuro aũt aut honorabit̃: aut econ/
tra oĩo exhonorabit̃. Qui honor cu
iusmõi sit: breui sb̃ exẽplo ꝯsideremꝰ.

De paupe in regẽ adoptato: Ca.
(lxvi).

E Cce sit añ oclo̕s nr̃os
positus aliq̃s paup: oĩ solacio
destituṫꝰ: vlceꝝ ⁊ aliaꝝ ĩfirmi
tatũ feditate corruptus: ⁊ om̃i q̃ vel
a frigoris aspitate defendat̃ tegmi/
ne nudus. Hunc igit̃ talẽ tali modo
iacentẽ: ⁊ in nullo semet iuuare va/
lentẽ: si rex aliq̃s potẽtissimus tran/
siens videret: ⁊ miseratus eius vlce/
ribus mederi iuberet: curatũ q suis
regalibꝰ ornamentis indutũ sibi ꝑ/
sentari ꝑciperet: ⁊ adductũ in filiuȝ
adoptaret: ac deinde ꝑciperet: vt in
regno suo filius suꝰ a cunctis habere
tur: atq in nullo qd̕ imparet a quo
q̃ ꝯtradiceret̃: heredem suum filijq
sui ꝓprij coheredẽ ꝯstitueret: ⁊ eum
suo noĩe vocari vellet: nõne diceres
hunc magnifice ⁊ inopinate honora
tũ? Et certe deus nob̃ hec oĩa faciet:
Nati em̃ de putredine carnis reple/
mur multis miserijs: in q̃bus miserijs
constitutos: ⁊ omni solacio destitu/
tos: omniũq infirmitatum passio/
nibꝰ obnoxios: ac pctõruȝ et corrup/
tibilitatis vlceribꝰ plenos: sola mise
ricordia ductꝰ accipiet: ⁊ curabit nos
⁊ sanitati restitutos: ornamentis ꝑfe
cte iusticie ⁊ incorruptibilitatꝭ orna
bit: adductosq in filios sibi adopta
bit: regni sui cõsortes efficiet ⁊ here/
des: filioq suo vnigenito sibi ꝑ oĩa
equali ⁊ coom̃ipotẽti ꝯcorpales sta
tuet ⁊ coheredes: om̃iq creature iu
bebit: vt in om̃i qd̕ volemꝰ nob̃ obe
diat: vocatosq nos noĩe suo deos fa
ciet. Ipe em̃ dicit: Ego dixi: dij estꝭ:
⁊ filij excelsi oẽs: ꝭ ipe deꝰ deificans Ps. 81.
est: tu ṽo deꝰ deificatꝰ. At fortasse
ais: hec rõ tua ĩ illis quideȝ magnis
aplı̃s seu martyribꝰ ꝑt existere rata:
ĩ me aũt q̃ vtinã int̃ illos vl̕ minimꝰ

esse merear: nõ intelligo q̃ nã pacto ɔstare queat. Ad hoc intende queso ꝛ intellige: qꝛ nullũ iustorũ ab ista deitate excepit deus: vbi ait: Dij estis ꝛ filij excelsi omnes.

De siĺitudine inter ignẽ ꝛ deitatẽ: Ca. lxvij.

Ex vt dicta meli⁹ (v) eluceãt: ɔsidera sub exẽplo naturã ignis ꝛ naturã reꝝ ignitarũ: si forte ibi aliq̃tenus queas imaginari q̃liter illi sũme deitati ꝓ modulo tuo possis ꝑticipando deificari. Ecce ignis vn⁹ ẽ: ꝛ in sua natura calid⁹. In hũc igit̃ ignẽ pone lignũ: plumbũ ꝛ ferrũ simul: itaq̧ cũ lignũ fuerit in carbones ɔuersum: ꝛ plũbũ liquefactũ: ita vt in carbonib⁹ nihil nisi ignis appeat: ꝛ plũbo nihil caloris addi queat: necdũ tñ poterit ferro ĩ calore coeq̃ri qđ nõdũ forsitan penit⁹ ĩcãduit igni. Licet igit̃ aliud alio magis in calore ꝓfecerit: singulũ tñ seruata natura sui vsitato locutionis mõ: qꝛ qđ ignitũ est: ꝑ se dicitur ignis. Sic erit in illa beata supnorũ ciuium societate: de q̃ loq̃mur: Nam queẽadmodũ hi qui sũme deitati sũt ꝓpinquiores: ꝛ ob hoc alijs p̃stantiores: dij dicent̃: ita ꝛ q̃ illis sunt inferiores: q̃m vna ꝛ eadẽ q̃ ꝛ ipi sũme deitati pro sua capacitate ꝑticipant: simili nomĩe deos dicẽdos necesse ẽ. Talis honor vt p̃libauim⁹ iustis ꝓ modo meritoꝝ exhibebitur. Quisq̧ ꝟo mal⁹ ecõtra sic exhonorabit̃: vt in omni fetore deiectus: vermiũ etiã dominio subijciat̃.

De potẽtia ꝛ ĩpotẽtia: Ca. lxviij.

Duodecima ps beatitudinis ẽ (d) potentia: miserie ꝟo impotentia. Verã ille potẽtiã obtinet q̃ q̃cunq̧ voluerit facere p̃t. Qđ qꝛ null⁹ hic valet facere: nec verã h̃ potentiã põt h̃re: qꝛ tñ q̃nq̧ qđ vult facere: p̃t: nec oĩno ĩpotentie subiacet. Verũ ĩ futuro aut vere p̃potens: aut erit oĩo sp̄q̧ ĩpotẽs. Bon⁹ aũt q̇cq̃d voluerit: facere poterit: q̃m ipm oĩpotẽtẽ ĩ oĩb⁹ sue volũtati ɔcordãtẽ habebit. Mal⁹ ꝟo nihil qđ velit agere quibit. Quãdo ḡ cũ tanto honore ꝛ cũ ceteris p̃taxatis hanc adept⁹ fueris omĩpotentiã: nõ video q̃ rõne possis cupere ampliorẽ. Igit̃ dũ possessione haꝝ beatitudinũ quas digessimus: felix fueris: nõne sufficiens tibi videberis? Et maxime inq̃s? Age igit̃ si in omĩbus istis vel vna die sic̃ exposita sũt secur⁹ viueres: gauderes sine dubio. Si aũt t̃pm mẽse vel vno anno letificareris: ꝛ si toto tꝑe vite tue q̃d faceres? Dares p̃ciũ? vtiq̧ libẽs q̃cquid haberes ꝛ memetipm insup si sic ꝛ nõ aliter ea adipisci valerem. Si vero ad hec oĩno securus existeres: q̧ ea dum viueres nullo euentu amitteres: omitto dicere vtꝝ vel cogitare possis: an nõ: quid exultationis tibi deesset.

De securitate ꝛ timore: Ca. lxix.

Ertiã decimã itaq̧ beatitudi (t) nis ꝑtem accipe securitatẽ: miserie ꝟo timorẽ. Hec alias siq̃dẽ oẽs beatitudinis ꝑtes confirmat: nec haberi possũt ꝑfecte sine illa: verũ in hac vita nihil quis potest habere vnde secur⁹ valeat esse. Sub eodẽ em̃ momento paup ex diuite: mortu⁹ ex viuo potest existere. Ergo nec alias beatitudinis partes: nec securitatẽ perfectã hic habet. Quia tamẽ non semper patitur quod timet: sed quandoq̧ effugere potest: nec sũmũ timorem hic habet: In futuro autẽ aut securitatẽ perfectã: aut econtra summũ habebit timorẽ. Bonus aũt q̇cquid voluerit: habebit: ꝛ nihil ex eo se amissurum timebit.

Q̄ nullus amittat iã semel adepta bona: Ca. lxx.

Ico em̃: qꝛ si ea ꝑditur⁹ ẽ: aut (d) ipe volet ea ꝑdere sua spõte: aut de⁹ volet ei nolenti illa auferre: aut aliq̃s alius deo fortior supueniens: ea tollat ab illo: deo ꝛ ipso non volẽte. Sꝫ certe nec ipe abiecto tãto bono in miserias q̃s se euasisse grõs⁹ exultabit recidere volet: nec de⁹ q̃ il-

lud tā larga ⁊ clemēti bonitate donauit: id ei aliqͥs auferre volet: nec vllꝰ fortior deo supueniet q̄ deo inuitū ꝓtegēte h̄ illi inuito aliq̄tenꝰ tollet. Malꝰ vo ⁊ sp tormēta q̄ patieꝛ pauebit: ⁊ nūq̄ ex eis euadere poterit.

De gaudio ⁊ tristicia: Ca.lxxj

Quartadecima igiꝛ beatitudinis ps gaudiū: miserie vo tristicia est. Gaudiuʒ ꝑfectū solꝰ ille pōt hr̄e: q̄ ꝑdictas oēs beatitudinis ꝑtes pōt obtinere. Quaꝝ qꝛ vllā nemo hic hr̄e pt: patet: qꝛ nec gaudiuʒ summū h̄ retinere valet: sic ⁊ ille solꝰ vere tristiciā patiꝛ sūmā quē ꝑdicte oēs miserie ꝑtes omnino coartāt. Qꝫ qꝛ nullꝰ ex toto h̄ eas patitur: liq̄t: qꝛ nec in summa tristicia hic habeaꝛ: In seculo autē futuro aut leticia aut tristicia q̄sqꝫ replebiꝛ sūma. Bonꝰ em̄ q̄sqꝫ oīno tūc poterit gaudere: qꝛ ꝑdictas oēs beatitudinis ꝑtes obtinebit ꝑfecte. Quid ḡ beatiꝰ isto q̄ tunc replebiꝛ iustus gaudio? Adhuc tn̄ ad cumulū btītudinis sue aliū habebit vnde magis possit gaudere: qꝛ em̄ quisqꝫ sic vt se alteꝝ amabit: Patet: qꝛ sic de illius felicitate vt de sua gaudebit. O q̄t igiꝛ ⁊ q̄nta gaudia quisqꝫ obtinebit q̄ ꝺ tot ⁊ tātis beatitudinibꝰ sanctoꝝ iubilabit. Os si tm̄ de alijs q̄s vt se diliget gaudebit: quantū de deo quē supra se diliget: exultabit? Gaudiū em̄ erit ei intus ⁊ extra: gaudiuʒ sursum atqꝫ deorsum: gaudiū circumcirca: vbiqꝫ gaudium plenū. Malus vero econtra tristicia replebitur summa: quia omes miserie partes quibus nihilominus se circūseptum sentiet: ineuitabiliter sine fine patietur ⁊ indesinenter. (Ca.lxxij.

De cupiditate mundani honoris:

Sic agūt illi qui mūdi huius honores appetunt: quō pueri qui sequūꝛ papiliōes. Papiliōes em̄ cū volant: tramitē rectū nūq̄ tenēt: ſ huc illucqꝫ se agitāt: cūqꝫ alicubi residere videāꝛ nec ibi diu morātur. Hos aūt cū pueri cape volūt: cito pꝰ eos currere satagūt: ⁊ qꝛ nō ad suos pedes sed ad papiliones intendunt: aliquādo in foueam cadunt: seqꝫ immaniter ledunt. Plerūqꝫ vero cū eos vident alicubi resedisse: incedunt suauiter ⁊ caute vt eos valeant compꝛhendere: qd̄ dū faciūt: manibus q̄ʒ plaudunt: ⁊ ad inuicē leni voce dicunt: Ecce iā eos habebimꝰ. Sed cum ꝓpius accedentes: eos apꝑhendere temptant: papiliōes auolant: si quando vo eos apprehenderint: exultant ꝺ nihilo: quasi magnū quid fuerint adepti. Similiter auteʒ faciunt qui huius mūdi honores appetunt. Honores em̄ huiꝰ mundi nūq̄ certā tenēt viā: ſ incertis diuerticulis de vno ad aliū trāsuolant. Cūqꝫ sub alicuius substiterint potestate: nec ibi diu possūt remanere. Hos ergo cū stulti hoīes assequi cupiunt: festināt post eos quibuscūqꝫ modis possunt: ⁊ qꝛ nō ꝯsiderant q̄ eos modo assequanꝛ: sed vt q̄quo mō adipiscanꝛ: sepius in grauia crimina decidunt q̄bus suas aīas vehemēter ledunt. Aliq̄n vo cū viderint eos alicubi q̄si paratos sibi esse: accedunt illuc latenter ⁊ multū callide: vt quasi nullo sciente valeāt eos obtinere: quo dū appropiāt: vehementer gaudent ⁊ exultāt: ſ cū ꝓpiꝰ accesserint: eosqꝫ se posse iā appꝛhendere putauerint: honores de manibus eoꝝ se excutiūt: ⁊ aliqua ꝺ causa ad alios aliquos se transferūt. Quos si qn̄ adepti fuerint: gratulanꝛ q̄si aliquē veꝝ honorē fuerīt assecuti: cū ad veri honoris culmē ꝑuenire nō possint: si nō hos cū suoꝝ satisfactione commissorum reliquerint.

De similitudine inter deum ⁊ aliquē dominū: Ca.lxxiij.

Talia iter deū ⁊ hoīes agiꝛ: quō inter dn̄m aliquē ⁊ seruos illiꝰ q̄ vulgo naturales vocanꝛ. Si em̄ dn̄s naturali seruo aliquid iusserit: ⁊ seruꝰ domino libēter obedierit:

agit seruus quod debet et quod domino placet. Si autem domini sui preceptis restiterit: gratiam ipsius statim amittit: Quam si voluerit recuperare: ac deinceps domino suo fideliter seruire: sicut prius debuerat naturaliter fecisse: si ei dominus tunc iusserit: iurat quod eius obediat preceptis: eique fideliter seruiet quamdiu vixerit. Quo facto dominus ei condonat quod deliquit: et si ita sibi placuerit: aliquid proprietatis vnde viuat habere concedit. Uerum aliquanto temporis transacto: seruus paulatim incipit quod iurauerat obliuisci: et ab amore domini sui tepescit: Et quia ea que dominus iubet sibi dura videntur: prius quedam: postmodum plura transgreditur donec in omnibus pene periurus habeatur: sicque rursus domini sui gratiam perdit quam prius recuperauerat sponsione correctionis: Quid ergo amplius faciet? Quid aliud promittere potest? Naturale ius corrupit: iusiurandum violauit: Est tamen aliud quod adhuc faciendum inuenit seruus. Licentia ei domini sui aliquid retinuerat de proprietate vnde se potest vt antea reconciliare. Postque ergo se errasse cognoscit: ad dominum suum redit: eum exorans huiusmodi verbis: Domine inquit confiteor meam iniquitatem: quia quod tibi naturaliter debueram: quodque postmodum iureiurando promiseram: totum ad meam transgressus sum miseriam. Sed adhuc semel indulge mihi si placet quicquid deliqui: et ego tibi reddam quicquid proprietatis per tuam licentiam hactenus retinui: me autem ipsum ita in tuo seruitio astringam quod meam ex toto voluntatem dimittam: tuam uero inquantum potero faciam. Et vt eam semper valeam implere: ponam me in illorum subiectione: qui me illam sciant et velint docere: et admonendo: corripiendo: castigando faciant custodire. De quibus omnibus faciam tibi iusiurandum: si mihi indulseris quicquid hactenus deliqui. Tunc dominus: et ego adhuc inquit indulgeo tibi omnia que petis si tu omnia feceris que promittis: Sed hoc scias: quia nisi hanc conuentionem custodieris: vel si eam casu in aliquo violaueris: nisi ad eandem penitendo redieris per aliam conuentionem me placare non poteris. Eodem itaque modo inter deum et homines agitur. Deus enim primo homini quedam precepit: cui si ille obedisset: profecto fecisset quod facere debuisset et quod deo placuisset. Sed quia illius preceptum preteriit: gratiam eius statim perdidit. Hanc ergo si voluerit homo recuperare sicut deus iubet: iurat in baptismate quod audiuimus illum seruum iurasse. Sed quia et hoc ipsum sepius transgreditur: relictis omnibus cum propria voluntate monachus efficitur: aut ergo monachus saluabitur: aut aliter damnabitur.

De similitudine inter diabolum et improbum placitatorem: Ca. lxxiiii.

Uerum sciendum est: quia sic placitat diabolus contra homines: quomodo improbus placitator contra alium aliquem. Improbus enim placitator licet non habeat rectum: tamen propter improbitatem suam veniens ad placitum: hoc quod est iniustum iustum: et quod est iustum ostendere vult iniustum. Sed cum eum aliquis iurisperitus audit: et quia non rectam habeat causam agnoscit: iudicat esse iniustum quod ille dicebat iustum: et esse iustum quod ille asserebat iniustum: sicque ille conuictus a placito discedit dolens quod aliquid facere non poterit. Sed aliquanto tempore transacto postque hoc iudicium putat obliuioni esse traditum: rursus suam incipit causam: dicens sibi fieri iniuriam. Quod si aliquis sibi dixerit: hoc iam esse diffinitum: dicit non recte esse iudicatum. Sed ille qui semel iam vicit: non attendat ad ea que dicit: sed tantum dicat: quia quod semel est bene diffinitum: non esse iterum incipiendum. Sic enim sine labore semper ab inimico suo se liberare poterit. Similiter autem diabolus placitat contra hominem. Locus autem placiti huius est cor hominis alicuius. Ad hunc itaque locum diabolus venit ad placitum: Et licet sciat quod rectum non habeat: tamen ibi asserit verum esse quod falsum est: et econtra. Ibi namque dicit cogitationem quam immittit veram esse: scilicet quod homo debeat mundum diligere: diuitias et honores appetere: desideria carnis adimplere: hec

⁊ his similia facere: qđ quidē falsum
est. Ex alia ꝟo pte dicit esse falsū ꝙ
homo debeat mundū relinquere: di/
uitias ⁊ honores contemnere: deside
ria carnis abscidere: elemosynis pec
cata sua redimere: monachatū demū
accipe: hec ⁊ alia plura facere. Qđ
totū veꝝ ꝓbatur esse. Sed cum ali/
quis q̄ inter rectos nō rectosq̄ cogi/
tatus scit discernere: audit diabolū
in corde suo hec dicere: iudicat iniu/
stū esse cogitatū quē ille esse iustum
dicebat: ⁊ esse iustū quē iniustū affir
mabat. Et hoc iudicio facto abijcit i/
iustū ⁊ sequit̄ iustū: ꝯtēnensq̄ seculū
accipit monachatū. Sicq̄ diabolus
ꝯuict⁹ a cordis placito recedit: ꝯtri/
statu rq̄ q̄r vincere nō potuit: ſ; post
q̄ꝫ sperat diabolus q̄r homo oblitus
fuerit qđ antea sic iudicauerat: putās
eū i aliq̄ pte posse iuenire imunitū:
ad eundē locū cordis reuertit̄: reno/
uatoq̄ placito q̄si nō recte diffinito
ꝯquerit̄. Qr si ille ꝓ certo cognoue/
rit q̄r rectū iudicauit i eo ꝙ seclm̄ re
linquendū esse censuit: diabol⁹ sta/
tim nō esse rectū respondet: vt eū tā
cito vl' ita oīno desereret: adhuc pos/
se sibiipsi remanēdo in seculo indul/
gere: paupibus vl' suis ad eū respici/
entib⁹ sbuenire. Sꝫ ille q̄ semel mū/
dū ipmq̄ diabolū recte supauit: non
curat ea que fraudulenter ille dicit:
sed firmum tenet: q̄r qđ semel iuste ē
stabilitū: nō esse denuo destruendū:
Et qđ recte diffiniuit relinquēdū: nō
ē iteꝝ appetēdū. Sic eñ facile deo
subueniente diabolū poterit supare.

De similitudine inter deū ⁊ queli
bet regem: Ca. lxxv.

d Eus ipse sic inimicitias exercet
aduersus diabolū quō rex q̄/
dā contra principē quendā inimicū
suū. Hic autē rex hꝫ in regno suo vil
lā admodū amplam.

De regno ⁊ villa ⁊ castello ⁊ diui/
gione: Ca. lxxvi.

i N villa ꝟo castellū quoddaꝫ:
supra castellū autē vnū diuigi/
onē. In villa quedā dom⁹ sunt vali
de: plures inualide. In castello autē
firmitas est tanta: vt si aliq̄s illuc cō
fugerit: nisi inde redierit: ab aliq̄ ledi
nō possit. Tāta ꝟo securitas est i di/
uigione: vt si q̄s illuc semel poterit
ascendere: nūq̄ꝫ eū inde libeat redi/
re. Hec autē oīa ille rex hꝫ in ptāte
sua. Inimic⁹ ꝟo ei⁹ ē ita fortis vt q̄c
q̄d ex villā inuenit: sine vllo obstacu
lo cōphensū abducit. In ipam q̄ꝫ
villā sepi⁹ intrat: ⁊ domos q̄s inuēit
inualidas: violat: eosq̄ qui inhabi/
tāt captiuos cū suis asportat. Illas
ꝟo q̄s firmas iuenit postq̄ꝫ eas irrū/
pere neq̄t: ad extremū inuitus dimit
tit. In castellū q̄ꝫ nō pōt ascendere:
nec illuc ꝯfugientibus q̄cq̄ꝫ mali fa/
cere: nisi redierint ad ꝑliū ville. Sꝫ si
amore suoꝝ parētū redierint: q̄r eos
audiūt occidi ⁊ male tractari: vel ꝑ
foramē aut fenestrā curiose respexe/
rint: tunc eos facile occidere aut vul
nerare poterit. Quapropt̄ necesse ē
eis vt nūq̄ꝫ ad clamorē parentū attē
dant: nec ad bellandū reuertant̄ vel
respiciāt: ſ; sꝑ vt ceperunt fugiāt: do
nec vsq̄ ad sūmitatē diuigiōis ꝑuene
rint. Postq̄ꝫ eñ illuc ꝑuenerint erūt
oīno securi. Itaq̄ rex ille de⁹ est qui
cū diabolo bellū habet. Hic i suo re/
gno habet christianismū: in suo ve/
ro christianismo monachatū: supra
mōachatū ꝯūsationē tātūmō āgelo
rū. In christianismo q̄dā in virtuti/
bus sunt validi: plures ꝟo inualidi.
In monachatu aūt firmitas ē tanta:
vt si q̄s illuc ꝯfugiens: monach⁹ effe
ctus fuerit: nisi inde penitēdo redie/
rit: a diabolo ledi nō possit. In ange
loꝝ ꝟo ꝯuersatiōe gaudiū ē securi/
tat; tāte: vt q̄sq̄s illuc ascēderit: nolit
īde vnq̄ꝫ redire. Hec aūt oīa rex idē
de⁹ habet in ptāte sua. Inimicus ꝟo
ei⁹: id est diabol⁹ tāte ptātis ē: ꝙ oēs
iudeos atq̄ paganos q̄s ex christia/
nismū suū repit: nl'lo obsistēte rapit:
⁊ i īfernū demergit. In ipm q̄ꝫ chri
stianismū sepi⁹ intrat: ⁊ eos q̄s debi

les inuenit: tēptādo violat: aīas q̄ cꝫ
corꝑibꝰ inhītātes captiuas asportat:
Illos xͦo q̄ fortes sunt ⁊ bn̄ muniti:
postq̄ꝫ eos supare neq̄t: tā dē licet tri
stꝭ dimittit. In mōachatū q̄ꝫ n̄ valet
irrūpe: nec his q̄ mōachi effecti sūt:
q̄cq̄ꝫ facere mali: nisi ad seculū redie
rint corꝑe vel aliq̄ ꝑentū affectiōe.

De si͞litudine inter monachū ⁊ po
tionē ⁊ medicū ⁊ abbatē: Ca. lxxvij.

a Ttēdāt nouicij qꝛ sic agit qui
monachatꝰ arripit difficultatē
queadmodū infirmꝰ q̄ grauez
accipit potiōꝫ. Plerūqꝫ etem ꝯtigit
vt q̄ aliquā patit̄ īfirmitatē corꝑis:
potionē q̄rat q̄ ab illa infirmitate cu
rari valeat. Cūqꝫ ei medicꝰ dic̄ vt il
lā vl' illā potionē accipiat: ⁊ sic sana
ri poṡit. Emit eā: vl' gratꝭ eā accipit
datā. Sꝫ cū potio fortꝭ: eiꝰ viscera ri
mat̄: mēbra oīa ꝑcurrit: malos hū̄o/
res ꝯhit: vires tollit: corpꝰ dissoluit:
terre infirmū ꝓsternit: desideriū ma
ximū bibēdi in eo accēdit: vl' dormi/
endi vel foras ad vētū eūdi: eiqꝫ me
dicꝰ hec interdicit cōminans: qꝛ mo/
riet̄ si h̄ fecerit. Heu me infirmꝰ inq̄t:
cur potionez hanc accepi? male mihi
erat: ⁊ mō ē peiꝰ. Heu q̄nto meo ma
lo illos vidi q̄ h̄ ꝯsiliū mihi dederūt:
nec mihi qꝛ ⁊ h̄ me opteret pati ꝑdi/
xerūt. Si eñ h̄ scissez nunq̄ꝫ potionē
accepissem. Sic ⁊ sic iste ꝯquerit̄ dū
potiōe coartat̄. Cū xͦo mali hūores
defluere ceꝑint: totūqꝫ corpꝰ paula/
tim leuiari: gaudet ⁊ exultat: qꝛ ta/
lē potionē accepit ꝑ quā ad p̄stinaꝫ
sanitatez redire se sentit: ⁊ hoīes q̄ h̄
ꝯsiliū ei dederūt benedicit. Silr̄ xͦo
multotiēs accidit vt aliq̄s q̄ aīe sue
infirmitatē ꝯsiderat: medicinā inde
spūalē querat: q̄ ab illa vitioꝝ suorū
infirmitate mūdari valeat. Cūqꝫ ei
aliq̄s spūalis hō dicit: ꝙ ꝑ monacha
tū posset saluari: dat quicq̄d habet:
vt in monasterio aliquo suscipiatur:
vel ei gratis aliq̄n ꝯcedit̄ ⁊ suscipit̄.
Sꝫ cū ordīs difficultas cogit eū vi/
gilare duꝫ vellet dormire: esurire dū
vellet edere: sitire cū vellet bibere: ta/
cere dū vellet loq̄: legere vl' cātare cū
vellꝫ q̄escere: sedere cū vellꝫ stare vl'
ābulare: aut stare vl' ābulare cū vel/
let sedere: Iniurias sustinere mltas:
ꝓp̄ā volūtatē ex toto deserere: Me
miseꝝ īq̄t hūc hītū q̄re suscepi? antea
male agebaꝫ: ꝟ mō peiꝰ ago: qꝛ tot ⁊
tāta q̄ mihi iubent̄: adīplere n̄ valeo:
⁊ vix nisi inuitꝰ aliquid boni ꝑficere
valeo. Quid igit̄? ve mihi ve mihi:
vt q̄d his credidi q̄ mihi h̄ ꝯsuluerūt?
Putabā ꝙ oēs isti hoīes eēnt sācti.
Hec ⁊ his silia nouiciꝰ dicit dū ordo
illi ī p̄mis videt̄ grauis. Sed postq̄ꝫ
sentit ⁊ secuꝫ ꝯsiderat: qꝛ hec vnani/
miter patiēdo sic oīa sua posse abo
leri pctā: sicqꝫ sanitatē aīe citiꝰ recu/
perare: totuꝫ q̄ꝺ antea graue videba
tur: paulatim leue efficit̄: ⁊ q̄si iā ni/
hil male habēs: letari incipit: deo gra
tias agit qꝛ monachatuꝫ suscipe me/
ruerit: ⁊ oēs qui tale consiliū sibi de/
derūt: benedicit.

De contentione inter monachos
nutritos ⁊ ꝯuersos: Ca. lxxviij.

v Erū qꝛ de ꝯuersis ⁊ nutritꝭ cō
gregat̄ ordo monachoꝝ: dicē
dū quia solet esse ꝯtētio que/
dā inter nutritos monachos atqꝫ cō
uersos. Attendunt eñ nutriti se nul/
la crimina commisisse: nec se in seculi
sordibus coinq̄nasse: sꝫ quia mūdaꝫ
ab infantia vitam duxerunt: ⁊ in dei
seruitio semꝑ laborauerūt: Illos ve
ro ecōtrario vixisse ꝯsiderāt: ⁊ ideo
merito inferiores esse iudicāt. At cō
tra quia conuersi scientiā exterioꝝ
habent: res monasterij sapienter tra/
ctant: nutritis ipis necessaria inueni/
unt: ordinem q̄ꝫ suū feruentius ple/
rumqꝫ custodiūt: Illos vero parum
in his valere ꝯsiderant: ideo se meli/
ores illis estimant: sicqꝫ alijs alij se p̄
ferunt dum non suam sed alioꝝ infir
mitatē attendūt. Sꝫ si vere mōachi
eēnt: sic esset int̄ eos quō inter ange/
los in celis ⁊ hoīes sctōs. Angeli eñ
sūt q̄si nutriti: scti xͦo hoīes q̄si ꝯūsi.

Sꝫ nec angeli sanctos despiciũt: qꝛ
tẽptatiõib⁹ aliqñ victi sũt: nec sancti
ãgelos· qꝛ nullã quã vincerẽt passi
sunt tẽptationẽ. Si eñ michael dice
ret petro: Tu dñm negasti: posset pe
trus respõdere: Verꝰ qdẽ ẽ qđ dicis:
sꝫ tu ꝓ dño nunꝗ̃ vel vllũ colaphuꝫ
sustinuisti. Qđ oĩno nõ faciũt: sꝫ ita
existunt ꝯcordes ac si oẽs essent an/
geli vł hoĩes. Sic ꝙ sunt isti ac si nu/
triti sint oẽs aut ꝯuersi.

De siłitudine inter monachos ⁊ an/
gelos: Ca.lxxix.

S Ic est inter monachoꝝ ꝯgrega
tionẽ in terris ⁊ ꝯgregationeꝫ
angeloꝝ in celis: quõ inter eos
q̃ adhuc sunt exterius in cella noui/
tioꝝ: ⁊ illos q̃ iam sunt interius ĩ cõ/
gregatione monachoꝝ: q̃ vt p̃ualẽt
in oĩbus se ꝑfecte custodiunt. Hos
eñ abbas ꝑ semetipm iã oĩa docuit
que vult eos obseruare: illis ꝟo ma/
gistros ex istis p̃ponit q̃ eos doceant
q̃ debeant custodire. Jsti iam ꝓbati
sunt in oĩi hũilitate ⁊ obedientia et
patientia ⁊ obseruatione oĩm q̃ or/
do exposcit: Jlli ꝟo adhuc ꝓbandi
sunt vtꝝ velint esse humiles: obedi/
entes: patientes ⁊ obseruare oĩa q̃
ordo reqrit. Vnũquenꝗ̃ ꝙ illorum
is q̃ ei magister deputat⁹ ẽ ꝓbat ⁊ ar
guendo: increpando. Plerũꝗ̃ etiaꝫ
flagellando tẽptat an aptus ad susci
piendũ ĩ ꝯgregatione alioꝝ existat.
Quẽ si viderit cuncta patiẽter susti
nere: ⁊ alioꝝ ꝯsortio ꝑ oĩa dignuꝫ
esse: venit ad abbatẽ annũciãs ei co
ram oĩi ꝯgregatione: Dñe inq̃t no/
uiti⁹ ille quẽ mihi cõmẽdastis ita ꝑfe
cte se habet oĩb⁹ mõis ꝙ iã est digñ⁹
inter nos esse si iubetis. Quibus au
ditis abbas aut eũ recipit cõmuni cõ
silio fratrũ: aut adhuc dimittit ad ex/
emplũ alioꝝ nouitioꝝ. Sicꝗ̃ de isto
nouitio ꝯdigne agiť q̃ seruoꝝ dei cõ/
sortio iam dignus habeť. Jllũ autẽ
nouitiũ quẽ magister su⁹ viderit ino
bedientẽ: impatientẽ: superbũ: susce
ptione indignũ: postꝗ̃ eũ diu tolera
uit: multisꝗ̃ modis emendare tẽpta/
uit: tandẽ si nihil ꝓficere põt: venit
ad abbatẽ: ⁊ talia ei refert: Dñe inq̃t
nouitius ille quẽ habebã in custodia
vt eũ docerẽ: quõ posset esse dignus
ꝯuersatione nostra: ita ꝑuerse se ha/
bet in oĩbus q̃ agit: vt nec inter reli/
quos nouitios dignus sit conuersa/
ri. Prouidere itaꝗ̃ voƀ cõuenit q̃d
potius de eo faciendũ sit. Ad hoc il/
le respondẽs: magistrũ hortať vt eũ
adhuc oĩbus modis emendare cone
tur: dicens: melius esse illũ inter reli
quos tolerare ꝗ̃ ad seculũ reuerti di
mittere. Sicꝗ̃ nouitius iste nec in cõ
gregatione recipiť: nec a cella noui/
tioꝝ expelliť. Siłr ꝙ est ꝯsiderandũ
ꝑ oĩa inter deũ ⁊ angelos ⁊ mona/
chos: quomodo inter illũ abbateꝫ ⁊
magistros atꝗ̃ nouitios.

De similitudine inter deũ ⁊ quẽli
bet imꝑatorẽ: Ca.lxxx.

V Idendũ est sic esse inter deum
⁊ hoĩes ⁊ angelos: quõ inter
imꝑatorem terrenũ ⁊ sibi obse
quentes. Tria q̃ppe sunt genera ho/
minũ q̃ terreno ĩꝑatori seruiũt. Alij
eñ seruiũt ꝓ terris q̃s habent: nihil
aliud q̃rentes nisi qđ tenẽt. Alij qꝛ
terras recuꝑare volunt quas eoꝝ pa
rentes aliqua sua culpa ꝑdiderunt.
Alij ꝟo ꝓ solidatis tm̃. Jllos itaꝗ̃
dñs honesti⁹ tractat q̃ nihil vnꝗ̃ de/
liquerunt: nec aliud ꝗ̃ qđ habent q̃/
runt. Hi radicati sunt ⁊ fundati: nec
euelli formidant: dũ se in voluntate
dñi sui ꝯseruant. Jllos ꝟo quorum
parẽtes sibi peccauerũt: quiꝗ̃ ꝓ illo/
rũ hereditate sibi seruiũt: aliquãdo
vilius tractat: modisꝗ̃ diuersis tem/
ptat: videlicet ꝯuitiãdo: cõminãdo:
quedã grauia iubendo: qñꝗ̃ etiã fla
gellando. Qui si hec oĩa humiliť su/
stinuerint: ⁊ dñi sui misericordiã pa/
tienter expectauerint: tandẽ eis dñs
hereditatẽ patrũ suoꝝ reddit. Si ve
ro noluerint hec tolerare: nec suã va
lẽt hereditatẽ recuperare: nec aliud
vult eis dñs dare. Jlli autem q̃ nihil

aliud querunt ꝙ solidatas: ⁊ vt bn̄ pascant̄: tā diu impatori obsequunt̄ ꝙdiu h̄ eis largit̄: Que si illis abundāter donauerit: laudāt eū: ⁊ dicūt: qꝛ ꝟe dn̄o tali s̄uiendū est: qꝛ talia s̄uiētibus sibi cōfert. Si vero hec illis dare destiterit: statim recedūt ipo vitupato: ⁊ incipiūt seruire ipsi⁹ inimico. Tria igit̄ hec sunt genera hominū alicui terreno impatori militātium. Silr̄ aūt tria sunt genera eorū qui supno regi deseruiūt. Primum em̄ gen⁹ sunt angeli: qui eterna beatitudine stabiles sibi sine omni intermissione sunt seruientes. Aliud vero hoīes boni sunt q̄ inq̄ztū p̄nt sue voluntati obediūt sicq̄ʒ ad regnū celoꝝ in p̄tis sui ade culpa pditum hereditario iure puenire cōtendūt. Tertiū aūt hi qui tm̄ p terrenis seruiunt cōmodis q̄si milites stipēdiarij. Sic ergo per oīa est cōsiderandū inter hec tria genera ⁊ deū: quō inter alia tria supra dicta ⁊ imperatorem suum.

Quid mōacho p̄sit: si aliq̄d bonū inuitus faciat: Caplm̄. lxxxi.

Contingit aliqñ quēpiam sic abūdare humorib⁹ malis vt nisi secetur aliter sanari non possit. Ut ergo ab eis possit ex toto mūdari: spōte sua prius se facit ligari: rogās etiā eos qui eū secturi sunt vt nō eum dimittāt q̄cq̄d ip̄e dicat: donec eum pfecte secuerint. Cum ḡ putredinē pungere ceperint ⁊ resecare: clamat ⁊ dicit se pri⁹ nihil mali habere: cōminat̄ q̄ʒ eos nisi eū dimiserit occidere. Sʒ illi q̄ eū h̄ dicere ppter dolorem sciūt: nō verba illius attendūt: s̄ vt ceperāt putredinē pfecte abscidūt. Cum aūt ad plenū mūdatus meli⁹ habuerit: eisdē q̄s antea miabat̄ occidere: gr̄as agit: q̄ nō eū ad volūtatem suā dimiserit. Quid ḡ? Nunq̄d nō ideo pdest ei sectio qꝛ eā tolerauit inuit⁹ cum ad eam tolerandā se fecit ligari spōtane⁹? Prodest revera: qꝛ per eā abscisa est infirmitas: ⁊ reparata est sanitas. Similiter aūt plerumq̄ʒ contingit vt aliquis redūdet vitijs ⁊ intelligat q̄ alit̄ saluari n̄ valeat nisi a se ferro districtioris penitētie fuerit resecata: vt ḡ inde purgari pfecte q̄at: alicubi ī monasterio spōte sua se alligat. Professionē etēm faciēs sibi stabilitatē morū q̄ʒ suoꝝ ꝯuersionē pmittit: seq̄ʒ intra monasterij claustra eo tenore recludit: vt medici spūales videlicʒ sui pastores qui eū corrigere debent: q̄cquid ipse postea dicat nō eum dimittant: s̄ ei⁹ vitia resecēt ⁊ emendēt. At plerū q̄ʒ cum eum ceperit ad meliora stimulare: ⁊ eius vitia corripiendo resecare: recalcitrat atq̄ʒ irascit̄: dicens se non esse culpabilem vnde reprehēditur: ipsosq̄ʒ qui eū arguūt aliquādo etiā perimere minat̄. Hi vero qui hoc eū pferre propter ordinis destrictionē cognoscunt: nō eum ideo dimittunt: sed ab eo districte stulticiā vt p̄ualēt nunc hoc: nūc illo modo abscidunt. Cum itaq̄ʒ fuerit emēdatus a vitijs: ⁊ mitior factus: ad se reuersus eisdē gratias reddit: quibus irascebat̄ q̄ eum reprehēsum correxerint. Quid igit̄? Nunq̄d nā ideo nō sibi pderit illa tāta districtio: q̄a eā infirmitatē carnis inuit⁹ sustinuit: cū ad eā sufferendam spōte sua in monasterio se alligauerit? Proderit vtiq̄ʒ: qꝛ ⁊ p eā liberatur ab omni infirmitate vitiorum: ⁊ redit ad veram sanitatē virtutuʒ. Sed dicet aliquis: Meli⁹ esset vt deo sine professione seruiret spontaneus ꝙ in monasterio pfessione se alligans seruire cogeretur inuitus.

Qm̄ magna sit spes monachi professi: Capitulum lxxxij.

Hic autē respondendum: q̄a tanta distātia est inter illum qui non vult facere deo promissionem seruiendi sibi: ⁊ eum qui libēter eam facit: q̄ᵹta inter homines duos qui ambo ex debito debent seruire dominū vni: sed vnus eorum accedit ad dominū ⁊ dicit: Domine ex toto corde tibi seruire volo: sed me

esse tibi fidelem ꝓmittere nolo: quia
si hoc tibi ꝓmitto: ⁊ postea tibi pecca
rem: grauiꝰ delinquēs grauiori vin
dicta dignus existerē: quāto aūt me/
lius potero seruiā tibi: sed si qñ pec/
cauero tibi: iudica me vt illū qui se
tibi esse fidelem minime ꝓmisit. Aliꝰ
vero venit ⁊ dicit: Domine ex toto
corde te diligo: tibiqꝫ fidelitatē ⁊ sb/
iectionem ꝓmitto: vt si aliquādo fe/
cero cōtra p̄ceptum tuū: non me iu/
dices vt alienū: ſ; emēdes vt ꝓpriū
ſuū. His itaqꝫ dictis euenit vt ambo
idem peccatum postea faciant: ac de/
inde penitētes ad misericordiam do
mini sui veniāt. Dicit itaqꝫ dominus
illi qui sibi fidelitatem promittere
noluit: Quare h̄ fecisti? At ille: Do/
mine inquit cōfiteor quia deliqui: ſ;
tamē non me tibi non esse delicturu;
ꝓmisi. Sed ille: Ideo ne inquit no/
luisti mihi fidelitatem ꝓmittere: vt
posses cōtra me liberius peccare? Er
go ⁊ ego cōtra te: nō vt erga meū: ſ;
vt aduersus alienū agam: totūqꝫ qꝺ
erit mei iuris vsqꝫ ad vltimum qua/
drātē exigā. Hoc ita iudicato ꝯuer/
tit ad aliū ⁊ dicit: Et tu serue q̄ mihi
fidelitatē ꝓmiseras: ⁊ iō tibi magis
cauere debueras: q̄re h̄ fecisti? At il/
le. Dñe ait: Cōfiteor reuera me deliq̄s
se: tibiqꝫ fidelitatē ꝓmisisse: ſ; postq̄
me pēitet q̄ deliq̄: debeo ego peiꝰ pa
ti q̄ tibi fidelitatē añq̄ deliq̄ssē ꝓmi
si: q̄ ille q̄ hāc tibi nō vult ꝓmittere
et postq̄ peccauit? Ideo quippe me
volui esse tuū: vt si quādo peccarem
nō me iudicares vt alienū: ſ; emēda/
res vt ꝓprium. At dñs: Ita est inq̄t
vt dicis: Cum q̄ voluero de te vindi
ctā accipiā vt de meo. Sic aūt ⁊ deꝰ
inter ꝓfessu; monachū ⁊ nolentē ꝓ/
fiteri iudicat si eos cōtra eū peccasse
peniteat. Non solum autē ꝓfessum
minus iudicat nō ꝓfesso: ſ; etiam q̄/
libet laico adhuc in seculo ꝯstituto.
Licet em̄ vterqꝫ idē petm̄ cōmittat:
tñ toto ex corde monachū peniteat
deliq̄sse: cunqꝫ ordinem cui se subdi/
dit feruenti amore custodiat: maio/
rem q̄ laicus misericordiam conse/
quetur: q̄tumlibet ille peniteat secu/
laribus adhuc detētus. Si vero pe/
nitere noluerit: maiori q̄ laicus dā/
nationi subiacebit.

De similitudine inter monachū peccantē ⁊ laicum: Caplm̄ lxxxiij.

q Uod vt aptius a simili vide/
amus: hoīes duos vniꝰ dñi
ꝯuos ītueamur. Ambo itaqꝫ
a domino illo possessiōes ꝓprias ob
tineāt sibi: iureiurando ꝓmisso ꝙ ei
fideles existant. Unus tñ illoꝝ cōdi/
tione tali hoc faciat: ꝙ si quid in cū
qñqꝫ delinquat: de ꝓprio suo ꝓut fu/
erit iustum sibi emēdet. Aliter vero
dñm adeo diligat: vt nihil ꝓprium re
tinere: sed omnibus ei dimissis fami/
liarius sibi malit seruire. Hoc etiam
pactū cum eo faciat ꝙ si aliquando
quid ꝯtra eum cōmittat: de seip̄o nō
de re aliena sed vt de ꝓprio quā vo/
luerit vindictam assumat. His igiꝰ
actis si culpā eandē cōmittat vter/
qꝫ: ac deinde penitentia ducti velint
emendare: sed ille de ꝓprio qꝺ nec
adhuc totū vult dare pro illius cul/
pe satisffactione: iste vero de seipso
quoniā etiam totū iam prius domi/
ni sui mancipauerat potestati: vide/
atqꝫ dominꝰ ꝙ ille tantū facere nolue
rit: sed postq̄ sibi peccauit q̄tum iste
prius q̄ in eum delinqueret fecit: De
quo inq̄ maiorē velle videꝰ habe/
re misericordiā: an cum illo videtur
velle mitiꝰ agere quē operibꝰ cōpro/
bat se minꝰ diligere? Or si hūc alteꝝ
velit altero duriꝰ arguere: Serue in
quiens male tu q̄to mihi eras fami/
liarior: tanto es culpabilior: Potest
iste sibi respondere: Dñe inquiēs ve/
rum est quod dicis: sed q̄diu penite/
re nolui: ac postq̄ toto ex corde peni
teo: meqꝫ ipsum in emēdationem tra
do: nunq̄d nam peiꝰ illo debeo pati
qui nec illud quod habet tibi totum
vult dare pro satisffactione sui cōmis
si? Iustum ne videtur vt quia te ma/

gis dilexi: minorē debe am misericor/
diam consequi: immo maiorem mi/
hi facere deberes misericordiā quo
nullam maiorem tibi facere possum
satisfactionem? Quid aliud domin⁹
diceret: q̄ꝫ quod veritas habet? Nūc
ergo miti⁹ iudicat vt ex toto propri/
um: Illum vero seuerius vt minus
sibi priuatuꝫ. Sic ergo ⁊ deus celeri⁹
indulget monacho qui se ei totuꝫ cō/
mittit: q̄ꝫ laico dare nolenti vel sua
pro his que commisit.

De similitudine inter monachum
⁊ arborem: Capitulum lxxxiiij.

e Tenim rursus a simili potest
videri: acceptabilius est deo
bonum opus monachi q̄ꝫ ho/
minis cuiusq̄ꝫ secularis. Solet ꝗp/
pe accidere duos esse homīes sub do
mino vno: singulas habentes arbo/
res in proprio solo. Arboresꝫ aūt ille
fructum ferunt bonum vtriꝗꝫ: Verū
illi quia dominum inequaliter dili/
gunt: ⁊ ei de fructu earum impariť
seruiūt: Unus enim eorum quia cuꝫ
minus diligit: cum arboris sue fru/
ctus fuerit maturus: colligit: fertꝗꝫ
inde dn̄o suo q̄ꝫtum sibi fuerit visuꝫ.
Adeo autē dominum alius amat vt
ad eum veniēs arborem ipsam ei of/
ferat. Domīe inquit arborem habeo
quandam: bonum valde fructum fe
rentem: que quia vestre congruit di/
gnitati: malo eam vestri esse iuris
q̄ꝫ mei: eam igitur offero vobis vt
amodo vobis fructificet soli: ipsam
quoꝗꝫ vestro assignabo preposito:
vt ex ea fructū colligat: ideꝗꝫ vobis
prout velle vos nouerit diligenter
deseruiat: Sꝫ etiā ego q̄ꝫta diligētia
potero: eandē vestre vtilitati custo/
dire curabo. Cuius igiť horum ob/
sequiū dn̄o illi magꝭ videť acceptū?
An illius ꝗ q̄ntū cunꝗꝫ voluerit dat
ei de fructu ꝓprie arboris? Immo
magꝭ illi⁹ ꝗ arborē totā dat ei cū fru
ctu. Sic ꝗ ⁊ seruitiū monachi deo est
magis acceptū: q̄ꝫ hoīs seclaris. Ip
si eīm sunt hoīes duo: ꝗ sb̄ deo velut
arbores q̄sdā hn̄t seipos. Ipi quoꝗꝫ
vtriꝗꝫ sunt apti ad ferendū fructum
opis boni. At ꝗꝗꝫ non eodē mō dili
gūt deū: nec ei ꝑiter bene oꝑando de
seruiūt. Secularis eīm q2 eū min⁹ di/
ligit: tūc tm̄ cū hn̄ oꝑandi animū ha
buerit: boni oꝑis offert deo quantū
voluerit: Monach⁹ xͦo eū diligit in
tātum: vt ad eum accedens totum ei
offerat seipsum: factis ac verbis allo/
quens eum: Domine inquit mee ha/
cten⁹ potestatis erā: quodꝗꝫ mihi li/
bebat bonum malum ve faciebam:
Uerum quia tuus omnino debeo eē:
tibiꝗꝫ soli tantum bona opera fructi
ficare: me totum tue trado potestati:
vt amodo tibi fructificem soli: quod
vt meli⁹ tibi facere valeā: me vni ex
ecclesie tue prelatꝭ subdā: qui me cu
stodiens ea tantū opera doceat age/
re que tibi nouerit magis placere: ꝭ
et ego pro modulo meo meipsum cu
stodire studebo: Cuius ergo munus
deo est acceptabiluis? An illius quiť
sibi offert quedam ex operibus su/
is: plurima vero subtrabit? Immo
illius magis qui dat ei seipsum cum
oꝑibus cūctis. Nec ideo propria ꝑ/
uatur mercede: quia sepe bonū op⁹
cogitur agere. Sicut enim is qui ar/
borem totam commisit ꝓposito dn̄i
sui vt ex ea fructum colligeret: ex ꝗ ⁊
dn̄o suo ꝓut eū velle nosset deferret:
vt inq̄ꝫ ꝓpriū nō ꝑdat meritū: sed il/
le colligat fructū pri⁹ q̄ꝫ maturescat:
aut vt in arbore dimittat ecōtra do/
nec putrescat: Sic monach⁹ ꝗ se totū
cōmisit p̄lato vt eū custodiret: eaꝗꝫ
oꝑa tm̄ ab eo agēda exiget que deo
placere poti⁹ nosset: Sic inq̄ꝫ ꝓpriā
nō ꝑdit mercedē si ꝗd oꝑis boni age
re cogať añq̄ꝫ velit: vel ecōtra ꝓhi/
beať eū agere velit: donec ⁊ ipsam
amittat volūtatē agēdi. Non ergo
omittere debet quicꝗd boni p̄latus
ei p̄cipiat: vľ p̄sumere vt agat a qui
buscunꝗꝫ eū ꝓhibeat. Sit eīm illi⁹ ꝓ/
uidere ꝗd precipiat ꝗd ve ꝓhibeat:
huius vero sequi eum ī bono ꝑ oīa.

De similitudine inter matronã et diuinã volũtatẽ: Caplm lxxxv.

Ccidit quandoq͛ matronam
a aliquam: filias cum ancillis
suis magistre cõmendare: vt eas opera mulieribꝰ congrua doceat. Illis vero p̃cipit vt ei cuncte obediant: q̃dq͛ faciendũ iniũxerit expedire adimpleãt. Hoc itaq͛ disposito magistra eas in vnũ cõgregat: iniungit cuiq͛ quid agere debeat: ⁊ ne foras egrediantur obseruat.

De filiabus matrone: Ca. lxxxvi.

Uibus ita sub eiꝰ magisterio
q astrictis: bone quidem filie
per omnia sibi obtemperant: sed nec abeundi foras licẽtiam querere curant.

De ancillis eiꝰ bonis: Ca. lxxxvij.

Ncille quoq͛ similiter faciũt
a excepto ꝙ instabiliores existunt: q͛ eĩ tedet eas ĩ custodia diutiꝰ esse: licentiã foras exeundi querunt q̃nq͛: Quã si obtinere non valẽt: ñ inde tristant̃ vl̃ murmurãt: tñ dicũt q̃a datã libẽter acciperẽt. Qꝫ si eis concessa fuerint: egrediunt̃ quo eis visũ fuerit: cessantq͛ interim ab operibus suis.

De ancilla latrone: Ca. lxxxviij

Nter eas autẽ q̃nq͛ est latro
i q̃dã p̃ceptꝭ mgr̃e vix obedire volens. Hec igit̃ q͛ custodia tedio semꝑ ei existit: licentiã exeundi sepius querit: ⁊ causas que rõnabiles videant̃ adinuenit: quã si obtinere nõ põt: ꝯtristat̃ vehemẽter ⁊ dolet sueq͛ mgr̃e si audet durius r̃ndet. Si ꝟo apta cã ei ñ fuerit: ei occulte detrahit: q̃dq͛ faciebat opus int̃mittit. Qꝫ si opari fuerit iussa: p̃tẽdit ꝓtinꝰ ꝙ sit ĩfirma. Ac si q̃n se solã viderit ꝓtinus exilit: ostiũ petit: huc illucq͛ circumspicit: mãdat illi vel illi licẽtiã querere secum loq̃ndi. Qꝫ si in hoc reperta fuerit atq͛ correpta: prosilit statim in huiusmodi verba: Quid inq̃t feci ꝙ sic debeã corripi: q̃ mira visa sum agere q͛ inferunt̃ mihi contumelie: ꝭ iam satis aptũ videt̃ q̃ꝫ iniuste ꝯtra me agat̃. Itaq͛ residet mesta: dolẽs ꝙ ita sit rep̃hẽsa. At postq̃ꝫ ad modicũ ille dolor recedit: maturitatẽ q̃ndã p̃tẽdit: cumq͛ estimat ꝙ ab alijs reputet̃ matura: licẽtiã rursus q̃rere tẽptat: quã si h̃re nequerit ꝓtinꝰ s̃bdit: Stultus est inq̃t q̃ bene agit cum eque boni tractent̃ ⁊ mali. Qꝫ si licẽtiã h̃re poterit: foras ꝯfestĩ egredit̃: huc illucq͛ vagat̃: iuuenum ꝯsortia expetit: m̃lta nõ agẽda ꝯmittit. At ꝫ hac similitudĩe põt colligi: tria sũt genera volũtatis in s̃bditis.

De obedientia: licentia ⁊ inobedientia: Capitulum lxxxix.

Rĩũ aũt p̃mũ obediẽtia: Se
b cũdũ licẽtia: Tertiũ ĩobediẽtia. Hec ꝟo genera oĩa inueniri p̃ñt in monachis: q̃s matrona q̃dã mgr̃e cuidã cõmẽdauit. i. volũtas diuĩa volũtati abbatis coꝝ supposuit.

Licẽtia igit̃ m̃ltos decipit: obediẽtia ꝟo ⁊ inobediẽtia ꝯ̃ria sunt: harũ media licẽtia est. Is ꝫ quẽ obediẽtia ꝯstringit claustra nõ egredi: vult tñ exire reguleq͛ districtionẽ licẽter declinare: q̃uis nolit sine licẽtia id p̃sumere: et iccirco actũ suũ licentia qua p̃ualet conatur defendere: pctm̃ profecto hꝫ ex illa illicita volũtate. Nõ eĩ postq̃ꝫ mortuꝰ mũdo claustrũ subijt ad mũdi negocia vl̃ volũtate vl latenꝰ redire debuit: velle tñ suũ ñ nisi ꝑmissus facto ĩplere voluit. Obediẽtia ꝫ quã in h̃ amplexꝰ est: ip̃m factũ excusabit: ꝭ velle q̃d ꝯtra obediẽtiã h̃uit picl̃osũ nisi penituerit illi erit. Q̃d nõnulli minꝰ attẽdẽtes licentiã quã ꝓ implẽda volũtate sua expetũt sepe fallunt̃. Ut igit̃ breuiter loq̃r ⁊ succincte: sub ip̃a obediẽtia viuẽtes sunt matrone regalis filie: Ancillaꝝ ꝟo noĩe licẽtie adherẽtes accipe. In obediẽtia vero q̃ dicitur ⁊ ip̃a latro rebellioĩes signant̃ in ordĩe mõastico.

De licentia.

De similitudine inter monachũ et denarium: Capitulum xc.

r Ursus a sili possumus videre

que in ꝑfecto monacho debeant esse. Tria cuiqꝫ bono insunt denario: que cuiqꝫ ꝑfecto debēt inesse monacho. Denarius q̄ppe bonꝰ puro ex ere: recto pōdere monetaqꝫ legitīa debet cōstare: Si em̄ vnū ex his defuerit: venalis esse nō poterit. Ut ꝗ venalis valeat esse: hec tria pariter debet hr̄e. Hec quoqꝫ debet habere ꝛ mōachus vt ꝟe monachꝰ eē reputetᷣ. Eiꝰ quippe metalli puritas: pura est eius obediētia: Nulla em̄ inobediētie impuritas: ẜ sola in eo debet esse obedientia. Rectū vero illiꝰ pōdus: stabilitas est ꝓpositi eius. Non ꝗ leuitᷣ exufflari debet ab eo qꝺ ceperit: ẜ vsqꝫ in finē ꝑseuerare stabilis. Illius aūt moneta habitꝰ est monachalis atqꝫ tōsura añ ꝛ retro: ꝛ his ꝯsimilia. Sicut em̄ denariꝰ a moneta dinoscitur cuius sit regionis: sic ab istis monachꝰ cuiꝰ sit ordinis. Is aūt monachꝰ qui adeo est senex vt ante ꝛ retro iaꝫ neq̄at inclinare: denario illi est silis cuiꝰ monetā tp̄is antiq̄tas iam deleuit. Iste vero q̄ habitū monachalē nō adhuc sed vitā suscepit: ꝛ iō nomen nō habet monachi: assimilatur nūmo pōderoso: monetā tñ nō habēti: ꝛ iō nō eque venali: verum sicut q̄ thesauꝝ congregare desiderat: huiusmodi nummum ita vt habentem monetam amat. Sic deus qui thesauro celesti nos oēs reponere cupit: hmōi hominē eque vt habitū monachi habentē ibi reponit. Quē aūt viderit habitū q̄dem monachalē hr̄e: ẜ ex ere īpuro: id est inobediētē esse: hunc thesauro celesti nūq̄ꝫ reponit: sicut nullus denariū falsum licet apte monetatū suo thesauro reponere q̄rit. Quē ꝟo viderit obedientē eē: etsi aliq̄ñ fragilitate peccet hūana: ñ hūc tñ repellit si ꝟe peniteat. At em̄ a valido dēario denariꝰ falsꝰ: sic a ꝑfecto differt monachꝰ imperfectꝰ. Inualidus q̄ppe denarius minꝰ habet pōdꝰ q̄ꝫ debeat hr̄e: ẜ illud qꝺ habet puro ex ere cōstat. Falsus vero eādē quā bonꝰ monetā p̄tendit: ẜ interiꝰ latet falsitas eris: Sic falsus monachus eundē quē ꝑfectus habitū habet: ẜ inobediētie falsitas interiꝰ latet. Debilis ꝟo ẜ obediēs licet nō tātā q̄ñ aliq̄ñ cadat habeat stabilitatē: obedientie tñ retinet puritatē. Mox etem̄ penitet eū qꝛ deliq̄t: qꝺqꝫ ei p̄cipitᷣ: pura obediētia facit. Ille ꝗ vt denarius falsus a celesti thesauri repellitᷣ: hic vero ꝓ sui modulo vigoris ibi reponitᷣ. Nihil igitᷣ cuiq̄ꝫ prodest habitū monachi exteriorē habere si ñ studuerit ꝛ interiorē retinere: Duo q̄ppe sunt ordinis genera viro religioso ꝯueniētia. Unū exterius q̄ religiosus videtᷣ: aliud vero interiꝰ q̄ religiosus habetᷣ: Et illud quidē exteriꝰ facticij: hoc vero interiꝰ naturalis est ordīs. Facticij quippe ordinis facticie sunt ꝯsuetudīes: vt in ordine monachoꝝ reperiuntur plures. Has em̄ hoīes adinuenerūt: q̄busdā qꝫ de causis rōnabilibus seruandas instituerūt. Naturalis vero ordinis naturales sunt ꝟtutes: vt hūilitas: charitas: ꝛ aliꝫ ples. Has em̄ deꝰ ipī naturalitᷣ īdidit hoī sueqꝫ cā salutis ꝑuādas mādauit. Ille itaqꝫ facticiꝰ ordo sine isto nihil hoī prodest: iste vero sine illo etiā saluare hominem potest: vt tñ seruari valeat iste valde necessarius sibi est ꝛ ille.

De similitudine inter corrigiā ꝛ sotularem ꝛ ordinem facticiū ꝛ naturalem: Capitulum xcj.

[s]Ic em̄ est īter ordinē facticiū ꝛ naturalē: quō īter corrigiā ꝛ sotularem. Corrigia nanqꝫ sola colligata pedi: nullo est munimēto pedi: īmo magis incōueniēs videtᷣ eē si ibi sola circūligetᷣ. Sotularis vero etiam solus pedē munit: satisqꝫ decenter cōuenit ei: ne tñ cadat vł torꝰtus fiat: necessaria sibi est corrigia vt ligetur ex ea: Sic licet facticius ordo nihil solus ꝓsit: sed magis dedeceat: naturalis vero sine illo et ꝓsit ꝛ deceat: vt tñ iste firmiꝰ teneatᷣ: necessariꝰ

ille sibi habet. Hinc quippe est ꝙ q̄
religionē interiꝰ seruare desiderat: ha
bitu monachali exteriꝰ se alligat: qui
qđ exteriꝰ demōstrat: sp eū esse coar
guat: Ut si postea noluerit hoc esse:
magis dedecet eū habitꝰ ipe. Si em̄
verbi grā: monachꝰ supbꝰ fuerit qui
habitu exteriori hūilitatē p̄tēdit: mł/
to incōuenientiꝰ esse videt̄ q̄ si care/
ret hūilitatis habitu. Decet igit̄ vt
qđ ostēdit exteriꝰ: studeat ꝛ hr̄e inte
riꝰ. Nihil em̄ pene exteriꝰ habet ī ha
bitu vł ꝓfessiōe siue ꝯsuetudine: qđ
nō eū cōmoneat aliq̄d interius hr̄e.

De vestibus monachi: Ca. xcij.

Uod em̄ viles nigrasq̄ fert
q vestes: vt se vilē reputet pctō
rē q̄ cōmonet. Ut xp̄o eisdē a
capite vsq̄ ad pedes tegit̄: hoc eum
facere a principio vite vsq̄ ad finem
hortat̄. Hec em̄ est talaris tunica ꝛ
polymita quā filio suo ioseph fecisse
Geñ. 37. legit̄ iacob p̄triarcha. Ut aūt eedem
in modū sunt crucis: eum sp habere
cōmonet memoriam dn̄ice passiōis.

De corona ꝛ tonsura monachi: Capitulum xciij.

Orona deniq̄ capillorum q̄
c tōsura: eū esse debere sacerdo
tē ꝛ regē demonstrat. Sacer
dotes q̄ppe in lege mitra tegebant
caput: ad silitudinē cuiꝰ ꝛ huic caput
radit̄. Reges aūt coronis vtunt̄: ad
cuiꝰ silitudinē huiꝰ capilli tondent̄.
Hec itaq̄ cohortant̄ eū vt sacerdotł
ꝛ regis gerat officiū.

De spūali sacrificio monachorum: Capitulum xciiij.

Fficiū sacerdotis erat in le/
o ge: generis diūsi pecora ma/
ctare. Huius ꝗ silr officiū de/
bet esse leonē ire ꝛ crudelitatis: lupū
rapacitatis: taurū feritatis: vulpem
astutie: hircū īmundicie: glirē sono/
lētie: equū ꝛ mulū luxurie: asinū pi
gritie: aliaq̄ bestialia vitia occidere.
Regis aūt officiū ꝓpriū est regere re
gnū: hostes inde ꝓpellere: ne iusto
iniustꝰ iniuriā faciat ꝓuidere: malis de
p̄ssis bonos exaltare. Hoc itaq̄ offi/
ciū debet esse monachi: vt sue mētis
regnū regat ꝛ corpis: hic em̄ omnia
expellere debet vitia: ꝓuidere ne ma
lus bono appetitꝰ resistat: ſ vt bonꝰ
malū sibi sp subijciat. Quicq̄d postre
mo exteriꝰ oñdit in habitu vł ꝯsuetu
dine vł etiā in ipsa ꝓfessiōe: studeat
ꝛ interiꝰ hr̄e: Alioq̄n nihil sibi coro/
na siue tōsura ꝓderit vllꝰ ve habitꝰ
monachalis. At sunt pleriq̄ q̄ facti/
cio ordini iputāt ꝙ naturalē nō ser/
uāt: Dicūt em̄ bono aīo se pati ñ pos
se qđ eis iponunt̄ ꝯsuetudies tante.
Querunt̄ etiā ꝙ in seculo meliores
fuerint: eosq̄ monachatꝰ deteriores
effecerit. Uerū q̄sq̄s h̄ dicit: denario
falso est similis.

De silitudine inter monachatū ꝛ ignem: Capitulum xcv.

Alsus q̄ppe denariꝰ bonꝰ ple
f rūq̄ ee͂ videt̄: at si in ignē fu/
erit missꝰ: ꝓtinꝰ falsus ee͂ ꝓ/
batur. Sic plerūq̄ male morigeratꝰ
hō: bonis ee͂ moribꝰ videt̄ in seculo:
verū si rigorē arripuerit aliq̄ iustin/
ctu mōachatꝰ: culpisq̄ postmodū exi
gentibꝰ regulariter increpatꝰ: ꝓtinꝰ
ꝓbat̄ nō ee͂ qđ videbat̄. Qui em̄ hu
milis videbat̄ ꝛ patiēs: mox super/
bus inuenit̄ ꝛ impatiēs. Ut si h̄ im/
putauerit ordini: tale ē ac si denariꝰ
dicat igni: tu me falsū fecisti. Nō aūt
falsū eū fecit: ſ qđ erat oñdit. Sic de
niq̄ istū non ordo male morigeratū
effecit: ſ q̄ h̄ iam esse declarauit. Nō
igit̄ ordinē ſ seipm̄ accuset: moresq̄
ꝑuersos in bonos cōmutet: Nisi em̄
ee͂ bonis moribus videat̄: bona si q̄
exterius agit paruipenduntur.

De interiori virtute ꝛ exteriori: Capitulum xcvj.

Uo q̄ppe virtutis sūt genera:
d q̄ inter sese sic differūt vt cor
pus ꝛ aīa. Unū em̄ interiꝰ ꝛ
inuisibile. Aliđ vero exteriꝰ ē atq̄ vi
sibile. Interiꝰ nanq̄ est charitas: hu
militas: patiā: benignitas: ceteraq̄
silia. Exteriꝰ vero ieiunare: elemosy/

nas dare:in orōib⁹ vigilare:lachria/
ri:alia qꝫ hmōi. At sic corp⁹ sine aīa
nō diu subsistere valet:aīa vero sine
corpe pōt: Sic exteri⁹ gen⁹ sine inte
riori nō diu sbsistit:cū īteri⁹ faciat sine
exteriori. Diu em̄ charitatē hr̄e q̄s pt
etiā si nō ieiunet:cū diu ꝓ deo ieiuna
re nō possit:si eū mō amet. At tn̄ ple
rūqꝫ spūs malign⁹ corp⁹ assumit:il/
ludqꝫ vegetādo sbsistere fac̄: Sic i/
anis glia cor hoīs intrat:illudqꝫ vir
tutis gen⁹ exteri⁹ silat. Sic̄ em̄ chari
tas ieiunare:sic ⁊ ianis glia facit. At
sicut corp⁹ exaīatū cito fetet atqꝫ cō
temnit̄:sic exteri⁹ gen⁹ sine interiori
despicit̄. Cū em̄ quispiā ieiunio q̄dē
intētus: ſ irasci facile videt̄: si de ie/
iunio laudet̄ ab aliq̄: ꝯfestim rn̄det̄
ab altero:q̄s inq̄t de illius curet ieiu
nio q̄ sic īflat̄ ꝓ nihilo? Si aūt freq̄n
ti⁹ mādicaret: ſ hūilis ⁊ patiēs esse
videat̄:si q2 nō ieiunat: ab aliq̄ rep̄/
hendat̄: ilico ab altero respondet̄:
Bene vtiqꝫ vt manducet promeret̄
quia adeo patiens est ⁊ benignus.

De similitudine inter monachū
⁊ hortolanum: Capitulum xcvij.

[S]ciendū ad virtutes tendenti
ſ qꝫ agere debeat more hortola
ni. Hortolan⁹ q̄ppe:q̄ plāta/
re appetit herbas:pri⁹ terre na turā
ꝯsiderat vbi eas plātet: Nisi em̄ terre
earū natura ꝯuenerit:crescere ⁊ fru/
ctificare nllaten⁹ poterūt. Sic q̄ vir
tutū facere vlt plātariū: q̄ ī loco plā
tet eas sibi ē ꝓuidēdū. Si em̄ loc⁹ fu
erit vitiosus ⁊ ipse virtutes in vitia
De edificāte domū: (redigent̄.
⁊ qꝫ superbia sit vallis maxima: be/
stijs vitioꝝ plena: Capitulū. xcviij.

[V]ersus sic eum agere decet: ve
r lut q̄ domū edificare debet.
Qui em̄ edificiū facere: vult
stabile:soliditatē pri⁹ cōsiderat terre
q̄ scꝫ fundamentū firmū supponere:
parietē erigere:tectū supimpōere:tu
tusqꝫ possit inhabitare: Sic q̄ virtu/
tū vult facere edificiū q̄ secur⁹ inha
bitet ab insidijs demonū: q̄ ī loco sui
ꝯstituat illū:sibi est ꝓuidēdū: Si em̄
loc⁹ nō fuerit firm⁹: nec edificiū diu
subsistere poterit. Hoc itaqꝫ solū vel
terra bona: est hūilitas: cuius cūctis
ꝟtutib⁹ congruit natura easqꝫ velut
firmū fundamentū sustētat. Non est
in altū eleuata superbia: sicut quidā
putant:sed demissa ⁊ vallis maxima
bestijs vitioꝝ plena ⁊ caligine tene/
brarum dēsissima. Nam q̄nto ampli/
us quis supbia inuoluitur: tanto lu/
cem veritatis minus intuetur: Nec
clare iustū ab iniusto q̄diu in tene/
bris:id est ī cecitate cordis sui iacet:
discernere supbos pōt: ſ que sunt di
storta eque sectat̄ vt recta. Unde fit
vt in valle ista tenebrosa vitiorū sit
copia quasi bestiarū crudeliū multi/
tudo magna. Nam leones crudeli/
tatis: vulpes calliditatis: serpentes
quoqꝫ venenose inuidie: rane garru
litatis ⁊ iracundie: cetera etiam vi/
tiorum aīalia ibi solēt supabūdare.
Que q̄nto plus cuiqꝫ familiares ha/
bent̄: tāto minus q̄ sint crudeles vi
dent̄. Cōsuetudo em̄ vitij est vt nō
facile videat̄ ab illo q̄ eo premit̄:sed
mox vt cessauerit ⁊ ab eo se alienaue
rit: tunc demū ꝯsiderat in q̄nta fedi/
tate ⁊ miseria iacuerat: ⁊ q̄ graues
morsus malaꝝ bestiaꝝ tolerauerat.

De monte humilitatis ⁊ septem
gradibus eius: Capitulum xcix.

[H]umilitas aūt mons magnus
b est:in cuius summitate lux est
non modica: ⁊ honestaꝝ per
sonarum:id est sanctaꝝ virtutū pul
cherrima turba. Sed qui ad hūc per
uenire desiderat: necesse est vt ꝑ gra
dus quosdam ascendat si hunc mon
tem agnoscere ⁊ inhabitare affectat.

De primo gradu hūilitatis: Ca. c.

[P]rimus itaqꝫ gradus in mon
p te hūilitatis: est cognitio sui.
Hūc vnusquisqꝫ sic debet ha
bere vt se inferiorem oīb⁹ iudicet
esse: imitās apostolū qui se oīm suo
rum coaplorū dixit esse minimū. Si 1. cor. 15.
nā eēt aliq̄s hō q̄ ita peccasset: vt do/

minus eius sibi iusto iudicio pedes et manus amputare: oculos eruere et totũ corp⁹ dilaniare posset: nec tñ faceret: sed ex sua misericordia illũ tolleraret: vehementer se dñi sui debitorẽ cognoscere deberet: et eo magis hũiliari: quo se min⁹ ꝑpenderet meruisse a domino sic tolerari. Nos igitur dñm nostrũ in multis offendim⁹ omnes: et intm̃ vt nos ex vĩdicta iusticie sue mẽbratim posset dilaniare: aut iugi languore in pñti affligere: aut penis postmodũ eternis tradere.

Qr qui in deũ peccat: omnẽ creaturam cõtra se excitat: Capitulũ cĩ.

Ex qua offensione nõ solũ irã dei ꝓmeruim⁹: sed etiã totã creaturã aduersũ nos excitamus. Etem̃ si seruus alicuius a dño suo recederet: et inimico dñi sui adhereret: nõ solũ ipsũ dñm exacerbaret: sed etiã totã eius familiã iustissime irritaret. Cum igitur dñm creatorẽ cunctorum offenderim⁹: adũsum nos oẽm creaturam q̃ntum spectat ad meritũ nostrũ in iram cõmouimus. Potest ergo nobis iusta cõsideratione terra dicere: Non debeo vos sustinere: sed poti⁹ absorbere: q̃niã a creatore meo nõ timuistis peccãdo recedere: et inimico ei⁹ diabolo sez adherere. Põt etiã cib⁹ dicere et potus: Non meruistis vt vos pascere debeamus: immo potius vt confusionem vobis prepa remus: Ab illo enim peccando recessistis: per quem nec ales esurit. Sol quoq₃: Uobis ad salutem nõ debeo lucere: sed ad vindictã domini mei qui est lux lucis et fons luminũ penitus coercere. Sic etiã singule queq₃ creature contra nos possunt surgere irrefragabili ratione. Proinde expedit nobis hũiliari: ne diu dilata vindicta: tanto acrius adueniendo mala nostra puniat: q̃nto diutius tolerauit qđ pri⁹ punire poterat. Ut ergo humiliemur: q̃d sim⁹: qđ nati fuerim⁹ vel quid fecerim⁹: mente ptractem⁹: et nos viles peccatores multoq₃ supplicio dignissimos fore cognoscem⁹. Qui se ergo talẽ iudicat: iam in primo gradu humilitatis stat.

De secundo gradu humilitatis: Capitulum cij.

Secundus gradus est dolor. Nam sunt nõnulli qui se peccatores esse cognoscũt: sed nullum inde dolorẽ habere dinoscuntur: quibus necesse est vt doleant si veniam mereri desiderant: quia nõ valet ad salutem vt se cognoscat quis peccatorem nisi inde habeat dolorẽ. Nam si dño suo aliq̃s peccaret: et inde dolorem non haberet: quid putas dominus eius de eo diceret? Quõ ei offensam posset dimittere q̃ diu eum pro offensione sua nequaq₃ sciret dolorẽ habere? Ridiculũ potius q̃ aliud videretur si veniam peteret de hoc vnde se non dolere fateretur. Necesse est enim vt dolorem habeat: quisquis de perpetratis culpis veniam consequi desiderat.

De tertio gradu humilitatis: Capitulum ciij.

Deinde sequitur ꝯfessio: quia q̃liter se peccator cognoscat et doleat: cõfiteri studeat. Multi em̃ sunt q̃ se peccasse cognoscũt et dolẽt: et tñ celãt qm̃q̃dẽ sed ꝯfiteri erubescentes non audẽt. Et q̃r sciũt confessionẽ necessariã ad salutẽ fore: ita in cordibus suis corã deo penitent et illi cõfiteri ꝓponunt: multoq₃ maiorem penitẽtiã agũt: q̃ si ꝯfiterentur eis iniũgeret aliq̃s sacerdotũ. Uerum in hac re penit⁹ decipiuntur: q̃r nullus deo quicq₃ cõfiteri põt qđ ipe ignoret: Oĩa em̃ ei nuda sũt et apta. Uult itaq₃ de⁹ vt quicũq₃ ei peccauerit ac si ipe nesciret: ita suo loco alij nesciẽti ꝯfiteri ne dissimulet: quaten⁹ sed iudicio manifeste comprobet: quia si deus hoc ignoraret: ipse veraciter ei manifestaret. Ad hoc si is qui maiorem penitentiã ex ꝓprio arbitrio nõ ꝯfessus vult agere q̃ aliq̃s si cõfiteretur vellet ei imponere: putat mai⁹ se

De cõfessione.

Heb. 4.

fecisse ex ꝓpria volũtate ꝙ̃ si ↄfitere
tur: pensent apud se q̃d sibi plꝰ con/
stiterit: an cõfiteri ꝛ puã penitẽtiam
agere: an sine ↄfessione spõtanea vo
luntate longo penitere tpe. Cunqꝫ
magis eligit penitentiã gratis ꝓte/
lare ꝙ̃ reatũ suũ ꝑ confessionẽ mani
festare: agnoscat ꝓ certo quia nõdũ
vere cõfessioni illam suã spontaneã
penitẽtiam ꝙ̃libet grauis fuerit ade
quauit: qm̃quidẽ nec dum sibi tãtũ
ↄstitit grauiter clam penituisse ꝙ̃tũ
ↄfessionẽ cui eam facere debuit fecis/
se. Quare minus est semꝑ quẽlibet
grauiter sine cõfessione penitere: ꝙ̃
puro ex corde confessionem facere.

De quarto gradu humilitatis: Capitulum ciiij.

Am itaqꝫ tres gradus in mõ
c tem humilitatis habeamus:
sequit̃ ꝑsuasio q̃ vnicuiqꝫ ha
benda est: quartus videlicet ꝑliba/
te virtutis gradus. Cum em̃ necessa
rium sit vt cõfiteamur: Sciendũ est
ꝙ ita ↄfiteri debemus: vt hoc ipsum
qꝺ ↄfitemur ita eẽ ꝑsuadeamꝰ: Tũc
enim pura est confessio: si eam sequi/
tur voluntaria persuasio.

De quinto gradu humilitatis: Capitulum cv.

Ainto igit̃ gradu ↄfessio ap
q ponat̃: vt scꝫ q̃lẽ se q̃s cogno
scit: dolet: cõfitet̃ ꝛ suadet: ta
lem q̃qꝫ se ab alijs ↄsentiat iudicari.
Sũt em̃ pleriqꝫ satis semetipos iudi
cãtes: ẜ neq̃ꝙ̃ pñt ab alijs pati iudicã
ri: vituparí. Qui em̃ vt ad mõtẽ ve/
re hũilitatis ascẽdant: necesse est vt
sic semetipsos despiciẽdos iudicant:
sic ꝛ alios si se iudicando despexerĩt:
tolerare sciant: Qua in re opus est
patiẽtia: q̃ sexto loco est apponẽda.

De sexto gradu hũilitatis: Ca. cvj.

Ec itaqꝫ vnicuiqꝫ familiaris
h sic ẽe debet: vt q̃ncũqꝫ ei aliq̃
iniuria fit: ita eã suscipiat pa
tiẽter q̃si cõmodũ sibi magnũ fieret.
Profecto si aliq̃s seruoꝝ alicuiꝰ di/
stricti hoĩs peccasset: ꝛ dñ sibi exin/
de multe fierẽt molestie: nõ reclama/
ret: ẜ potiꝰ iuste talia pati se diceret:
citius apud dñm misc̄diam inueniret.
Nos itaqꝫ qui multa cõtra creatorẽ
nr̃m cõmisimꝰ: tãto studiosius hũilia
ri debemꝰ: ꝙ̃to magis ĩdulgẽtia eiꝰ
nos indigere videmus.

De septimo gradu humilitatis. Capitulum cvij.

Ec solũ absqꝫ murmuratione
n pati debemꝰ molestias: ẜ vt
etiam grauiter puniamur ad
vindictã dei amemꝰ. Supremus em̃
amor mõtis hũilitatis gradꝰ esse vi/
det̃. Qm̃quidẽ tũc est deo grata sa
tisfactio cũ ĩ eiꝰ mẽte q̃ satisfacit nul/
la manet murmuratio: ẜ pia iugiter
feruet dilectio.

Recapitulatio graduum humi/litatis: Capitulum cviij.

Aod aũt superius dilate per
q partes ostendimus: nunc ea/
dem breuiter ꝛ summatim sꝫ
exẽplo recolligamus. Si em̃ dñs q̃s/
piã suũ haberet quẽ ꝓ culpa sua tra
dere morti deberet: positaqꝫ rõne cũ
eo: suam seruꝰ culpam occultare ve
lit in tenebris vellet: Aut si co/ Cognitio
gnosceret: quod est primus humilita sui. primꝰ
tis gradus: non inde doleret. Aut Dolor. 2ꝰ
si doleret: qꝺ est secũdus: corã alijs
dño licet iubẽte cõfiteri nollet.
Aut si confiteret̃: quod est tertiꝰ: Confes/
persuadere nollet vt ẜ ita crederet̃. sio. 3ꝰ.
Aut si vellet inde culpabilis cre/ Persua/
di: qꝺ est quartus: pati tñ nollet vt sio. 4ꝰ.
diceret̃ culpabilis. Aut si hoc sibi Conces/
dici pateret̃: qꝺ est q̃ntus: nõ tñ pati sio. 5ꝰ.
vellet vt sicut culpabilis tractaret̃.
Aut si hoc patiẽs: qꝺ est sextꝰ: nõ Patien/
ita tractari: Amaret: qꝺ est septi/ tia. 6ꝰ.
mꝰ: licet hoc velle dñm suũ sciret: nõ amor. 7ꝰ.
ei ꝓfecto culpã illã dñs dimitteret:
immo magis vt iniquum seruũ eum
puniret. Sic nec nr̃as nobis culpas
dñs dimittet: si nõ nos gradibus ijs/
dem hũiliauerimus sicut ipse iubet.

Quomodo vnusquisqꝫ se mino/rem omnibus putet: Capitulum cix.

Erum qꝛ nõnunq̃ ideo extol
v limur qꝛ nos alijs nõ recte cõ
ꝑamꝰ: Uidẽdũ est nobis q̄ id
mõ facere debeamꝰ. Si em̃ nos alijs
volumꝰ cõꝑare: ea tm̃ debemꝰ ꝯside
rare q̄ a nobis sunt ĩ nobis: nõ a deo
q̄si prestita nobis. Sic nãq; agit qui
de bonis a deo sibi ꝑstitis suꝑ alium
extollit: velut qui vestibꝰ alienis in/
dutus gloriatur. Non ergo hec alio
rum bonis cõꝑare debemus: sed ma/
la tm̃ nostra que a nobis sunt in no/
bis habemꝰ. Qđ si fecerimꝰ: mala vi
delicet nostra bonis alioꝝ vt cõfera
mus: nos inferiores esse ceteris oĩbꝰ
nobis ipsis videbimur. Quod ꝯtra
quia suꝑbi faciunt etiã si sint oĩbꝰ
deteriores: cũctis tñ se iudicant esse
meliores: sua em̃ bona tm̃ attẽdẽtes
alioꝝ malis comparãt: quorũ mala
nullatenus considerare deberent.

Nõ obsit consideratio alterius
peccati: Capitulum cx.

Onsideratio nanq; vł cogni/
c tio alieni peccati: mala multa
in diuersis parit. Si em̃ pec/
cator est qui alteriꝰ culpam cõside/
rat: malo illiꝰ exemplo in suo peccato
ꝑseuerat. Si vero penitens a pctõ a
pnĩa frigescit: eodẽ exẽplo: qđ si eodẽ
pctõ vł etiã alio tẽptabat: faciliꝰ exẽ/
plo suꝑat: si aũt tẽptatione carebat:
eoipso tẽptat ꝙ vitiũ illiꝰ ꝯsiderat:
Si vero iustꝰ ꝑferẽdo se illi ĩ suꝑbiã
extollit: quẽ si diligebat etiã in deo:
nũc eũ ĩcipit hr̃e odio. Non q̄ facile
ꝯsiderãda ẽ alteriꝰ culpa: cuiꝰ ꝯside
ratio tot generat mala: Vtꝰ vo illiꝰ
sꝑ dꝫ attẽdi: qꝛ eiꝰ ꝯsideratio ꝑ ꝯtra
riũ vadit. Ipsa nãq; pctõrẽ ꝯuerti:
penitentẽ penitere: magis tẽptatũ tẽ
ptatiõi resistere: nõ temptatũ sic per
manere: iustũ hũiliari: diligentẽ ve/
ro magis diligere facit. Alterius igi/
tur virtutẽ non vitium: suũq; vitiũ
non virtutẽ attendere debet: quisq̃s
ad culmẽ hũilitatis ascẽdere studet.

De duabus sororibus hunc mõ
tẽ custodiẽtibꝰ: Capitulũ cxj.

b Uius aũt hũilitatis pulcher/
rimi montis: due sorores sunt custo/
des: verecundia scilicet que est apud
deum: ⁊ verecundia que est apud ho
mines. Nam cũ tẽptat aliquis: si aĩ
mẽtis sue oculos has duas firmiter
reduxerit: hãc facile suꝑare poterit:
Sic enim sibijpsi loqui debet.

De verecundia que est apud de
um: Capitulum cxij.

J ego hoc peccatum vł illud
f fecero: quõ ante deum ⁊ san/
ctos eiꝰ angelos q̄ me vidẽt:
oculos meos leuare potero? Quid
dicã cũ reatũ meũ oĩs creatura dei
videbit? Boni ⁊ mali ãgeli ⁊ diaboli
me accusabũt: nequaq̃ peccabo: im/
mo ꝓpter te dñe morte afficiar: tota
die custodiãq; vias meas vt non de
linquã. Sic sibi vnusq̃sq; ꝓponat:
sic semetipsum ꝯsideret: sic se ab irru
entibus bestijs eruat. Sed ꝯsideran
dum quia verecũdia q̄ ante deũ est:
semper est libera: ⁊ custos fidelis.

De verecundia que est apud ho/
mines: Capitulum cxiij.

Erumtamẽ illa que est apud
v homines verecũdia: nonnũq̃
fallax est ⁊ latro pessima. So
let em̃ cõtingere vt aliquãdo mẽtẽ
alicuius vbi iam sepe dictꝰ mõs hu/
militatis est ꝯstituendꝰ: hircus luxu/
rie: lupus rapacitatis: vł alia q̄libet
vitioꝝ bestia tẽptet irrũpe: quã cũ ve
recũdia q̄ apud hoĩes est ne intraret
prohibere deberet: sic sibimetipsi in/
terdũ male ꝯsulẽdo loquit: Magna
erit inq̄t ꝯfusio si huic temptatiõi lu/
xurie: vt postmodũ sciat aditũ dede
ro: ꝫ nullꝰ hoĩm h̃ videbit: ⁊ ego bñ
celabo meipm̃ nec ãpliꝰ erit cognitũ:
modice nunc voluptati ꝯsentiã: ⁊ cũ
voluero memetipm̃ corrigã: Ac deĩ/
de pñitẽdo satꝫ melior q̃ mõ sũ ero:
Multi em̃ post ruinã surrexerũt: ⁊ pꝰ
modũ meliores fuerunt. Sic nimirũ
verecũdia q̄ est apud hoĩes: malo suo
ꝯsilio nõnũq̃ fallit: ⁊ fallit: ⁊ malã
vitij bestiã in mõtẽ quẽ tueri deberet
ĩtrare ꝑmittti: Que cũ ĩtrare ꝑmis
sa fuerit: nõ facile expelli poterit. Nã sĩ

is q̄ scel⁹ cōmisit: ꝯfiteri aliq̄n volue
rit: ea cogitatio q̄ pri⁹ ꝓmittebat ei
ꝙ se emēdaret mox vt voluisset: p⁹ ꝑ
petratā culpā dic: Quō ꝯfitebor: q̄
frōte reatū meū apiā: nō ampli⁹ ho/
norē habebo si me manifestauero: ẜ
q̄ mō appcior: oī tpe vilis ero: Quid
igr̄ faciā? saturabor voluptuose viuē
do: nōdum viā iusticie tenere valeo.
Ecce quō mise hō decipit: ꝙ̄ callide
vincit: ꝙ̄ astute supat. Ipe nāq̄ hūi
litat̄ mōtē paulati ꝓficiēdo statuit:
ipe custodes eiusdē mōtis ꝯstituit: ipe
custodes eosdē a ꝓpugnacul' mōtis
expulit: ipe postmodū semetipm ma/
le custodiēdo: municipiū hostib⁹ suis
tradidit. In me siqdē ē vn̄ cū dei gr̄a
ꝓficio: in me etiā vn̄ deficio: nō mihi
ꝓficiēdi aliqs vim facit: nō ad defe/
ctū aliqs venire cogit: suggerit deus:
suggerit rō: suggerit xp̄s: vt recte vi
uā: ⁊ est in me materia arbitrij scz li/
bertas ꝙ h̄ facere possū si volo. Uex
ecōtra suggerit diabol⁹: suggerit ap
petit⁹ ⁊ vitiū vt voluptuose viuā: ⁊
habeo possibilitatem hoc faciendi ẜ
contradicere nolo.

De consultatione duarum pre/
dictarum sororum: Capitulū cxiiij.

Sciēdū est q: cū verecūdia q̄
est apud hoīes īterdū fallat:
multisq̄ modis p eā aditus
nobis vitiorū fiat: Verecundia q̄ est
apud deū nec fallit nec fallitur. Hec
etem̄ qn̄ ad montē reuocat postea: ⁊
locū suū videlz montē hūilitat̄ quē
tueri deberet fallēte sorore sua: vitijs
subuersū q̄si porcorū rostris disiectū i/
uenit: vehemēter turbat: dolet: inge
mit: sepe etiā lachrīas fundit: misera
misabiliter secū q̄rit: q̄liter bestia i/
trauit fūesta: q̄ fuerit cā: qd exordiū
q̄s ve adit⁹? Et dū illā vehemēter ex
ecrat: ecce fallax soror fallaciter eā
plerūq̄ sic ꝯsolat: Eia q̄re tm̄ doles:
cur tot tātisq̄ lachrīs temetipam af/
fligis: graui⁹ te ille vl' ille peccauit ⁊
veniā obtinuit: humanū est peccare:
nec tāti pōderis est pctm̄ q̄nti facis
illud. Taliter male ꝯsulēdo dolorē
tēptat lenire: ẜ fidelis custos que se
corā deo formidat accusari: sicut fal
lere nescit: sic malū ꝯsiliū admittere
ꝯtēnit. Nā cōmissa ⁊ dolendo plan/
git: ⁊ plāgēdo indesinēter sui ꝯdito/
ris indulgētiā querit: atq̄ locum su/
um curiosius deinceps custodit.

Q: nō semper misericordia dei
debeat cogitari: Capitulum cxv.

Notandū est igit q: tpe tēpta
tionis añ ꝑpetrationē culpe
nunq̄ miscdia dei debet cogi/
tari: ẜ iusticia ⁊ iudiciū ei⁹: furor ⁊ i/
dignatio illi⁹. Hec debēt pēsari: h̄ de
bent añ mētis oculos reduci: hec se/
pe nūero cū magno horrore retracta
ri. Dū q̄s tēptat nō debet dicere: Mi
sericordia dn̄i magna est: ẜ hoc poti⁹:
Horrēdū ē īcidere ī man⁹ dei viuēt̄. Heb. 10.
Qn̄ appetit⁹ luxurie quēlibet pulsat
non cogitet tūc: Quacūq̄ die pctōr
ingemuerit: oīa pctā ei⁹ obliuiōi tra/
dent: ẜ poti⁹ sepe recogitādo tractet
ꝙ maledict⁹ oīs q̄ peccat in spe. Et
illud Esaie pmo: Ue gēti peccatrici: Esaie. 1.
pplo graui iniq̄tate: filijs sceleratis: se
mini nequā. Si aūt p incuriā fuerit
pctī admissio: tūc demū dei miscdia
ꝓpēsi⁹ est cogitāda ne despatio ve/
nie supueniat. Tpe itaq̄ tēptatiōis:
mōis oīb⁹ vnusq̄sq̄ dz cōari ne supe
tur: q: lz de⁹ veniā ꝓmiserit penitē
ti: n̄ tn̄ spopōdit deliq̄nti vt ei daret
volūtatē penitēdi. Cū aūt certū sit
ꝙ dei gr̄am ꝓmeret q̄sq̄s declinat a
malo ⁊ facit bonū: ⁊ irā ⁊ indignati/
onē incurrit oīs q̄ operat pctm̄: ma/
gnope curādū est vt ⁊ vitia vitemus
⁊ virtutibus adhereamus.

Que comparatio sit inter ascen
dentes: Capitulum cxvi.

Tria sunt necessaria ascēdēti:
innocētia: beneficiū: ꝑlatio.
Innocētia talis esse debet vt
nulli noceat: Bn̄ficiū vt oīb⁹ ꝓsit:
Prelatio vt se inferiorē oīb⁹ iudi
cet. Unde aplus: Supiores inuicem Phil. 2.
arbitrātes. Hec tria debet vnusq̄sq̄
alijs impēdere: ⁊ nihil horū sibi fieri
ex debito exigere. Namsi seruus ali/

cuius dño suo ĩ multis peccasset: nõ solũ iram dñi deseruiret: ꝭ etiã oĩm ꝯseruoꝝ suoꝝ ĩdignationẽ ĩcurreret: ꝛ si aliq̃ iniuria ei interim fieret: non iuste ꝯqueri deberet. Dicit aliq̃s: innocentiã ꝛ beneficiũ alijs libẽter impẽdo: ꝭ me omnibꝰ alijs inferiorẽ credere nequeo: Sunt etenĩ homicide: adulteri: latrones: ꝛ huiusmõi. Ad hoc: Qñcũq; ꝯparationẽ facis inter te ꝛ aliũ: noli ponere in trutina qḋ tuũ non est: imo qḋ tuũ est: videlicet mala tua: ꝛ postmodũ bona sua. Talis cõparatio vel talis cõsideratio semper sit inter ascẽdẽtes. Si quid vero boni in te videas: nõ tibi ꝭ deo ĩputes.
1.cor.4. Vñ aplus: Quid habes qḋ nõ accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi non acceperis?

De similitudine inter cenouexiam ꝛ charitatem: Capitulum cxvij.

Sic igiť debemꝰ innocẽtia: beneficio: ꝛ ꝑlatiõe vti ĩ faciẽdo ꝛ recipiẽdo: sicut vsualiť portatur cenouexia. Quippe illã q̃ subeunt: faciẽ ad locũ quo tendunt: ad locũ aũt vñ veniũt: dorsa vertunt. Tribus etiã alijs mõis põt ꝭ nõ cõuenienť portari: videlꝫ vt facies sint ꝯtra facies: vel dorsum ꝯtra dorsũ: vel facies ad locũ vnde ꝓcedere: terga vero q̃ ire debeant: cõuertanť. Et notandũ q; nõ minus q̃ꝫ a duobꝰ cenouexia in oꝑando portať: nec charitas quã ꝑ cenouexiã volumꝰ signari: minꝰ q̃ꝫ inter duos põt haberi. Si ergo in mõte aliq̃ edificarẽt sibi homines pl'es domũ: ꝛ de valle oporteret lapides: cementũ ꝛ alia q̃ ad edificationẽ domus ꝑtinerẽt: cenouexijs sursũ in montẽ portari: si inꝫ illi portitores instrumẽtũ illud ita acciperent vt vterq; sibi dorsum aut faciẽ vel dorsa q̃ tẽderẽt: facies xoxterẽt vñ ꝓcedere vellẽt: ꝛ dũ sic ire cõpetenť neq̃rent: verbis litigare inciperent: de litigio ad pugnos ꝛ capillos venirent: deinde ad arma: Rogo quid diceret aliq̃s ꝑteriens si sic eos hac decã pugnantes inuẽreret? Aliq; q̃ insanirẽt. In nobis igiť hec oĩa ꝯsideremꝰ: q̃a talẽ habitudinẽ in fraterna charitate tenere debemꝰ: vt sic q̃si q̃ndã cenouexiã spũalẽ portemꝰ. Nos enĩ ĩ excelso mõte: ĩ celesti scꝫ p̃ria domum nobis edificare satagere debemus: q̃ sola virtutũ oꝑatiõe ꝯstruiť: ad quã humilitatis gradibꝰ ascẽdiť. Qui necesse est vt fiant ꝑ innocẽtiam: bñficiũ: ꝑlationẽ scꝫ vt quẽlibet mihi ꝑ̃i ꝑ̃ferã cũ ꝭ alijs freq̃nter exhibeo: ꝛ si mihi exhibita non fuerint: patienter tolero. Gradus ꝑgendi in montẽ virtutũ: ad domũ celestis patrie mihi cõgruos facio: ꝛ cenouexiam bñ porto: si aũt alijs hec impẽdere detrecto: quasi dorsum cõtra dorsum verto: dum illũ pergentẽ ꝛ quasi antecedẽtem subseq̃ deberẽ faciem illi vertẽdo. At si mihi hec quasi per debitũ fieri quero: ꝛ ille qḋ postulo facit: q̃uis nõ libenter: qm̃ exigo: q̃si faciẽ cõtra faciẽ in subuectione cenouexie xto. Cum vero exigo: ꝛ ille qḋ exigiť denegat: qm̃ illum ꝑ exactionẽ irrito: terga vertimus ad locũ ad quẽ ire debemꝰ: ꝛ facies vnde prodimꝰ. Sic istis tribꝰ modis q̃ cenouexiã portare satagit: plerũq; lites ꝛ discordias sustinebit. Faciẽ ĝ ꝭ est intẽtiõnẽ sꝑ habeamꝰ sup innocẽtiã: bñficiũ ꝛ ꝑlationẽ: vt illa oĩbꝰ impẽdamꝰ: ꝛ a nullo eadẽ req̃ramꝰ. Hoc enĩ est terga vertere: ad illa videlicet presentia ꝛ labentia: facies vero ad futura et ipsa perpetualia.

De similitudine inter q̃litates corporis et anime: Capitulũ cxviij.

Sicut qualitatis corporec: sic etiã genera sunt duo qualitatis aĩe. Qualitas q̃ppe corporis aliq̃n subitanea: aliq̃n vero est ꝯtinua. Subitãea: vt cũ repẽte repẽtia ĩfirmitate nigrescit: vl' verecũdia rubescit: sed mox hac ꝛ illac transeũte: ad colorem pristinũ homo redit. Continua: vt cum assiduam patitur infirmitatem: que sibi continuum

parit pallorem: Sic aīe q̄litas aliq̄n
sbitanea: aliq̄n vero ꝯtinua. Subita
nea: vt cū irruēte sbita tēptatione su
bito in pctō nigrescit: ſ statim p ꝯfes
sionē ⁊ penitētiā ad ꝓorem pulchri/
tudinē redit. Cōtinua: vt cū assidue
in peccato iacet p q̄ꝫ ⁊ assidue ante
deum deformis appet. Hec aūt gene
ra duo qualitatis aīe: genera sūt duo
indignitatis sue. Qui indignus est
ſm subitaneam qualitatem: nō ideo
tn̄ ad iudiciū sibi assumit christi cor/
pus ⁊ sanguinē: Qui vero ſm cōti/
nuaꝫ indignus existit: ille ad iudiciū
ea sibi assumit. De cordis
immundicijs; Capitulū cxix.

Querit q̄ꝗ q̄ suā discutere in
n tendit infirmitatem: tria esse
genera īmūdicie cordis. Pri
mum nanqꝫ genus est amor nō amā
doꝝ: veluti luxurie ⁊ similiū. Scdm
vero est odiū eoꝝ q̄ odio nō debent
haberi: sicut est odiū aliene ꝓsperita
tis. Tertium aūt nec amor nec odiū
ſ quedā cogitatiōis vanitas: vt cū
cogitamꝰ vn̄ iste veniat vl' q̄ ille va/
dat. De siītudine inter corpis
infirmitates ⁊ anime: Ca. cxx.

Rursus attēdendū duo eē ge/
r nera infirmitatis aīe: queād/
modū sūt infirmitat' corpo/
ree. Corporis nanqꝫ infirmitas ali/
quando est q̄si infirmitas naturalis:
aliquādo vo est casualis. Quasi na/
turalis nāqꝫ est: vt ficus ab ipsa ho/
mīs infātia sibi q̄si ꝯtinuꝰ. Casualis
vero est: vt febris que frigore repen
tino vel alio casu accidit homī. Hec
itaqꝫ quia occasione accidit extrinse
ca: facilius curari pōt vna medicia:
Illa vero q̄ quasi naturalit' adheret
homini: nō vna repētina curari ſ cū
frequēti medicina potest minui ⁊ al/
leuiari donec faciliꝰ valeat portari.
Itaqꝫ vitioꝝ que sunt aīe infirmita
tes: alia quasi naturalia: alia vero
sūt quasi casualia. Quasi naturalia
q̄ppe sunt: vt īgluuies ⁊ luxuria que
ex ipa carne ꝯcrescūt ab īfantia hoī.

Casualia vero: vt mendaciū qꝺ aliq̄
extrinsecus accidēti causa sepe ꝓfer/
tur etiā non p̄meditatū. Hec ꝗ quia
causis exterioribꝰ accidūt: leuiori cu/
stodia euitari possunt: Illa vero q̄a
intus nature coherēt: licet nō vna ab
stinentia omnino deleri: cōtinua ta/
mē instantia eo vsqꝫ possunt minui:
quo satis facile valeāt tolerari. His
ergo delendis semꝑ instare debemus
licet oīno ea delere nō possimꝰ. Si/
cut eñ naturalē corpis īfirmitatē pa
tiēs stulte agit: si sibi medicinā adhi/
bere neglexerit: qr semel vel bis adhi
bita nō statim curatꝰ fuerit: Sic na/
turali vitioꝝ infirmitate detētus: in
sipienter facit si sibi custodiam adhi
bere destiterit: quia aliquotiēs adhi
bita statim a temptatione liberatus
non fuerit. De appeti/
tu: et quid intersit inter appetitum ⁊
voluntatem: Capitulum cxxj.

Nullus nanqꝫ appetitu vitio/
n rum ꝓrsus cauere pōt: ſ euꝫ
vice appetitus vere cōmodi/
tatis q̄si naturaliter retinet. Postq̄
eñ humana natura ꝑfectam beatitu
dinem amisit: perfectā quoqꝫ sui cō/
moditatē ꝑdidit: sꝑ tn̄ naturalem af/
fectionē eiusdē cōmoditat' habet: ⁊
qr ꝑfectā cōmoditatē hr̄e nō p̄t: nec
ꝑerfecte cōmoditatis appetitū amit
tere valet. Habet itaqꝫ appetitus in
gluuiei ⁊ luxurie aliarūqꝫ falsaꝝ cō/
moditatū ⁊ per hos incedit querēdo
illam ꝑfectā cōmoditatē: cuius appe
titum retinet naturalem. Hos auteꝫ
appetitus diabolus accendit aliquā/
do per falsas cōmoditates: ⁊ per eas
voluntati aliquod peccatum sugge/
rit: aliquādo vero per semetip̄m ip̄i
voluntati ꝑsuadet vt eosdem appeti
tus ad peccandū incitet: vt cū ebrio
so q̄ ampliꝰ bibere neq̄t aliq̄d ad suū
velle cōmode suggerit vt habeat ap/
petitū āpliꝰ bibēdi. Sic aūt diabolꝰ
incitat volūtatē ad peccandū aut ꝑ
hos appetitꝰ: aut ꝑ semetip̄ꝫ: velut si
aliq̄s latro aliquē ad se despoliādū

incitaret: aut artificio aliquo vt car/
nem eius calefaceret: aut dicēdo ei si
mplici verbo vt se exueret. Ad quē
vero cum ille nihil suspicans fallacie
appropinquat: subito capitur: va/
pulat: versa vice despoliatur: quan/
doqꝫ deinde occiditur. Appetitus
isti ꝟ̄o non aliud sunt q̄ꝫ q̄dam cō/
moditatis necessitates. Non em̄ idē
est appetitus q̄ voluntas. Appeti/
tus nanqꝫ mali nō est malus: ꝫ volū/
tas mali est mala. Hos igit̄ appetit⁹
quia diabolus semꝑ accēdit: studio
magno ꝛ custodia sunt restringendi.

De similitudine inter aquam et
humanam naturā: Capitulū cxxij.

b Umana nāqꝫ natura tam fa/
cile per vitia: q̄ꝫ per planum
ꝓfunditur aqua. Sic ergo
agere debet qui eam restringere ap/
petit: velut qui aquam currentem
retinere contendit. Sicut enim ille
qui aquā cōcludit in stagnū atqꝫ co
ercet: sic iste naturam humanam va/
gā infra regulā aliquā cohibere de/
bet. Atqꝫ ille ꝓcurat ne qua parte di
rumpat̄ stagnū q̄ effluat aqua: ita
ꝛ istū ꝓuidere ꝯdecet ne suā in quo/
q̄ꝫ violet regulā q̄ ad pctm̄ ꝓruat.
Sic em̄ restringi carnis appetit⁹ pos
sunt: quod est quandam facere pacē
inter ipsam carnem ꝛ spiritum: quā
quidem pacem nemo melius habe/
re poterit q̄ꝫ qui districtioni ordi/
nis monastici semetipsum subiuga/
re studuerit. Ipsa etem̄ est q̄si quedā
clausura vel stagnū viuarij: q̄m̄ q̄dē
sicut pisces decurrēte aq̄ viuarij mo/
riunt̄ si clausure ip̄ius minutatim ac
sepe crepāt nec reficiūtur: ita omnis
religio monastici ordinis funditus
perit: si custodia eius ꝑ modicaꝝ cō/
tēptū culpaꝝ paulatī a feruore sui
tepescit: attestāte scriptura que dicit:
Eccli. 19. Qui modica spnit: paulatī decidet.

Qr quattuor modis pax agatur:
Capitulum cxxiij.

q Uattuor quippe modis pax
agit̄ q̄b⁹ hō ad verā quietē
ꝑducitur. Aut enim fit ab aliquo in/
ter aliq̄s duos: aut inter semetipsum
ꝛ alteꝝ: aut inter carnē ꝛ spūm: aut
īter corruptibilitatē nr̄am ꝛ īcorru/
ptibilitatē quā deo donāte expecta/
mus. Si tres superiores modos nūc
habuerim⁹: tunc demū ad illam pacē
ꝑueniem⁹: de q̄ dicit aplus: Habete
pacē cum deo. Duo itaqꝫ primi mo/
di fiunt per cōcordiam. Est enim pax
carnalis: est ꝛ spiritualis. Concor/
dia etiam ē carnalis et spiritualis.
Pax ꝛ cōcordia carnalis est quam
hn̄t infideles vel etiā falsi christiani
cū in pctō ꝯcordāt et inde quācūqꝫ
pacē obtinēt. Hanc aūt pacē christ⁹
nō cōmendauit vbi dixit: Non veni Mat. 10.
pacē mittere in terrā ꝫ gladiū. Per
terrā: terrenos: per gladiū seꝑatio/
nem q̄ seꝑamur a carnalitate potes
intelligere. Terti⁹ vero mod⁹ ꝑ spūs
fit victoriam sibi sbiugātis carnē.
De hoc etiam idem domin⁹ ait: Pa Joh. 14.
cem relinquo vobis: pacē meam do
vobis. Et propheta: Pax multa di/ Ps̄. 118.
ligentibus legem tuam. Et: In pace Ps̄. 75.
factus est locus ei⁹. Et: Inquire pa/ Ps̄. 33.
cem ꝛ persequere eā. Quartus vero
mod⁹ erit ꝑ remunerationē corrupti/
one nostra transmutata: vt iam dixi/
mus: in incorruptionē.

De q̄dripertito statu hūane nature:
Capitulum cxxiiii.

n Otādū siquidē: q̄ humane
nature q̄ttuor sunt status: q̄/
bus ꝑ diuersis meritis beata
vita vel misera reddit̄. Duo nanqꝫ
ꝑmi btī: duo postremi miseri. Beato
rum aūt ali⁹ minus btūs: alius vero
btīssim⁹. Ita q̄qꝫ miseroꝝ: ali⁹ min⁹
miser: alius vero miserrim⁹ est. Sta
t⁹ itaqꝫ min⁹ btūs fuit ille: q̄ an̄ pctm̄
adam in paradiso stetit. Btīssimus
vero est ille q̄ nūc in celo sctōruꝫ aīe
sunt. Min⁹ aūt miser status nr̄ est q̄
dū viuim⁹ in h̄ seculo sum⁹. Miserri
m⁹ ꝟ̄o ille erit q̄ reprobi ꝑmanebūt
in penis inferni. Ut ꝫ in btīssimo sta
tu eternaliter q̄escam⁹: in dei fruitio

temporaliter laboremus.

De similitudine inter hoīs obsequium ⁊ premium: Capitulū cxxv.

h Omo qꝛ eternū hr̄e ñ posset ꝑmiū: nisi deo laborādo eternum exhiberet obseq̄um: deꝯ sue ꝑmiū vite que est eterna: viteqꝫ homīs q̄ est temporalis seruitio comparat. Si enim hō q̄ꝫdiu vixerit deo deseruierit ⁊ deꝯ h̄ ei coadiuuet ⁊ ipse recōpensabit. Qui vͦo nō a ꝑncipio quidem vite sue deo deseruire ceperit: ſꝫ ex q̄ tñ ceperit vſqꝫ ad finem ꝑseuerauerit: deus ab eo vite ꝑcedē tis seruitiū nō exiget: sicut nec ipse a deo vite illiꝯ ꝑcedentis exigit ꝑmiū. Si aūt hō ecōtra quoad vixerit deo male deseruierit: ⁊ deꝯ ei malū repē det meritū q̄ꝫdiu ⁊ ipse vixerit. Qꝫ si nō a ꝑncipio vite sue male deo ceperit ſuire: ſꝫ ex q̄ tñ ceperit vſqꝫ ad finē voluerit ꝑseuerare: nō ei deꝯ vite precedentis seruitiū bonū recōpensabit in malum: sicut nec ipse vite illius ꝑ cedētis ꝑmiū habere voluerit malū. Nā ⁊ sue vite ꝑcedētis bono ⁊ dei ꝑ cedētis vite malo carebit ꝑmio. Deo ergo seruiat semper omnis homo: q̄ſqꝫ eo ordine quo constitutus ab ipso est.

De tribꝯ hoīm ordinibꝯ: Ca. cxxvj.

t Res quippe sunt ordines hominū: videlꝫ orātes: agricultores: defensores. Hos autē ordines sic ad diuersa officia deꝯ in hoc mūdo disposuit: quēadmodū q̄dam paterfamilias oues ⁊ boues et canes marios ī domo sua distribuit.

De exēplo ouium: boū: et canū Capitulum cxxvij.

o Ues nanqꝫ ad hoc habet vt lac sibi ⁊ lanā ferant. Boues vero vt terrā exerceant. Canes aūt vt tā oues q̄ꝫ boues a lupis defendāt. Si igiᷓ hoꝝ q̄cūqꝫ aīalium suū gerat officiū: illud ad vitā dn̄s seruat: quia eiꝯ sibi vtilis est vita: si vero officiū qd̄ est suū non egerit: morte sua iudicaᷓ dignū qꝛ eiꝯ vita nullū fert fructū. Si eīm ouis lac vel lanā non attulerit: bos aūt terrā non exercuerit: quē aliū fructum ferre poterint? Rursus si canis custodie pecudum deputatus eas lupos ꝑmiserit laniare: aut easdē ip̄e vł alios canes ceperit strangulare: quid aliud dominus agere debet q̄ꝫ eum obruere? Sic et deus de illis ordinibus agit quos ad officia diuersa in h̄ mūdo disposuit. Quosdā nanqꝫ vt clericos monachosqꝫ: ad hoc ipsum disposuit vt ꝓ alijs orent: mitesqꝫ vt oues lacte ꝑdicationis eos imbuāt: lanaqꝫ sui boni exempli feruentes in dei amore faciāt. Alios vͦo: vt agricultores ad hoc disposuit: vt de suo velut boum labore ipsi viuant ⁊ alij. Quosdam etiā vt milites ad hoc instituit vt asperitatem ꝓut necesse fuerit ostendant: tam orantes q̄ꝫ agricultores ab aduersis gentibus velut a lupis defendant. Si ergo sui quisqꝫ ordinis officiū impleat: longā ꝓmeretur vitam: quia ceterorū viuit ad vtilitatē. Si vͦo istō agere noluerit: vita ipsa indignꝰ existit: quia fructum non affert propter quem viuit. Si enim clerici monachiqꝫ orationē vel predicationem alijs impendere vel etiā bonum exemplum pretendere aut terram agricole noluerint excolere: quod aliud poterūt officium explere? Rursus si milites alios defēdere noluerint: aut etiam more rapidorum canum eosdem aut seipsos occiderint vel oppresserint: quid de illis: nisi quod de rapidis canibus debet fieri? Unusquisqꝫ sui ordinis gerat officium: ne et totum quod viuit deputetur mendacium.

De mendacio: Capłm cxxviij.

ſ I enim quod ordinis sui est non egerit: omnis eius exterior habitus mentitur q̄ eum ordinis illius esse testatur. Actus quoqꝫ illius et verba ipsaqꝫ mētitur cogitatio: quia mendacium testaᷓ ꝓ vero. Cum eīm q̄spiā q̄d agit vł dicit

vel cogitat sic esse agẽdum dicendũ
cogitãdũ q3 alijs indicat. Plus etem̃
loquit̃ plerũ q3 homo actu q̃3 verbo
sicut hoc potest videri exemplo:

Exemplũ de medico: Ca. cxxix.

m Edicus nanq3 herbã aliquaʒ
si diceret egroto salutiferam
eẽ ac vt ex ea comederet: aliã
vero mortiferam: ipse tñ ex ea gusta/
ret: plus ei actu q̃3 verbo diceret: q̃a
pl⁹ ei hãc actu q̃3 eã vbo comedẽdã
suaderet. Cũ igr̃ q̃ppiã q̃s agit vl' dic̃
vel cogitat sic eẽ agẽdũ: dicẽdũ cogi
tãdũq3 ceterꝫ manifestat: qđ si ita ẽ:
verũ actu ꝛ verbo ꝛ mẽte loquit̃. Si
vero nõ est: eisdẽ oĩbus ecõtra mẽti/
tur. Inquantũ igit̃ verꝫ dicit̃: bene:
inquantũ vero mẽdaciũ ꝓfert̃: ma/
le viuit̃: q2 om̃e pctm̃ mendaciũ eẽ
ꝓbat̃. Siq̃dẽ ñ nisi cogitatiõe: locu/
tiõe et ope peccat̃: quib⁹ q̃tiẽs pecca
mus deo ꝛ hoĩb⁹ mentimur. His ita/
q3 trib⁹ dei timorẽ ponam⁹ custodẽ:
Ecci. 1. quia testãte scriptura: Timor dñi ex
pellit pctm̃. Timor deniq3 spũsscti
est donum aliorumq3 omniũ p̃mũ.

De septem donis spiritussancti:
Capitulum cxxx.

s Eptẽ q̃ppe sũt dona spũssan/
cti videl3: timor: pietas: scĩa
fortitudo: consiliũ: intellect⁹:
De tĩore. sapientia. Horum aũt donorũ vt
dictũ est timor est primũ: aliorumq3
veluti q̃dã fundamentũ. Hũc nã/
q3 spũssanctus mẽtis in cãpo suppo
nit aliaq3 dona suo in ordine velut ĩ
edificio supimponit. Prius em̃ men
tẽ metuere facit: ne ꝓ pctĩs suis a deo
sepetur: ꝛ in penis inferni cũ diabolo
torqueatur. Huic deniq3 timori
De pie/tate. supimponit pietatẽ: cũ mẽti sic metu
enti suijpsi⁹ aspirat cõpassionẽ: pieq3
recolere fac̃ q̃3 misera erit: si a deo se/
parata: ꝛ in inferno cũ diabolo fue/
rit torta. Dehinc vero scientiã su
De scĩa. pimponit pietati: cũ mens que sic ti/
met sibiq3 cõpatit̃: quo valeat mõ
saluari scrutat̃: eiq3 spũssanct⁹ hui⁹
De forti/tudine. rei cognitionẽ largit̃. Exinde aũt
fortitudinẽ supimponit scientie: cum
mens pauida sibiq3 cõpatiens iamq3
quid agere debeat sciẽs fit fortis spi/
ritussancti dono ad operandũ q̃ di/
dicit q̃busq3 saluari se posse cõfidit.
Post hec vero cõsilium fortitudi De ꝯsilio.
ni supedificat: cũ mẽs iã fortꝭ ad opã
dum que pie timẽdo scit esse faciẽda
sui expimento didicit spũssancti grã
quid de his omnibus alijs consulere
debeat.

Qr de donis spiritussancti quiq3
ad actiuam: duo vero ad contempla
tiuam pertinẽt: Capitulũ cxxxi.

h Ec aũt quinq3 spũssancti do/
na ad actiuaʒ: duo vero que
sequunt̃: id est intellect⁹ ꝛ sa
pientia ad cõtemplatiuã ptinent vi/
tam. Ipsa tñ spiritussanctus primis
quinq3 supimponit: vt suorꝫ edificiũ
donorꝫ possit omnino cõpleri. Post
q̃3 em̃ spũssanctus mentẽ facit pauẽ
tẽ: sibiq3 cõpatientẽ: ac ea q̃ scit eẽ fa/
ciẽda fortiter opantẽ: ꝛ de ipsis suis
exemplis alijs ꝯsulentẽ: accẽdit ean/
dem ad intelligendũ cur hec vel illa
deus precipiat: cur homo licet alte/
ri benefaciat: nullã ab eo remũeratio
nẽ exigere debeat. De ĩtellectu.
Quorum vt intellectum spiritus/
sanctus menti aspiret: ad postremuʒ
etiam sapientiam supaccumulat vt
quod videlicet ratiõe intelligit sit si/
bi sapidũ atq3 dulcissimũ soloq3 re/
ctitudinis amore sequit̃ quod intel/
ligit esse seq̃ndũ. De sapiẽtia.
Ab hac tamen sapientia quam ex
tremam posuim⁹: spiritussanctus do
na sua dinumerare per prophetã in/ Esa. 11.
cipit: ꝛ vsq3 ad timorem a quo cepi/
mus ascendere dinumerando descen
dit. Unde notandum q̃ nobis innu/
it descendo quomodo ex eisdem do/
nis construat in nobis edificiũ ascen
dẽdo. Hoc igitur edificio ita cõposi/
to sanctus in eo spiritus residet: to/
tamq3 familiam domus interioris:
id est omnes anime sensus regit ꝛ ad
obsequium sui disponit.

De qualitatibus anime ⁊ moribꝰ:
Inc aīe qualita/ Ca.cxxxij.
b tes q̄ ꝑus erāt instabiles iam
in bonos redigit mores. Mo
res quippe qualitates sunt aīe in ha/
bitū iam redacte: nō em̄ tunc mores
dicunt̄ cū cito adueniūt citoq̄ȝ rece/
dūt: sed cū in aīa stabiles existūt.
Quod mores boni ⁊ mali sint:
Orum aūt morū Ca.cxxxiij.
b alij boni: alij ꝟo sūt mali. Bo
ni igit̄ virtutes: mali aūt vi/
tia dicunt̄.
De virtute ⁊ vitio: Ca.cxxxiiij.
Irtutes aūt bona exteriꝰ opa:
v vitia ꝟo pariūt mala. Nō tm̄
quotiēs agit̄ opus virtut̄ vł
vitij: virtus ipsa vel vitiū ꝓprie di/
cit̄ haberi: Tūc em̄ primū ꝓprie ha/
bent̄ cum ex cōsuetudine possident̄:
vnde ⁊ homīes iusti vel vitiosi dicū/
tur. Cum aūt ꝑfecte habent̄: licȝ ipsa
oīno sint dissimilia: haud tm̄ dissimi/
lia semꝑ habent opera.
De sapiētia ⁊ stulticia quādoq̄ȝ ī
eodē cōuenientia: Ca.cxxxv.
Uedā em̄ ex ipsis vt sapiētia
q ꝑfecta atq̄ȝ stulticia eadē fa/
ciunt plerūq̄ȝ fieri opa. Sicut
em̄ ꝑfecte sapiens dimittere non vult
quin agat quod sibi bonū videt̄: sic
⁊ ille q̄ ꝑfecte est stultꝰ. Uerū h̄ ideo
ille facit qꝛ scit bonū nō esse vt illud
dimittat: stultus ꝟo qꝛ sic putat. Est
aūt alius mediꝰ nec ita sapiens quin
metuat falli: nec ita stultus vt in ma
lo qd̄ cepit ꝑseuerare velit. Hoc ꝗ qd̄
sibi bonū videt̄ ꝑsepe dimittit: qꝛ ma
gis q̄ȝ sibi alterius credit consilio.
De odio ⁊ amore pctī: Ca.cxxxvj.
Tem ꝑfectū peccati odiū ꝑfe/
t ctusq̄ȝ amor eiusdem: idē ple/
rūq̄ȝ opꝰ exhibet exteriꝰ. Sic
em̄ q̄ ꝑfecte odit in se peccatū nō cu/
rat q̄s illud agnouerit: sic ⁊ qui idem
delictū in se ꝑfecte diligit. Uerū hoc
ille vt sibi deus indulgeat: iste ꝟo ꝓ
sua hoc facit impudentia. Alius ꝟo
medius ē: qui nec ita peccatū odit vt
hoc omnes velit scire: nec rursus sic
amat vt ⁊ oēs velit nescire. Hic igit̄
⁊ pluribus illud abscōdit ⁊ vni tamē
ꝑ cōfessionē patefacit.
De hūilitate ⁊ suꝑbia: Ca.cxxxvij.
Ursus ꝑfecta humilitas ꝑfe/
r ctaq̄ȝ suꝑbia: opa quedā ha/
bent similia. Sicut em̄ ꝑfecte
humilis cum peccat vult vt eius p̄la
tus suam districte puniat culpam: sic
⁊ valde suꝑbus. Uerū hoc ille ꝓ eius/
dem culpe remissiōe: iste ꝟo vult pa/
ti ꝓ indignatiōe: dedignat̄ nāq̄ȝ vt
p̄latꝰ ipiꝰ sui misertꝰ: vel ad modicū
sibi parcat: īmo magis vt suā īmode
rate puniat culpā: desiderat. Est aūt
alius medius qui nec oīno districte
puniri: nec suā sibi culpā vult ex toto
donari. Hic itaq̄ȝ cū aliquādo pec/
cat: partim puniri: partimq̄ȝ dimitti:
suam sibi culpā desiderat.
De tribus verecūdie generibus:
Ria em̄ sunt ve/ Ca.cxxxviij.
t recūdie genera: q̄ ⁊ ipsa ope/
ratur exterius diuersa. Alia
nāq̄ȝ est corā deo tm̄: alia ꝟo tm̄ co/
ram hominibꝰ: alia autē partim corā
deo: ⁊ partim corā homībꝰ. Uerecū/
dia nāq̄ȝ corā deo tm̄ est: cū qꝛ tales
sumꝰ quales nō esse decet: erubescimꝰ:
nostraq̄ȝ peccata si nō alijs obessent:
corā hominibꝰ fateremur. Uerecū/
dia ꝟo corā hominibus tm̄ est: cū qꝛ
agnoscimus quales nos esse debemꝰ
verecūdamur: nr̄aq̄ȝ delicta etiā vni
detegere ꝑ ꝯfessionē erubescimꝰ. Ue/
recūdia aūt partim corā deo: partiq̄ȝ
corā hominibꝰ est: vt cum nec ita de
nostris peccatis coram deo erubesci/
mus: vt ea etiā corā hominibꝰ fateri
velimus: nec ita rursus corā homībꝰ
vt ea vel vni ꝑ confessionē detegere
erubescamus. Que itaq̄ȝ verecūdia
est tm̄ corā hominibus: est bona: que
ꝟo partim corā deo: partim corā ho
minibus: est melior: que aūt corā deo
tm̄ ē: optima est. Hec em̄ postrema vt
dictū est: si non obesset alijs: suā ho/
mines confiteri culpam coram omni/
bus faceret. Media vero nec ita est
ꝑfecta: vt coram omnibus velit: nec

ita impfecta vt saltē corā vno p cōfes
sionē suā erubescat culpā fateri. Pri
ma aūt etiā coram vno erubescit cul/
pā fateri: bona tamē est ꝛ ipsa: qꝛ licꝫ
sub rubore: culpam tamē cōfitet̃ vel
vni quādoqꝫ.

De tribus que notant̃ in iuuene:
N iuuene quoqꝫ Ca. cxxxix.
i tria notant̃: quib⁹ ad pbitatē
venturus p̃noscitur. Hec aūt
sunt: taciturnitas: corporis cōtinen/
de tacitur nitate. tia: verecūdia. Taciturnitas vi/
delicet vt pri⁹ taceat: posteri⁹ dicat.
de cōtinē tia corpis Corporis autē cōtinentia: vt non
leuit̃ oculos huc illucqꝫ reducat: ma/
nus pedesve ne moueat: sed oīa cor/
poris sui membra decenter cōtineat.
de verecū dia. Verecūdia vo: vt erubescat corā
hominib⁹ cum quid vetitū agat: to/
tusqꝫ rubore suffusus ostēdat qꝫ eru/
bescit. Ad hec itaqꝫ tria iuuenis q̇sqꝫ
nitat̃: qꝛ vno quoqꝫ eorum ad altio/
ra prouehit̃: siquidē tacendo ꝛ audi/
endo sapientiū doctrinam: paulatim
cōcipit scientiā: q̇busdā qꝫ incremen/
tis ad spiritualē vitam p eorum ver/
ba ptingit.

De similitudine inter diuersa ali/
menta ꝛ p̃cepta: Capi. cxl.
Icut enim alimentis diuersis
s ad pfectam corporis etatem:
sic p̃ceptis dissimilib⁹ ad spi/
ritualē pducit̃ vitam. Ut enī educat̃
prius simplici lacte matris: de hinc
aliquo alio: deinde farine cōmixto:
postea micis panis: postmodū etiam
crustis: donec q̇libet solido cibo va/
leat vti: Sic enī p̄mū iubet̃ ī deū cre/
dere: dehinc eū diligere: deinde time/
re: postea bene operari: postmodum
etiam aduersa pati: quousqꝫ sibi p̃ce/
ptū quodlibet secure possit iniūgi.

De exemplo noui vasis: Ca. cxlj.
Uia spirituali doctrina semel
q ad plenū imbutus: nouo vasi
similis esse videt̃. Ut enī vas
nouum potu bono semel affectū: vix
eius saporem amittit: etiam si alio
postmodū repleatur diuersi saporis:
sic iuuenile cor spirituali doctrina
imbutū: vix eius dulcedinem perdit:
etiā cum seculari occupat̃ postea cui
intendit: si autem tacendo sapientum
verba cōtemnit audire: nec ad vllam
ascendet scientiā spūalis vite.

De exemplo cultri: Ca. cxlij.
Tez qui proprio caret cul/
v tro: merito esurit si alieno inci/
dere nolit: sic ꝛ iste ppria ca/
rens sciētia: iure spirituali fame depe/
rit: cum aliena nolit tacendo scientia
vti. Tacendo igit̃ sapientiū verbis
attendat: vt ad scientiā spiritualis vi
te doctrina eorum ptingat. Cōtinen/
do autē corporis membra: vt supra
dictū est: in melius proficit: quia mē/
tem hoc modo stabiliorē ꝛ placidam
reddit. Mens vo stabilis ꝛ placida:
placida exterius verba reddit ꝛ ipa.

De exēplo aque quiete ꝛ solis ra/
dijs: Capi. cxliij.
Tenī aqua quieta cū ex vna
v pte solis suscipit radiū: ex al/
tera quietū ꝛ ipsum aliquo in
pariete reddit: sic mens pacata susci/
piens aure cuiuspiā verbū: ore remit
tit ꝛ ipsum pacatū. At vo aqua cō/
mota radium commotum: sic ꝛ mens
turbata: verbū reddit turbatū ꝛ om/
nem exterius actū. Ut ergo ad quietē
mentis ꝛ oris ꝛ opis sibi pficiat iu/
uenis: queqꝫ membra decenter cōti/
neat. Erubescendo autē sicut ꝛ dictū
est in melius pficit: qꝛ verecūdia pe/
nitentiā parit: cui⁹ alia quidē sicca:
alia vo humida est.

De penitentia sicca ꝛ humida:
Icca nāqꝫ peni/ Ca. cxliiij.
s tentia est cū aliquē quidē sui
peccati penitet: sed humore
pietatis suiqꝫ ipsius cōpunctiōe ca/
ret. Humida vo est cū habet vtrūqꝫ:
suūqꝫ luget peccatum magna cordis
cōtritione. Ut ad hāc ergo sibi pstt
penitentiā: nō iuuenis tm̄: verūetiā
oīs hō erubescat cū q̇d agit illicitū.

De exemplo arborē magnā succi/
dere volentis: Capi. cxlv.
St aūt sciēdū quē magni ali
e cui⁹ penitet criminis: sibi esse

agendum more arborē magnā succi/
dere volentis. Sicut em̄ ille minora
in circuitu arbusta prius curat succi/
dere: ne sibi arborē ipsam succidenti
possint obesse: sic ⁊ huic vitia mino/
ra illi crimini vicina: prius sunt extir/
pāda: ne qua sibi crimē ipsum destru
enti ferāt impedimēta

De detractione: Ca. cxlvj.

d Etractiōis vitiū: qđ maxime
ex ociositate solet nasci: mltū
est cauendū: qꝛ pniciosum est
multis. Unde beatus Clemens inter
cetera q̄ ab ore beati Petri se didicis/
se fatet̄ hoc modo scribit.

De tribus homicidij generibus: Ca. cxlvij.

t Ria sunt genera
homicidij: que pari pena ple/
ctunt̄. Interfectio fratrū: de/
tractio: odiū. De qua etiā Paul⁹ di/
Gal. 5. cit: Si comeditis ⁊ inuicē mordetis:
videte ne abinuicē cōsumamini. Co/
medit nāqꝫ alter alterū: ⁊ q̄si morsū
in eū facit quotiēscūqꝫ aliq̄s aliquē
male loquēdo viliorem efficit: vnde
necesse est vt abinuicē cōsumant̄: pe/
nis videlicet gehēnalib⁹ detrusi mi/
serrime puniant̄. Sic igit̄ is q̄ alte/
rum detrahendo comedit cōsumit̄ ab
eo quē morsibus detractionis consu/
mere gestit. Nam cū eius vitā p de/
tractionē dilacerat: semetipsum ante
iustum iudicē deū cōdemnat. Sicqꝫ
plerūqꝫ cōtingit vt is qui alteri dero
gat: nisi resipiscat: coram deo i dam/
natōez cadat: q̄uis ille cui detrahit̄
nihil lesionis ex ipsa detractione sen/
tiat. Quid autē detractio opet̄: vel
q̄d sit inq̄ram⁹: ⁊ inquirēdo qđ dñs
dederit breuiter dicamus: non ideo
q̄ nesciat̄: sed idcirco vt quod scitur
melius teneat̄.

De exemplo ignis ⁊ venti ⁊ huma
ne mentis: Capi. cxlviij.

s Olet em̄ cōtingere vt ignis i
aliqua materia aliquādo pau
lulū ardeat: etsi vento impel/
lit̄: ad maiorē ardorem crescat. Ta/
lit̄ etiā ē mēs hūana salubri admoni
tiōe pulsata ad op⁹ agendū: post sug/
gestionem ocyus surgit ad qđ prius
surgere neglexerit: Sicqꝫ vt ignis vē
to mouet̄: sic mēs a torporis desidia
admonitione excitatur.

De detractiōis descp̄tiōe: Ca. cxlix.

d Etractio itaqꝫ est q̄tiēscūqꝫ q̄s
aliq̄d ea intētiōe de aliq̄ dic
vn̄ ipse vl' min⁹ amari siue mi/
n⁹ app̄ciari possit. Detractio ꝟo ma/
lis duriciā: penitētib⁹ refrigerationē:
tēptatis exemplū peccādi q̄si fomēta
malicie p̄stat. Naturale siquidē ē vt
sic id qđ a nllis fieri audio: facere for
mido: sic illud qđ a plurib⁹ vel etiā
a paucis fieri pcipio: facili⁹ p̄sumo: ⁊
quo pl'es eandē rem fecisse cognero:
eo min⁹ eā facere dubito. Bon⁹ q̄ et
si nec penitēs de aliquo crimīali fue/
rit: nec tēptationē aliquā inde habu
erit: ⁊ aliū illa vel illa crimīalia ppe/
trasse p detractionē audierit: nisi sibi
vigilāti oculo p̄uiderit: materiā sup/
biēdi accipit: Proprīū nāqꝫ est sup/
bie singularitate sp gaudere. Qua/
propt̄ sūmope cauēdū ē pctm̄ detra/
ctiōis: qꝛ fomes est tante pditiōis.

De cōmēdatiōe charitatis: Ca. cl.

t Ollit em̄ charitatē: sine q̄ im/
possibile ē queq̄ deo placere.
Qui em̄ non diligit: manet in 1. Joh. 3.
morte. Pl⁹ nāqꝫ peccat q̄ amorē pxi
mi a corde alteri⁹ minuit: q̄ q̄ victū
ab ore paupis rapit. Nā sic aīa pcio/
sior est q̄ corp⁹: sic grauı⁹ ē aīe victū
auferre q̄ corpis. Uictus ꝟo aīe est
amor dei ⁊ pximi: Qui enim diligit Roma. 13
pxim legē ipleuit. Qui igit̄ dilectōz
q̄ debet aīa sustētari tollit: quātū i se
est aīaz occidit. Propt̄ea cauendū ē
ne quisq̄ aliq̄d sinistrū de aliquo lo/
qui p̄sumat: nisi ppter emēdatiōz ei⁹
hoc faciat. Nā plato aut illi quē pu/
to posse ↄsulere peccāti ⁊ vitioꝝ vul
nera mederi: debeo alteri⁹ malefacta
ppt̄ emēdatiōz detegere: q̄ p memet/
ipm neq̄o emēdare. Et ne ali⁹ corrū/
pat̄ ipi⁹ offēsiōe: cōpēdiose etiā pos/
sū eū monere: ne tali iūgat̄ singula/
ri aliq̄ familiaritate: alit̄ ꝟo nllo mō
de aliquo quicq̄ aduersi loq̄ debeo

Qꝛ noceat detractio: ⁊ ꝓsit bonū audire: Ca. clj.

c Eterū ꝟo sic̃ nocet multis de ꝗlibet malū dicere: sic pluribꝰ solet ꝓdesse de alijs bona audire. Nam cū bona de aliquo referūtur: hi qui boni sunt: eius facta emulanť: eoqꝫ perpensius in sua bonitate ꝑseuerare nitunť: ꝗ alij eiusdē bonitatis sectatores laudanť. Si aūt penitētes fuerint: tāto studiosiꝰ suā penitentiā vt boni efficianť ꝑagūt: quāto gloriosiores bonos esse malis sedula relatiōe ꝑcipiunt. Porro si mali fuerint erubescūt: cū de alijs bona referri audiant: a quibus semetipsos vacuos esse cōsiderant: tantoqꝫ facilius ad penitentiā reuocanť: quāto pl'es ⁊ forte debiliores se bona opari eis referunť. Sic igiť omni christiano in sedula cōsuetudine semꝑ bona de alijs estimare: bona loqui: nihil mali credere nihilqꝫ proferre.

De sciētia: volūtate ⁊ vsu: Ca. clij.

c Um in omnibꝰ actionibꝰ nostris summope querēdū sit, vt boni simꝰ: alioquin beati esse nō poterimꝰ: Querēdū est quibꝰ potius vtendum sit vt boni efficiamur. Tria itaqꝫ mihi esse videnť que necessaria sunt volenti effici bonus: scꝫ sciētia: volūtas ⁊ vsus. Nam nisi ꝗs habeat scientiā bonū faciendi: neq̄ꝗ̄ bonū vnde salutē cōsequať opari poterit. Et si habet scientiā sed volūtatem opandi nō habuerit: bonꝰ nullo mō est. Qꝛ si boni agnitionē ⁊ volūtatē operandi obtinuerit: nec tamē eius vsū opere cōpleuerit cū possit: bonus nequaꝗ̄ erit.

De exemplo cithariste: Ca. cliij.

v T si is qui citharista esse debuerit citharā nō cognouit: q̄liter citharedus erit? Si etiā instrumentū illud nō agnouerit: ⁊ si agnouerit: ꝫ tāgere illud noluerit: q̄liter citharedus erit? Si autem illud agnouerit ⁊ tetigerit: sed eius vsum habere cōtempserit: nunꝗ̄ ꝓpter cognitionē ⁊ voluntatē sine vsu huius artis peritus erit. Taliter nāqꝫ licet quis habeat scientiā bene viuendi ⁊ volūtatem: nequaꝗ̄ bonus erit nisi etiam boni opis vsum tenuerit iuxta suam possibilitatē.

De similitudine inter desides ⁊ peccantes: Ca. cliiij.

s Unt autē quidam sanctarū scripturarū ignari: ⁊ dū aliꝗd de eis qđ possent ad edificatiōꝫ sui retinere audiūt: ꝯtemnēdo dicunt: Ad quid istud tantillū tenebo? Nō ex re tā ꝑua sapiens ero. Cur ergo mihi laborē imponā? Dimittā: quiescā: viuam vt potero: qꝛ frustra sapiētie amplius studebo: nō eñ oēs ꝑibunt ꝗ sapiētes nō sunt. Hec ⁊ his siƚia piger ⁊ insipiēs sibimet ꝓponit: nec ꝑcipit qꝛ antiquꝰ hostis ad interitū eius talia sibi suggerit: q̄tenus ī omni vita sua nulli intendat vtilitati: sed in negligētia ⁊ torpore semper viuat vt pereat. Amplius quoqꝫ: satis inq̄t sunt sapiētes in mūdo: satis scriptores: satis ꝗ habent peritiā artiū: non est opus vt ego me discendo fatigē. Preterea: puericiā iā exiui: iā senectuti appropinquo: nec iā possē ad magnā scientie fructum venire si mō inciperē laborare: sic secū piger tractat ⁊ ī sui torporis desidia ꝑseuerat. Siƚi etiā mō nōnunꝗ̄ pctōr irretitur: ne ad bone opationis exercitiū aliqñ exurgat. Solet eñ cōtingere vt is ꝗ luxurie inꝗnamento fedať: interdū semetipsū cognoscat: ⁊ facti sui peniteat: sed cum iterū temptatio aduenerit ⁊ locꝰ peccādi affuerit dicit: Quare istā voluptatē ꝑderem: satis etiā hāc admittere potero: sic̃ ⁊ multas alias feci: ⁊ cū in futuro satiatus fuero: oīa insimul confitebor: ⁊ sic bonus efficiar. Satiabor igiť donec deo de oībꝰ satisfactā: ⁊ tunc tm̄ ieiunabo: tūc tot afflictiōibꝰ tot verberibꝰ corpꝰ castigabo: tm̄ elemosynis ⁊ ꝑsimonijs studebo: vt ī me nihil r̄maneat dignū supplicio. Cū eñ adhuc illa ⁊ illa ī me restāt sine ꝯfessiōe: cur me ab hac sola cōpescerē de-

lectatiõe? Talia nõnulli interdũ sibi
metipĩs praue cõsulũt: nec miseri at/
tendũt q̃nta erroris caligine interi⁹
obtenebrent᷑. Nam q̃to sũt peccatis
obligati maiorib⁹ ac bonitate paup/
iores: tanto deberẽt esse ad omne de
lectamentũ diabolice suggestiõis ex/
cutiendũ ardẽtiores. Sic em̃ virtus
v̄tuti accumulata ꝓdest: sic vitiũ ap
positũ vitio obest. Quisq̃s ḡ hodie
quicq̃ boni oꝑari potest: nullatenus
h̄ ꝓcrastinare debet. Unde salomon
Eccs. 9. Q̃dcũq̃ põt man⁹ tua facere: instan/
ter oꝑare: q꞉ nec op⁹ nec rõ nec sapiẽ
tia nec scia est apud inferos.

De similitudine inter paupes: stul
tos et negligentes: Capitulũ. clv.

v Erũ huiusmõi hoĩes ita ĩ pec
cãdo negligẽtes imitãt᷑ etiã
pauperes insipientes. Siqui/
dẽ paup insipiens cũ obolũ acq̃rit:
aut aliud q̃d parui munusculi: dicit:
Ad q̃d illud tantillũ seruarem? non
ꝓpter hoc diues ero: expẽdã itaq̃ h̄
ĩ pomis aut nucib⁹ aut q̃libet alia re
mihi delectabili: Non em̃ istud custo
diendo sollicit⁹ volo haberi. Sic sto
lidus dum ꝑuipendit modica: nũq̃
ꝓficit ad maiora: Sapiẽs autẽ pau/
per parua q̃ nãciscit᷑ custodit: ꝛ quo
minus se habere cõsiderat: eo magis
nacta retinere desiderat: quaten⁹ ex
paruuloꝝ cõgerie ad maiora queat
q̃nq̃ ꝑtigere: Sic nimirũ is q̃ se pau
perẽ sciẽtie ac bonitatis sentit: debet
facere si ad aliquẽ effectũ scientie ac
bonitatis velit ꝑuenire. Nã sicut plu
ra grana massam: ꝛ gutte flumen: et
multi nũmi diuitem faciũt: sic multe
sciaꝝ sentẽtie sapiẽtẽ: ꝛ plures boni/
tatis actiões: bonũ quẽlibet efficiũt.

De scientia ꝛ tribus partib⁹ eius:
Capitulum. clvj.

c Um igit᷑ scientia
sit necc̃ia vt bonus q̃s efficiat᷑:
ꝛ manifestũ sit nullũ eã posse
cõprehendere: q̃ minimas eius ꝑtes
negligit colligere: nisi forte q̃s subito
illuminet᷑: sicut apl̃i ꝛ ꝓphete: que/
rendũ est quõ ꝑ gratiã dei illã valea
mus acquirere. Tribus itaq̃ causis
videt᷑ mihi illã posse adipisci: doctri
na scʒ: experimẽto ꝛ ratione.

De doctrina: Capi. clvij.

p Er doctrinã quippe q̃ capit᷑
lectiõe ꝛ sermocinatione: scia
acq̃rit᷑. Quia cũ q̃s legit: aut
legentẽ siue loquẽtem audit: ad hoc
vt eoꝝ que legunt᷑ siue referunt᷑ sciẽ/
tiam habeat intendit.

De experimento: Ca. clviij.

e Xperimento v̄o acquirit᷑ sciẽ
tia: dum rei quã aliq̃s ꝓbauit
certã hʒ noticiam. Ex rõne de ratiõe.
quoq̃ ꝑcipitur cũ ꝑ naturalẽ mentis
discretionẽ in istis que facienda siue
omittẽda sunt quis solidat᷑. Sciẽtia
igit᷑ his trib⁹ rebus acquirit᷑: sed q꞉
inflat nisi eam charitas edificet: nil
prorsus ꝓficit absq̃ volũtate boni/
tatis. Uolũtas itaq̃ bona ẽ que dei
volũtati subiecta est: q̃ tũc voluntati
dei subiecta est qñ id vult qd̃ de⁹ vult
illã velle debere: ꝛ tũc iusta siue recta
dicit᷑ qñ id qd̃ deus vult eam velle
debere amplectit᷑.

Q꞉ non semꝑ debemus velle qd̃
deus vult: Capi. clix.

n On em̃ semꝑ velle debemus
qd̃ de⁹ vult: sed hoc velle de/
bemus qd̃ de⁹ vult nos velle
debere. Uoluit em̃ deus beatũ Mar
tinũ ab hac vita tollere: sed si ei⁹ disci
puli hoc tũc voluissẽt: crudeles vtiq̃
extitissent: At noluerũt qd̃ deus vo/
luit: sed voluerũt qd̃ deus voluit eos
velle debere: ꝛ viam iusticie tenuere.
Qui ergo cum scientia voluntatẽ bñ
oꝑandi portat: maxĩa ex ꝑte bonita/
ti appropinquat. Unde sciendũ est:
q꞉ q̃cũq̃ bonã volũtatẽ hr̃e deside/
rat: necesse est vt a vanitate sese alie/
nare studeat. Nam sicut vna oꝑatio
aliã a se diuersam oꝑationẽ excludit:
sic cogitatio cogitationem expellit: ꝛ
volũtas nihilominus volũtatem re/
pellit. Cũ enim manu scribo nõ agrũ
semino: deinde etiã cum seminauero:
scriptionem excludo: sic itaq̃ cum ꝛ
ipse inane q̃d cogito: nõ interim vti/
litatẽ penso: Et cũ postea vtile quid

pẽsauero:inanitatẽ expello. His igit
q̃ diximꝰ de scientia ⁊ volũtate trans/
cursis: videamꝰ etiã q̃ꝫ sit necessariꝰ
vsus bone oꝑationis.
De vsu: Capi.clx.
Uippe sicut corpꝰ hũanũ sine
q frequẽti ciboꝝ vsu neq̃t subsi/
stere: sic anima absq̃ꝫ virtutũ
frequẽtatione nõ põt viuere. Qui ꝫ
ad effectũ bonitatꝭ venire desiderat:
necesse est vt cum scientia ⁊ volũtate
etiã ipsum vsum habeat.
Ut bonꝰ homo de omnibꝰ sibi bo/
num faciat: Capi.clxi.
Onus hõ de omĩbꝰ homĩbus
b bonis ⁊ malis vtilitatem sibi
acq̃rit. Siquidẽ cũ aliq̃d bo/
ni de hoĩe bono vł malo audit: gau/
det ⁊ deo inde grãs agit. Q̃d dũ fac
mercedẽ a deo bonevolũtatꝭ accipit:
ac si coopator fuissꝫ eiusdẽ opis. Ma
lũ aũt si audierit: dolet: q̃d sibi ĩ mer/
cedẽ reputat q̃si eiusdẽ mali destru/
ctor fuisset vel diminutor. Sed dicit
aliq̃s: de bono ⁊ ꝓspitate inimici mei
nequeo gratulari: neq̃ꝫ de dãno eius
cõtristari: q̃d si ore cõfiteor: me cõdẽ/
no: corde em̃ mentior.
Quomõ inimici diligi possint:
D hoc cõsiderã dũ (Ca.clxij.
a est q̃liter is q̃ in bono ꝓficere
desiderat: sibiipsi vim inferre
debet vt ꝓficere valeat. Licꝫ carnalis
appetitꝰ meus damnũ inimici mei ap
petat: nõ tñ hoc ore ꝓfiteri debeo: sed
potiꝰ dãnũ eiꝰ plãgere: ⁊ ꝯ appetitũ
carnis mee illiꝰ ꝓspitati fauere: Illiꝰ
damnũ solũ verbis si corde sił neq̃o
demõstrare mihi displicere. Nã si ra/
tionẽ ꝯsideramꝰ: rectiꝰ agimꝰ qñ deo
obedimꝰ q̃ꝫ faciamꝰ qñ carnali volu/
Math.5. ptati cõsentimꝰ. Preceptũ em̃ dñi ẽ
Luce.6. vt inimicos diligamꝰ: Si ꝫ eos affe/
ctuose diligere neq̃o: quõ carnalitatẽ
meã ad amorẽ eoꝝ flectere valeo: tñ
velle debeo eos me posse amare ⁊ do/
nec valeã h agere ꝟbũ q̃d potestati
mee subiacet bonũ ⁊ nõ malũ de illis
ꝓmulgare. Cũq̃ꝫ h ago nõ mẽtior qñ
dico me illos diligere: q̃m velle adia
Roma.7 cet mihi: ꝑficere aũt nõ hẽo: Conde/
lector tñ dñico p̃cepto ẜm rõnẽ spũs
mei vt eos diligã: Quis corruptibili/
tas carnis mee repugnet: Iã em̃ non Ibidem.
operor ego illud ẜ q̃d regnat ĩ me pctm̃.
Aliud em̃ est sentire: aliud cõsentire.
Malꝰ ꝟo hõ ecõtrario sibi de bonis
⁊ malꝭ pctm̃ accumulat: cũ bonis oĩbꝰ
inuideat: malis ꝟo fauorẽ exhibeat.
Huiꝰ finis interitꝰ mors ⁊ tribulatio:
iusti aũt finis ẽ xp̃s: vita ⁊ exultatio.
De ĩtellectu: amore ⁊ vsu: Ca.clxiij.
Ribꝰ modis sentit deꝰ: vide/
t licet intellectu: amore ⁊ vsu.
Per intellectũ sapimꝰ: ꝑ amo
rẽ iustificamur: ꝑ vsũ btĩficamur. In/
quãtũ q̃s deũ intelligit: sapiẽs ẽ: in/
quãtũ ꝟo amat: iustꝰ: verũ inquãtũ
vtit: beatꝰ. Qñ q̃d rectũ est videmꝰ:
deũ ꝑ intellectũ mẽtis sentimus: q̃m
quidẽ quecũq̃ꝫ rectitudo est ab illo ẽ.
De similitudine inter deũ ⁊ solem:
Icut em̃ ex splen/ (Ca.clxiiij.
s dore solꝭ ip̃m solẽ sentimꝰ ante
q̃ꝫ illũ ꝑspicue videamꝰ: Sic
ex mẽtis nr̃e speculatiõe deũ sentimꝰ
qñ verũ q̃d ex ip̃a ꝟitatis luce ꝑspici/
mꝰ: sicq̃ꝫ illũ intelligẽdo ⁊ amãdo ꝑ
fidẽ ⁊ spẽ ad p̃ns sentimꝰ: In futuro
aũt nõ iã ꝑ spẽ sentiemꝰ: q̃ꝛ videbimꝰ 1.Joh.3.
eũ sicuti ẽ: nõ tñ eũ oẽs eq̃liter vide/
bũt: nec eiꝰ amore oẽs eq̃lit calebũt.
De silitudine inter ignẽ ⁊ dei amo/
rem: Capi.clxv.
Icut em̃ diuerso mõ lignũ et
s ferrũ ignis ardore calẽt: sic ce
lestes spũs vel beatoꝝ aĩe ine/
qualiter dei amore feruent.
Quõ sancti deũ videbũt: Ca.clxvi.
Unc aũt videmꝰ eũ ĩ enigma/ 1.Cor.13.
n te: ⁊ q̃si ĩ pictura ea q̃ dicimꝰ:
veluti pictũ solẽ aut mare vi/
deremꝰ. Solẽ q̃ppe aut mare cũ depi
cta videmꝰ: nõ sic est ĩ ip̃a re ea hẽmꝰ.
Cũ ꝟo solẽ clare lucẽtẽ ꝑspicimꝰ: aut
mare turbulẽtũ vł trã q̃llũ cernimꝰ: rẽ
sicuti ẽ veracit intuemur: Quis tantã
quãta in se ẽ intueri neq̃amꝰ: Sic san
cti dei ĩ glĩa sua deũ videbũt: sed ma/
gnitudinẽ diuinitatis eiꝰ siue ĩmẽsitatẽ
potẽtie illiꝰ cõprehẽdere neq̃bũt. Nõ
em̃ ĩmẽsus eẽt si intellectu aliꝰ cõp/

bendi potuiſſet.

De quattuoꝛ modis p̄cipiendi: et
totidē obediendi: Capi. clxvij.

Liqñ bñ p̄cipit ⁊ bñ obedit:
a ⁊ ecōtra interdū male p̄cipit
⁊ male obtēpat: aliqñ bñ p̄ci/
pit ⁊ male obedit: aliqñ male p̄cipit
⁊ bñ obedit. Bona ē p̄ceptio ⁊ bona
eſt obeditio cū p̄cipit ne caſtitatē ꝗs
violet: ⁊ ſeruat. Mala ē iuſſio ⁊ ma/
la obeditio: ſi iubet furari vl̓ hmōi ⁊
fiat. Bonū eſt p̄cipe ⁊ malū obedire:
vt ſi: vbi grā: aliꝗs captiuet: ⁊ ad ca
pitis plexionē venit: ne fugiat ligat:
Huic autē ſi forte aliꝗs dicat: fuge: ꝓ
te in vinculis iſtis me ponā: penā ꝓ
te accipiā: Bona ꝗdez talis p̄ceptio:
qꝛ ex ꝑfecta charitate deſcēdit: ſꝫ ma/
la ad h̄ ↄceſſio: qꝛ ꝓrſus obuiat cha/
Gal. 6. ritati. Nā vbi dictū eſt: Alter alteriꝰ
onera poꝛtate: nō dictū ē: onera īpo/
nite. Mala ē iuſſio ⁊ bona obeditio:
vt ſi ꝗs poma cedrina vl̓ aliud aliꝗd
qđ ſine ꝑiculo hrē nō poſſet: ꝗs p̄latꝰ
2. Re. 23. ſibi afferri p̄cipet. Vñ Dauid: aquā
de ciſterna ſibi afferri p̄cepit: q qꝛ ī ꝑi
culo ſuoꝝ allata eſt: penituit p̄cepti:
noluitqꝫ eā bibere: ſꝫ ea dño libauit.

De timoꝛe: cōmodo ⁊ amoꝛe: Ca. clxviij

Eo quidē tribꝰ de
d cauſis homīes ſeruiūt: videli/
cet timoꝛe: cōmodo: ⁊ amoꝛe.
Sūt nāqꝫ nōnulli: q ſi penas inferni
nō eſſe ſcirent: ꝓ nulla repꝛomiſſiōe
etnoꝝ bonoꝝ a ſuis voluptatibꝰ ceſ/
ſarent. Qui licꝫ penas illoꝝ qui deū
minime verent euadāt: nō tñ plenā
retributionē inuenient. Alij aūt deo
ſeruiūt: vt magnū inde habeāt cōmo
dū: ſiue ī p̄nti vita: ſiue ⁊ ī hac ⁊ ī fu
tura. Quibꝰ ſi deus voluerit ꝗdā ex
rōne poterit dicere: Gr̄a cōmodi vr̄i
mea mādata ſeruaſtꝭ: nō qꝛ pure me
diligebatꝭ: ſꝫ qm̄ a me lucrari voleba
tis. Sicuti hi q regi ſeruiūt: nō qꝛ re/
gē ml̓ti: ſꝫ donaria diligūt regis. Aliꝰ
eſt ꝗ vē deū diligit: ⁊ ſolo amoꝛe eiꝰ
p̄cepta eiꝰ cuſtodit. Iſte ꝑfecto lega/
lit ſuit: ⁊ bonā ꝑfectāqꝫ mercedē ſi/
bi acꝗrit. Igit ſic deo ille nil p̄poſuit:
ſic illi deus iuſta recōpenſatiōe red/
dere debet ſeip̄m ꝗ rebꝰ oībꝰ excellit.

Qꝛ in aīa tres ſint nature: Ca. clxix

N aīa tres ſunt nature: vide/
i licet ratio: volūtas: ⁊ appeti/
tus. Ratio aſſimilat angelis:
appetitus bꝛutis aīalibus: volūtas
vtriſqꝫ. Volūtas inter rōnez ⁊ appe/
titū media eſt: aliqñ em̄ ad rōnē: ali/
qñ ad appetitū ſe hꝫ. Sed qñ ad rati/
onē ſe cōuertit: qꝛ ea q ſūt rōnabilia
⁊ ſpūalia ſapit: dicit hō rōnalis ⁊ ſpi
ritualis. Qñ vō ad appetitū ſe tenet:
qꝛ ea ſapit q ſunt carnalia ⁊ irrōna/
biliū aīaliū: dr̄ hō carnalis ſiue aīal.
Vñ ſcriptū eſt: Aīalis hō non ꝑcipit 1. Coꝛ. 2.
ea q dei ſunt: Spūalis aūt dijudicat
oīa: ⁊ ipſe a nemīe iudicat. Cū itaqꝫ
iuxta h̄ qđ volūtas ſe hꝫ: dicit hō car
nalis ſiue ſpūalis. Sciēdū ē ꝙ inter/
dum quedā ſentiūt in carne quibus
volūtas minime conſentit.

De ſuggeſtiōe: delectatiōe ⁊ ↄſenſu: Ca. clxx.

Res nāqꝫ delectati
t ones ſūt: Una q ſentit ī carne
p̄ter volūtatē: q vocat ſugge/
ſtio. Alia q ſentit ī volūtate cogita/
tiōis: nō tñ in volūtate actiōis: q dr̄
delectatio. Tertia q ſentit cū volūta
te opandi: ⁊ nomīat cōſenſus. Sed
illā q noīat ſuggeſtio: nulla pena co
mitat. Nā vbi nō eſt cōſenſus volū/
tatis: nulla ſequit pena delectatiōis.
Vñ aplus: Nihil dānatiōis eſt his ꝗ Roma. 8.
ſunt ī xp̄o ieſu ꝗ nō ſm carnē ambu/
lāt. Et alibi: Cōdelectoꝛ legi dei ſm Ibid. 7.
interioꝛē hoīem: video aūt aliā legē
in mēbꝛis meis repugnantē legi mē/
tis mee: ⁊ captiuū me ducentē in legē
peccati: q eſt in mēbꝛis meis. Interi/
oꝛē hoīem vocat ipſā rōnez: legē mē
bꝛoꝝ delectationē ſine volūtate: le/
gem dei obſeruatōez mādatoꝝ eius:
que ⁊ lex mētis dicit: quia mente ſer/
uat: legē autē peccati: quam p̄us legē
membꝛoꝝ nominauerat.

De nominibꝰ anime: Ca. clxxi.

Ota ꝙ plura ſunt nomīa aīe.
n Vocat em̄ aliqñ ſpiritꝰ: mēs:
animus: ratio: intellectꝰ: inte/

rioꝛ hõ. Dicit etiã aĩa vegetabilis: sensibilis: rõnalis. Sed cũ plura nomina habeat: ad illa adhuc redeamꝰ de quibꝰ sermo fuit ꝑus: qꝛ volũtas in illis aut certe se hẽbit: ꝛ erit legitima: aut illa deserendo fornicatrix vilis ꝛ abiecta. Nãq3 si voluntas q̃ est media inter rõnem ꝛ appetitũ ratiõi concordauerit: legitime viuit: si vo appetitui: fornicatrix erit. Est ꝗ ratio siue spũs q̃si vir: volũtas vt sponsa: appetitus carnis q̃si adulter: non igit ei volũtas in aliquo cõsentiat: Scri-

Jacob.i. ptũ est eñ: Cõcupiscentia cũ cõcepit: parit peccatũ: peccatũ cũ cõsummatũ fuerit: generat mortẽ.

De sordido exemplũ: Ca.clxxij.

Queadmodũ si sordidus aliqs ꝛ omĩ fetore plenꝰ occurreret alicui dicẽs se cũ eo velle cõsiliari: nõ debet mũdꝰ subsistere: sic nec volũtas appetitui carnali acq̃escere.

De quadrato lapide: Ca.clxxiij.

Quadratꝰ lapis sex equalia habet latera: ĩ qđ hoꝝ ceciderit: firmiter iacebit: sic ꝓuidendũ est viro iusto: vt in suo ꝑsistat ꝓposito. Huiꝰ aũt latera: sex hec sunt: ꝓsperitas: aduersitas: sui libertas: subiectio: in secreto esse et in publico: in q̃bus singulis si a diabolo impulsetur: stet: nec a ꝓposito moueat.

De peccato: Ca.clxxiiij.

De pctõ tribus modis loq̃mur. Scđm naturã.i. districtã iusticiam: vt illud: Qui dixerit

Math.5. fratri suo fatue: reꝰ erit gehẽne ignis. Scđm gratiã: vt Quacũq3 hora ingemuerit peccatoꝛ: peccatũ suũ remit-

Zach.i. tet ei. Et: Cõuertimĩ ad me dic dñs: ꝛ ego cõuertar ad vos. Scđm disciplinã: vt cũ ꝑcipit homĩ tm̃ vel tm̃ penitere. Disciplina ẽ sub grã: qꝛ nullus penitere vel satisfacere posset: nisi gratia ꝑueniret.

De similitudine cere: Ca.clxxv.

Videas hoĩem in vanitate ab infãtia vsq3 ad ꝓfundã senectutẽ cõuersatũ: sola ferena sapientẽ ꝛ ĩ his penitꝰ obduratũ. Cũ h age de spũalibꝰ: huic de subtilitate diuine ↄtẽplatiõis loq̃re: hũc secreta rimari celestia doce: ꝛ ꝓspicies eũ neq̃q3 posse ad h videre. Nec mirũ: indurata ẽ cera: ĩ istꝰ etatẽ nutriuit: aliena ab istis seq̃ didicit. Ecõtra cõsideres puerũ etate ꝛ scia tenerũ: nec bonum nec malũ discernere valẽtẽ: nec te q̃dẽ ĩtelligere de hmõi disserẽtẽ. Nec q̃dẽ mirũ. Mollis eñ ẽ cera: ꝛ q̃si liq̃ẽs: nec imaginẽ sigilli quoq̃ mõ recipiẽs. Mediꝰ hoꝝ adolescẽs ꝛ iuuenis est: ex teneritudine atq3 duricia q̃si ex senectute atq3 puericia cõgrue tꝑatus: Si ꝗ hũc instruxeris: ad quẽcũq3 vtilitatis profectũ voles siue honestatis apte informare valebis.

De conatu diaboli cõtra nouiciũ: Ca.clxxvj.

Cum diabolꝰ neq̃t monachatũ alicui dare odio: nitit eũ ↄuersatiõis in q̃ ẽ subruere fastidio. Et licz illi monachatũ ꝓpositũ tenẽdũ ad horã q̃si ↄcedat: tñ hoc qꝛ sb talibꝰ aut etiã int tales: aut ĩ tali loco suscepit: multimodis versutijs fallacit impulsũ penitere nouiciũ q̃nq3 facit: vt dũ illi ꝑsuadet ĩceptũ ꝓpositũ ĩgratũ existere: nec ad meliora ꝓficiat: nec qđ accepit diu teneat: aut ĩ eo vtilit ꝑsistat. Quippe dũ incessant laboriosis cogitatiõibꝰ de mutãdo: aut si mutari nõ valet: saltẽ de ĩprobãdo ꝓposito meditat: nũq3 interĩ ad finẽ ꝑfectiõis laboꝛ eiꝰ ꝑueniat: s ꝓrsus a deo respuat. Nã qm̃ illi fũdamẽtũ qđ posuit displicet: nullatenꝰ illi structurã bone vite superdificare libet: vñ fit vt queadmodũ arbustula si sepe trãsplãtet: aut nuꝑ plãtata ĩ eodem loco crebra cõculcatiõe inq̃etet: neq̃q3 radicare valẽs: ariditatẽ cito attrahit: nec ad aliquã fructus fertilitatẽ ꝑuenit. Sic infelix monachꝰ si sepius de loco ad locũ ꝓprio appetitu mouet: aut in vno ꝑmanẽs: freq̃ẽter eius odio concutit.

De pueris plãte cõpatꝰ: Ca.clxxvij.

Dic q̃so si plãtã arboꝛis ĩ hoꝛto tuo plãtares: ꝛ mox illã ex omĩ pte ita cõcluderes: vt ramos suos nllatenꝰ extẽdere posset: cũ eã post annos excluderes: q̃les putas

ramos extēderet. Profectō inutil' arbor
rugosa: ⁊ gibbis plena: ramis suis in/
curuis ꝑplexa. Hoc vtiq₃ faciti o' vos
puerorꝫ mgr̄i de pueris vr̄is q̄ plātati
sunt per oblationē in eccl'ie horto vt
crescant ⁊ fructificēt deo. Vos aūt in
tm̄ terroribꝰ minis ⁊ vberibꝰ vndiq₃
illos coartatis: vt nulla penitꝰ liceat
sibi libertate potiri. Itaq₃ indiscrete
oppr̄ssi: prauas ⁊ spinarꝫ more ꝑplex/
as cogitatiōes infra se cōgerunt: fo/
uēt: nutriūt: vn̄ fit: vt qꝛ nihil amoris
nihil pietatis: nihil beniuolētie circa
se i vob̄ sentiūt: nec illi alicuiꝰ boni in
vobis: s₃ q̄cq̄d est odij: īpietatis: mali/
uolētie postea spem habeāt. Cōtigit
itaq₃ miserabili mō: vt sic̄ corpe cre/
scūt: sic ⁊ in eis timor tm̄ et inuidia ⁊
suspitio oīs mali crescat ex vobis: sꝑ
ꝓni ⁊ incurui ad vitia secū p̄meditā/
tes: aut quō vestras insidias ⁊ machi
natiōes valeant euitare: aut deinde
seculo redire.

De lamia auri exēplū: Ca. clxxviij.

Vidistis q̄so vnq₃ artificē ex la
v mina auri vel argēti solis per
cussiōibus imaginē speciosā
formasse? Nō puto. Quid tūc? q̄tenꝰ
aptā formā ex lamia formet: nūc eā
suo instrumēto leuiter p̄mit ⁊ ꝑcutit:
⁊ postmodū planat: nunc etiā discre/
to leuamine leuius leuat ⁊ informat.
Sic ⁊ vos si pueros vr̄os cupitis mo
ribꝰ ornatos eē: necesse ē vt cū dep̄ssi
onibꝰ verberꝫ īpendatis eis p̄ne pie/
tatis ⁊ māsuetudinis leuamē atq₃ sb/
sidium. Tenera quidē₃ teneris: sicut
⁊ ipsi teneri sunt: lac sc₃ non solidum
cibum p̄bentes eis necdū ad ꝑfectam
etatem prouectis.

De charitate: Ca. clxxix.

Vi charitatē in corde retinet:
q hoc vn̄ deꝰ gr̄as ei scit h₃: illi
vo ad quē tm̄mō habet mīe.
Quas em̄ gr̄as mihi debet deꝰ si q̄s
me diligit? Ampliꝰ is cui dilectio alte
riꝰ seruit: soliꝰ cōmodi munꝰ ꝑfūcto/
rie suscipit: Verbi gr̄a: b̄nficiū vnū:
honorē vnū: prādiū vnū: vel q̄dlib₃
officij genꝰ ī h̄ūc modū. Aliꝰ vo cha
ritatē q̄ cōmodi munꝰ exhibuit: intrā
sitiue sibi retinuit. Charitas em̄ offi/
ciū ab eo q̄ h̄ suscipit trāsit. Charitas
vo ip̄a q̄ deꝰ ē ī eo r̄manet q̄ eā alijs
īpēdit: bonū aūt ꝑmanēs bono trāse/
unti meliꝰ ē. Hec igit̄ ꝯsiderādo ꝓfe/
cto ꝑspiciemꝰ magis esse nobis gau/
dendū si alios diligimꝰ: q̄₃ si ab alijs
diligamur: Nihil mihi debet aliq̄s:
nec ego alicui: q̄ charitas est exhibē/
da: non exigenda.

Qr tribus ex causis oīs res amat̄:
Vicquid amatur aut natura
q amat̄: aut recte: aut spe com
modi. Natura em̄ est vt om̄e
bonū amemus ⁊ vtile. Rectū vo vt
b̄n facientē nob̄ amemꝰ. Sepe cōmo/
di q̄nq₃ res amat̄: Alia ꝓpter vsū: vt
mel: eo ꝙ sit bonum ⁊ suaue: etiā s̄m
vsū. Alia vo s₃ effectū: vt absinthiū
⁊ nōnulla natural' potio: q̄ cū dent sa
nitatē: nullā tn̄ ī vsu p̄bēt suauitatē.

Qr tribus modis deus diligēdus
sit: Capi. clxxx.

Ribus etiā his modis diligē/
t dus est deꝰ. Natura: quia **Natura.**
oībꝰ ⁊ melior ⁊ vtilior: ⁊ ido
plus ceteris ē amādꝰ. Rectitudine **Rectitu/**
qm̄ oīa q̄ habemꝰ p̄stat nobis: etiā h̄ **dine.**
ip̄m qđ sumꝰ: ⁊ tanto eū amare debe/
mꝰ plꝰ nobisip̄is: quāto maior ipse ē
q̄ se ꝓ nobis dedit: ⁊ nob̄ eisdē semet
ip̄m datur̄ est. Et qm̄ ei ꝑsonalit̄ nō
possumꝰ reddere illud: nō em̄ his ꝑso
na eius eget: ostēdit nobis quibꝰ de/
beamꝰ vicē reddere dicēs: Mādo vo **Joh. 15.**
bis vt diligatis inuicē sic̄ dilexi vos.
Et ap̄l's: Sicut ꝓ nobis christꝰ aīa₃ **1. Joh. 3.**
suā posuit: ita debet' ꝓ fratribꝰ aīas
ponere. Diligere igit̄ debemꝰ nos in/
uicē: tū qꝛ ⁊ bruta quedā aīalia h̄ fa
ciūt: tum qꝛ vnius familie: sc₃ christi
sumꝰ: ⁊ qꝛ in regno eius singulos sic̄
nosipsos diligemꝰ: ⁊ qꝛ ibi eq̄liter ab
ip̄is diligemur: indecēs em̄ est si in h̄
mūdo habuerimꝰ odio: quos ibi su/
mus habituri charissimos. Sciendū
est em̄ ꝙ quicūq₃ ibi aderunt: nobis
vicem reddent pro dilectione p̄senti.
Spe etiā cōmodi vel remunerati/ **Spe com**
onis diligēdꝰ ē deꝰ: qm̄ īmortalita/ **modi.**
tē ⁊ incorruptibilitatē nob̄ ꝓmittit.

De tribus libertatibus: Ca. clxxxi.

Ibertatis siquidẽ modos tres
dicim⁹ eẽ: libertatẽ videlicet
actiõis: quã oẽs volũt: id est
vt libere facere possint q̃ volunt. Di/
cit͛ etiã libertas intelligẽtie: quã nõ
oẽs volũt. Est etiã libertas recte vo/
lũtatis q̃ semp est bona: hãc paucissi/
mi volũt: id est vt ea velint q̃ debẽt.
Notandũ q͡ libertas actiõis sine li/
bertate bone volũtatis: semp est ma/
la. Unde libertas intelligẽdi est me/
dia: q̃ bona est quotienscũq͡ libertati
recte volũtatis adheret: mala aũt cũ
sine illa ẽ. Habz p̃mo q̃s quãtulãcũq͡
libertatẽ intelligẽdi: id est scit intelli/
gere q̃d sibi expedit: velit illã ĩ bono:
ꝛ sic ꝓmerebit͛ adipisci libertatẽ intel
ligendi q̃cq̃d expedit: volẽdi q̃d͛cũq͡
debet: agendi quicq̃d ꝓdest. Sub li/
bertate volẽdi est libertas arbitrij.

De venatiõe diaboli: Ca. clxxxij.

d Iabol⁹ p peccati suggestionẽ
quotidie it ad venandũ: Eos
ꝰo intra retia sua retinet: q̃s
nec dolor pro peccato ꝓprio afficit.
Illos aũt iam amittere incipit: quos
ꝑ carnis intemperie lugere iã cõspi/
cit. Quosdã aũt tertij ordinis: id est
sanatos a carnalib⁹ ꝛ spũalib⁹ pecca/
tis oĩno ꝑdit. Primi oĩno lugeãt: do
leãt adhuc secũdi: tertij ꝰo gaudeãt.

Qr deus nõ horreat peccatum: Ca. clxxxiij.

h Orrere deus di/
citur animã peccatricẽ: nõ q͡
horreat peccatũ: q̃d nihil est:
sed quia nõ est ibi debita iusticia quã
ibi amaret: vt dicimus nos horrere
domũ in qua nihil est quod amem⁹:
sed hoc ꝛ illud improprie. Virtutib⁹
igitur adhereamus postponendo vi/
tia: ꝛ hoc patientiã amplectendo cũ
iugi exercitio. Patientia etenim vel
quelibet virtus sine exercitio: quasi
plũbea lancea est.

De visiõe. A. de fluuio: Ca. clxxxv.

v Idit vt asserere
solebat. A.
in infirmitate posit⁹ ꝛ ĩ
extasi quodãmõ extra
se rapt⁹: Uidit inq͡ fluuiũ vnũ rapi/
dũ atq͡ p̃cipitẽ in quẽ cõfluebãt om
niũ fluxuũ purgature: ꝛ quarũcũq͡
terrestriũ rerũ lauature: videbat͛ ita/
q͡ aqua ipsa nimis turbulẽta ꝛ ĩmũ/
da: ꝛ omniũ spurcitiarũ sorde horri/
da. Rapiebat igit͛ in se quicq̃d attin/
gere poterat: ꝛ deuoluebat tã viros
q͡ mulieres infra se: diuites ꝛ inopes
simul: Feda quidẽ erat aqua ex ea: tñ
viuebãt ꝛ delectabant͛ in illa: vt ille
asserebat qui eum ducebat. Illo ꝰo
ab ipso inquirente quisnam torrens
ille esset: vel q̃d multitudo illa in eo
volutãs p̃tenderet: adiecit ille p̃dux
patris nr̃i atq͡ ait: Ne mireris: Tor/
rens: mundũ significat quo rapiunt͛:
in cuius illecebrosis spurcitijs inuol/
uũtur omnes ipsum amantes. Et his
dictis inquit:

De vero monachatu: Ca. clxxxvi.

v Is ne videre quid sit mona/
chatus verus? Ad hoc alter:
Uolo. Duxit itaq͡ illũ quasi
in cõspectu cuiusdã magni claustri ꝛ
admodũ spaciosi ꝛ speciosi: ꝛ ait: Cir
cũspice. Aspexit ꝛ ille. Et ecce parie/
tes claustri illius obducti erãt argen
to purissimo: herba quoq͡ virens in
medio erat: ꝛ ip̃a argentea: mollis q̃/
dem ꝛ redolẽs: ꝛ vltra humanã opi/
nionem delectabilis. Hec more alte/
rius herbe sub his qui ĩ ea pausabãt
leniter flectebatur: ꝛ surgẽtibus illis
ipsa quoq͡ surgebat. At quid ĩmo/
rer? Quicq̃d est iocũditatis ibi erat.
Cum ergo hic ꝑpetuo habitandũ ele/
gisset. A. ductor eius se ei spopondit
si vellet veram ostensurũ patientiã.
Sed quia vt assolet interim euigila/
uit: ꝛ ꝓmissi demõstratorem amisit.
Has igit͛ duas visiones a sancta pa/
ternitate: ꝛ a paterna sanctitate rela/
tas libẽter audiam⁹: ꝛ audiendo de/
uote teneamus: tenendo mente iugi/

ter reuoluamus: vt vnius horrorem dum vacat fugiamus: alterius velut amene iocũditati ⁊ iocunde amenitati inſiſtamus nos qui monachatum tenemus.

De ſecuritate ⁊ pace religionis: Ca. clxxxvij.

ſ Icut bubo dum in cauerna cum pullis ſuis eſt letat̃: ⁊ ſuo modo bñ ſibi eſt: dum vero inter coruos ⁊ corniculas ſeu alias aues eſt: incurſat̃ ac dilaniatur ⁊ oĩno ſibi male eſt: vtpote quia hic roſtro percutit: ille alis in eum irruit: alter ꝟo vnguibꝰ diſcindit: Ita ⁊ mihi. Quando eñ cum monachis meis: ſcꝫ filijs conuerſari queo: mihi bñ eſt ⁊ grata ac ſingularis vite mee cõſolatio: quãdo ꝟo remotꝰ ab illis inter ſeculares conuerſor: hincinde me variarum cauſarũ incurſus dilacerant: et que non amo ſecularia negocia vexant. Male itaqꝫ mihi eſt qñ ſic ſum ac tremens pertimeſco anime mee diſpendiũ. Hic idẽ pater noſter quadã vice de tranſmare regreſſum regem Guilhelmũ minorẽ adijt: ⁊ vt romã ad papam Vrbanũ ꝑ ſtola ſui archiepiſcopatus eundi ſibi licentiã daret: humiliter ⁊ mãſuete petijt. At rex ad nomẽ Vrbani turbatus: dixit ſe illum ꝓ papa nõ tenere: nec ſue cõſuetudinis eſſe vt abſqꝫ ſua electione alicui liceret in regno ſuo papã nominare. Hinc igit̃ orta quedam grauis diſſenſio eſt inter regnũ ⁊ ſacerdotiũ: adeo quidem magna ꝙ ⁊ ipſe abſqꝫ aſſenſu regis angliam exiuit: romam petijt: ibiqꝫ aliquãdiu cum maximo honore ⁊ reuerentia tam ab ipſo papa qꝫ a romanis ſublimiter cõmorãs tandem precatu regis ac totius regni angliam reuiſens ſue ꝓfecto ſedi deo quidem annuente ac populo fauente reſtitutus eſt.

De exẽplo leporis: Ca. clxxxviij.

d Iſcedente autem quadã vice eodem patre noſtro a p̃dicti curia regis: pueri regis quos nutriebat leporem ſibi occurſantẽ in via canibus inſecuti ſunt: fugientem etiam intra pedes equi quem pater ipſe inſidebat cõſecuti ſunt. Ille ꝟo ſciens miſeram beſtiolam ſic ſe refugio cõſubijſſe: retentis habenis: equũ loco fixit: nec cupitum beſtie voluit p̃ſidium denegare. Quam canes circũdantes ⁊ linguis ſuis hanc grato obſequio hincinde lingentes: nec ſe ſub equo poterant eijcere: nec in aliquo ledere. Quo videntes admirati ſunt qui aderant. At pater pius vbi quoſdam aſpexit ex militibus ridere: ⁊ quaſi pro capta beſtiola leticie frena laxare: ſolutus in lachrymas: ait: Ridetis? ⁊ huic vtiqꝫ infelici nullus riſus: nulla leticia: hoſtes eius circa eam ſunt ⁊ ipſa ſola de vita ſollicita cõfugit ad nos: preſidium ſuo modo flagitans. Hoc plane filij eſt ⁊ hominis anime morientis. Nã cũ de corpore exit: mox inimici ſui: maligni ſcꝫ ſpiritus qui eã in corpore degentẽ: ꝑ amfractus vitiorum multimodis ꝑſecuti ſunt crudeliter aſſunt: parati ſunt eam rapere ⁊ in mortem eternã precipitare. At ipſa nimis anxia huc illucqꝫ circũſpicit: ⁊ qua tueatur defenſionis ⁊ auxilij manum ſibi porrigi ineffabili deſiderio concupiſcit. Demones autem econtrario rident ⁊ immenſa leticia gaudent: ſi nullo eã adminiculo fultam inuenire queant. Quibus dictis laxato freno iter arripuit: ⁊ beſtiam vltra ꝑſequi clara voce canibus interdixit. Tunc illa ab omni leſione ĩmunis: exultans ⁊ hilaris perpeti curſu campos ſyluaſqꝫ reuiſit.

De exemplo auicule: Ca. clxxxix.

a Lia quoqꝫ vice cõſpexit puerum quẽdam cum auicula in via ludentem: que pedem filo annexũ habẽs: ſepe cũ laxius ire permitteba t̃: fugã ſibi conſulere cupiens

auolare nitebat. At puer filū manu tenens retrahēs auiculam ad se vsqꝫ deijciebat: ⁊ hoc ingens gaudiū pulchrūqꝫ spectaculū puero ꝓstabat: factū est hoc semel: ⁊ iterū factū frequētius. Qđ pater benignus aspiciens auicule ꝯdoluit: ⁊ vt rupto filo libertati redderet̄ p̄cepit. Et ecce filū rumpit̄ auisqꝫ auolat: puer plorat: pater exultat: ⁊ vocatis q̄ aderāt: Cōsideratis inq̄t iocū pueri? Et cōfessis cōsiderasse: ait: Simili ꝯsideratiōe iocatur diabolus cum hominibus multis quos irretitos suis laqueis ꝓ sua voluntate in diuersa vitiorum impedimēta ptrahit. Sunt em̄ quidā: vt verbi gratia dicā: auaricie seu luxurie ⁊ similiū flāmis succensi: ⁊ ex mala cōsuetudine addicti: his cōtingit aliqñ vt sua facta cōsiderent: fleant seqꝫ amodo a talibus cessaturos ore ꝓmittāt: Si more auis liberos se volare autumant: sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenent̄: nolentes in eadem vitia deijciunt̄: fitqꝫ hoc sepius nec oīmodis liberant̄: nisi magno conatu ⁊ gratia dei funis rumpat̄ praue cōsuetudinis.

De malicia ⁊ feditate peccati: Ca. cxc.

Si hinc inq̄t. A. peccati pudorē ⁊ illinc cernerē īferni horrorem: ⁊ necessario vni illorū haberē īmergi: ꝑus me in infernū mergerē q̄ꝫ peccatū in me immitterē. Mallem em̄ purus a peccato ⁊ innocens gehennā intrare: q̄ꝫ peccati sorde pollutus celorum regna tenere: cum cōstet solos malos ī inferno torqueri: ⁊ solos bonos in celesti beatitudine foueri.

De verbis defuncti: Ca. cxcj.

Verba defuncti Osberni monachi ad. A. in spū delata: ⁊ ab eodē. A. postmodū exposita. Ter inq̄t ille defunct⁹ antiqu⁹ serpēs insurrexit ī me: ꝟ vrsari⁹ dñi mei liberauit me: hec dicēs euanuit. Bñdict⁹ vo pater noster visionem illā expergefactus a somno: ad memoriā reuocans: ac singula ꝑpensius inspiciens: quādo ⁊ quibus libuit sic eam exposuit. Primo inquiēs ꝓ peccatis quibus obligatus ante baptismū fuerat in eum insurrexisse hostem antiquū. Secūdo ꝓ peccatis que fecit post baptismatis sacramētū ante ꝓfessionē. Tertio ꝓ illis que fecit post ꝓfessionem ante obitū. Sed ter cecidit: peccata em̄ quibus astrictus fuerat ante baptismū: fide parentū in ipso sacramento deleta diabolus inuenit. Illa etiā que in seculo vel in monasterio ante ꝓfessionē cōmisit: in ipsa ꝓfessione monastica eque abolita serpens ille antiquus repit. Que vo post ꝓfessionem fecit: vera cōfessione ante obitū monach⁹ ille deleuit. Per illū dñi vrsariū designari dixit ordinem angelicū. Sicut em̄ vrsarij vrsos: ita angeli spiritus malignos a sua seuitis coercēt ⁊ opprimūt ne nobis noceant inquātum volunt.

Beati Anselmi liber de similitudinibus explicit.

Eiusdē beati Anselmi Cātuariensis archiepi liber de mensuratiōe crucis incipit.

Quoniam iubēte filio tuo christo Perfecti estote sicut ⁊ pat̄ vester celestis ꝑfectus ē: Et aplo exhortante vt ad ꝑfectionē feramur: omnibus modis ad ꝑfectionē vite tendere debem⁹. Tendētes autē sine ductore errare possumus: optime cōsulit nobis ī eo bonitas tua de⁹ me⁹ q̄ enudē vnicum tuum nobis in ductorem tradere dignat⁹ es: vt nobis factis ⁊ verbis viam veritatis ostenderet ac doceret. Cui etenim vt eum confidenter sequeremur ꝑfectionis testimoniū ꝑhibuisti dicens: Hic est fili⁹ me⁹ dilectus in quo mihi bñ cōplacui: ipsum audite. Ipse igitur vt faceret voluntatē tuā: quoddā compendiū vie ꝑfectionis breuib⁹ sub verbis ꝟ plurimū

Math. 5.

Mat. 17.

Mat.16. ponderosis nobis ostẽdit dicens: Si
quis vult venire post me abneget se/
metipsum: ⁊ tollat crucẽ suã ⁊ sequa/
tur me. In quibꝰ verbis ostẽdit pau/
citatẽ ꝑfectoꝝ libertate arbitrij eũ se/
qui volentiũ: ipse tñ vult noster esse
ductor: initiũ vie ꝑfectiõis: mediũ
⁊ finis ⁊ qua intentiõe sit ambulan/
dũ. Singula autẽ in suis locis pate/
bunt. Paucitatẽ ꝑfectoꝝ innuis do/
mine in eo qđ dicis: Si quis: q̃si ali/
quis ex mltis vult post me venire. Et
quare hoc deus meus: nisi ex quodã
torpore ⁊ pusillanimitate nimia: eo
ꝙ plerīqꝫ animũ suum ad tendendũ
sursum cogere nolunt: ⁊ ꝑfectã viam
attemptare nõ audent.

Ascit̃ aũt pusillanimitas etiã
B n nimio timore maxime ꝓpter
peccata p̃terita: et ꝙ minus
ꝓpria respiciũt merita: ꝓpter vtili/
tatẽ: ꝙ nimis tĩmẽt impedimenta: ⁊
ꝙ statim nõ sentiant se ꝓficere: quo/
tidianus lapsus: ⁊ ꝙ tuã minus cõ/
siderant bonitatẽ. Ista etiã sepe mul
tos repellunt: ne audeãt attemptare
viã ꝑfectam: imo ⁊ ipsos incipiẽtes
sepe intm̃ deijciũt vt ꝓcedere se posse
desꝑant. Sed primũ scʒ nimiꝰ timor
ꝓpter peccata p̃terita non debet nos
impedire: qꝛ etsi bene eo vtimur: oĩa
cõputant̃ nobis in bonũ: p̃standi ni/
miã bonitatẽ tuã cognoscẽdi te atqꝫ
amãdi ⁊ laudandi. Notandũ ꝟo ꝙ
p̃ncipaliter tria dãna sũt in peccatis:
scʒ qđ in eis meremur penã et̃nã: de/
meremur et̃nã beatitudinẽ: tp̃us (qđ
pessimũ ẽ) sine amore ⁊ laude nr̃i cre
atoris expẽdimꝰ. Prima duo ꝑtinẽt
ad hominẽ: tertiũ ꝟo ad tuũ damnũ
ꝑtinere videt̃ deus deꝰ meꝰ. Cũ ergo ex
indebita ⁊ nimia miscđia tua iã mor
ti nos deputatos reuocare digneris
ad vitã tuã: tã fideliter ad te debere/
mus cõuerti vt damna nr̃a dissimula
remus: ⁊ modis omnibus instare: vt
laudẽ tuã quã neglerimꝰ saltẽ in ali/
quo residuo nostri tp̄is suppleremꝰ.
Quãtũ ẽ dñe dissimulare timorẽ pe/
ne ꝓpter amorẽ tuum? Aut cur pro/
pter desideriũ beatitudinis nr̃e minu
eremus famã laudis tue: cũ eam pati
eternaliter meruissemꝰ etiã ꝓpter fu/
rorẽ tuũ? Primũ queremꝰ te lauda/
re qui es regnũ dei: vt dicis in euan/
gelio: Regnũ dei intra vos est: ⁊ hoc Luc.17.
adijciet̃ vobis ex suꝑabundanti. Da
nobis dñe charitatẽ: nõ q̃rentẽ q̃ sua
sunt: sed que tua sunt: vt nõ cogat ti/
mor pene tibi seruire ꝓ peccatis: vel
amor nostre beatitudinis pro merce/
de: qꝛ tempꝰ ⁊ vires nõ sufficiũt no/
bis ad laudandum te: cuius bonitas
exuꝑat omnẽ sensum: ⁊ sic pusillani/
mitatẽ timor nõ incutiet peccatorũ.
Terret etiã nos q̃ñqꝫ nostroꝝ parui/
tas meritoꝝ ne ad ꝑfectionẽ vite ten
dere audeamꝰ: qꝛ ad eã ꝓmerendã
nõ sufficiũt. Sed huic obijcit̃: qꝛ tu
dñe iussisti nos emere: ⁊ adiũxisti: qꝛ
grat͛ emere debemꝰ. Dixisti enĩ: Siti/ Esa.55.
entes venite ad aquas: Quid ẽ dñe:
ꝙ vinum feruoris in laude tua: ⁊ lac
mũde cõscientie absqꝫ vlla cõmuta/
tiõe debemus emere: nisi qđ tibi suf/
ficit quãtũcunqꝫ parũ sit qđ habemꝰ
tibi dare: imo ⁊ hocipsum qđ damus
tuũ est. Inducit etiã pusillanimitatẽ
ꝙ indignos nos videmus: eo ꝙ peti/
mus qđ vtiqꝫ verũ est: qꝛ si hõ mille
annis seruiret deo etiã feruentissime
nõ mereret̃ ex condigno dimidiã diẽ
esse in regno celoꝝ. Sed dñe nõ debe
mus considerare tm̃ nostrã vtilitatẽ
sed tuam laudẽ: cuiꝰ bonitas exuꝑat
omnẽ intellectũ. Pusillanimes etiã
facit nos: qꝛ nimia impedimenta nr̃a
videmꝰ: Sed dñe si audacter te sequi
ꝓponimus: ꝓ certo habere debemus
ꝙ aufers quicq̃d nos retardat a lau/
de tua. Quicq̃d enim nõ aufers ſm
tuã volũtatẽ: libent̃ portare debemꝰ.
Stulticia enĩ nr̃a sepe putat ea eẽ im/
pedimẽta q̃ tua occulta sapientia ad
nostrũ ordinauit ꝓfectum. Quinto
terret ꝙ non statim sentimꝰ nos ꝓfi/
cere: sed dñe sepe differs qđ petit̃ vt
excites magis appetitũ: nõ differs qđ
nolis dare: sed vt aucto desiderio abũ/
dantius posses dare. Sextum qđ re/

trabit nos:sic quotidiani nr̄i defectꝰ.
Sed ꝯ hoc ē remediū vt sꝑ deputemꝰ
aliquā horā diei ad examinandū nos q̄/
liter habeamꝰ nos ī interioribꝰ ⁊ ex/
terioribꝰ: ⁊ q̄cq̄d īuenimꝰ q̄d nob̄ sit
vtile ad ꝓfectū:ad h̄ firmissime labo
rare ꝓponamꝰ:⁊ defectꝰ q̄scūq̄ reijce
re studeamꝰ. Nō aūt terreat nos si for
te nōnunq̄ aliq̄ die ꝯ ꝓpositū facia/
mꝰ:q̄ nō minꝰ ꝓponamꝰ:q: lōge faci
liꝰ redit ad te q̄ ex infirmitate facit ꝯ
ꝓpositū q̄ q̄ statū suū dissimulās se
nō ꝓposuit emēdare: imo q̄nq̄ ma/
ior ē ei pena q̄ culpa: ⁊ bonitas tua
malis nr̄is nouit bene vti:sepe faciēs
defectꝰ nr̄os ad augmētū hūilitatis
Prou.24. ꝓdesse:vt verū sit:q̄ septies ī die ca/
dit iustꝰ ⁊ fortior resurgit. Septimo
pusillanimes nos facit q̄ tuā nō ꝑpē
dimꝰ bonitatē. Cū em̄ tibi orādo lo/
q̄mur:nō deberemꝰ te cogitare q̄si du
rū ad exaudiēdū:sed patrē benignis/
simū:q̄ etiā anteq̄ oramus scis q̄d sit
necesse nobis:⁊ ex naturali bonitate
tua ī infinitū ꝓnior es ad exaudiēdū
quātū ī te ē q̄ nos auidi ad rogādū.
Da dulcissime dn̄e:vt nō simꝰ pusilla
nimes:s₃ magnanimes ī infirmitatibꝰ
nr̄is nos deijcere ꝯtendētibꝰ:medici/
nā tuaꝝ gr̄aꝝ apponētes nō pusilla/
nimes: s₃ magnanimes te seq̄ firmiter
ꝓponamꝰ:maxīe si nō ē in nob̄ tanta
fortitudo q̄ post te gigantē q̄ exulta/
sti ad currendā viā currere possimꝰ:s₃
tn̄ remediū habemꝰ q̄ post te clama/
re possumꝰ: Trahe nos post te:⁊ cla/
Cant.1. morē nostrū audiat ⁊ exaudiet auris

C Secūdo innuis liberta/ (tua.
tē arbitrij te seq̄ volētiū ī via
ꝑfectiōis cū dic̄:Si q̄s vult:
q: h̄ relinq̄s hoīm volūtati:s₃ nunq̄d
potestati? Nō. Sz ꝑtātez tibi dn̄e re/
ꝯuasti: cū oīs potestās a deo sit. Cur
Roma.13 ḡ causabit̄ hō ꝯ te:si te seq̄ vult ⁊ nō
pōt? Certe idō q̄ te nō sequit̄:q: lic₃
nō possit ꝑ se:tn̄ ꝑ te. q̄ nō idō reserua/
sti tibi potestatē nr̄i ꝓfectꝰ vt nō pos/
simꝰ:q̄ oīa opa nr̄a oparis:sed vt ma
gis admiremur ⁊ laudemꝰ abyssū bo
nitatis tue: q̄ eadē q̄ tu facis ī nobis
grata tibi sint ⁊ accepta:⁊ iudicas ea
digna mercede:⁊ ita q̄ etiā calicē aq̄ Mat.10.
frigide nō dimittis absq̄ mercede: ⁊
eoipso nostrā allicis volūtatē:quam
adeo liberam ꝓpter tui silitudinē fe/
cisti vt cogi nō possit. Multis etiam
alijs modis ad viā veritatis ⁊ ꝑfecti/
onis nos allicere studuisti. Vn̄ h̄ me/
rebamur dn̄e vt ad nos descēderes:⁊
humanitatē nostrā tibi tā mirabilit̄
vnires:⁊ in ea tā hūiliter cū homine
cōuersareris:nisi q̄ nos ad ꝑfectionē
tui amoris sic ꝓuocare volebas: vt
dū visibiliter deū cognoscimꝰ p hūc
inuisibiliū ⁊c̄. Quis ḡ homo dignus
erat vt filiꝰ dei mortē ꝓ eo pateret̄?
Aut q̄s vnq̄ meruit tuo corꝑe ⁊ san/
guine refici:nisi q̄ tu deus meus in h̄
ostendisti auiditatē amoris tui circa
nos:vt saltē ex multitudine ⁊ magni
tudine tam mirabiliū beneficioꝝ tuo
rum ad mutuā dilectionē accēderes
cor nostrum:⁊ in captiuitatē amoris
tui redigeres? Innumerabilia nimis
sunt bn̄ficia tua dn̄e quibꝰ volūtatē
nostrā excitas vt ꝑfecte ⁊ ardēter te
sequi velimꝰ: maxime aūt que ꝓuo/
carēt: imo si sic dicere liceret: cogeret
volūtatem nostrā tue cōsideratio bo
nitatis ex qua oīa bona creata ꝓce/
dūt. Qui aūt pauca exptꝰ ē ⁊ nōdū
exercitatꝰ de te q̄ spūs es:spūalit̄ co/
gitare voluerit: sic meditari de te po/
terit inchoare. Primo assumat ī mē/
tē suam aliquā animā virtutibꝰ ꝑfe/
ctā:⁊ de illa ita specialiter cogitet q̄si
nulli corpori sit cōiuncta: imaginet̄
aūt in illa omnē ꝑfectionē virtutū q̄
vnq̄ de aliqua aīa poterit cogitari:
sc₃ q̄ bona:q̄ dulcis:q̄ patiēs:q̄ mi
sericors:q̄ sapiens:q̄ charitatiua:q̄
fidelis:q̄ pia:q̄ iusta:q̄ vera:q̄ hu
milis ⁊c̄. in hunc modū ⁊c̄. Cū autē
circa animā talia cogitauerit:cogitet
q̄ hec aīa est similis creatori in virtu
tibus:qui eā ad similitudinē suā fe/
cit:⁊ postea trāsferat se ad creatorē:
vt omnia que in anima ꝑfecta pote/
runt inueniri:in creatore infinita co/
gitet ⁊ immēsa:⁊ caīpa naturā suam

Roma.1. esse:⁊ sic quodãmodo inuisibilia dei
ꝑ ea que facta sunt cõspiciat intelle/
cta. Hic est quidẽ initialis modus co
gitandi de te dñe: quẽ qui sollicite se/
quit᷑ meditãdo te: ĩtrabit fontẽ viuũ
⁊ dulcedinem tue nature: que quãto
maior est omnib⁹ beneficijs tuis: tan
to magis afficit nostrã volũtatem vt
sequamur ardenter iesum filiũ tuum:
ad laudem bonitatis tue nos infor/
mantem.

D t Ertio eñ se dedit nr̃m ductorẽ
⁊ instructorẽ: cũ subdit: veni/
re post me. Quãtũcũq̧ cur/
ram⁹ feruenter sequẽdo nullus ꝓce/
dit te: ⁊ nullus vadit iuxta te. Oñs
nos oportet ire post te: quia tu es pri
Roma.8. mogenitus in multis fratrib⁹. Pri/
Joh.1. mo dicis dñe discipulis: Venite ⁊ vi/
Math.4 dete. Postea dicis: Venite post me:
vt qd̓ in te viderũt imitent᷑. Deinde
Math.11 dicis: Venite ad me oẽs q̇ laboratis
⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiã vos ⁊c̃.
vt iugũ tuũ suaue ⁊ on⁹ tuũ leue: qd̓
qui susceperint hilariter possint por/
tare ad gloriã patris tui. Tandẽ di/
Mat.25. cis: Venite bñdicti patris mei: ꝑcipi/
te regnũ. Sic dñe iste est fidelissimus
legatus tuus q̇ ꝑmo ponit se nobis ĩ
exemplũ cũ dicit: Venite ⁊ videte: et
postea inuitat ad veniendũ post se:
Venientes ad se vocat vt reficiat ne
deficiãt. Tandẽ assumet ad requiem
vbi tamẽ requiem nõ habebim⁹ no/
Esa.6. cte ac die dicẽtes: Sanct⁹ sanct⁹ san/
ctus dñs de⁹ sabaoth. Ibi absterges
Apoc.21 dñe omnẽ lachrymam ab oculis dile/
ctorũ tuoꝝ: qm̃ nõ erit ampli⁹ mors
vltra neq̧ luctus ⁊c̃. Sed dñe quõ
istud possit esse: nõ bene potest com/
ꝓhendere aĩa mea: que aliquo modo
experta est quãta sit afflictio noscere te
⁊ non posse laudare te: cũ ⁊ ipsa affli
ctionẽ generet ꝓpter gratitudinẽ: qd̓
licet ei affligi ꝓ eo ꝙ non potest lau/
dare te: ĩmo oĩa que vnq̧ ad laudẽ
tuam cogitare: loqui vel agere potest
afflictionẽ ei generant: quia his indi
gnã se putat: ⁊ qꝛ tibi ĩ nullo poterit
respõdere. Sic ġ anima incarcerata: ĩ
vmbris collocata: sic insatiabilit᷑ af/
fligit᷑ ꝓ laude tua: quõ satiabit᷑ cum
ĩ meridie appuerit ei bonitas tua: cũ
vtiq̧ videat ad plenũ eã ñ posse lau
dari. Si forte dicis mihi dñe: ꝙ hoc
erit maximũ gaudiũ eius qd̓ perfecte
cognoscet bonitatẽ tuã: ⁊ illã tam im
mẽsam ꝙ eam nõ poterit aliqua crea
tura plene laudare. Verũ credo ꝙ de
bonitatis tue immensitate gaudebit:
tamẽ adhuc penitet eã ꝑfecte nõ pos/
se laudare nisi aliquo mõ. Vulnera
eius alligarent᷑ ⁊ ꝑcussure plage eius
sanarent᷑: qꝛ tũc primũ oleũ additũ
esset camino. Vnde si placet tibi dñe
credo ꝙ etiã pena ⁊ afflictio laudis
tue quã habet hic aĩa: ibi satiabit᷑ ⁊
alligabit᷑ pallio laudis cũ tu q̇ reples
ĩ bonis desideriũ nostrũ: tantũ dede/
ris te laudare: quantũ desideramus:
ĩmo longe supra desideratũ. Sic eñ
dixisti: Quia vos plorabit̾ ⁊ flebit̾ Joh.16.
nũc: mũdus aũt gaudebit: Tristicia
vestra vertet᷑ in gaudiũ. Sanata aũt
pena quã hic habuit: ⁊ impleto qd̓ h̓
desiderauit: aliã penã ꝓ maiori lau/
datione ibi sicut nec hic a se habere
nõ potest. Tu etiã nõ dabis ei: q̇ oĩa Sap.11.
disponis ĩ numero: põdere ⁊ mẽsura:
quia tunc nõ erit amplius flendi sed
ridendi: cum apparuerit nobis tuus
vnicus filius: si volumus post ipsum
venire.

q Uarto ġ ostẽdit nobis initiũ E
vie q̄ debem⁹ post xp̃m veni/
re: cũ dic̃: abneget semetipm̃.
Qui ġ in via ꝑfectiõis vult seq̇ xp̃m
iesum: laboret ꝑmo vt abneget semet
ip̃m. Merito ġ debem⁹ nos abnegare
cũ nihil iuris habeam⁹ ĩ nobis. Sũt
aũt septẽ cause: quarũ q̄libet suffice/
ret hominẽ cõpellere vt fateat᷑ se ĩ se
nihil iuris habere. Prima: qꝛ tu dñe
nos creasti. Sicut ġ nihil ĩ nobis bo
ni est qd̓ tu nõ creaueris: ita dignũ ẽ
ꝙ oĩa bona nr̃a sint tua: q̄ nullo mõ
licet auferri a te sancto sctõꝝ: ne sacri/
legiũ cõmittam⁹. Cur ġ nõ abnegare
mus nos q̇ nr̃i nõ sum⁹? Nã qñcũq̧
aliq̇d a nobis abnegam⁹: nec h̓ abne/

gatū ꝓpter te cōferimus: sed aliū de
quātulibet etiā modico tpis spacio
donamus: mox alienū inuadimꝰ. Se-
cūda causa est: quia nos eterne morti
deditos: tua morte ꝑciosissima rede-
2. Cor. 5 misti: ꝓ omnibꝰ mortuus es: vt qui
viuūt: iam sibi nō viuāt: sed ei qui ꝓ
omnibꝰ mortuus est: vt dicit vas tuū
electum. Ergo sicut oēs ⁊ totos rede-
misti: sic ⁊ omēs ⁊ toti tui sunt. Qui
vult ergo saluus eē: restituat tibi illū
ꝑciosissimū sanguinē quē ꝓ eo fudi-
sti. Tertia: qꝛ nos ingratos omnibꝰ
bonis tuis ⁊ auersos a te ꝓpter pec-
cata a diabolo defendisti: postq̄ꝫ a te
nostro dn̄o recessimꝰ turpiter ⁊ iniq̄:
sub tua ꝓtectiōe esse merito nō debe-
remꝰ. Sicq̄ꝫ nos hostis sine defensiōe
captiuos habēs: ad suā volūtatē de-
buisset in eterna supplicia demersisse
nisi tu ex supabūdanti bonitate nos
defendisses ab eo: ⁊ ad penitentiā re-
seruasses: ⁊ ꝓpter hāc causam ꝓprie
sumus tui serui q̄si ab hoste seruati.
Similiter tui sunt quicū q̄ꝫ ꝑ tuā gra
tiam laqueos diaboli euitauerint: ⁊
ideo tibi nihil auferri debet ex eo q̄d
vel te dante nō cecidit: vel si cecide-
rat est erectū. Quarta causa est: quia
cū eternā mortē peccatis nostris me-
ruissemus: tu nos reduxisti ad vitā: eā
dimittendo: Cur ergo tibi nō viuemꝰ
nos penitus abnegādo a quo habe-
mus q̄d eternaliter mortui nō sumꝰ?
Quīta causa est: q̄ eadem bonitate
qua nos creasti etiam cōseruas ne in
nihilū redigamur. Quō em̄ aliquo
subsistere valeamus nisi te cōseruan-
te? Si g̃ tu es vita nr̄a: nulli aliȷ̄ viue-
re debemus: sicut nullo alio subsistere
valemus. Sexta causa est securitas.
Qui em̄ se totū abnegat; vt tu eū ha-
beas: qui sibi periȷt vt tibi valeat: qui
sibi nihil est vt tibi aliq̄d sit: Si nihil
in se habet: nihil sui amittere timet: ꝫ
semꝑ securus est te q̄d tuū est conser-
uare: Si minentur ei pene inferni vel
ignis purgatorius: parū timore eorū
afficitur: qꝛ cantabit vacuus corā la
trone viator: ⁊ se nō timet ꝑdere qui

se abnegat. Si em̄ tu eū qui tuus est
ad penas mittere velles: semꝑ tamen
de te in bonitate sentiret paratꝰ susti-
nere q̄d velles: nec diceret: cur ita fa-
cis? Cui ꝑdicta sentētia nō placet: da
ei dn̄e se abnegare vt intelligat. Se-
ptima xp̄o causa deberet maxime nos
vrgere: scꝫ vt tibi vices redderemus
siue rependeremꝰ: qꝛ puer natus ē no Esa. 9.
bis: ⁊ filius datus est nobis: qui das
quotidie te nobis in cibū: ⁊ tandē da
bis te nobis in premiū: ⁊ in mercedē
magnā nimis. Dn̄e q̄d dignū pote-
rit esse tantis bn̄ficiȷs tuis? Quid ad
h̄ dignū poterimꝰ dare? An oportet
aliq̄d ꝑter id nō penitus abnegare et
tibi dare dulcissime dn̄e? Si vnus hō
esset tanti quāti om̄s creature quas
vnq̄ꝫ fecisti: quātꝰ esset si daret se to-
tū tibi qui dedisti te totū nobis? Cu-
ius bonitas in infinitū ꝑpōderat: qui
se putat meliorem q̄ꝫ te: tm̄ de se reser-
uet sibi: quāto meliorē q̄ꝫ tu: Propt
hm̄ōi causam dicis. Si quis vult ve- Mat. 16.
nire post me abneget semetipm̄: imo
dn̄e iā cogor dicere saluo xp̄o tuo q̄
nullꝰ semetipm̄ valcat abnegare. Qn̄
em̄ se abnegabit q̄ nūq̄ꝫ aliq̄d iuris in
se habuit? Sed dn̄e in hoc verbo ostē-
dis maximā gratitudinē tuā: vt hoc
tanti estimes: vt quicū q̄ꝫ ī se sibi ali-
quid iuris vsurpauerat: si ab hoc ce-
ciderat ⁊ vlteriꝰ se tibi rapere nō at-
temptat: Da mihi dn̄e vt me abnegē:
imo vt reddā q̄d rapui violēter. De-
bemus aūt ꝫm legē ablatū reddere
quadruplū: vt nō solū nos sed ⁊ no-
stra reddamꝰ: scꝫ naturalia: fortuita ⁊
gratuita. Naturalia sunt q̄ cōiter na
tura omnibꝰ hominibꝰ administrat:
Quedā in aīa tm̄: vt ītellectꝰ: ⁊ affe-
ctus: q̄dā ī corꝑe mediāte aīa: vt q̄n-
q̄ꝫ sensus īteriores. Reddamꝰ g̃ intel-
lectū: sed suū ꝓpriū relinquētes: qui
nos multū a cognitiōe veritatis im-
pedit. Ædiu em̄ hō sensu suo ita ini-
titur vt ab eo recedere nolit: vix sensū
alterius quātūcū q̄ꝫ rōnalem appre-
hendit. Faciendū igit̃ est ꝫm aplm̄:
Quicū q̄ꝫ inter vos sapiēs esse vult: 1. Cor. 3.

stultus fiat vt sapiẽs sit. Si em̃ hũi/
liter se stultũ reputaret ad tẽpus: tũc
verã sapientiã a te siue a tuis appre/
prou. II. hendere posset: qꝛ vbi humilitas ibi
Act. 9. sapientia. Paul⁹ em̃ credit̃ didicis/
se euangeliũ in illis tribus dieb⁹ cuꝫ
cecus esset. Reddam⁹ etiam affectũ
deo semꝑ postponendo nostrã volũ
tateꝫ voluntati diuine: ꝛ maxime in
oratione nostra: qꝛ in omni oratiõe
nostre vtilitati suã debem⁹ ꝓpone/
re voluntatẽ: imo sua voluntas si ea
recte vtimur semꝑ ẽ nostra vtilitas.
Sepe aũt vẽit de ꝓpo sensu: qꝛ si cre
dim⁹ dñi voluntatẽ esse quicqd cir/
ca nos ꝯtingit: ꝛ ita abutimur ea mi
nus grate suscipiẽdo: sicut dicit Au/
gustinus: Optimus ille tu⁹ minister
est qui nõ hoc a te audire desiderat:
qd̓ ipe voluerit: sꝫ hoc velle qd̓ a te
audiet. Sꝫ cũ his duob⁹: scilicet in/
tellectu ꝛ affectu ꝛ q̃nqꜫ sensus exte
riores reddamus mortificando: eos
ab oĩbus vanitatibus ꝛ ad tuũ ob/
sequiũ conuertendo: Iã aliquantu/
lũ habemus de prima ꝑte quã nobis/
cũ abnegare debemus: scilicet de na/
turalibus bonis. Secunda pars sũt
fortuita: que dicere possumus tꝑalia
ꝛ amicos. Hec em̃ oĩa calcanda sũt
ne impediant tuũ amorẽ. Min⁹ em̃
amat te q̃ tecũ aliquid amat qd̓ non
ꝓpter te amat: vt dicit Aug⁹. Qual/
de deberet homo indignari diligere
modica: quẽ tante dignitatis fecisti
vt ei liceat te amare. Occultius aũt
nocet nimi⁹ amor amicoꝝ q̃ꜫ tꝑaliũ:
qꝛ tegit se velamine charitatis: ita ꝙ
sepe putet homo charitatẽ esse qd̓ di
lectio est carnalis: que ita dulciter ꝛ
suauiter mentẽ captiuã tenet ꝙ nesci
at homo q̃ꜫ duris vinculis fuerit li/
gat⁹ nisi postq̃ꜫ fuerit absolut⁹. Sic
totũ cor nostrũ tuo debemus amori
vt q̃cq̃d de eo alteri dam⁹: tibi sub/
trahimus. Necessariũ ergo ẽ vt oĩa
que fortuna nobis offert diligenda:
siue res tꝑales: siue amicos: ꝓpter te
abnegemus. Tertia pars restitutio/
nis sunt gratuita: scꝫ ꝟtutes quas ĩ
fontẽ suũ penit⁹ refundere debem⁹:
nihil ex his nobis ascribendo: sed ti/
bi a quo oẽ donũ perfectũ: ꝓ eis gra Jac. I.
tes referendo. Si oĩa que in his tri/
bus: scilicet bonis naturalib⁹: fortui
tis ꝛ gratuitis ĩueniunt̃: abnegam⁹:
nos tibi qd̓ fraudauimus in quadru
plũ restituim⁹: ꝛ hoc sit nobis initiũ
vite perfecte sic nosmetipos penitus
abnegare.

Quinto ꝯsiderandũ est quale
medium perfectionis sit nobis
ꝓpositũ: vt ambulem⁹ ꝑ ipsuꝫ
scꝫ vt cruceꝫ nostrã tollamus. Crux
autẽ a cruciatu dicit̃. Dñe si crucem
nostrã tuũ seruitiũ dicerẽ: ꝭm opinio
nẽ eoꝝ hoc intelligerẽ qui nesciunt:
qm̃ iugũ tuũ suaue est: ꝛ onus tuũ le math. II.
ue. Nec sentiũt q̃ꜫ bonus ꝛ q̃ꜫ suauis
tuus sit spiritus in nobis. Dico autẽ
crucẽ eẽ cruciatũ cordis: quẽ ꝯ hoc
habere debemus ꝙ non sumus ita fi
deles ꝛ feruentes in om̃i seruitio tuo
ꝛ laude tua vt deberemus. Hec crux
habet longitudinẽ: latitudinẽ: subli/
mitatẽ atqꜫ ꝓfundũ. Debemus ergo
habere cruciatũ: eo ꝙ nõ tãtũ humi
liamur vt deberemus: ꝛ hoc est ꝓfũ
dũ crucis. Nõ tantũ amamus ꝛ lau
damus quantũ bonitas tua exigit: et
hec ẽ sublimitas. Nõ sum⁹ tã fideles
vt deberem⁹: ꝛ hec ẽ latitudo. Qꝛ nõ
semꝑ ꝯtinuamus nec laudẽ tuam co
piose extollimus: ꝛ ab infidelitate to
to nisu desistimus: ꝛ hec est longi/
tudo. Ad ꝓfundũ humilitatis cogit
nos ꝓma ꝓpria cognitio. Satis em̃
est homini ad humilitatẽ cognoscere
seipm: maxime si recordamur iniqui
tatũ nostrarũ antiquarũ: qꝛ inique
in ꝯspectu tuo egimus. Deus me⁹ qꝛ
reuera tam fidelis nobis es ꝙ etiam
in peccatis nobis existentibus pecca
ta dimittere: ꝛ gratiã tuã tam abun
danter sicut vellem⁹ largiri es para/
tus: Quanto maiora quis de te ꝓsu
mit: tanto magis necesse est eũ humi
liari: qꝛ tanto nequius egit cõtra te

t

peccādo: quanto tu interim largius
ei benefacere cogitabas. Añ Versi.
Quanto benignius de illo: tanto in/
dignius de me sentire cogor. Itē de/
fect⁹ quotidiani humiliant: eo ꝙ ita
instabiles in laude tua sumus: immo
nunq̄ in eodem statu ꝑmanemus.
Quanto tu quotidie pronior es ad
indulgendū: tanto plus humiliat cō
tra tuā delinquere bonitatē. Itē pō
dus gratie humiliat τ deꝑmit: cū ↄsi
deramus ꝙ ea indigni sumus: q̄ ma
gis in inferno esse merueramus. Itē
ꝙ tu tantū humiliatus es ꝓ nobis
dñe deus meus. Itē ꝙ in natura di
uinitatis tue omnē excedis humilita
tem: cui si velim⁹ similari: necesse ha
bemus humiliari. Itē ꝙ adeo tā fu/
gidi sumus: vt nec amore nec laude
nec in aliquo respondere tue bonita
ti possum⁹. Hec τ multa alia que ma
gis cōmunia sunt: ad humilitatē no/
bis sufficiūt: imo supbie aliū locū re/
linquūt. Ualde aūt necessaria est no
bis ꝓfunditas humilitatis ad tuam
sublimitatē: qꝛ quanto quis se repu/
tat indigniorē: tanto magis gratus
est beneficijs: τ quanto gratior: tan
to magis laudabilior: Et q̄ maxime
gratus est: maxime te laudabit. Da
igit̄ nobis dñe verā humilitatē: id ē
ita cruciari: ꝙ ī hac vita nō possum⁹
ad plenū humiliari: vt sic habeam⁹
crucis ꝓfundū.

h f

Ublimitas crucis: ē cruciari ꝓ
eo ꝙ te ad plenū laudare non
possum⁹ τ amare. Q̄d cā amo
ris tui hēam⁹ q̄ lingua dicere: vel q̄s
intellectus sufficiat cape: nescio. Si
aliq̄d gratis amare volum⁹: vbi me/
lius q̄ in te amorē nostrū locabim⁹?
Si ꝓ muneribus: q̄nto plura dabis?
Sed quanto plus ꝓmittis: tāto ma
gis gratis amari mereris. Si amare
volum⁹ eos q̄ nos amāt: q̄nto cq̄us
nos te amabimus? Et si expectam⁹
τ desideram⁹ vt q̄s extorqueat a no
bis amari: nōne tu es de⁹ me⁹ q̄ tam
crebro pulsas τ mēdicas ad ostium
nr̄m: dicēs? Prebe fili cor tuū mihi: proū. 25.
imo τ sepe repulsus: te iterū ingeris
impudēter. Si ṽo aliq̄d volum⁹ di
ligere qꝛ bonū: cur nō poti⁹ te immē
sū bonū: q̄ totū nostrū tibi vendicas
affectū vt bonitatē tuā amem⁹ τ lau
demus? Si ṽo aliq̄d dignum iudica
mus amore nostro ꝙ tanta fecim⁹ ꝓ
te: cur nō iudicam⁹ similit̄ de te q̄ tot
τ tanta fecisti ꝓ nobis? Si ṽo consi
deramus passiones tuas: tu aīaz tuā
ꝓ nobis dignātissime posuisti: vt to/
tā aīam nostrā possideres. Infinita
sunt dñe q̄ nos te amare cōpellūt: qꝛ
oīa q̄ creasti: tuā ꝑdicāt bonitatem:
qm̄ q̄ in oībus nō intelligūt: nō tibi:
ſ; sue imputēt cecitati. Sed qꝛ ꝓba/
tio dilectionis: exhibitio est opis: ne
cesse habet aīa sic se ↄformare ad di
lectionē tuā: vt sicut te habes ad cā:
sic sp̄ se ad te habere nitat̄. Maxime
aūt in istis. Primo: sicut tu amas sp̄
ita τ ipa sp̄ amet: τ h̄ ostēdere tibi ni
tat̄ vt omnē affectū suū tue ↄtempe
ret volūtati. Sūt aūt q̄ttuor affecti/
ones ad q̄s alie reduci pn̄t: scꝫ gau/
diū: dolor: spes τ timor. Prime due
sūt circa pn̄tia vel p̄terita: τ alie due
sūt circa futura. Sic igr̄ tibi ↄfirma/
re nostras affectiones debem⁹: vt de
oīb⁹ q̄ tibi adūsa sūt: timeam⁹ τ do/
leamus: τ q̄ tibi honesta: de his spe
rem⁹ τ gaudeam⁹: oēs alias affecti/
ones d̄ cordib⁹ nr̄is effugātes. Quā
ta vtilitas ī h̄ eēt ꝙ falsas τ inutiles
affectiōes vitaremus? Utiq̄ si hō se
vere f̄m has q̄ttuor affectiōes exaīa
ret quādo aliq̄s motus sentiret: quō
tu euz eripes dñe solus nosti. Si eñi
originē motuū nostroꝝ diligēter ad/
uerterem⁹: sepe inueniremus esse vi/
tij q̄d putauim⁹ esse ṽtutis: τ sepe il
lo impedimur quo credimus promo
ueri. Secūdo: sicut sp̄ habes nos pre
oculis tuis: ita etiā te sp̄ debem⁹ cogi
tare p̄sentem: hoc cogit nos ab oīb⁹
cogitationib⁹ nostris: verbis: factꝭ τ
moribus esse sub moderamine disci/
pline: qm̄ nō auderet sponsa inbone/

h

ste se habere sponso suo presente: immo in omnibus intenderet sibi placere et querere ab eo consilium et auxilium: ut in omnibus secundum suam posset agere voluntatem. Cum autem in omnibus tibi placere intendimus: semper securam conscientiam habebimus: etiam si se aliquid minus utile preter te intentioni nostre ingesserit incidenter. Tertio: sicut semper et continue servis nobis: omnia opera nostra operando vel sustinendo: ne esse desinamus vel per alios vel quocunque modo: ita nunquam particula diei bone debet nos preterire quin in tuo servitio expendatur. Quarto: sicut semper tueris nos et custodis ab omnibus malis sive per te sive per tuos: ita diligenter debemus nos abstrahere ab omnibus que nos possent in tuo servitio impedire. Quinto: sicut largitas tua nunquam lassatur in dando: ita nunquam debemus voluntarie deficere in orando. Sexto: sicut semper es benignus in relaxando: ita nunquam debemus defectibus nostris terreri: quin statim post culpam veniam postulemus. Quia enim cor hominis est distortum et a te quodammodo alienum: multo est pronius ad levitates et ad querendum exterius falsas consolationes: quam sibi dum apud te esset. Unde non est differenda acquisitio venie: ne diuturnior recessus difficiliorem reditum operetur. Taliter nos debemus ad te habere et semper cruciari: quia te tantum non amamus ut debemus. Quomodo autem te laudare debeamus: et de quibus gratias agere debeamus: est in principio supra dictum. Da nobis domine toto desiderio ad amandum et laudandum te aspirare: et pro eo quod digne non possumus cruciari: et hoc nobis tollende crucis sit altitudo.

[H] Altitudo autem crucis est fidelitas semper spiritum crucians et dilatans: ut omnem hominem subiiciat tue laudi ac servituti. Hec maxime facit hominem in oratione communem: cogens ut quicquid sibi vel aliquibus: specialiter suis desiderat: quia eos humiles quodammodo videt: nihil tamen hominum sed totum ad laudem tue desideret bonitatis. Quia cum fidelitas maxime in oratione consistat: considerandum est qualiter debeat orare qui voluerit exaudiri. Debet enim orare sapienter: ardenter: humiliter: fideliter: perseveranter et confidenter. Sapienter: ut oret que tue laudi sunt expedientia et proximorum saluti. Si vero in quibusdam dubitamus utrum expediant: sicut salus corporis: et similia que quandoque nocere: quandoque prodesse possunt: pro his semper sub conditione est orandum: scilicet si tibi sit placitum et honestum. Ardenter: scilicet devote vel ad minus seriose: ut bene videamus quid petendum sit a te: intente de corde nostro petamus: non alienis sed propriis verbis: cordis vel oris: quia utraque eque intelligis et auscultas. Humiliter: ut non de nostro merito: sed tantum de tua gratia confidamus. Quis enim peccata dimiseris et quandoque aliquid tibi servire concedas: semper tamen tales nos reputare debemus: quales nos ipsos peccando fecimus: quia nihil nisi malum per nos facere possumus. Fideliter: ut in oratione offeramus nos ad carentiam omnis gaudii: et ad patientiam omnis pene que ad utilitatem nostram cedere valeat per tuum adiutorium: ut in exauditione desiderii nostri actio tuam laudem attollat. Sed domine merebor sic offerendo me tibi: cum tamen ut totus tuus ad hoc tenear: etiam si nunquam volueris me exaudire. Perseveranter: ut nunquam cessare proponamus a desiderio omnium que tibi sunt laudabilia et honesta. Si qua vero in nobis vel in nostris supervenerit necessitas: quamvis pro hac semper cum intentione non possumus orare: tamen aliquotiens cum omni fidelitate qua possumus pro ea orabimus: et deinceps voluntati tue nostrum desiderium committemus semper primam fidelitatem: et si non in actu: tamen in habitu retinentes. Confidenter: ut postulemus in fide nihil hesitantes. Iac. 1.
Sunt autem septem cause que cogunt nos tue

confidere bonitati. Prima: qꝛ iustū
cē desideriū tu das: Et ad q̇d dares
nisi etiā velles exaudire? Secūda: qꝛ
non ad nostrā vtilitatē: ſ ad tuā glo
riam volumus exaudiri. Tertia: q̇a
maiora q̄ pro nobis fecisti animant
nos vt etiā de minoribus ꝯfidamꝰ.
Omīa eñ que petere possumus taꝫ
minora sunt q̄ꝫ ꝙ dignanter pro no
bis es incarnatus ⁊ passus. Quar/
ta: quia tam facile est apud te in ma/
ximis q̄ꝫ in minimis exaudire. Qui/
ta: quia nos ad hoc prouocat tue cō/
sideratio bonitatis. Sexta: quia in/
tercessorē te iesu christe habemus: et
omēs sanctos. Septima: quia infini
tā ad nos habes bonitatē. Si eī mo
dica dilectio quā ad te habemus ad
hoc nos cogit: vt in omībus tue vo/
luntati libenter parere velimus: cur
idē de inestimabili dilectione tua nō
p̄sumeremus? Alioquin fideliores
vellemꝰ apparere q̄ꝫ tu. Si tales nos
tibi exhiberemꝰ: qualē te nobis ecō/
uerso: nō crederemus: Sic dñe orabi
mus ⁊ ꝓpter hoc in oratione cōfidē
tiā habebimus: nihilominꝰ tamē cru
ciabimur: ꝙ hoc digne exequēdo om
nē hominē ad tuā laudeꝫ per effectū
trahere ñ possumꝰ ⁊ amplecti: ⁊ hec
spūalis nostre crucis est latitudo.

l Ongitudo autē crucis tue toti
vite nostre debet cōmēsurari:
vt q̄ꝫuis ꝯsideremꝰ tecū esse io
cundū: ⁊ te in domo tua laudare: ⁊ ī
abysso tue dulcedinis absorberi: ta/
mē nō tedeat nos portare crucē tuā:
cruciari scꝫ in misera hac vita pro tue
laudis augmēto. Quid magni ē do
mine: si tecū sim in p̄ria vbi sum secu
rꝰ ab oī malo: ⁊ vbi habeā q̇cq̇d vo
lo? Da mihi dñe vt nūq̄ꝫ me pūgē/
do sic supent claui timoris ⁊ miserie
huiꝰ vite: vt añ velim descēdere vel
saltem deponi de cruce: q̄ꝫ a te dñe ħ
fuerit mandatū. Sed neqꝫ hoc desi/
derare: vt ab hac cito faciaſ me depo
ni: sed vt sp mallē ꝓpter te pendere
in cruce: q̄ꝫ a miserijs his facias me ī

absconditо sepeliri. Tu eñ dñe nec
descēdisti ð cruce: nec sic te deponi pe
tisti. Voluntas ğ sp affligendi ꝓ au
gmēto tue laudis: crucis erit lōgitu
do. Si q̇s ğ vult venire post me: tol Luc. 9.
lat crucē suā quotidie: ⁊ sequaẗ me:
⁊ sic currat ꝑ mediū vie ꝑfectōis. Si
nos tollamꝰ: dñe tu ip̄e portabis.

f Inē aūt viaꝫ ꝑfectionis: id est
ꝑseuerantiā in volūtate semꝑ
ꝓ te patiēdi innuis in eo ꝙ di/
cis: quotidie. Si eñ vno die p̄lus q̄ꝫ
tu iusseris: crucē deponere volumꝰ:
eā quotidie tollimꝰ. Qui aūt ꝑseue/
rauerit vsqꝫ tu eā deponas: ħ in abū
dāti laude tua sepulchrum ingredi/
etur pacis eterne. Quis in hoc v̄bo
intelligere possumus ꝙ sicut crucia/
tus ꝓ tua laude quotidie deficiēdo
cadit: ita crucē quotidie tollere debe
mus: laudis tue desideriū resumēdo.
Crux quāto diutius iacet: tanto diffi
cilius tollitur.

q Va v̄o intentione in via ista
sit ambulandū: īnuis vltimo
cū dicis: sequaẗ me. Qð tam
de gressu corꝑis q̄ꝫ de mētꝭ possumꝰ
intelligere. Quia multi nō solū por/
tātes crucē: ſ ⁊ se suspēdētes in cru/
ce: te gressu corꝑis sūt secuti. Sequa
mur igiẗ te nō tantū gressu bonoruꝫ
operū: ſ ⁊ intentione cordiū: vt non
solū ꝯsideremꝰ q̇bus opibus nos p̄/
cesseris: sed qua intētione feceris: ⁊
in hac te sequi studeamꝰ. Inuenimꝰ
aūt ꝙ in oībus cogitatiōibus: v̄bis
⁊ factis tuis principaliẗ q̄sieris glo/
riā tui patris. Tu ergo domine iesu
christe dirige intentionē nostrā vt in
omībus gloriā eius queramꝰ ⁊ tuā:
nos abnegando: ꝓfundū: sublimita
tē: latitudinē ⁊ longitudineꝫ crucis
portādo: ⁊ in ea ꝑseuerando ad lau/
dem ⁊ gloriam tuā: Qui cum patre
⁊ spiritusancto viuis ac regnas deus
per omīa secula seculoꝝ: Amen.

Beati Anselmi liber de mē
suratione crucis: explicit.

Eiuſdē beati Anſelmi liber meditationū incipit.

A Domine deus meus: da cordi meo te deſiderare: ɔſiderādo q̄rere: querendo inuenire: īueniēdo amare: amando mala mea redimere: redēpta nō īterare: da dn̄e de⁹ cordi meo penitētie cōpunctionē: ſpiritui ɔtritionē: oculis lachrymaꝝ fontē: manibus elemoſyne largitatē. Rex meus extingue in me deſideria carnis: ⁊ accēde vim tui amoris. Redēptor me⁹ expelle a me ſpiritū ſupbie: ⁊ ɔcede mihi ꝓpitius theſauꝝ hūilitatis tue. Saluator me⁹ amoue a me furorem ire: ⁊ īdulge mihi ſenſū patiētie. Creator me⁹ euelle a me aīrā corē: ⁊ largire mihi mētis dulcedinē. Da pater clementiſſime ſolidā mihi fidē: ſpem ɔgruā: charitatē pfectā. Rector me⁹ auerte a me animi vanitatē: mentis inconſtantiā: cordis vagationē: oris ſcurrilitatē: oculoꝝ elationē: vētris ingluuiē: opprobria pximoꝝ: ſcelera detractionū: curioſitatꝭ prurigīnē: diuitiaꝝ cupiditatē: potentatuū rapinā: inanis glie appetitū: hypocriſis malū: adulationis venenū: cōtemptū inopū: oppꝛſſionē debilium: auaricie ardorē: inuidie rubiginem: blaſphemie mortē. Reſeca ī me temeritatē meoꝝ factoꝝ iniquā ptinaciā: inquietudinē: ocioſitatē: ſomnolentiā: pigriciā: mētis hebetudinē: cordis cecitatē: ſenſ⁹ obſtinationē: moꝝ truculentiā: boni inobedientiā: cōſilij repugnationē: lingue effrenationē: paupeꝝ predā: impotentū violētiā: innocentū calūniā: ſubditoꝝ negligentiā: circa ſubditos ſeueritatē: aduerſ⁹ domeſticos impietatē: erga pximos duriciā.

B Deus meus miſericordia mea: oro te ꝑ dilectū filiū tuū da mihi opa miſericordie: pietatꝭ ſtudia: compati afflictis: ſubuenire egenis: ſuccurrere miſeris: cōſulere erroneis: ɔſolari meſtos: releuare oppreſſos: paupes recreare: flebiles refouere: dimittere debitoribus: parcere in me peccātibus: odiētes me diligere: ꝓ malis bona reddere: neminē deſpicere ſ; honorare: bonos imitari: malos cauere: ꝟtutes amplecti: vitia reijcere: in aduerſis patientiā: in ꝓſperis ɔtinentiā: cuſtodiā oris: ⁊ oſtium circūſtantie labijs meis: frena calcare: celeſtia ſitire. Ecce plaſmator me⁹ multa rogaui cū nec pauca ꝓmerui: Fateor heu fateor: nō ſolum que poſtulo nō debent̄ bona: ſ; multa mihi debent̄ ⁊ exquiſita ſupplicia: Animant me publicani: meretrices ⁊ latrones: q̇ a faucibus hoſtis momēta nee eruti: ſinib⁹ recipiunt̄ paſtoris. Tu em̄ ominū factor de⁹ licet in cūtis tuis ſis mirabilis opibus: mirabilior tamē in viſceribus crederis pietatis. Unde de temet ꝑ quendā tuū dixiſti: Miſeratiōes ei⁹ ſuꝑ oīa opera eius: ⁊ q̄ſi de ſingulo loquente: de vniūſo populo tuo dixiſti cōfident̄: Ps. 44
Miſericordiā meā nō diſpergam ab eo. Nullū em̄ ſpernis: nullū abijcis: nullū ꝑhorreſcis: niſi q̇ te forte amēſ exhorruerit. Ergo non modo nō iratus percutis: ſed te irritantibus dona ſi queſierint tribuis: deus me⁹ cornu ſalutis mee ⁊ ſuſceptor me⁹. Ps. 88. Ps. 17.

C Ego infelix te irritaui: ego malū coraȝ te feci: furorē tuū prouocaui: iram promerui: peccaui ⁊ paſſus es: deliqui ⁊ adhuc ſuſtines. Si penitet parcis: ſi reuertor ſuſcipis: inſuꝑ dum differo p̄ſtolaris. Reuocas errantē: inuitas repugnantē: excitas torpentem: amplecterꝭ redeuntē: doces ignorantē: merētē mulces: a ruina ſuſcitas: poſt lapſum reparas: petenti largiris: q̄renti inueniris: pulſanti aperis. Ecce domine deus ſalutis mee: quid opponam neſcio: quid reſpondeā ignoro: nullū confugiū: nullū a te patet lati/

bulum. Ostendisti bene viuendi vi/
am: dedisti gradiendi scientiā: mina
tus es mihi gehennā: et pollicitus es
paradisi gloriam. Nunc pater miseri
cordiarum et totius consolationis: con
Ps. 118 fige timore tuo carnes meas: quate/
nus que minaris metuendo euadā:
et redde mihi propitius leticiā saluta
ris tui: vt que spōdes: diligendo pti
cipem: Fortitudo mea domine: firma
Ps. 17. mentū meum deus et refugiū meum
et liberator meꝰ: suggere qđ de te co/
gitē: doce quibus sermonibus inuo
cem: de quibus operibus te placem.
Scio nā qz scio vnū quo placaris: et
aliud quod nō spernis. Est vtiqz spi
ritus contribulatus tibi sacrificium:
et acceptas cor contritum et humilia
tum. His me deus meus: adiutor me
us dita muneribus: His contra ini/
micū muni protectionibus: hoc d flā
mis vitiorum presta refugium: hoc
a desideriorū passionibus pande pi/
us refugiū. Fac domine virtꝰ salutz
mee ne sim in coꝝ ordine qui credūt
ꝓ spo tempore: et recedūt temptati/
Ps. 139. onis tempore: Obumbra caput meū
in die belli: esto spes mea in die affli/
ctionis mee: et salus in tēpore tribu/
D latiōis mee. Ecce deꝰ illūinatio mea
et salꝰ mea: rogaui qbꝰ egeo: ītimaui
q̄ timeo: ꝫ remordet me ꝯsciā: repꝛhē
dūt me cordis secreta: et qđ amor mi
nistrat: timor dissipat: zelꝰ incitat: me
tus increpat acte vite fortitudinē: ꝫ
tua īgerit pietas fiduciā. Tua horta
tur benignitas: mea dehortaꝛ malig/
nitas: et vt veriꝰ fatear: occurrūt me/
morie phātasmata peccatoꝝ: que re/
uerberant aciem vel audaciā presu/
mentiū animoꝝ. Cum eñ odio quis
dignus sit: qua fronte gratiam requi
rit? Cum pena debetur: q̄ temeritate
gloria poscitur? Lacessit iudicē: qui
postposita satisfactiōe delicti: pmijs
querit honorari. Regi insultat obno
xius supplicio qui flagitat donari ī/
debito pmio. Et dilecti patrꝫ affectū
stultus exacerbat filius: qui post il/
latas contumelias ante penitudinē
hereditatꝫ vsurpat celsitudinē. Quod
mi pater me egisse recolo: merui mor
tem et peto vitam: cōmoui regē meū:
cuius impudens nunc inuoco auxili/
um: contempsi iudiciū iudicis: quem
temere postulo adiutorē: insolēs re/
nui audire patrē quē demū presumo
habere tutorē. Heu mihi qz sero ve/ E
nio: heu heu qz tarde festino: heu qa
curro post vulnera: dedignatus inco
lumis precauere iacula: neglexi pro/
spicere tela: modo sollicitor de mor/
te vicina: vulneribus influxi: qr sce/
lera sceleribus addere non timui: re/
cēti tabe cicatrices respersi: quia pri
sca flagitia modernis inquinationi/
bus reciprocaui et que diuina solida
uerat gratia vl medicina: mea dissol
uit prurigo phrenetica. Cutis q̄ su/
perducta vulneribus morbū celaue
rat: sanie erumpente putruit: quia ite
rata iniquitas concessam misericor/
diam exinaniuit. Noui quippe scri/
ptum: In quacunqz die iustus pecca
uerit: omēs iusticie eius in obliuione Ezech. 18
erunt. Si iusticia aboletur iusti ruen
tis: quāto magis peccatoris in idip/
sum ruentis? Quotiens vt canis re/
dij ad vomitū: et vt sus petij voluta
brū? Fateri mihi itaqz et recordari i/
possibile est qt mortalium homines
peccare ignorantes docui: nolenti/
bus delinquere persuasi: resistentes
coegi: volentibus cōsensi: quot sane
gradientes in laqueū duxi: viaz que
rētibꝰ: foueā retexi: mala patrare nō
horrui: donoꝝ dei obliuisci n̄ metui.
Sz tu iuste iudex signasti q̄si ī saccu/
lo pecuniaz peccata mea: et obserua/
sti oēs semitas meas: et cūctos gres/
sus meos dinūerasti: Tacuisti semp: Esa. 42.
siluisti: patiēs fuisti. Ve mihi: demū F.
loqueris quasi parturiens: Deꝰ deo/
rum domine: prestabilis super nequi
ciam: noui quia manifestus venies:
noui quia non semper silebis: cuz in
conspectu tuo ignis exardescet et ī cir
cuitu tuo tempestas ingruerit vali/

da: cum aduocaueris celum desursũ
et terram discernere populum tuum.
Ecce tot milibus populorũ nudabũ-
tur om̃es iniquitates mee: tot agmi-
nibus patebunt scelera mea: nõ solũ
actuũ: sed etiã cogitationũ simulq̃
locutionũ. Tot iudicib9 inops asta-
bo quotquot me precesserunt in bo-
no opere. Tot arguentib9 confundar
quotquot mihi prebuerũt sancta vi-
uendi exẽpla. Tot vincar testib9: q̃t
me monuerũt proficuis sermonibus
sepeq̃ imitãdos iustis mihi dederũt
actionibus. Domine mi deus nõ sup-
petit quod dicã: non occurrit quid
respondeam: et ecce iam illi intersum
discrimini: vrget me conscientia: cru-
ciant cordis arcana: coartat auari-
cia: accusat superbia: consumit inui-
dia: inflammat concupiscentia: ince-
stat luxuria: dehonestat gula: confu-
tat ebrietas: detractio lacerat: ambi-
tio supplantat: rapacitas obiurgat:
discordia dissipat: ira perturbat: le-
uitas deijcit: torpor opprimit: hypo-
pocrisis fallit: adulatio frãgit: fauor
extollit: calũnia pũgit. Ecce libera-
tor meus de gentibus iracundis: Ec-
ce cum quibus vixi a die natiuitatis
mee: quibus studui: quibus fidẽ ser-
uaui: ipa me studia q̃ dilexeram dã-
nant: que laudaueram vituperant.
Hi sunt quibus acquieui amici: qui-
bus parui magistri: quib9 seruiui do-
mini: consules quibus credidi: ciues
quibus cohabitaui: domestici quib9
G consenui: Heu mihi rex meus et de9
meus: quia incolatus meus prolon-
gatus est. Ve mihi illuminatio mea:
quia habitaui cum habitantibus ce-
dar: Et cũ sanct9 dixerit multũ: quã-
to magis ego infelix dicere possũ: ni-
mis ĩcola fuit anima mea. Firmamẽ-
tum meũ: non iustificabitur in cõspe-
ctu tuo om̃is viuens. Spes mea: nõ
est in filijs hominũ: quẽ si remota pi-
etate iudicaueris iustũ inuenias: et ni-
si pueneris miserando impiũ: nõ erit
quẽ glorifices pium. Credo nãq̃ sa-
lus mea qd audiui: quomodo beni-
nitas tua ad penitentiã me adducit:
turris fortitudinis: sonuerunt neces-
saria mihi tua labia: Nemo põt veni- Job. 6.
re ad me nisi pat qui misit me traxe-
rit eũ. Enimuero quia instruxisti me
tãtaq̃ propitius institutiõe forma-
sti: totis medullis cordis: toto annisu
mẽtis: te om̃ipotens pater cũ dulcissi-
mo puero: teq̃ dulcissima proles cũ
serenissimo inuoco paclito: Trahe
me quaten9 post te currere in odorẽ
vnguẽtorũ tuorũ delecter. O magna
dñe deus me9 multitudo dulcedinis
tue quã abscõdisti timẽtib9 te. Ab-
scondisti q2 oseruasti: nõ q2 abscõdi-
sti. Abstulisti cũ ea magis multipli-
casti. Solet aliqñ qd absconditur dili-
gentius inuestigari: et inuentũ arti9
amari: dilata in te non minuuntur: sed
magis crescũt desideria. Nõ est ẽ tu9
amor trãsitorius sed etern9. Qui te di-
ligũt nõ tepescũt: sed feruescũt: Nõ est
tuus amor ociosus: memoria tua su-
per mel dulcis: meditatio de te plus
q̃ cib9 suauis: De te loq̃ plena ẽ refe-
ctio: te nosse pfecta osolatio: tibi ad-
herere vita eterna: a te separi mors p-
petua. Fons viu9 his q̃ te sitiũt: esca
indeficiẽs q̃ te esuriũt. Gloria te q̃rẽ- H
tib9: gaudiũ inuenientib9. Odor tu9
suscitat mortuos: respect9 curat egro-
tos: lux tua oẽm fugat caliginẽ: visi-
tatio tua cũctã repellit tristiciã: Nll9
apd te meror: pcul a te oĩs dolor: nlla
tecũ mesticia: nlla indigẽtia: nlla vbi
es nccitas: nlli9 bõi ẽ difficultas: nũ-
q̃ ibi tenebre nec terror noĩatur gehẽ-
ne: nulli9 noctis tetra ccitas: nec tu-
mult9 ĩprobitas: nũq̃ famis sitisq̃
ĩopia: frigoris nec est9 circa te moratur
penuria: nõ ĩualitudo corpis: prsus
nec corruptio mẽtis: nõ zel9 neq̃ otẽ-
tio nec oĩo ãbitio: illinc abest sollici-
tudo finis et cura mortis: labor senec-
tutis: lãguor egritudĩs: ibi nescitur pas-
sio aeris et varietas tpis. Hec ẽ ei ma-
gna mltitudo dulcedĩs tue dñe quã
abscõdisti timentib9 te: sed perfecisti

sperantibus in te. O ꝙ̃ bona abscon
sio que efficit ꝑfectio: nõ eñ hec ab/
sconsio estimat ꝑditio: ſ magis ꝯser
uatio que fit ꝑfectio. O gloriose rex
ꝙ̃ vera sũt tua iudicia iustificata ĩ se
Ps. 18 metipsa: vere desiderabilia sup aurũ
⁊ lapidẽ ꝓciosũ multũ: vtiq; ⁊ dul/
ciora sup mel ⁊ fauũ. O vita mea: de
us meus: rogo te ꝑ nomẽ redẽptorꝭ
mei dilecti filij tui: largiri propitius
vt custodiã ea. Cogui nãq; qꝛ ĩ cu/
stodiẽdis illis retributio multa. Glo
ria mea: deus meꝰ: abscondis thesau
rum tuũ vt incites cupidũ: recondis
margaritã vt augeas querẽtis amo/
rẽ: differs dare vt doceas petere: dis
simulas audire petentẽ vt facias ꝑse
uerantẽ. Postremo incipientibꝰ q̃/
I rere ꝓmittis: vt non nisi vere ꝑseue/
rantibus salutẽ tribuas: qđ plane in
dicat illa flebilis q̃ tuũ in sepulchro
natũ christũ inter mortuos q̃rebat
viuũ: durantibꝰ adhuc tenebris quã
accẽderas vt quereret: sed querenti
disparebas vt ꝑseueraret: ꝑseuerauit
sperans: ⁊ sperauit ꝑseuerans. ⁊ qꝛ ĩ
spe ꝑseuerauit: vidẽ te meruit. Bea/
ta visio ⁊ plena exultatio. O summũ
gaudiũ ⁊ consũmatũ desideriũ: desi/
derabilis vultus: iocũdus aspectus.
O spes ⁊ felix perseuerantia: nisi eũ
speraret nõ ꝑseueraret: ⁊ nisi ꝑseuera
ret: spei fructũ nõ percipet. Sic eñ
deus meus: misericordia mea abscon
deris timentibus te: vt inueniarꝭ spe
rantibus in te: sic elongaris querẽti/
bus vt appropinques ꝑseuerantibꝰ.
Qui elongãt se a te peribunt: q̃ autẽ
Ps. 72. expectant te non confundent. Qui
Ps. 24. timent te: sperent in te: quoniam ꝓ/
tector ⁊ adiutor eoꝝ es. Per timo/
rem venit ad amorẽ: Timendus es
vt dñs: amãdus vt pater. Timor tu/
us sanctus ꝑmanet: quia sanctos ꝑ/
manere facit q̃s possidet. Nihil de/
est timentibus te: qꝛ oculi tui sup eos
⁊ aures tue ĩ preces eoꝝ. Misericor
dia mea ⁊ refugium meum: suscep/
tor meus ⁊ liberator meus: sic timo/

rem adhibe mihi vt amorẽ subinfe/
ras: sic irroga metum vt tui augeas
desideriũ: sicq; me ꝑticipẽ timentiũ
te: vt ⁊ custodientiũ mandata tua fa
cias: vt ꝑ timorꝭ seruitutẽ ad amorꝭ
ꝑtingere merear gratiam. Inuoco te
deus meus inuoco te: qꝛ ꝓpe es om/
nibus inuocantibus te: sed inuocan/
tibus in veritate. Tu eñ veritas es: K
doce me queso clementiã tuã sancta
veritas ĩuocare: quia quomodo hoc
fieri oporteat nescio: sed doceri a te
btã veritas humiliter imploro. Abs
te sapere desipere est: te xo nosse ꝑfe
ctũ est scire. Erudi me o diuina sapiẽ
tia: ⁊ doce me legẽ tuã. Credo sane:
qꝛ quẽ tu erudieris beatus est: ⁊ de
lege tua docueris eũ. Desidero inuo
care te: qđ q̃so vt fiat ĩ xitate. Quid
est in veritate vocare veritatẽ nisi in
filio patrẽ? Ergo sancte pater sermo
tuꝰ veritas ẽ: principiũ xborũ tuoꝝ
veritas. Hoc q̃ppe est verboꝝ tuoꝝ
principiũ: qđ in principio erat xbũ.
In ipo principio te sũmũ adoro ꝑn
cipiũ: in ipo veritatis verbo te perfe
cta inuoco veritas: ꝙ in ipa tandem
dirigas me: ⁊ doceas ĩ xitate. Quid
eñ dulcius ꝙ̃ genitorẽ in noĩe vni/
geniti exorare patrẽ: recordatione fi
lij ad pietatẽ flectere: regẽ charissime
prolis deuotatiõe mitigare? Sic rei
solent carceribus eripi: sic mancipati
vinculis liberari: sic tristẽ capitis ex/
cipientes sententiã: nõ solũ vitã: sed
insup nancisci insolitã gratiã: dũmo
do iratis patribus dilecte proles ĩti/
mauerint charitatẽ. Sic delinquen/
tes seruuli euadunt supplicia dñorũ:
dũ pro eis interuenit dulcedo filioꝝ.
Sic te pater oĩpotens ꝑ oĩpoten
tis filij tui postulo charitatẽ: educ de
carcere aĩam meã ad confitẽdũ no/
mini tuo: libera me a vinculis pecca
torũ: ꝑ coeternũ tibi vnicum flagito
natũ: neq; cui ꝓpria merita letabi/
lem minant sententiã: ꝓciose ad dex
terã tuã consedentis prolis interpel
latõe restaura placatꝰ ad vitã. Quẽ

aliū eñ dirigā intercessorē ꝓ me tibi nescio: nisi hunc ꝙ est peccatis nostris ꝓpitiatio: qui sedet ad dexteraꝫ tuā: qui etiā cōmuni sibi gloria pietatē tuā interpellat ꝓ nobis. Ecce ad-
L uocatus meus apud te deū ⁊ patrē: ecce pontifex sūmus qui nō eget alieno expiari sanguīe: qꝛ ꝓprio fulget ꝑfusus cruore. Ecce hostia sācta beneplacēs ⁊ ꝑfecta in odorē suauitatis ⁊ oblata ⁊ accepta. Ecce agnꝰ si-
Esa. 53. ne macula ꝙ se corā tondētibus obmutuit: qui plagis cesus: sputis illitus: ꝓbris affectꝰ os suū nō aperuit. En qui peccatū nō fecit: peccata nostra ꝑtulit: ⁊ languores nostros suo liuore sanauit. Aspice pie pater piissimū filiū tuū ꝓ me taꝫ impio passū. Respice pater clemētissime eū ꝙ patitur: ⁊ reminiscere benignꝰ ꝓ ꝙ patitur. Nōne hic ē ille innocēs mi dñe: quē vt seruū redimeres: filiū tradidisti? Nūqd nō auctor vite hic est: qui vt ouis ad occisionē ductus tibi qꝫ obediēs vsqꝫ ad mortē factꝰ: atrocis nō timuit necis subire genꝰ? Recole totius salutis dispositor: qꝛ hic ipē ē quē etsi ex tua virtute genuisti: mee tamē infirmitatis ꝑticipem fieri voluisti. Uere hec ē tua deitas que meā induta naturaꝫ crucis ascendit patibuluꝫ: qui assūptaqꝫ carne triste tulit supplicium. Reduc deus meus oculos maiestatis sup opus ineffabilis pietatis: intuere dilectū natuꝫ toto corpore extēsum: cerne manus innocuas pio manantis sanguine: ⁊ remitte placatus scelera que patrauerunt manus me. Considera latꝰ cru-
M deli fossum cuspide: ⁊ renoua me sacrosancto fonte illo quē inde fluxisse credo. Uide īmaculata vestigia que non steterūt in via peccatorꝫ: sed semper ambulauerunt in lege tua: diris confixa clauis: ⁊ ꝑfice gressus meos ī semitꝫ tuis: fac me odio habere omnē viam iniquitatis: viam iniquitatis misericors amoue a me: facqꝫ me propitius viā xitatis eligere. Pro-
te rex seculorꝫ ꝑ hūc redēptorē meū: fac me currere viam mandatorū tuorum: vt ei valeam spiritu vniri qui non horruit mea carne vestiri. Nunquid non attēdis pie pater adolescētis filij charissimū caput niuea ceruice deflexa: ꝓciosa resolutum in morte? Aspice mitissime conditor dilecte sobolis humanitatē: ⁊ miserere super infirmi plasmatis debilitatē. Cādet nudatum pectus: rubet cruentum latus: tensa arent viscera: decora languēt lumina: regia pallent ora: procera rigēt brachia: pendēt crura marmorea: rigat terebratos pedes sancti sanguinis vnda. Specta gloriose genitor gratissime ꝓlis lacerata mēbra: ⁊ memorare benignus que mea est substantia. Conspice dei hominis penam: ⁊ releua conditi hominis mi- N
seriam. Uide redēptoris suppliciuꝫ: ⁊ remitte redempti delictuꝫ. Hic est domine mi quē ꝓpter peccata populi tui ꝑcussisti: licet ipē sit dilectus in quo tibi bene complacuisti. Hic est ille innocens in quo dolus inuētꝰ nō est: ⁊ tamē cum iniquis reputatus ē. Quid ꝯmisisti dulcissime puer vt sic iudicaret? Quid cōmisisti amātissime iuuenis vt sic tractareris? Quid scelus tuū: que noxa tua: que cā mortis: que occasio tue dānatiōis? Ego eñ sum tui plaga doloris: tue culpa occisiōis: Ego tue liuor passiōis: tui cruciatus labor. Ego tue mortis meritum: tue vindicte flagitiū. O mirabilis cēsure cōditio: ⁊ ineffabilis mysterij dispositio: peccat iniquus: ⁊ punitur iustus: delinquit reus ⁊ vapulat innocens: offendit impius: dānatur pius: qđ meretur malus: patitur bonus: quod ꝑpetrat seruꝰ: exoluit dominus: quod cōmittit homo: sustinet deus. Quo nate dei: quo tua descendit humilitas: quo tua deflagrauit charitas: quo ꝓcessit pietas: quo excreuit benignitas: quo tuus attigit amor: quo ꝑuenit compassio? Ego eñ iniq egi: tu pena mulctaris. Ego

facinꝰ admisi: tu vltiōe plecteris: ego crimē edidi: tu torture subijceris: ego suꝑbiui: tu humiliaris: ego tumui: tu attenuaris: ego inobediens extiti: tu obediens patri scelus inobediētie luis: ego gule parui: tu inedia afficeris: me ad illicitū rapuit concupiscentia ardorem: te ꝑfecta charitas ducit ad crucē: ego p̄sumpsi vetitum: tu subijsti eculeū: ego delector cibo: tu laboras in patibulo: ego fruor delitijs: tu laniaris clauis: ego pomi dulcedinē: tu fellis gustas amaritudinem: mihi reo ridens congaudet Eua: tibi pie plorans compatitur maria. Ecce rex

O gloriose: ecce impietas mea: ⁊ claret tua pietas: en mea iniusticia: ⁊ tua liquet iusticia. Quid deus meꝰ ⁊ rex meus? Quid retribuā tibi pro omībus que retribuisti mihi? Nō enī inueniri potest in corde homīs qđ cōdigne talibus referatur p̄mijs: Nūquid potest sagacitas machinari humana cui cōparet miseratio diuina? Nec est creature moliri officiū quo iuste creatoris recompēset p̄sidium. Est autē nate dei in hac tua admirabili dispositiōe: cui mea fragilitas in aliquo suppeditet: si tua visitatione compuncta mens carnē suam crucifigat cum vitijs ⁊ concupiscentijs. Et si hoc a te concedit: quasi iam tibi incipit compati vel viuere: quia ⁊ tu ꝓ peccatoribus dignatꝰ es mori: sicqꝫ per interiorē victoriā te duce armabitur ad exteriorē palmam: qua deuicta persecutione spiritali nō feratur pro amore tuo subijci gladio materiali: Ita exiguitas conditionis si tue complaceat pietati: magnitudini valebit pro viribus respondere conditoris. Et hoc celestis medicine bone iesu: hoc tui antidotum amoris.

P Oro te per āntiquas misericordias tuas: infunde meis visceribus vt reiecta vipere contagiōis labe: reintegret me incolumitati p̄stine: quo gustato nectare tue suauitatis: faciat me illecebrosa mundi ꝓspera toto affectu despicere: ⁊ nulla eiꝰ aduersa pro te formidare: memorqꝫ perpetue nobilitatis semꝑ fastidiam ventos huiꝰ transitorij timoris. Nihil queso sine te mihi dulcescat: nihil complaceat: nihil preciosum: nihil preter te mihi arrideat speciosum: vilescant obsecro abs te mihi omīa: sordescāt vniuersa: qđ tibi aduersum est: ⁊ mihi molestum sit: ⁊ beneplacitū indeficiens desiderium: tedeat me gaudere sine te: ⁊ delectet me tristari pro te. Sit mihi nomen tuū refocillatio: ⁊ memoria tua mea consolatio: fiant mihi lachryme mee panes die ac nocte: tuas inuestigando iustificationes: sit bonū mihi lex oris tui suꝑ milia auri ⁊ argenti: sit obedire tibi amabile: resistere execrabile. Rogo te spes mea per omēs pietates tuas vt propitieris omībus iniquitatibus meis. Adaperi aures meas mādatis tuis: ⁊ ne declines flagito per nomen sanctum tuū in ꝟba malicie cor meū ad excusandas excusationes in peccatis. Peto etiam per Q admirabilem humilitatē tuam: non veniat mihi pes suꝑbie: ⁊ manꝰ peccatoris non moueat me. Ecce omnipotēs deus pater domini mei: dispone benignꝰ quo mihi miseraris: quomodo quicquid pretiosiꝰ inueni: deuote tibi obtuli: quicquid charius reperi: suppliciter p̄sentaui: nihil mihi reliqui quin tue exposuerim maiestati: nihil iam superest quod adijciam: quia totam tibi delegaui spem meā. Direxi tibi aduocatū meum: tuum dilectum filium: misi gloriosam progeniem inter me ⁊ te mediatorē. Misi inquā intercessorem per quē confido veniam: misi verbis: quia pro meis dixi missum factis: enumeraui sanctissime tibi sobolis mortem quā pro me fuisse credo perpessam. Credo a te missam deitatē: nostram suscepisse humanitatē: in qua dignū duxit vincula: alapas: sputa irrisionesqꝫ ꝑferre: necnon crucem clauosqꝫ suscipere. Hanc olim infantie vagitibꝰ demo-

litam: puericie pannis astrictam: su/
doribus vexatam: ieiunijs macera/
tam: vigilijs afflictam: itineribus fes
sam: post affectam flagris: laceratã
supplicijs: deputatã cũ mortuis. Di
tatam vero gloria resurrectionis: ce
lorum gaudijs induxit ⁊ in dextera
tue celsitudinis collocauit.

B Tu placatio mea ⁊ ꝓpitiatio mea
hic intende pius quomodo genuerĩ
filium: ⁊ quem redimeris seruũ: hic
aspice factorẽ: ⁊ ne despicias factu/
ram: amplectere serenus pastorem: ⁊
recipe misericors allatã proprijs hu
meris ouem. Hic ipe est fidelissimus
pastor ille qui dudum errabundam
ouẽ per abrupta montiũ: precipitia
valliũ multis quesierat: varijsqꝫ la
boribus: quiqꝫ iaꝫ morienti iam per
longa exilia deficienti: tandem inuẽ
te gaudẽs se suppõit: ⁊ miro sibi ad/
nisu charitatis innixam de confusio/
nis abysso leuauit: pijsqꝫ coastrictaꝫ
complexibus ad nonagintanouem
vnam que perierat deportauit ouẽ.
Ecce domine mi rex omnipotens de/
us: ecce pastor bonus refert tibi oueꝫ
quam cõmisisti ei. Suscepit te dispo/
nente ad saluandum hominẽ quem
tibi restituit omni labe imunẽ: ecce
tibi tuũ charissimus plasma filius re
conciliat: quod a te procul deuiaue/
rat. En gregi tuo mitis pastor refor/
mat quod predo violẽtus abegerat:
reddit tuis conspectibus seruũ: queꝫ
sua propria fecerat conscientia fugi/
tiuũ: vt qui per se penã meruit: per fa
ctorẽ mundi mereatur veniã: quiqꝫ
pro culpis suis sperabat gehennam:
tanto duce iaꝫ confidat reuocari ad
S patriam. Potui per me te sancte pa
ter offendere: sed nõ potui per me te
mihi placare: factus est adiutor me/
us tuus dilectus filius: meam partici
pans humanitatẽ vt curaret infirmi
tatẽ: quatenus vnde culpã emiserat
offensionis: inde tibi immolaret sacri
ficiũ laudis: meqꝫ per hoc tue redde
ret pietati placabilem: quo sedens ad
dexteram tuã semper mee substantie
ostenderet esse consortem. Ecce spes
mea: ecce tota fiducia. Si me ꝓ mea
vt dignum est despicis iniquitate: re
spice saltem misertus in me pro dile/
cte sobolis charitate: in filio attende
quid propitieris in seruo. Uide car/
nis sacramẽtum: ⁊ carnis remitte re
atum: recole quod bonus perpessus
ẽ filius: ⁊ obliuiscere qđ malus ope/
ratus est seruus. Quotiẽs beate ꝓ/
lis tibi saucia patent vulnera: dela/
tescant obsecro vulnera mea: quoti/
ens rubet preciosus sanguis pio de
latere: deleatur supplico tabes mee
pollutiõis: Et quia te caro lacessiuit
ad iram: caro te inflectat precor ad
misericordiaꝫ: vt sicut me caro sedu/
xit ad culpaꝫ: caro deducat ad veni/
am. Multũ quippe est qđ mea me/
retur impietas: longe autem maius
est quod redemptoris mei possit pi/
etas: magna enim est mea iniusticia:
multo vero maior redemptoris mei
iusticia. Quanto em̃ superior est de/
us homine: tanto mea malicia est in/
ferior bonitate eius: vt qualitate ita
etiam quantitate. Quid enim delin
quere posset homo: quod non dei fi/
lius redimeret factus homo? Que
tantum superbia tumeret: quam nõ
tanta humilitas sterneret? Quidnã
esset mortis imperiũ: quod nati dei
non destrueret crucis suppliciũ? Ni
mirum deus meus si equa lance iniq̃/
tas peccantis hominis ⁊ redimentis
gratia libretur auctoris: non tantũ
oriens distat ab occidente: seu inferi
or separatur ĩfernus a sũmo celi car
dine: quantũ pietas redemptoris su
perat maliciam peccatoris.

Iã lucis optime creator: iã culpis T
ignosce meis ꝓ dilecti filij tui laboribꝰ
ĩmẽsis. Iã queso eius pietati mea ĩ/
pietas: eiꝰ modestie mea ꝑuersitas: ⁊
mãsuetudini donet ferocitas. Iã sua
hũilitas meã supbiã: patiẽtia eiꝰ meã
ĩpatientiã: benignitas duriciã: obe/
diẽtia inobediẽtiã: tranq̃llitas inq̃e/

tudinem: dulcedo amaritudinē: sua/
uitas iram: charitas lucrifaciet cru/
delem obstinaciā. Jam diuini amor
numinis patris oīpotētis prolisqꝫ
beatissime sancta cōmunicatio: para
clite sancte spiritus: merentiū clemē
tissime cōsolator: spiritus alme: iam
cordis mei penetralibus potenti il/
labere virtute: ⁊ tenebrosa q̃qꝫ ne/
glecte lucis latibula luminis corusci
fulgore pi⁹ īhabitator letifica: tuiqꝫ
roris abūdātia longo ariditatꝫ mar
cescentia squalore visitando fecun/
da: Saucia interioris hominis arca
na: tui amoris iaculo: ⁊ tepentis ieco
ris medullas: flammis salutarib⁹ pe/
netrando succende: sanctiqꝫ feruoris
igne illustrando: mētis ⁊ corpis vni/
uersa depasce. Pota me tue volūta/
tis torrente: vt iam nihil mundano
rū degustare libeat venenate dulce/
dinis: Judica me ⁊ discerne de gen/
V te non sancta causam meā: Doce me
quia deus meus es tu facere volun/
tatē tuam. Credo ergo: quēcunqꝫ ī/
habitaueris: in eo patris ac piter fi/
lij domiciliū condis. Beatus qui te
merebitur hospitē habere: quoniam
per te pater ⁊ filius apud eū facient
mansionē. Ueni iaꝫ: veni benignissi/
me dolētis aīe ꝯsolator: in inoportu
nitatibus ⁊ tribulatiōibus adiutor.
Ueni mundator sceleris: curator vul
neris: Ueni fortitudo fragiliū: rele/
uator labentium: veni doctor humi/
lium: destructor superborū: veni or/
phanoꝝ pius pater: Consolator mi/
serorū: viduarum dulcis iudex: veni
spes pauperuꝫ: refocillator deficien/
tiū: Ueni sydus nauigantium: por/
tus naufragantium: Ueni o oīm vi/
uētiūꝫ decus singulare: morientium
vnica salus. Ueni sanctissime spiri/
tuū: veni ⁊ miserere mei. Apta me ti/
bi ⁊ condescende propitius mihi: vt
mea tue magnitudini exiguitas: tuo
qꝫ robori mea imbecillitas ꝭm tuaꝝ
multitudinem complaceat miserati/
onū. Per iesum ⁊c.

Iserere domine famulis ⁊ fa/ *
m mulabus tuis. M. ⁊ dirige ac/
tus eoꝝ quotidie in bonum: ⁊
oīa peccata coruꝫ dimitte: ⁊ mitte
in cor eoꝝ talē intellectum: vt ex toto
corde tibi fideliter seruiant ⁊ tibi pla
ceant: ⁊ oīni tēpore in tuo sancto ser/
uitio permaneant. Per.

Amulos ⁊ famulas tuas que/ Y
f sumus domine: fratres ⁊ soro/
res meos oēsqꝫ debitores me
os corpore pariter ⁊ mente purifica:
vt in tua inspiratiōe compuncti: no/
xias delectationes vitare p̄ualeant.
Per dominū nostrum iesū christū.

Dignus est mercennarius vel ope/
rarius mercede sua: orationibus tuis
credit ⁊ optat iuuari: ⁊ sarcina pec/
catorum a te subleuari. Per.

Beati Anselmi liber meditationū: explicit.

Capitulorum libri de meditatione redemptionis generis humani beati Anselmi Annotatio.

Beati Anselmi de meditatione redemptiōis generis humani liber incipit.

Que sit virtus saluationis ⁊ vbi: Ca. I.

De meditatiōe redēptiōis hūane

Anima christiana:aīa ꝺ
graui morte r̄ſuſ
citata :aīa de mi
ſera ſuitute chri/
ſti ſanguine redē
pta ⁊ liberata :
excita mentem tuam:memento reſu/
ſcitationis tue: recogita redemptio/
nem ⁊ liberationē tuā :retracta vbi
⁊ que ſit ꝟtus ſaluationis tue : ver/
ſare in meditatiōe eius: delectare in
ꝯtēplatiōe eius:excute faſtidiū tuū:
fac vim cordi tuo:intende in hoc mē
tem tuaꝫ :guſta bonitatē redēptoris
tui:accendere in amorem ſaluatoris
tui:mande fauū verboruꝫ:ſuge plus
ꝙ̄ mellitū ſaporē:gluti ſalubrē dul/
corē:mande cogitando:ſuge intelli/
gendo:gluti amando ⁊ gaudēdo:le/
tare mandendo:gratulare ſugendo:
iocundare glutiendo .¶Ubi ergo ⁊ q̄
eſt ꝟtus ⁊ fortitudo ſaluatoris tui?
Certe chriſtus te ſuſcitauit: Ille bo/
nus ſamaritanꝰ te ſanauit: Ille bonꝰ
amicus anima ſua te liberauit: Chri
ſtus inquā. Ergo virtus ſaluationis
tue: virtus eſt chriſti. Ubi eſt hec vir
tus chriſti ? Utiqꝫ cornua in mani/
Abac. 3. bus: Ibi abſcōdita eſt fortitudo eiꝰ.
Cornua quideꝫ in manibus eius:qꝛ
brachijs crucis confixe ſunt manus
eius. Que aūt fortitudo in tāta in/
firmitate? Que altitudo in tāta hu/
militate? Quid venerabile in tanto
ꝯtemptu? Sed certe iō abſconditū:
qꝛ in infirmitate:et ideo celatū:qꝛ in
humilitate: Ideo occultū:qꝛ in ꝯtē/
ptu. O fortitudo abſcondita: homi/
nē in cruce pēdentē ſuſpendere mor
tē eternaꝫ: genus humanū ꝑmentē:
hoīem in ligno confixū:defigere mū
dū ꝑpetue morti affixū. O celata po
teſtas:hoīeꝫ damnatū cū latronibꝰ:
ſaluare hoīes dānatos cū demōibꝰ:
hoīem ī patibulo extenſū oīa trahe/
re ad ſeipm̄. O virtus occulta: vnaꝫ
aīam emiſſam ī tormēto:innūerabi/
les extrahere de īferno:hoīeꝫ mortē
corꝑis ſuſcipe: ⁊ mortē aīaꝝ ꝑimere.

Cur ſit occultata ⁊ tam diu dilata: Ca. II.

Cur bone domine:pie redem/
ptor: potens ſaluator:cur tā
tā virtutē operuiſti tāta hu/
militate? An vt falleres diaboluꝫ :q̄
fallendo hominē deiecit de ꝑadiſo?
Sꝫ vtiqꝫ ꝟitas nullū fallit. Qui igͥ/
rat q̄ nō credit veritatē: ip̄e ſe fallit.
Qui vidꝫ ꝟitatē ⁊ odit ⁊ ꝯtēnit: ip̄e
ſe fallit. Ueritas itaqꝫ nullum fallit.
An ideo vt ip̄e diabolus ſe falleret?
Sed vtiqꝫ ſic veritas nullum fallit.
ita nō intendit vt aliq̄s ſe fallat:ꝙ̄/
uis hoc dicat̄ facere cū ꝑmittit . Nō
eñ aſſumpſiſti hominē vt te notum
operires:ſed vt ignotū aperires. Ue
rū deū: veꝝ hominē te dixiſti : ⁊ opi
bꝰ oñdiſti. Reſ ꝑ ſe occultata fuit nō
ſtudio occulta:nō ſic eſt facta vt ab/
ſconderet̄ :ſed vt ſuo ordine ꝑficere/
tur. Nec vt aliqueꝫ deciperet:ſed vt
quēadmodū oportebat:fieret . Et ſi
dicit̄ occultata:nō eſt aliud ꝙ̄ nō eſt
oībus reuelata. Nā etſi veritas non
oībus ſe manifeſtat:nulli tamē ſe ne
gat. Ergo dñe nec vt falleres nec vt
aliquis ſe falleret ſic feciſti: ſꝫ vt fa/
ceres quod ⁊ quomodo faciendum
erat:per omnia in veritate perſtiti/
ſti. Qui ergo ſe fefellit ī tua ꝟitate:
nō de te:ſed de ꝓpria queratur falſi
tate. An diabolus habebat aliq̄d iu
ſte aduerſus deū vel aduerſus homi
nē ꝓpt̄ qđ deꝰ ꝑus deberet aduerſus
eū pro homine hoc mō agere ꝙ̄ aꝑ/
ta fortitudine: vt dū illectū illū ho/
minē īiuſte occideret: iuſte poteſtatē
quā ſuꝑ iniuſtos habebat:perderet.
Sed certe diabolo nec deuſ debebat
aliquid niſi penā:nec homo niſi vin
cere: ita vt quēadmodū ab illo ſe faci
le ꝑmiſit vinci peccādo: ita illū vin/
ceret vſqꝫ ad difficultatē mortꝭ iuſti
ciā integrā ſeruādo . Sꝫ ⁊ h̄ nō niſi
deo debebat homo: Nā nō peccauit
aduerſus diabolū:ſ aduerſus deuꝫ.
Nec homo diaboli erat:ſ ⁊ homo ⁊
diabolus dei erant. Sed ⁊ ꝙ diabo/

lus vexabat hoīez:non hoc faciebat
zelo iusticie ſ; neq̄tie:nec iubēte dō ſ;
ꝑmittēte:nō diaboli ſ; dei iusticia ex
igēte. Nihil ḡ erat ī diabolo cur deꝰ
adūsus eū ad saluādū hoīez fortitu
dinē suā celare aut differre deberet.

Qua ⁊ cuius necessitate se sic humiliauit: Ca. III.

a N aliq̄ necessitas coegit vt al
tissimꝰ sic se hūilliaret:⁊ oꝑs ad
faciendū aliq̄d tantū labora/
ret? Sed oīs necessitas ⁊ impossibili
tas eiꝰ subiacet voluntati. Quippe
qđ vult:necesse ē esse:⁊ qđ nō vult:
impossibile ē esse. Sola ḡ volūtate:
⁊ qm̄ oīs eius volūtas sp̄ bona ē: so
la fecit hoc voluntate. Nō eīm deus
egebat vt hoc mō hominē saluū face
ret: ſ; hūana nat̄a īdigebat:vt h̄ mō
dn̄o deo satisfaceret. Nō egebat deꝰ
vt tā laboriosa pateret̄:ſ; indigebat
hō vt sic deo recōciliaret̄:nec egebat
deus vt sic hūilliaret̄ :sed indigebat
hō vt sic de profundo inferni erue/
ret̄. Diuina natura humiliari aut la
borare nō eguit nec potuit: hec om/
nia humanā naturā vt ad hoc resti/
tueret̄ ꝓpter qđ facta erat:necc̄e erat
facere: sed nec illa nec quicquid de/
us non est: poterat ad hoc sufficere.
Nā hō ad qđ institutus est nō resti/
tuit̄: si nō ad similitudinē angelorū
in q̄bus nullū est peccatū ꝓuehitur.
Qđ est impossibile fieri:nisi om̄i ꝑce
pta peccatorū remissione:que nō fit
nisi p̄cedēte integra satisfactōe:quā
satisfactionē talē oportet esse:vt pec
cator aut aliq̄s ꝑ illo det aliq̄d deo
de suo qđ debitū nō sit :qđ supet oē
qđ deus nō est. Si eīm peccare ē deū
exhonorare:⁊ hoc hō facere non de/
beret:etiaz si necc̄e eēt q̄cq̄d ē qđ deꝰ
nō ē perire: vtiqꝫ ꝟitas imutabilis
⁊ aperta ratio exigit vt q̄ peccat red
dat aliq̄d deo ꝑ honore ablato ma/
ius q̄ꝫ sit hoc ꝑ quo illū exhonorare
n̄ debuit. Qđ qm̄ hūana natura so/
la nō hēbat:nec sine debita satisfacti
one recōciliari poťat:sic nec illa nec
q̄cq̄d deꝰ n̄ ē ad h̄ sufficere: Ne ḡ iu/
sticia dei ī regn̄ suo pctm̄ īordinatū re
linq̄ret : s̄buenit bonitas dei: ⁊ eā in
suaz ꝑsonam assumpsit filius dei: vt
in ea persona esset homo deus q̄ ha/
beret qđ suꝑaret:nō solū oēm essen/
tiā que deus nō est:sed ⁊ om̄e debi/
tuz qđ soluere peccatores debent : ⁊
hoc cum nihil ꝑ se deberet : solueret
ꝑ alijs:q̄ qđ debebāt reddere nō ha
bebāt. Preciosior est nanqꝫ vita ho
minis illius q̄ꝫ oē qđ deus non est: ⁊
superat om̄e debitū qđ debent pecca
tores ꝑ satisfactione. Si eīm illiꝰ in/
terfectio suꝑat omnē multitudinē et
magnitudinē peccatoꝝ que cogitari
possunt extra personam dei:palā est
quia vita eius magis est bona q̄ꝫ oīa
peccata sint mala q̄ extra ꝑsonā dei
sunt. Hanc vitā homo iste cū ex debi
to mori non debebat:quoniā pecca/
tor nō erat: spōte dedit de suo ad ho
norē patris:cū eā sibi auferri ꝓpť iu/
sticiā permisit: vt exemplū om̄ibus
alijs daret:iusticiā dei ab illis nō eē
deserendā ꝓpter mortē quā ex neces
sitate aliquando soluere debent:cuz
iste qui eā non debebat ⁊ seruata iu/
sticia vitare posset :eaz sibi illatā ꝓ/
pter iusticiā sponte sustineret. Dedit
itaqꝫ humana natura deo in illo ho/
mīe spōte n̄ ex debito qđ suū erat:vt
redimeret se in alijs in quibus quod
ex debito exigebať reddere nō habe
bat. In omnibus his diuina natura
non est humiliata:ſ; hūana ē exalta/
ta:nec illa ē īminuta:ſ; ista misericor
diter est adiuta.

Quomodo dicatur factus obediens ⁊ huiusmodi:cuz sola libera volūtate hoc fe/cerit: Ca. IIII.

n Ec humana natura in isto ho/
mmine passa est aliq̄d vlla ne
cessitate:ſ; sola libera volunta
te. Nec alicui violentie subcubuit:sz
spontanea voluntate ad honorē dei
⁊ vtilitatē alioꝝ hominū q̄ illi ma/
la voluntate sūt illata laudabiliter
⁊ misericorditer sustinuit. Nec vlla

cogente obedientia: ꝫ potenti dispo/
nēte sapientia. Nō em̄ illi homi pat̄
vt moreretur cogendo p̄cepit: sed il/
le qđ patri placiturū: ⁊ hoībus ꝓfu
turū intellexit: hoc sponte fecit. Nō
em̄ ad hoc eū cogere potuit pater: qđ
ab eo exigere nō debuit: nec patri tā/
tus honor potuit non placere: quem
tam bona voluntate filius spōte ob/
tulit. Sic itaqꝫ patri liberā obedien
tiā exhibuit: cū hoc qđ patri placitu
rū sciuit: spōte facere voluit. Deniqꝫ
qm̄ p̄r illi hanc voluntatē bonā de/
dit qꝫuis liberā: non īmerito dicitur
quia eā velut p̄ceptum patris acce
pit. Hoc itaqꝫ mō obediens fuit pa/
Joh. 14. tri vsqꝫ ad mortē. Et sicut mandatū
Ibidē. 18 dedit illi pater: sic fecit. Et calicē quē
dedit illi pater: bibit. Hec est em̄ pfe
cta ⁊ liberrima humane nature obe/
dientia: cū voluntatē suā liberā spō
te voluntati dei subdit: ⁊ cū acceptā
bonā voluntatē sine om̄i exactione
spōtanea libertate opere ꝑficit. Sic
homo ille redemit omnes alios: cum
hoc quod sponte dedit deo: compu/
tat pro debito qđ illi debebāt. Quo
p̄cio non semel tantū a culpis homo
redimitur: sed etiam quotiens cū di/
gna penitentia redierit recipit̄: Que
tamen penitentia peccanti nō ꝓmit/
titur. Qđ quoniā in cruce factū est:
per crucem noster christus nos rede/
mit. Qui ergo ad hanc gratiā volūt
cum digno affectu accedere saluant̄:
Qui vero illā ↄtēnūt: q2 debitū qđ
debent nō reddūt: iuste damnantur.

De meditatione circa hoc: ⁊ de quo gaudendū circa passionē christi; Ca. V.

Cce aīa christiana: hec ē ꝟtus
e saluationis tue: hec ē cā liber/
tatis tue: hoc est p̄ciū redēpti/
onis tue. Captiua eras: sed hoc mō
es redēpta. Ancilla eras: ⁊ sic es libe
rata. Sic es exul reducta: ꝑdita: resti
tuta ⁊ mortua resuscitata. Hoc mā/
dat homo: hoc ruminet: hoc sugat: hoc
glutiat cor tuum; cum eiusdē redem/
ptoris tui carnē ⁊ sanguinē accepit
os tuū: hoc fac in hac vita q̄tidianū
panē ⁊ victū ⁊ viaticū tuū: quia ꝑ hoc
⁊ nō nisi ꝑ hoc ⁊ tu manebis in chri/
sto ⁊ christus in te: et in futura vita
erit plenum gaudium tuum. Sed o
tu domine: tu qui vt ego viuerem
mortem suscepisti. Quomodo leta/
bor de libertate mea que non est nisi
de vinculis tuis? Qualiter gratula/
bor de salute mea: cuū non sit nisi de
doloribus tuis? Quomodo gaude/
bo de vita mea que nō est nisi đ mor
te tua? An gaudebo de his que pas/
sus es: ⁊ de crudelitate illorum qui
ea tibi fecerunt? Quoniā nisi illi fe/
cissent: tu passus nō eēs. Et si tu pas/
sus nō esses: hec mea bona nō eēnt.
Aut si de illis dolebo: quomodo de
istis propter que illa fuerunt: ⁊ que
non essent nisi illa fuissent gaudebo?
Sed certe illorum nequitia nihil fa/
cere potuit nisi quia tu sponte permi
sisti: nec tu passus eēs nisi q2 pie vo/
luisti. Illorū itaqꝫ debeo crudelita/
tem execrari: mortē ⁊ labores tuos
compatiendo imitari: piam volun/
tatē tuam g̃ras agendo amare: ac sic
secure đ bonis mihi collatis exultare.

De beneficijs homi a christo exhibitis: Ca. VI.

Rgo homuncio: illorū crude
e litatē dimitte dei iudicio: ⁊ tra
cta đ his que debes saluatori
tuo: Cōsidera quid tibi erat: ⁊ quid
tibi factum sit: ⁊ pensa qui hoc tibi
fecit quo amore dignus sit: Intu/
ere necessitatem tuam ⁊ benignita/
tem eius: et vide quas g̃ras reddas
⁊ qꝫtū debeas amori ei9. In tenebris:
in lubrico in descensu subter irreme/
abile chaos inferni eras īmersū: ⁊ q̄si
plumbeum pondus pendens a collo
tuo te deorsū trahebat. Onus īporta/
bile desuꝑ te p̄mebat: hostes īuisibi/
les te toto conatu impellebant. Sic
eras sine oī auxilio ⁊ nesciebas: q2 sic
ↄceptus ⁊ natus eras. O quid tibi
tunc erat ⁊ quo te ista rapiebant: ex/
pauesce memorando: ↄtremisce cogi

tãdo. O bone domĩe iesu christe sic
posito nec petenti nec opinanti vt
sol mihi illuxisti: et quomõ erã ostẽ/
disti: Abiecisti plũbũ qđ deorsũ me
trahebat: ⁊ remouisti onus qđ desu/
per me p̃mebat: impellentes me repu
listi: ac illis te ꝓ me opposuisti. Uo/
casti me noĩe nouo qđ mihi d̾ tuo no
mine dedisti: ⁊ ĩcuruatũ ad aspectũ
tuum erexisti dicens: Cõfide: ego te
redemi: aĩam meã ꝓ te dedi: Si ad/
heres mihi ⁊ mala in q̇bus eras eua
des: ⁊ in ꝓfundũ quo ꝓperabas nõ
cades: ꝫ ꝑducã te ad regnũ meũ: ⁊ fa
ciam te heredẽ dei ⁊ coheredẽ meũ.
Exinde accepisti me in tuitionẽ tuã:
vt nihil noceret aĩe mee ꝯ volunta/
tẽ suã. Et ecce licet adhuc nõ adhe/
serim tibi sicut ꝯsuluisti: nondũ tñ in
infernũ me cadere permisisti: sed ad/
huc expectas vt adhereã ⁊ facias qđ
ꝓmisisti. Certe dñe sic erã: ⁊ hoc feci/
sti mihi: In tenebris erã: q̄ꝛ nihil nec
meip̃m sciebã ĩ lubrico: q̄ꝛ ĩbecillis:
⁊ fragilis ad lapsũ peccati eram in
descensu super chaos inferni: quia in
p̃mis parẽtibus descenderã de iusti/
cia ad iniusticiã: ꝑ quã descendit ad
infernũ: et de beatitudine ad tẽpo/
ralem miseriã: de qua cadit ad eťnã
miseriã. Pondus originalis pecca/
ti deorsum me trahebat: et onus im/
portabile iudicij dei me premebat: ⁊
inimici mei demones: vt me alijs pec
catis dãnabiliorẽ facerẽt: q̃tũ in ip/
sis erat vehementer insistebant. Sic
destituto om̄i auxilio: illuxisti mihi ⁊
quõ eram ostẽdisti. Quia ⁊ cũ ego
nondũ hoc noscere poteram: alios q̇
pro me essent: ⁊ postea meip̃m añq̃
postularẽ: hec me oĩa docuisti: plum
bũ trahens ⁊ onus grauãs ⁊ hostes
impellentes reiecisti. Quia peccatũ
in quo natus ⁊ ꝯceptus erã ⁊ dãna
tionẽ eius amouisti: et malignos spi/
ritus ne vim aĩe mee facerẽt ꝓhibu/
isti: Christianũ me fecisti vocari de
noĩe tuo: per qđ ⁊ ego ꝯfiteor: ⁊ tu
cognoscis me inter redẽptos tuos ⁊
erexisti ⁊ eleuasti me ad noticiam et
amorẽ tuũ: fecisti me ꝯfidere de salu
te aĩe mee pro qua dedisti animã tu/
aꝫ: ⁊ mihi si te seq̃rer ꝓmisisti gl̃aꝫ tu
am. Et ecce cũ nondũ sequar te sicut
consuluisti: ꝫ insuꝑ multa peccata fe/
cerim que tu ꝓhibuisti: adhuc expe/
ctas vt te seq̃r: ⁊ dones qđ ꝓmisisti.

De gratijs agẽdis suꝑ his: Ca. VII.

C Onsidera anima mea: intẽdi/
te oĩa intima mea q̃ntum illi
debeat sb̃stãtia mea tota. Cer
te dñe q̄ꝛ me fecisti: debeo amori tuo
meip̃m totum: quia me redemisti: de/
beo meip̃m totũ: quia tantũ ꝓmittꝭ:
debeo meip̃m totũ: imo tantũ debeo
amori tuo plus q̃ meip̃m: quãtũ tu
es maior me ꝓ quo dedisti teip̃m: ⁊
cui ꝓmittis teip̃m. Fac p̃cor dñe me
gustare ꝑ amorẽ qđ gusto per cogni/
tionẽ: Sentiã ꝑ affectũ qđ sentio ꝑ
intellectũ: plus debeo q̃ meip̃m to/
tũ: ꝫ nec plꝰ habeo: nec hoc ip̃m pos/
sũ ꝑ me reddere totũ. Trahe me dñe
ĩ amorẽ tuũ: ⁊ hˀip̃m totũ. Totũ qđ
sum tuũ est ꝯditione: fac totũ tuũ di/
lectione. Ecce dñe corã te ẽ cor meũ:
conat: sed per se nõ potest: fac tu qđ
ip̃m nõ potest. Admitte me intra cu
biculũ amoris tui: peto: quero: pul/
so. Qui me facꝭ petere: fac ⁊ accipe/
re. Das querere: da inuenire. Doces
pulsare: aperi pulsanti. Cui das si ne
gas petẽti? Quis inuenit: si q̃rẽs fru
strat? Cui apis si pulsanti claudis?
Quid das nõ oranti: si amorem tu/
um negas oranti? A te habeo desi/
derare: a te habeaꝫ impetrare. Ad/
here illi: adhere importune aĩa mea.
Bone domĩe: pie dñe ne reijcias eaꝫ:
fame amorꝭ tui lãguet: refocilla eã:
satiet eã dilectio tua: ĩpinguet eã af/
fectꝰ tuꝰ: ĩpleat eã amor tuꝰ: occupet
me totũ ⁊ possideat me totũ: q̄ꝛ tu es
cũ p̄re ⁊ spiritusancto deus solus be
nedictus in secula seculoꝝ: Amen.

Bti Anselmi liber de meditatione redemptionis generis humani: explicit.

Eiusdem beati Anselmi: dialogus de passione domini incipit.

A Eatꝰ Anselmꝰ ep̄s longo tp̄e ie/
b iunijs: lachrymis ⁊ ora
tionibꝰ gl'iosam v̄ginē
exorabat: vt ei dilecti
filij sui passionē dignaret̃ pfectiꝰ re/
uelare. Cui tādē apparēs btā virgo
dicebat: Tāta ⁊ talia passus est meꝰ
filiꝰ ꝑdilectus: q̄d nullꝰ fidel'sine la/
chymarꝫ effusiōe pōt exprimere. Tn̄
quia glorificata sum: ampliꝰ flere nō
possū: ⁊ ad p̄ces tuas ⁊ ꝓ salute mul
torꝫ: tibi passionē mei filij ꝑ ordinē
explicabo. Btūs ẜ Anselmꝰ q̄siuit
ꝑ singula: ⁊ beata virgo ad singula
respōdebat. A Dic mihi charis
sima dn̄a: quale fuit initiū passionis
filij tui? M Qn̄ filius meꝰ a ce/
na facta cū discipl'is suis surrexit: Iu
das scarioth sacerdotū p̄ncipes ad/
ijt: ⁊ filiū meū tradēs: ꝓ triginta ar/
gēteis vēdidit. A Quales fue/
rūt illi denarij? M Hismaeliti/
ci: quibꝰ ⁊ ioseph vēditꝰ fuit an̄ mul
tos annos: ⁊ hereditaria successiōe
fuerāt deuoluti ad illos iudeos: q̄ fi
liū meū emerūt: ⁊ vnusq̄sq꜃ denariꝰ
valebat trigīta vsuales. Iudas v̄o
tā auarus fuit: q꜄ qn̄ denarios vidit:
christū ꝓ eis tradidit. Et licꝫ christꝰ
ei ꝑdixisset sepiꝰ: tn̄ ille iudas ꝑꝭ nō
fuerat emēdatꝰ. A Fuisti tunc
cū filio tuo: ⁊ discipulis eiꝰ? M
Nō: sed scias qn̄ filiꝰ meꝰ cenauerat
⁊ qn̄ pedes discipl'orꝫ lauerat: ⁊ cor/
pus suū ⁊ sanguinē suū discipl'is de/
derat: ⁊ dulciter ꝑdicauerat: at iu/
das pontifices adierat: filiꝰ meꝰ de
monte sion cū discipulis suis ꝑ por/
tā ad natatoriū siloe: vbi erat hortꝰ
quē introiuit: et discipulis dormien/
tibus ascendit ad montis oliueti pe/
dem: quātū ad iactū lapidis a disci
Ps. 68. pulis: ⁊ orauit sic patrē: Exaudi me
dn̄e: qm̄ benigna ē misericordia tua:
ẜm multitudinē miserationū tuarū:
respice ī me: Ne auertas faciē tuam
a puero tuo qm̄ tribulor velocit' ex/
audi me: Intēde aīe mee ⁊ libera eā
propter inimicos meos eripe me.
A Quare orauit? M Pro/ B
pter tres ratiōes. Prima q2 delica/
te nutritꝰ fuit: vtpote filius virginis
⁊ d̄ stirpe regia natꝰ: q2 nobiles ma
gis dolēt q̄ꝫ ignobiles. Scd̄a q2 tāta
angustia eū īuasit: q꜄ guttas sangui/
neas sudauit de toto corpe: q2 deus
fuit: ⁊ id̄o oīa q̄ pati debuit p̄sciuit:
videlicet cōsputionē: blasphemias:
flagellationē: crucifixionē: ⁊ hmōi.
Tertia q2 p̄sciuit q꜄ iudei nō debe/
rēt ei misereri. Et qn̄ sic orauit: Pa/ Matt. 26
ter si possibile est transeat a me calix
iste: verūtamē nō mea voluntas sed
tua fiat: angelꝰ dn̄i apparuit ei ꝯfor
tās eū ⁊ dicēs: Cōstans esto dn̄e: mō
genꝰ humanū debes redimere. Post
hoc filiꝰ meꝰ ad discipl'os rediit: eos
q꜃ dormiētes inuenit: quibꝰ ⁊ dixit:
Nō potuistꝭ vna hora vigilare me/
cū? Dicēs etiā: Ecce appropīquat q̄
me tradet: et ecce Iudas venit cum
turba iudeorꝫ magna: dixitq꜃ iudeis:
Duo itaq꜃ pares sūt: scꝫ Iacobꝰ ⁊ Ie
sus: vn̄ do vobis signū: Quēcunq꜃ Ibidem.
osculatꝰ fuero: ipse ē tenete eū. Et cū
iudas accederet cū turba: ꝓcessit Ie
sus ad eos dicēs: Quē queritꝭ? Qui
respōderūt: Iesum nazarenū. Qui/
bus Iesus: Ego sū. Et cum dixisset:
ego sum: oēs ceciderūt retrorsū. Ite/
rū dixit iesus: Si me queritis: sinite Joh. 18.
hos abire: vt scptura ꝑpleat̃: Quia
q̄s dedisti mihi: nō ꝑdidi ex eis quē/
q꜃. Tūc iudas osculabat̃ eū. Cui di/
xit iesus: Iuda osculo tradis filium
hoīs? At illi iniecerūt manꝰ in Iesū
⁊ tenuerūt eū. Tūc petrꝰ eduxit gla
diū: ⁊ ꝑcussit ẜuū p̄ncipis sacerdo/
tū q̄ vocabatur malchꝰ. A Cō/ C
tigit ibi aliq̄d miraculū? M Fi/
liꝰ meus applicuit sibi seruū: ⁊ cura/
uit auriculā eiꝰ: ⁊ dixit petro: Mit/

Matt.26 te gladiū tuū in vaginam: Oīs em̄ q̄
accepit gladiū: gladio pibit: An pu/
tas qꝛ nō possum rogare patrē meū
ꝛ exhibebit mihi plus q̄ꝫ duodecim
legiones angeloꝝ. Tunc omnes di/
scipuli relicto eo fugierunt. A
Dic pijssima domina fuisti tunc cum
illo? M Non. A Quare:
cū eū tātū diligeres? M Nox in/
stabat ꝛ nō expediebat vt mulieres
tunc foris inuenirent̄. A Ubi ḡ
dulcissima fuisti tunc? M Fui
in domo sororis mee: matris ioānis
euāgeliste. A Quō ḡ vel a quo
nūciatū tibi fuit factū hmōi? M
Audi nūc qđ multū est lamētabile:
Uenerūt discipli currētes ꝛ lachry/
mabilit̄ clamātes: O charissima do/
mina: dilectus filius tu⁹ magister nr̄
captus est: ꝛ nescimus q̄ ducat̄ vl' q̄d
fiat ei. A Fleuisti tunc domina?
M Licet scirem ꝙ gen⁹ humanū
redimere deberet: tn̄ ꝓpter maternū
affectū: doloris gladius animā meā
ptransiuit. A Quo tūc fuit du
D ct⁹ filius tu⁹ dilect⁹? M De hor
to p̄dicto per vallē iosaphat in ciui/
tatē: ꝛ ducebat̄ in palaciū scribaꝝ et
pontificū ꝛ phariseoꝝ iuxta tēplū in
domū anne: ꝛ quesiuit annas de do/
ctrina ei⁹: ꝛ discipulis. At ille rn̄dit:
Ego palam locutus sum mūdo: ego
semp docui in synagoga: in templo
vbi omnes iudei conueniūt: ꝛ in oc/
culto locut⁹ sum nihil: Quid me in/
terrogas? Tūc assistens vnus mini/
stroꝝ dabat ei alapā inexpte crude/
litatis dicēs: Sic rn̄des pōtifici? Fi/
lius aūt me⁹ vt agn⁹ māsuetus rn̄dit
ei: Si male locut⁹ sum: testimoniū p
hibe de malo: si aūt bene: q̄d me ce/
dis? Tūc ligauerūt oculos eius tā/
q̄ꝫ furi: Qđ tn̄ nulli fit nisi prius cō
demnet̄. Et illuserunt ei tota nocte
spuētes in faciē suā: ꝛ pcutientes eū
dixerūt: Prophetiza nobis: q̄s est q̄
te pcussit? Johes vero existēs intus
qui not⁹ erat pōtifici: introduxit pe
trū. Quē videns ostiaria dixit: Tu
es ex discipulis hoīs istius. Petrus
vero ter negauit cū iuramēto ꝙ nū
q̄ꝫ eū vidisset neqꝫ nouisset: Et stati
gallus cantauit. Et ꝯuersus iesus re/
spexit petrū: Et recordatus est petr⁹
vbi domini qđ dixerat ei: Quia pri
us q̄ꝫ gallus cantet: ter me negabis.
E Et egressus petr⁹ fleuit amare. A
Ubi fuisti charissima dn̄a cū hec
fierent? M Statim cū discipu/
li mihi dixissent q̄ facta fuerāt: om/
nia ossa mea cōtremuerūt: surgēsqꝫ
cucurri cū Maria magdalena iuxta
templū: audiensqꝫ tumltū: volui in
trare: sed non fui pmissa: vnde sta/
bam foris plorans ꝛ clamans: Heu
dilecte fili mi: lumen oculoꝝ meoꝝ:
quis dabit capiti meo aquā ꝛ oclis
meis fontē lachrymarū: vt plangam
interfectū filij mei? Maria ergo ma/
gdalena circuibat vndiqꝫ: ꝛ introspi
ciēs p fenestras: ꝛ audiens negatio/
nem petri: cōmota est in totis visce/
ribus ꝓ desolatiōe vnici filij mei: eo
ꝙ princeps discipuloꝝ eū negasset:
ꝛ dixit: O iesu bone: qlē finē sortit⁹
es: vel quid fiet de te: cum iste prin/
ceps discipulorū te negauerit? O ie/
su nō te negabo in eternū. Ego autē
stabā plena dolore audiens omnes
illusiones ꝛ ꝯtumelias q̄s filio meo
dilecto inferebāt: ꝛ petrū negantem
et oīa que tota nocte ibi fiebant. Cū
ergo petrus eū tertio negasset: filiusqꝫ
meus eū respexisset: ꝛ ꝓpter qđ eū
negauerat fleuisset amare: egressus
foras inuenit nos foris stantes: cui
cū dolore dixi: Petre petre q̄d agit̄
cum iesu? Qui clamās ꝛ eiulans la/
chrymosa voce respōdit: Heu charis
sima dn̄a absqꝫ misericordia tractat̄
et cruciat̄ vsqꝫ ad mortē. Et currens
abscōdit se p̄ timore in lapide qui vo
cat̄ gallicantus: ꝛ nō comparuit do
nec iesus mortu⁹ fuit in cruce. A
Dic dn̄a charissima quid fecisti cū
F h̄ audires? M Gladius symeo/
nis ptrāsiuit aīaꝫ meā. A Quid
factum fuit post hec? M Mane

facto eduxerũt eũ de domo Anne: ⁊
duxerunt eũ ad caypha͂ principe͂ sa/
cerdotũ: Tunc primo postq͂ꝫ captus
fuerat vidi eum: et accurrens quasi
leena raptis fetibꝰ: videba͂ illa͂ desi/
derabile͂ facie͂ sputꝭ iudeoꝝ macula/
ta͂: dice͂s lachrymãdo: Heu dilectis/
sime fili: q͂ꝫ miserabilit̃ te mõ video:
q̃ totie͂s tuo dulcissimo aspectu gau/
debam: Et vole͂s illũ amplecti: non
fui ꝑmissa accedere: ꝫ trusa a iudeis
huc ⁊ illuc: ꝯtumeliose sũ amota: et
ppl̃s vndiqꝫ ꝯcurrebat: sicut qñ fu/
res ⁊ latrones ꝯdemnantur. A
Habuisti tunc aliquam spem ꝙ li/
berari posset? M Etia͂: sciebam
em̃ ꝙ ita ingeniosus fuit et facũdus:
⁊ sperabam ꝙ se excusaturus esset: si
Esa.35. ad iudiciũ veniret: Tũc stetit quasi
agnꝰ mãsuetissimus ⁊ nõ aperuit os
suũ. Item fuit etia͂ ita amicabilis ꝙ
speraba͂ ꝙ deberent eiꝰ misereri. Et
modico tp̃e dilapso: adeo ꝯsputꝰ fuit
ꝙ q̃si leprosus apparebat. Inuene/
rũt em̃ mlt̃a falsa testimonia: dice͂tes
eũ esse legis destructore͂ ⁊ ppl̃i ꝑuer
sore͂. Tande͂ duo falsi testes accesse/
rũt dice͂tes: Hic dixit: Possum de/
struere te͂plũ dei: ⁊ post triduũ reedi
ficare illud: Et cayphas dixit: Dic no
bis si tu es xp̃s? Jesus respõdit: Si
dixero vobis: nõ creditꝭ mihi: Si au
tem interrogauero vos: nõ rñdetis ne
qꝫ dimittetis: Ame͂ dico vobis: amõ
videbitis filiũ hoı̃s sedente͂ a dextrꝭ
ỽtutis dei: ⁊ veniente͂ cũ nubibꝰ celi.
Tunc princeps sacerdotũ scidit ve/
stime͂ta sua: ⁊ ait: Quid adhuc desi/
deramꝰ testes? Audistꝭ blasphemia͂:
Quid vob̃ videt̃? Tunc oı̃s clama/
ba͂t: Reus est mortis. Hac ꝑlata sen
tentia: gladiꝰ symeõis ꝑtrãsiuit ani
mã meam. A Quo tũc ductus
fuit? M Ad iudice͂ pilatũ. A
b Sperasti ibi aliq̃d dñ̃a charissi/
ma? M Multũ sperauera͂: cum
turba ꝯuenisset cui sepe dulcit̃ ꝑ̃di/
cauerat: ⁊ q̃ꝝ infirmos sanauerat: et
eos in deserto pauerat ꝙ cũ de mani/
bus iudeoꝝ liberare deberet̃. Tunc
vnanimit̃ clamaba͂t coram pilato:
Crucifige crucifige eũ. Et ı̃posuit ei
turba ꝙ dixerat se filiũ dei esse: ⁊ ꝙ
ꝓhibuisset tributa dari cesari. Tunc
pilatꝰ q̃siuit eũ ꝺ̃ regno suo dicens:
Tu es rex iudeoꝝ? Et rñdit iesus: A
temetip̃o h̃ dicꝭ: an alij tibi dixer̃t de
me? Rñdit pilatꝰ: Nũq̃d ego iudeꝰ
sũ? Ge͂s tua ⁊ põtifices tradider̃t te
mihi: q̃d fecisti? Rñdit iesus: Regnũ
meũ nõ e͂ ꝺ̃ h̃ mũdo: si ex h̃ mũdo es/
set regnũ meũ: mĩstri mei vtiqꝫ decer
tare͂t vt nõ traderer iudeis: nũc aũt
regnũ meũ nõ e͂ ꝺ̃ h̃ mũdo. Dixit ita
qꝫ pilatꝰ: Ergo rex es tu? Rñdit ie/
sus: Tu dicꝭ: q2 rex sũ ego: Ego ad
h̃ natꝰ sũ ⁊ ad h̃ veni ı̃ mũdũ vt te/
stimoniũ ꝑhibea͂ ỽitati: oı̃s q̃ ex ỽi/
tate est audit voce͂ mea͂. Dixit ei pi/
latꝰ: Quid e͂ ỽitas? Hãc q̃stione͂ nõ
soluit ei xp̃s: q2 si soluisset: eũ vtiqꝫ
liberasset: ⁊ iõ genꝰ hũanũ rede͂ptũ
nõ fuisset. Tũc iudas vide͂s ꝙ dãna/
tus ee͂t: penite͂tia ductꝰ: retulit trigı̃/
ta arge͂teos ꝑ̃ncipibꝰ sacerdotũ ⁊ se/
niorıbꝰ ppl̃i dice͂s: Peccaui: trade͂s
sanguine͂ iustũ. At illi dixer̃t: Quid
ad nos: tu videris: Et ꝓiectꝭ argen/
teis ı̃ te͂plũ recessit ab eis: ⁊ abie͂s la/
queo se suspe͂dit. Pilatꝰ aũt ꝯuoca/
tis ꝑ̃ncipibꝰ sacerdotũ ⁊ mḡratibꝰ ⁊
plebe: dixit ad eos: Nulla͂ ca͂m ı̃ue/
nio mortꝭ ı̃ hoı̃e isto ex his ı̃ q̃bꝰ eum
accusatꝭ. At illi ı̃ualesceba͂t dice͂tes:
Cõmouit ppl̃m doce͂s ꝑ vniũsa͂ iu/
dea͂ ı̃cipie͂s a galilea vsqꝫ huc. Tũc
pilatꝰ audie͂s galilea͂: ⁊ ꝙ galileus
ee͂t: misit iesũ ad herode͂: q̃ ⁊ tũc erat
hierosolymis. Herodes aũt viso ie/
su gauisus e͂ valde: Erat em̃ ex mlt̃o
tp̃e cupie͂s videre eũ: eo ꝙ audierat
mlt̃a ꝺ̃ eo: ⁊ q2 sperabat aliq̃ꝺ̃ signũ
ab eo fieri. Interrogabat ꝫ iesum mltꝭ
ꝫmõibꝰ: videlꝫ si esset ille puer que͂
p2 suꝰ volebat interficere: ⁊ ꝓpt̃ eum
multos pueros interfecerat. Ite͂ si ee͂t
ille q̃ cecos illumı̃auerat ⁊ q̃ lazarũ
suscitauerat ⁊ adolesce͂te͂ filiũ vidue ı̃

porta ciuitat᷑ naym: ⁊ mlta alia mi/
racl'a fecisset: ⁊ rogauit eũ vt aliqđ si/
gnũ faceret: ꝓmittẽs vt eũ de manu
iudeoꝝ eripet. Jesus aũt nihil ei re/
spõdit. Et posuit herodes coronam
sup caput eius: ꝓmittens ꝙ si faceret
ei signũ ꝙ ipm regni sui ꝑticipem fa/
ceret ⁊ pariter coheredẽ. Ista coro/
na romani coronant᷑ impatores. Je/
sus aũt nõ respõdit ei. Stabãt autẽ
principes sacerdotũ ⁊ scribe ꝯstãter
accusantes eũ. A O dulcissima
H quid tũc sperabas? M Sciebã
herodẽ esse regẽ natural' elegãtie: et
iõ sperabam ꝙ regi excellẽtissimo fi
lio meo parcere debuisset. Spreuit
aũt filiũ meũ: ⁊ indutũ veste alba re
misit eũ pilato: Et facti sᷓ amici he/
rodes ⁊ pilatus: nã antea amici nõ
erãt adinuicẽ. Sciẽs aũt pilat⁹ q̃n/
ta īmanitate ⁊ crudelitate in mortẽ
filij mei ꝯspirauerĩt iudei: ꝓmisit q̃s/
dã qui Jesũ ab herode ꝯducerẽt: ne
ipm in via interficerent. Remisso er/
go filio meo: ꝯuocatis pilat⁹ oĩbus
iudeis dixit ad eos: Obtulistis mihi
Luc. 23. hũc hoĩem quasi auertentẽ pplm: et
ecce ego corã vobis interrogãs: nul
lã causam mortis in eo īuenio ex his
in quib⁹ eũ accusatis: Sed neq; he/
rodes: nã remisi vos ad illũ: Et ec/
ce nihil dignũ morte actũ ẽ ei: Emẽ/
datũ ergo illũ dimittã? At illi pete/
bãt barrabã qui ꝓpter homicidium
missus erat in carcerẽ. Pilat⁹ dixit:
Quid eñ mali fecit? Nullã causam
mortis inuenio in illo: corripiã ꝗ eũ
⁊ dimittã? At illi instabant vocibus
magnis vt crucifigeret᷑ clamantes:
Crucifige crucifige eũ. Sedẽte ergo
pilato ꝓ tribunali: misit ad eũ vxor
Mat. 27 sua: Nihil tibi ⁊ iusto illi: Mlta eñ
in hac nocte passa sum ꝑ visum pro
pter illũ. Pilat⁹ aũt sperans ꝙ cru/
delitati iudeoꝝ satisfacere deberet:
Joh. 19. appħẽsum Jesũ flagellari fec̃ ĩ sta/
tua ligatũ: ita ꝙ a planta pedis vsq;
ad verticẽ nõ esset ĩ eo sanitas. Hec
statua ita spissa fuit qđ circa duas
spannas man⁹ manũ tãgere nõ po/
tuit. Vñ accipiebãt corrigias: ⁊ ma/
nus ei⁹ ligabãt. A Sperasti ibi I
aliq̃d dñа charissima? M Mul
tũ sperauerã ꝓpt᷑ hãc cãm quã tibi
manifestabo: Delicata enim ⁊ natu/
ralis ingenuitas ⁊ mẽbroꝝ principa
liũ cõpages mihi matri ei⁹ solũmo/
do nota spem ꝯstitit: Estimabã siq̃/
dem ꝙ nudato corpe formosis mem
broꝝ liniamẽtis victi parcerẽt: ꝫ heu
in momẽto tp̃is: totalis corpis ei⁹ su
perficies: ita sanguine sup fundebat᷑
ac si purpura esset circũ datus: ⁊ in/
stuporem et deformitatẽ trã sforma/
tus: oĩbus apparuit q̃si lepra ꝑcus/
sus. Milites vero plectẽtes coronã
de spinis imposuerunt capiti eius: et
veste purpurea circũ dederunt eũ ac
veniebãt ad eũ ⁊ dicebant: Aue rex
iudeoꝝ: ⁊ dabãt ei alapas. Hãc co/
ronam habet rex frãcie. Hec corona
nõ fuit de spinis: ꝫ ď iũcis marinis:
q̃ hñt acutiores aculeos q̃ʒ vere spi/
ne. Hãc coronã cũ lancea percutien
tes capiti eius imprimere conabant᷑
ita ꝙ sanguis ꝑ ei⁹ faciẽ defluebat:
⁊ sic cruentatũ eduxit eũ pilatus fo/
ras: ⁊ dixit: Ecce rex vester. Illi aũt Ibidem.
clamabãt: Tolle tolle crucifige eũ.
Rñdit eis pylat⁹: Accipite eũ vos ⁊
crucifigite. Respõderũt: Nos legẽ
habem⁹: et ꝫm hãc legẽ debet mori:
q2 filiũ dei se dicit. Cũ ergo audisset
pilat⁹ hos sermones: magis timuit:
Et ingressus pretoriũ: dicit ad Jesũ:
Unde es tu? Jesus aũt respõsum nõ
dedit ei. Dicit ei pilat⁹: Mihi nõ lo/
queris? Nescis q2 potestatem habeo
crucifigere te: ⁊ potestatẽ habeo di/ Joh. 19.
mittere te? Respõdit Jesus: Nõ ha/
beres potestatẽ aduersũ me vllã: ni/
si tibi datũ eẽt desup: Propterea q̃
tradidit me tibi maius pctm̃ habet.
Et exinde q̃rebat pilatus dimittere
eũ: Judei aũt clamabãt dicẽtes: Si
hunc dimittis: nõ es amicus cesaris.
Uidẽs autẽ pilat⁹ ꝙ nihil ꝓficeret:
sed magis tumultus fieret: accepta Mat. 27

aqua lauit manus corram omni po/
pulo et dixit: Innocens ego sum a
sanguine iusti huius: vos videritis.
Et respōdēs vniuersus popul⁹ dixit:
Sanguis ei⁹ sup nos ⁊ sup filios no
stros. Instabāt ꝙ magnis vocib⁹ vt
crucifigeret: ⁊ inualescebant voces
eoꝝ: Et pilat⁹ adiudicauit fieri peti/
tiones eoꝝ. Dimisit aūt illis eū q ꝓ/
pter homicidiū missus fuit in carce/
rem quē petebāt. Ad nimiā aūt ple
bis instantiā pilat⁹ hui⁹ mortꝭ sen/
tentiā ꝓtulit ad filiū meū dicēs: Je
sum nazarenū abiudico vite: ⁊ adiu/
dico mori ignominiose crucis. A
K Quid fecisti dulcissima cū h audires? M Hac ꝓlata sentētia:
gladius symeonis ptrāsiuit cor meū
et aīam meā. A Quid factum
fuit post hec? M Susceperūt ie
sum dilectū filiū meū ⁊ eduxerūt eū:
Joh. 19. vt scribit Joānes: ⁊ baiulās sibi cru
cē exiuit in eū locum q dicit caluarie
locus: vbi eū crucifixerunt: Cruxqꝫ
adeo magna erat ꝙ habuerat q̄nde/
cim pedes ī lōgitudīe: Et adeo debi/
litatus erat fili⁹ me⁹ p̄terita nocte: et
illa die: ꝙ eam portare nō poterat.
Luc. 23 Unde ⁊ lucas scribit: Apprehēde/
runt symonē quendā cyrenensem:
⁊ imposuerūt illi crucē portare post
vnicū filiū meū: Qꝫ fecerūt nō cau
sa miserationis ꝙ cōpaterent ei: sed
qr p̄ debilitate id facere nō poterat.
L A Sequebant aūt alique muli/
eres cū educeret? M Tota tur/
Vbi s. ba cōueniebat. Vn̄ lucas scribit: Se
quebat aūt illū turba multa ppl'i et
mlieꝝ q plāgebāt ⁊ lamentabāt eū.
Seq̄bant etiā pueri ꝓiiciētes lutū ⁊
lapides in eū.. Cōuersus autē filius
meus iesus ad mulieres dixit: Filie
hierusalē nolite flere sup me: sed sup
vosipos flete ⁊ sup filios vestros q
lutum ⁊ lapides mittūt in me: nesciē
tes quid faciūt: qm̄ ecce dies venient
in quib⁹ dicēt: Beate steriles ⁊ ven
tres qui non genuerunt: et vbera
que non lactauerūt. Tunc incipient
dicere montibus: cadite super nos:
⁊ collib⁹: operite nos: Quia si in vi/
ridi ligno: hoc ē ī puericia h faciūt:
in arido: hoc est in senectute q̄d fiet?
Uel ī viridi ligno: hoc est in me: in
arido: h est ī aliis sanctis meis quid
fiet? Ducebant ⁊ alii duo nequā cū
eo vt crucifigerent: Hoc fecerūt ad
sui maiorē ɔfusionē. Cū aūt educe/
ret filius me⁹ principalis cū duob⁹
sceleratis extra portā ciuitatis cū in
genti p̄ssura irruētis ppl'i ⁊ insultan/
tis: volui eū sequi ⁊ videre: ꝫ nō po
tui p̄ maxia ppl'i mltitudine q ad op
probriū filii mei ɔuenerat. Sꝫ tan/
dem vna cū maria magdalena deli/
berabā: ꝙ p viā obiacentis platee
circa quēdā fontē cucurrim⁹: q̄ten⁹
illi obuiā veniremus: Et cū venire/
mus iuxta fontē: obuiū habuim⁹ me/
um filiū deformatū: p̄ssum omni do
lore. Qui benigne inclinās se ad me
dicebat: Aue mat: Ac si diceret: gra
tes tibi refero electa mater mea pro
multimodis bn̄ficiis mihi impēsis: ⁊
ꝓ mlto labore quo in sūma paupta/
tis adiectiōe enutriuisti tēplū corpo
ris mei: ⁊ nūc in destructiōe ɔstitu/
tū inter cōtumelias ⁊ opprobria seq̄
nō dedignaris nec vererꝭ: Quis om
nibus ɔtēptui habeamur. Et postq̄
venerīt ī locū caluarie: ibi eū crucifi/
xerūt: ⁊ latrōes cū eo: vnū a dextrꝭ:
et aliū a sinistris. A Quō fece/
runt ei? M Audi anselme: qđ M
nō referā nimis ē lamētabile: ⁊ nul/
lus euangelistarū scribit. Cū venis/
sent ad locū caluarie ignominiosissi/
mū vbi canes ⁊ alia morticina ꝓ/
iiciebant: nudauerūt iesum vnicum
filiū meū totaliter vestib⁹ suis: ⁊ ego
exanimis facta fui: tamē velamē ca/
pitis mei accipiens circūligaui lūbis
suis. Post h deposuerīt crucē sup ter
rā ⁊ eū desup extēderūt: ⁊ incutie/
bant primo vnū clauū adeo spissum
ꝙ tūc plene sanguis nō potuit ema/
nare: ita vuln⁹ clauo replebat. Ac/
ceperūt postea funes ⁊ traxerūt ali/

nd brachium filij mei iesu: ꝛ clauum
secū dū ei īcussert. Postea pedes fu
nibꝰ traxerūt ꝛ clauū acutissimū īcu
tiebāt: ꝛ adeo tēsus fuit ꝙ oīa ossa
sua ꝛ mēbra apparebāt: ita vt īple/
Ps̄. 21. ref illō: Ps̄. Dinumerauerunt oīa
ossa mea. Et tūc īpleta fuit ꝓphetia
Ps̄. 44 ipiꝰ dauid: id ē ipiꝰ xp̄i dicēt] in ps̄.
Audi filia ꝛ vide: Quasi diceret fi/
lius meꝰ: Audi charissima maẽ mea
sonū malleoꝝ: ꝛ vide q̄lr manꝰ meas
ꝛ pedes meos ꝯfixerūt: qꝛ nemo mi/
hi ꝯpatiẽ nisi tu sola mr̃ mea electa:
audi ꝛ vide ꝛ ꝯpatere mihi. Hec au
diẽs ꝛ vidēs: gladiꝰ symeōis coꝛ meū
ꝛ aīam meā trāsfixit. Post h̄ erexe
rūt crucē cū mag̃ laboꝛe: ꝛ fuit adeo
alte suspēsus ꝙ eiꝰ pedes nunꝙ̄ at/
tingere poterāt: Et cū erectꝰ fuisset
tūc ꝓpẽ pōderositatē coꝛpis vulne/
ra lacerata sẽ ꝛ apta: ꝛ tūc p̄mo san/
guis ō manibus ꝛ pedibꝰ copiosius
emanauit. Ego aūt induta fui qua/
dā veste qua mulieres regionis illiꝰ
vti solēt: q̄ tegiẽ caput ꝛ totū coꝛpꝰ:
et est quasi lintheū: ꝛ fuit ista vestis
tota respersa sanguīe. A Quid
M factū est post h̄? M Postꝙ̄ cru
cifixerūt filiū meū: diuiserūt sibi ve/
stimēta sua: ꝛ mittebāt soꝛtē sup ve/
stē incōsutilē: vt implereẽ qō dictū
Ps̄. 21. est p ꝓphetā: Diuiserūt sibi vestimē
ta mea: ꝛ sup vestē meā miserūt soꝛ/
tē. Et sedētes obseruabāt eū. Et scri
Mat. 27 psit pilatꝰ sup caput eiꝰ lr̄is: hebraicꝭ
grecis ꝛ latinis: Jesus nazarenꝰ rex
iudeoꝝ. Tūc iudei rogabāt pilatum
Joh. 19. vt nō scriberet Rex iudeoꝝ: ſ qꝛ di/
xit: Rex sum iudeoꝛum. Pilatus re/
Mat. 27 spondit: Qō scripsi scripsi. Prete/
reūtes aūt blasphemabāt eū mouen
tes capita sua ꝛ dicētes: Vah q̇ de/
struit tēplū dī ꝛ pꝰ triduū reedificat
illō: Salua temetip̄z: si filꝰ dei es de
scēde nc̄ de cruce. Silr̄ ꝛ p̄ncipes sa/
cerdotū illudētes cū scribis ꝛ senio/
ribꝰ dicebāt: Alios saluos fecit: se/
ip̄m nō p̄ōt saluū facere: Si rex isrl̄ ē
Ibidem. descēdat nc̄ ō cruce ꝛ credimꝰ ei: Cō
fidit ī dō: liberet eū nc̄ si vlt: dixit em̄
Quia filiꝰ dei sū. A Quid ad
hmōi īsultꝰ rn̄dit filiꝰ tuꝰ? M Di/ O
lectꝰ meus oꝛauit ꝓ eis dicens: Pa Luc. 23.
ter dimitte illis: qꝛ nesciunt quid fa/
ciūt. Et stabat ppl̄s expectās: ꝛ deri/
debat eū. Tūc matri potuit dicere il
lud ps̄. Audi filia ꝛ vide. Audi vo Ps̄. 44
ces blasphemantiū filiū tuū: ꝛ vide
doloꝛē meū: Scis em̄ ꝙ ō spū scō cō
cepisti me ꝛ ꝙ ᵡgo genuisti me: ꝛ q̄/
liẽ aluisti me: Vn̄ exquo isti nō cre/
dūt in me: tu tamē crede in me ꝛ cō/
patere. Tūc iteꝝ gladiꝰ symeōis ani
mā meā pertrāsiuit. Audiēs hoc la
tro qui a sinistrꝭ pēdebat insultabat
ei dicēs: Si tu es christꝰ salua temet Luc. 23.
ip̄m ꝛ nos. Rn̄dens aūt alter qui a
dextris pendebat: increpās eū dixit:
Neꝗ tu times deū qui ī eadē dam/
natiōe es: ꝛ quidem nos iuste: qꝛ di/
gna factis recipimꝰ: h̄ xp̄o nihil mali
gessit. Et dicebat ad iesū: Memento
mei dn̄e dū venerꝭ ī regnū tuū. Et di
xit illi iesꝰ: Amē amē dico tibi hodie
mecū erꝭ ī padiso. A Quid feci/ P
sti tūc dn̄a charissima? M Stabā
iuxẽ crucē tā plena meroꝛe ꝙ ꝯsola/
tionē ferre nō poteram: ꝛ mecū sta/
bāt soꝛores mee ꝛ maria magdalēa.
Et cū filius meꝰ vidisset me ꝛ ioan/
nē discipl̄m suū quē diligebat: dixit:
Mulier ecce filius tuꝰ. O ꝙ̄ misera/
bilis licētia. Deinde dic̄ discipl̄o: Ec Joh. 19.
ce maẽ tua. Erat aūt q̄si hoꝛa sexta:
et facte sūt tenebꝛe super vniuersam
terrā vsꝗ ad hoꝛā nonam: Et cla/
mauit iesus voce magna dicens: Eli Mat. 27
eli lamma azabtani: Hoc est deus
meus deus meus vt quid dereliqui/
sti me? Quidam aūt dicebant: He/
liam vocat iste. Sine: videamus si
veniat helias liberās eum. Postea
sciens iesus quia oīa cōsūmata eēnt
dixit: Sitio. Quid dn̄e sitis? Salu/
tem pctōꝝ. Erat aūt vas positū ace/ Joh. 19.
to plenum: ꝛ currens vnus implens
spongiā aceto ꝛ circūponens haste
dabat ei bibere vt citiꝰ moꝛereẽ: Et

cū gustasset: dixit: Consummatū est.
Luce 23. Et post hoc dixit: Pater in manꝰ tu/
as cōmendo spiritū meū. In hac cō/
mendatiōe cū hostia sanguinis com
mēdabat christus deo patri matrem
dulcissimā que scriniū est ⁊ purissi/
mū habitaculū sanctispiritus: vna
cum omnibus qui de spūsancto vi/
cturi sunt vsqꝫ in finē seculi. Et post:
Joh. 19. Inclinato capite tradidit spiritum.
Matt. 27 Tunc velū templi scissum est in du/
as partes: a summo vsqꝫ deorsum: et
terra mota est: ⁊ petre scisse sūt ⁊ ma
xime illa petra ī qua stetit crux scissa
fuit ita vt manꝰ īponi potuissent: et
monumenta aperta sunt: ⁊ mlta cor
pora sanctoꝝ qui dormierunt surre/
xerunt: ⁊ exeūtes de monumēt/ post
resurrectionē eius venerūt in sanctā
ciuitatē: ⁊ apparuerūt mult/. Cēturio
autē ⁊ qui cum eo erant custodiētes
iesū: viso terremotu ⁊ his q̄ fiebāt:
Luc. 23. timuerūt valde: ⁊ ipse centurio glo/
rificauit deum dicens: Uere hic hō
iustꝰ erat. Ecce quomō omnia clemē
ta christo cōpatiebāt: soli aūt iudei
indurati fuerūt: Et omēs q̄ simul ad
erant ad spectaculū istud ex eis: vi/
dentes que fiebāt: pectora sua pcu/
tientes reuertebant. Stabant autē
omnes noti eius delōge: ⁊ mulieres
que secute erāt eum a galilea hec vi/
Q dentes. A Charissima dña ha/
buit adhuc finē dolor tuus? M
Nō anselme: quia nondū plene pro
phetia symeōis impleta fuit: scꝫ: Et
Luce. 2. tuā ipsius animā ptrāsibit gladius.
Audi ergo qd̄ super omnia est lamē
tabile: Judei q̄ qm̄ parasceue erat
rogabat vt non remanerent in cruce
corpa sabbato. Erat em̄ magnꝰ dies
ille sabbati: rogabāt pilatū vt fran/
gerent coꝝ crura ⁊ tollerent: Uene
runt autem milites: ⁊ primi fregerūt
crura ⁊ alterius qui crucifixus erat
cuꝫ eo: Ad iesum autē cū venissent
et viderēt eū iā mortuū: nō fregerūt
eius crura: sed vnus militū: lancea
Joh. 19. latus eius aperuit; ⁊ cōtinuo exiuit
sanguis ⁊ aqua. Cū qꝫ hoc viderem
ꝙ talem crudelitatē in iam mortuuꝫ
exercerēt: q̄si exanimis iam facta fui:
et tunc vere impleta est ꝓphetia si/
meonis que dicit: Et tuā ipsius ⁊c̄.
Et tunc cepi clamare ⁊ eiulare: sed
iam oīno lachryme in me defecerunt
tantū fleuerā nocte preterita ⁊ die il
la: ⁊ dicebam: Eia dulcissime fili mi
vbi est nunc cōsolatio quā semꝑ in
te habui? Quis mihi det vt ego mo/
riar ꝓ te fili mi iesu? His ⁊ alijs simi/
libus dulcissimi vnici mei filij mortē
deplāxi. Tūc magnū gaudiū fuit fa
ctum in limbo quādo anima christi
in ip̄m descendit: ⁊ patres inde libe/
rauit: ⁊ limbū destruxit: ⁊ infernum
obstruxit: ita ꝙ nullus xp̄ianꝰ illuc
venire poterit nisi proprio suo arbi/
trio: nec aliquis eorum qui intus
sunt: ante diem iudicij exire poterit.
Tribus aūt vectibꝰ infernū obstru/
xit. Et hec est rō: quia ante mortē su
am nullā habuerunt contritionē: cō
fessionem vel satisfactionē: quos nul
lus ante passionē christi habere po/
tuit: scꝫ cōtritionē: cōfessionē: satis/
factionē. A Quid factū fuit post
hec? M Post hec rogauit pila/ R
tum ioseph ab arimathia vt tolleret
corpus iesu dicens inter alia: Domi/
ne: nisi corpus cito tradiderꝫ: hone/
sta mulier mater ipsius iuuenis mo/
ritur ꝑ dolore. Pilatus quesiuit si
iam mortuus esset. Et expertus a
centurione de omnibus que ibi acci/
derant: iussit dari corpus christi. Et
venit ioseph ⁊ tulit corpus iesu. No
ta hic anselme ꝙ multū est lamēta/
bile: Dum ioseph corpus depone/
ret: stabam sursum respiciens quan/
do brachium dissolueret vt tange/
rem ⁊ deoscularer sicut ⁊ feci: ⁊ cum
depositus esset de cruce: posuerūt eū
suꝑ terrā bene ad tres passus ꝺ loco
crucis: Et ego caput eius ī sinū meū
recipiēs amarissime flere cepi: dicēs:
Heu dulcissime fili q̄lē ꝯsolationē de
te habeo quē nūc mortuū coram me

video. Tūc accurrēs ioannes euā/
gelista: cecidit sup pect⁹ iesu plorās
⁊ dicēs: Heu heu de isto pectore he/
ri potabā dulcia: hodie tristia ⁊ la/
mētabilia. Tunc petr⁹ aduenit: ⁊ ꝙ
ip̄m negauerat amarissime flere ce/
pit. Tūc maria magdalena pl⁹ om/
nib⁹ flere cepit sup dn̄m suū dicens:
Quis mihi mō pctā dimittet? Quis
me mō excusabit apd̄ simonē ⁊ apud
sororē meā? Heū etiā iacob⁹ q̄ fra/
ter filij mei appellabat: qui simili/
mus sibi erat: ⁊ cū multis lachrymis
hoc dicebat: Heu dn̄e talē gratiā mi
bi indigno p̄ ceteris ꝯtulisti ꝙ dul/
cissima facies tua erat mihi simili/
ma: Heu modo apparet vultus tu⁹
mihi dissimilis: Tue man⁹ ⁊ pedes
clauis sūt ꝯfixi: corpus vero vndiq̄
vulneratū: meū aūt corpus vndiq̄
apparet ex toto illesū: Iurauitq̄ ꝙ
nunq̄ cibū neq̄ potū sumptur⁹ eēt
quisq̄ ad silitudinem sui ꝯformaret.
Tūc ceteri oēs discipuli accurrebāt
lamentātes sup eū. Tūc filius meus
ad ꝯsolationē meā ⁊ discipuloꝝ: glo
rificatus fuit ibi corā nobis: itaq̄
nulla plaga aut liuor ī corpe suo ap
paruit preter quinq̄ vulnerū cica/
trices: quas reseruatur⁹ est vsq̄ ī di/
em iudicij: ⁊ adeo san⁹ apparuit in
corpore: ac si nunq̄ passus fuisset.
De quo ego ⁊ discipli īmensā ꝯsola/
tionē recepim⁹. Et cū eū sepelire vel/
lēt: cū magno merore corp⁹ fortissi/
me tenui: ⁊ sepeliri vix ꝑmisi dicēs:
Charissime ioannes relinque mihi
mortuū filiū meū: quē nō potui hr̄e
viuū: Sed si necesse est vt h̄ facias:
rogo te vt me cū ip̄o sepelias. Ioan/
nes respōdit: Scis dn̄a charissima
ꝙ aliter esse nō potuit: ⁊ genus hu/
manū sic redimi debuit: Tādem in/
uita ꝑmisi vt sepeliret: ⁊ cū in sepul
chrū positus fuisset: ad eū intrare vo
lui: ⁊ sup sepulchrū me ꝓieci: ⁊ adeo
miserabiliter egi: ꝙ oēs fleuerūt: Et
cū me ioannes ad ciuitatem ducere
vellet ⁊ a sepulchro amouere: lachry
mās rogaui: Chare ioannes nō faci
as mihi īiuriā: vt me separē a dulcis
simo filio meo iesu: qm̄ hic expecta/
re vellē donec moriar: ⁊ iterū oīnes
fleuerūt. Ioannes x̄o me tandē ī ci/
uitatē introduxit. Populus aūt me
vidēs indutā vestē asꝑsam sanguīe
sicut ante iesum steterā ⁊ sanguis ei⁹
sup me stillauerat: vnanimit̄ clama/
bāt gemētes: O quāta iniuria facta
est hodie in hierl'm in ista dn̄a ⁊ filio
suo: ⁊ cōpatiebant̄ nobis. Iudei au
tem ꝓpter inuidiā recluserūt ioseph
viuū in muro: q2 christum sepeliuit.
Uxor aūt ei⁹ locū filio eius iosepho
post ostēdit. Tādē post annos qua/
draginta venerūt titus ⁊ vespasia/
nus: hierl'm destruētes: ⁊ ioseph vi/
uum de muro excluserūt. Et sicut iu/
dei christū ꝑ triginta denarijs eme/
runt: ita triginta iudeos ꝑ vno de/
nario vendiderūt.

Beati Anselmi dialogus de passione dn̄i explicit.

Capl'oꝝ libri qui speculū euāgelici sermōis q̄ dn̄s nr̄ iesus christ⁹ pōt tāq̄ p̄sens speculari: al's stimul⁹ amoris est nuncupat⁹ beati anselmi: annotatio.

Beati Anselmi Archiepiscopi cantuariensis liber q̄ speculū euangelici sermonis al's stimulꝰ amoris inscribitur: incipit.

Qꝛ salubre sit christiano venerari et amplecti infirma saluatoris: Ca. I.

t Esum nazarenū a iudeis innocēter ꝯdēnatū: a gētibus cruci affixū: nos christiani diuīs honoremꝰ obsequijs. Saluatoris nostri infirma nos qui christi sumus: reuerēter venerari: amāter amplecti: fortiter imitari dignū est ⁊ salubre ⁊ honorificum. Hec em̄ sūt instrumēta fortissima quibꝰ oīpotens virtus ⁊ inuestigabilis sapientia dei restauratione mū di potēter ac mirifice opata est: ⁊ vsq̄ modo operat̄. Christꝰ dn̄s minoratꝰ est ab angelis vt nos equaret angelis: ⁊ q̇s ꝓpter christū nō se hūiliet? Christꝰ dn̄s ꝑ pctīs nr̄is crucifixꝰ est: ⁊ crucis amara suis amatoribꝰ dulcorauit. Mortuus est: ⁊ mortē enecauit: vt viueremus ꝑ illū. Et q̇s nō amet christum dn̄m? Quis nō patiat̄ ꝓ ipo? Christus ꝑ crucis ignominiam ad supne claritatis gliam trāsiuit: ⁊ data est ei ꝓ sua reuerētia a deo patre oīs potestas in celo ⁊ in terra: vt adorēt eū oēs angeli dei. ⁊ in in noīe iesu om̄e genu flectat̄: celestiū: terrestriū ⁊ infernoꝝ. Mat. 28. Phil. 2.

Qꝛ gloriatio christiani debeat esse in nomine crucifixi: Caplm̄. II.

v Bi est ꝗ gliatio tua christiane: nisi in noīe crucifixi dn̄i tui iesu christi: in noīe qđ ē sup om̄e nomē: in q̄ q̇ bn̄dictꝰ est sup terrā: bn̄dicet̄ in celis? Gliamini in noīe sctō eiꝰ filij redemptiōis: date honorē saluatori vestro: q̄ magna fecit in vobis: ⁊ magnificate nomē eius mecū dicētes: Adoramꝰ te iesu christe rex isrl': lux gētiū: ꝑnceps regū t̄re: dn̄e sabaoth: ꝟtus dei oīpotentis fortissima: Adoramꝰ te ꝑcio sum redēptiōis nostre ꝑciuꝫ: hostia pacifica q̄ sola odoris tui: inestimabili suauitate: patrē q̇ ī altꝭ habitat ad respiciēdū hūilia inclinasti: ⁊ filijs ire placabilem reddidisti. Tuas iesu christe mi͛atiōes ꝑdicamꝰ: tue suauitatis mēoriā cū abūdātia eructuamꝰ: tibi christe sacrificiū laudis īmolamꝰ ꝓ mltititudine bonitatis tue quā ōndisti nob̄ semini nequā: filijs sceleratis ⁊ perditis.

De magna misericordia quā deꝰ habuit ad genꝰ humanū: Caplm̄. III.

c Um em̄ adhuc essemꝰ inimici tui dn̄e: ⁊ mors antiq̄ ī omnē carnē iniquū exerceret dominiū: cui om̄e semē adā lege ꝑmordialis culpe obnoxium erat: recordatus es vberrime misc͞dīe tue: ⁊ ꝓspexisti ď sblimi habitatōe tua ī hāc vallem ploratiōis ⁊ miserie: Audisti dn̄e afflictionē ppl̄i tui ⁊ tactꝰ dulcore charitatꝭ intrinsecꝰ: apposuisti cogitare sup nos cogitatiōes pacꝭ ⁊ re

dēptiōis. Et q̄dē cū eēs fili⁹ dei ver⁹
de⁹ deo p̄ri sctōq̄ʒ spiritui coet̄n⁹ ꝛ
ↄſbſtātial': lucē habitās inaccessibi
lē: portāſq̄ʒ oīa v̄bo v̄tut ̄tue: non
d̄ſperisti ī h̄ nr̄e mortalitat' ergastu
lū: altitudinē tuā īclinare vbi nr̄aʒ
ꝛ gustares ꝛ absorberes miseriā noſ
q̄ʒ repares ad gl̄iam. Par em̄ fuit
charitati tue ad ↄſūmandū op⁹ nr̄e
salut ̄cherubī aut seraphī aut vnū
ex angel' destinare: ip̄e ad nos venire
dignat⁹ es p̄ mādatū p̄ris: cui⁹ nimi/
am charitatē exp̄ti ſum⁹ in te. Veni/
sti inquā nō locū mutādo: ſ p̄ntiā
tuā nob̄ p̄ carnē exhibēdo. Descen/
disti a regali solio ſblimis gl̄ie tue in
hūilē ꝛ abiectā: ī ocl'is suis puellā:
p̄mo v̄ginal' ↄtinētie voto sigillatā.
In cui⁹ sacrosctō vtero sola ſpūſſan
cti inenarrabil' v̄t⁹ ꝛ te ↄcipi fecit: et
nasci ī v̄a hūanitatis natura: ita vt
nec maiestatē diuītat ̄in te: nec inte/
gritatē v̄ginitat ̄ī mr̄e violaret na/
tiuitatis occasio.

De miserijs quas de⁹ ac/ cepit p̄ hoīe: Ca. IIII.

O Amanda: O admiranda di/
gnatio: de⁹ īmēſe glorie ver/
mis ↄtēptibil' fieri nō despe/
xisti: dn̄s oīm c̄oꝛu⁹ ſuoꝝ apparere
voluisti. Par tibi visum ē patrē te
nob̄ esse: etiā dn̄e frat̄ nr̄ eē dignat⁹
es? Et tu dn̄e vniuſoꝝ q̄ nullā habes
indigētiā: int̄ ip̄a natiuitat' tue initia
nō horruisti abiectissime paup̄tatis
degustare incōmoda. Ut em̄ ait scri
ptura tibi: cū nascerer ̄nō erat loc⁹ ī
diuersorio: neq̄ʒ cunabula q̄ teneri/
tudinē tuā exciperent habuisti: ſ tu in
vili p̄ſepio sordēt ̄stabuli: tu q̄ t̄raʒ
palmo ↄcludis īuolut⁹ pāniculis re
clinat⁹ es: ꝛ h̄ ip̄m a brut' aīalibus
mat̄ tua mutuo accepit. Consolamī
ↄſolamī: q̄ ī sordib⁹ paup̄tat' enutri
trimī: q̄ꝛ vobiscū ē de⁹ in paup̄tate:
nō cubat in delitijs splendidi cubil':
nec em̄ īuenit̄ ī t̄ra suauit̄ viuētiū.
Quid vltra gl̄iar ̄o diues ī re lutea
ī volutabro lecti picti ꝛ delicati: cuʒ
rex regū suo recubitu stramēta pau/
perū honestare maluerit? Quid du/
ra strata detestar': cū tener īfantul⁹ ī
c⁹ māu sc̄ oīa: tuis seric': tuiſ puluīſ:
duras iumētoꝝ stipulas p̄elegerit?
Sʒ ꝛ tenella h̄ tua xp̄e īfātia a p̄ſe/
cutoꝝ gladijs tuta non fuit. Adhuc
em̄ int̄ dulcia mr̄is vbera sugēs de/
pēdebas: q̄n̄ app̄uit angel' in somnis
ioseph: dicēs: Surge ꝛ accipe puerū Matt.
et matrē ei⁹ ꝛ fuge in egyptū: ꝛ esto
ibi vſq̄ʒ dū dicā tibi: futuꝝ est em̄ vt
herodes q̄rat pueꝝ ad p̄dēdū eum.
Iā extūc bone iesu pati cepisti. Non
solū aūt illā īfantie tue vexationē ī
teip̄o p̄tulisti: ſ ꝛ mortē ī pusill' tuis
q̄ꝝ multa milia int̄ mamillas matꝝ
p̄ te herodis trucidauit īmanitas.

De gestis christi ab infan tia: Caplm. V.

In Ifātia vero teneriori decur/
sa discēde hūilitat' nob̄ exem
plū p̄buisti. Nō em̄ sedisti cū
ↄcilio vanitat ̄: ſ ī medio doctoꝝ ī/
t̄rogās ꝛ audiēs illos: cū tn̄ dn̄s sci/
entiaꝝ tu eēs atq̄ʒ ip̄a dei p̄ris sapiē
tia. Sʒ ꝛ obediētie nob̄ formā p̄stiti
sti: dū parētū īperio tu īp̄ator mūdi
hūiliter subdit⁹ extitisti. At v̄o vbi
robustioris etat ̄plenitudo aduenit:
missur⁹ man⁹ ad fortia: egressus es ī
salutē p̄pl'i tui vt gigas fort' ad cur
rendā viā toti⁹ nr̄e miserie. Et p̄mū
q̄dē vt p̄ oīa te fratrib⁹ assimilares:
ſuū tuū baptizātē pctōres ī penitē/
tiā: tanq̄ʒ pctōr adijsti: baptizare q̄ʒ
te postulasti īnocēs agne dei: quem
nll'a pctī stilla vl' ↄtagio vnq̄ʒ macu
lauit. Baptizat⁹ es: nō te in aq̄s: sed
aq̄s in te sctificās: vt p̄ eas sctifica/
res nos. De baptismo ī desertū ī spi
ritu fortitudīs egressus es: vt ꝛ vite
solitarie in te nō deesset exēplū. So/
litudinē ac ieiuniū q̄draginta dieꝝ:
famis acerbitatē: tēptamīta illusoris
sp̄ūs eq̄nimit̄ tolerasti: vt oīa h̄ nob̄
tolerabilia efficeres. Demū venisti
ad oues q̄ p̄ierāt dom⁹ isrl': diuī v̄bi
lāpadē palā extollēſ: ad illuminatio/

nē oꝛbis terre ꝛ regnū dei annūciās
cūctꝫ obtēperātib⁹ vbo tuo ſmonē
ſeqntibus ſignis ꝯfirmaſti:v̄tutem
diuinitatꝫ tue oñdiſti i cūctꝫ male ha
bētib⁹:oīa oīb⁹ gratꝫ exhibēs q̄ ſalu
ti eoꝝ ꝯgruerēt vt oēs lucrifaceres.
Ro.1. Sꝫ obſcuratū ē īſipiēs coꝛ eoꝝ dñe:
et pieceꝛt ſmōes tuos retroꝛſū:neq3
attēderīt ad oīa mirabilia q̄ opat⁹es
ī eiſ:excepti ꝑpaucꝫ nobilib⁹ athletꝫ:
q̄s q3 int̄ īfima ꝛ abiecta mundi ele/
giſti:vt p ip̄os alta ꝛ foꝛtia mirifice
expugnareſ. Nec ſolū īgrati gratui/
tis tuis bñficijs extiterīt:ſ ꝛ ꝯtūelijs
affecerūt te dñm dñantiū:ꝛ fecerūt
ī te q̄cūq3 voluerīt: Te eñ faciēte in
eis opa dei:q̄ nemo ali⁹ fec̄ q̄ dixerīt:
Nō eſt h hō a deo: ī p̄ncipe demoni
oꝛū eijcit demonia: demoniū hꝫ: ſe/
ducit turbas: voꝛax eſt ꝛ potatoꝛ vi
ni:amic⁹ publicanoꝝ ꝛ pctōꝝ.

De cena cum diſciplis: ꝛ iuda traditoꝛe: Ca. VI.

Quid fleſ:q̄d ſuſpiras o hō di
q dū ſuſtines vboꝝ iniurias?
Nō audis q̄ta ppt̄ te ī dñm
ieſū ceciderīt opprobꝛia? Si p̄remfa
milias beelzebub vocauerīt:q̄to ma
gis domeſticos eius. Et h q̄dē ꝛ ſilia
blaſphemātes: ꝛ aliq̄tiēs lapidib⁹ te
īpetētes:ieſu bone patiēter ſuſtinui/
ſti:ꝛ fact⁹ es coꝛā eis q̄ſi hō nō au/
Ps. 37. diēs:ꝛ nō hñs ī oꝛe ſuo redargutio/
nes. Nouiſſime aūt ꝛ iuſtū ſanguinē
tuū bone ieſu a diſciplo tuo filio pdi
tiōis trigīta argēteis app̄ciati ſt̄:vt
p̄cipitarēt aīam tuā ī moꝛtē ſine cā.
Et te q̄dē pditiſſimi traditoꝛꝫ tui pſi
dia nō latebat: qñ ī cena ablutionis
etiā coꝛā ip̄o genuflexo pcūbēs:ma
ledictos pedes ei⁹ veloces ad effūdē
dū ſanguinē tuū ſctiſſimis manib⁹
tuis attrectare:lauare ꝛ exſ̄gere di/
gnat⁹ es: Et extēto collo adhuc ābu/
las o t̄ra ꝛ cinis:adhuc ſupbia te ſu/
pra te eleuat:adhuc īpatiā te exagi/
tat: Intuere hūilitatꝫ ꝛ māſuetudīs
ſpeculū dñm ieſū xp̄m vniuerſe crea/
ture factoꝛē tremēdū iudicē viuoꝛū
atq3 moꝛtuoꝝ añ pedes hoīs tradi/
toꝛꝫ ſui genua īcuruātē. Diſce q2 mi Mat. 11.
tis ē ꝛ hūilis coꝛde: ꝛ ꝯfūdere in ſu
perbia tua:erubeſce ī īpatiētiā tuā.
Hoc q̄3 erat manſuetudinis tue dñe
ieſu q ꝑfidū illū in cetu fratrū palā
detegere et confundere noluiſti: ſed
leniter admonitum accelerare iuſſi/
ſti quod parabat. In omnibus his
nō eſt auerſus furoꝛ ei⁹ a te:ſ egreſ/
ſus foꝛas ſatagebat circa freq̄ns ma
leficiū. Quō cecidiſti d̄ celo lucifer: Eſa. 14.
q̄ mā e oꝛiebarꝫ ī d̄litijs padiſi? Glo/
rioſuſ appuiſti:ciuiū celi ſoci⁹:ꝛ ver
bi dīni ꝯuiua. Quō ḡ r̄putat⁹ eſ int̄
filios tenebꝛaꝝ? q̄ nutriebarꝫ in cro/
ceis:quomō amplexat⁹ es ſtercoꝛa?
Tūc clarificata ē familia tua chꝛiſte
ī modū ſocietatꝫ āgelice. Tūc demū
dīniſſimi eloquij vbrima īundatiōe
felix ꝯuēt⁹ ille ſacer ex oꝛe tuo pota/
tus ē. Siq̄dē coꝛrupt⁹ ille vter foꝛas
miſſus fuerat: quē hui⁹ limpidiſſimi
liq̄ris īfuſiōe ſciebas īdignū.

De diuerſiōe dñi ieſu ad locū traditōiſ: ꝛ triſticia ibi dē habita: Ca. VII.

Dato aūt charitatꝫ ꝛ patie ſa
d lutari mandato: ꝛ diſpoſito
fr̄ib⁹ reḡ p̄ris tui:ad locū tra/
ditoꝛi tuo notū cū ill̄ diuertiſti:ſciēſ
oīa q̄ vētura erāt ſup te. Ibi aīe tue
triſticiā quā ex īminēte paſſiōe ſpō/
te aſſūpſiſti:ſic̄ ꝛ cet̄a q̄ paſſus es in
aurib⁹ fratꝝ pfiteri ñ erubuiſti dicēſ:
Triſtꝫ ē aīa mea vſq3 ad moꝛtē. Po Mat. 26.
ſitꝫ itaq3 genub⁹ pcidiſti ī faciē tuā
orās ī agonia ꝛ dicēs: Abba p̄r: mi
p̄r ſi poſſibile ē trāſeat a me calix iſte
Et anguſtias q̄dē coꝛdis tui certiſſi/
me indicabat ſudoꝛ ille ſāguine⁹ qui
oꝛōis tp̄e de ſctiſſima carne tua gut/
tati d̄currebat ī t̄rā. Dñatoꝛ dñe ie/
ſu xp̄e: vñ aīe tue h tā vehēm̄s triſti
cia: vñ tāta ſudoꝛꝫ anxietaſ: ꝛ tā an/
xia ſupplicatio? Nonne volūtarium
oīno p̄ri ſacrificiū obtuliſti: ꝛ nihil ī/
uit⁹ ptuliſti? Vtiq3 dñe. Arbitramur
aūt q ꝛ h q̄3 ad ꝯſolationē infirmo
rum membꝛoꝝ tuoꝛum aſſumpſiſti:

ne forte despet q̃s si caro infirma re/
murmuret: vbi ad passionẽ ꝓmptus
est spũs. Nimirũ ⁊ vt maiorẽ erga te
amoris ⁊ gratitudĩs stimlos habe/
rem⁹: naturalẽ carnis infirmitatem:
hmõi indicijs in te exp̃ssisti: q̃b⁹ do/
ceremur: q̃ꝛ vere lãguores nr̃os por
tasti: ⁊ nõ absq̧ sensu doloris: passi/
onũ sentes ꝑcurristi. Uox enim illa
vox carnis fuisse videt̃ ñ spũs: ex eo
Matt. 26 q̃ sĩbi ĩñxisti: Spũs quidẽ ꝓmpt⁹ est
caro aũt infirma. Q̃ ꝓmpt⁹ eñ fue/
rit spũs tu⁹ bone iesu ad passionem:
euidẽter oñdisti: qñ venientib⁹ vna
cũ ꝓditore tuo viris sanguinũ ⁊ q̃/
rẽtib⁹ aĩam tuã cũ laternis: facib⁹ ⁊
armis ꝑ noctẽ: vltro occurristi: ⁊ si/
gno dato q̃ accepãt a duce flagitij:
teip̃m manifestasti. Nã accedẽtem
ad osculũ sctĩssimi oris tui: cruẽtam
bestiã auersat⁹ nõ es: sed os in q̃ do
lus inuẽt⁹ nõ ẽ: ori q̃ abũdauit ma
licia: dulciter applicuisti.

De traditiõe iesu: Ca. VIII

Innocẽs agne dei: q̃d tibi et
o lupo illi? Que ꝯuẽtio chri/
2. Cor. 6 sti ad belial? Sz ⁊ h̃ benigni/
tatis tue erat dñe: vt oĩa illi exhibe/
res q̃ praui cordis ꝑtinaciã emollire
potuissent. Nã ⁊ veteris amicitie il
Matt. 26 lũ cõmonuisti dicẽs: Amice ad q̃d ve
nisti? Et horrore sceleris sui cor im/
pij ferire voluisti cũ dicebas: Juda
Luce 22. osculo filiũ hoĩs tradis? Et ecce phi/
listijm sup̃ te samson. Non illos abs
te terruit q̃ in hora cõprehẽsionis
tue oĩpotẽti brachio terre eos allisi/
sti: nõ quidẽ defensiõis causa: sed vt
cognosceret hũana p̃sumptio: nihil
se posse aduersũ te nisi q̃tũ ꝑmitte/
ret̃ a te. Et q̃s audiat sine gemitu q̃/
liter in illa hora homicidas man⁹ ti/
bi iniecerũt: ⁊ innocẽtes man⁹ tuas
bone iesu vinculis cõstringentes te
agnũ mãsuetissimũ nihil obloq̃ntẽ:
ad instar latronis ꝯtumeliose traxe/
rũt ad victimã. Sz nec tũc miscdiã
tuã sup̃ inimicos tuos distillare fa/
uus dulcedinis tue christe cessauit.

Nã ⁊ mutilatã a discipulo tuo auri/
culã inimici tãgẽs sanasti: ac defen/
soris tui zelũ a lesiõe trahẽtiũ te cõ/
pescuisti. Maledict⁹ furor eoꝝ q̃ꝛ ꝑ/
tinax: quẽ nec maiestas miracli: nec
pietas beneficij cõfringere potuit.

De colaphis: sputis ⁊ flagellis: Caplm. IX.

Oncilio malignãtiũ aduer/
c sus te põtificũ p̃ñtat⁹: ⁊ veri
tatẽ es ꝓut docuisti ꝯfessus:
q̃si d̃ blasphẽia adiudicat⁹ es morti.
Amãtissime dñe iesu q̃nta illic ĩdi/
gna opprobria a ꝓp̃a gẽte ꝑtulisti?
Uultũ tuũ honorabilẽ ĩ quẽ deside
rãt ãgeli ꝓspicere: q̃ oẽs celos adim
plet leticia: quẽ dep̃cãt̃ oẽs diuites
pleb̃: polluti labij sui sput⁹ ĩq̃nauerũt
sacrilegi mãib⁹ ceciderũt: velo op̃uerũt
in derisionẽ: ⁊ te dñm vniuerse crea/
ture tãq̧ s̃uũ ꝯtẽptibilẽ colaphiza/
uerũt. Adhuc aũt ⁊ aĩaz tuã ĩcircũ/
ciso cani d̃glutiẽdã tradiderũt. Uin/
ctũ siq̃dẽ añ faciẽ pilati p̃sidis te ꝑ/
duxerũt: postulãtes supplicio crucis
interimi te: q̃ pctm̃ nõ noueras: ⁊ vi
rũ homicidã donari sibi: agnũ lupo:
auꝝ luto postponẽtes. O ĩdignũ et
ĩfelix ꝯcãbiũ. Et q̃dẽ ñ ĩgrabat ĩpi⁹
ille ꝑ inuidiã h̃ fieri ĩ te: nec tñ absti/
nuit temerarias a te man⁹: s̃ repleuit
amaritudĩe aĩaz tuã sine cã. Illudẽ
dũ herodi te misit: Illusũ r̃cepit: nu
dũ ĩ ꝯspectu irrisorũ astare te iussit
nec pep̃cit amarissimis v̄berib⁹ vir/
gineã carnẽ tuã diuellere: plagas pla
gis: liuores liuorib⁹ crudelr̃ ĩfligẽs.

De illusiõe iesu: Ca. X.

o Electe puer dñi d̃i mei: q̃d tãta
amaritudĩe: q̃d tãta ꝯfusiõe di
gnũ cõmiseras? ꝓrsus nihil. Ego hõ
ꝑdit⁹ toti⁹ ꝯtritiõis: toti⁹ ꝯfusionis
tue tibi causa extiti. Ego vuã acer/
bã comedi: ⁊ dẽtes tui obstupuerũt:
q̃ꝛ q̃ nõ rapuisti tunc exoluebas. In Ps. 68.
oĩb⁹ his nõ ẽ ꝑfidoꝝ iudeoꝝ sanata
impietas. Nouissime aũt in man⁹ in/
circũcisoꝝ militũ deuolut⁹ es: morte

turpissima ꝯsumendus. Parũ erat
sacrilegis illis crucifigere te nisi priꝰ
et ipi repleuissent illusionibꝰ aĩam
Matt. 26 tuã. Quid enĩ de illis ait sc̃ptura: Et
ꝯgregauerũt ad eũ vniũsum cohor/
tem in p̃torium: ⁊ exuentes eũ vesti
mẽtis suis: induũt eũ tunica purpu
rea: ⁊ chlamydẽ coccineam circũde/
derunt ei: ⁊ plectẽtes coronã de spi/
nis imposuerũt capiti eius: ⁊ arũdi/
nem in dexterã eius ⁊ genu flexu il/
ludebãt ei dicentes: Aue rex iudeo/
rum: ⁊ dabãt ei alapas: ⁊ expuentes
in eũ accipiebãt arundinẽ ⁊ ꝑcutie/
bant caput eius.

De crucifixione Jesu: Caplm. XI.

Et postq̃ illuserũt ei: indue/
rũt eũ vestimẽtis suis: ⁊ du/
xerunt vt crucifigeretur baiu
lantẽ sibi crucẽ. Et perduxerũt illuz
ĩ golgatha: ⁊ dabãt ei vinũ myrrha/
tum cũ felle mixtum bibere: ⁊ cũ gu/
stasset noluit bibere. Tũc crucifixe/
runt eũ: ⁊ duos latrones cũ eo: hinc
et hinc: mediũ aũt iesum. Jesus aũt
Luc. 23. dicebat: Pater dimitte illis: q2 ne/
Joh. 19. sciunt quid faciũt. Postea sciẽs Je
sus: quia oĩa ꝯsummata erãt: vt scri
ptura ꝯsũmaret dixit: Sitio. Et cur
rens vnꝰ ex eis acceptã spongiã im/
pleuit aceto: ⁊ imposuit arundini: et
dabat ei bibere. Cuz ergo accepisset
acetum dixit: Cõsũmatũ est. Et cla/
Luc. 23. mãs voce magna dixit. Pater ĩ ma
Joh. 19. nus tuas cõmẽdo spiritũ meũ: Et in
clinato capite emisit spiritum. Tunc
vnus militũ lãcea latus eiꝰ aperuit:
et ꝯtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua.

Incentiuum amoris: Caplm. XII.

Expgiscere nũc aĩa mea: ⁊ ex
cutere de puluere: ⁊ contem/
plare attentius virum hunc
Ps. 68 memorabilẽ: quem ecce in speculo
euãgelici s̃mõis quasi p̃sentẽ intue/
ris. Attẽde aĩa mea: q̃s est iste qui ĩ/
gredit̃ habẽs imaginẽ quasi regis: ⁊
nihilominꝰ serui despectissimi ꝯfusio
ne repletus. Coronatꝰ incedit: s; ipa
eius corona cruciatꝰ est illi: ⁊ mille
pũcturis speciosã eius verticẽ diuul
nerat. Regali purpura induit̃: s; po
tius in ea despicit̃ q̃ȝ honorat̃. Sce/
ptrũ in manu gestat: s; eo ipo caput
eius reuerendũ ferit̃. Adorãt corã
ipso positis in terra genubꝰ ⁊ regem
cõclamãt: ⁊ ꝯtinuo ad ꝯspuendum
amabiles genas eius subsiliũt: maxil
las palmis ꝯcutiũt: ⁊ honorabile col
lum exhonorãt. Uide aĩa mea: quõ
per oĩa vir iste coartat̃ ⁊ spernitur.
Sub cruc onere dorsũ ĩcuruare iu/
bet̃: ⁊ suã ipsiꝰ portare ĩgnominiã. Ad
locũ deductꝰ supplicij myrrha potat̃
⁊ felle. In crucẽ subleuat̃: ⁊ dic̃: Pa
ter dimitte illis: q2 nesciũt q̃d faciũt.
Qualis est hic qui in oĩbus pressu/
ris suis nec semel os suũ aperuit: vt
aut querele aut excusatiõis aut com
minatiõis aut maledictiõis v̄bũ ad/
uersus maledictos canes illos ꝓfer/
ret: Et nouissime verbũ bñdictiõis
quale a sec̃lo nõ est auditũ sup inimi
cos suos effudit. Quid h̃ viro man
suetiꝰ? Quid benigniꝰ aĩa mea vidi
sti? Adhuc aũt attentiꝰ illũ intuere:
quia ⁊ grãdi admiratione ⁊ tenerri/
ma cõpassione dignꝰ apparet. Uide
nudũ ⁊ verberibꝰ laceratũ: in medio
latronũ cruci ignomĩose ferreis cla/
uis affixũ: aceto in cruce potatum: et
post mortẽ lãcea ĩ latere vulneratũ:
et copiosos sanguis riuos ex quinq̃
vulneribꝰ manuũ: pedũ ⁊ lateris ef
fundentẽ. Fletũ deducite ocli mei: ⁊
liquesce aĩa mea igne cõpassiõis su/
per ꝯtritiõe amabilis viri illiꝰ quẽ
in tãta mãsuetudine tãtis vides af/
flictũ doloribꝰ.

De glorificatiõe ĩ morte: Caplm. XIII.

Et iã quidẽ infirma eius aĩa
mea vidisti: ⁊ miserta es: nũc
⁊ maiestatẽ eiꝰ attẽde ⁊ am/
plius miraberis. Quid enĩ ait scri/

Luc.23 ptura? A sexta aūt hora tenebre facte sup sē vniuersā terrā vsq₃ ad horam nonā: ⁊ obscuratus est sol: ⁊ velum tēpli scissum est a summo vsq₃ deorsum: ⁊ t̄ra mota est: ⁊ petre scisse sunt: ⁊ monumenta aperta sunt: et multa corpora sanctoꝝ qui dormierāt surrexerūt. Qualis est hic quia celū ⁊ terra cōpatiunt̄ ei: cui⁹ mors mortuos viuificat? Cognosce anima mea cognosce: h̄ est dn̄s iesus christ⁹ saluator tuus: vnigenit⁹ dei fili⁹: verus deus: verus homo: q̄ solus sub sole sine macula inuētus est: Et ecce
Esa.53. quō cū sceleratis reputat⁹ est: ⁊ q̄si vir leprosus: ⁊ nouissimus virorum estimatus est: Et tanq̄ abortiuū qd̄ ꝓijcit̄ a vulua: sic ꝓiectus est ab vtero matr̄ sue infelicis synagoge. Iste formosus p̄ filijs hoīm: q̄ deformis
Ibidem. p̄ filijs hoīm fact⁹ est? Siquidē vulneratus est ꝓpter iniquitates nr̄as: ⁊ attrit⁹ est ꝓpter scelera nostra: Et fact⁹ ē holocaustū suauissimi odor̄ ī ꝯspectu tuo p̄r eterne glie: vt auerteret indignationē tuā a nob̄: ⁊ cōsedere nos sibi faceret in celestibus.

Deprecatio ad patrem: Caplm. XIIII.

r Espice dn̄e scte pater de sanctuario tuo: ⁊ d̄ excelso celorū habitaculo: ⁊ intuere hāc sacrosanctā hostiā quam tibi offert magn⁹ pōtifex noster sanct⁹ puer tuus dn̄s iesus christ⁹ ꝓ peccatis fratrū suoꝝ: ⁊ esto placabilis sup multitudinē malicie nostre. Ecce vox sanguinis fratr̄ nostri iesu clamat ad te de cruce: Quid enī est dn̄e qd̄ pendet ī ea? Pēdet inq̄: qr p̄terita q̄si p̄sentia corā te sūt. Cognosce pater:
Gen.27. tunica filij tui veri ioseph hec est: fera pessima deuorauit eum: ⁊ ꝯculcauit in furore suo vestimentū eius: et omnē decorē illi⁹ reliquijs cruoris inq̄nauit: Et ecce quinq₃ scissuras lamētabiles ī eo dereliquit. Uide dn̄e palliū qd̄ ī manu adultere generationis: id ē egyptie meretric̄: pudicus ille adolescēs reliq̄t: melior ē estimās iacturā vestimēti: q̄ innocētie sctē: magisq₃ eligēs spoliat⁹ carnis pallio ī carcerē mort̄ d̄scēdere: q̄ ꝓ mūdi glia adulterine voci acq̄escere: Illi inq̄ voci q̄ dictū est: Hec oīa tibi dabo si ꝓcidēs adoraueri̇̄ me: qd̄ vtiq₃ esset dormire cū adultera. Et nūc dn̄e p̄rscim⁹ qr viuit fili⁹ tu⁹: et ipse dn̄at̄ in tota terra egypti: īmo ī omni loco dominationis tue. Eductus enī ad imperiū tuū de carcere mortis ⁊ inferoꝝ: ⁊ attonsus mortalitatis comā: mutata veste carnis ī imortalitatis decore refloruit: ⁊ cū gloria suscepisti eū. Subneruauit viri pharaonis imperiū: ⁊ cū triūpho nobili virtute ꝓpria celos penetrauit: Et ecce glia ⁊ honore coronat⁹: ī dextera maiestat̄ tue assistit vultui tuo ꝓ nob̄: Frat̄ enī ⁊ caro nr̄a est. Matt.4. Gen.27.

Qđ fili⁹ pro nobis debitū soluit: Caplm. XV.

r Espice dn̄e in faciē christi tui qui tibi vsq₃ ad mortē obediēs factus est: nec recedant ab oculis tuis cicatrices vulnerū ei⁹ in ꝑpetuū: vt memineris quantā satisfactionē ꝓ pctīs nr̄is ab eo susceperi̇̄. Utinā dn̄e appēdas ī stathera pctā nr̄a quib⁹ irā meruim⁹: et calamitatē quā passus ē ꝓ nob̄ innocēs fili⁹ tu⁹: Certe dn̄e h̄ grauior apparebit: ⁊ magis digna vt p ipsā effundas misericordiā tuā sup nos: q̄ sint illa vt ꝓ peccat̄ nostris ꝯtineas in ira misericordias tuas. Gratias tibi dn̄e pater referat oīs lingua de supabundātia pietat̄ tue: q̄ vnico filio cordis tui nō pepcisti: s̄ ꝓ nobis illū tradidisti ī mortē: vt tātū tā q₃ fidelem aduocatum haberemus in celis coram te.

Qđ ꝓ tanta passiōe diligēdus sit filius: Ca. XVI.

e T tibi dn̄e Jesu fortissime zelotes: q̄d gratiaꝝ: q̄d retribu-

tiōis digne retribuā ego homo pul/
uis ⁊ cinis ⁊ vile figmentum? Quid
enim pro mea ſalute facere debuiſti
et non feciſti? Ab imo pedis vſqꝫ ad
ſummū verticis totum ī aq̄s paſſio/
nū te dimerſiſti: vt me totū de illis
extraheres: et intrauerūt aque vſqꝫ
ad aīam tuā: Nā ⁊ aīam tuā ī mor/
tē perdidiſti: vt aīam meā ꝑditā mi
hi redderes: Et ecce duplici debito
me obligaſti: Nā ⁊ ꝓ eo q̄d dediſti:
et ꝓ eo q̄d mei cauſa ꝑdidiſti: debi/
tor tibi ſū: Et ꝓ mea quidē vita bis
a te mihi data: ſemel in creatiōe: ſe/
mel in redēptione: quid magis iuſte
tibi reddā q̄ꝫ ipſaꝫ: nō habeo: ꝓ tua
autē precioſa aīa ita ꝯtribulata: q̄d
ab hoīe digne rependi poſſit nō īue/
nio. Nā ſi celū et terrā ⁊ oēm orna/
tū eoꝝ ꝓ ea repēdere poſſē: certe nec
ſic vſqꝫ ad mēſurā d̄biti nl'laten⁹ at/
tigerē. Ut aūt id ipm ⁊ q̄d debeo ⁊
mihi poſſibile ē tibi dn̄e rēbuā: tui
muneris eſt. Diligēd⁹ mihi es toto
corde: tota aīa: tota mēte: tota v̄tu/
te: ⁊ tua mihi ſeq̄nda veſtigia q̄ mo/
ri dignat⁹ es pro me. Et quō fiet iſt̄d
in me: niſi per te? Adhereat anima
mea poſt te: quia tota virtus eius de
pendet ex te.

Humilis petitio ad filiū: Capl'm. XVII.

T nūc dn̄e ieſu redēptor me/
e us te vt veꝝ deū adoro: in te
credo: in te ſpero: ⁊ quibus
poſſū deſiderijs ad te ſuſpiro: Adiu
ua impꝑfectionē meā: ad tue paſſiōis
gl'ioſa inſignia in quib⁹ ſalutē meā
oꝑatus es: totū me inclino. Tue vi/
ctorioſe crucis regale vexillū ī noīe
tuo chriſte adoro: tuū ſpineū diade/
ma: tuo rubētes ſanguīe clauos: tuo
ſctō lateri īpreſſā īmēſā lanceā: tua
vulnera: tuū ſanguinē: tuā mortē:
tuā ſepulturā: tuā victorioſā reſur/
rectionē ⁊ glorificationē chriſte ſup
plex adoro ⁊ glorifico. Odor enim
vite mihi ſpirat ī oīb⁹ his: Hoꝝ vi/
uifico odore ſpiritū meū dn̄e a pec/
cati morte reſuſcita. Hoꝝ virtute ab
aſtutijs ſathane me cuſtodi: meqꝫ cō
forta: vt et iugū madātorū tuorum
ſuaue mihi fiat: ⁊ onus crucis quod
poſt te baiulare me iubes: humeris
anime mee leue ſit atqꝫ portabile.
Que eſt eēī fortitudo mea: vt iuxta
preceptum tuum mundi preſſuras
tam multiplices animo inuicto ſuſti
neam? Nū quid pedes mei tanq̄ꝫ cer
uoruꝫ: vt te velociter currentem per
ſpinas ⁊ confraga paſſionum conſe/
qui valeam? Sed audi queſo vocem
meam ⁊ inclina ſuper me famulū tu/
um ſuauem illam crucem: que lignū
vite eſt: his qui apprehenderint eā:
vt ⁊ ſpiritu currā alacriter. Porta/
bo infatigabiliter eam que ab inimi/
cis eſt crucem poſt te: Illam inq̄ꝫ di/
uiniſſimam crucem humeris meis im
pone: cuius latitudo eſt charitas ſu/
per omnem creaturam ſe extendens:
cuius longitudo eternitas: cui⁹ ſub/
limitas omnipotentia: cuius profū/
ditas inſcrutabilis ſapientia eſt. Cō
fige illi manus meas ⁊ pedes meos:
et totam formam paſſiōis tue me fa/
mulū tuum indue. Da mihi obſecro
continere ab operib⁹ carnis que odi
ſti: ⁊ facere iuſticiā quā dilexiſti: et
in vtroqꝫ tuam querens gloriā: ⁊ ſi/
niſtram quidem meam clauo tempe
rantie: dexteram vero clauo iuſti/
cie in illa ſublimi cruce confixam ar/
bitrabor. Da menti mee iugiter me/
ditari in lege tua: ⁊ omnem cogita/
tum meum iactare in te: et dexterum
pedem meum eidem ligno vite pru/
dentie clauo affige. Da vt miniſtrā
ſpirit⁹ mei ſenſualitatē: nec eneruet
preſentis vite infelix felicitas: nec
conturbet perēnis vite premia felix
infelicitas: ⁊ ſiniſter quoqꝫ pes me/
us fortitudinis clauo in cruce tene/
bitur. Ut autē ⁊ ſpinarū capitis tui
aliqua in me ſilitudo appareat: def
obſecro mēti mee ⁊ ſalubris peniten
tie ꝯpūctio: ⁊ aliene miſie cōpaſſio:

et stimulus zeli emulantis q̃ꝺ rectũ
est corã te: ⁊ ad te ꝯuertar in erũna
mea: dũ triplex mihi configit᷑ spina.
Libet vt ⁊ spongiã ꝑ arundinẽ ori
meo porrigas: ⁊ aceti amaritudinem
gustui meo adhibeas. Libet vt ꝑ scri/
pturas tuas rõni mee ꝯferas gustare
et videre quõ florens hic mũdus tã/
q̃ꝫ spõgia inanis est: ⁊ oĩs ꝯcupiscẽ/
tia eius aceto amarior. Ita pater in
me fiat vt calix iste babylõis aureus
inebriãs oẽm t̃rã: nec inani me splẽ
dore seducat: nec falsa dulcedine in/
ebriet: quemadmodũ eos qui tene/
bras lucẽ ⁊ lucẽ tenebras: amarum
dulce: dulce amarũ arbitrant᷑. Ui/
nũ myrrhatũ cũ felle mixtũ suspectũ
est mihi pro eo ꝙ tu ex eo bibere no/
luisti: forte q̃ꝛ nimiã acerbitatẽ inui
die ⁊ nequitie crucifixoꝝ tuoꝝ indi/
bat. Tue quoqꝫ viuifice morti fa/
mulũ tuũ cõfigura: faciens in me vt
moriar quidẽ peccato ꝯm carnẽ: vi/
uam aũt iusticie ꝯm spiritũ. Ut aũt
integrã crucifixi imaginẽ portare me
glorier: illud quoqꝫ q̃ꝺ post mortez
tuã insatiabilis malicia iudeoꝝ im/
pioꝝ ĩ te exercuit: hãc in me similitu/
dinẽ exprime. Uulneret cor meũ vi/
uus ⁊ efficax sermo tuus ⁊ penetra/
bilior omni lãcea acutissima: ⁊ ꝑtin
gẽs vsqꝫ ad interiora aĩe mee: ꝓdu/
cat ex ea tanq̃ꝫ a dextro latere meo
vice sanguinis ⁊ aque amorẽ tuum
dñe ⁊ fratrũ meoꝝ. Postremo ⁊ mũ
da syndone prime stole spiritũ meũ
inuolue: in qua requiescã ingrediẽs
ad te in locũ tabernaculi admirabi/
lis: ⁊ abscõdas me donec pertranse/
at furor tuus.

De resurrectiõe: C. XVIII

ie aũt tertio post diem labo
d ris: post diẽ simplicis glorie
mane prima sabbati ꝑpetui:
inter filios tuos me indignũ resusci/
ta: vt in carne mea videã claritatem
tuam: ⁊ adimplear leticia vult⁹ tui.
O saluator meus ⁊ deus meus: veni
at: veniat oro tẽpus: vt q̃ꝺ nũc cre/
do: reuelatis tandẽ oculis aspiciam:
q̃ꝺ nũc spero ⁊ a longe saluto: appre
hendã: q̃ꝺ nũc ꝓ viribus meis desi/
dero: vlnis anime mee amplectar ac
deosculer ⁊ in amoris tui abysso to/
tus absorbear: O saluator me⁹ ⁊ de/
us meus. Sed nũc interim benedic
aĩa mea saluatorem tuũ: ⁊ magnifi/
ca nomẽ ei⁹ q̃ꝺ est sanctũ: ⁊ sanctis/
simis delitijs plenũ.

Oratio ad patrem ⁊ filiũ et spiritũsanctũ: Ca. XIX.

q̃ bonus et suauis es do/
o mine iesu anime querenti te:
Jesu redemptor captiuorum
saluator perditorum: spes exulum:
laborantium fortitudo: angustiati
spiritus latitudo: anime lachrymo/
se ⁊ post te in sudore currentis dul/
ce solatiũ ⁊ suaue refrigeriũ: coro/
na trumphantiũ: vnica merces ⁊ le/
ticia omniũ supernoꝝ ciuiũ: vberri/
me fons omniũ gratiaꝝ: inclita pro/
les summi dei. Sũme deus: te bene/
dicant omnia que in celo sunt sursũ
et que ĩ terra deorsum: q̃ꝛ magn⁹ es
tu ⁊ magnũ nomen tuũ. O ĩmarces/
sibilis decor dei excelsi: et purissima
claritas lucis eterne: vita omnẽ vitã
viuificans: lux om̃e lumẽ illuminãs
et conseruans in ꝑpetuo splendore:
mille millena milia luminũ fulgẽtia
ante thronũ diuinitatis tue a prime/
uo diluculo. O eternũ ⁊ incessabile
clarum ⁊ dulce profluuiũ fontis ab/
sconditi ab oculis nostris: qui solus
ortum nescit: fundo caret: circũscri/
ptionis terminũ nõ habet: nihil per/
turbationis admittit: Eructauit te
cor dei altissimi de sue profunditat᷑
impenetrabili abysso: vita vitã: lux
lucẽ: deus deũ: eternus eternũ: ĩmẽ/
sus immensum: ac per omnia sibi
coequalem: ⁊ de plenitudine tua om
nes accepimus. Te enim largissime
fons omnis boni septemplicis gra/
tie preciosum lumen: Te inq̃ꝫ pijssi/
me spiritus deprecor: vt si qua pro

fragilitate mea in veritate maiesta/tis tue minus intellexi: ⁊ in p̄ceptis dominicis intellecta ꝑ lasciuiam carnis neglexi: tua me visitatione illu/strare digneris: quibus ea decēter et mihi necessarie corrigam: meiq; erroris per te misericordiā cōsequar: vt per te quē in ꝑiculoso huius vite pe/lago in auxilium aduocaui: sine naufragio ad optatum perennis requi/ei litus ꝑducar. Te itaq; pater cle/mētissime peto vt qui me primitus creasti: per passionē vnigeniti tui re/creasti: quicq̄d ad laudem tuam ꝑti/net: me cogitare facias ⁊ amare. Sz quia fragilis sum: nec possuz ꝑficere: sedula tamē deuotione cōcedas me studere: vt redēptionis ac saluatiōis tue gratiam cōsequar: Et quicquid deinceps operis agā: ex tua ⁊ per tu/am ⁊ in tua gratia ad laudem tuam totum ꝑuenire facias: meq; deinceps tuere a peccatis: ⁊ in bonis operibus validiorē esse precipias: ⁊ vt q̄ꝫdiu in hoc corpusculo viuā: aliquid ser/uitij tibi semper exhibeam: Post exitum vero anime mee a corpore: veni/am omnium peccatorum consequi: ⁊ vitam eternam me percipere conce/das: Per eum qui tecum viuit ⁊ re/gnat per oīa secula seculoꝝ. Amen.

Beati Anselmi Liber qui speculum euāgelici sermo/nis: alias stimulus amoris inscribitur: explicit.

Eiusdem Beati Anselmi in homeliā euangelij scd̄m lucā: Intrauit iesus in qd̄/dam castellum: prefatio.

A
Luce. 10.

INtrauit iesus in quoddā ca/stellū. Quid ad glo/riosam dei genitricē lectio ista ꝑtineat: vt in festiuitate eius legatur: pleriq; so/lēt querere: Unde quid ego sentirē: in conuentu fratrū prout potui vul/gariter iam plus exposui. Et quia quod dixi auditoribus placuit: dicta litteris mandare: ⁊ ab eisdē dominis abbatibꝰ guilhelmo viscanēsi: arnolpho tvarnensi: iussus: imo coactꝰ sū. Qd̄ ideo dixi: vt expositiūcula ista tanq̄ꝫ a p̄sumptuoso edita nō displi/ceat: qm̄ nō p̄sumptio: sed obedien/tia edidit. Iam nūc ergo expositiun/culā istam salua fide ac sine preiudicio melioris: ad laudē eiusdē virgi/nis et matris Iesu humiliter scribe/re aggrediar.

Explicit prefatio.

IN illo tp̄e: Intrauit Jesus ī quoddā castellum: ⁊ mulier quedā martha noīe excepit illum in domū suam. B Ubi. s

Homelia lectionis eiusdē beati Anselmi.

IN scriptura sacra res vna et eadem multotiens inueni/tur diuersa significare: sicut leo: hedus: ignis: aqua: vel etiā sol: et alia multa. Est em̄ leo de tribu iuda: ⁊ est leo qui circūit querens quē deuoret. Est hedus emissariꝰ q̄ pec/cata nostra portauit: est hedꝰ a sinistris qui damnat͛. Est ignis quē dominus misit in terram ⁊ quem vult vt ardeat: est ignis qui sup impios cadit vt nō videāt solem. Est aqua cuius flumina fluūt de vētre creden/tis: est aqua cuiꝰ tempestas nos de/mergit. Est sol iusticie qui nos illu/minare solet: est sol qui nos vrit per diem. Licet ergo castellū al's malū significet: vt illud de quo dicit͛: Ite in castellū: vbi ⁊ qd̄ addit͛ qd̄ ꝯtra vos est: plane manifestat q̄d significet: tm̄ hoc castellū in qd̄ intrauit Jesus: singularē intemeratā ꝟgine eiusdē Je/su genitricē salua scripturaꝝ regula per similitudinē accipimꝰ. Castellū em̄ dicit͛ quelibet turris ⁊ murus in circuitu eius. Que duo sese inuicem defendunt: ita vt hostes ꝑ murū ab C

arce: ⁊ a muro per arcē arceantur. Huiuſmōi caſtello nō incongrue virgo maria aſſimilat᷑: quā virginitas mē tis et corporis: quaſi murus ita vn/ dique vallauit: vt nullus vnquā libidi ni eſſet ad eā acceſſus: nec ſenſus ei⁹ aliqua corrūperent illecebra. Et quia virginitatē cū libido nō poſſit: ſolet impugnare ſupbia: eſt in eadē virgi ne turris humilitatis: q̄ a muro vir/ ginitatꝭ oēm repellit ſupbiā: Et quia hūilitatē cū ſupbia nō poſſit: ſolet i/ pugnare libido: murus virginitatis a turre humilitatis oēm repellit libi dinē. Itaque hĭ duo: mur⁹ videlꝫ vir/ ginitatis ⁊ turris humilitatis ab al/ terutro muniunt᷑: vt nunquā in humi/ li virgine fuerit nec ſupba virgini/ tas: nec inquinata humilitas: ſꝫ ſem per in eadē pmanſerit et humilꝭ vir/ ginitas ⁊ virginalis humilitas. Om/ nis aūt qȝ dicit᷑ ita verū ſit vt nihil verius fides chriſtiana credere poſ/ ſit: ponamus tñ aliqua de euange/ lio virginitatis eius ⁊ humilitatꝭ te/ ſtimonia. Quippe cū ab angelo fili us ei promitteret᷑: reſpōdit: Quō

Luce. I. fiet iſtud qm̄ virū nō cognoſco? Si cuilibet virgini deſpōſate in aīo ſuo diſponēti nubere diceret᷑: filiū habe/ bis: nō miraretur neque interrogaret quō iſtud fieret: vtpote q̄ ſe deſpon ſatā ⁊ in primo nupturā ſciret: et a viro grauidari vſu nature ſperaret: hęc aūt nō īmerito mirata ē: ⁊ quō fi/ eret qȝ pmittebat᷑ ſciſcitata: qm̄ quā/ uiſ deſpōſatā: tñ ſe nūquā nupturā ne que vir̄ cogniturā certiſſime ſciebat. Hec de virginitate. De hūilitate vo dicendū eſt: qȝ cū ab angelo ſaluta/ ret᷑: ⁊ mater dei eligeret᷑: quō fieret ſalua virginitate: cui tm̄ timebat do ceret᷑: ⁊ benedicta ſup omnes mlīeres predicaretur: reſpōdit: Ecce ancilla

Ibidem. dñi. Et ī alio loco: Quia reſpexit hu

Ut ſ. militatē ancille ſue. O ſublimis vir/ go mater dei: O mater humilis an/ cilla dei. Quid ſublimi⁹ eſſe poſſet? quid humilius de ſe ſentire poſſet?

Sūt qui caſtellū hoc magdalū fuiſſe arbitrant᷑: a quo maria magdalena cognominat᷑. Qȝ ſi verū eſt: p̄dicte interpretationi famulat᷑. Magdalū enim turris dicit᷑: ⁊ humilitati cōpa/ ratur. Hic vero nō nominat᷑ ſed tan/ tum quoddam dicit᷑: qȝ indiſcuſſuꝫ pterire nō debemus. Quoddā: id eſt ſingulare caſtellū fuit virgo maria. Omnis eñ ⁊ multe alie murū virgini/ tatis habeant: ⁊ turrim humilitatis: id eſt ⁊ virgines ſint ⁊ humiles: tñ ſalua virginitate: matres eſſe nō poſ ſūt: neque filios generare: qȝ iſta ſola fecit: Et ideo caſtellū hĭ merito qȝ/ dā: id ē ſingulare dicit᷑: quia iſta ſin/ gularit᷑ ⁊ mater fuit ⁊ virgo: qȝ nul la alia eſſe potuit vel poterit. Uerum concedamus aliquā ⁊ matrem eſſe ⁊ virginē: quāuis ſit impoſſibile: Etiam ſic virgo maria ſingularis erit: quia vnicum dei filium genuit: qui ſicut eſt vnicus vnico patri: ita eſt vnic⁹ vnice matri: Et ideo etiā ſi virgo pa riat: nulla vel eundē vel talē genera bit aliū. Eſt ḡ caſtellū quoddam in qȝ intrauit ieſus: porta vero p quaꝫ intrauit: eſt fides. Quia eñ credidit: pfecta ſunt a domino et que ab ange lo dicta ſunt: ſicut ait ad eā heliza/ bet. Nec quia ieſus intrauit caſtel/ lum hoc: violatū eſt: Jeſus enim ſal/ uat non violat: cōfracta ſolidat: nō confringit ſolida: Secundū nomen eius ita ⁊ opus eius. Et mulier que/ dam martha nomīe excepit eū in do/ mū ſuā: ⁊ huic erat ſoror nomīe ma/ ria. Due iſte ſorores ſicut patres ſan cti plenillime nobis expoſuerūt: duas in ſancta eccl̄ia vitas deſignāt: mar/ tha ſcꝫ actiuā: maria cōtemplatiuā. Iſta laborat ad exhibenda indigen ti omnia hūanitatis officia: illa va/ cat ⁊ videt quoniā deus eſt. Iſta cir/ ca exteriora occupat᷑: illa interiora contemplat᷑. Sicut eñ mater dei eſt ſingularis: ita ⁊ iſtarū vitarū effect⁹ quaꝝ iſte ſorores typū tenēt: in ea ex titit ſingularis. Nunquā in aliq̄ perſo

Mat. 25.
Luce. 10.
Joh. 19.
Matth. 2.
Luce. 2.

na: imo ī oībus sic martha opata ē:
nūq̄ alias sic maria ꝯtēplationi va/
cauit: Nūq̄ illa vel ħ alias qd̄ suū ē
sic exhibuit. Cū martham vel mariā
dico: coꝝ significata ītelligo. Sed iā
videamꝰ actionē huiꝰ marthe: deīde
coniiciamꝰ cōtēplationē huiꝰ marie:
Et vt planius id faciamus: quid aliī
per marthā operanť: ⁊ quid est ista
opata: cōferamus. Alij hospitē quē/
libet in domo sua suscipiūt: ista non
quēlibet sed ꝓpriū dei filiū: qui nō
habet vbi caput reclinet: non in do/
mo: sed in vtero suscepit: Alij nudū
quēlibet veste mutabili atq̄ corru/
ptibili vtlibet cōposita operiūt: il/
la verbū dei in eadē virginea carne
in vnitate ꝑsone assumpsit: q̄ sine fine
incōmutabilis atq̄ incorruptibilis
permanet. Alij quēlibet esuriētem ⁊
sitientē cibo vel potu exteriori refici/
unt: ista deū ⁊ hominē humanitus in/
digentē: non solū exterioribus cibis
vel potibus pauit: verūetiā interiori
suo lacte aluit. Et vt breuiter illa sex
Mat. 25. misericordie opa ꝑcurramꝰ: q̄ cū vni
ex minimis suis fiūt: deꝰ sibi facta cō
fiteť. Ista nō quēlibet ex mīnīs: ħ sū
mū dī filiū hospitē suscepit: nudū car
ne vľ etiā pānis opuit: esurientē pa/
uit: sitiētē lacte potauit: infirmū ꝑ in
fantiā ⁊ iacentē non solū visitauit: ħ
etiā balneādo: fouēdo: liniendo: ge/
stando freq̄ntauit: vt merito de ea di
Luec. 10. cať: Martha satagebat circa freq̄ns
ministeriū. Cōprehēso ⁊ crucifixo q̄/
si in carcere posito affuit: sicut scriptū
Joh. 19. est: Stabat iuxta crucem iesu mater
eiꝰ. Inter hec aūt turbabať ⁊ sollici/
ta erat cū fugeret ī egyptū a facie he
rodis: q̄ suū talē filiū adeo ꝑseq̄bať:
Matth. 2 vt multos suspecte etatis pueros oc/
cideret. Turbabať cuz iudeos insidi
antes ⁊ mortē ei inferre moliētes co/
gnosceret: Ad vltimū turbata ē val/
de: ⁊ iuxta symeonis vocē: suā ipsius
Luce. 2. aīam ꝑtransiit gladiꝰ: cū videret suū
talē filiū cōprehēdi: ligari: flagellari:
cōspui: spinis coronari: derideri: co/
laphizari crucifigi: mori: sepeliri. Vñ
ei congruit qd̄ dr̄: Martha martha
sollicita es ⁊ turbarľ erga pluria. Ne Luce. 10.
mo xp̄o dubitat ꝙ btā maria filiū su/
um vellet liberari de oī tribulatiōe: ⁊
seipaz in ꝑturbatiōe adiuuari a diui/
nitate: quā eidem filio suo inesse scie
bat per theoriā que est pars marie:
Hoc est qd̄ martha ꝯquerit ꝙ eā so
ror reliquerit solā ministrare: ⁊ eius
auxilium in ministerio flagitat. Hec
de parte marthe. Porro de ꝑte ma/
rie que optima predicať: q̄ta vel q̄/
lis in beata maria fuerit: quis digne
loquatur? Si talis est vt diximus: im
mo q2 melior est quā diximꝰ in bea/
ta maria: pars marthe q̄ tamē a dn̄o
nō laudať: sed tn̄ nō vituperať: q̄lis
est ꝑs quā optimā maria elegit q̄ sic
laudať vt ab ea non auferri dicať?
O q̄ magna mľtitudo dulcedīs dei
fuit ī beata virgine: qn̄ spiritusscƚūs
suꝑ eā venit: ⁊ virtꝰ altissimi obum/
brauit ei: ⁊ de eodē spū sctō ꝯcepit.
Quid de deo nō sapiebat in q̄ sapīa
dei latebat: ⁊ in cuius vtero corpus
sibi aptabat? Christꝰ est: vt ait apľus 1. cor. 1
dei virtꝰ ⁊ dei sapīa. ⁊ in eo sunt oēs Col. 2.
thesauri sapīe ⁊ scīe absconditi: xp̄s
aūt ī maria. Ergo dei vtꝰ ⁊ dei sapīa
⁊ oēs thesauri sapīe ⁊ scīe in maria.
Hec nō tm̄ ad pedes ħ etiā ad caput
dn̄i sedēs: audiebat verbū ex ore eiꝰ.
Hec ꝯseruabat oīa v̄ba angelorum
pastoꝝ: magorū: necnon ipsiꝰ filij sui
ꝯferēs in corde suo. Nemo vnq̄ sic
ista gustauit q̄ suauis ē dn̄s. Inebri
abať ab vbertate domꝰ dei: ⁊ torrēte Ps̄. 35.
voluptatľ sue potabať. Nec mirū: qm̄
apd̄ eā: imo ītra eā erat fons vite: de
q̄ manabat tāta ꝑfectio vtriusq̄ vi/
te. Circa pluria vt martha occupaba
tur: circa vnū vt maria delectabať:
q2 vnū ē necessariū: pluria auferunť:
vnū manet. Singlr̄ igiť ꝑtē marthe
ꝑegit: singulr̄ optimā ꝑtē marie ele/
git: ħ ꝑs marthe ei auferť. Iā eīn nō
erit sollicita vt mīstret ei sicut puero:
cui oēs ordīes angeloꝝ mīstrāt sicut

domino. Jam non turbabitur fugiens in egyptum cum eo a facie herodis: quia ipsa ascendit in celum: et herodes descendit ad in infernum a facie eius. Jam non turbabitur erga plurima que fecerunt suo filio iudei: quia omnia subiecta sunt ei. Jam filius marie a iudeis vel militibus non flagellabitur nec
Roma. 6 occidetur: quia xps ex mortuis resurgens iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. Pars ergo marthe ei aufertur: sed bono suo: pars vero marie ei perficitur: que non auferetur ab ea. Exaltata est enim sup choros angelorum: repletum est in bonis desiderium suum: videt deum facie ad faciem sicuti est: gaudet cum filio in eternum: Hec est pars optima que non auferetur ab ea: cuius et nos participes simus et meritis et precibus eius: Per iesum christum filium eius qui viuit et regnat cum deo patre in vnitate spiritus sancti per omnia secula seculorum: Amen.

Beati Anselmi homelia euangelij secundum lucam: Intrauit iesus etc. explicit.

Capitulorum libri de excellentia virginis marie beati Anselmi annotatio.

Beati Anselmi archiepiscopi cantuariensis Liber de excellentia gloriosissime virginis marie Incipit.

Quod maria excellit omnes creaturas: Capitulum I.

Supereminentem omni quod post hominem deum creatum est: excellentiam beate matris dei quomodocunque et saltem lippienti oculo cordis contemplari anhelans: et contemplando quod mihi inde capere conceditur: ad communem noticiam proferre desiderans: horreo peccatorum quibus premor enormitatem: et valde timeo ne mihi tam alta petenti: mox obijciatur hoc sacre scripture dictum: Tollatur impius ne videat gloriam dei: Uerum Esa. 26.
cum recogito sanctum filium eius ob hoc vt peccatis hominum mederetur factum esse filium eius: non nihil spei concipio: quod vel parum concipiendi de sublimitate tante matris: dei scilicet genitricis: omnium quoque tam angelorum quam hominum regina: sciens videlicet illam magis propter peccatores quam propter iustos esse factam dei matrem. Dicit enim ipse bonus Matth. 9
filius eius: se non venisse vocare iustos: sed peccatores. Apostolus quoque testatur quod christus in hunc venerit mundum peccatores saluos facere: quorum se fatetur primum esse. I. Tim. I.
Si igitur ipsa propter peccatores: scilicet propter me meique similes facta est dei mater: quomodo immanitas peccatorum meorum cogere poterit desperare veniam eorum: cum tam ineffabile bonum sit factum ex ea ob curationem eorum? At ipsa curatio ad quos efficatius progredietur: aut in quibus misericordius operabitur: quam in illis a quibus tantum bonum amatur: amplectitur et veneratur? Excitemus ergo

mentem nostram o fratres: et enі/
tamur q̄tum possum⁹: vt in celsi/
tudinem tante virginis attēdam⁹:
ꝛ q̄ nobis miseratio filij ei⁹ reuela/
re dignata fuerit: pro laude ei⁹ ꝓ/
lata ruminemus. Erit em̄ fortassis
hocipsum optare nobis causa non
parue salutis: et sauciatis ex vitio/
rum punctionibus animis medici/
na salubris. Quō nanq̄ꝫ fieri pōt:
vt ex memoria laudis eius: salus
non ꝓueniat peccatorū: cuius vte
rus fact⁹ est via ad sanandū pecca/
tores venięti saluatori? Quid dixi
via: cum idē vterus thalam⁹ dei:
aula dei in qua habitaret sit fact⁹?
Uere etem̄ habitauit in eo: quoniā
seipsum ipse in eo ꝛ ex eo quod pri
us nō erat: fecit. O habitaculū mi/
rabile. O habitare ieffabile: quem
celi celoꝝ: quē om̄es reꝝ creatura/
rum machine capere nequeūt: vir/
ginalis vterus beate marie cepit:
quādo eundem ipsum de se verum
et perfectū deum ꝛ hominē in vna
persona cōcepit ꝛ generauit. Uia
tū ipse vterus extitit: quia per illuꝫ
deus homo factus: in mundum vi
sibilis venit.

De origine virginis ma/rie: Capitulum II.

Uamuis igitur hoc solum
q de sancta virgine predica
ri: que dī mater est: excedat
omnē altitudinē que post
deum dici vel cogitari potest: ꝛ al/
tissimum q̄d habeat: etiā hoc ad cō
templandū ꝛ ruminandum mens
humana que ad dominū anhelat:
tamē qm̄ modo venit in cor vt de
ea aliquid dicā: primo parū de ei⁹
origine: ac deinceps siquid tenui/
tas sensus mei de ip̄a qꝺ dignitati
illi⁹ existimē nō aduersari: capere
poterit: in mediū ꝓferre libet. As/
sis igitur domina ꝛ non mea que
execror: sed tua que precor merita
in illis digneris attēdere: que ve/
reor. Tu quidē nosti mentē meam
in hoc esse q̄ me omnino indignum
iudico de te loqui: aut aliquid scri
bere. Sed qm̄ insite tibi pietatis
oculo sup̱ multos mei similes scio
te respexisse: aliquo licet dignitati
tue non digno mee deuotionis ob/
sequio: velim agere erga te: quate/
nus ipso consuete misericordie tue
oculo: quandoq̄ꝫ digneris me re/
spicere. Tacitis itaq̄ꝫ illis ab initio
om̄is creature vsq̄ꝫ ad sanctum sui
aduentū: sunt de hac virgine pro/
phetata: sicut tam per eos qui an/
te legē q̄ꝫ et per eos qui sub lege iu/
sti fuerūt. Illud conijcio apud me:
natiuitatē eius: quā quidem ex li/
nea generationis hūane nō nescio
descendisse: magna quedam atq̄ꝫ
miranda diuinoꝝ signorū indicia
ꝑcurrisse: Que tū illa fuerint: sol⁹
ipse sine scrupulo nouit: qui eā an/
teq̄ꝫ nasceret̄: in matrē elegit: qꝺ
in ea re vt estimo: ꝛ nō incongrue
actū credi potest: quatenus eo ma
ior veneratio fideliū circa eius or/
tum existeret. Quo em̄ alio modo
sublimitatē tante rei altiori secre/
to celari quisq̄ꝫ perpenderet? Nec
em̄ ecclesia dei inconcusse auctori/
tatis ducit ipsam scripturam: que
ortum illius ab angelo prenuncia
tum refert. Nam licet beatus Hie/
ronymus iuxta alterius cuiusdam
scripture materiam: quā in adole/
scentia sua legisse: ꝛ cuius auctorē
se fatetur ignorare: eam refecerit:
dicit tamē non eo pacto se scripsis/
se qꝺ scripsit: vt aliquā descripte
rei certitudinē ecclesijs vellet in/
ferre: ꝫ hoc solo vt rogantib⁹ ami/
cis similem morem gereret. Unde
quēadmodū dixi: scriptū illud in
auctoritatem ecclesia suscipere no/
luit: videlicet indecēs esse reputās
de beata matre dei quid dubitabi/
le in laudem eius recitari: cum ea q̄
incunctāter de illa vera existunt:
tanta laudis materia sit referta: vt

quicunqꝫ in laudãdo eam morari
desiderat: necesse sit vt facultas ei⁹
magnitudini rei ⁊ veritati succũ/
bat. Sicut enĩ sola p̄ cunctis meri/
ti singularis enituit: ita q̄cq̄d eam
attinet: speciali quadam veritatis
firmitate dignum est enitere.

De annunciatiõe angeli/ca: Capitulum III.

n Ata igitur ⁊ infantiles an
nos exuta: q̄ꝫ caste: q̄ꝫ san/
cte: q̄ꝫ deo digne vitam in/
stituerit: ⁊ institutã egerit: quis vl'
cogitatu non dicã dictu queat cõ/
iecturare? Nulli deniqꝫ dubiũ: ca/
stissimum corpus ⁊ sanctissimam
animã eius funditus ab omni fu/
isse macula peccati iugi angelorũ
custodia ꝓtecta: vtpote aulã quã
suus ⁊ omnium creator deus cor/
poraliter inhabitaturus: ⁊ ex qua
hominez in sue persone vnitate in/
effabili fuerat operatione suceptu/
rus. Et quid mirum? Nam inter
omnes vsus obtinuit: si tamẽ cele/
stib⁹ ad terrena potest esse cõpa/
ratio vlla: vt cũ prepotens aliq̄s
⁊ persona diues: aliquo vadit ho/
spitatur⁹ vt ⁊ clientes precurrant:
vt locum muniãt: mundent: ornẽt
⁊ custodiant: quo venienti domi/
no suo aptus ad habitandũ ⁊ cõ/
gruus fiat. Or si talis apparat⁹ fit
pro aduẽtu terreni hominis ⁊ mo/
mẽtanee potestatis: qualis appa/
ratus omnis boni putamus fiebat
pro aduentu celestis regis et eter/
ni in corde sacratissime virginis:
que illum non solum erat in semet
transitiue hospitatura: sed etiam
ex substãtia sua factum hominem
paritura? Siquidem vbi venit ple
nitudo temporis quod suo aduẽtu
ipse deus ante tempora predestina
uit: misit deus angelũ gabrielem:
vnum de primis principibus suis
scilicet regni sui: nũciare tibi o bea/
tissima feminarum instare salutem
humani generis: ⁊ se eandem salu/
tem operaturũ: ⁊ ex te castissima
per spiritus sancti operationẽ: ve/
rum deum ⁊ hominem nasciturũ.
O domina audis que feruntur ad
rem omĩ seculo inauditam: paues
⁊ miraris: nulla tamen incredulita
te moueris: verum indubitãter te/
nes apud te omnimodo impossibi/
le fore nõ fieri: qđ angel⁹ dixit fu/
turũ esse. Credidit ergo ⁊ certissi/
me intellexit deum tam bonum:
tam piũ: tam omnis misc̄die visce/
ribus plenuz: vt ad terras de cele/
sti sede descẽderet: ⁊ homo factus
ꝑ indebitã sibi mortẽ gen⁹ huma/
num a perpetua vellet morte qua
tenebatur eripere. Respondens er
go nũcio: ait: Ecce ancilla domini:
fiat mihi secundũ verbum tuũ. O Luce. 1.
fides deo accepta: O hũilitas gra
ta: O obedientia omĩ sacrificio io
cundi⁹ deo oblata. Quid ergo qđ
venientis dei oculos offenderet in
illa poterat residere in qua tantaꝝ
virtutum insignia veniẽs inuenit
redolere? Certe sola fide abraham Gen. 15.
fertur deo placuisse: ⁊ hoc q̄a deo
credidit: ad iusticiam illi reputa/
tum fuisse. Super humiles autẽ ⁊ Esaie. 66.
q̄etos ac verba sua tremẽtes: spiri/
tum suũ requiescere: ⁊ obedientiaz
se pro sacrificijs malle asserit deus.
Cum igitur in his que tantopere
deo placẽt: sancta virgo maria tã
excellenter illi placuit: vt nequa/
q̄ꝫ crederet quis illã aliqua ratio/
ne excellenti⁹ placere potuisse: Ni/
mirum tenemus fide: Ab omni si
quid adhuc in illa originalis siue
actualis peccati supererat: ita mũ/
datum cor illius vt nec super eam
spiritus domini: scilicet super hu/
milem ⁊ quietam ⁊ tremẽtem ver/
ba sua totus requiesceret: ipam vo
luntati dominice castissimo ac sim/
plici corde obedientẽ: ⁊ omĩ holo/
causto suauius acceptaret: virtu/
teqꝫ altissimi obumbratam: filium

dei ex illa incorporaret. Hic se ſb/crigat intētio mentis hūane: ⁊ pro poſſe paucis intendat: q̃ꝫtipenderit omnipotens deus merita huius beatiſſime virginis. Intendat inq̃ꝫ ⁊ contempletur: videat ⁊ admiretur: vnum filium ſibi conſubſtātialem: coeternum: omnipotentem ex ſua natura ſine initio deus pater genuit: ⁊ per eum om̄es creaturas viſibiles ⁊ inuiſibiles ex nihilo fecit. Hunc igiť ſibi tam vnicum q̃ꝫ dilectiſſimuꝫ: ⁊ in omnibus omnino equalem: nō paſſus eſt remanere ſolummodo ſuum: ſed eundem ipſum voluit in rei veritate eſſe beate marie vnicum ⁊ dilectiſſimum ⁊ naturalem filium: nec ita vt duo eſſent: vnus videlicet filius dei: alius filiꝰ ſancte marie virginis: ſed vnus idem ipſe qui filiꝰ dei in vna perſona eſſet filiꝰ ſancte marie virginis: ⁊ qui filiꝰ ſancte marie vnꝰ ⁊ idem ipſe eſſet in vna perſona filius dei. Quis hec audiens nō obſtupeſcet: ⁊ ꝙ deus tale quid velle potuerit: non vltra omne quod dici poteſt admirabile ducat? Puella de propagine adā nata: de peccatrici progenie orta: ſubito verſa vice: maledictionis eue: benedicta predicatur ſuper omnes mulieres ⁊ cōcipit ⁊ parturit ⁊ parit hoīem deum: omnes preuaricationes ꝑpulſaturum: eoſꝙ qui ſibi obtemperarēt: in celeſti ſuo regno ſibi coheredes conſtituturum.

De amore virginis ad filium: Capitulum IIII.

Quam mirabilis natura et ineffabilis affectus amoris cōſiderari queat inter hūc talem tante matris filium: ⁊ hanc talem tāti filij matrem: perpendāt hi ſaltem quoquo modo qui vnico dilectionis feruore ſeſe altrinſecus amant: mater ſcilicet filium et filius matrē. Perpendat inq̃ꝫ aliqua bona mať quo affectu teneať circa vnicū ⁊ bonū filiū ſuū: ⁊ bonus filiꝰ ſibi mō ꝑpendat q̃ pietate moueatur erga bonam ⁊ dilectiſſimam ac dulciſſimam ſuam matrē: ⁊ aliquatenus temptet ſiquo modo in ſe coniectare valeant amorē huius bone matris erga vere bonum ⁊ vnicum filium ſuum: ⁊ iſtiꝰ boni filij erga vere bonam ⁊ dulciſſimam matrem ſuam. Equidem om̄es homines ex cōiunctione duarum perſonarum: hoc eſt maris ⁊ femine procreanť: ⁊ amorem ſuum vtriꝙ perſone: id eſt patri ⁊ matri naturaliť debent qui ſic generanť: ipſumꝙ nihilominus amorem ſuum parentes ambo qui eos genuerunt. Cum aūt amorem quem pater ⁊ mater ſinguli debēt filio ſuo: debet hec feliciſſima matrū ſola filio ſuo: amoreꝫ etiā quē debet quilibet filius ſimul ſuo patri ⁊ matri: ille filius vere virginis ſue debet ſoli matri. Nam ſicut alij filij naſcuntur ex patre ⁊ matre: ita filius eius natus eſt ex ea ſola matre. Excedit itaꝙ omnes amores parentū in filios: aut filiorum in parentes amor iſtius matris in filium ſuuꝫ: ⁊ iſtiꝰ filij in matrē ſuā: Et hec ita ſe habent iuxta rationem filiationis que facta probatur extra legeꝫ humane procreationis. Alio quoꝙ modo ſi placet amorem huius filij ⁊ huius matris perſcrutemur: ⁊ q̃ꝫtum inde nobis conceſſum ꝑ ut poſſumus ſpeculemur. Certe q̃ generat eſt temporaliter nata: qui generatur deus eſt per quē omnia tempora ſūt ⁊ ipſamet virgo creata. Oſtendit ergo ipſe prius amorem quē habebat erga matrē virginem ⁊ amorem quo nullum putemus eſſe poſſe maiorem: matreꝫ ſuā fecit illā: ⁊ virginitatē illi nō ademit. Equidem hec duo ipſa iocundius amabat: ſcilicet virginitatē ⁊ fecunditatē: Virginitatem:

quia hanc placere deo per omnia
intelligebat fecunditatē: quia sine
hac maledictū legis que adhuc car
naliter custodiebatur: incurrere me/
tuebat. Uicit tñ amor ī ea seruādꝫ
ỽginitatis: ⁊ exclusit ab ea timorē
incurrende maledictionis. Uirgo
itaqꝫ ⁊ tenera ⁊ delicata: regali stir
pe progenita ⁊ speciosissima totam
intentionē suam: totū amorem su/
um: totum studium suum ad hoc in
tendit: vt corpus ⁊ animaꝫ suam
deo virginitate perpetua consecra
ret. Sciebat enim ꝙ q̄ꝫto sanctius
eam seruaret: tāto sublimius ei qui
omnium castissimus: immo qui ip/
sa castitas est: appropīquaret. Am
plectendo igitur quod acceptabi/
lius domino esse cognouit: legem
superauit spreuitqꝫ maledictū da/
te legis: ⁊ credidit: reputans secuꝫ
illum cui placere querebat tāte bo
nitatis ⁊ tante sapientie: vt ante
se vel de se tutum concilium ne q̄d
peccati in istis sbiret: inueniret: nec
decepta est. Quis enim sperauit in
domino ⁊ derelictꝰ est ab eo? Deni/
qꝫ vbi tam sanctam intentionē eiꝰ:
tam castum propositum eius: tam
firmam fidem: constantem spem ⁊
indeficientem vidit charitateꝫ eiꝰ:
misericordie sue intuitu egit circa
illam: vt nec sanctitas intentionis
eius frustraretur: nec castitas pro/
positi eius violaretur: ne aut sanitas
fidei infirmata: a spei ꝯstantia titu
baret: aut charitatis in ea plenitu/
do deficeret: Dedit ꝗ illi vt ⁊ ỽgo
qđ magis optabat ꝑmaneret: ⁊ vt
nemo illā a maledicto legis liber/
rimā dubitaret: fecunda fieret. Et
vnde fecunda? de illo sine quo om
nis fecunditas in sterilitatem con/
uertitur: ⁊ igni cōsumenda succidi
tur. Et reuera dignum fuit: vt eo
in virgine superueniente illa fecun
daretur: que paritura erat deum ꝑ
quē totus mūdus saluaretur. Quid
ergo hic dicemꝰ? Est ne putatis vl/
la mēs hominis que modū huius
dilectionis quam deus ad hāc vir/
ginē habuit queat penetrare: quan
do ⁊ illi quod charius amabat sic
integre seruabat: vt eaꝫ tam digne
⁊ caste fecundatam: suiipsius ma/
trem fecit? Potest ne queso vllus
hominū aut angelorū istius amo/
ris immensitatem penetrare: vel di
gnitati honoris illiꝰ quicq̄ꝫ vel co/
gitatu ꝑcipere cōparabile? Erigite
obsecro frēs mei: erigite aciē mētis
vr̄e ad ꝯtēplandū tāmirā diuine
operatiōis dignationē ⁊ tā ineffa/
bilē ⁊ stupendā oī seculo huiꝰ mu/
lieris gr̄am ⁊ exaltationē. Et tu o
btīssima feminarū in quā fluxit tā
copiosa ⁊ superemīnēs gratia om/
nium gratiarꝫ: q̄d eñ animi queso
gerebas ad eū qui tibi hec magna
fecit? Unde sicut ip̄a dixisti: iam ab
omni generatiōe beata dici merui/
sti: Uere magnificauit aīa tua do/
minum: ⁊ spiritus tuus exultauit
in deo salutari ipsiꝰ. Salutare mi/
rabile: quod non solum domina te
inestimabili salute sublimauit: sed
⁊ totum mūdum peccatorum vul/
neribus putridum: ex te prodiens
mirabili dispensatiōe sanauit. Ue/
rum dum illum qui sibi hec miran/
da fecit paruulum inter manus su/
as versari: ⁊ ad vbera sua pēdere:
⁊ ad parui ⁊ teneri corporis lesio/
nes paruulorum more vagire con/
spiceret: quo precor affectu piissi/
mus eius animus mouebatur: quo
ve studio ad occurrendum cūctis
q̄ incommoda illi fore timebat pa/
rabatur castissimum corpus eius?
Deus fili huius felicissime matris:
qui es virtꝰ ⁊ vera sapientia sum/
mi patris: oramus te quatenus ip/
sa misericordia qua factꝰ es homo
pro nobis: insinuare digneris cor/
dibus nostris: quo animo: qua co/
gitatione ferebatur hec dulcissima
tua mater: cum te inq̄ꝫ talem ac tā/
tillum in brachijs suis exultans et

leta teneret: cū tibi infantulo dulcibus osculis ⁊ frequentibus congauderet: cum te lachrymātem sup genua sua quibus poterat modulis consolaretur: cum deniqꝫ alijs ⁊ alijs studijs ad q̄ ipsam materna pietas informabat: tibi pro qualitatū vicissitudinibꝰ sedula blandiretur? Doce inqꝫ nos vl' paululum mente percipere affectū ipsum quo replebatur cor illius: vt si eum peccatorum nostrorū squaloribus obruti: q̄ꝫtus fuerit plene nō meremur contingere: saltem pauca mereamur in nostris erūnis aliquatenꝰ respirare. Nec putetur ab aliquo contemnendum: vel parum quid sentire quēlibet ī se de affectu illiꝰ matris in filiū suū: Nullo siquidē modo crediderim ꝙ is q̄ ad eū intelligēdū ꝓuehi meruerit: ab amoris eius dulcedine extraneꝰ vsque quaqꝫ existere possit. Qui autē in dilectiōis suauitatem transit: nullo pacto desidēdum quin ⁊ in retributionis eius participium transiturus sit. Quā vero retributionē sui amoris sit adepta: tota christianitas nouit: que illam super oīes celos exaltatam: ⁊ angelicis choris prelatam certissime credit. Eia fratres q̄ꝫtum possumus enitamur aliquo modo affectum illius tam bone matris agnoscere: ⁊ in nobis saltem rei magnitudini succumbēdo degustare: quo ipsiꝰ meritis adiuuari ⁊ dilectionis eius salutari recreari: ⁊ aliqua future consolationis mereamur remuneratiōe sublimari. Quicunqꝫ igit̃ aliquē sincero ⁊ dulci dilectionis affectu diligit: omnia commoda ⁊ iocunda ei succedere cupit: illius ī cōmodis si que acciderint mestꝰ ingemit: voluat ⁊ reuoluat hunc suum affectuꝫ apud se et cogitet quid sibi esset: si adhuc quē fingere multiplicatꝰ in se sedem maior existeret. Que cuꝫ fecerit ⁊ hunc suum amorem q̄ꝫtūcunqꝫ intellectu suo magnificatum amori illius pijssime matris domine nostre: in deum filium suum aliquatenus comparari posse putauerit: nescio vtrum audiēdus in hac sua estimatiōe: Nec miruꝫ: ipse eñ spiritus dei: ipse amor omnipotentis patris ⁊ filij: ipse per quē ⁊ in q̄ amatur omne quod bene amatur: Ipse inqꝫ corporaliter: vt bene dicam: venit in eam: singulariqꝫ gratia pre omnibus que creata sunt: siue in celo: siue in terra requieuit in ea: ⁊ reginam ac imperatricem celi ⁊ terre ⁊ omniū que in eis sunt fecit eam: ⁊ alicui bono ad tempus debriato in animum cadet se q̄cq̄ꝫ amoris habere qđ illi amori queat cōparabile estimari: quē hec beatissima matrū ad ipm habebat a q̄ se tā ineffabili dignitate sublimatā intelligebat. Superat ergo omnes omnium rerum creatarum amores et dulcedines magnitudo amoris istius virginis in filium suum: et dulcedinis immensitas qua exultabat ⁊ liquefiebat anima eius in eundem dominum deum suum. Itaqꝫ cui saltem ita cōcessum fuerit sepe dulci studio posse cogitare de illa: magnum promerende salutis indicium esse cōiecto. Sed quid dicā? Si tantꝰ fuit amor eiꝰ et vere maior erga hūc dilectissimum filium suum: quo queso vl' quali gaudio replebat̃ tota substātia eiꝰ: qñ eū quē tātopere diligebat: quē creatorem ac dominatorem omnium rex esse sciebat: secum egentem: secum edentem: se quecunqꝫ nosse volebat dulci affatu docentem haberet quid caperet.

De compassione beatę marię virginis ꝓ filio crucifixo: Capitulum V.

c Um ergo tanta dilectione: tanta exultatiōe beata dei genitrix ex presentia illius

⁊ ꝯuersatiōe foret iocūdata: ꝑpen/
dat q̄ pōt q̄bus dolorib⁹: q̄bus ge/
mitibus: quibus suspirijs cruciaba
tur: quādo eum a se crudelium ma
nibus auelli: quando ad condem/
nandum eum tradi: quādo ad ib/
eundū mortē iudicio iudicis iniq̄
tribunali conspiceret sisti. Forte ta
men inter hec ei poterat esse vt mo
re loquar humano aliqua spei cō/
solatio de euasione illius: dum sen/
tentiam mortis eius pendere con/
spiceret: audiretq̄ꝫ sub altercatiōe
presidis ipsum liberare querentis:
Corripiam ergo cum ⁊ dimittā: ⁊
iudeorū pessime plebis ne libera/
retur: regnum cesaris contra presi/
dentē appellātis. Uerum dum ꝓ/
lata certa sentētia mortis illi⁹ om/
nis eam spes euadēdi desereret: eū
qꝫ crucem in qua suspendi debe/
bat: humeris vsqꝫ ad locū sue pas/
sionis subuehere conspiceret geme
bunda: Est ne precor aliquis qui
queat percipere qualitatem pecto/
ris eius? Adiect⁹ est his doloribus
ei⁹ dolor alius: Petrus ⁊ alij disci
puli ei⁹: de nihili in apostolatū ele/
cti: ⁊ iam in tante celsitudinē vir/
tutis vt iam demonibus impera/
rent erecti: nec non secretorum illi/
us conscij et familiares in cunctis
effecti: instante hora traditionis
eius fugam ineunt: et eum pro quo
se mortem paulo ante subituros ꝓ/
miserant: obliti tantorum bonorū
sponsionisqꝫ sue: solum ipsa cōside
rante relinquunt. Unde ipsum ad
passionem omnibus amicis destitu
tum tendentem: hac voce sequeba
tur gemēs: Uadis propitiator ad
immolādū pro omnibus: non tibi
occurrit petr⁹ q̄ dixit: Pro te mo/
riar: Reliquit te thomas q̄ ait: Ea/
mus ⁊ moriamur cum eo omnes: ⁊
nullus ex his nisi tu solus duceris:
qui me castam ꝯseruasti filius me⁹
et deus meus. Uerū hec verba ex

magne pietatis fonte producta: ita
paucis ad hec commemorasse suf/
ficiat: vt ea oculus pietatis atten/
dens dum tante matris gemebun/
dis affectibus compatit̄: pij amo/
ris illius fructu remūerari aliquā/
do mercatur. Sed cum ad ipsam
eius passionem ventum fuisset: et
ipse cruci affixus: hinc ipsā matrē
suam: hinc discipulū quē diligebat
prope astātes intuitus esset: ne ma
trem penitus orbatam relinque/
ret: ei presentem discipulū suo lo/
co in filium surrogauit: Mulier in/
quit ecce filius tu⁹. O commutatio
pro eterno et incommutabili deo:
purum ⁊ corruptibilem hominem:
pro naturali et vnico filio: seruum
accepit in filiū. O domīa q̄ precor
in te sibi succedebant: cum tam in/
estimabilem commutationē ab ip̄o
quē super omnia diligebas tibi fie
ri audiebas? Uere pertransiuit ani
mam tuam gladius doloris: qui ti/
bi amarior fuit omnibus dolorib⁹
cuiuisuis passiōis corporee. Quic/
quid eñ crudelitatis inflictum est
corporibus martyrū leue fuit aut
potius nihil comparatione tue pas
sionis: que nimirum sua immen/
sitate transfixit cuncta penetralia
tua: tuiqꝫ benignissimi cordis inti/
ma. Et vtiqꝫ pia dñā nō crediderī
te potuisse vllo pacto stimłos tāti
cruciat⁹ quin vitam amitteres su/
stinere: nisi ipse spiritus vite: spiri/
tus consolationis: spiritus scilicet
dulcissimi tui filij pro quo morien/
te conquerebaris: tantopere tor/
quebaris: te confortaret: te conso/
laretur: te intus doceret non esse
mortem eum absumentem: sed ma/
gis triumphū omnia ei subijcientē:
quod in ipso fieri coram moribun/
do videbas. Mortuus est tamen ⁊
ab ocłis tuis te spectāte sepulchro
reclusus: Cetera silētio premo: pe/
nitus ignorans vbi vel vnde ali/

Quid dicendum aſſumam ex quo luct⁹ tui modū o pudiciſſima virgo alicui proponere queam. Siq̄dem cum illum quem te virginem concepiſſe: virginem peperiſſe: et poſt partum virginem noueras ꝑmanſiſſe: necnon per quem te intelligebas ab omni generatione beataꝫ dici meruiſſe: videbas iniquorum ſeuicia tam crudeli nece perēptuꝫ: tam ſubito tuis aſpectib⁹ abſtractum et ſepulchri antro recluſum: q̄d ego? neſcio q̄d haberem: vbi vel vnde acciperem quod in conſiderationem tui ſtatus animi quem gerebas eo tꝑe cuilibet panderem: ſed acerbitas doloris ⁊ meroris in reſurrectione eiuſdem filij tui domini dei noſtri in leticiaꝫ eſt conuerſa: Et in quā qualem ve leticiam?

De gaudio reſurrectionis: Capitulum VI.

Atendamus fratres mei: Supra dum gaudij eius exultationem qua replebatur in cōuerſatiōe ſecum adhuc in carne mortali degentis: iſtius filij ſui cōſiderare niteremur: in ip̄o noſtri animi niſu defecimus: ⁊ eam vltra omnem humanum intellectum magnam ⁊ mirandaꝫ eſſe aduertim⁹. Si ergo tā magna fuit tūc cū ip̄m bene ſciret paulo poſt moriturum: que vel q̄ta putatis fuit tunc cum ipſum iam calcatis mortis legibus reſurrexiſſe: non ſolum in eternum victurum: ſed et celi et terre omniq̧ creature perenni iure dominaturum? Nolo: hāc immenſitatē gaudij eius penetrare quis laboret: q̄niam que ipſis angelis dei eſt admiranda ⁊ īpenetrabilis: non facile crediderim: ꝙ cuiuis homiī mortali poſſit eſſe penetrabilis. At ſi aliquis querit: quare euangeliſte non referant ipſum pijſſimum dominum a morte reſurgentem huic ſue dulciſſime dilectiſſimeq̧ matri vt eius dolores mitigaret: primo ac precipue apparuiſſe. Dicim⁹ q̄d a quodam ſapiente de hoc ipſo ſciſcitātes audiuim⁹ ſic: tanta eſt ſciſcitata auctoritas narrationis euā gelice: vt nihil in ea dependēs: nihil inane nihil ſuperfluum reperiatur: ita ꝙ ſi matri domini: ſi domine mundi ipſius filius ab inferno reſurgens: ſcriberetur ſicut alij cuilibet apparuiſſe: eāq̧ de ſua reſurrectione docuiſſe: quis non tale ſcriptum ſuperfluum duceret: reginam videlicet celi ⁊ terre omniſq̧ creature coequare illis quibus apparuit viro aut mulieri? Spiritus eius in illa plene et ꝑfecte quieſcebat: q̄ ſibi ⁊ eſſe illi⁹ ⁊ facta ei⁹ omnia luce clarius reuelabat: et euangeliſte ſcriberent tunc vel tunc illi talem ſemet exhibuiſſe. His itaq̧ paucis alicuius forſitan inquiſitioni prout accepimus reſponſis: adhuc aliquid gaudij huius beatiſſime virginis matris ſpeculando p̄ oculis conſtituamus: non ea ſpe vt modum illius nos in hac mortalitate viuētes: ꝑfecte intellecturos fore opinemur: ſed vt inde aliq̄ntulum deguſtando qua poſſumus illud deuotione veneremur: Sic eñi inſpectum ⁊ deguſtatum magnum in eius amorem anhelantibus ſolet generare profectum. Eia ſi gaudium pro filio ſuo ſecum in carne degente: ſi gaudium habuit eodeꝫ ſuo filio calcata morte ab inferis reſurgente: non minori gaudio exultauit ipſo ſuo filio ī ea carne quā de ſe aſſumptaꝫ nouerat corā oculis ſuis celos penetrare: quis hoc dixerit: immo quis hoc gaudiū ei⁹

omnib⁹que illud p̄cesserūt gaudijs
nō crediderit eminere? Bone mr̄es
solēt magnifice ī h̄ mūdo exhilara/
ri cū vidēt filios suos terrenis ho/
noribus sublimari: ⁊ ista mater ꝑ/
culdubio bona: non īeffabili gau/
dio letaretur: quando filium suum
vnigenituz omnes celos dominā/
di iure penetrare: ac in dei patris
omnipotentis vidit cōsessum ascē
dendo pertingere? Immo quid
huic gaudio vnq̄ȝ fuit sil'e? Quid
in medium prolatuz saltem per il/
lud aliquo modo possit mens hu/
mana ī istud aciem suaz dirigere?
Sed ⁊ hec gaudiorum suorū ma/
gnitudo nonnihil incrementi ac/
cepit: cum aduenïente super disci/
pulos spiritusancto: mox ad predi/
cationem illorū fidem filij sui tan/
ta hominum multitudo suscepit.
Nec mirum inde alicui videatur
ꝙ dico gaudium eius incrementuz
in credentium conuersione sum/
psisse. Ibi em̄ excepto gaudio qδ
de salute generis humani in istoꝝ
conuersione concipiebat: filiuz su/
um non gratis fuisse mortuum: cuz
tam efficaciter operari videbat fi/
dez amoris eius in eis qui amato/
res eius extiterant. Gaudinm itaq̄ȝ
ei erat in celo: ⁊ gaudium in terra:
gaudiuz insuper in omni creatura.
Gaudiū in celo: qꝛ fructus vētris
ei⁹benedict⁹: iam erat victor mor/
tis ⁊ orbis: ī celo regnabat: ⁊ cun/
cta celestis curie agmina inestima/
bili magnificentia letificabat. Gau
dium' in terra: quoniā eorum pro
quorum salute matrez dei se factā
sciebat: abiecto iugo diaboli a quo
captiui tenebantur: liberam in ip/
sam salutem currere conspiciebat.
In omni quoq̄ȝ creatura gaudium
habuit: eo ꝙ illum a pristina opp̄s/
sione erui: ⁊ ad illum ad quem fa/
cta fuerat statū redire vidit: Post
q̄ȝ enim homo deum contempsit: ⁊
eius mandatis tumidus contraire
non timuit: in nulla creatura quā
deus ad subsidiū eius instituit: iu/
sto iudicio aliquid iuris ampli/
us habere debuit. Cum igitur ⁊ in
contumacia sua contra deum om/
niū reruz dominū perstitit: ⁊ tamē
vsum rex in subsidiū suū retorq̄re
nō destitit: domino deo iniusticiā:
⁊ dei creature violentiam intulit
et oppressionem. At nunc cum iam
reconciliatus homo per mortem fi
lij huius beatissime matris redit in
gratiam dei: famulandi scilicet ei ꝑ
quo se institutaz esse cognouit: hec
sacratissima domina vidisti: intel/
lexisti: hec per te tali modo impleta
esse: magnifice es gauisa. Ista fra/
tres dicimus dulce habētes: ⁊ vos
dulce habere cupiētes: sepe volue/
re: in memoria amorem ⁊ gaudi/
um huius domine: quibus iugi ex
undantia in deū ⁊ deo iocundaba
tur tota illius substātia. Nihil em̄
vtilius post deūz memoria matris
eius: nihil salubrius meditatione
pij amoris q̄ feruebat in memoria
et contemplatione filij sui: nihil io/
cundius sapore pertractati gaudij
eius quo multipliciter pascebatur
in eodem ⁊ per eundem filium su/
um. Sepe quippe vidimus ⁊ audi
uimus plurimos hominum in suis
periculis recordari horum: ⁊ om/
nis periculi malum ilico euasisse.
Velociorq̄ȝ est nonnunq̄ȝ salus
memorato nomīe ei⁹: q̄ȝ inuocato
nomine domini iesu vnici filij sui:
Et id quidē nō ideo fit ꝙ ipsa ma/
ior et potentior eo sit: nec enim ip/
se magnus ⁊ potēs est per eā: sed il
la per ipsum. Quare ergo ꝓpitior
sal⁹ in recordatione eius q̄ȝ filij sui
sepe ꝑcipit? Dicaz quid sentio: Fi
lius ei⁹ domin⁹ est ⁊ iudex omniū:
discernens merita singulorum: dū
igit' ipse a q̄uis suo nomine inuo/
catus non statim exandit: profecto

id iuste facit. Inuocato autem nomine matris etsi merita inuocantis nō merentur vt exaudiatur: merita tamen matris intercedunt vt exaudiatur. Hoc deniq; vsus hūanus quotidie probat: cum quis proposito domīco nomīe efficaciter ab alio aliq̄d impetrat: qđ simpliciter sua prece nequaq; impetrare potest. Itaq; si tam vtilis aliquando in subueniendo memoria nomīs matris dei existit: non mirū si magne salutis afferat fructuz frequens meditatio amoris eiꝰ: si plenam iocunditatem dabit dulci studio cogitata ⁊ recogitata immēsitas gaudij eius.

De gaudio beate marie in filij ascensione: Capi. VII.

Quapropter adhuc in speculatione gaudij eius verba vertamus: ⁊ mētes nostras ipsiꝰ dulcedine aliquantisper enutriamꝰ: Perpendamus itaq; cuz tanti gaudij magnitudo impleuerit intima piissime domine huius ex his que iam paulum intuendo prout potuimus prelibauimus: vtrum ei super illa adhuc adijcere aliquid gaudij potuerit: id quod reuelāte spiritu sancto: remota omni ambiguitate: sciebat se decurso labentis vite spacio: in beatitudinem regni celestis ascensuraz: ⁊ filium suum omnipotēti deo patri in sua deitate coequalem sicut est: in indeficienti contemplatione visurā: seq; post euz omni creature celestiū: terrestrium ⁊ infernorū perenni iure dominaturam. At immensitatem gaudij huius quis considerabit: qui non in ipsa consideratione penitus ab ea opprimatur? Et si causa gaudij tanta est: gaudiū ipsum quale ⁊ q̄tum est? Sed o bone iesu istius tue dulcissime matris fili: quomodo potuisti pati vt te in regnū tue glorie remeante: illam quasi orbatam in miserijs mūdi relinq̄res: et nō eaz stati tecū regnaturā assumeres? Fortassis domine: ne tue celesti curie veniret in dubiuz: cui potiꝰ occurreret: tibi videlicet domino suo cum post regnum tuum in assumpta carne petenti: an ipsi domīe sue ipsum regnuz iam suū materno iure effectum ascendenti. Nam vt in partes suo occursu diuideretur: quatenꝰ pars tibi ⁊ ꝑs illi in primo aduentu obsequeretur: non deceret estimo: presertim cū tota sit tua totaq; ꝑ te eadē celestis curia sua. Prudentiori ergo et digniori ꝯsilio vsus: precedere illā volebas: quatenus ei locum immortalitatis in regno tuo preparares: ac sic comitatus tota curia tua festiniꝰ ei occurreres: eamq; sublimius sicut decebat tuam matrez: ad te ipsum exaltares. Equidem non est ab re credere ipsū his de causis matrem suam precessisse: cum ipse idem vnigenitus huius beatissime virginis ꝓmiserit suis discipulis: se si abiret eis locum in celesti sede preparaturum. Si ergo locꝰ ab eo preparabat̄ ad gloriam et honorem discipulorum: quomodo nō prepararetur ad honorem ⁊ gloriā matris sue domīe scilicet ⁊ regine angelorum? Erat preterea vt hic quidez videtur vtilis ⁊ necessaria fidei nostre conuersatio sua post ascensionem domini inter apostolos eius: quia licet ipsi per reuelationem spiritussancti edocti in omnē fuerint veritatem: incomparabiliter tamē eminentius ac manifestius ipsa per eum spiritū veritatis: illius veritatis ꝓfunditatem intelligebat: et per hoc mlta eis ꝑ hāc reuelabant̄: q̄ in se nō solum simplici scientia: sed ipso effectu: ipso experimento didicerat de mysterijs eiusdem domini nostri iesu christi. Nec dilatio sue assumptiōis quoquo modo iacturaz aliquam inferre poterat immensitati amoris et gaudij sui: quoniam ipse perfecto amoris ⁊ gaudij: ita illam reficiebat

plenitudine sui: vt hoc ipsum ei ad amoris et gaudij augmentum ma/gnopere fieret: q̃ se illic esse vide/bat vbi deum quē pre cunctis ama bat magis velle sciebat. Igit̃ vbi/cunq̃ erat: et ipsa in deo ⁊ deus in ipsa iocundabatur: qua iocundita/te ipsa felix: sed pre ceteris vbiq̃ fie ri cupiebat quod sapientie dei po/tissimum placere intelligebat. Hac inestimabili amoris et gaudij im/mensitate predita fuit hec virgo sanctissima q̃diu eam in mortali carne manere placeret sapientissi/mo filio suo.

De assumptiōe beatę dei genitricis marię: Capitulum VIII.

v Erum cum ipse in regnum suum eam assumere: ⁊ ei ma gnificentiam regni sue glo/rie decreuisset ostendere: cuius pre cor dignitatis ⁊ honoris appara/tibus intendebat tota curia ange/loꝝ: quibusve vocibus exultati/onis ⁊ salutis resonabant numero/sa tabernacula antiquorum patrū ipsi curie tunc associatorum? Cer/te crediderim omnes illius beate patrie ciues festiuiori solito ac sub limiori nitore decoris: ad aduen/tum matris domini sui preparari: ac noua quadam ⁊ ineffabili iocū/ditatis gratia pro tante rei expe/ctatione conuibilare. Et quid mi/rum? Ipse iesus deꝰ et dominꝰ om/nium filius eius benedictus: huius castissime virginis et domine re/rum: ipse ei sicut sue vnice matri totus festiuus occurrere volebat: et aliquis de familia sua se tāti gau dij immensitate subtraheret? Uti/q̃ inter homines moris scitur esse: vnumquemq̃ bonum seruum cu/iusvis prepotentis domini: eo ma/iori gaudio in amici domini sui ad uentu exultare: quo ipsum domi/num suum cognouerit aduentan/tem amicum magis amare. Cum vero de aduentu parentum domi/ni sui agitur: de quorum speciali dilectione nullus vlla dubitatio/ne tenetur: ille nimirum magis fe/licem se estimat: qui maiori iubi/lo et festiuiori occursu leticie frena relaxat. Si ergo hec ita se habent apud homines: quibus siqua bo/nitas inest: longe tamen superno/rum bonitati impar est: contemple tur animo qui potest quo gaudio: qua festiuitate: quibus concenti/bus iubilabant omnes beatorum spirituum ordines: quando ⁊ vni/cam domini sui matrem aduenta/re: ⁊ ipsum dominum suum ei vi/debant omni sua gloria decoratuꝫ velle occurrere. Stipatꝰ itaq̃ mil le milibus: immo innumerabilibꝰ angelorum agminibus: deus ipse huic pijssime matri sue de hoc mun do migranti occurrit: eamq̃ super omnes celos exaltatam cuncte se/cum creature perenni iure domina/turam in throno glorie colloca/uit. O dies tanti occursus gloriosa ⁊ felix: Dies tam preclare exultati/onis beata ⁊ celebris: Dies tam sublimis glorificationis festiua et omni seculo admirabilis: Dies em̄ illa non solum te domina ineffabi liter sublimauit: sed celum ipsum quod penetrasti: Necnon cuncta que in eo sunt noua ⁊ ineffabili glo ria decorauit: Noua quidem ce/lum gloria decorauit: quia prio/rem gloriam eius ex presentia tui vltra q̃ dici possit aut cogitari ma gnificauit. Nam cum tu domina il luc ascendis: noua illud ⁊ precel/lenti virtutum tuarum dignitate irradias: immensaq̃ miserationū tuarum ⁊ gratiarum luce perlu/stras. Eadem quoq̃ dies ascensus

tui eorum qui ciues eius ab initio
creature esse meruerũt: solito festi/
uiori exultationis gaudio induit:
quia per gloriosum fecunde virgi
nitatis tue fructum semirutam vi/
dent ciuitatem suam redintegra/
ri. Uere in tuo aduentu per quam
tantum bonum meruerunt gaudij
sui magnitudo iure debuit augmẽ/
tari. Terram etiam dies exaltatio/
nis tue o beatissima feminarum mi
ra gratia irrigauit: quia dum te
quam de se ꝛ in se aliorum homi/
num lege progenitam cognouit:
vsqꝫ ad creatoris omnium thro/
num exaltatam cognoscit: ac an/
tiquam maledictiõis penam quã
in peccato primorum suorum fi/
liorũ sese merito excepisse sciebat:
iaꝫ per tante benedictionis tue ab/
undantiam sese euadere indubi/
tanter credebat. Quid amplius di
cere possum domina? Immensita/
tem quippe gratie ꝛ glorie ꝛ felici/
tatis tue considerare cupienti: sen
sus deficit: lingua fatiscit. Quem/
admodum enim omnia que in celo
sunt: per glorificationem tuam in/
estimabiliter decorantur: ita per
eandem glorificationem: cuncta
que in terra subsistunt: ineffabili/
ter sublimantur. Singula nempe
in immense dignitatis decus pro/
fecerunt: cum per tuam beatam
et integerrimam virginitatem do/
minum deum suum quem non co/
gnouerant: agnoscere: et agnitum
colere ꝛ amare meruerunt. Quia
igitur super omnes celos in dex/
tera domini dei sui filij tui bene/
dicti exaltari digne cognouerunt:
eo etiam didicerunt se eidem deo
suo totum debere quod sunt: quã/
do ea que inter illa ꝛ de illis vna
tantam dignitatis eminentiaꝫ me/
ruisti. Nihil igitur aut idolis ho/
mines: aut vlle alie rerum species
intellexerũt idolorum cultoribus
se debere: vbi et singularem au/
ctorem sui ex tuo castissimo vtero
ad restitutionem prime creationis
sue progenitum susceperunt: et te
per quam amissam dignitatem su/
am recuperauere: omni creature tã
sublimiter preponi accepere.

Quantum profuit bea/ ta v̂go maria creaturę hu/ manę: Capitulum IX.

q Uas itaqꝫ laudes quasve
gratiarum actiones: non
solum humana natura sed
oĩs creatura huic sanctissime vir/
gini debet: Pura enim sanctitas:
ꝛ sanctissimima puritas pijssimi pe
ctoris eius: omnem omnis creatu/
re puritatem siue sanctitatem tran
scendens incomparabili sublimita
te hoc promeruit: vt reparatrix ꝑ/
diti orbis dignissime fieret. Un/
de quid laudis pro tam ineffabili
bono ipse per eam reparatus mun
dus ei iure debeat estimare: nulla/
tenus sufficit. Ne tamen aliquis
eorũ nimis insolens: autumet nos
magis more indiscrete laudantiuꝫ
ista dicere q̃ꝫ rem sicut est consi/
derare. Ne igitur videat̃ cuiq̃ꝫ q̃d
considerationi fidelium quocun/
qꝫ modo cõmemorando velle pre
figere: plenius ea que humane na
ture per eam bona prouenere: com
memorare iuuat: aut sic qualit̃ om
nes aliarum rerum forme per ip/
sam sunt reparate siue reformate:
nihilominus prout poterimus in
medium proferre delectat. Qđ ea
quidẽ re facere placet: vt pre ocu/
lis aliq̃tenꝰ deformatꝰ singularibꝰ
bñficijs eiꝰ nemo relinq̃tur: cuiꝰ cõ
sideratio imẽsitate ꝓmerite laudis

illius nõ obruatur. Nota igiť omni seculo loquar: ⁊ de q̃ ad quid ꝑue/cti sumus huius domĩe meritis:pro posse edicam. Itaq; natura mea ad similitudinem dei in principio cre/ata fuit: quatenus indesinenter ip/so deo frueretur: et eius gloria sine omni corruptione ⁊ mutabilitate ali quando potiretur. Hoc tam grande bonum natura statim in primis ho/minibus perdidit:et in huius mun/di miserias infelix et preceps ruit: de hinc in eternas miserias decurso vi/te labẽtis articulo mlto infelici⁹ rui/tura. Transierũt multa secula: ⁊ dã/nationis istius immanitas super om nes filios hominum semper est in de terius roborata. Nec enim dei sum/mi sapientia summa: vllam in massa creationis humane viaz inuenit: per quam vt disposuerat in mundum ve niens tam luctuose perditioni subue niret: donec ad istã de qua loquimur virginem ventũ esset. Sed hec mox vbi in mũdum per humane genera/tionis lineam venit: tanta omnis bo ni virtute ⁊ constantia ꝑfecte resplẽ duit: vt eam ipsa sapientia dei vere dignam iudicaret per quã in homĩe veniẽs: non mõ reatũ primoꝝ homi num: sed et totius mundi peccata de eret: ⁊ diabolum sui operis inimicũ cum suis eliderct: necnon dãna cele/stis patrie illuc hominem deducen/do redintegraret. Quis igitur ista ꝑ pendens estimare queat qua laude digna sit que tantorũ beneficiorũ so/la pre cũctis effici meruit mediatrix? Liberati ergo a lege mortis q̃ deti/nebamur: resurgimus in gloriã quã in primo parente perdidimus: immo in ampliorẽ q̃ vel ipse in se vl nos in ipso amisimus. Qui etenim adhuc etiam in carne mortali per fidem ad amissam gratiam seu patriam tendi/mus: in filiationẽ dei per benedictũ filium benedicte matris marie tran/simus; eundemq; filium eius nobis fratrem ipso auctore arcessimus. A morte enim resurgẽs nos fratres su/os appellauit: ⁊ q; ad patrem suum et patrem nostrum: deum suũ ⁊ de/um nostrũ foret ascensurus: familiari affectu nobis intimari precepit. Qz igitur tantum patrẽ ⁊ tantuz fratrẽ sortiti sum⁹: vtiq; beate marie ascri/bere debemus: cuius integerrima et benedicta fecũditate: in tantã digni tatem surreximus: quã quidez digni tatem nostram natura nequaq; ade/pta fuisset: si illius beate marie fecun da virginitas deum de sua substan/tia non genuisset. Cum igitur taz in/estimabili dignitatis honore etiam in huius mundi squaloribus degẽs: ꝑ pie matris dei marie merita hũa/na natura sit exaltata: qualis quali gloria decorabitur: cum hunc ipsum fratrem suum: eius omnipotenti pa/tri coequalem in sua maiestate regnã tẽ aspexerit: eiusq; regni coheres ex/istens: perpetua ⁊ incõmutabili glo/rificatiõe vultum ipsius presens cõ/stituerit? Aduertat inq̃ aduertat q̃ gloria vel quod gaudium vel que iu bilatio erit omnibus illis qui in re/gnum beatitudinis assumpti: deum dominũq; rerum omniũ in sue car/nis substantia sibi similem viderint: ⁊ cuncta que siue in celo siue in terra seu in inferno subsistunt ad: nutum illi⁹ pẽdere: eumq; fraterno affectu ĩmo vltra omnez fraterni amoris af fectum seipsos amare velle poterũt: sine mora: sine cõtradictiõe: sine de/fectu sibi eternaliter ministrare. Su/per hoc cũ ipsam dominam per quã tãta bona eis prouenere: pre oculis habuerint iuxta deũ quẽ de suo vte/ro virgo filium pepererit residentẽ ⁊ iure materno celo terreq; cum eo/dem suo filio presidentem: conside/remus qua exultatione exultabũt ꝓ tanta gloria eius: q̃ honore subleua/bunť in tanta potẽtia ei⁹. Q̃s itaq; creatura defert eis honorẽ ñ solũ qz

videbit nature ipsorū cōsortem esse suum creatorē: sed etiā quia dominā summā ⁊ vnicam dominatricē celi ⁊ terre mariā ex his cōspiciet esse factā reginā angelorū. His igit̄ ita cōsideratis: tu quicūq̄ ex humana stirpe ꝓgenitus es: quomō potes ⁊ quātum potes erige aciem mentis tue in eam: ⁊ q̄s potes laudes ꝑsolue: cōsiderās q̄s grates: q̄s laudes: q̄ obsequia ei ꝑpetuo debeas: ꝑ cuiꝰ beatā ⁊ integerrimam fecunditatē de tanto malo ad tantū bonum: vt breui ostendimꝰ cōpendio: sis ꝓuectus gnarus attende. Nulla te ab horum cōsideratione seculi delectatio moueat: nulla cuiuscuis amoris desidia a debita laudum exhibitione retardet.

Quātū ꝓfuit omni creature etiā ꝑter hūanā: Ca. X.

v Erum qm̄ aliquātisꝑ animaduertimꝰ q̄d boni ꝑ excellētiā beate matri dei marie merita adepti sumꝰ: paucis etiā vt ꝓposuimꝰ ꝑ posse q̄d aliaꝝ species rerū: per eadē eiusdē merita sint adepte aduertantꝰ. Scio quidē supiꝰ me quedā dixisse ⁊ cōmemorasse: sed ad tante dn̄e eminentiā cōmendandam pijs auribus nō videt̄ fore supfluum eandem ꝑsentare sententiā. Omnē itaq̄ creaturā tam celestem q̄ terrestrē ad sui creatoris laudem ⁊ gloriam institutam: nemo sane mētis ambigit: nemo sapiens silet. Quapropter si aliquid eius laudi aut glorie siue honori derogat in quo[?]ꝙ: bene intuētibus liquet ꝙ idēipsum cetera sue subintegritatem ei seruātia: quodam exinde confusionis verbere sauciat. Nec em̄ ad domini sui fidelitatē integre sese tenerent: si verecundiā domini sui et auctoris equanimit̄ ⁊ incōcussa trāquillitate sustinerent. Homo igit̄ q̄ a deo inter ceteras creaturas sblimis nature creatus est: dum deum per sue inobedientie reatū inhonorauit: omnia que sui iuris prius erant amisit: omniaq̄ que sui status integritatem seruauerūt: quadā cōfusione ipsa reatus sui inmanitate q̄ntum in ipso fuit vulnerauit: adiecta est eis sup hac cōfusione ⁊ alia confusio: quia huic quē a suo conditore ꝑ male vite merita exorbitare videbāt: per sue conditionis legē: ministerij sui obsequium nullo tēpore abnegare valebāt. Ingerebatur igit̄ operibus dei contumeliosa quedā oppressio: ⁊ fiebat de eis grauis ⁊ iīuriosa abusio. Ius siquidem nullum in his que dei sunt iuste debet habere: qui voluntati eiꝰ non veretur prauis actibus contraire. In eo itaq̄ quod lumine celi ⁊ siderū motu in suis vsibus homo reꝰ potiebatur: idem celum ⁊ sidera ip̄a magni honoris deterimēta patiebātur. Nempe illi seruiebant: propter quē se nequaq̄ instituta sciebāt. Ad obsequiū quippe siue seruitium iusti hominis: nō iniusti qui tunc erat: cōdita fuerunt. Hocipsum de aere: de terra ⁊ que profert: de mari ⁊ omnibus aquis: ac de his que continēt licet dicere ⁊ sentire. Omnes igit̄ rerum forme: informi quadam ⁊ contumeliosa obfuscatione tegebantur: eo ꝙ ipsi qui deum suum incessanter offenderat: ministrare ac subdi sine intermissione cogebantur. Durauit autē hec in rerum substantijs iniuria: quousq̄ venit in carnē illa de qua loquimur beata virgo maria. At vbi venit ipsa: in seq̄ filium dei incorporauit: ⁊ pristinam dignitatē in deo qui nascebatur humana natura recuperauit: nihil vltra confusionis aut iniuriarū alicui rerum speciei resedit: immo libertatem prime creationis sue confestim recipere meruit. Nam ipsa cui lege sue cōditiōis ius libertatis maximū erat obsequendi: videlicet illi quē ad dei imaginē conditum nouerat: cum ipsum in creatoris sui similitudinem quam peccando in se corruperat: per bona opera redire conspexit: non mirum si deinceps obsequendo dn̄atui eius: cōtumeliose iugum seruitutis excussit.

De eodem alio modo: Capitulum XI.

a Lio autem modo si placet cō
siderem⁹ qualiter om̄is cre
atura ad vtilitatē homīs sit
creata: ⁊ quemadmodum eadem vti
litas ob peccatū primi homis quo/
dammodo euanuerit: quo ve pacto
per beatam dei matrem virginem ma
riam: primā sue vtilitatis recupera/
uerit dignitatem. Certe homo ꝗ mē/
tis subsistens rationi: carnis fragili/
tate deprimitur: ad hoc conditus fu/
erat: vt contemplationis oculo for/
me iugiter intenderet creatoris: sed
quia ipse cōditor eius incircumscri/
ptus spūs est: ⁊ nemo vnquam car/
nis corruptibilitate pressus vllate/
nus in magnitudinis eius noticiam
vel admirande dignitatis illius spe/
culationē sicut est pertingere potest:
proposita illi aliarum rerum existen
tia est: quatenus earum considerati/
one: sublimitas eius que per se neqt
videri: ab ipso intellecta conspicere͛t:
Uerum vbi post primorum hominū
peccatum generationis humane pro/
pago in desideria cordis sui prola/
psa est: ⁊ per vitia sorduit: nō solum
creatoris contemplatio: sed ⁊ rerum
creatarum mirifice dispositionis sa/
lutifera meditatio: ab ea procul eua/
nuit. Uides ergo quali modo in la/
psu homīs ruit dignitas rerum. In
consideratione enim illarum homo
resurgere debuit in agnitionem dei:
⁊ sic quasi quidam ei grad⁹ fieri de/
buerūt ꝑtingendi ad creatorē ipsius
⁊ sui: ꝫ ⁊ hec etiā dignitas in eis ꝑijt:
qm̄ qui ea digne vtere͛t: nullus fuit
aut extitit: Nec vllaten⁹ receperūt ex
ꝗ ꝓmus hō corruit amissā eminentiā
tāti boni: donec ille agnus ꝗ peccatū
mūdi tolleret: in ꝑsona dei ⁊ homīs
ꝓdijt modo ꝑ beatā mariā. Uerum
in cognitionē dei homīe ꝑ hūc agnū
reuocato: oīs etiā alia creatura ī sta/
tu sue cōditionis ⁊ honore ꝓprij cō/
genitiqꝫ decoris est reuocata. Huius
igit͛ tanti boni effectū illi censemus
ꝑfecto imputandū: ꝑ cuius virgineū
vterū is venit in mundū: qui ⁊ hūa/
nā naturā in tantā sicut diximus di/
gnitatis excellentiā sua sapientia re/
uocauit: ⁊ omnē simul creaturā ꝓui/
legio amissi honoris mira dispensati/
one redonauit. Quid ꝗ huic beatissi/
me ac sacratissime virgini dñe nostre
oīs tam rōnalis q̄ʒ irrōnalis creatu/
ra iure debeat: qui valet: ex his ꝗ pau
cis ꝑstrinxim⁹ dilatato sensu adūtat:
Utiqꝫ cūcta ꝗ deus bona ⁊ vtilit͛ fe/
cit: in eo statu ꝗ condita fuerūt: sicut
diximus ⁊ ostendim⁹: esse destiterūt:
⁊ ꝑ hanc beatissimā virginē in statū
pristinum reuocata sunt ⁊ restituta.
Sicut ꝗ deus sua potentia parando
cūcta: pater est ⁊ de⁹ omniū: ita bea/
ta dei genitrix maria suis meritis cū/
cta reparando mater est ⁊ dña rerū.
Deus em̄ est dñs omniū: singula ī sua
natura ꝓpria iussione cōstituendo: ⁊
maria est dña rerū singula congenite
dignitati ꝑ illā quā meruit gratiā re/
stituēdo. Et quēadmodū de⁹ ex sua
substātia genuit eū ꝑ quē cūctis ori/
ginē dedit: ita beata virgo maria de
sua carne mūdissima peperit illū qui
decorē ꝓme creationis omniū: cūctis
restituit. Itē sicut nulla rerū species
nisi per dei filiū facta subsistit: ita lex
debite damnationis neminē deserit:
nisi quē ab ea filius beate marie vir/
ginis absoluit. Quis igit͛ ista recto
sensu ⁊ corde sincero ꝑpendens: ple/
ne ꝑcipere queat excellentiā hui⁹ vir/
ginis: ꝑ quā tam inestimabilia bona
habet rerū natura: ꝑ quā tam inesti/
mabili gratia: a tā ineffabili deiecti/
one erectus est mūdus? Quis inq̄ʒ tā
mirā ⁊ omī ꝑrsus rei ꝓter hāc inau/
ditā gratiā hui⁹ beatissime mulieris
oculo mētis aspiciēs nō obstupescat:
⁊ nō mō elinguis verū etiā ꝯa tāte rei
cōprehensiōe ꝑrsus imunis fiat?

Oratio eiusdē beati Anselmi ad beatissimā virginem mariā: Capi. XII.

Q Uapropter ea q̄ nobis sũt ĩpe
netrabilia intermittẽtes: p̄ci/
bus ĩpetrare nitamur: vt qḋ
intellectu cape neq̄mus: salutari saltē
affectu obtinere mereamur. Rogam⁹
ergo te dña ꝑ ipsā gratiā qua te pius
⁊ omĩpotēs deus sic exaltauit: ⁊ oīa
tibi secū possibilia esse donauit: qua/
tenus id apud ipsuꝫ nobis impetres
⁊ obtineas: vt plenitudo gratie quā
meruisti: in nobis sic opeꝛ̄: quo ꝑtici/
piū beati p̄mij eius nobis misericor/
diter q̄nqꜫ cōdoneꝛ̄. Ad hoc quippe
deus noster ꝑ te factus est frater no/
ster: vt queādmodū ip̄e dignatus est
cōsors fieri nostre hūanitatis: sic nos
mereamur cōsortes fieri sue diuinita/
tis. Intēde ḡ dña pijssima vt nobis
ad effectū ꝓueniat: ꝓpter qḋ de⁹ nr̄
ex tuo castissimo vtero factus homo
inter homīes venit. Nec sis q̄sumus
exoratu difficilis: q꞉ ꝓculdubio ideꝫ
benignissimus filius tuus dñs noster
iesus christ⁹ erit ad cōcedendū quic/
quid voles ꝓmptissim⁹ ⁊ exaudibi/
lis: Tātūmō itaqꜫ velis salutē nr̄aꝫ:
⁊ vere nequaqꜫ salui esse non poteri/
mus. Quid igiꝛ̄ stringet larga mise/
ricordie tue viscera dña contra nos:
vt nolis saluari nos? Certe deus no/
ster (teste ꝓpħa) misericordia nr̄a est
⁊ tu eiusdē dñi nostri absqꜫ dubio x̄ꝑa
mater es. Si tu ḡ que dei mater es: et
eo reuera miscḋie mater ⁊ gratie: de/
negas nobis effectū miscḋie: cui⁹ tā
mirabiliter facta es mater: q̇d facie/
mus cū idem filius tuus aduenerit:
cūctos equo iudicatur⁹ iudicio? Si
quidē licꝫ ip̄e fili⁹ tuus sit ꝑ te factus
fraꝛ̄ noster: vbi volūtatē tuā sue vi/
delicet dilectissime mr̄is magis por/
rectā aduerterit: illuc seruata equita
tis rōne: a qua te nullaten⁹ discrepa/
re videbit: iudicij sui sentētiā: siue ad
misericordiā inflectēdo seu ad iusti/
ciā intendendo ꝓmulgabit. Subue/
ni ergo nobis dña pijssima: ⁊ nō cōsi
derata peccatoꝝ nr̄oꝝ multitudine:
velle tuū ad miserendū nobis infle/
cte: Cogita queso ⁊ recogita apud te:
q꞉ non ad damnandū sed ad saluan/
dū peccatores: cōditor noster ex te fa
ctus est hō. Cur itaqꜫ nō iuuabis nos
peccatores: q̄ꝰ propter nos in tantā
celsitudinem es leuata: vt te dominā
habeat ⁊ venereꝛ̄ oīs pariter creatu/
ra? An ideo vtrū ꝑeamus: ampli⁹ nō
curabis: q꞉ quicquid de nobis mise/
ris vltra eueniat: glie tue iactura nul/
la inde ꝓueniet? Et hoc quidē bona
domina fortassis aliquo mō dici pos/
set: si ꝓ tui soli⁹ exaltatiōe ⁊ vtilita/
te mater dei facta fuisses: ſ; vtiqꜫ de⁹
qui hominē assumpsit ex tua castissi/
ma carne: hoc fecit pro tua ⁊ nr̄i om/
niū salute. Si ergo tu q̄ plena salute
es potita: non intendis vt eadē salus
ꝓ modulo nostro etiam ad nos vsqꜫ
ꝑtingat: iam tuorū sufficiens cōmo/
dorū nostroꝝ negligens esse videbe/
ris: ⁊ que ꝓ totius mūdi saluatione
meruisti fieri mater altissimi: cū nos
postposueris quos obuoluit finis se/
culi: quid queso proderit nobis tua
gloriosa ⁊ felix exaltatio: ⁊ quid inde
habemus dulcis ⁊ affectuosa exulta/
tio? At ḡ filiū tuū totius mundi sal/
uatorem: ⁊ te eius recōciliatricē esse
veraciter sentiam⁹: eo nos ꝓpensiori
studio iuua p̄camur ⁊ foue: quo in fe/
cibus mundi natos ⁊ alitos: potioꝛ̄
leuamīe ꝓspicis indigere. Ab initio
deniqꜫ renouatiōis humane: omnib⁹
sub tuū p̄sidiū cōfugiētibus hucusqꜫ
succurristi: ⁊ idcirco p̄ omī creatura:
omī laude dignissima dici ⁊ esse me/
ruisti. Eia succurre oramus vt laus
quā ꝑ tot secula digne possedisti: cō/
tinua tibi duret ī gratia ip̄a qua mū/
do perdito subuenisti. Tibi ergo nos
cōmendam⁹: tu ꝓcura ne pereamus:
effice poti⁹ vt salus nr̄a de die in diē
multipliceꝛ̄: ⁊ filio tuo dño nr̄o iesu
christo vita nr̄a iugi deuotiōe famu/
leꝛ̄: Qui cū deo patre ⁊ spūsancto vi
uit ꝑ oīa secula seculorū: Amen.

Beati Anselmi liber de
excellentia virginis Marie
explicit.

Beati Anselmi liber Epi/stolarũ incipit.

Beati Anselmi: ad Heli/nandũ auunculũ suum: eũ/dem ad statũ pfectioris vitȩ exhortantis: Epistola. I.

A Eru⁹ ser/
s uorum dei ĩ beccensi
monasterio cõmanẽ/
tiũ: frater Anselmus:
fratri dilecto: filio de/
siderato: helinãdo bene incepta feli/
citer pficere. Benedictus deus a quo
Jacob. I. omne datũ optimũ: ⁊ omne donũ pfe
ctum descẽdit: qui auertit oculos tu/
os ne videant vanitatẽ: ⁊ erexit ani/
mã tuam ad sequẽdam veritatẽ. Re/
stat igit̃ mi desiderate vt sedula solli/
citudine ptractes: q² nemo mittens
Luce. 9. manũ ad aratrum ⁊ respiciens retro:
aptus est regno celoꝝ. Antiquus eñ
hostis tanto enixius nõ cessabit mul/
timodis te calliditatib⁹ ĩuadere: quã/
to te videt studiosi⁹ laqueos ei⁹ velle
euadere. Sepe nãq₃ reducet ante mẽ
tis oculos q̃₃ delectabilia sint ea ĩ q̃/
bus solitus es cõuersari: vt cõtinuo
subinferat q̃₃ difficile sit assueta vo/
luptate carere: quia sit impossibile in
quodã austero rigore ⁊ rigida auste/
ritate tota etate pseuerare: q̃tenus ex
memoria assuete delectatiõis pl⁹ hor/
reat anim⁹ sobrietatẽ vite sublimio/
ris. Aliqñ sb specie discretiõis finget
se salubrius tibi q̃₃ pposueris cõsule/
re: vt sc₃ prauitatẽ deserẽs: in clerica/
li pposito religiose viuendo velis p/
sistere: vt p vite correctionẽ animam
tuã possis saluare: nec p indiscretiõ₃
subeas onus qd̃ non possis portare.
B Qđ si te ab intentiõe pfectioris vite
nullaten⁹ auerti posse cognouerit: q̃si
tecũ ire approbando ppositũ se simu
labit: sed iuxta iter laqueos ponere
multimodos nõ cessabit. Alij quidẽ
hinc oblata oportunitate peccãdi: il/
linc stimulante temptatione: suasionẽ
callidus addet huiusmodi: Tam bo/
nũ est qđ decreuisti facere: vt quãli/
bet ĩmensitatem peccatorũ possit de/
struere: interim ergo satisfacere volũ/
tati tue cur hesitas: cum cito siue mul
ta siue pauca peccata sint: pariter de/
lenda nõ dubites. Aliquãdo xo ta/
liter conabit̃ decipere: Bonũ quidẽ
est qđ vis facere: sed nõ oportune fit
nisi cũ tepescente lasciuia iuuenili: q̃
pondus illi⁹ regularis censure nõ to/
lerat: ipsa maturitas etatis religiose
grauitati se cõtemperat: Q² si vide/
rit te ita imbecillem vt impediri tua
possit intentio si manifestet̃: oĩno co
nabit̃ vt his a quibus retineri aut vi
aut amore aut aliqua psuasione pos/
sis: q̃libet occasione publicet̃. Pro/
mittet etiã: quia si bonũ qđ intendis
aliquãtum differre volueris: multo
fructuosi⁹ atq₃ vtili⁹ facere h̃ poteris
⁊ plurimorũ salute q̃s tecũ attrahes:
⁊ cõmodo pecunie monasterio pfutu
re quã vndiq₃ colliges: q̃d est q̃ te le/
uitate ⁊ incõsiderata acceleratiõe tẽ/
ptabit arguere: quia te non solum p/
mittendo: sed ⁊ pignus ponendo in/
dissolubili voto voluisti cõstringere:
cum nihilomin⁹ ⁊ fortassis meli⁹ ad
ipsum libera posses volũtate pficere.
Ad hec oĩa charissime quid respon/ C
dendũ sit: vellem aliquãto diffusius
scribere: nisi lex epistole cogeret me
breuitatẽ non excedere. Breue igit̃
⁊ verũ amici tui suscipe cõtra ista cõ
silum: Qui putat voluptate seculi ca
rere: ⁊ in exercitio pseuerare virtutũ
nimis austerum ⁊ impossibile: nunq̃₃
gustabit quãtũ sit non seruire: sed im
perare vitijs p amorẽ ⁊ spem celestis
regni laudandũ ⁊ delectabile. Qui
putat melius sibi esse in habitu cleri/
cali religiose viuere: q̃₃ subire mona/
chice vite pondus importabile: con/
sideret p totũ mundũ quãta hilarita
te vtriq₃ sexui: omni etati: omni gene/
ri hominũ sit pondus illud cantabi/
le. Sciat etiã: q² valde difficilius est
intra seculares p liberam voluntatẽ:
q̃₃ intra claustrũ monachorũ sb disci/

plina custodire vite sanctitatē. Nō di
co nūc ꝙ ꝓpositū monachice vite inť
oēs vitas altiorē gradū ꝯtingat hu/
militatis quē altior sequiť exaltatio:
nisi qꝛ nullꝰ vt meliꝰ viuat monachi
ꝓpositū deserit: ⁊ omē genꝰ hominū
ad monachicā vitam vt magis deo
ꝓpinquet cōcurrit. Qui peccatꝭ ad/
dit peccata: qꝛ peccatoꝝ omniū expe
ctat remissionē: amādo peccatū pro/
bat se nō amare: ⁊ ideo nō mereri pec
catorum absolutionē. Qui differt in
futurā ⁊ forsitan nō futurā etatē: suā
vitā corrigere: certū bonū dimittit:
ꝑculdubio ⁊ cōtemnēdo qđ perdit:
ꝓbat se nō amare qđ expectat: ⁊ me/
D reť nō accipere. Qui certus nō est se
tante esse cōstantie: vt nullo mō pos/
sit flecti a bono proposito: oīno celet
bonā volūtatē: vt nō nisi cū in opus
exit: appareat in publico. Qui bonū
qđ vult facere vt melius fiat differt:
bonū est si melius certū est: Qꝛ si me/
lius bonū dubiū est: ⁊ ꝑdere minus
bonū: minus est damnosum ⁊ irrecu/
perabile: cōsiliū est vt acceleret face/
re bonū minus: ne minus expectādo
maius: nō faciat maius nec minus.
Qui iudicat leuitatem voto velle se
ligare ad faciendū qđ bonū est: vt iā
nō sit liber ad nō faciēdū: iudicet do/
Ps. 75. ctorē leuitatis illū qui dicit: Vouete
⁊ reddite. Nullatenus enim rephen/
dendꝰ ē: qui qđ bonū est vouit: ſ qui
non reddit qđ vouit. Certū q̄ppe est
qꝛ qui bn̄ vouet: ipso voto deo pla/
cet. Qui ḡ aliq̄d boni vouit non pe/
niteat: qꝛ fecit vnde deo placeat: sed
festinet reddere quod vouit: vt plus
placeat. Hec fili charissime consilia:
has cōsolationes in p̄senti maxie tibi
necessarias iudicaui: hec paterna sol/
licitudine ego quē patrē ⁊ cōsiliariū
nō mea voluntate: sed tua voluntate
elegisti: dictaui. Hec interim reminisci
nō desinas: donec qđ deo inspirante
vouisti: ipso adiuuante ꝑficias. Vale
desiderate cordi meo: ⁊ festina satisfa
cere de te desiderio meo: qđ vtinā fa/
cere placeat omnipotēti deo.

Beati Anselmi: ad hugo/
nem inclusum: postulationi
eius vnde secularium homi/
nū mentes ad cōtemptū se/
culi ⁊ eterni regni desideriū
incitare possit: satisfaciētis:
Epistola. II.

Omino et amico charissimo A
D Hugoni incluso: Frať Ansel/
mus dictus abbas becci: a ma
lis excludi: in bonis includi. Duo vi/
ri laici nuꝑ ad me venerūt: dicētes se
a vestra dilectiōe missos: quatenꝰ ex
nostra exhortatione aliquid assume/
rent: vnde se ad patrie celestis amorē
accenderent. Per quos etiā vt refe/
rebāt postulastis vt aliquid a me bre/
uiter scriptū acciperetꝭ: vnde secula/
riū hominū mētes vos adeuntiū: ad
huiꝰ seculi contemptū: ⁊ eterni regni
desideriū incitaretis. Qđ tanto me/
lius ꝑ vos efficere potestis: quāto li/
berius hauritis vite dulcedinē cele/
stis: Nam qđ ego quasi a lōge intue/
or: vos gustu sentitis: ⁊ ego qđ mēte
ieiuna ore rumino: vos cordis affe/
ctu glutitis. Qđ enī ego de sancte vi/
te rectitudine vtcūq intelligo: vos
operibus tractatis: ⁊ qđ ego vtcūq
loqui possum: vos faciēdo gustatis.
Quāto ergo satur suauius q̄ ieiunꝰ
eructat: tāto dulcius vestra cōmoni/
tio qđ ꝑsuadere nitiť inculcat. Sed
quoniā vestre aliq̄d negare nequeo
volūtati: Quis hoc qđ a me petitis: ī
latitudine sancte scripture multo me/
lius inueniatis: tamē dicā aliq̄d ſm
petitionē vestrā: ne me velut eius cō
temptorē arguatis. Sic itaq aliquē
illitteratū ⁊ q̄ altiora nō possit capē:
ad beatitudinis eterne desideriū exi/
stimo posse incitari: Frať charissime:
regnum celoꝝ clamat deus se habere
venale. Qđ quidē regnū celoꝝ tale B
est: vt eius beatitudinē ⁊ gloriā: nec
oculus homīs mortalis possit vide/ 1. Cor. 2.
re: nec auris audire: nec cor cogitare:
Ut tamen aliquo mō illud possis co/

gitare: quisq̄s ibi regnare meruerit:
quicq̄d ipse volet: hoc erit in celo ⁊ ī
terra: quicq̄d ꝟo nolet nō erit in ce/
lo nec ⁊ in terra. Tanta em̄ erit dile/
ctio inter deū ⁊ eos qui ibi erūt: ⁊ in/
ter seipsos inuicē: vt oēs se inuicē di/
ligant sicut seipsos: sed plus ament
omnes deū q̄ȝ seipsos. Et ꝓpter hoc
null⁹ ibi volet nisi qđ deus: ⁊ qđ vo
let vnus: hoc volent oēs: ⁊ qđ vnus
vel oēs: hocipsum volet deus. Qua/
propť quicq̄d vnusquisq̄ȝ volet: hoc
erit et de seipso ⁊ de omnibus alijs et
de tota creatura ⁊ de ipso deo. Et sic
singuli erūt ꝑfecti reges: quia qđ sin/
guli volēt hoc erit: ⁊ omnes simul cū
deo vnus rex ⁊ quasi vnus homo: q̄
omnes vnū volent: ⁊ qđ volēt erit.
Hāc mercedē clamat deus de celo se
habere venalē. Si quis querit: quo
p̄cio? Respōdeť illi: Nō indiget ter/
reno p̄cio qui vult dare regnū in ce/
lo: nec aliquis potest deo dare qđ nō
habeat: cuius est totū quicq̄d est: nec
tamen dat deus tantā rem sine omni
p̄cio: quia non dat illam nō amanti.
Nemo em̄ dat quod charū habet: illi
¶ cui charū nō est. Qm̄ ergo deus tua
re nō eget: nec dare debet tantā rem
cōtemnēti amare illā: non querit nisi
amorem sine quo dari non debet. Da
ergo amorem ⁊ accipe regnū: ama ⁊
habe. Deniq̄ȝ quoniā regnare in celo
nō est aliud q̄ȝ sic glutinari cū deo: ⁊
cū omnib⁹ sanctis angelis ⁊ homīb⁹
ꝑ dilectionē in vnā volūtatē: vt oēs
vtanť siml' vna potestate: Ama deū
plus q̄ȝ teipsum: ⁊ iam incipis tenere
qđ ibi ꝑfecte vis habere. Concorda
cū deo ⁊ homīb⁹: si tm̄ ipsi a deo non
discordēt: ⁊ iā incipis cū deo ⁊ cū oī/
bus sanctis ei⁹ regnare. Nā ſm qđ tu
cōcordabis mō cū deo ⁊ cū homīb⁹
in voluntate illoꝝ: cōcordabit tunc
deus ⁊ omnes sancti tecū in tua vo/
luntate. Si ḡ vis esse rex in celo: ama
deū ⁊ hoīes sicut debes: ⁊ mereberis
esse qđ optas. Hūc amorē nō poteris
hr̄e ꝑfectum nisi euacuaueris cor tuū
ab omni alio amore. Quippe sic ē de

corde hominis ⁊ de hoc amore: quō
de vase ⁊ oleo. Nam sicut vas q̄nto
magis habet aquā aut aliū similē li/
quorē: tanto min⁹ capit oleū: ita cor
inq̄ȝtū occupať alio amore: intantū
excludit istū. Est et aliud: q̄ sicut fe/
tor est ꝯrius odori: ⁊ tenebre luci:
sic oīs alius amor huic amori. Sicut
igiť cōtraria nūq̄ȝ simul integre cō/
ueniūt: sic nec iste amor cū vllo alió
amore ī vno corde. Hinc est ꝙ q̄ cor D
suū implent dilectione dei et ꝓximi:
nihil aliud volūt nisi qđ deus vult:
aut qđ vult alius homo: tm̄ si nō sit
cōtra deū. Hinc est ꝙ instāt oratio/
nib⁹ ⁊ celestib⁹ colloquijs ⁊ cogita/
tionib⁹: q̄ dulce est illis desiderare
deū: et loqui ⁊ audire: et cogitare de
illo quē multum amant. Hinc est ꝙ
gaudent cū gaudentib⁹: flent cū flen
tibus: misereň miseris: donāt indi/
gentibus: q̄ alios homines tanq̄ȝ se/
ipsos amāt. Hinc est ꝙ cōtemnūt di/
uitias: potestates: voluptates: ⁊ ho/
norari ⁊ laudari. Qui em̄ hec amāt:
sepe faciūt aliq̄d cōtra deū ⁊ contra
ꝓximū. Sic em̄ ex his duob⁹ p̄ceptis Mat. 22.
vniuersa lex pendet et ꝓphete. Qui
ergo vult illū amorē habere ꝑfecte q̄
regnū celoꝝ emitur: amet cōtemptū:
pauptatē: laborem: subiectionē: sicut
sancti viri faciūt. Sic em̄ qui se hūi/ Luc. 14.
liat exaltabiť. Breuiter hec vobis
charissime sicut postulastis dixi: sed ī
hoꝝ expositione prudētia vr̄a multo
plura ꝓferre poterit q̄ȝ dixi. Si tamē
de plenitudine beatitudinis eterne a
me aliq̄d lati⁹ dictū sanctitas vestra
legere voluerit: in fine libelli mei qui
ꝓslogion appellatur: vbi de pleno
gaudio tractaui: reperire hoc poterit.
Valete ⁊ orate pro me.

Beati Anselmi: ad Hein/ ricū amicū suū: illū vt pen/ set in quātalibet mūdi glo/ ria fuerit: quis finis ⁊ quis ī fine fruct⁹: quid ve p̄miū: ⁊ ecōtra q̄ sit expectatio mun/

di gloriā conculcantiū: exhortantis: Epistola. III.

A Domino fratri: amico Heinrico: frat͛ Anselm⁹ abbas becci: bone volūtatis ꝑfectionem ⁊
ps.144. effectū. Bn̄dictus deus in donis suis ⁊ sanctus in omnib⁹ opibus suis: qui vestre dilectioni tm̄ de nr̄o desiderio ꝓpter qđ iuistis: cōcessit efficere: quē oram⁹ vt qđ deest adhuc de voto nostro ⁊ de vr̄a mercede digne͛ ꝑficere. De qua re nostrū ꝯsiliū ꝑ fratres nostros mādo. De gratia ⁊ dilectiōe ducis de q̄ scripsistis mihi: multū gaudeo: ⁊ ꝓ ea deo ⁊ illi ⁊ vobis gratias ago. Qđ etiā illi ꝑ litteras facere cogito: cū nūcij vr̄i sicut audiui cōstitutū esse ad illū redibūt. Et qm̄ nescio si hoc necesse erit fieri anteq̄ȝ redeāt: cū ꝑmū poterit͛ mādate mihi ꝓnomē eius: ⁊ nomina vxoris ⁊ filioꝝ eius. Solū em̄ nomē ei⁹ teneo: q꞉ Uitalis vocat͛. Sed q̄ȝ dulcis mihi vestra dilectio: sic me sibi sua ꝓbitate cōglutinauit: vt idē de vobis qđ de me desiderat cor meū: vnde eā spē magnā ex vestr͛ sermonib⁹ cōcepi: nō pōt mēs mea quiescere donec ipsum desideriū meū de vobis satie͛. Quis igi͛ nullus sermo sufficiat mihi donec de⁹ qđ opto ꝑficiat: pauca tm̄ q꞉ nō nescienti loq̄r pro hocipso amica familiaritate
B cōmemoro. Pensa igi͛ dulcis amice quātalibet mūdi gloria potitus fueris: quis sit finis: ⁊ ī fine quis fruct⁹: quid ꝑmisi: ⁊ econtra q̄ sit expectatio mūdi gloriā conculcantiū. Si dicis nō soli monachi ad salutē ꝑueniunt: veꝝ ē: Sed q̄ certi⁹: q̄ alti⁹: illi q̄ deū solū conā͛ amare: an illi q̄ amorē dei ⁊ amorē secl̄i volūt copulare? Sȝ forsitan dicet aliq̄s: q꞉ ⁊ ī ordine monachoꝝ ē ꝑiculū. O hō q̄ h̄ dicit: q̄re nō ꝯsiderat q̄d dicit. O rōnalis natura: an est hoc rōnabile cōsilium: vt quia vbiq̄ȝ ē ꝑiculū: ibi eligas manere vbi mai⁹ est ꝑiculū? Deniq̄ȝ si ille q̄ solū deū niti͛ amare: seruat ꝓpositū vsq̄ȝ in finē; certa ē salus. Si xp̄o ille q̄ mūdū vult amare: nō deserit suū ꝓpositū ante finē: aut nulla aut dubia aut minor ē sal⁹. Et certe satis ꝓbat: q꞉ nullaten⁹ aut paꝝ aliqđ bonū diligit: q꞉ illud vbi certi⁹ ⁊ meli⁹ cognoscit nō eligit. Sȝ multi dicūt: Grauī⁹ irasci͛ deus peccāti monacho q̄ȝ alio: q꞉ de ꝓposito altiori cadit: Hoc veꝝ est q̄ȝ diu cadit in pctō. Sȝ certe benigni⁹ ⁊ familiarius suscipit deus monachū penitentē: si ad suū ꝓpositū redit q̄ȝ nō monachū q̄ ad idē ꝓpositū nō venit. Pl⁹ nāq̄ȝ placet deo etiā post gra
C ue pctm̄: cui⁹ ꝓpositū ē ⁊ ante ⁊ post q̄ mai⁹ h̄re nō pōt: q̄ȝ ille q̄ nec an̄ nec post sile pctm̄ nō vult ꝓponere q̄ meli⁹ nō pōt. Si ḡ ⁊ innocētib⁹ ⁊ penitētib⁹ meli⁹ ē ad vitā monachicā venire ⁊ redire q̄ȝ absistere: q̄d moraris? Si ꝑus de hac vita tolleris: dānū est irrecuꝑabile. Mlta charissime de monachice vite altitudine ⁊ certitudīe: de quiete ⁊ iocūditate dicere possem si epl̄a modū nō excederet. Festina ḡ ad tm̄ bonū: q꞉ nullo bono efficaci⁹ venies ad summū bonū. Plures vidi ꝓmittētes ⁊ differētes: q̄s ita mors tulit: vt nec hoc ꝑficerēt quo se impediebāt: nec h̄ inciperēt qđ ꝓmittebāt. Qđ valde timeo de te: h̄ auertat de⁹ a te charissime. Uale ⁊ noli tardare.

Beati Anselmi: ad quādam dominā: eā vt cōsilijs suis acq̄escat obsecrantis: ⁊ ad habitum ⁊ ꝓpositū abiectū redeat si saluari velit: admonētis: Epistola. IIII.

A Anselm⁹ dei ordinatiōe archiepiscopus Cātuariēsis: Mūdū non christū cōtemnere: et christū plus q̄ȝ mūdū diligere. Libētissime si possem tecū loquerer: soror vere mihi in deo dilecta: q꞉ charitas qua omnē hominē volo saluū fieri: ⁊ officium mihi iniunctū exigunt a me vt te fraterno ⁊ paterno affectu diligam: ⁊ per eandem dilectionem sollicitudinem de salute anime tue geram.

Sed qm̄ ī nobis euenit oportunitas
colloquendi: incūbit mihi necessitas
scribēdi: quē animū de te habeā: ⁊ q̄d
de te desiderē. Obsecro igiť te vt nō
cōtemnas dilectionē: q̄ te ꝓpter deū
⁊ honorē dei ⁊ ad salutē tuā diligo:
neq; reijcias ꝯsiliū meū. Si em̄ mihi
acq̄escere voluer͛: certa esto: q꞉ valđ
tibi in fine placebit: ⁊ erit sup te gau/
diū magnū angelis dei. Si x̄o nolu/
eris: scito: q꞉ nimis tibi displicebit: ⁊
inexcusabilis eris in districto iudicio
B dei. Audiui soror mea: q꞉ diu porta/
sti habitū sancte cōuersatiōis: Quē
quō reliq̄ris: q̄d ve passa sis: vel q̄d fe
ceris: nō latet: sed multū aptū est. Cō
sidera igiť iam nūc charissima: quātū
distēt viriles amplex⁹ ⁊ carnalis de/
lectatio ab amplexib⁹ christi: ⁊ a dele/
ctatione castitatis ⁊ cordis mūdicia.
Amplex⁹ quidē xp̄i dico nō corp̄ales
sed q̄les ꝑ amorē ⁊ desideriū ei⁹ inter
bonā ꝯsciētiā facit aīa familiaris ei⁹.
Cōsidera inq̄ꝫ q̄ sit differētia inť has
duas delectatiōes: nō loquor nūc de
legitimo cōiugio. Cōsidera inq̄ꝫ quā/
ta sit in spiritali delectatiōe mūdicia:
quāta sit ī carnali īmūdicia: q̄d spiri/
talis ꝓmittat: ⁊ q̄d carnalis mineť:
quāta sit ī spiritali spes: ⁊ q̄ꝫ delecta/
bilis expectatio xp̄i: quāta etiā ī hac
vita securitas ⁊ ꝯsolatio: quāt⁹ sit in
carnali timor iudicij dei: quāta etiā ī
p̄nti vita est cōfusio. Cogita quale sit
christū spōsum celestis regni dotē ꝓ/
mittentē ꝯtemnere: ⁊ hoīem mortalē
nō nisi corruptionē ⁊ ꝯtēptibilia dā/
tē ⁊ pollicentē: filio dei regi regū p̄po
C nere. Certe ille rex regū ꝯcupiuit spe/
ciē tuā vt spōse legitime. Qualiť aūt
ille quē scis carnis tue pulchritudinē
appetiuerit soror mea: quō dicā: femi
na nobilis quō dicā? Spōsa dei x̄go
fueras electa: ⁊ deo habitu ⁊ cōuersa/
tiōe assignata: Quid dicā mō te esse
filia mea? De⁹ scit. Nō ita loquor vt
gaudeā de ꝯfusiōe tua: sed vt gaude/
at de⁹: ⁊ cōgaudeāt angeli de cōuer/
siōe ⁊ salubri penitētia tua. Quid ꝫ
dicā? Si nō dico: forsitā nō aīaduer/
tis: si dico: forsitā irasceris. De electa
⁊ signata ⁊ spōsa dei: quid facta es?
Erubescat esse nobilitas tua qđ eru/
bescis audire: ⁊ ego ꝓpter nobilitatē
tuā ⁊ dilectionē erubesco dicere. Ecce
filia charissima si h̄ ꝓponis ī ꝯspectu
tuo: quāt⁹ dolor debet eē ī corde tuo
de tanto ⁊ tam graui casu tuo? Si em̄
vehemēter doles: cōdolēdo tibi val/
de gaudeo: si x̄o nō doles: nō est vn̄
gaudeā: ꝫ multo magis doleo. Nā si
doles: adhuc salutē tuā spero: si autē
nō doles: q̄d nisi dānationē tuā expe
ctare queo? Impossibile nāq; ē te vl/
lo mō posse saluari: nisi ad habitū ⁊
ꝓpositū abiectū redieris. Quis enī D
ab ep̄o sacrata nō fuer͛: nec corā ip̄o
ꝓfessionē leger͛: h̄ solū tn̄ est manife/
sta ⁊ q̄ negari nō p̄ōt ꝓfessio: q꞉ pu/
blice ⁊ secrete habitū sancti ꝓpositi
portasti: ꝑ qđ oīb⁹ te vidētib⁹ deo di
catā te esse nō minus q̄ꝫ ꝓfessionē le/
gēdo affirmasti. Nā anteq̄ꝫ fieret ista
nunc vsitata monachici ꝓpositi ꝓfes/
sio ⁊ sacratio: mlťa milia vtriusq; sex⁹
hoīm: solo habitu se ipsi⁹ esse ꝓpositi
ꝓfitentia: celsitudinē ⁊ coronā ꝯsecu
ta sunt. Et qui nūc habitū sine hac ꝓ/
fessione ⁊ sacratiōe assumptū reijcie/
bant: apostate iudicabanť. Inexcusa/
bilis ꝫ es si deseris sanctū ꝓpositū:
qđ diu habitu ⁊ cōuersatione ꝓfessa
es: q̄ꝫuis ꝓfessionē nūc vsitatā nō le
geris: ⁊ ab ep̄o cōsecrata non fueris.
Certe filia charissima adhuc te expe/
ctat dn̄s ⁊ creator ⁊ redēptor tuus:
rex ille q̄ cōcupiuit speciē tuā vt esset
legitim⁹ spōsus tu⁹: adhuc te expectat
⁊ r̄uocat vt sis legitima spōsa ei⁹: ⁊ si
nō virgo: saltem casta. Scim⁹ em̄ plu
res sanctas mlieres q̄ post amissā vir/
ginitatē plus placuerāt deo: ⁊ mag͛
illi familiares fuerūt ꝑ penitentiā in
castitate: q̄ꝫ plures alie q̄ꝫuis sancte ī
virginitate. Redi ꝫ mlier christiana: E
redi ad cor tuū: ⁊ cōsidera quē poti⁹
debeas diligere: cui potius adherere:
illi q̄ te ad tantā honestatē elegit: eli/
gēdo vocauit: vocādo habitu spōsali
sibi assignauit: ⁊ adhuc q̄ꝫuis ꝯtēpt⁹

⁊ reiectꝰ expectat ⁊ reuocat: an illi ꝑ
quē vt mitiꝰ dicā ī h̄ in q̄ te vides de/
iectā de tanta celsitudine cecidisti: p̄/
sertim cū ipse te iā sicut puto ꝯtēnat:
aut sine dubio ꝯtēptur⁹ ⁊ deserturus
sit: Et vtinā sic vos inuicē cōtēnatis
vt vos deꝰ nō ꝯtēnat: sic vos inuicē
deseratis vt vos deus nō deserat: sic
vos inuicē reijciatis vt vos deꝰ a fa/
cie sua nō ꝓijciat: sic ab inuicē cōuer/
tamini: vt ad deū cōuertami̅. Certe
meliꝰ ⁊ valde honorabiliꝰ est ⁊ illi ⁊
tibi vt ab illo sis cōtēpta q̄ꝫ retēta: qꝛ
q̄ꝫ diu eris eius retēta: ꝓculdubio vt
de illo nunc taceā tu eris dei ꝯtēpta.
Et si ꝯtēpta ab illo ꝓpter deū illū cō
tēpseris: vtiq̄ꝫ nō ꝯtēpta ſ; suscepta ⁊
dilecta dei eris: velut eiꝰ sanguie̅ ꝓ/
prio redēpta. Intēde filia cuiꝰ salutē
desidero: intēde benignitatē eiꝰ q̄ cō/
temptꝰ a te: ꝯtemnētē reuocat: vt te ī
regalē suū thalamū nō terrenū ſ; cele/
F stem introducat: intēde ⁊ cōcute cor
tuū: dole vehemēter casū tuū. Reijce
⁊ cōculca secularē habitū quē assum
psisti: ⁊ resume habitū spōse xp̄i quē
ꝓiecisti. Nullatenus em̄ te cognoscet
christꝰ aut suscipiet nisi in illo habitu
quo te sibi signauit: ⁊ q̄ te eiꝰ spōsā eē
publice ⁊ secrete es testata. In h̄ ha/
bitu redi tu ad benignitatē eiꝰ: īgere
te oportune in cōspectu eius. Accusa
tu ipsa ꝯscientiā tuā: laua lachrymis
culpā tuā. Ora eū infatigabilit̄: ad/
here illi inseꝑabilit̄: Misericos ē: nō
te reijciet: ſ; potius gaudēs de reditu
tuo: te benigne suscipiet. Si h̄ feceꝛ̄:
gaudiū erit de te ī celo ⁊ ī terra oībꝰ
sanct̄ angelis ⁊ hoībꝰ cognoscētibꝰ.
Si vo hoc facere ꝯtēpseris: oms̄ tibi
aduersi erūt: ⁊ ego ⁊ ecc̄lia dei facie/
mus qᵭ de tali re faciendū intellige/
mus. Omīpotēs deꝰ visitet cor tuū:
⁊ infundat in te amorē suū filia cha/
rissima.

Beati Anselmi: ad Burgū/diū ⁊ Richerā eiꝰ vxorē: vt ante oculos suos finē suum ponant: hortātis: Ep̄la. V.

Anselmꝰ seruꝰ ecc̄lie cātuarit̄/ B
a. sis: suis charissimis: burgūdio
⁊ vxori eius richere: salutē ⁊
bn̄dictiōꝫ dei. Qualit̄ me habeā: nū/
cius vester meliꝰ poterit vobis v̄bis
ostendere q̄ꝫ ego scribere. Nihil autē
tantū me delectat mādare voꝫ quā/
tū vt curā habeatis de vobis. Exone
rauit vos deus: abstulit vobis omnē
occasionē amādi h̄ seculū: ⁊ dedit vo
bis omnē oportunitatē amādi salutē
vestrā. Ponite quotidie añ oculos
v̄ros finē v̄īm: cogitate intentissime
cuiꝰ erunt ⁊ q̄d vobis ꝓderūt q̄ post
vos remanebūt. Cogitate q̄ ibitis: q̄d
vobiscū portabitis: q̄d ibi qᵭ p̄misssū
sit a vobis inuenietis. Certe nō por/
tabitis vobiscū: nec īuenietis ibi aliᵭ
q̄ꝫ merita v̄a siue bona siue mala: vi/
dete q̄ merita p̄misistis. Si plura bo/
na q̄ꝫ mala gaudere potestis: qᵭ non
puto. Si plura mala q̄ꝫ bona: multū
debetis timere: p̄sertim cū multū ne/
cesse sit homī volēti saluari: h̄c mul/
to plura bona merita q̄ꝫ mala. Hec co B
gitate: hec inter vos die ac nocte ī se/
creto ⁊ ī publico tractate: hec sint col
loq̄a v̄a inuicē: Dn̄e mi: amica mea
q̄d facimꝰ: q̄d tardamꝰ: ꝓpe est vltia
dies n̄ra: Quō expēdimꝰ vitā n̄raꝫ:
quō satisfacimꝰ deo ꝓ peccatis n̄ris?
Preparemꝰ nos q̄si videamꝰ ī ꝓxio
diē vocationis n̄re: ⁊ ita aptemꝰ nos
vt securi eamꝰ ad iudiciū: qꝛ receptu/
ri sumꝰ sine dubio ꝓut gerimꝰ in hac
vita: siue bonū siue malū. Deꝰ iunxit
nos in hac vita: faciamꝰ vt simul nos
iūgat ī et̄na vita: ⁊ videamꝰ ibi pro/
lē nostrā quā sibi deꝰ iā assumpsit.
Hec sint studia v̄a: hec sollicitudo: h̄
suspiria v̄a. Qᵭ mādo vobis ꝑ nū/
ciū istum ne veniatis ad me nisi a me
mādatū fuerit ꝑ sigillū meū: voꝫ di/
co: dn̄e ⁊ frat̄ charissime burgūdi: su/
scipite bono aīo si me amatis. Oīpo/
tens deus regat corda vestra: ⁊ diri/
gat ad gaudia eterna: Amen.

Beati Anselmi: mona/chis in cistrensi cenobio cō/

manētibus: eosdē vt abbati suo obediant: atq; pacē ⁊ cōcordiā in inuicem habeant: admonētis: Epistola. VI.

A a Anselmus archiepūs fratrib⁹ ⁊ filijs suis charissimis monachis in cistrensi cenobio sancte vuerburge cōmanentib⁹: salutē ⁊
ps.144 bn̄dictionē dei ⁊ suā. Bn̄dictus de⁹ in donis suis ⁊ sanctus ī oīb⁹ opibus suis: q̄ vos facit ⁊ numero crescere et augmēto religiōis ꝓficere. Quis em̄ de oīm seruoꝝ dei ꝓfectu gaudeā: in vobis tn̄ aliq̄d habeo speciale: cur de vr̄o letari ꝓfectu debeā: q2 ꝑ me deus cōgregatiōis vr̄e dignat⁹ est instituere ꝑncipiū: ⁊ dare vobis ꝑmū abbatē dn̄m scʒ Richardū filiū nostrū charissimū. Gratias igit̄ ago deo ꝓ gratia sua quā ostēdit in vobis: ⁊ oro vt sicut eadē gr̄a vos ꝑuenire dignatus est: ita indesinēter subsequat̄: q̄tenus nunq̄ꝫ vos de hoc ad qđ vos ꝑuexit ꝑmittat deficere: sed semꝑ ad meliora ꝓficere. Qđ ꝓ certo ipse faciet si nō negligētes fueritis bona ad q̄ iā ꝑuenistis seruare. Cū em̄ dei sit sua gr̄a semꝑ nos ꝑuenire: nostrū est qđ accipimus ei⁹ auxilio studiose custodire.
B Nam q̄ꝫuis nec hr̄e nec seruare possim⁹ aliq̄d nisi ꝑ illū: ꝑdere tn̄ ⁊ deficere nō est nisi ex nr̄a negligētia: q̄ sepissime incipit a minimis: in q̄b⁹ nos callidus hostis solet decipe: cum nobis ꝑsuadet ea nō magnipendere. Inde nāq; sequit̄ illud dānū execrabile qđ
Eccl.19. legit̄: Quia q̄ modica despicit: paulatim decidit. Certissimū nāq; est qđ ī multis ecclesijs expimēto didicim⁹: q2 in monasterio vbi minima districte custodiunt̄: ibi rigor monachorū inuiolabilis ꝑmanet: ibi pax int̄ fratres: ⁊ ī capitulo ꝓclamatiōes cōquiescūt: vbi xo minimi excessus negligunt̄: ibi totus ordo paulatim dissipat̄ ⁊ destruit̄. Si ḡ de virtute ī virtutē: ⁊ de ꝓfectu ad ꝓfectū vultꝫ ascēdere: semꝑ timete ī singulis minimis deū offendere. Nō debetis cōsiderare q̄ꝫ parua sit res quā ꝯ ꝓhibitionē facitis: sed quātū malū sit inobedientia: quā ꝓ parua re incurritis. Sola em̄ obediētia potuit hoīem in ꝑadiso retinere: vn̄ ꝑ inobedientiā eiect⁹ est: neq; ad regnū celoꝝ aliq̄s nisi ꝑ obedientiā ꝑducit̄.
C Pensate: q2 si hō ꝑ vnā solā inobedientiā in tantā miseriā quā patimur in hoc mūdo ꝓiect⁹ est: quātū debeam⁹ eā horrere ⁊ obediētie bone studere. In obediētia totius vigor bene viuēdi construit̄: in ei⁹ negligētia destruit̄. Abbati ḡ vr̄o obediētiā nō solū ope sed etiā in volūtate ꝑ oīa exhibete: ⁊ adinuicē pacē ⁊ cōcordiā ꝑ mutuā dilectionē habete: Quā dilectionē sic nutrire ⁊ seruare poteritis si vnusq̄sq; nō vt alius suā: sed vt ipse alteri⁹ volūtatē faciat studuerit. Ociositatē quoq; sicut rem inimicā aīaꝝ vestraꝝ a vobis excludite: ⁊ vnusq̄sq; consideret: q2 de singulis momētis vite nr̄e reddituri sumus deo rōnem. Cuicūq; ḡ deus dat aliquā gratiā: ad quālibet vtilitatē ea vtat̄ in quātū habuerit oportunitatē. Qui em̄ nō vtitur potestate bn̄ faciēdi quā habet: ī die iudicij quasi nō habens iudicabit̄: ⁊ ab illo auferet̄ hoc ipsum qđ habere videt̄: q2 ⁊ premio qđ mereri potuit carebit: ⁊ deinceps nullā alicui⁹ boni opis potestatē in penis habebit. Quasi autē alio dabit̄ qđ ab illo auferet̄: qn̄ illi qui bn̄ opat̄ ꝭm donū qđ accepit premiū augebit̄: q2 iuxta illū q̄ negligēter vixit eius exemplo a bono ope nō defecit. Gratias ago vobis: q2 ꝓ me oratis: ⁊ oro vt ab hac charitate non desistatis.

Beati Anselmi: ad Lauronem monachū nuꝑ cōuersum: vt ī monasterio in quo ꝓfessus sit ꝑmaneat: ⁊ ibi totis viribus custodire mētis quietē studeat: exhortātis: Epistola. VII.

A D Ilecto dilectus: amico amic⁹:
frater fratri: Lauroni Ansel/
mus: tꝑalis vite sanctitatē: et
eterne felicitatē. Cū meū ꝛ tuū cha/
rissime desideriū quo nos inuicē desi/
deramus cōsidero: vnū est qđ me de
nostra cōsolabit᷑ separatione: qꝛ ī fu/
tura vita eternā nostrā cōiunctionē
ꝑ diuinā spero clementiā: Nā certus
sum de mea: nec dubito de tua cōsciē/
tia: quālibet eñi nos regionū diuer/
sitas distineat: de duab⁹ tñ aīab⁹ no/
stris charitas vnā cōficiat: Unde fit
vt aīe nr̄e ꝛ dilectiōe p̄sentes sese am
plectant᷑: ꝛ cōuersatiōe absentes sese
desiderēt. Sed cōsummata hui⁹ vite
ꝑegrinatiōe: illo adiuuāte ad quem
tendim⁹ ꝛ in quo speramus ī patria:
ad quā suspiram⁹ q̄si diūsis itinerib⁹
cōueniemus. Ubi tanto vehemētius
deo annuēte de inuicē cōgaudebim⁹:
quāto nūc de nobis diuinā disposi/
tionē patiētius tolerauim⁹. Interim
tamē qm̄ facere qđ charitatē renouat
ꝛ accēdit: nō est dei dispositioni reni/
ti ꝗ obedire: debem⁹ nos vel mutuis
B salutatiōibus cum licet: reuisere. Qđ
cū hacten⁹ ī hac ep̄la me fecisse possit
sufficere: aliquid tñ nr̄e admonitiōis
quā tibi semꝑ dulcē fecit: nō mea fa/
tuitas: sed tua charitas instāte dño et
cōi nostro amico vꝛsiōe cogoꝛ subij/
cere. Nā etiā si nihil tibi dicere pos/
sim quod ignoꝛes: plus tamē herebit
memoꝛie qđ a dilecto dilectoꝛe dictū
suscipiēs. Ingressus es charissime ꝓ/
fessusq̄ chꝛisti militiā: ī qua nō solū
apte obsistētis hostis violētia est ꝓ/
pellēda: sed ꝛ q̄si cōsulētis astutia ca
uēda. Sepe naq̄ dū tyꝛonē xp̄i: vul/
nere male volūtatis apte maliuolus
nō valet ꝑimere: sitientē eum poculo
venenose rōnis maliuole callidus tē
ptat extinguere. Nā cū monachū ne/
q̄t obꝛuere: vite quā ꝓfessus est odio:
nitit᷑ eū cōuersatiōis in q̄ est subrue/
C re fastidio. Et licet illi monachatum
ꝓpositum tenendū q̄si cōcedat: tamē
qꝛ hoc sub talib⁹ aut intra tales: aut
in eō loco vbi incepit illum stultū ni/
mis impꝛudētē q̄: nimis multimodis
versutijs arguere nō cessat: vt dū illi
ꝑsuadet incepto dei bñficio ingratū
existere: iusto iudicio nec ad melioꝛa
ꝓficiat: nec qđ accepit teneat: aut in
eo inutilit᷑ ꝑsistat. Quippe dū inces/
santer laboꝛiosis cogitatiōib⁹ de mu/
tando: aut si mutari nō valet saltē de
impꝛobādo initio meditat᷑: nunq̄ ad
finē ꝑfectiōis tendere conat᷑. Nā qm̄
illi fundamentū qđ posuit displicet:
nullaten⁹ illi structurā bone vite suꝑ
edificare libet: vñ fit vt queādmodū
arbustula si sepe trāsplantet᷑ aut nuꝑ
plantata in eodē loco crebꝛa cōuulsi/
one inquietet᷑: nequaq̄ radicare va/
lens: ariditatem cito attrahit: nec ad
aliquā fructus fertilitatem ꝓuehit.
Sic infelix monachus si sepius de lo
co ad locum ꝓpꝛio appetitu mutat᷑:
aut in vno ꝑmanens: frequenter eius
odio ꝯcutit᷑: nusq̄ amoꝛis stabilitus
radicib⁹ ad oēm vtile exercitiū lāgue/
scit: ꝛ nulla bonoꝝ opeꝝ vbertate di/
tescit. Cū q̄ se nequaq̄ ad bonū: sed ī
malū ꝓficere si foꝛte ꝗ recogitat: ꝑpē
dit: omnē sue miserie cām nō suis: sed
alioꝝ moꝛib⁹ iniust⁹ attēdit: atq̄ in/
de se magꝭ ad odiū eoꝝ int᷑ q̄s cōuer/
sat᷑ infelicit᷑ accēdit. Quapꝛopt᷑ qui/ D
cūq̄ cenobitaꝝ foꝛte ꝓpositū aggre/
dit᷑: expedit ei: vt ī quocūq̄ monaste
rio ꝓfess⁹ fuerit: nisi tale fuerit vt ibi
malū inuit⁹ facere cogat᷑: tota mētis
intentiōe amoꝛis nexib⁹ ibi radicare
studeat: atq̄ alioꝝ moꝛes: aut loci cō
suetudines si ꝯ̄ diuina p̄cepta nō sūt:
etiā si ītutiles videāt᷑: dijudicare refu
giat: Gaudeat se iā tādē īuenisse vbi
se nō īuitū ꝗ volūtariū tota vita mā
surū omī trāsmigrādi sollicitudīe ꝓ/
pulsa deliberet: vt quiet⁹ ad sola pie
vite exercitia exq̄renda sedulo vacet.
Qđ si sibi videt᷑ maioꝛa quedam ac
vtilioꝛa sp̄uali feruoꝛe appetere: q̄ il/
li p̄sentis monasterij institutiōib⁹ li/
ceat: estimet aut se falli siue p̄ferendo
paria paribus: et minoꝛa maioꝛibus

siue ꝑsumēdo se posse qđ non possit: aut certe credat se nō meruisse qđ desiderat. E Qđ si fallit̄: agat grās diuine misericordie: qꝛ ab errore suo defendit̄: ne sine emolumēto aut etiā cū iactura locū vel vite ordinē mutando: incōstantie leuitatisq̄ frustra crimen subeat: aut maiora virib⁹ suis expiendo fatigat⁹: deterius in ꝑora: aut etiā peiora ꝑoribus deficiat. Si aūt vere meliora illis que ī ꝓmptu sunt nōdū merit⁹ optat: patiēter toleret diuinū iudiciū: qđ vlli aliq̄d iniuste nō denegat: nec ꝑ impatiētiā iudicē iustū exasperās: mereat̄ qđ nō hꝫ nō accipere: ꝛ qđ accepit amittere: aut qꝛ ħ amat inutilit̄ tenere. Seu vo misericordiā seu iudiciū erga se ī illis q̄ nō habet ꝛ optat ꝑsentiat: letus ex his q̄ accepit largitati sup̄ne gratias dignas ꝑsoluat. Et qꝛ ad qualēcūq̄ portū de ꝓcellosis mūdi turbinib⁹ potuit ꝑtingere: caueat in portus tranquillitatē ventū leuitatis ꝛ impatiētie turbine inducere: quaten⁹ mens: cōstantia et māsuetudine tutātib⁹ quieta: ꝛ diuini timoris sollicitudine: ꝛ amoris delectatione sit vacua. Nā timor ꝑ sollicitudinē custodit: amor vo ꝑ delectationē ꝑficit. Scio: qꝛ hec maiorē aut scribendi aut colloquēdi exigant amplitudinē: vt plen⁹ intelligat̄ q̄bus scꝫ dolis antiquus serpēs ignarū monachū in h̄ genere temptatiōis illaqueet: ꝛ ecōtra quib⁹ rōnibus pru F dens monach⁹ ei⁹ callidas ꝑsuasiōes dissoluat ꝛ ānihilet. Sed qm̄ iā breuitatē quā exigit epistola excessi: ꝛ totum qđ hinc dixi aut dicendū fuit: ad custodiendā mētis quietē ꝑtinet: huius breuis exhortatio epistolā nostrā terminet. Nec putes charissime h̄ me dicere: idcirco ꝙ suspicer te aliq̄ mētis īquietudine laborare: sed quoniā p̄dictus dn̄s v̄sio cogit me aliquam admonitionē tibi scribere: nescio q̄d potius scribā vel moneā: q̄ꝫ cauere h̄ qđ sub spē recte volūtatis: scio nouicijs quibusdā solere surripere. Quapropter amice mi, ꝛ frat̄ dilectissime: cōsulit: monet: ꝓcatur te: tu⁹ dilect⁹ dilector totis cordis viscerib⁹: vt totis viribus quieti mētis studeas: sine q̄ nulli licet callidi hostis insidias circūspicere: vel semitas virtutū angustissimas ꝓspicere. Ad hanc vo monachus q̄ in monasterio cōuersat̄ ꝑtingere nullaten⁹ valet: sine cōstātia ꝛ māsuetudine: q̄ mansuetudo indissolubilis comes ē patiētie: ꝛ nisi monasterij sui instituta que diuinis non ꝓhibent̄ mādat̄: etiā si rōnē eoꝝ nō ꝑuiderit vt religiosa studuerit obseruare. Uale: ꝛ omīpotens dn̄s ꝑficiat gressus tuos ī semitis suis: vt nō moueant̄ vestigia tua: vt in iusticia appareas in ꝯspectu dei: ꝛ satieris cum apparuerit gloria eius. Ora vt ego tecū: qꝛ ꝛ ego oro vt tu mecū.

Beati Anselmi: ad abbatem Guilhelmū: eidē ad inquisita de quodā comite excōmunicato q̄ diuina celebrātibus se imiscuerit: et de p̄sbyteris incōtinētibus q̄d agendum sit respondentis: Epistola. VIII.

A D Omino ꝛ patri reuerēdo abbati Guilhelmo: frater Anselm⁹: in hac vita diuturnā ꝓsperitatē: in futura eternā felicitatē. Ex quo v̄ra ꝓbitas mihi suā dignata est p̄bere noticiam: tantā eius cōcepi dilectionem: vt semꝑ eius mihi dulcis sit memoria. Qđ exꝑtus sum non immerito fuisse: quoniā ꝛ vitam vestrā amore ꝛ reuerentia dignam agnoui existere: ꝛ paternitatē vestrā nō sine affectu dulcedinis erga prauitatem meā esse. Sepe namq̄ fratres a vobis venientes me nō solū sanctitatis vestre relatiōe edificauerūt: sed ꝛ dignationis vestre salutatiōe honorauerūt. Quare licet: quicquid est ī me toto: minime possit tantis meritis respōdere: meū tamē est quātum amoris ꝛ reuerētie possum exhibere. Sed hec deo in nobis seruanda ꝛ agenda

cõmittens ad ea de quibus meã ꝑar/
uitatem consulere dignata est vestra
ꝓudẽtia: non ꝓ̄sumendo: sed obedi/
endo: respondebo forte non q̄d mihi
B sufficiat: sed quod mihi videt᷑. Co/
mes quidem vester qui excõmunica/
tus vobis diuina celebrãtibus se mi/
scet: mihi videt᷑ humiliter admonen/
dus: ne cõtemnendo sententiã eorum
quibus deus affirmat se audiri cũ au
Luc.10. diunt᷑: ⁊ sperni cum spernunt᷑: se li/
gare cũ ligant: ⁊ soluere cum soluũt:
aggrauet sup̱ se dei iudiciũ: a quo fu/
gere nusq̄ꝫ homo potest. Quare illi
melius esse vt p̱ salubrem humilitatẽ
abstineat ab his a quibus eum apo/
stolica segregat sententia: q̄ꝫ per pre/
sumptionis cõtemptũ se ingerat ĩ illa
que nunq̄ꝫ nisi p̱ humilitatẽ quesita
ꝓsunt: at semp̱ inordinate ꝓ̄sumpta
obsunt: Nec debere cũ vllo suo com/
modo ⁊ grauissimo suo malo cogere
vos: vt cũ eum offendere nolitis: deũ
⁊ ap̄lici auctoritatẽ grauit᷑ irritetis:
ad q̄s pacãdos illum adiutorẽ habe/
re nõ possitis. Facilius quoq̄ꝫ ac beni/
gnius apostolicũ eius rationes susce/
pturũ si suam illum sententiã cogno/
uerit reueritã. Q̄d si comes idẽ hãc
admonitionẽ respuerit: scitis q̄r deus
plus est timẽdus q̄ꝫ homo. Quapro/
pter aut s̄m iam ꝑlatam apostolicã
sententiã erga illũ agendum: aut ip̄m
apostolicũ siue aliquẽ vices eius ge/
rentẽ de hoc ipso denuo consulendũ
C existimo. De ꝓ̄sbyteris vero qui se apte
reproba libidinis cõuersatione: deo
reprobabiles exhibẽt: omnino tenẽ/
dũ est q̄ apostolica ꝓuidentia eccle/
siastico iustoq̄ꝫ rigore cõstituit. Nem
pe nullatenus cõuenit vt ibi reueren/
ter astet᷑: vbi ꝑtinaciter aperta ⁊ im/
pudenti libidine fetentes: dei ⁊ san/
ctorũ ꝓhibitionem cõtemnendo sa/
cris altaribus deseruiũt: imo nõ de/
seruiũt: sed q̄ꝫtum ad ipsos cõmacu/
lant. Non quo quis ea que tractant
cõtemnẽda: sed tractãtes execrãdos
existimet: vt qui dei ⁊ angelorũ pre/
sentiam non reuerentur: vel hominũ
detestatione repulsi: sacra cõtamina/
re desistant. Nec vllatenus oportet
vt illi sint cõsortes de altari partici/
pantiũ qui p̱ immũdiciã se faciũt ex/
ortes altari deseruientiũ. De lapsis D
autẽ sacros ordines habẽtibus ⁊ spon
tanea humilitate secrete quibus debẽt
confitẽtibus: nequaq̄ꝫ asserendũ est
quod eisdem ordinibus amplius vti
nullatenus possint: si p̱ sacrificiũ spem
cõtribulati cordisq̄ꝫ contriti ⁊ humi/
liati deũ placantes: ad virtutũ pro/
fectum studiose contenderint. Nam
nec apud deũ reprobat᷑ officium ali/
cuius ꝓpter culpam quã ipse igno/
scit: nec apud homines decolorat᷑ sa/
cri ordinis dignitas ꝓpter ꝑsonam
cuius ipsi peccatũ nõ cognoscũt: qui/
bus duabus causis carnalis lapsus ꝓ/
hibet ad sacros ordines accessuꝫ aut
reditũ. Sed quoniã ferme semp̱ oc/
cultum est: quoꝝ remisse sunt iniqui/ Ps.31.
tates: ⁊ quorum tecta sunt peccata:
quoꝝ vero minime: tutius semp̱ est cõ
scium sibi criminis ab his que placi/
tam ꝑsonam exposcũt p̱ laudabilem
humilitatẽ abstinere: q̄ꝫ per culpabi/
lem securitatẽ ꝓ̄sumere. Illud naq̄ꝫ
semp̱ potest deo nõ improbante: hoc
vero non debet nisi deo approbante.
Qui autẽ huic sentẽtie que ad sacri
ordinis officiũ reditum post lapsum
concedit: nequaq̄ꝫ aliqua ratione: ni/
si auctoritate fulciat᷑ scriptura ꝓ vult
consensum attribuere: legat epistolã
beati Calixti pape directã vniuersis
episcopis p̱ galliam cõstitutis: ⁊ bea/
ti Gregorij ad Secũdinũ inclusũ: vbi
ipsi hanc sententiã sic firmis ⁊ pene
eisdem ratiõibus ⁊ auctoritatibus con
firmãt: vt nullatenus alioꝝ approba/
tiõe indigeat. Sed q̄m idem beatus E
Gregorius idip̄m in alijs suis quibus/
dam epistolis studiose ꝓhibet: ne sibi
ipsi contrarius sit: de aptis quidẽ ꝓhi/
buisse: de occultis vero post cõdignã
penitentiã cõcessisse intelligit᷑. Nam
crimẽ q̄d a deo ĩputat᷑: nec ab homi/
nibus esse putat᷑: nõ reprobat nec deco/
lorat: vt iã dixi: cũ t̄n in tali re cuiq̄ꝫ

tutiꝰ sit corã deo plus timere ꝗ̃ cõfi-
dere. Prohiberi autẽ inuitũ debere
qui occultũ crimẽ humili cõfessione
sponte ⁊ occulte detegit: minime exi-
stimo: ne multis obruat̃ vita salubris
confessiõis: quin potiꝰ eligent penitꝰ
in morte occultari ꝗ̃ hac occasiõe in
certitudinẽ vel in suspitionẽ alicuius
criminis adduci. Hoc em̃ illi cui confi-
tent̃: statuit̃ ad peccatũ: sed cõfitentẽ
absq̃ eius consensu cessare a sui ordi-
nis officio nõ cogit: sed potiꝰ magni
criminis reus esse videt̃ si cogit: q2
sic ⁊ confitentẽ penitere cõfessionis:
⁊ plures nõdum confitentes horrere
confessionẽ compellit. Nam satis pa
tet: ꝗ̃ minus malũ sit cuilibet pecca-
tori ad altare cum amore cõfessionis
pacte: ⁊ spe misericordie humili men
te accedere: ꝗ̃ se cũ odio cõfessionis
⁊ desperatiõe venie indurato corde
desiderio aut etiã actu ingerere. Ille
itaq̃ cui cõfessio fit: nequaꝗ̃ ꝑticeps
estimãdus est minoris culpe in q̃ aliũ
ꝑmittit nõ cõsentiendo sed maiorem
prudẽter ꝓcauendo: maioris ꝟo po-
testatis auctor esse videtur: ad quos
multos impellit: ⁊ si nõ volẽdo: tamẽ
inordinate plus qꝫ minus: ꝗ̃ qꝫ ma
F ius erat timẽdo. Sed manifestũ est:
quia illi qui humili ꝯtritiõe supbam
verecũdiam cõculcando semetipsos
iudicãtes huiusmodi cessatiõi spõte
cõsentiũt: multotiẽs tutiꝰ ministrant
ꝑmissi seu etiã iussi ꝗ̃ illi cum vere-
cũdia humana inter deum ⁊ se iuste
iudicare refugiũt: licꝫ is cui cõfitent̃
valde ꝑiculosiꝰ ꝓhibeat istos inuitos:
vt supra dictũ est ꝗ̃ illos spõtaneos.
Et cum vtrisq̃ necessarium sit vel ad
tempus abstinere: puto quia illi qui
nõ libẽter cessant ad qꝫ non bene ꝓ-
perant: sunt tm̃ relaxandi: hi ꝟo qui
sponte abstinent ad qꝫ nõ ꝓsumunt
etiã reuocandi. Nam in illis si reuo-
cent̃ obediẽtie tegmĩe ꝓsumptio pal-
liat̃: in istis ꝟo humilitas obedien-
tie robore adiuuat̃: que reuocatio nõ
indifferenter sed magna ꝓlati cõfessi
onem suscipiẽtis discretiõe facienda
est. Sepe naq̃ contingit vt quis non
ꝑ immẽsum criminis horrorem ⁊ per
vim hũilitatis hũanã verecũdiã su-
ꝑet: ſ ꝑ stulticie tenebras ⁊ impudẽ-
tie duriciã: feditatẽ sceleris ⁊ pudorẽ
nõ sentiat: ⁊ ꝑ negligentiã officiũ suũ
nõ appetat. Qui aũt hm̃oi est: nunꝗ̃ G
ad sacrũ officiũ aut vocãdꝰ aut reuo
candꝰ ẽ: ſ cũ ꝓ ipso penitente suppli-
cat hũilitas: suggerit cõtritio: interce
dit vite mutatio: tũc nimirũ si ꝓlatꝰ
nõ tã de meritis aliqbꝰ ꝗ̃ de magna
miscdia: ⁊ de multitudine miserationũ
dei illũ cõfortans ad sui vsum ĩmu-
tet officij: q2 non tam temere ꝗ̃ pru-
denter egisse videat̃. Est em̃ sepe in
huiusmodi ꝓueniẽda pusillanimitas:
excludenda cõtemptus suspitio: ostẽ-
denda beniuolentia: exhibenda com-
passio. Hoc em̃ modo qui tales sunt:
quãto benignius: tanto efficacius ad
ꝑfectionẽ ꝓuocant̃: ⁊ tanto strictius
in bono ꝓposito ligant̃. Potui plu-
ra de scriptis patrũ his interserere: ſ
q2 epistolaꝝ breuitas que se iã nimis
extendi reclamat: non cõsensit: simpli
citer quid de interrogatis sentirẽ pa-
ternitati vestre iussus exposui. Omni-
potẽs dñs vos ⁊ ĩ his ⁊ in omnibus
que vobis agenda sunt: sic in rectitu-
dine veritatis dirigat: vt ꝑ eis seipm̃
vobis retribuat. Si ꝓsens essem corã
vobis ⁊ corã sancta cõgregatiõe ve-
stra: de qua multa bona a multis cõ-
corditer audio: supplici mente totum
corpus ꝓsternerẽ: ⁊ vt me bonorũ q̃
deus operat̃ in vestro monasterio in
perpetuũ participẽ in fraterna chari-
te cõcederetis peterem. Sed quoniã
ego hoc nõ possũ: ꝓsumo nõ de meis
meritis: ſ de vestra sanctitate rogare
vt vos hoc ꝓ me nõ hũiliato corpo-
re: sed benigna mente ab eisdem filijs
vestris mihi petatis: ⁊ cum illis con-
cedatis: Valete.

Beati Anselmi: ad Falco nem episcopũ Beluacẽsem: se apud suspicantes eũ concupiscentia archiepiscopa-

tus detineri: excusantis:
Epistola. IX.

A D Ulcissimo ⁊ dilectissimo di/
lectori: epo Beluacẽsi Falco/
ni: frater Anselmꝰ: eterna dei
ꝓtectiõe ⁊ cõsolatiõe gaudere. Scio
mi dulcis amice: quantũ dilectio vr̃a
de illiꝰ quẽ sup oẽs homĩes diligit:
insperata corpali amissione cõtrista/
ret: nisi se sapiẽter diuine dispositio/
nis cõsolatione cõsolaret. Sicut em̃
in cordibꝰ diligentiũ sese inuicẽ spes
⁊ oportunitas confruendi se: nutrit
quãdã delectabilẽ dulcedinẽ: ita eius
dẽ rei despatio ingerit molestã ama/
ritudinẽ. De qua re vestra prudẽtia
meã põt cognoscere conscientiã. Sic
em̃ agnosco vestre dilectiõis erga me
sinceritatẽ: vt sim certꝰ vos nõ igno/
rare mee dilectionis erga vos: ⁊ erga
eos qbꝰ illã ostẽdebã: ⁊ marie erga
monachos beccenses veritatẽ. Nam
nullꝰ sic cognoscit amici veri cõscien/
tiã: sicut ille qui vere gerit amicitiã.
B Cõsiderate ḡ: que possit esse in corde
meo integra leticia: quẽ tot amicorũ
me desiderantiũ: ⁊ a me desideratoꝝ
cõtristat irreparabiliter ꝑdita in hac
vita p̃sentia? Unusq̄sqꝫ coꝝ de me so
lius amissione corporali dolet: ⁊ aĩa
mea de omnibꝰ: qꝛ ab eoꝝ p̃sentia in/
uita tã ĩopinate scindit̃: dolet. Nã et
si maior multitudo similẽ exhibentiũ
dilectionẽ in anglia me videat̃ letifi/
care: nullatenꝰ tñ tam longo tp̃e radi
catã ⁊ nutritã priorem dilectionẽ de
corde meo valet eradicare. Uera em̃
charitas nõ minus diligit p̃ores ami
cos interius: etiã si exteriꝰ pariter ne/
queat opari cum ad plures extendit̃:
sicut nec a p̃oribꝰ. Si veri amici sũt
minus timet diligi cũ a pluribꝰ dili/
git̃. Et quidẽ si qua mihi consolatio
est multitudinis amicorũ p̃sentia ad
angorẽ quẽ gero ad priorũ: absentia
illud vtiqꝫ efficere nequit: vt non cõ/
trister de illoꝝ: q̄ quãto magis me di
ligunt: tanto magis cõtristant̃ de ab/
sentia dilecti ⁊ dilectoris sui tristicia.

Delectat me cũ dulci amico meo scri/
bo de charitatis sinceritate: ⁊ de eius
efficacia diu tractare: sed qm̃ episto/
laris breuitas hoc non patit̃: cum ⁊
aliud velim dicere: necesse est me iam
materiã mutare. Quidam vt audiui C
suspicant̃ me archiepiscopatus con/
piscentia ad quem dolens et timens
trahor detineri. Quod siue suo erro/
re: siue aliena ꝑsuasione faciant: par/
cat illis deꝰ: qui videt quia fallunt̃
⁊ peccant. Non me excuso apud ve/
stram fraternitatẽ mihi dilectissimã:
que exquo me cognouit familiarissi/
ma ⁊ longa cõuersatione: meã indu/
bitanter didicit ⁊ credidit de secula/
ris honoris ambitiõe ꝯsciẽtiã. Quã
tanto verius cognouistis: quãto vos
securius ⁊ totã vitam vestram sensui
meo iudicioqꝫ cõmisistis: Sed apud
eos me excuso quicunqꝫ hanc lecturi
sunt epistolã: vt sciant quid mihi di/
cat cõscientia mea coram deo ⁊ alijs
ignorãtibus: cum opus erit respõde/
ant ꝓ me: si non ꝓpter me vel ꝓpter
deũ. Multũ em̃ nocet infirmis ĩ eccle
sia dei opinio alicuius vitij: siue vera
siue falsa sit de aliquo homĩe: ⁊ maxi
me de eo q̄ sic est in ecclesia catholica
ꝯstitutus: vt ⁊ verbo ⁊ exemplo vite
alijs debeat ⁊ possit ꝓdesse. Sciãt ḡ
oẽs sicut mea cõscientia mihi dicit co
ram deo quem inuocare testẽ menda/
cij nefas esse scio: quia non me rapit
aut alligat ad archiepiscopatũ anglo
rum cupiditas alicuiꝰ rei: quã seruus
dei cõtẽptor mũdi cõtemnere debet:
sed timor dei me cogit pati: vt q̄uis
dolẽs ⁊ timẽs ab ecclesia dei trahar.
Et quia si mihi liceret seruata obedi/ D
entia ⁊ charitate q̃s deo debeo ⁊ ec/
clesie eius matri mee ꝓpter eũ potiꝰ
⁊ libẽtius eligerem sub abbate ⁊ sub
regulari disciplina ĩ monastica paupꝫ/
tate ⁊ hũilitate esse ⁊ obedire ⁊ serui/
re: qꝫ regnare ĩ hͦ mũdo: secularit̃ aut
dominari aut archiepiscopatum siue
episcopatũ possidere vel abbatiam:
aut hominibus quibus licet p̃esse ad
animaꝝ gubernationẽ: siue ad corpo

rium sustentationē in magna terrarū
et rerum terrenarū possessione et opu
lentia. Qđ ego ipse non imputo mihi
tantū ad virtutē: quātum ad hoc qz
talem me scio tam parū vtilem: parū
fortem: parū strenuū: parum pruden/
tem: parū iustum: vt potius mihi cō/
gruat et expediat eligere subesse p̄la/
to q̄ alijs p̄esse: obedire q̄ p̄cipere:
seruire q̄ dominari: ministrare q̄ mi
nistrari. Cogor hec de me cōfiteri: sed
malo hec in simplicitate mea vt puto
sine omni duplicitate de me dicere: q̄
pati vt alij homines peccent in me:
aut malū exemplū sumant p ignoran
tiam et errorem suū de me. Qui mihi
hec de me confitenti credit: certus sit
quia hoc credendo nō fallitur si mea
me cōscientia coram deo non fallit: et
qui non credit verū est: quia ipse fal/
so et temerarie de me iudicando se fal
lit. Omnipotens dominus faciat vos
in hac vita et in futura indeficiēte sua
ꝓtectione et cōsolatione gaudere.

Beati Anselmi: ad Goffri dū Pariēsem episcopū: illū vt clericos monachoꝝ ꝓpositum appetentes nō impe/diat admonētis: ipsosq̄ i tali proposito liberos esse ab episcoporū oneribus astru/entis: Epistola. X.

A Domino et patri reuerēdo epo
parisiēsi Goffrido: Fr Ansel/
mus dei disponētis oīa dispo
sitione: electus archiepiscopus Cātu/
arie: presentis vite deo placitam san/
ctitatem et future eternam felicitatē.
Quis diuina dispositio valde longe
a reuerētia vestra meā separat paruí/
tatē: nulla tamē longinquitas debet
minuere meā quā vr̄a multis modis
meruit benignitas fidelitatē. Qua/
propter si quid de vestra celsitudine
audio vnde mihi sit cōgaudendum:
semp volo cōgaudere: et si quid co/
gnosco qđ vestram dignitatē mutare
deceat: familiari fiducia eam charita/
tiue et hūiliter debeo cōmonere. Di/
dici q̄ dn̄s Gualerām9 charissimus
noster: cantor eccl'ie vestre: deo inspi/
rante habitū sancte cōuersatiōis stu/
diose et intentissime petens in mona/
sterium sancti Martini de campis eo
gaudio q̄ debuit sit susceptus: et inde
violenter a vobis et quēadmodū nō
necesse fuerat abstractus. De qua re B
q̄uis vestra prudentia meo consilio
nō egeat: cogunt tamē fidelitas et di/
lectio: quas vobis et illi debeo: mentē
meā vt vestre reuerētie aliquid sug/
geram. Nō loquor sapiētiori me q̄si
docendo: sed velut ea que melius me
scit breuiter cōmemorādo. Mi pater
si omnia faciēda sunt cum cōsilio: cui9
magis q̄ eius qui admirabilis consi/
liarius: deus fortis dicit̄? Ipse q̄ppe
cōsulit ad ꝑfectionem nitentibus: vt
oīa relinquāt et sequāt̄. Ipse omnia
relinquētibus et sequētibus se ꝓmit/
tit: quia sedebunt cum illo in iudicio
iudicātes tribus duodecim isrl̄. Ipse
est qui inuitat laborātes et oneratos
amore et curis secularib9: vt ad se ve/
niant et requiescant. Hoc consilium
magis i monachico q̄ in alie vite ꝓ/
posito impleri sancti patres intellexe
rūt. Beatus nāq̄ Gregorius i libro
xiiij. registri: scitis quid mandet De/
siderio episcopo de quodā qui diuina
inspiratiōe cōpunctus gratiā mona/
chice cōuersationis appetierat: quō
scz hortet̄ eundē episcopū vt ꝓposi/
tū eius nullo modo impediat: sed ma
gis eum quātū valet pastorali admo
nitione succēdat: ne feruor cōcept9 in
eo tepescat: nec vllaten9 debere eum
qui monasterij portum petijt: rursus
secularium ꝑturbationibus implica/
ri. In Toletano cōcilio quarto legi/
stis: clericos monachoꝝ ꝓpositū ap/
petētes: qz meliorē vitā sequi cupiūt:
liberos esse debere ab epis ad mona/
sterioꝝ ingressus. Pauca diri de mul
tis. Si ḡ dicere cōtra dn̄m et ꝯtra tot C
sanctos patres dicta dn̄i veraciter i/
telligētes: peccatū est: Facere cōtra
manib9: nō dicā quō: sed quo modo:

Hiere. 15. ſcitis quid eſt. Si qs ſepat ꝓcioſuȝ a
vili: id eſt aīaȝ a ſeculo: tanq̄ᷓ os dei:
ſicut ſcͤptū ē: erit: Ille cuiꝰ os ⁊ ma/
nus retrahūt aīam adherenteȝ poſt
deū ad ſeculū: q̄d erit? Abſit mi dn̄e
nolit deus vt ſup ep̄m cadat qḋ dn̄s
Matth. 12 dicit: Qui nō colligit mecū: diſꝑgit:
⁊ q̄ nō eſt mecū: ꝯtra me eſt. Horren
dū eſt em̄ etiā auditu: vt qḋ chriſtꝰ
elegit de mūdo: ep̄us religet in mun
do: vt qḋ chriſtus trahit ad portum
de ꝓcellis ⁊ tēpeſtatibus mūdi: hoc
ep̄us retrahat a portu in naufrago/
ſos turbines mundi: vt qḋ chriſtꝰ ab
ſcondit in ouili a multitudine inſidi/
antiū lupoꝝ: hoc ep̄us rapiat de oui
li ⁊ exponat multitudini luporum.
Mi reuerēde paṫ: ne ſit moleſtū pru
dētie veſtre q̄ꝛ ſic loquor: Nō em̄ h̄
dico q̄ꝛ velim oſtēdere ꝙ hmōi ſitis:
D ſ; q̄ꝛ deſidero vt hmōi nō ſitis. Con
ſideret ⁊ retractet prudentia veſtra:
ꝙ fecit qḋ mutandū intelligat: non
eaȝ pudeat facere qḋ magis deceat.
Non enim adeo mirandum ſi ſubi/
to motu de tā ſtrenui clerici amiſſio/
ne aliq̄d nō p̄meditate feciſtis: ſ; hoc
ē valde laudanduȝ ſi mutatis quod
mutandū intelligitis. Saluto dn̄os
⁊ amicos noſtros canonicos vr̄os:
quos etſi ſingulos nō cognoui: hos
tamē diligere ⁊ oībus ſeruire volui.
Quos om̄es vobiſcū ſupplex p̄cor:
vt ꝯſecrationē meā que ī dn̄ica qua
cantaṫ: Populus ſion: ordinata eſt
deo annuēte fieri: ſuis orōnibus non
meis meritis: ſ; ſua charitate p̄ueni/
ant. Om̄ipotens dn̄s ſic vos vſq̄ᷓ in
fineȝ huius vite dirigat ⁊ cuſtodiat:
vt poſt hanc vitā: eternaȝ beatitudi
nē vobis retribuat. Sigilluȝ hec epi/
ſtola nō habet: q̄ꝛ ⁊ abbas iam non
ſum: ⁊ archiepiſcopus nonduȝ ſum:
nec me delectat pingi qḋ nō ſum.

Beati Anſelmi: ad Richar dum quendam monachū: eum vt votū ꝓmiſſum tene at: ⁊ in ꝓpoſito voti qḋ aſſū pſerat imobilis permaneat admonentis: Ep̄la. XI.

Anſelmꝰ gratia dei archieps: A
a fratri ⁊ filio Richardo mona
cho: ſalutē ⁊ benedictionem.
Audiui frater mi quia anteq̄ᷓ mona
chus fieres: in egritudine vouiſti te
iterū ad ſanctū egidiū: et iccirco mō
timidus ⁊ nimis ſollicitus es de vo
to illo ſoluēdo: ita vt requieſcere cor
tuū nō poſſit niſi ad ſanctū egidium
iueris. De qua re nō tantū debes cre
dere tibi: quantū abbati tuo cuiꝰ con
ſilio ⁊ ordinationi aīam tuā cōmiſi/
ſti: ⁊ alijs qui melius ſciunt te q̄d ma
gis placeat deo ⁊ magis ꝓſit aīe tue. B
Quapropter ꝯſulo tibi ⁊ p̄cipio: vt
om̄imodo dimittēs intētioneȝ p̄fati
itineris: ⁊ ſollicitudinē voti illius in
ꝓpoſito qḋ aſſumpſiſti quietus ⁊ im
mobilis ꝑmaneas: ⁊ in quiete ad hoc
qḋ ꝓpoſuiſti: id ad obediētiā: ad pe
nitentiaȝ ꝓ peccatis tuis: ⁊ ad alios
bonos mores ꝓficere ſtudeas. Certꝰ
em̄ eſſe debes: q̄ꝛ cū teip̄m deo totuȝ
vouiſti: ⁊ reddidiſti ꝑ monachicā ꝓ/
feſſionē: ſoluiſti omnia minora vota
quarūlibet actionū que prius ſine iu
reiurādo ⁊ fidei alligatiōe ꝓmiſiſti.
Eſto ḡ quietus ⁊ ſecurꝰ: ⁊ ego te ea
auctoritate quā ꝑ gratiā dei habeo
ſuꝑ te: a voto illo abſoluo. Uale.

Paſcalis pape: ad beatum Anſelmum: ſe de eo ꝙ inueſtituras eccleſiarū laicis indulſerit: excuſantis: Epiſtola. XII.

Paſcalis ep̄us ſeruus ſeruorū A
p dei: Anſelmo cantuarienſi ve
nerabili fratri ⁊ coepiſcopo: ſa
lutē ⁊ apoſtolicā benedictionē. Su/
auiſſimas dilectionis tue ſuſcepimꝰ
litteras charitatis calamo ſcriptas.
Neq̄ᷓ em̄ aliud charte calamꝰ indi/
dit q̄ᷓ qḋ de fonte charitatis intinxit
In his reuerētiā deuotionis tue cō/
plectimur: ⁊ perpendimus fidei tue

robur & pie sollicitudinis instantiã. Exultamus: quia gratia dei tibi pstã/te auxiliũ: te nec mine cõcutiunt: nec promissa sustollunt. Dolemus autem quia cũ fratres nostros episcopos legatos regis anglorum benigne suscepissemus: que nec diximus eis nec cogitauimus: redeuntes ad ppria retulerunt. Audiuimus eñ eos dixisse: qz si rex in alijs bene ageret: nos inuestituras nec prohibere nec factas excõmunicare: & qz ideo nolebamus charte cõmittere: ne sub hac occasiõe & ceteri principes in nos ĩclamarẽt. Ante iesũ: qui renes & corda scrutatur: in animã nostram testem inducimus si ex quo huius sancte sedis curã cepimus gerere: immane scelus vel descẽdit in mentẽ. Et hoc a nobis deauertat vt est & non: surrependo nos inficiat: & aliud habeamus ore pmptũ: & aliud corde reconditũ: cũ ↄtra mẽ
Ps. II. daces ppheta impcetur: dices: Dis/
B pdat dñs vniuersa labia dolosa. Si vero nostro silentio pateremur ecclesiam felle amaritudinis & impietatis radice pollui: qua ratione possemus apud internũ iudicẽ excusari: cũ dominus sub specie sacerdotũ dicat p/
Ezech. 3. phete: Speculatorem dedi te domui israel? Nõ bene custodit vrbem qui ĩ specula positus: dũ non obsistit: eã hostibus diripiendã exponit. Si ergo virgã pastoralitatis signũ: si anulum signaculũ fidei tradit laica manus: quid ĩ ecclesia pontifices agũt? Ecclesie honor atterit: soluitur discipline vigor: & oñis religio christiana conculcatur: si qd nouimus sacerdotibus solis deberi: laica patiamur temeritate psumi. Non est laicorũ ecclesiam tradere: nec filiorum matrem adulterio maculare. Jure ergo pnãdus est patrimonio: quia matrẽ polluit adulterio. Nec meret ecclesiastice benedictionis consortiũ: qui eam impia infestatiõe insequitur. Laicorum eñ est ecclesiam tueri: nõ tradere. Quas quidã cũ illicitũ sibi sacerdotiũ vẽdicaret: lepra percussus est. 2. par. 26.
Filij qz aarõ quia alienũ ignẽ impo Leuit. 10
suerũt: igne diuino consumpti sunt. Alienũ eñ est ab ecclesia: & a sacris canonibus est inhibitũ: ne principes et seculares viri inuestituras: nõ solum non dare: sed nec electioni episcoporum audeant se violenter inserere. In se/ C
ptima quippe synodo vt nostis scriptũ est: Sancta & vniuersalis synodus diffiniuit neminẽ laicorum principũ vel potentum se vi ingerere electioni vel pmotioni episcoporum. Si qz filij aaron quia ignẽ alienũ intulerũt corpaliter puniti sũt: isti quia laicis a qbus alienũ ẽ ecclesiam susceperint spirituali gladio feriunt. Episcopos autem qui veritatẽ in mendaciũ cõmutauerunt: ipa veritate q deus est in mediũ ĩtroducta: a beati petri gratia & nostra societate excludimus: donec romane ecclesie satisfaciant & reatus sui pondus agnoscant. Quicũqz deo intra pdictas inducias ĩuestituras seu ↄsecrationẽ acceperũt: a cõsortio fratrũ & ordinatos & ordinatores alienos habemus: nec eis ad excusationẽ deceptio suffic: qz & ppha ab alio ppha deceptus: nec iõ mortẽ 3. Reg. 13
euasit. Rogamus ĩterea charitatẽ tuã nos tuis sanctis pcibus cõmendari: vt qnto ppius ad deũ passibus virtutũ accedas: nobis orationũ tuarum manus extendas. Omipotens deus q te huius stadij inuitauit ad cursum: felici ↄsũmatione pducat ad pmiũ.

Beati Anselmi: ad Cunũ amicũ suũ: illum de tribus superbie modis: informãtis: Epistola. XIII.

A Nselmus seruus ecclesie cãtuariẽsis dilecto amico Cuno: salutẽ. Exigit charitas vestra vt A de tribus illis modis supbie de qbus vobis locutus sum: duos q a memoria vobis exciderũt p epistolã nostrã cõmemorẽ. Tres quidẽ illos esse dixi: Unũ ĩ estimatiõe: id ẽ qñ aliqs altius

Rom.11. existimat de se q̄ debeat: Cōtra quē
dr: Noli altū sapere: s; time. Et quē
Ps.130. negat se fuisse: q̄ dicit: Dn̄e non ē ex/
altatū cor meū: ⁊ q̄ sequūtur. Alius
est in volūtate: quādo aliquis altius
se vult tractari aliquo mō q̄ debeat:
Job.5. Cōtra quē dr̄: Quō potestis crede/
Hiere.17 re q̄ gl'iam q̄ritis ab inuicē? Et: Diē
hominis non desideraui tu scis. Ali
us est in opere: Cōtra quē dn̄s dicit:
Luc.14 Cū inuitatus fueris ad nuptias nō
discumbas in p̄mo loco. Iste est quā
do homo seip̄m tractat alti⁹ q̄ debe/
at. Cōtra singulos istos modos plu
ra inueniūtur dicta ī sacra scriptura
Ibidem. si inquirant̄. Contra oēs dicit̄: Qui
Jac.4. se exaltat hūiliabit̄. Et: Sup̄bis de⁹
resistit: ⁊ multa alia. De his trib⁹ qn̄
singula queq; sola est: illa ē leuior q̄
in solo ope est: quia nō fit nisi p̄ igno
rantiā: ⁊ tamē vitiū est: quia corrigē
dū est. De aliīs duabus illa q̄ est in
sola volūtate: dānabilior est: q̄r sciē
ter peccat. Illa vō q̄ ē in estimatiōe
sola: insanabilior est: quia nō se ostē/
dit ⁊ iusta sibi videtur. Si g̃ iste tres
superbie singule cōsiderent̄: tres sim/
plices possunt dici superbie. Si vō
bine ⁊ bine intelligant̄: tres duplices
īueniūt̄. Si vō tres simul cōiūgāt̄:
erit vna triplex: ⁊ sic erūt septē. Tres
simplices: tres duplices: vna triplex.
Cōtra istas sup̄bias sūt mēbra hūi/
litatis: id est vt humiliter quis senti
at de se: ⁊ quantū ad tractatū ⁊ con/
uersationē aliorū humiliter velit de
se: ⁊ ip̄e humiliter tractet se. Pro sin
gulis modis superbie dicit̄ homo su/
perbus: sed p̄ singulis mēbris humi/
litatis vl' pro duobus: nisi oīa mē/
bra siml' sint nō dicit̄ homo humilis:
sicut vno mēbro languente dicit̄ ho/
mo eger: san⁹ aūt nō dicit̄ nisi sanis
oībus mēbris. Hec breuiter cōme
moraui charitati vestre. Que si pru
dentia vestra sepius tractauerit: ple/
ni⁹ ea intelliget q̄ hic dicta sint. Va
lete ⁊ orate p̄ me: vt sicut deus dedit
mihi sup̄biā ⁊ humilitatē ītelligere:

sic mihi det illā cauere ⁊ istā acquire
re. Salutate dn̄m ⁊ amicū nostrū re
uerendū episcopū attrabatensem ex
parte nostra.

Beati Anselmi liber episto larum explicit.

In librū qui imago mundi dicitur prologus.

a D instructionē multorū q̄bus
dcest copia librorū hic libellus
editur: nomēq; ei⁹ imago mū/
di vl' mappa dicitur: eo q̄ dispositio
toti⁹ orbis in eo quasi in speculo cō
spiciatur. In quo etiam nostre ami/
citie pignus posteris relinquat̄. Ni
hil aūt in eo pono nisi qđ maiorū cō/
mendat auctoritas.

Explicit prologus.

Liber primus qui imago mūdi dicitur: qui a quibus dā beato Anselmo: ab aliis honorio incluso ascribitur: incipit.

De forma mundi: Ca. I.

m Vndus
itaq; dicitur quasi
vndiq; motus. Est
enī in perpetuo mo
tu. Huius figura est
in modū pile rotun
da: s; ad instar oui
elementis distincta.
Ouū quippe exterius testa vndiq;
ambit̄: teste albumē: albumini vitel/
lū: vitello gutta pinguedinis inclu/
ditur: Sic mūdus vndiq; celo vt te/
sta circūdat̄: celo vō purus ether vt
albumē: etheri turbid⁹ aer vt vitellū:
aeri t̄ra vt pinguedīs gutta īcludit̄.

De creatione mūdi: Ca. II.

c Reatio vō mūdi q̄nq; mōis
scribit̄. Primo q̄ ante secula
t̄palia vniūsitas mūdi in mēte diuīa
ɔcipit̄: q̄ ɔceptio archetyp⁹ dr̄ mūd⁹:
vnde scribit̄: Qđ factū est in ip̄o: vi Joh.1.

ta erat. Secũdo: cũ ad exẽplar arche
typi hic sensibilis mũdus in materia
Eccl. 18. vl' forma creaẽ: sic legiẽ: Qui manet
in eternũ creauit oĩa simul. In ma
teria: vt ex q̃ttuor elemẽtis crearent
oĩa corpalia. In forma: vt ad silitu/
dinẽ ãgelorum aĩe cẽnt rõnales. Ter/
tio: cũ per species ⁊ formas sex dieb⁹
hic mudus formatur: sicut scribitur:
Gen. 1. Sex diebus fecit deus opa sua bona
valde. Quarto: cum vnũ ab alio: vt
pote homo ab homĩe: pecus a pecu/
de: arbor ab arbore: vnũquodq; de
semine sui generis nasciẽ: sicut diciẽ:
Joh. 5. Pater meus vsq; modo operatur.
Quito: cũ adhuc mũdus innouabi
Apoc. 21 tur: sic̃ scribiẽ: Ecce noua facio oĩa.

De q̃ttuor elemẽtis: Ca. III

e Lemẽta dicunẽ quasi hyle li/
gamẽta: hyle autẽ est materia.
Sũt aũt quattuor elemẽta ex
quibus cõstant oĩa: scilicet ignis:
aer: aqua ⁊ terra: q̃ in modũ circuli
in se reuoluũtur: dũ ignis in aerẽ: aer
in aquã: aqua in terrã ꝯuertiẽ. Rur
sus terra in aquã: aqua in aerem: aer
in ignem cõmutaẽ. Hec singula pro
priis qualitatibus quasi quibusdam
brachiis se inuicẽ tenent: ⁊ discordem
sui naturam concordi federe vicissim
cõmiscent. Nam terra arida ⁊ frigi/
da: frigide aque connectitur. Aqua
frigida ⁊ humida: humido aeri con/
stringitur. Aer humidus ⁊ calidus
calido igni associatur. Ignis calid⁹
⁊ aridus: aride terre copulaẽ. Ex his
terra vtputa grauissima imum: ignis
vtputa leuissimus supremũ obtinet
locũ. Alia duo medium quasi quodã
soliditatis vinculo: quorum aqua gra/
uior terre ꝓximũ: aer leuior igni ꝓxi
mũ possidet locũ. Deputanẽ x̃o ter
re gradientia: aque natantia: aeri vo
lantia: igni irradiantia.

De assimilatione quattuor elementorũ cum quattuor temporibus: quatuor qualitatibus ⁊ quattuor humoribus ⁊ quattuor etatibus: Ca. IIII.

a Ssimilanẽ autẽ hec quattuor
elemẽta quattuor tẽporibus:
q̃ttuor qualitatibus ⁊ q̃ttuor
humani corpis humoribus ⁊ q̃ttuor
etatibus. Cõnectiẽ aũt terra que est
frigida ⁊ sicca autũno qui est siccus
ex p̃cedẽti estate: ⁊ frigidus ex adue
niente hyeme. Aqua frigida ⁊ humi
da hyemi: Hyems enim frigida ⁊ hu
mida ẽ. Aer calidus ⁊ humidus ve
ri: Aer aũt est humidus ex p̃cedente
hyeme: calidus ex adueniẽte estate.
Ignis calidus ⁊ siccus estati colliga/
tur: Est ei calida ⁊ sicca estas. Iisdẽ
q̃litatibus est humanũ corp⁹ tẽpera
tũ: ⁊ inde homo microcosmus: id est
minor mũdus appellaẽ. Sãguis nã
q; qui est calidus ⁊ humidus: aeri ⁊
veri compaẽ: ⁊ hic viget in infantia.
Cholera rubea que est calida ⁊ sicca
igni ⁊ estati colligaẽ: ⁊ hec abundat
in iuuentute. Melancholia est frigi/
da ⁊ sicca: terre ⁊ autũno adaptaẽ:
⁊ abũdat in ꝓuectiorib⁹. Phlegma
qḋ est frigidũ ⁊ humidũ aque ⁊ hye
mi connectiẽ: ⁊ hoc dominaẽ in seni
bus. Sãguinei sunt hilares: miseri/ De ꝓprie tatib⁹ cõ/ plexionũ.
cordes: ridẽtes: loquaces: simplices:
moderati: blandi: bone mẽtis: corpe
pleni. Cholerici sunt macilẽti: vora/
ces: veloces: audaces: cito mobiles
ad irã ⁊ cito pacificanẽ: agiles: igeni
osi: acuti: subtiles ⁊ leues. Melã cho
lici sunt stabiles: graues: dolosi: tar/
de cõmouenẽ ad iram ⁊ tarde pacifi
canẽ: auari: inuidi: tristes: somnolen
ti. Phlegmatici sunt tardi: somno/
lenti: obliuiosi: corpe compositi: vigi
lantes: intra se cogitãtes: minus au/
daces ⁊ cito senescẽtes. Sãguis do
minaẽ ab hora noctis nona vsq; ad Quibus horis do/ minẽtur.
tertiam diei. Cholera rubea ab hora
tertia diei vsq; ad nonã eiusdẽ diei.
Melancholia ab hora nona vsq; ad
tertiã noctis. Phlegma ab hora ter
tia noctis vsq; ad nonam eiusdem.

Quib⁹ locis purgẽtur humores.

Sanguis habet respirationẽ per nares. Cholera rubea ꝑ aures. Melancholia per oclos. Phlegma per os. Sanguis dñaƭ in dextro latere sub epate. Cholera rubea ibidẽ. Melancholia in sinistro latere sub splene. Phlegmatis aũt vna pars est ĩ capite ⁊ in vesica vel in corde.

In q̃bus etatib⁹ regnent humores.

Phlegma dominaƭ in pueris cũ sanguine vsq; ad annos q̃ndecim. Inde cholera rubea vsq; ad annos vigintiq̃nq;. Deinde cholera nigra vsq; ad annos q̃dragintaq̃nq; cũ maxima ꝑte sanguinis. Hinc vsq; ad sũmã etatez dñaƭ phlegma sicut ĩ puerꝭ. Et nota ꝙ q̃ñ hoꝝ hũoꝝ aliq̃s excrescit: ea hora diei dꝫ ꝑncipalr̄ minui in q̃ regñt.

Quibus noib⁹ terra nominetur: Ca. V.

p Ostq̃ꝫ de q̃ttuor elementis dictũ est generaliter: ⁊ d̃ q̃ttuor hoĩs hũorib⁹: nũc q̃ꝫ aliq̃d de ꝑtibus dicam⁹. Et ꝑmo de terra. De nominaƭ terra septez noib⁹: Terra: tellus: humus. arida: sicca: solũ: ops. Terra a terẽdo d̃r: ⁊ totũ elementũ intelligiƭ. Tellus q̃si tollẽs fructus: q̃ est frugib⁹ apta vł vinetis: fructiferisq; arborib⁹ ꝯsita. Hum⁹ ab humore: que est palustris ⁊ inarabilis. Arida inaquosa: que sꝑ feruore solis aret: vt libya. Sicca q̃ aliq̃ñ compluta cito exiccaƭ: vt iudea. Soluꝫ a soliditate: vt sunt montana. Ops ab opibus: vbi diuitie scꝫ auꝝ ⁊ gemme abundant: vt in india.

Q terra ẽ rotũda: cẽtꝝ mũdi ⁊ oceano clauditur: Ca. VI

t Erre forma est rotũda: vnde ⁊ orbis est dicta. Si q̃s enĩ in aere positus desuꝑ eã inspiceret: tota enormitas montiũ ⁊ ꝯcauitas valliũ min⁹ in ea appareret q̃ꝫ digitus alicui⁹: si pilã ꝑgrandẽ in manu teneret. Circũitus autẽ terre. c. et lxxx. milibus stadioruꝫ mẽsuraƭ: q̃d duodecies mille miliaria ⁊. lij. cõputaƭ. Hec centruꝫ in medio mũdo: vt pũctus in medio circuli eq̃liter collocaƭ: ⁊ nullis fultris ſ; diuina potẽtia sustẽtaƭ: sicut legiƭ: Non timetis me ait dñs q̃ suspẽdi terrã in nihilo? Fũdata ẽ enĩ sup stabilitatẽ suã: sic aliud elemẽtũ occupãs sue q̃litatꝭ metã. Hec in circũitu oceano vt limbo cingiƭ: vt scribiƭ: Abyssus sicut vestimentũ amictus ei⁹. Ps̃. 103. Interi⁹ meatib⁹ aquaꝝ vt corp⁹ venis sanguinis penetraƭ: q̃bus ariditas ip̃ius vbiq; irrigatur. Unde vbicũq; terra infoditur: aqua reꝑitur.

De quinq; circulis quibus terra distinguitur: Ca. VII

q Uinq; aũt zonis: id est circulꝭ q̃nq;: terra distinguiƭ. Quorũm duo extremi sunt inhabitabiles algore: medius inhabitabilis calore a q̃ sol nunq̃ꝫ recedit: ad illos nunq̃ꝫ accedit. Medij duo habitabiles: huic ardore: ĩde frigore tẽperati. Uerbi gratia: si ignis in hyeme sub diuo accendiƭ: q̃nq; lineas efficere sciƭ: vnã in medio feruidaꝫ: duas circũ gelidas: duas intra has tẽperatas. Qui si vt sol circũiret: quinq; nimirũ circulos redderet. Ex his circulis ꝑmus septentrionalis: secũd⁹ solsticialis: terti⁹ eq̃noctialis; q̃rt⁹ brumalis: q̃ntus australis noĩaƭ: ſ; solus solsticialis ĩhabitari a nobis nosciƭ.

De diuisione terrę habitabilis: Ca. VIII.

i Hiƭ habitabilis zona q̃ a nob̃ incoliƭ: in tres ꝑtes mediterraneo mari dirimiƭ: quarum vna asia: altera europa: tertia aphrica diciƭ. Asia a septẽtriõe ꝑ orientẽ vsq; ad meridieꝫ: Europa ab occidẽte vsq; ad septentrionẽ: Aphrica a meridie vsq; ad occidentẽ extendiƭ.

De asia: Ca. IX.

a Sia a regina eiusdẽ noĩs appellaƭ. Hui⁹ ꝑma regio in oriente est ꝑadis⁹: loc⁹ videlicet omĩ amenitate ꝯspicu⁹: ĩadibilis hominib⁹: q2 igneo muro vsq; ad celuꝫ

eſt cinctꝰ. In hoc ē lignū vite: ſcilicet
arbor de cuiꝰ fructu ꝗ comederit ſꝑ
in vno ſtatu imortalis permanebit.
In hoc etiā fons orit̃ ꝗ in q̄ttuor flu
mina diuidit̃. Que quidē flumina
infra paradiſū terra cōdunt̃: ſ; in alijs
regionibꝰ lōge diffundunt̃. Nā phi
ſon ꝗ ⁊ ganges in india de monte or
cobares naſcit̃: ⁊ ꝯtra orientē fluēs
oceano excipit̃. Geon ꝗ ⁊ nilus iuxta
mōtē atlantē ſurgēs: mox a terra ab
ſorbet̃: ꝑ quā occulto meatu currēs
in littore rubri maris denuo fundit̃:
ethiopiā circūiens ꝑ egyptu; labitur
in ſepte; oſtia diuiſus: magnū mare
iux̃ alexādriā igredit̃. Tigris aūt et
euphrates ī armenia de mōte ꝑchoa
tra fūdūt̃: ⁊ ꝯ meridiē vergētes me
diterraneo mari imergunt̃. Poſt pa
diſū ſūt mlta loca deſerta ⁊ inuia: ob
diuerſa ſerpentū ⁊ ferarū aīalia.

De india: Ca. x.

Einde eſt india ab indo flu
mine dicta: ꝗ ad ſeptētrione;
de mōte caucaſo naſcit̃: ⁊ ad
meridiē curſū ſuu; dirigens: a rubro
mari excipit̃. Hec india ab occidente
claudit̃: ⁊ ob hoc indicꝰ oceanꝰ dr̃: i
ꝗ eſt ſita taprobane inſula. x. ciuita
tibꝰ inclyta. Hec duas eſtates ⁊ du
as hyemes vno anno h;: ⁊ omī tꝑe
viret. In hac etiā ſūt chryſa ⁊ argu
ſa iſule: auro ⁊ argento fecunde: ⁊ ſꝑ
floride. Ibi inueniūtur bdelliū ⁊ la
pis onychinꝰ. Bdelliū eſt arbor aro
matica colore nigra: magnitudine
oliue. Onyx eſt appellatꝰ ꝙ habet in
ſe ꝑmixtū cādorē in ſimilitudinē vn
guis hūani. Greci em̄ vnguē dicunt
onycon. Ibi ſūt ⁊ mōtes aurei: ꝗ ꝓ
pter dracones ⁊ gryphes nō poſſūt
adiri. In india ē mōs caſpius: a ꝗ ca
ſpiū mare vocat̃. Intra quem ⁊ ma
re: gog ⁊ magog ferociſſime gentes a
magno alexādro iclуſe ferunt̃: q̄ hu
manis carnibꝰ ⁊ crudis beſtijs veſcū
tur. India habet. xliiij. regiones: po
pulos multos: garamātes: orcuſas:
coatras: quorū ſylue tangūt ethera.

In mōtanis pygmeoſ duox cubitox
hoīes: q̄bꝰ bellū ē ꝯ grues: ꝗ tertio
anno pariūt: octauo ſeneſcūt. Apud
hos creſcit piper: colore q̄dē albo: ſ;
cū ipi ſerpētes ꝗ ibi abūdāt: flamma
fugati: nigrū colorē trahit de incen
dio. Itē h; macrobios. xij. cubitox
hoīes: ꝗ bellant ꝯ gryphes: ꝗ corꝑa
leonū: alas ⁊ vngulas ꝓfert aq̄lax.
Itē agroctaſ ⁊ brachmanas: ꝗ ſe i ig
nē mittūt vltro: amore alteriꝰ vite.
Sūt ⁊ alij ꝗ ꝑentes iā ſenio ꝯfectos
mactāt: ⁊ eox carnes ad mādicādū
parāt: iſq; impius iudicat̃: ꝗ h̃ facere
abnegat. Sūt ⁊ alij ꝗ piſces ita cru
dos edūt: ⁊ ſalſū mare bibūt. Sūt
ibi ⁊ quedā monſtra: q̄ quidā homi
nibus: quidā aſcribūt beſtijs: vt ſūt
hi ꝗ aduerſas habēt plātas: ⁊ octo
nos in pedibꝰ digitos: ⁊ alij ꝗ habēt
canina capita: ⁊ vngues aduncos:
q̄bus eſt veſtis pellis pecudū: ⁊ vox
latratꝰ canū. Ibi q̄dā etiā matres q̄
ſemel pariūt: ⁊ canos ptꝰ edūt: ꝗ i ſe
nectute nigreſcūt: ⁊ lōga noſtre eta
tis tꝑa excedunt. Sunt alij qui quin
quennies pariūt: ſed partus octauū
ānū n̄ excedūt. Ibi ſūt ⁊ monoculi:
ꝗ ⁊ arimaſpi: ⁊ cyclopeſ ⁊ ſciopodeſ
ꝗ vno tm̄ fulti pede: aurā curſu vin
cūt: ⁊ in t̃ra poſiti vmbrā ſibi planta
pedis erecta faciūt. Sūt alij abſq; ca
pite q̄bꝰ oculi ſūt in humeris: ꝓ naſo
⁊ ore duo foramina in pectore: ſetas
habēt vt beſtie. Sūt ⁊ alij iuxta fon
tē gāgis fluuij: ꝗ ſolo odore cuiuſdā
pomi viuūt: ꝗ ſi longius eūt: pomu;
ſecū ferunt: moriunt̃ em̄ ſi prauū fe
torē trahūt. Sūt ibi ſerpētes tā va
ſti vt ceruos deuorēt: ⁊ ipm etiā oce
anū trāſnatent. Ibi etiā ē beſtia leu
cotrota cuiꝰ corpꝰ aſini: clunes cer
ui: pectꝰ ⁊ crura leonis: pedes equi:
ingēs cornu biſulcū: vaſtus oris hi
atus vſq; ad aures: in loco dentium
os ſolidū: vox pene hoīs. Itē ē alia
beſtia acle: cuius corpꝰ equi: maxilla
apri: cauda elephantis: cubitalia cor
nua habens: quox vnū poſt tergum

r eflectit: cū alio pugnat: illo obtuso:
aliud ad certamē vibrat: nigro colo
re horret: in aqua ⁊ in terra equali/
ter valet. Ibi sunt fului tauri versis
setis horridi: grā de caput: oris rict⁹
ab aure ad aurez patet. Hi etiam cor/
nua vicissim ad pugnaz ꝓducūt vel
deponūt: oē teluz missile duro tergo
repellūt: q̄ si fuerint capti: nulla pos/
sunt arte domari. Ibi q̄z ē māticora
bestia: facie homo: triplex ordo in dē
tib⁹: corpore leo: cauda scorpio: ocu
lis glaucis: colore sanguinea: vox si/
bilus serpentum: fingens discrimina
vocū: velocior cursu q̄ꝫ auis volatu:
humanas carnes habens in vsu. Ibi
sunt etiaz boues tricornes: pedes q̄/
nos habentes. Ibi q̄z monoceros: cu
ius corp⁹ equi: caput cerui: pedes ele
phātꝫ: cauda suis: vnū cornu hñs ī
media frōte armatū: quattuor pedū
lōguz: splendens ⁊ mire acutū. Hec
bestia nimis ferox: diros habet mu/
gitus: oīe qđ obstat: cornu trāsuer/
berat: capta pōt perimi: non pōt do/
mari. In gange q̄z sunt anguille tre/
centoꝝ pedum longe. Ibi etiam sunt
q̄dā vermes qui īstar cancri bina ha
bent brachia: sex cubitoꝝ longa: qui/
bus elephantes corripiunt ⁊ vndis
immergunt. Indicū q̄z mare gignit
testudines: de quarum testis capacia
hospitia faciunt hoīes. India q̄z ma
gnetē lapidē gignit qui ferrū rapit.
Adamantē etiaz qui nō nisi hyrcino
sanguine frangi potest.

De parthia: Ca. XI.

a B indo flumine vsq̄ꝫ ad tigrim
est parthia. xxxiij. regionibus di
stenta. Dicitur autez parthia a
parthis venīētib⁹ a scythia. Est in ea
regio arachosia ab oppido arachosa
dicta. Est in ea etiaz assyria ab assur
filio sem nominata: qui eā ꝑmus in/
coluit. Est in ea q̄z media a medo re/
ge dicta: qui ciuitatē construens me/
diam nominauit: de qua ⁊ regio no/
mē assūpsit. In ea etiaz ē ꝑsia a per/
seo rege dicta: qui ciuitatem persepo/
lim edificauit: de qua ⁊ regio nomen
accepit. In hac primum orta est ars
magica. Persia lapidem pirriditem
mittit qui manum prementis vrit: ⁊
sylinitem cuius candor cum luna cre
scit ⁊ deficit.

De mesopotamia: Ca. XII.

a Tigri flumīe vsq̄ꝫ ad euphra/
ten est mesopotamia: a duob⁹
fluuijs grece dicta q̄ in medio
duum fluminū sit constituta. In hac
est ciuitas niniue: itinere triū dieruz:
a nino rege constructa ⁊ nominata.
In hac etiā regio babylonia a ciuita
te babylone nomīata. Hāc nemroth — De babylone.
gigas fundauit: sed semiramis regi/
na reparauit. Cui⁹ muri latitudo est
quinquaginta cubitoꝝ: altitudo du/
centoꝝ cubitoꝝ: ambitus ciuitatis q̄/
dringentorum octoginta stadioruz.
Centū portis ereis est firmata: flumi
ne euphrate ꝑ mediū ei⁹ currente ir/
rigua. Huius arx babel q̄ttuor miliū
passuū alta scribit̄. In ea q̄z est chal
dea: in qua primū inuenta est astro/
nomia. In ea ⁊ arabia que etiā saba
dicit̄: apo tou sabein: id ē sacrificare:
vel a fluuio saba. In hac thus colli/
git̄. Et in hac ē mōs sinai: qui ⁊ oreb
in q̄ lex a moyse scribitur. Iuxta quē
vrbs madian fuit: in qua sacerdos
ietro prefuit. In ea sunt gentes mul/
te: moabite: āmonite: idumei: sarace
ni: madianite: ⁊ alie multe.

De syria: Ca. XIII.

a B euphrate vsq̄ꝫ ad mare me
diterraneū ē syria: a quodā sy
ro rege dicta: in qua est damascus a
damasco abrae liberto ꝯstructa ⁊ di
cta. Ibi ⁊ ātiochia ab antiocho rege
cognomīata: q̄ olim reblata vocata.
Est ī ea comagena ꝓuīcia. Est ⁊ phe
nicia a phenice aue: q̄ sola ī hac terra
īuenit̄: siue a phenice rege filio age/
norꝫ dicta. In hac sūt ciuitates tyr⁹ ⁊

ſidon ſite. Jn hac eſt etiā mons liba
nus: ad cuius radices oriť iordanis
fluui⁹. Eſt in ea etiā paleſtina a ciui/
tate paleſtin dicta: q̄ nūc aſcalon vo
cať. Eſt in ea ⁊ iudea a iuda filio ia/
cob: de cui⁹ tribu reges erāt nūcupa
ti. Hec etiā chananea a chanaan filio
cham ē dicta. Jn hac eſt hieruſalem
quā ſem fili⁹ noe ꝯſtruēs: ſalē noīa/
uit. Sꝫ eā hieb⁹ fili⁹ chanaā inhabi
tauit: Vñ a hiebus ⁊ ſalē dedit ei no
mē rex dauid hieruſalē: ꝗſi hiebuſſa/
lem: quā ſalomō filius ei⁹ auro ⁊ ar/
gento ⁊ gēmis decorauit: ⁊ hieroſo/
lymā q̄ſi hieruſalemoniā appellauit.
Quā a babylonijs ſubuerſam: ſoro/
babel reedificauit: Sꝫ roman⁹ ppl's
fūditus deleuit. Hāc poſtmodūꝫ he/
lius hadrian⁹ impator repauit: ⁊ he
liam nominauit.

De hieru/ ſalem.

De paleſtina: Ca. XIIII.

e St etiā in paleſtina regio Sa
maria a ciuitate ſamaria dicta:
q̄ nūc eſt ſebaſta dicta. Jn hac
eſt q̄ꝫ galilea regio: in q̄ eſt nazareth
ciuitas iuxta montē thabor ſita. Jn
hac eſt pētapolis regio a q̄nqꝫ ciuita
tibus dicta: in q̄ olim fuit ſodoma et
gomorra. Jn hac ē mare mortuūꝫ: a
q̄ iordanis fluēta abſorbēť. Jn hac
q̄ꝫ ſaraceni a ſara dicti: q̄ ⁊ agareni
ab agar. Jdeꝫ hiſmaelite ab hiſmael
nuncupati. Jn hac ⁊ nabathei a na/
baioth filio hiſmael dicti: quoꝝ gē/
tes ſūt. xij.

De egypto: Ca. XV.

h E ſupius dicte regiones ab ori
ente incipiētes: recta linea ad
mediterraneū mare extendun
tur: q̄b⁹ v̄ſus auſtꝝ egypt⁹ ꝯnectiť:
in q̄. xxiiij gentes eſſe feruntť. Hec in
oriente a rubro mari ſurgit: terminū
ſuū verſus occidenteꝫ in libya figit.
Hec ꝑus euxia: id eſt bona copia di/
cta: poſtea ab egypto rege fratre da/
nai egyptus ē vocata. Hec fluuio ni
lo vndiqꝫ cincta in modū delte litte/
re eſt formata. c. milib⁹ villaꝝ incly/
ta. Hāc nubes nō obſcurant: pluuie
nō irrigāt: ſ; nilus inundās eā fecū/
dat. Jn hac ē ꝓuīcia thebaida a the
bis ciuitate cognominata quā Cad/
mus Agenoris fili⁹ in egyptū veni/
ens edificauit: ⁊ thebas ſm illā quā
ī boetia ꝯſtruxit noīauit: regioniſqꝫ
nomē ab illa mutuauit. Jn hac mau
ricius ꝑncipabať: ⁊ ab hac thebei di
cuntur. Huic maxima adiacet ſolitu/
do in q̄ olim ꝯuerſabať monachoꝝ
mltitudo. Cābyſes rex egyptū ſupe
rans: ciuitatē ꝯdidit: cui nomē baby/
lon indidit: q̄ nūc caput regni illius
exiſtit. Jn hac etiā victor alexander
aliam ciuitatē edificauit: quā ex ſuo
nomīe alexandriā nuncupauit.

De thebis

De caucaſo mōte: Ca. XVI

ſ A praſcriptis regiōib⁹ v̄ſus aq
lonē annectuntur hec regiones.
Mōs caucaſus a caſpio mare
orientis attolliť: ⁊ p aquilonē v̄gēſ
pene vſqꝫ ad europā porrigiť. Hāc
inhabitāt amazones: femine videli/
cet vt viri ꝑliātes. His cohabitant
maſſagete: ⁊ colchi ⁊ ſarmate. Seres
ē oppidū oriētis: a quo eſt ē ſerica re
gio: ⁊ gēs ⁊ veſtis dicta. Poſt hanc
eſt bactriana a bactrio amne vocata.
Hāc ſequiť albania a cādore ppli di
cta: eo ꝙ ibi albo crine naſcanť. Hu
ic ꝯiūgiť ſcythia ⁊ bithynia: al's hu/
nia: quaꝝ gētes ſūt. xliiij. Jbi ſūt hy
berborei mōtes. Huic ꝯiūgiť hyrca/
nia ab hyrcāia ſylua noīata: Jn qua
ſūt aues q̄rū pēne ſplēdēt p nocteꝫ.
Cui ꝯnectiť armenia: in q̄ ē mōs ara
rath: ſuper quē arca noe poſt diluuiū
reqeuit: cui⁹ vſqꝫ hodie ibi ligna vi
dētur. Huic copulať hyberia: illi v̄o
cappadocia a ciuitate eiuſdē noīs di/
cta. Jn hac eque a vēto ꝯcipiūt: ſ; fe⁹
non amplius triennio viuūt.

De ama/ zonibus.

De aſia minore: Ca. XVII

a Sia minor poſt hāc ꝯſtituiť:
que pene mari vndiqꝫ cingiť.
Jn hac eſt epheſus ciuitas: ab
amazonib⁹ ꝯſtructa: Jn q̄ requieuit

iohãnes euãgelista. Prima ꝓuĩcia
asie minoris ẽ bithynia appellata: ĩ
q̃ ẽ ciuitas eiusdẽ noĩs ꝑus bebricia
dicta: post migdonia: postea a bithy-
no rege est bithynia appellata: In q̃
est ciuitas nicea in q̃ magna synodus
facta fuit. In hac etiã ciuitas nicome
dia a nicõede rege ꝯstructa ⁊ dicta.

De regionibus asie

Bithynia q̃z maior dr̃ phrygia: in
qua est ciuitas smirna a theseo ꝯstru
cta. Hãc seq̇t phrygia a filia europe
phrygia appellata: Hec ⁊ dardania
a dardano iouis filio dicta. Huic iũ-
gitur galatia a gallis dicta: q̃s bithy
nus rex in auxiliũ euocauit: ⁊ post vi
ctoriã eis terrã diuisit. Est in ea ciui
tas eiusdẽ nomĩs ab eodẽ ꝯstructa.

De troia.

In hac ẽ etiã ciuitas troia a troo re-
ge ꝯstructa ⁊ noĩata. Hec ⁊ ilion ab
ilo rege ẽ dicta. Huius menia dicunt
ꝑgama. Huic adiacẽt licaonia ⁊ ca-
ria: vbi fluit hermus fluuius: aureis
arenis famosus. Inde ẽ lydia a lydo
rege fr̃e tyrrheni appellata. In hac
est ciuitas thiathyra: deinde est isau-
ria ab aura qua vndiq̧ ꝑflat dicta.
Post hãc ẽ cilicia a ciuitate eiusdez
noĩs nũcupata quã cilix fili⁹ ageno-
ris ꝯstruxit: ⁊ ab illa nomẽ regio ac-
cepit. In hac est mõs aman⁹ q̃ ⁊ tau
rus: in q̃ est ⁊ tharsis ciuitas a perseo
ꝯstructa: Pauli apl̃i inhabitatione
gloriosa. Deinde ẽ lycia: ꝑsidia ⁊ pã-
phylia. Exinde ẽ põtus regio mlta-
rũ gentiũ: a q̃ ⁊ ponticũ mare appel-
lat: in q̃ ouidi⁹: ⁊ postea clemẽs exi-
lio relegantur.

De europa: Ca. XVIII

P ost decursaz asiã: transeam⁹
ad europã. Europa ab europe
rege: vel ab europa agenoris
filia ẽ noĩata. In q̃ ĩprimis ꝟsus se-
ptẽtrionẽ sũt ryphei mõtes: ⁊ tanais
fluui⁹ a tanai rege dictus: ⁊ meotides
paludes magno mari iuxta theodo-
siam vrbẽ se iũgentes. A tanai flu-
uio est scythia inferior: q̃ ꝟsus meri
diẽ vsq̧ ad danubiũ porrigitur. In
hac sũt iste ꝓuĩcie: alania: dathia: go

De scythia.

thia. A danubio vsq̧ ad alpes est
germania superior que a germinan-
do populos dicitur: versus occasuz
rheno: ꝟsus aq̇lonẽ albia flumĩe ter
minat. In hac est sueuia regio a mõ-
te suaui dicta. Hec ⁊ alemãia ab ale
mãno lacu appellata: hec ⁊ retia di-
cta. In hac danubi⁹ nascit ⁊. lx. ꝓci
puis fluuijs auget: ⁊ in septem ostia
vt nilus diuisus ponticũ mare ingre-
dit. Est ĩ ea noricus que ⁊ bauaria:
in qua est ciuitas Ratispona. Est
⁊ orientalis francia: cui coniungitur
thuringia: quaz sequitur saxonia.

De germania superiori.

Ab albia fluuio est germania infe-
rior: que ꝟsus aquilonẽ oceano ex-
cipit. In hac est dacia ⁊ norivegia.
A danubio ĩmo ⁊ circa danubiũ ꝟs⁹
oriẽtẽ vsq̧ ad mediterraneũ mare:
ẽ mesia a messiũ ꝓuẽtu dicta. Dein-
de pannonia inferior ⁊ vngaria. In-
de thracia a thyras filio iaphet dcã.
Hec habet hebrũ flumẽ ⁊ vrbez cõ-
stantiopolim a constantino constru-
ctam ⁊ dictã. A mediterraneo ma-
ri ẽ grecia a rege greco dicta: cethim
olim vocata: ⁊ versus austrum ma-
gno mari terminat: qui sinus illyri-
c⁹ vocat. Est ĩ ea ꝓuincia dalmatia
a dalã ciuitate vocata. Est ⁊ ⁊ epir⁹
a pyrrho filio achillis dicta. In epi-
ro ẽ fons in quo faces accense extin-
guũtur: ⁊ iterũ extincte accẽduntur.
Est ⁊ chaonia a ciuitate eiusdẽ noĩs
appellata: quã helen⁹ frater hectoris
edificauit: ⁊ ob amorẽ fratris sui cha
onis chaoniã noĩauit. Hec ⁊ molos-
sia a ciuitate molossa dicta: quã mo-
lossus pyrrhi fili⁹ ꝯstruxit: ⁊ a noĩe
suo molossam vocauit. Est ⁊ ibi hel-
ladia ab hellene rege filio deucalio-
nis ⁊ pyrrhe dicta: ipsa ẽ ⁊ attica ab
atti filia greci regis: siue ab attico fi-
lio cuiusdã q̃ fuit ĩdigena grecie: Ip
sa ẽ ⁊ vera grecia. In hac est ciuitas
athene a cecrope rege cõstructa. Ibi
est boetia a boue dicta: q̃r cadmus fi
lius agenoris illuc veniẽs bouis du
catu: eũ dijs ĩmolans: thebas ꝯstru-

xit:⁊ ꝓuinciã boetiã nũcupauit. De
hac thebani dicuntur: de alia thebei.
Eadẽ ꝓuincia dr ⁊ aonia a fonte ao
ne:musis ꝯsecrato:siue a rege aone.
Ibi ẽ pelopõnesus a pelope rege:⁊
a ciuitate eiusdẽ noı̃s appellata. Ibi
⁊ thessalia a rege thessalo dicta. Ibi
⁊ macedonia a macedone rege appel
lata. Hec ⁊ emathia ab ematho rege
vocata. In hac est mons olympus:
q̃ excedit nubes. In hac ⁊ thessaloni
ca a thessalo rege:filio greci constru-
cta. Ibi est ⁊ achaia ab acheo rege ⁊
ciuitate eiꝰ noı̃s dicta. In hac ẽ cho
rinthꝰ a corintho filio orestis dicta.
Ibi ⁊ arcadia que ⁊ sitionia a sitiõe
rege nuncupata. Arcadia asbeston
lapidem mittit: qui semel accensus
extingui nõ poterit. Deinde est pãno
nia supior vsq3 ad apẽninũ montẽ.
De italia — Ad aquilonem istria ab istro fluuio
qui ⁊ danubiꝰ nomiat. Italia olim
magna grecia est dicta:postea satur-
nia a saturno:post latiũ (eo ꝙ satur-
nus pulsus a ioue ibi latuit) ẽ dicta.
Deinde ausonia ab ausone rege:tan
dẽ ab italo rege siculorũ italia noı̃a-
ta. Hec ab alpibꝰ surgit:⁊ in magno
De roma — mari terminū3 figit. In hac est vrbs
roma a romulo rege ꝯstructa ⁊ sic di
cta. Antiqui ciuitates suas ſm pci-
puas feras formabant ob significa-
tionẽ: Vñ roma formã leonis habet
qui ceteris bestijs q̃si rex pest. Huiꝰ
caput ẽ vrbs a romulo ꝯstructa. La
tericia vo edificia vtrobiq3 disposi-
ta:vnde ⁊ lateranis dr. Brundusiũ
ãt formã ceruí:carthago bouis:troia
eq̃ figurã habuit. Est in italia tuscia
ꝓuincia a sacrificijs ⁊ thure vocata.
Est ⁊ cãpania a ciuitate capua dicta
a capi rege ꝯstructa. Ibi ẽ ⁊ apulia:ẽ
⁊ vmbria:inde dicta ꝙ imbribꝰ tpe
diluuij superfuerit:in iugis apennini
montis sita. Est ⁊ hetruria ab hetru
sco rege dicta. Hec est ⁊ tyrrhenia a
tyrrheno fratre lydi dicta:qui ò me-
onia venit ad italiã. Est ⁊ lõgobar-
dia a longis bardis vocata. Padus
qui ⁊ eridanus italie fluuius:ab apẽ
ninis montibus orit ac mari imergi-
tur. Venetia a veneto rege pꝰus he-
De gallia — netia dicta:postea venetia. Gallia a
a candore populi dicitur. Gala eñ
grece lac dicit. Rhenꝰ ab alpibꝰ nas
citur ⁊ ꝯtra aquilonẽ vergens: sinu
oceani excipitur. A flumine rheno ẽ
gallia belgica:a ciuitate belgi dicta.
Hec a mõte iouis surgit ⁊ versus aq̃
lone3 britãnicũ oceanũ incidit. Hec
⁊ francia a franco rege dicta: qui de
troia cũ enea veniẽs:troiã iuxta rhe
nũ ꝯdidit ⁊ terrã franciã cognomia
uit. Hãc versus occidẽtẽ excipit lug-
dunẽsis gallia q̃ ⁊ comata ob lõgas
comas ẽ dicta. Que vsꝰ austrũ ha-
bet narbonẽsem galliã a ciuitate nar
bona dicta:q̃ ⁊ togata a longis vesti
bus dicta ẽ. Versus occidentẽ aqui-
tancã ab aquis rhodano ⁊ ligere di-
De hispania. — cta. Inde est hispania ab hispano re
ge dicta:pꝰus iberia ab ibero fluuio:q̃
⁊ hesperia ab hespero rege dicta: hec
versꝰ occasũ oceano terminat. Sũt
in ea sex ꝓuincie terracona: cartha-
go: lusitania: galitia:betica:tingita-
na:a ꝓprijs ciuitatibus dicte. Cõtra
hispaniã versus occasũ sũt in occa-
no he insule:britãnia:anglia:hiber-
nia:athanatis:cuiꝰ terra quouis gẽ
tiũ portata:serpẽtes pimit:⁊ insule ĩ
q̃bꝰ fit solsticiũ orchades.xxiij. Sco
tia:tile cuiꝰ arbores folia nunq̃3 de-
ponũt:⁊ in q̃ sex mensibus videlicet
estiuis est ꝯtinuus dies:sex hybernis
mensibus ꝯtinua nox. Ultra hãc ver
sus aquilonẽ est mare congelatum ⁊
frigus ppetuũ.

De aphrica: Ca. XIX.

Europam perambulauimus:ad
aphricã trãsmigremꝰ. Aphrica
ab apher vno de posteri abrae
ẽ dicta. Hec in oriẽte indi fluminis
surgit:⁊ p meridiẽ vergẽs in occidẽ
tẽ tendit. Huius pma ꝓuincia est li-

bys a regina eiusdẽ noĩs dicta. Hec a
parethonia ciuitate: ⁊ a montibꝰ ca/
tabathmon sumit initium: ⁊ in aris
philenorũ finit. De hac libycũ mare
dicit. Inde est cyrenaica a cyrene ci/
uitate nominata: sed a regina eiusdẽ
nominis cõstructa ⁊ dicta. Hec ⁊ pẽ
tapolis a quinqꝫ ciuitatibus est di/
cta: scilicet beronice: arsinoe: ptole/
maide: apollonia: cyrene: a pprijs cõ
ditoribus ita dicte. Inde est tripolis
a tribꝰ ciuitatibus dicta: que sunt oc
casia: berete ⁊ leptis magna. Post
hãc bisace a duabꝰ vrbibus dicta: id
est adrumeto ⁊ bisantio. Deinde est
zeusis: ĩ qua ẽ magna carthago a di/
done que ⁊ elissa ꝯstructa: ⁊ cartha
da a caritho oppido nominata: sed a
romanis deleta ⁊ denuo reedificata
carthago est appellata. Huius muri
latitudo fuit. xvij cubitorum. Post
hanc getulia: inde est numidia ĩ qua
regnauit iugurtha. In hac est ciui/
tas hyppone: in q̃ fuit augustinꝰ epi/
scopus. Inde est mauritania a nigre
dine dicta: mauron em̃ grece ẽ nigꝝ.
In hac est ꝓuincia sitifensis a sitifi
oppido. Alia cesariẽsis a ciuitate ce/
saria dicta. Tertia tingitana a tingi
ciuitate nũcupata. Uersus meridieꝫ
ꝟo ẽ ethiopia ab ethere dicta. Una
in oriente: in qua est vrbs saba: de q̃
fuit illa regina que in euãgelio com/
memorat a dño. Altera in occidẽte
intra q̃s garamãtes sunt a garamna
ciuitate dicti. Apud quos est fons tã
frigidus diebus vt nõ bibat: tã ferui
dus noctibus vt nõ tangat. Quibꝰ
ꝟsus orientẽ cohabitãt troglodyte:
qui celeri cursu feras capiunt. Ultra
ethiopiam sunt maxima loca deserta
ob solis ardorẽ: ⁊ diuersi generis ser
pentia hoĩbus incognita. Deinde ẽ
maximus oceanus: qui solis calore
dicitur feruere vt cacabus. In extre
mis finibus aphrice versus occiden/
tem: est vrbs gades a phenicibꝰ con/
structa: de qua gaditanũ mare dicit.

In ip̃o vero oceano est mons altissi/
mus atlas: vnde atlanticũ mare no/
minat. Atlas autẽ rex erat aphrice
frater promethei: a quo mons nomẽ
accepit: quia in eo residens astrolo/
giam descripsit: vnde ⁊ celum susti/
nere dicitur.

De insulis maris: Ca. XX.

p Eragratis aphrice finibꝰ: ad
insulas maris tendamus. In/
sule sunt dicte: quasi in salo si/
te. In mediterraneo mari ẽ cyprus
ĩsula contra syriam: a cypro ciuitate
dicta. Hec ⁊ paphꝰ dr a ciuitate eius
deꝫ nomĩs: Creta a creto rege dicta.
Hec ⁊ cẽtapolis a cẽtũ vrbibꝰ nun/
cupatur. Hec sita est contra libycum
mare: qd ⁊ hadriaticum: ab hadria
ciuitate dicitur. Abidos est insula
in hellesponto in europa. Hellespon
tus ab helle virgine dicitur. Cous
insula attice: Cyclades dicuntur eo
ꝙ in rotũdo sint posite: cyclon enim
grece dicitur orbis. Sũt enim. liiij.
contra asiam posite. Harum prima
rhodos a ciuitate eiusdẽ nominis di
cta ad orientem est posita. In hac fu
it olim ereus colossus. lxx. cubitoruꝫ
altus. Tenedos ad septentrionẽ po
sita a ciuitate Tene: ⁊ eius cõstructo
re eiusdem nominis est dicta. Carpa
thos ad meridiem ip̃ius contra egy/
ptum posita: vnde carpathiuꝫ mare
⁊ carpathie naues. Cytherea ad oc/
casũ ẽ sita a cythero mõte dicta: hec
⁊ porphyris dicitur. Delos ĩ medio
cycladum sita a ciuitate eiusdem no
minis dicta. Hec tempore diluuij sb
ogygio facti primo comparuit: Un/
de ⁊ delos nomen cepit: quia delos
manifestum sonat. Hec ⁊ ortygia di
citur ab ortygometris: id est coturni
cibus: que primũ ibi vise sũt. Icaria
insula a puero cretensi naufrago est
dicta: a q̃ icareũ mare dr. Naxos in/
sula dionysij qui ⁊ bacchꝰ. Melos q̃

⁊ ſtorla rotūda inſula: Paron a ciuitate eiuſdē noīs dicta: a paro iaſonis nepote ꝯſtructa. Hec gignit cādidiſſimū marmor: qđ pariū đr: ⁊ ſardiū lapidē. Cydō ē īſula in q̄ maſtix naſcit̄. Samos īſula a ſamo ciuitate dicta in egeo mari ē ſita. De hac fuit ſibylla ⁊ pythagoras ⁊ iuno. In hac fictilia vaſa ſūt repta. Sicilia a ſiculo rege fratre itali dicta: ꝓus ſicania a ſicano rege cognominata: ꝯ italiā ſita: Hec ⁊ trinacria a tribus montibus acribꝰ đr. In hac eſt mons etna cuiꝰ ſulphurea exeſtuāt incēdia. In hꝰ freto ē ſcylla ⁊ charybdis. In hac olim erāt ciclopes. In hac inuēta eſt comedia. Aeolie inſule ab eolo rege dicte iux̄ ſiciliā poſite: he ⁊ vulcanie qꝛ incēdio ſūt plene. Sūt em̄ nouē ſtechades inſule: ꝯ maſſiliam ſite.

De ſardinia.

Sardinia a ſardo rege herculis filio dicta: ꝯ numidiā ſita eſt. In hac nec ſerpens nec lupus gignit̄. In ea ē ſolifuga aīal vt aranea morſu homīes perimēs. In ea ē herba ſilis apiaſtro q̄ comedētibꝰ rictꝰ ꝯhit ⁊ q̄ſi ridētes interimit. In hac ſūt fontes calidi infirmis medelā: furibꝰ inferētes cecitatē. Corſica a corſa muliere dicta: ꝯ liguriā ſita: q̄ ꝓmitꝰ taurū ſuū q̄ſitura illuc venit: ⁊ referēs loci fertilitatē a liguribus inhabitari cepit. Hec ⁊ cyrne a cyrno herculis filio ē dicta: qꝛ ab eo ē inhabitata. Ebuſus īſula ꝯtra hiſpaniā: hāc fugiūt ſerpētes. Ibi ē colubraria plena āguibꝰ. Ibi ⁊ baleares īſule vbi īuēte ſūt fūde. Gorgones inſule ſunt in oceano iux̄ atlantē. In his olim habitauerunt gorgones. Iux̄ has heſperidū hortus. In his inſulis oues albi vellerī abūdāt: q̄ ad purpurā optīe valent: vn̄ fabuloſe đr aureā lanā habuiſſe. Malon em̄ đr ouis. Ultra has fuit illa magna inſula q̄ platone ſcribēte cū pplo ē ſubmerſa: q̄ aphricā ⁊ europā ſua magnitudine vicit: vbi nūc eſt concretū mare. Meroe inſula eſt in nilo flumine in capite ethiopie: in q̄ abſumit̄ vmbra in eſtate. In hac ē lignū hebenū. Iux̄ hāc ē ciuitas ſyene: in q̄ eſt puteꝰ a philoſophis factꝰ lx. cubitoꝝ altꝰ: in cuiꝰ fundū ſplendet ſol recto gradu in iunio menſe. Eſt ⁊ q̄dā oceani inſula dicta ꝑdita: amenitate ⁊ fertilitate oīm reꝝ ꝑ ceteris lōge ꝑſtātiſſima: hoībꝰ incognita: q̄ aliq̄n caſu īuēta: q̄ſita poſtea nō ē repta: ⁊ ideo dicit̄ perdita. Ad hāc fert̄ brādanꝰ veniſſe.

De inferno vbi ſit: Ca. XI.

Inſulas circūiuimꝰ: nūc īferna petamus. Infernꝰ ideo dicit̄: qꝛ inferius ē poſitꝰ. Sicut em̄ terra ē in medio aere: ita ē inferiꝰ in medio terre. Un̄ ⁊ nouiſſima terra dicitur. Eſt aūt locus igne ⁊ ſulphure horridus: inferius dilatatus: ſuperiꝰ coanguſtatus. Hic lacꝰ vl' terra mortis dicitur: quia aīe illuc deſcendentes veraciter moriūtur. Hic ⁊ ſtagnū ignis dicit̄: qꝛ vt lapis mari: ita aīe illuc immergunt̄. Hic terra tenebroſa vocat̄: ⁊ fumo ⁊ nebula fetoris obſcurat̄. Hic terra obliuionis nuncupatur: quia ſicut ipī obliti ſunt dei: ita eoꝝ obliuiſcit̄ miſereri deꝰ. Lethe grece: latine obliuio dicitur. Hic dicitur tartarus ab horrore ⁊ tremore: qꝛ ibi eſt fletus ⁊ ſtridor dentium. Hic ⁊ gehenna: id eſt terra ignis nominatur. Ge. em̄ terra dicitur. Cuius ignis comparatione: noſter ignis vmbra eſſe dicitur. Huius ꝓfunditas ⁊ receſſus dicit̄ erebus: draconibus ⁊ igneis vermibus plenus. Huius os patens dicitur baratrū q̄ſi atra vorago: vl' iō ꝙ graue punit. Hic ⁊ orcꝰ đr: qꝛ ē locꝰ ꝓrſus īſatiabilis. Hic ⁊ acherōta: qꝛ ē ſine leticia: Huiꝰ loca fetorē exhalātia: dicūt̄ acherōta: id ē ſpiracula: ſeu di īmūdos ſpūs emittētia. Hic etiā dicit̄ ſtyx: quod latine ſonat triſticia. Phlegeton ē fluuius infernalis ob vicinitatē ignis ⁊ ſulphuris: fetore ⁊ ardore horribil'. Sūt ⁊ alia multa loca ſiue in terris ſiue ī inſulis penalia: aut frigore aut vētis horrentia: aut igne ⁊ ſulphure iugit̄ feruētia.

De aqua: Ca. XXII.

Snea inferoꝝ loca ꝑspeximus:
i ad refrigeriũ aquaꝝ confugia
mus. Aq̄ q̄ secũdũ elemẽtũ po
nit̃: ab eq̄litate dr̃. Vñ ⁊ equor q̄d
sit planũ: hoc in mari colligit̃: in flu
mina diffũdit̃: in fõtes diuidit̃: ꝑ am
nes ꝯnectit̃: ꝑ terras dissipat̃: ꝑ aera
attenuat̃. Totã terrã cingit: oẽs re/
giones ⁊ ꝓuincias diuidit. Hui⁹ im/
mẽsa ꝓfunditas dr̃ abyssus: q̄si abest
fũdus. Habet tamẽ fundũ q̄uis ni/
mis ꝓfundũ. Oceanus dr̃ q̄si zona/
ruꝫ lymbus. Quiq3 em̄ zonas mũdi
in modũ lymbi ambit. Estus oceani:
id ẽ access⁹ ⁊ recessus lunã seq̄t̃: cui⁹
aspiratiõe retro trahit̃ ⁊ ei⁹ impulsu
refundit̃. Quotidie aũt bis effluere
⁊ remeare dr̃ vel videtur. Cum luna
crescẽte crescit: ⁊ cũ decrescẽte decre
scit. Cũ luna ẽ in eq̄noctio: maiores
oceani fluct⁹ surgũt ob vicinitatem
lune: cũ in solsticio minores ob lon/
ginq̄tatẽ ei⁹: ꝑ decẽ ⁊ nouẽ annos a
ꝑncipio mot⁹ ⁊ parib⁹ incremẽtꝫ vt
luna restitũt̃. Antipostis ꝯo id ẽ vo
rago in oceano: ĩ exortu lune maiori
estu fluct⁹ ĩuoluit ⁊ reuomit. Hec au
tẽ vorago q̄ totas aq̄s ⁊ naues absor
bet ⁊ reuomit: hic fit abyss⁹. Est aũt
De abys/so. ĩ t̃ra abyss⁹ ꝓfũdissima: de q̄ scribit̃:
Rupti sũt fontes abyssi magne. Iuꝫ
Gen. 7. hãc sũt cauernosa loca ⁊ spelunce la
te patẽtes. In his vẽti de spiramine
aquaꝝ ꝯcipiũtur: q̄ etiã spũs ꝓcella
rũ dicunt̃. ⁊ hi suo spiramine aquas
maris ꝑ patẽtes terraꝝ cauernas in/
trorsus in abyssũ attrahũt: ⁊ ea exũ/
dãte iteꝝ magno impetu repellunt.
De terre motu. De his vẽtis fit etiã terremot⁹: Naꝫ
vẽti ꝯcauis locis inclusi: dũ erũpe ge
stiunt: terribili tremore terrã ꝯcutiũt
cãq3 tremere faciũt. Hinc etiã fit ter/
re hiatus: dũ loca caua ꝯtinuis aq̄s
fragilia vẽtis ꝯcussa rũpuntur: ⁊ in/
trors⁹ cadẽtia in hiatũ aperiunt̃: d q̄/
bus multe ciuitates deuorate legũt̃.
Hoc ẽ aũt in terra tremor: q̄d in nu/
bib⁹ tonitruũ. Hoc hiat⁹: q̄d ibi ful/
men: Fiũt aũt cuꝫ terremotu inũda/
tiones maris: eodẽ videlicet spũ ĩfu
si: vel residẽtes sinu recepti. Vñ tel/
lus sicilie: q̄ cauernosa est ⁊ sulphure
ac bitumine strata: vẽtis pene tota ⁊
ignibus patet: spũ introrsus cuꝫ igne
ꝯcertãte: multis sepe locis fumũ vel
vaporẽ vl̃ flãmas eructuat: vel etiã
vento acrius incũbẽte: arenaꝝ: lapi/
dũq3 moles excitat. Inde mõtꝫ etne De etna monte.
ad exẽplũ gehenne igniũ tam diuti/
nũ durat incendiũ: q̄ insularũ ĩco/
le dicũt vndis nutriri: dũ aquaꝝ cõ/
curs⁹ spiritũ ĩ ꝓfũdũ secũ rapiẽs: tã
diu suffocat donec venis t̃re diffus⁹
fomẽta ignis accẽdat. Hic ẽt scyllã ca
nes latrare fingunt̃: dũ ꝓcul nauigã De scylla.
tes vndaꝝ tremore terrentur: q̄s sor
bente voragine collidit est⁹. Siũ de
causa in alijs etiã terris incẽdiũ sur/
git: ⁊ gehẽnã ꝑostẽdit. Sicut calor
de igne: ita frig⁹ nascit̃ de aq̄. Vnde
extreme ꝑtes oceani: rigido gelu ⁊ ꝑ/
petuo frigore horrẽt: q2 calore solis
carent. Pars aũt oceani q̄ medium
orbẽ diuidit: iõ iugiter calore feruet:
q2 solis iter sup̄ se habet. Ocean⁹ flu
uioꝝ occursu non auget̃: q2 fluenta De aquis
dulcia: partim salsis vadis ꝯsumunt̃ dulcibus.
vl̃ vẽtis: aut vapore solis arripiunt̃:
ꝑtim ꝑ occultos meat⁹ ĩ suos amnes
reuertuntur. Ocean⁹ ideirco ꝑdurat
salsus tot fluminibus ac pluuijs irri/ De ama/
gatus: q2 exhausto a sole dulci tenui ris.
q3 liquore: quẽ facilius ignea vis cõ
trahit: amnis asperior crassiorq3 relin
quit̃: iõ sũma ps maris vnda est dul
cior: ꝓfunda amarior. Nunc aũt ali/
mẽtũ ẽ ĩ dulcib⁹ aq̄s: solis ꝯo ĩ ama
ris. Mare rubrũ de oceano exit: s̃ ru
beũ colorẽ de terra trahit: q̄ tota san De mari
guineo colore rubꝫ: ac vicina littora rubro.
inficit. Mare dr̃ q̄d sit amaꝝ: h̃ ꝑ ve/
nas t̃re occulto meatu discurrit: ama
ritudinẽ in terra deponit: dulce ĩ fõ/
tib⁹ erũpit: ĩ seipm̃ iteꝝ refluit: vt scri
bit̃: Ad locũ vñ exeũt flumina reuer
tunt̃: vt iteꝝ fluant. Oia flumina in Eccs. j.
trãt in mare ⁊ mare nõ redũdat. Di

citur tamẽ ꝙ aque natura sit duplex
scꝫ salsa ⁊ dulcis. Salsa maris ⁊ gra
uior: dulcis fontiũ ⁊ fluminũ ⁊ leui/
or. Et cũ legat̃ ꝙ deꝰ fontẽ in ꝑadi/
so ꝓduxerit: ⁊ in q̃ttuor diuidẽs: to/
tã terrã in q̃ttuor mũdi ꝑtibꝰ rigare
p̃ceperit. Dicit̃ ꝙ eruptio oĩm fõtiũ
vel fluuioꝝ dulcis aq̃ de illo fonte vl'
fluuijs ill' decurrat ⁊ in matricẽ abys
sũ eiusdem fontis refluat: Que licet
vniũsa maria influat: amaris tñ aq̃s
nõ cõmiscet̃: ꝫ vtputa leuis sup gra
ues aq̃s labit̃ ⁊ in occultũ cursũ suũ
reuertit̃. Hinc est qḋ mare nõ redun
dat: cũ oĩa flumina intrẽt illud: sed
⁊ suprema maris vnda non est adeo
amara: q̃ꝫ ea q̃ in imo ẽ posita. Qꝫ fõ
tes in hyeme sunt calidi: in estate aũt
frigidi: hec causa ẽ. In estate calor ae
ris repellit frigus in terrã: ⁊ inde fit
aqua frigida: in hyeme aũt frigꝰ ae/
ris pellit calorẽ ĩ terrã: ⁊ inde fit aq̃
calida. Et cũ aq̃ oĩs aut dulcꝫ sit aut
salsa: videndũ est vñ q̃dã erũpãt cali
da vl' putrida. Sũt quidã specꝰ sub

De locis sulphu/reis.

terranei naturalr̃ sulphure pleni: in
his cũ vẽtꝰ excipit̃: eius afflatu sul/
phur accẽdit̃: qḋ ĩcẽdiũ etiã eructu
ant q̃dã loca: vt fit ĩ sicilia. Cũ ꝫ aq̃
ꝑ h' ignea loca currit: calorẽ ⁊ fetorẽ
ĩde trahit: et si ꝓpe hũc locũ erũpit:
flãmiuoma ebullit. Si aũt lõgius re
cesserit: vix tepescit: deinde penitus
frigescit. Sũt alia loca serpẽtibꝰ ple
na: q̃ vicinã aquã inficiũt veneno:
que dũ de t̃ra exurgit: bibẽtes interi
mit: vt fons quẽ styx facit. Qꝫ aqua

De mor/tuo mari.

maris mortui a vẽtis nõ mouet̃: ⁊ in
se nihil viuere patit̃: fit ex fontibꝰ bi
tuminis: q̃bꝰ edificata ẽ turrꝭ babel.
Bituminis aũt natura resistit aq̃: q̃
nõ diuiditur nisi mẽstruo sanguine.
Pisces ⁊ aues lõ in aq̃s cõmorant̃:

De pisci/bus ⁊ aui/bus.

qꝛ de his facti legũt̃. Qꝫ aũt aues in
aere volãt: ⁊ ĩ terra habitãt: ideo fit:
qꝛ ⁊ aer est humidꝰ vt aq̃: ⁊ terra est
aq̃ ꝑmixta. Qꝫ ꝟo q̃dã aĩalia de ter
ra creata in aq̃s ꝑñt morari: vt sunt
crocodili ⁊ hippotami: hoc ideo fit
qꝛ aq̃ ẽ t̃re valde ꝑmixta. Cñ in no/
cturna nauigatiõe es scintillat: ⁊ ad
remos tempestas se eriget: ⁊ cũ del
phini vndis sepe insiliunt: quo illi fe
runt̃ inde venti exurgũt: ⁊ cũ nubes
discusse celum operiunt: de ꝓfundis
emergimꝰ: modo scriptoriã pẽnã in
aera suspẽdamus.

De aere: Ca. XXII.

a Er est omne qḋ inani simile a
terra vsq̃ ad lunã conspicit̃:
de quo ⁊ vitalis spiritus hau/
ritur. Et quia est humidus: ideo ĩ eo
volant aues vt in aqua natant pis/
ces. In hoc cõmorant̃ demones: cũ
tormentis diẽ iudicij p̃stolantes: ex
quo sibi corpora assumũt: dũ homi/
nibus apparent. De hoc ꝓcreantur
venti. Vẽtꝰ eñ est aer cõmotꝰ ⁊ agi/ **De vẽtis.**
tatus: ⁊ nihil aliud q̃ꝫ aeris flatus:
Qui in duodecim diuidit̃: ⁊ quisq̃
propriũ vocabulũ sortitur. De qui/
bus quattuor sunt cardinales: alij il
lorum collaterales. Primus cardi/
nalis septentrio qui ⁊ aparctias: fri/
gora faciens ⁊ nubes. Huius dexter
circius qui ⁊ trasceas: faciens niues
⁊ grandines: Eius sinister ẽ aquilo
qui ⁊ boreas: cõstringens nubes.
Secũdus cardinalis subsolanꝰ qui
⁊ apeliotes: temperatus. Cuiꝰ dext̃
vulturnus qui ⁊ cecyas: cuncta desic
cans. Eiꝰ sinister ẽ eurus: nubes gene
rans. Tertiꝰ cardinalis ẽ auster qui
⁊ nothꝰ: humorẽ: calorem ⁊ fulmina
gignẽs. Huius dexter euroauster: ca
lidus. Eius sinister euronothꝰ: tem/
peratus. Australes venti faciũt ma/
iores tẽpestates in mari: qꝛ ex humi
do flant. Quartꝰ cardinalis ẽ zephy
rus qui ⁊ fauonius: hyemẽ resoluẽs
floresq̃ ꝓducens. Huiꝰ dexter aphri
cus qui ⁊ libs: tẽpestateꝫ ⁊ tonitrua
generans ⁊ fulmina. Eiꝰ sinister cho
rus qui ⁊ argestes: in oriente nubila:
in india faciẽs serena: Extra hos sunt
duo vẽti: aura ⁊ altanus: aura in ter
ra: altanus in pelago. Vẽti suo spi/
ramine aquas in aera trahũt: q̃ cõ/ **De nubi/bus**

globate in nubes densanť. Dicũtur
autem nubes quasi nymboꝝ naues:
Quibus dũ venti inclusi erumpere
nituntť: magno murmure concrepãt:
⁊ nubibus collisis ignẽ terribilẽ excu
De toni/truis ⁊ ful/minibus.
tiunt. Crepitus ergo nubiũ ⁊ vento/
rum ẽ tonitruus: Ignis inde excussꝰ
est fulgur: qui ignis ideo queqꝫ pene
trat que tangit: quia ⁊ nostro est sb/
tilior: ⁊ magna vi ventorũ impellitť.
Ab aquilone fulgur: ⁊ ab euro toni
truus: ab aphrico tempestas: ab au/
De iride.
stro flatus estuꝫ ꝓtẽdit. Arcus ĩ ae/
re quadricolor ex sole ⁊ nubibus for
matť: dũ solis radius caue nubi ĩmis/
sus: repulsa acie in soleꝫ restringitur:
sic dũ sol ĩ vas aq̃ plenũ fulget: splẽ
dor ĩ tecto redditur. De celo igneũ:
d aq̃ purpureũ: d aere hiacynthinũ:
de terra trahit colorem gramineum.
De imbre
Imber ex nubibꝰ descẽdit. Duꝫ eñ
guttule in maiores guttas coeũt: ae/
ris amplius natura nõ ferente: nũc
vento impellente: nunc sole dissoluẽ
te ad terras dilabũtur. Lenta aũt ⁊
iugis defluxio pluuia: repentina ⁊ p̃
ceps nymbꝰ vel imber vocať. Que
licet de amaris aquis maris sit hau/
sta: d solis igne decocta ĩ aere dulces/
cit: vt marina aqua humo infusa dul
cem saporem sumit. Stille pluuie
De gran/dine.
ventis ⁊ frigore conglaciate in aere
coagulantur: ⁊ in lapillos grandinis
De niue.
mutanť. Nix aquarũ vapore necdũ
densato in guttas sed gelu p̃cipiente
formať: que in alto mari non cadit.
De rore.
Ros de aere venit: quando aq̃s gra
uatus rigore noctis ⁊ lune splẽdore
De pruina.
distillat. Si vehementiꝰ est frigꝰ no/
ctis: ros in pruinã versus candidior
gelu inalbescit. Nebula fit dũ hũi/
De nebula.
de exhalatiões vaporaliť ĩ aera tra/
hũtur: vel radijs solis ad terram re/
De fumo
pelluntur. Fumus enim ascendit
de aqua. Omẽ nãqꝫ corpus constat
ex quattuor elementis. Lignũ auteꝫ
est corpus qd igni iniectũ cuꝫ fuerit:
ignis materies q̃ ei inest ardet. Ter/
re ꝟo materies vertitur in cinerem:

Aeris ⁊ aque materies p fumũ eua/
nescit in aerẽ. Ideo aũt est amarus:
quia natura aque ẽ salsa: siue qr ter/
re pmixta. Qꝛ in noctibus vidẽtur
stelle cadere: non sunt stelle sed igni/
De stellis q̃ vidẽtur cadere.
culi a flatu ventoꝝ ab ethere in aerẽ
tracti: ⁊ mox ĩ madido aere extincti.
Pestilẽtia nasciť ex aeris siccitate:
De pestilẽtia.
vel calore vel tempestate corrupta:
qui spirãdo vel edẽdo pceptus: lucẽ
mortẽqꝫ generat. Hoc totuꝫ qd dixi
mus infra lunã ĩ aere fit: supius ꝟo
sp serenũ existit. Aereꝫ transuolaui/
mus: iã ĩ etheris ignẽ ꝯscendamus.

De igne: Ca. XXIII.

Ignis q̃ quartũ elementũ ꝯscri/
bitur: quasi nõ gignens diciť:
a luna vsqꝫ ad firmamentũ ex/
tendiť. Is tantũ ẽ aere subtilior: q̃n
tũ aer aqua tenuior: aq̃ terra rarior.
Hic etiã ether quasi purus aer diciť:
⁊ splẽdore perpetuo letatur. De hoc
angeli corpora sumunt: cum ad ho/
mines missi veniunt. In hoc septẽ
De planetis.
stelle singulis circulis cõtra munduꝫ
feruntur: ⁊ ob vagum cursuꝫ: plane/
te: id est erratice dicũtur. He immẽ/
sa celeritate firmamenti ab oriente ĩ
occidentem raptantur: tamen natu/
rali cursu contra mundũ ire compro
bantur: sicut musca si in rota molen/
dini circumferetur: ipa tamen propo
motu contra reuolutionẽ eius ire vi
detur. He nunc inferius: nunc supe/
riꝰ propter obliquitatẽ signiferi va/
gantes: radijs autem solis prepedite
anomale vel retrograde vel statio/
narie fiunt. Luna sicut est a diui/
De luna.
nis omnibꝰ vltima: ita oĩbus in nr̃is
terrenisqꝫ oĩbꝰ p̃ma. Luna ẽ primꝰ
planetaꝝ ⁊ minima stellarũ. Sed lõ
maior ceteris videtur: quia proxima
terre in primo circulo fertur. Huius
corpus est globosum: natura igneuꝫ:
sed aqua permixtum. Unde ⁊ ppriũ
lumen non habet: sed in modum spe/
culi a sole illuminatur: ⁊ ideo luna q̃
si lucina: id est a luce nata nominať.
Qꝛ aũt quasi nubecula in ea videť:

De macula lune.

ex aq̄ natura credit̃. Dicit̃ eñ: si aq̄
ꝯmixta nō esset: terrā vt sol illustra-
ret: īmo ob vicinitatē maximo ardo-
re vastaret. Globus nāq; eiꝰ fundo
est amplior: licet ab altitudine sui cir
cularis videatur vix modio maior.
Luna lucet ea ꝑte qua soli ē opposi-
ta: ea aūt ꝑte ē obscura: qua a sole est
auersa. A sole ꝗ̄o longiꝰ remota lu-
cet tota: Nō eñ crescit vel minuit̃: ſ
obiectu terre: lumīe qd̄ a sole accipit
viduat̃. Hec licet q̄tidie violētia fir
mamēti ab oriēte in occidētē ferat̃:
tamē ꝯtra mundū nitēs: oīa zodiaci
signa vigintiseptē diebꝰ ꝑuagat̃: cir
culū aūt suū ī decē ⁊ nouē ānis ꝑam
bulare affirmat̃. Lūa q̄rta si rubeat
q̄si aurū: vētos ondit: si in sūmo cor
niculo macul' nigrescat: pluuidū mē
sis exordiū: si in medio: pleniluniū
serenū. Secūdus planeta ē mercu-

De mercurio.

rius: qui ⁊ stilbon: forma globosꝰ: na
tura igneꝰ: lunā magnitudīe vincēs:
lumē a sole acciplēs: signifeꝝ trecen-
tis trigintanouē diebus ꝑcurrens.

De venere.

Tertiꝰ planeta est venus q̄ ⁊ hespe-
rus: aurore ⁊ cephali filius: lucifer ⁊
vesꝑ: rotūdꝰ ⁊ igneꝰ: ꝯtra mūdū ni-
tēs vt mercuriꝰ: signiferū ꝑcurrens
trecētis quadragintaocto diebus.

De sole.

Quartꝰ planeta ē sol: inde dictus ꝙ
solꝰ luceat: ceteris stellis obscuratis:
vel ꝙ sit suꝑ oīa lucēs: forma spheri
cus: nat̃a igneꝰ: magnitudine octies
t̃rā vincēs: oībꝰ stellis lumē p̄bens.
Hic ab oriēte ī occidētē: īpetu firma
mēti fert̃: ſ ꝯ mūdū nitēs ꝑ totū zo-
diacū trecētis sexagintaq̄nq; diebus
gradit̃: circulū autē suū vigintiocto
annis ꝑambulare tradit̃. Huiꝰ p̄sen
tia diē: absentia ꝗ̄o eiꝰ noctē efficit.
Sicē eñ tota die suꝑ terrā: sic tota no
cte lucet sub terra: aq̄lonarem ꝑtē ce
li ꝑagrās: facit nobis longos dies ⁊
estatē: australē ꝗ̄o ꝑcurrēs: inducit
nobis breues dies ⁊ hyemē. Sol in
ortu suo maculosus: vel sub nube la-
tens: pluuialē diē p̄sagit. Si palleat
tēpestuosū. Si ꝯcauꝰ videt̃: ita vt in
medio fugiens radios ad austrum ⁊
ad aq̄lonē emittat: tēpestatē hūidā
⁊ vētosam. Si pallidꝰ in nigras nu-
bes occidat: aq̄lonē ventū. Quin-

De marte

tus planeta ē mars: q̄ ⁊ pyrous: glo-
bosus: igne feruidus: ꝑcurrit signife-
rū duobus annis. Sextus planeta

De ioue.

est iupiter: q̄ ⁊ phenon: rotundus: tē-
peratus: zodiacū ꝑagrās duodecim
annis. Septimꝰ planeta ē saturnꝰ:

De saturno

q̄ ⁊ phaeton: sphericus: gelidus: con
tra mūdū vt īferiores regiōes gradi
ens: signifeꝝ triginta annis ꝑcurrēt̃.
In exortu saturni: post triginta an-
nos q̄ imaginē de ere fuderit: loq̄ vt
hoīem ꝓbat. Oēs aūt post quingē
tos ⁊ trigintaduos annos circulos
suos ꝑagūt: ⁊ eosdē vt p̄us repetūt.
A terre cētro absides: id ē circuli pla
netaꝝ altissime sūt: Saturno ī scorpi
one: ioui in virgine: marti in leone:
soli in geminis: veneri in sagittario:
mercurio in capricorno: lune in arie
te. Medijs oībꝰ ꝑtibꝰ ⁊ econtrario a

De coloribus planetarum.

terre centro humillime atq; proxime
suus cuiq; color ē: Saturno cādidꝰ:
ioui clarus: marti igneꝰ: lucifero pal-
lens: hespero refulgens: mercurio ra
dians: lune blandus: soli ardēs. Mu
tant aūt colores a propinquis circu-
lis. Nā frigidior in pallorē: ardenti-
or in luborē: ventosus in horrorem:
acrior in obscuritatē. Signifer: id est

De zodiaco.

circulꝰ duodecim signoꝝ diuidit̃ in
duodecim ꝑtes ꝑ latū. Sub his ferū
tur septē planete. Sol sub medijs tā
tū duabꝰ: Lūa ꝑ totā latitudinē: Ve
nus excedēs cū binis ꝑtibus: Mercu
rius sub septē ꝑtibꝰ: duabꝰ in medio:
tribus supra: duabꝰ infra. Mars sub
quattuor medijs. Jupiter sb̄ media:
⁊ supra eā duabꝰ. Saturnꝰ sb̄ duabꝰ
medijs vt sol. Hi etiā septē orbes cū

De harmonia.

dulcisona harmonia voluūt̃: ac sua-
uissimi ꝯcētus eoꝝ circūitiōe efficiū
tur. Qui sonus ideo ad nostras au-
res nō ꝑuenit: q2 vltra aerē fit: ⁊ eiꝰ
magnitudo nostrū angustū auditū
excedit. Nullus eñ sonꝰ a nobis ꝑci-

pitur nisi q̄ in hoc aere efficit̄. A terra aūt vsq; ad firmamētū celestis musica mensurat̄: ad cuius exēplar nr̄a musica inuēta affirmat̄. In terra nāq; si. Γ. In luna. A. In mercurio B. In venere. C. In sole. D. In marte. E. In ioue. F. In saturno. G. in signifero ponit̄: ꝑfecto mensura musice īuenit̄. Unde a terra vsq; ad firmamentum septem toni numerant̄. A terra eñ vsq; ad lunā ē tonꝰ: A lūa vsq; ad mercuriū ē semitoniū: A mercurio vsq; ad venerez semitoniū: Inde vsq; ad solem tria semitonia. A sole vsq; ad martē tonꝰ. Inde vsq; ad iouē semitoniū. Inde ad saturnū semitonium. Inde ad signiferū tria semitonia: q̄ simul iuncta septem tonos efficiūt. Tonus aūt habet q̄ndecim milia. d.c.xxv. miliaria. Semitoniū vo. vij. milia. d. ccc. xij. miliaria ⁊ semissez. Unde ⁊ phi nouē musas finxerūt: qr a terra vsq; ad celū ix. ꝯsonantias dephenderūt: q̄s hoī naturaliter insitas īuenerūt. Sicut eñ hic mūdus septē tonis: ⁊ nostra musica vocibꝰ septē distinguit̄: sic cōpago nostri corporis septē mōis ꝯiungit̄: dū corpꝰ q̄ttuor elementis: aīa tribus viribꝰ copulat̄: que musica arte naturalr̄ recōciliant̄: vn̄ ⁊ hō microcosmꝰ: id ē minor mūdꝰ dicit̄: dū sic cōsono numero celesti musice par cognoscit̄. A terra vsq; ad lunam sūt. c. xxvj. stadia: que sūt. xv. milia. d. c. xxv. miliaria. A lūa vsq; ad mercuriū. vij. milia. d. ccc. xij. miliaria: ⁊ semissē. Inde ad venerē tātū. Inde ad solem. xxiij. milia. cccc. xxxvj. miliaria. A sole ad martē. xv. milia. d. c. xxv. miliaria. Inde ad iouē. vij. milia. d. cccc. xij. miliaria. Inde ad saturnū tātū. Inde ad firmamētū. xxxiij. milia. cccc. xxxvj. miliaria. Sūt itaq; a t̄ra vsq; ad celū: cētum milia. ⁊ ix. milia ⁊. ccc. lxxv. miliaria.

De distantia spherarum.

De celo. Ca. XXV

I Gnē ꝑ globos planetarū trāscēdimꝰ: nūc celestia penetremꝰ. Celuz d̄r q̄si casa helios: id ē domus solis: vel q̄si vas celatū: qr est stellis insignitū. Est aūt celū subtilis igneeq; nature: rotundum ⁊ a centro terre equis spacijs vndiq; collectū. Unde ⁊ ꝯuexū mediūq; vbiq; cernit̄: ⁊ inenarrabili celeritate quotidie circūagit̄. Celū si vespe rubet: serenū diē: si mane: tēpestuosū significat. Due sunt ianue celi: oriens q̄ sol exit: occidēs qua sol redit̄. Climata: id ē plage celi sūt q̄ttuor. Oriētalis ab ortu solsticiali ad brumalē. Australis inde ad occasū brumalē. Occidētalis exhinc vsq; ad solsticialē. Septētrionalis ab occasu solsticiali vsq; ad ortū eiusdē. Oriēs ab ortu solis: Occidēs ab occasu eiꝰ vocat̄. Meridies q̄si media dies dicit̄: Septentrio autē a septez stellis appellatur. Trion d̄r bos q̄si teriō: inde septētriōes q̄si septez teriones: id ē boues. He plage grece dicūt̄. Anatole: Disis: Arctos: Mesembria: d̄ q̄bꝰ nomē adā q̄ ē minor mūdus cōponit̄. Supius celuz firmamētū d̄r: eo ꝙ sit inter medias aq̄s firmatū: Hoc ē forma sphericū: natura aquarū aqueū: stellis vndiq; versum ornatū: ex aq̄s īstar glaciei: īmo crystalli solidatū: vnde ⁊ firmamentū d̄r. In hoc sūt duo poli: a poliēdo dicti: Unꝰ borealis q̄ a nobis sꝑ videt̄. Alter australꝭ q̄ nūq; a nobꝭ cernit̄: qr ī deuexo orbe positi: t̄re tumore impedimur. In his celū vt rota in axe voluit̄: Celum est vndiq; stellatū: ꝫ ideo in die nō apparēt stelle: qr fulgore solis victe latēt: sicꝫ sol nube tectus: nobis nō lucet. Stella q̄si stās luna d̄r. Stant eñ stelle firmamento infixe ⁊ nō cadūt: eo mira celeritate currente. Una aūt d̄r stella: ꝫ multe stelle simul astrū vꝪ sydꝰ. Sydera dicunt̄ a ꝯsidero: eo ꝙ nauigātes vel itinerātes ea considerent. Sūt aūt oēs stelle rotunde ⁊ ignee: q̄rū dispositio soli deo cognita ē. Unde Qui stellas numerat quarū q̄z noīa solus: Signa: ꝑtātes: cursus: loca: tē

De climatibus.

De firmamento.

De polis

De stellis

De forma stellarum.

⁊

pora nouit. Sapiẽtes ꝟo mũdi nomina aĩaliũ vel hoĩm eis ĩposuerũt: vt ab homĩb⁹ dinosci possint.

De duodecim signis zodiaci: Capi. XXVI.

i

In medio firmamẽti sunt .xij. signa ꝑ trãsuersum disposita: equaliter ꝑ circũitũ distincta: hoꝝ dispositio grece dicit̃ zodiacus: latine signifer: eo ꝙ fert signa: q̃ aĩaliũ habẽt noĩa. Zodion eñ grece: latine dicit̃ aĩal.

De ariete

Primũ signũ ẽ aries cõstans ex pluribus stellis. Scõm fabulã is est qui aureo vellere phrixũ ⁊ hellen trãs mare ad colchos vexit: qui intra sydera trãslatus est. Pro signo aũt ponit̃: qꝛ sicͨ aries tota estate in dextro latere: ac tota hyeme in sinistro cubat: sic sol sub illo signo gradiens dextram celi partem ꝑambulat.

De tauro

Secũdũ est taurus ob id ꝙ iupiter in raptu europe: in taurũ est versus: ⁊ ĩtra sydera trãslatus. Ob significationẽ aũt ꝙ sol sub illo signo positus radios suos vt cornua fortius erexit ⁊ terrã arabilẽ reddit.

De gemini

Tertiũ sunt gemini: scꝫ castor ⁊ pollux: filij iouis: a troia reuersi: ⁊ intra sydera trãslati sunt. Pro signo aũt ponit̃: qꝛ sꝫ hoc signo duob⁹ dieb⁹ ampli⁹ q̃ꝫ sꝫ alijs morat̃.

De cãcro

Quartũ est cancer: q̃ maximus herculẽ ꝑcussit: dũ hydrã lerne occidit: ⁊ ĩdo sydera ꝓmeruit. Significat aũt ꝙ sicut cancer retro cedit: sic sol ad illud signũ veniens: cursũ suũ retroflectit.

De leone

Quĩtũ est leo q̃ maximus ab hercule occisus: intra sydera est trãslat⁹. Designat aũt ꝙ sicut leo in anteriori ꝑte calide nature: in posteriori est frigide: ita sol in illo signo augustũ mensem ꝑ͠us facit calidũ: ac postremo tepidũ.

De ꝟgine

Sextũ est virgo scꝫ erigone: filia icari sacerdotꝭ intra astra rapta. Ob signũ autẽ ponit̃: qꝛ sicut virgo non parit: sic september illius signũ mẽsis nihil gignit.

De libra

Septimũ est libra: quã tenet virgo: scꝫ astrea astrei regis filia: ob eq̃tatẽ iusticiã dicta: ⁊ intra sydera trãslata. Merita hominũ pensat ⁊ in libra iouis repꝛ̃sentat. Hec ꝓ supiore ꝟgine ponit̃: Signat aũt ꝙ sol eq̃noctiũ faciat: cũ sub illo signo ambulat.

De scorpione

Octauũ est scorpio: qui maximus orionẽ ꝑcussit dũ bestias terre occideret: ⁊ ob terre gratiã astra meruit. Pro signo autẽ grãdinũ ponit̃ q̃ illo mẽse videlicet nouẽbre: ĩ quibusdã terris: crebrius fiũt.

De sagittario

Nonũ ẽ sagittari⁹: q̃ ⁊ arcitenens: scꝫ alcon cretensis: qui scorpionẽ q̃ filiũ suũ rapuit sagittauit: nec filiũ tetigit: ⁊ ideo sydera meruit. Designat aũt crebros fulminũ ictus: q̃ in decẽbre cõtingũt in aliq̃b⁹ locis. Qꝛ in ferina mẽbra desinit: signat ꝙ tũc sol infera petat.

De capricorno

Decimũ ẽ capricornus: q̃ iouẽ paruulũ a patre ꝓiectũ capra clã aluit: quã ipse post ĩtra sydera trãstulit. Est autẽ significatio ꝙ sicut capra alta petit: ita sol tũc ad alta celi cõscendit. Extrema eius ꝑs desinit in piscẽ: designat finẽ illi⁹ mẽsis eẽ pluuialẽ.

De aquario

Undecimũ est aquarius scꝫ ⁊ ganymedes troi regis fili⁹ iouis amasius: ab ipso intra astra locat⁹: et pincerna deoꝝ fact⁹. Significat aũt ꝙ solutis niuib⁹ vndosũ est illud tẽpus.

De piscibus

Duodecimũ est piscis: cũ dij typheũ gigantem insequẽtẽ fugerent in egyptũ: venus ⁊ cupido fili⁹ eius versi in pisces latuerũt ĩ aquis. Cũ q̃ꝫ homĩes diu pisces deuitarẽt: ne forte deos deuorarẽt: illi duo trãslati sunt inter sydera. Scõm alios dicit̃: qꝛ ħ tꝑe fit generatio ⁊ confricatio pisciũ: qꝛ tũc naturalit̃ coeũt poti⁹ q̃ꝫ in alio tꝑe suo genere coeundi: designat ꝟo illud temp⁹ esse pluuiale.

De hyadib⁹: Ca. XXVII.

f

Sunt alie stelle q̃ dicunt̃ hyades quasi pluuiales. Hyã eñ grece: latine pluuia dicit̃. Has latine dicunt̃ succule: a suco. Sũt aũt quinq̃ꝫ stelle in fronte tauri. Pleiades dicunt̃ q̃si plꝛ̃es. Pleion eñ plꝛ̃a. Sunt nãq̃ꝫ septẽ stelle in genu tauri. Fuerũt aũt filie atlãt' regꝭ ⁊ pleiõe. A pr̃e aũt atlãtides. A mr̃e pleiades quasi pluides: ab insula hesperides.

Hee aūt vergilie dicunť: qꝛ verno tpe oriunť. Ex his vna fuit maia mercurij maŧ. A dextris zodiaci versus aq̃lonē sunt hec signa: iuxᵃ axē arcton: scȝ

De plaustro

plaustrū: qđ sydus etiam septētrio: ⁊ elice nomiaŧ: cui⁹ stelle maiores tradunť. Fuit autē calisto lycaonis regꝭ filia: a ioue opp̄ssa: ſꝫ a iunone in vrsā

De boete

versa: a ioue vero intra astra rapta. Seq̃ť syd⁹ boetes: id est custos plaustri: qđ ⁊ arctophylax. Erat aūt calisto filius a ioue inter sydera positus.

De arcturo

Deinde ē arcturus: scȝ min⁹ plaustꝝ: qđ ⁊ cinosura esse diciŧ. Hec aūt a ioue opp̄ssa: a iunone in vrsam versa: a ioue intra astra ē trāslata. Intra duo plaustra ē serpēs phython: quē maximū apollo post diluuiū Latone a iunone īmissuȝ occidit: ⁊ ob insigne intra sydera trāstulit. Iuxᵃ est corona a vulcano facta: a baccho xᵒo ariadne minois ⁊ pasyphae filie data: ⁊ intra astra locata. Inde ē herculis sydus. Cū gigātes ꝯ deos pugnarēt: dijs in vnā celi ptē veniētib⁹: celū ruere voluit: Sed hercules hoc cū atlāte sustinuit: ideo celū ꝓmeruit. Huic iuxᵃ est lyra a mercurio inuēta. Prope hanc cygnus. Iupiter ob amorē lede regine in cygnū est versus ⁊ intra sydera trāslat⁹. Huic cōiungiŧ cepheus rex ⁊ cassiopeia vxor ei⁹. Cui associaŧ ꝑseus filius iouis: ⁊ danaes: habēs iuxᵃ se sydus andromade vxoris ei⁹: filie cephei regis. Quib⁹ admisceŧ deltoton: qđ ⁊ triangulū: videlicȝ ⁊ forma egypti: qꝛ fugauit deos a facie typhōis. Iuxta qđ locaŧ serpētarius: scȝ erichthoni⁹: q̃ ⁊ auriga: qui ꝑmus aurigā iūxit: eo ꝙ serpētinos pedes habuit: Vñ ⁊ grece ophiulc⁹ dr̄. Ophis eñ est serpēs. Huic iuxta poniŧ pegasus: scȝ equ⁹ alatus ⁊ cornut⁹: igneū halitū ⁊ ferreos habēs pedes: a sanguīe gorgonis creat⁹. Cui ꝯiūgiŧ delphin q̃ neptuno amphitritē in cōiugiū adduxit: ⁊ ideo sydera ꝓmeruit. Deinde est aq̃la. Iupiŧ in aq̃lā versus: Ganymedē rapuit ⁊ intra sydera trāstulit.

Huic subest sagitta ab hercule philocteti data: ꝑ quē expugnata est troia. A sinistris zodiaci versus austꝝ sunt hec signa.

De hydra: Ca. XXVIII.

b Ydra que habuit. l. capita: ab hercule occisa: ⁊ ob insigne: ītra sydera trāslata. Sup̱ hanc crater in q̃ taygetio: id est summ⁹ de⁹: in pastā cōmiscuit: de q̃ aīas fecit: de q̃ adhuc aīe letheū poculū bibūt: cū corpa ītroeūt. Sup̱ hāc aūt corū⁹ ab apolline dilect⁹: ⁊ intra astra raptus. Inde ē orion q̃ ab vrina nat⁹ ītra sydera ē trāslat⁹. Hui⁹ stelle si fulgēt: serenū erit: si obscurāŧ: tēpestas. Iuxta hoc ꝓcyon qđ ⁊ anticanis diciŧ: q̃ canis orionis ferŧ: ⁊ ob insigne meritū intra sydera locaŧ. Huic cōnectiŧ canicula q̄ siri⁹ diciŧ: ⁊ ob h̄ dies caniculares dicūŧ. Fuit aūt canis erigone filie icari sacerdotꝭ: q̄ dolēs patrē necatū: laqueo se suspēdit: dū eum canis ducatu inuenit. Ambo autē sunt ītra sydera rapti. Deinde ē lep⁹ qui a ganymede agitat⁹: a ioue intra astra trāslat⁹ est. Sequiŧ eridan⁹ fluuius q̃ ⁊ padus. Erat autē phaeton phebi fili⁹: q̃ currū patris regere insci⁹ mūdū incēdit: ⁊ ideo fulmīe iouis ī hoc flumīe interijt: q̃ in eridanū mutat⁹ intra sydera trāslatus. Cui associaŧ cetus: quē ꝑseus occidit: dum andromaden deuorare voluit: quē iupiŧ ob insigne filij intra astra locauit. Iuxta hanc centaurus: scȝ chiron magister achillis: ob nimiā virtutē in celo est locatus. Sacrariū autē: id est altare in quo dij iurauerūt: cum saturnus ⁊ iupiter cōtra se pugnauerūt. Inde est argo videlicet prima nauis: apud argos ciuitatē attice facta: ⁊ in celum trāslata. Ad extremū est pistrix siue chimera: que bestia capite leo: media capra: draco fuit cauda: a bellerophōte occisa: ⁊ intra sydera est translata. Est ⁊ canopus sydus egypti ꝓclarum qđ a nobis minime videŧ: sicut nec a troglodytis iuxta egyptū septentrio.

Ex his signis sp dimidia ps sup trã:
dimidia est sub terra. Et celi ps q̃ sb
tra apparet:hemispheriũ vocat: id
dimidiũ celũ. Lactea aũ zona quia
oẽs stelle fundũt in eaz sua lumina:
ideo est cãdida. Comete sũt stelle flã
mis crinite in lactea zona ɔtra aq̃lo/
nẽ apparentes:regni mutationẽ:aut
pestilentiã:aut bellũ estusve portẽ/
dẽtes. Cernũtur autẽ. lxx. diebus:
si diutius lxxx. Sydera fabulis in/
uoluta:imo polluta plustrauim⁹:al/
tius scandẽtes: astra matutina solez
q̃ solis inspiciam⁹. Supra firmamẽ
tũ sũt aq̃ instar nebule suspense:q̃ ce
lũ in circũitu ambire tradũtur:vñ ɀ
aqueum celum dicitur. Supra qď ẽ
spirituale celũ homibus incognitũ:
vbi est habitatio angeloꝝ p nouẽ or
dines dispositoꝝ. In hoc ẽ padis⁹ pa
radisoꝝ:in q̃ recipiunt aĩe sanctorũ:
Hoc ẽ celũ qď ĩ pncipio legit cũ ter/
ra creatũ. Huic longe supeminere ďr
celũ celoꝝ in q̃ habitat rex angeloꝝ.

De come/ ta.

De celo aqueo.

De celo empyreo.

De celo trinitatꝭ

De imagine mundi liber p̃/ mus explicit.

Liber secũdus qui de ima/ gine mũdi iscribit:incipit. De mũdo ɀ ei⁹ ptib⁹: Ca. I.

PRiori li/
bello globũ toti⁹ mũ
di oculis corpis repsẽ
tauim⁹: sequẽti iã tẽ/
pus in q̃ voluit:ocl'is
cordis anteponam⁹.
Euũ est ante mũdũ:cũ mundo:post
mundũ:hoc ad solũ deuz ptinet:qui
nõ fuit:nõ erit:ʒ sp est. Tpa eterna
sub euo sũt: ɀ hec ad archetypũ mun
dũ ɀ angelos ptinẽt:q̃ ante mundũ
esse ceperũt: ɀ cũ mundo: ɀ post mũ/
dũ erũt. Tẽpus aũt mũdi ẽ vmbra
eui: Hoc cũ mundo incepit: ɀ cũ mũ
do desinit: veluti si funis ab oriente
in occidentẽ extenderet:q̃ q̃tidie pli
cãdo collect⁹ tãdẽ tot⁹ absumeret.

Per hʒ extẽdunt secula:sub hʒ currũt
vniuersa ĩ hʒ mundo posita: hʒ vnius/
cuiusq̃ vita mẽsurat: hʒ series dierũ
ɀ annoꝝ terminat. Tẽpus eñ a tẽ/
peramẽto ďr: ɀ nihil aliď q̃ vicissitu
do tẽporuz intelligit. Hoc q̃z in ato
mos:ostẽta:momenta:ptes:minuta:
pũctos:horas:q̃drãtes:dies:hebdo
madas:mẽses:vicissitudines:ãnos:
cyclos:etates:secula diuiditur. Ato/
mus ďr insecabile. Est eñ illud qď ĩ
sole volat. Est aũt minimũ tpis spa/
ciũ:sicut motio palpebre oculi:qď ɀ
ict⁹ oculi ďr: ɀ ẽ trecẽtesima.lxxvĳ.
ps vni⁹ ostẽti. Ostentũ ďr qď aliq̃d
oñdit aspiciẽtibus. Est aũt.lx. pars
vni⁹ hore habens ĩ se.ccc.lxvĳ.ato/
mos. Momentũ ẽ mot⁹ sydeꝝ: vñ ɀ
ďr: ɀ est.xl.ps hore ɔtinẽs ostentuz
vnũ ɀ dimidiũ. Partes a ptitiõe zo
diaci q̃ in tricenos dies p singl'os mẽ
ses partit. Est aũt.xv.ps hore:habẽs
ĩ se duo momẽta ɀ duas ptes momẽ
ti. Minutũ est min⁹ interuallũ ĩ ho/
rologio. Est aũt.x.ps hore ɔtinens
ptẽ vnã ɀ dimidiã. Punct⁹ ẽ puus
trãscẽsus pũcti in horologio. Est ãt
q̃rta ps in sole:aliq̃ñ quinta in luna:
hore habẽs duo minuta ɀ dimidiũ.
Hora ẽ termin⁹ cuiusq̃ rei. Est autẽ
hora q̃diu aqua stãs a iactu lapidis
mouet: ɀ est.xĳ.ps diei:ɔstãs ex q̃t
tuor punctis ɀ decez minutis:ptibus
xv.momẽtis.lxĳ.ostentĳ.lx.atomis
xxĳ.d.xl. Hora autem dicitur series
vel vmbra: ɀ ďr ab horologio: ɀ est
cert⁹ limes tpis ĩ horologio. Qua/
drans est q̃rta ps diei:habẽs tres ho
ras:naturalis autem diei sex horas.
Dies est septima pars hebdoma/
de vulgarĳ:ɔtinẽs horas.xĳ. natu/
ral' aũt.xxiiĳ. Dies aũt ďr a discernẽ
do: eo q̃ lucẽ ac tenebras discernat.
Est aũt dies aer sole illustrat⁹. Cum
eñ sol ẽ sup terrã ẽ hic dies:cũ sb ter
ra ibi est dies. Cũ aquilonarẽ ptẽ ce
li circũit nobis:in deuexo terre posi/
tis: citi⁹ surgit ɀ tardi⁹ occidit: ɀ iõ
longiores dies facit. Cũ ꝯo austra/

Atom⁹

Ostentũ.

Momen/ tum.

Partes.

Minutũ.

Pũctus.

Hora.

Qua/ drãs.

Dies.

lem ꝑambulat: nobis tardiꝰ ſurgere:
⁊ citius occidere videt̄: qꝛ tumoꝛ ter
re medie q̄ rotūda eſt viſui nr̄o obij/
cit̄: ⁊ tūc qđ nobis breuioꝛes: illi aūt
parti longiſſimos facit.

De zodiaco: Capitulū II.

Odiacꝰ nāqꝫ ex. xij. ſignis cō/
z ſtans ab aq̄lone in auſtꝝ poꝛ/
rectꝰ flexuoſo lapſu cīgit celū.
Sub q̄ ſol currēſ mūdū in. viij. paral
lelos. i. circulos diuidit: q̄bus ſinglīs
diuſiuz diē facit. Lōgitudo aūt zodia
ci in. ccc. lx. ꝑtes ſecat̄. Latitudo eiuſ
in. xij. ꝑtit̄. Partiū aūt ſectio nihil
aliud eſt q̄ȝ ſolis vniꝰ diei ꝓgreſſio.
Unūquodqꝫ ꝫ ſignū ꝑ duas horas
oꝛit̄: ꝑ duas occidit: ⁊ in vnoq̄qꝫ ſol
xxx. diebꝰ īmoꝛat̄: Qui dū flexuoſo
draconis meatu: ſb ſignis zodiaci ob
liq̄ mūdū circuit in. viij. circl'os diui/
De ꝓmo circulo.
dit: Primꝰ circulꝰ ab īdia xp̄ſꝰ auſtꝝ
ꝑ mare rubꝛū ⁊ aphricā ad colūnas
herculis ꝑuenit. Hercules enī oꝛbē ꝑ
trāſiēs: ibi colūnas fixit: vbi finē mū
di cē putauit. In h̄ ꝫ circl'o eq̄noctij
die medio gnomō. i. radiꝰ horologij.
vij. pedū. iiij. pedū lōgū vmbꝛā red
dit. Dies lōgiſſimꝰ. xiiij. hoꝛas eq̄no
De ſecundo circl'o.
ctiales hȝ. Scđs ab occaſu īdie ꝑ me
doſ vadit ⁊ ꝑſas: arabiā: ſyriā: cypꝛū
cretā: lilybeū mōtē ſicilie: ⁊ ſeptētrio
nalia aphrice ꝯtīgit. Umbilicꝰ in eq̄/
noctio. xxxv. pedū: vmbꝛā. xxiij pe/
dū lōgā reddit. Dies maxia. xiij. ho
De tertio circulo.
raꝝ ⁊. v. ꝑtē vniꝰ hoꝛe. Tertiꝰ oꝛitur
ab indis imao ꝓxīs: ⁊ ꝑ caſpias poꝛ/
tas tauꝝ: pāphyliā: rhodū: cycladas
ſyracuſas: catinā: ⁊ per gades tēdit:
Gnomides cūcte: vmbꝛā. xxxviij. vn
ciaꝝ faciūt. Lōgiſſimus dieſ. xiiij. ho
De quarto circl'o.
re ⁊ dimidia: ac. xxx. vniꝰ hoꝛe. Quar
tus ab altero latere imai ꝑ epheſum:
mare cycladū: ſeptētriōalia ſicilie: nar
bonenſis gallie extortiua aphrice ma/
ritima tēdit ad occaſū. Gnomō. xxv.
pedū facit vmbꝛā. xx. pedū. Lōgiſſi
mus dies habet. xiiij. hoꝛas ⁊ tertias
De quinto circl'o.
duas vniꝰ hoꝛe. Quinto circulo ab
introitu caſpij marꝫ: ꝯtinent̄ bactria

armenia: macedonia: tarentū: tuſcū
mare: baleareſ: hiſpania: media. Gno
mō ſeptē pedū vmbꝛas ſex reddit.
Maximꝰ dies hoꝛaꝝ. xv. Sextꝰ com
De ſexto circulo.
plectit̄ caſpias gētes: caucaſū: ſamo/
thraciā: illyricos: cāpaniā: hetruriā:
maſſiliā: hiſpaniā: terraconēſeȝ: me/
diā: ⁊ inde ꝑ luſitaniā. Gnomonis
pedeſ. ix. vmbꝛe. viij. Lōgiſſimꝰ dies
De ſeptimo circl'o
hoꝛas. xv. ac nonā ꝑtē hoꝛe. Septi/
mꝰ ab altera caſpij marꝫ oꝛa incipit ⁊
ꝑ thꝛacie aūſa venetia: cremonā: ra/
uēnā: trāſalpinā galliā: pyreneū: cel/
tiberiā vadit. Gnomonis. xxxv. pe/
des: vmbꝛe. xxxvi. Ampliſſima dieſ
hoꝛaꝝ. xv. ⁊ q̄ntaꝝ ꝑtiū hoꝛe trium.
De octauo circl'o.
Octauꝰ a tanai ꝑ meotim lacū ⁊ ſar/
matas: dacos: ꝑtēqꝫ germanie: galli
as ingredit̄. Lōgiſſimꝰ dies hoꝛarū
xvi. Gnomō vt ſupꝛa. Extra hos fa
De quatuoꝛ circulis ſolis.
cit ſol quattuoꝛ circulos: duos in au
ſtro et duos in aquilone. Unū in au
ſtro per inſulā meroen: ⁊ ptolemai/
dam: rubꝛi maris vꝛbem: vbi lōgiſ/
ſimus dies. xij. hoꝛaꝝ: dimidia hoꝛa
amplioꝛ. Alteꝝ ꝑ ſyenē vꝛbē egypti:
q̄ ē hoꝛaꝝ. xiij. Unū ī aq̄lone ꝑ hyꝑ/
boꝛeoſ mōtes ⁊ bꝛitāniā hoꝛaꝝ. xvij.
Alteꝝ ſcythicū: a ripheis iugꝫ ī tilē:
in q̄ ſex mēſibꝰ ē dies: ſex alijs nox.
Adhuc in alijs terraꝝ locꝫ variat ſol
vmbꝛā. Nā vmbilici q̄ gnomō dicit̄
vmbꝛā ī egypto eq̄noctiali die: meri
die paulo plꝰ q̄ȝ gnomonis dimidiā
mēſurā efficit. In roma q̄rta ꝑs gno/
monis deeſt vmbꝛa. In ancona ſuꝑ
eſt. xxxv. In venetia iiſdē hoꝛis vm
bꝛa gnomoni par fit. In ſyene ſolſti/
tiali die medio nulla fit vmbꝛa: ibiqꝫ
puteꝰ a philoſophis ad h̄ ip̄m factus
totꝰ interiꝰ illūinat̄. In meridie ſūt
ppl'i fiſcij dicti q̄ vmbꝛā ex vtroqꝫ la
tere mittūt. In īdia ſuꝑ flumē hipa/
ſim in ſolſticiali die vmbꝛa abſumit̄.

Apud troglodytas. xlv. diebꝰ an̄
ſolſtitiū ⁊ totidē poſtea vmbꝛa peni/
tus abſumit̄: ⁊ his. xc. diebꝰ vmbꝛa ī
meridie iacit̄. In meroe īſula nilibis
in āno abſumit̄ vmbꝛa cū ſol ē ī. xij.

pte tauri. ꝛ in. xiiij. leonis. In india sũt loca ascia dicta: ibi non sunt vmbre: ꝛ septẽtrio ibi nõ videt᷑. Orizon est q̃ntũ aspect⁹ cuiusq̧ ĩ circuitu circũscribit: ꝛ celũ vndiq̧ terre imminere putat. Q̃d ĩ lato mari meli⁹ dinosci p̃t: vbi nullũ obstaculũ se p̃bet. Extẽdit᷑ aũt orizon in spaciũ lõgitudis. ccc. et. lx. stadioꝝ. Cẽtũ em̃ et. lxxx. stadia ñ excedit acies cuiusq̧ vidẽtis. Sz vis⁹ cũ ad h̃ spaciũ venerit: deficiẽs ĩ rotũditatẽ recuruatur. Hic numerus geminatus ĩ ante ꝛ retro orizontem efficit.

De orizonte.

De diuisiõe diei: ꝛ noĩbus eiusdem: Capitulum III.

d Jes vulgaris habet tres diuisiões: mane: meridiẽ: sup̃mũ. Mane ab ortu solis vsq̧ ad q̃rtã horã: dictũ a mano q̃d ẽ bonũ: Nihil em̃ meli⁹ luce. vl᷑ a manib⁹. i. dijs infernalib⁹ q̃ diẽ tota nocte inclusam: mane emittũt. Meridies q̃si media dies: ꝛ dr̃ a mera. i. pura dies. Sup̃mũ ẽ ab hora nona vsq̧ ad sol᷑ occasũ: ꝛ dr̃ inde q̧ supprimat solis cursum. Hebrei chaldei ꝛ p̃se a mane diem inchoantes: in mane finiunt. Egyptij ab occasu vsq̧ ad occasum. Romani a medio noctis vsq̧ in medium. Umbri et athenienses a meridie vsq̧ ad meridiez. Christiani a vespera vsq̧ ad vesperã. Sic aũt hebrei nominant dies: Una sabbati vl᷑ sabbatoꝝ: vl᷑ prima sabbati: sc̃da sabbati. iij. sabbati. iiij. sabbati. v. sabbati. vj. sabbati: sabbatũ. Pagani vero sic: Dies solis: dies lune: dies mart᷑: dies mercurij: dies iouis: dies veneris: dies saturni. Sed cũ h̃ noĩa a planetis habeãt: vidẽdũ cur nõ eũdẽ ordinẽ seruẽt. Sz hec cã est Dies natural᷑ diuidit᷑ ĩ. xxiiij. horas: Ex q̃b⁹ si vnicuiq̧ planete p̱ circũitũ ter vna hora tribuat᷑: expẽsis oĩb⁹: cui plãete p̃ma iteꝝ obuenerit: huic ꝛ nomẽ diei ascribit᷑. Christiãi aũt sic dies noĩant: Dies dñica. ij. feria. iij. feria. iiij. feria. v. feria. vj. feria. sabbatũ.

De nocte ꝛ eius septem temporibus: Capitulum IIII.

n Ox dicitur a nocendo: eo q̧ noceat oculis. Est aũt nox: solis absentia: vmbra terre. Fit aũt vmbra a corp̱e ꝛ luce. Dum em̃ lux solis est sub terra: corp⁹ terre vmbrã sup̱ius parit: q̃ vsq̧ ad lunã p̱tingit. Dicit᷑ aũt vmbra q̃si obradiũ sol᷑ scz. Ubi lux par est corp̱i: ibi par est vmbra. Ubi lux maior est corp̱e: ibi vmbra deficit. Ubi lux est corp̱e exilior: ibi vmbra ĩ infinitum crescit. Cũ sol australẽ celi p̱tẽ plustrat: nob̃ noctẽ p̱longat: cũ vero aquilonem: nobis eã breuiat. Cũ luna vmbram noctis ĩcidit: a luce deficit: Et hic defectus eclypsis dicitur. Sol vero obiectu lune eclypsim patitur: dum videlz luna sb̃ sole ĩ eadẽ linea graditur. Habet aũt nox septẽ tp̱a: videlicet: crepusculũ: vesperũ: cõticiniũ: intẽpestum: galliciniũ: matutinũ: diluculũ. Crepusculũ ẽ dubia lux. Creperũ em̃ dicit᷑ dubiũ: Est aũt intra tenebras ꝛ lucẽ. Uesperũ a stella q̃ vesper vocat᷑. Cõticiniũ ẽ cũ oĩa ꝯticẽt ꝛ tacẽt. Intẽpestũ: media nox cũ ñ ẽ tẽpus operãdi. Galliciniũ: cũ galli cãtant. Matutinũ cũ mane aurora aduẽtat. Diluculũ: incipiẽs diei lux.

De septẽ tempori⁹ noct᷑.

De hebdomada: Capi. V.

b Ebdomada est. iiij. p̱s lunaris mẽsis. Dicit᷑ aũt grece a septẽario nũero: Hebda em̃ dr̃ vij. latine aũt dr̃ septimana: q̃ septẽ manes. i. septẽ dies. Hec hz. vij. sp̃es. Prima ẽ hebdomada diuĩa ĩ q̃ de⁹ cuncta. vj. diebus condidit: ꝛ in septimo requeuit. Sc̃da est in q̃ hic mũdus voluit᷑: in q̃ nos exemplo dei sex dieb⁹ operamur: ꝛ ĩ septima requiescimus. Tertia est. vij hebdomade insimul: post q̃s pentecosten celebrat᷑: in q̃ lex iudeis: spũ sc̃tũs xp̃ianis dat᷑. Quarta est. vij. mẽsium: post q̃s festiuitas tabernacloꝝ fiuabat᷑. Quinta est septẽ annoꝝ: post q̃s annus remissiõis agebat᷑: in q̃ pp̱lus ab op̱e cessare iubebat᷑. Sexta est septies septem annoꝝ: post q̃s ann⁹ iubile⁹ fe-

riabatᷣ. Septima est septuagies. vij. annoꝝ: post q̄s xp̄us nasci a daniele: immo ab angelo promittebatur.

De mensibus: ꝛ eorum nominibus: Capitulum VII.

Mensis est. xij. ps anni. Diciᷣ aūt a mēsura vl' a mene quod est luna. Lunaris aūt mēsis xxix. diebꝰ. et. xij. horis impleᷣ. Solarꝭ xo. xxx. diebꝰ: ac. x. semis horis. Lunaris mēsis est a noua luna vs q; ad nouā lunā. Luna autē ꝑuolat zodiacū. xxix. diebꝰ. et. xij. horꝭ. Bis duodecim sunt. xxiiij. q̄ʒ est integer dies: hic qꝛ nō pōt diuidi: vni mensi ascribiᷣ. Inde est ꝙ vnꝰ mensis habet. xxx. alter. xxix. ſm lunā. Solaris mēsis est vniꝰ signi progressio. Sol ī vnoq̄ꝗ signo moraᷣ. xxx. diebus ꝛ dimidio: Qui dimidiꝰ in duobus signis efficit integrū diem. Hic qꝛ nō pōt in duo ꝑtiri: vni mēsi ascribiᷣ: ꝛ iō habet mēsis vnꝰ. xxx. alter xxix.

De mēsibus hebreorum. Hebrei auctore moyse: sic mēses nominā̄t incipiētes ab aprili: ī q̄ pascha celebraᷣ: Nisan: apō nos aprilis. Iar: maiꝰ. Siuā: iuniꝰ. Thamul: iuliꝰ. Dabet: augustꝰ. Elul: september. Tesseri: october. Maseruā: nouember. Casleu december. Thebet ianuariꝰ. Sabath: februariꝰ. Adar martiꝰ.

De mensibus egyptiorum. Egyptij vero abrahā auctore mēses a septēbri computant: sicq; eos vocā̄t: Thot apō nos septēber. Faophi: octob'. Athir: nouēb'. Choeach: decēber. Tibri: ianuariꝰ. Mechir: februariꝰ. Femenoth: martius. Farmuti: apl'. Pacho maiꝰ: Paudi iuniꝰ. Ephisi: iuliꝰ. Mefori: augustꝰ.

De mensibus grecorum. Greci aūt phorōeo auctore: a decēbri mēses inchoā̄t: q̄s sic appellā̄t: Apuleios: apō nos decēber. Edimos: ianuariꝰ. Pitios: februariꝰ. Bistos: martiꝰ. Xāticos: aplis. Arthemesios maiꝰ. Deseos iuniꝰ. Panemos iuliꝰ. Loos: augustꝰ. Gorpieos: septēber. Hiperbeteos: october: Dyosnouember.

De mensibus romanorum. Romulꝰ romanis. x. mēses ordinauit: q̄ꝝ p̄mū martiū a marte: qui in mēse h' in phrygia natꝰ est nōīauit: cuiꝰ se filiū falso p̄dicauit: Decimū xo decēbrē nominauit. Numa vero pōpilꝰ duos: Ianuariū scʒ ꝛ februariū adiecit. Sūt aut mēses romanorū ab idolis: a rebꝰ: a regibꝰ: a nūerꝭ dicti. Primꝰ Ianuariꝰ dr̄ a iano deo p̄ncipij: eo ꝙ hic mēsis ē p̄ncipiū anni. Diciᷣ etiā a ianua eo ꝙ ꝑ eū ītret annꝰ. Scōs est Februariꝰ a februo id est plutone deo īfernali: cui h' mēse sacrificabā̄t: dū ciuitatē ī honore eiꝰ lūīnibꝰ lustrabā̄t. Diciᷣ etiā a febre. i. a frigore: qꝛ frigidū est illō tēpus. Tertiꝰ: martiꝰ a marte deo belli patre romuli auctorꝭ romane gētis: Cui marti milites h' mēse sacrificabā̄t. Diciᷣ etiā a maribꝰ eo ꝙ cūcta animātia tūc mares desiderēt. Quartꝰ: aplis ab aphroditi vel a frili. i. venere dea amorꝭ: cui ꝯsecratꝰ eart h' mēsis. Diciᷣ etiā aprilis q̄si aꝑilis eo ꝙ aꝑiat terrā in flores. Quintꝰ maiꝰ a maio. i. a ioue: quasi a maiestate: siue a maia matre mercurij: cui mercatores hoc mense sacrificabant. Dicitur etiam a maioribꝰ: scʒ principibꝰ romanoꝝ: q̄ h' mēse ioui immolabant. Sextꝰ est Iuniꝰ a iunone dea regni dictꝰ: cui erat ꝯsecratꝰ. Diciᷣ etiaʒ a iunioribꝰ q̄ armis romam defēdebā̄t ꝛ regni fastigiū a iunone affectabā̄t. Septimꝰ est Iuliꝰ a iulio cesare: q̄ in h' mēse impator creatꝰ: ꝛ in h' in deū relatꝰ ē. Hic priꝰ q̄ntilis diceba ᷣ: eo ꝙ q̄ntꝰ esset a martio q̄ p̄mꝰ erat cōstitutꝰ a romulo. Octauꝰ: augustꝰ ab augusto cesare: q̄ in h' mēse victor extitit: ꝛ romanū īperiū adauxit: iōq; deitatē ꝓmeruit. Hic p̄us sextilis est dictꝰ: eo ꝙ sextꝰ a p̄mo. i. martio eēt. Nonꝰ septēber q̄si septimus imber. Decimus october q̄si octauꝰ imber. Undecimꝰ est nouēber q̄si nonꝰ imber. Duodecimꝰ mēsis est decēber q̄si decimꝰ imber. Sunt eñ hi menses pluuiales: ꝛ iō a nūero ꝛ imbre nomen habent.

De kalendis: nonis ꝛ idi/

bus: Ca. VIII.

Alẽde a kalo ꝟbo qđ est voco
k dicunt. Põtifex nãqꝫ nouã lu
nã regi nũciare debuit: pꝰ cuiꝰ sa
crificiũ Kalo qnq̃es vl' sexies clama
uit. Per h̃ quoqꝫ signũ pplm in cu/
riam: ob hoc calabre dictam ad sa/
crificiũ conuocauit: et ab hoc verbo
kalo primam diem mensis kalendas
vocari placuit. Inde pꝰ. ix. dies vul
gus de rure ꝯuocatũ ĩ vrbem romã
ꝯuenit: ⁊ ibi feriarũ seruandaꝝ scita
a rege vl' põtifice accepit: ⁊ inde no/
ne dicũt. Dicũt etiã a nũdinis: id ẽ
mercimõijs q̃ vl' ĩ vrbẽ deferebãt vl'
ibidẽ emebãt. Idꝰ dicũt q̃ mẽses di
uidũt: ab iduare qđ ẽ diuidere. Di/
cũt etiã ab idea qđ ẽ species: qꝛ lu/
na plenã sui speciem ĩ medio mense
mõstrat. Hebrei ⁊ greci ⁊ egyptij nec
kalẽdas nec nonas nec idꝰ obſuãt:
ſ3 tm̃ dies a noua luna ad nonã lunã
cõputãt.

De quattuor par tibꝰ anni: Ca. IX.

v Icissitudo ĩ q̃ttuor tpa anni
diuidit: ⁊ vnũqđqꝫ tribus
mẽsibꝰ distinguit. Dicta aũt vicissi/
De vere. tudo: qꝛ vices mutat ĩ mũdo. Ver
est q̃rta ps ãni: ꝯstãs tribꝰ mẽsibus.
Dicit aũt a vernãdo: qꝛ tunc prata
virẽt: sylue frõdẽt: Hoc ẽ humidũ ⁊
De estate calidũ: ⁊ ĩ h̃ fit eq̃noctiũ. Estas ẽ
q̃rta ps anni: ꝯstãs tribꝰ mẽsibꝰ: et
dr̃ ab estu. i. calore. Hec ẽ calida ⁊
sicca. Hec ⁊ messis vocat: ⁊ ĩ hac sol/
De autũ/ sticiũ celebrat. Autumnꝰ est q̃rta
no. ps anni: hñs tres menses: ⁊ dicit ab
autumo: id est colligo: sc3 fructꝰ t̃re.
Hic est frigidꝰ ⁊ siccꝰ. Hic etiã vide
mia noiat: ⁊ ĩ h̃ eq̃noctiũ libra eq̃t.
De hye/ Hyems est q̃rta ps ãni ⁊ tribꝰ mẽ
me. sibꝰ pficit: ⁊ a rigore vl' sterilitate di
cit. Est autẽ frigida ⁊ humida: ⁊ in
hac agit solsticialis dies. Hec autẽ
vicissitudo in nr̃is tm̃ partibꝰ agit.
In india ꝟo vbi sũt alij ortꝰ sydeꝝ:
sũt bine ĩ anno estates: bine messes:
in medio hyems placida. In egypto
q3 nr̃a media hyeme campus herbis
et floribꝰ: silua frõdibꝰ vestit: queqꝫ
arbor pomis onustat.

De anno ⁊ eiꝰ acceptioni/ bus ac de q̃drãte: Ca. X.

Annꝰ dicit ab innouãdo: eo
a ꝙ cũcta trãseuntia ĩnouat.
Dicit etiã annꝰ q̃si anulus: eo
ꝙ in se reuoluit vt circulꝰ. Annꝰ aũt
mlt̃ mõis accipit. Prĩo lunarꝭ an/
nꝰ q̃nqꝫfarie dr̃. Primꝰ lunarꝭ an/
nus ẽ cũ luna oĩa signa zodiaci pꝰuo/
lat: q̃. xxviij. diebꝰ: ⁊ horis. viij. con/
stat. Scđs duobꝰ diebꝰ: ⁊. iiij. horis
plixior: pꝰ q̃s luna a sole reaccẽdit:
q̃ ppe mẽsis noiat. Tertiꝰ dr̃ cõis:
q̃. xij. mẽsibꝰ: id est. ccc. lxiiij. diebus
explet. Quartꝰ q̃ embolismal' dr̃: id
est supaugmẽtũ: q̃. xiij. mẽsibꝰ. i. die/
bus. ccc. lxxxiiij. diebꝰ conficit. Qui
vterqꝫ ab hebreis a paschali mẽse in
cipit ibiqꝫ finit: A ianuario autẽ a
romanis luna ĩchoat ibiqꝫ termiat.
Quĩtꝰ ẽ lunarꝭ: siue decẽnouenal':
cũ luna post. xix. ãnos ad easdẽ re/
currit etates. Sextꝰ ẽ solarꝭ: cum sol
oĩa zodiaci signa plustrat: q̃. ccc. lxv
diebꝰ: et. vj. horꝭ ꝯstat. Septimꝰ bis
sextil': dũ q̃rto ãno bissextꝰ inserit: et
vno die lõgior p̃ore cog̃scit. Octa/
uus est iteꝝ solarꝭ: cũ sol post. xxviij.
annos circulũ ꝯcurrẽtiũ cõplet. No
nus est mercurij: q̃. ccc. xxxix. diebus
complet. Decimꝰ ẽ venerꝭ: qui. ccc.
xlviij. diebꝰ complet. Undecimꝰ est
martꝭ q̃ duobꝰ solaribꝰ annis ꝯstat.
Duodecimꝰ ẽ iouis: q̃. xij. ꝯstat ãnis.
Tertiusdecimꝰ saturni: q̃. xxx. ãnis
explet. Quartusdecimꝰ q̃ vocat ma
gnꝰ annꝰ. q̃. d. xxxij. annis reuoluit.
Extra hos st̃ duo legales ãni. Anꝰ
q̃ dr̃ ãnꝰ remissiõis hñs curricl'a an/
noꝝ. vij. alter iubileꝰ. l. ãnoꝝ. An/
nũ ciuilẽ. id est solarẽ: hebrei ab eq̃/
noctio verno: greci a solsticio: egy/
ptij ab autũno: romani a bruma inci
piũt. Apđ indos vnꝰ mensis: Apud
egyptios ꝟo olim erat annꝰ q̃ttuor
mẽsiũ. Apđ acarnanas. vj. mensiũ.
Apđ latinos. xij. mẽsiũ: Apud q̃sdã

vnūquodqꝫ tp̄s anni: scꝫ ver: ⁊ alia p anno cōputabat̄. Nā ⁊ plato ponit ix. annoꝝ: tulliꝰ .xv. annoꝝ. Annus solaris vt ī horoscopo horologij inuestigatū ē. ccc. lxv. diebꝰ ⁊ q̄drāte pficit̄. Quadrās aūt ē q̄rta ps diei. s. vj. hore. In q̄ttuor aūt ānis iiij. q̄drātes .xxiiij. horas ɔficiūt: qd̄ est integer dies. Hic ergo dies ī q̄rto anno. vj. kalen̄. martij int̄kalat̄: ⁊ bissextꝰ noīat̄. Hūc iuliꝰ cesar int̄posuit: ⁊ totiꝰ cōpoti errorē p hūc correxit. Hūc egyptij ⁊ greci ī fine āni supponūt: Romani aūt in februario: eo qꝫ breuior ceterꝭ ē int̄serūt. Idō autē nō pꝰ finē mēsis: sed infra mēsem: q̄a olim ibi integer mēsis int̄kalabat̄. Idō vero nō an̄. vj. kalendas martij: qr .vj. kalendas martij mag̃ tripudio ciuitatē lustrabāt: ⁊ nihil eis incipe an̄ trāsactā festiuitatē licebat.

De quadrante.

De cyclis: Ca. XI.

Cyclꝰ indictional̄ ab octobre incipiēs .xv. ānis. Cyclꝰ bissextil̄ .iiij. ānis īplet̄. Cyclꝰ decēnouenal̄ a paschali luna inchoās xix. ānis īplet̄. Cyclꝰ lunarꝭ a ianuario īcipiēs .xix. ānis īplet̄. Cyclꝰ solarꝭ a martio īcipiēs .xxviij. ānis. Cyclus magnꝰ .d. xxxij. annis pficit̄.

De olympiade: Ca. XII

Olympias st̄ q̄ttuor āni. Apud elydē ciuitatē grecie: ē īstitutū post q̄ttuor ānos ad olympū montē ɔuenire: ⁊ ibi palestriales ludos exercere: ⁊ inde dicūt̄ olympiades.

De lustris ⁊ idictiōibus: Caplm̄. XIII.

Lustrū st̄ q̄nqꝫ āni. Romāis eñ ab oībꝰ gentibꝰ soluebat̄ tributū. Quiqꝫ ānis ēs. v. argētū. v auꝝ. Et pꝰ q̄nquēniū sp ad romā veniebāt: ⁊ lustrabāt vrbem: ⁊ idō vnūquodqꝫ q̄nquēniū lustrū d̄r. Oēs aūt sīt idictiōes ab indicēdo dicunt̄: qr semp pꝰ .xv. annos ad primū cēsum: id est: es rediebat̄.

De etate: C. XIIII.

Etas vl̄ generatio ē vita cuiusqꝫ hoīs: vl̄ .c. āni. Est etiā etas cū nll's sup fuerit q̄ nc viuit. Sed q̄ꝫ sex etates hoīs. Pria īfantia ad vij. ānos. Scd̄a pueritia ad .xiiij. annos. Tertia adolescētia ad .xxj. annos. Quarta iuuētꝰ ad .l. ānos. Quīta senectꝰ ad .lxx. ānū. Sexta decrepitꝰ vsqꝫ ad .c. ānū: vl̄ vsqꝫ ad mortē. Sūt nihilominꝰ sex etates mūdi. Pria ab adam ad noe. Scd̄a a noe vsqꝫ ad abraā. Tertia ab abraā ad dauid. Quarta a dauid vsqꝫ ad trāsmigrationē babylōis. Quinta inde ad christū. Sexta vsqꝫ ī finē mūdi. Seclm st̄ mille āni. Dicit̄ aūt sclm qr se seq̄t̄: Inde seclm secli. Seclm tp̄s gr̄e. Seclm tp̄s legꝭ: Inde ⁊ secula secloꝝ. Secl'a tp̄a christianorū: secloꝝ iudeoꝝ ⁊ paganoꝝ. Est etiā seclm secli regnū celoꝝ qd̄ seq̄t̄ istud sclm: sic scribit̄. Btī q̄ habitāt in domo tua dn̄e: ī scl'a scloꝝ laudabūt te

Etates mūdi.

De decēnouenali cyclo et eiꝰ diuisiōe: Ca. XV.

Decēnouenal̄ cyclꝰ d̄r q̄si decē ⁊ nouē ānoꝝ cyclꝰ. Per tot eñ ānos pagit luna cursū suum nitēs ɔ̄ firmamtū. Diuidit̄ autē ī duo: id ē ī duodecī cōes: ⁊ sex embolismales ānos. Cōes dicūt̄ cū duo eq̄les .xij. mēsiū lunariū a pascha vsqꝫ ad aliud pascha ɔcurrūt. Embolismꝰ q̄ supcrescēs d̄r: ē is q̄ a pascha ad aliud pascha .xiij. mēses. id est .xiij. nouas lunas habet. Hoc totū idō fit: qr pascha an̄ eq̄noctiū: ⁊ an̄ .xiiij. lunā aprilis: q̄ apud hebreos pmus est: agi nō licꝫ. Diuidit̄ adhuc ī duo: in ogdoadē ⁊ endecadē. Ogdoas sunt viij. āni. Endecas .xi. Duo eñ cōes semp pcedūt tertiū embolismū. In octauo aūt loco pcedit vnꝰ cōis embolismū: Hic nūerꝰ ogdoas appellatur. Deinde iteꝝ semp duo cōes preeūt tertiū embolismū. In .xiiij. loco vnꝰ annꝰ tm̄ pcedit embolismū: ⁊ hic nūerus endecas vocatur.

De cyclo solari: C. XVI

Olarꝫ aũt cyclus. xxviij. an/
ſ nis pagit̃ ꝓpt̃ ſeptẽ biſſextoſ.
Oportet eñ vt biſſext⁹ ſingu
los dies ſeptimane trãgat: ⁊ ſic ꝑ eoſ/
dẽ recurrat. Septies aũt. iiij. fiunt
xx. et. viij. Biſſext⁹ eĩ ĩ qrto tm̃ ãno
interponit̃. Lunarẽ curſũ ſic ĩ arti/
culis adiũct̃ vnguibus cõputabis.
A radice pollicis leue man⁹ incipe:
et ꝑ ſinglos articlos ⁊ vngues nũe/
ra: ⁊ ĩ fine minimi digiti. xix. ãnos ha
bebis. Solarẽ aũt ſic ĩ articul̃ vtriuſ
qꝫ man⁹ abſqꝫ vnguib⁹ cõputabis.
A minimo digito leue man⁹ inchoa:
et ꝑ trãſuerſũ in. iiij. digit̃ nũera: in
iiij. ſemꝑ biſſextũ nota: in altera ſilr̃
manu: ⁊ habebis. xxiiij. ãnos: dein/
de ĩ vtroqꝫ pollice binos ãnos: qui
ꝑoꝛib⁹ iũcti reddũt. xxviij. ãnos. He
min⁹ aũt ẽ ſolarꝫ curſus. Un⁹ q̃ q̃/
tidie ab oriẽte ĩ occidentẽ firmamen
tũ ſeq̃t̃. Alt̃ q̃ ꝯ firmamentũ nitens
xxviij. ãnis gradit̃. His cyclis duo/
bus ꝯficit̃ magn⁹ ann⁹. Nã vities
et octies. xix. vl̃ decies ⁊ nonies. xx/
viij. ſũt. d. xxx. duo anni: p⁹ q̃s oẽs
planete ⁊ oẽs ſtelle ad ꝑmũ punctũ
vñ digreſſi ſt̃: recurrũt: ⁊ ꝑ caſdẽ li/
neas vt ꝑri⁹ redeũt. Luna nãqꝫ qð/
libet zodiaci ſignũ: duob⁹ diebus et
vj. horꝫ ac biſſe vnius hore luſtrat
oĩa ſigna. xxvij. dieb⁹: et. viij. horꝫ
ꝑuolat. Mercuri⁹ aũt qðqꝫ ſignum
xxviij. dieb⁹ et. vj. hor̃: totũ zodia/
cũ. ccc. xxvij. dieb⁹ ꝑuolat. Ven⁹ ve
ro qðlibet ſignũ. xxviij. dieb⁹: et. v.
hor̃: totũ ſignifeꝝ. ccc. xlviij. dieb⁹
circuit. Sol. xxx. dieb⁹: ac. x. hor̃ et
ſemiſſe ſingla ſigna luſtrat: oẽm zo/
diaci ãbitũ. ccc. lxv. dieb⁹; et. vj. ho
ris tranſuolat. Mars qðqꝫ ſignum
lx. dieb⁹: et. xxj. hor̃: oĩa ſigna duo
b⁹ ãnis ꝑlabit̃. Jouis ſtella ſingul̃
ſignis vnũ ãnũ ĩmorat̃: oĩa eñ ſi/
gna. xij. ãnis ꝑuagatur. Saturn⁹ in
vnoq̃qꝫ ſig̃ duos annos: et. c. lxxxij.
dies: et. xv. horas: id ẽ dimidiũ an/
nũ ĩmorat̃: totũ aũt ſigniferi circu/
lũ. xxx. ãnis ꝓpt̃ nimiã altitudinẽ ꝯ
celũ: ſic̃ alij currens ꝑlabit̃. Cyclos
euſebi⁹ ceſariẽſis ꝑm⁹ ĩſtituit: poſtea
theophilus alexandrinus eṗs roga
tu leonis pape lucidius expoſuit: de
inde dionyſius abbas rome vt ho/
die habetur ſcripto protulit.

De eq̃noctijs ⁊ ſolſticijs: Caplm̃. XVII.

e Quinoctia ⁊ ſolſticia faciũt
iiij. zodiaci ſigna ĩ modũ cru
cis eq̃li ſpacio locata. Nã ſignũ arie
tis ĩ q̃ ſol ẽ creat⁹: ĩ oriẽte ẽ poſitũ:
qð fac̃ v̾nale eq̃noctiũ. Libra ĩ q̃ lu
na ẽ ꝯdita ẽ ĩ occidẽte huic oppoſi/
ta: ⁊ fac̃ autũnale equinoctiũ. Cãcer
aũt v̾ſus aq̃lonẽ tenet celũ vbi ẽ al/
tiſſimũ: ⁊ fac̃ eſtiuale ſolſticiũ. Cap̃/
corn⁹ v̾o v̾ſus auſtꝝ ꝑmit celũ vbi
eſt hũillimũ: ⁊ fac̃ hyemale ſolſticiũ.
Eq̃noctiũ ð̾ ab eq̃ ⁊ nocte: grece ve
ro iſemeria ab eq̃ ⁊ die: q̃ſi eq̃ dies.
Vernale eq̃noctiũ nõ. viij. ꝟ. xij. ka/
leñ. april̃ habẽdũ: lex ⁊ euãgeliũ cla
mat: vt horologij manifeſte ĩſpectio
ꝓbat. Scðꝫ eñ legẽ ñ licuit paſcha
añ eq̃noctiũ celebrari. Qui aũt euã
geliũ diligẽt̃ legerit: dñꝫ nõ viij. ꝟ. x.
kaleñ. april̃ paſſũ videbit. Si g̃ viij.
kaleñ. aprilis eſt equinoctium: tunc
dominus contra legem paſcha ante
equinoctium celebrauit: qui legem
nõ ſoluere: ꝟ ĩplere veĩt. Sꝫ et iudei
ꝯ patriũ morẽ geſſerũt: qꝛ paſcha ĩ
incõueniẽti t̃mĩo egert̃. Verũtñ cũ
hoꝝ neutꝝ fuerit: trãſacto. xij. kaleñ.
april̃ eq̃noctio: dñs ſolito more pa/
ſcha cũ iudeis. xj. kaleñ. april̃ cele/
brauit: paſchali die qð erat. x. kaleñ
ſuo ſanguĩe nos redemit. viij. kaleñ.
r̃ſurrexit. Autũnale q̃ꝫ eq̃noctiũ nõ
viij. ꝟ. xij. kaleñ. octobrꝫ hñdũ ð̾mõ
ſtrat horologiũ. Solſticiũ nõ ĩõ ð̾r
qꝑ ſol ſtet: ꝟ qꝑ alti⁹ celũ ſcãdere non
valẽs retro gradũ flectat. Eſtiuale
ſolſticium nõ. viij. ꝟ. xij. kaleñ. Julij
horoſcop⁹ hñdũ clamat horologij:
qð noctẽ breuiſſimã diẽ fac̃ lõgiſſi/
mũ: cũ ſol ſcãderit cãcri ſignũ. Hye

male q̄z solsticiū:nō.viij.ß.xij.kal.
Januarij hn̄dū.Eadē rōe pbat̄ cuz
sol ī capcorno posit⁹:breuissimū diē
et lōgissimā hr̄e noctē nō ignorat̄.

De saltu lune: Ca.XVIII.

Una a sole recedēs p⁹.xxix.
l dies:ꝛ horas.xij.eū iter̄ ꝯseq̄/
tur:ß hora.xij.nōdū pacta a
sole reaccendit̄.Restant em̄ ex hora
xij.p singl'os mēses q̄ttuor mom̄ta:
et vncia vni⁹momēti:ꝛ vn⁹ atom⁹.
Hec p singl'os mēses augm̄ta p⁹.xix.
ān̄ū integ̃ diē pficiūt.Qui dies nu
mero lune sb̄trahit̄:dū p̄ma p.xxx.
cōputat̄:iscꝫ salt⁹lune noiat̄.Jō āt
ī.xix.āno:ꝛ ī Julio mēse fit salt⁹ lu/
ne:qꝛ ꝛ h̄ fac̄ mr̄ astronōie egypt⁹.

De minutijs: Ca.XIX.

Am h̄ sepi⁹ minutie ponūt̄:q̄
n forsitā a plerisq̃ min⁹ sciūt̄:
Sciēdū q̄ vncia ē.xij.ps cu
iuscꝫ rei.i.xij.diuise.Semis vl' semis
se:dimidia ps cuiuscꝫ rei ī duo diui
se.Bisse due ptes alic⁹ rei ī tria par/
tite:tertia sb̄lata.Quelibet aūt ps
illaꝝ triū d̄r triēs.Rei em̄ cuiuslibet
in q̄ttuor diuise ptes:q̄rta ps d̄r q̄/
drās:relique tres dodrans.

De regularib⁹ feriaꝝ ꝛ cō currentiū: Ca.XX.

Egulares feriales ꝛ ꝯcurren
r tes:a martio sumunt initiū:a
q̄ olim romani habuer̄t anni
p̄ncipiū.A romanis em̄ sūt īuenti.
Regl'ares dicūt̄ inde:q̄ calculatores
regāt.Cōcurrētes vero inde q̄ regu
larib⁹ ꝯcurrāt.Regl'ares tale exor/
diū hn̄t:Solarꝭ ān⁹.ccc.lxv.dieb⁹
peragit̄:Sol aūt p singl'a.xij.signa
xxx.dieb⁹ īmorat̄.Duodecies ḡ.xxx
vel tricies.xij.sūt.ccc.lx.Quīcꝫ re/
manētes:hi sūt regl'ares martij.In
ceterꝭ aūt mēsib⁹ sic oriūt̄.Prece/
dētis mēsis dies cū regl'arib⁹ ī septē
eq̄s ptes ptire:q̄d remanet:da seq̄n/
ti mēsi p regl'arib⁹.Verbigr̄a.Mar
tius habꝫ dies.xxxj.ꝛ q̄nqꝫ regl'ares
q̄d s̄t septies q̄nqꝫ:ꝛ remanet vnus:
hic erit regularꝭ april'.Sic ī ceteris.

Cōcurrētes aūt hn̄t h̄ exordiū.So/
laris ann⁹habet hebdomadas.lij.et
vnū diē.Hic vn⁹ dies erit p̄mo āno
solarꝭ cycli ꝯcurrēs:qꝛ ꝯcurrit cū re
gularib⁹ ad īueniendā feriā ī kalen̄.
mēsiū.Singl'is ānis adde vnū vsq̃
ad septē.Quarto āno bissext⁹ p cō
currēte accipit̄:iō q̄nto āno vna cō/
currēs trāsilit̄.Bissextili āno verte
in Januario ꝛ Februario bissexto p
ꝯcurrēte:in reliq̄s mēsib⁹ ꝯcurrūt.
Prim⁹ ānus in creatiōe mundi fuit
sine ꝯcurrēte.Quota feria fuerit ī.ix
kalen̄.april'.vl'.vj.kalen̄.martij:tot
erūt ꝯcurrētes illo āno.Cōiūge con
currētes regl'arib⁹:si īfra.vij.fuerit:
tal' erit feria ī kalen̄.cuiuscꝫ mēs.Si
septē excesserit.vij.sb̄latꝭ q̄d rema/
net erit feria.Hi em̄ regl'ares atqꝫ cō
currētes septenariū nūeꝝ n̄ excedūt.

De regularib⁹ ꝛ epactis: Caplm̄.XXI.

r Egulares lune ꝛ epacte a se/
ptēbri initiū sumūt:quē egy/
ptij ponūt āni p̄ncipiū:Ab ip̄is em̄
s̄t īuēti.Hi regl'ares sil'e hn̄t exordiū
vt supiores:ꝛ iō septēber hꝫ q̄nqꝫ.
In reliq̄s mēsib⁹ sic īueniūt̄:Pre/
cedētꝭ mēsis dies cū regl'arib⁹sume:
si tricesimā habꝫ lunā.xxx.tolle:q̄d
remanet tribue mēsi seq̄nti p regula
ri.Si v̄o.xxix.bis sb̄latꝭ:q̄d rema/ De epa/ctis.
net erunt regl'ares. Epacte v̄o sic
oriunt̄.Ann⁹ solarꝭ habet.ccc.lxv.
dies:lunarꝭ aūt.ccc.liiij.Qui nūe/
mer⁹ ab.xj.diebus supatur:hi.xj.
epacte:id ē adiectiōes noiant̄:qꝛ sin
gul' ānis regl'arib⁹ mēsiū ad īuenien
dā lunā adijciunt̄.Singulis ḡ ānis
adijce.xj.si infra.xxx.fuerit nūerus:
ip̄e erūt epacte p̄ntis anni.Si vltra
xxx.tolle.xxx.q̄d remanet erūt epa/
cte.Verbigr̄a.Primo āno.xj.sc̄do
iteꝝ.xj.erīt.xxij.tertio iteꝝ.xj.erūt.
xxxiij.sb̄latꝭ.xxx.erīt.iij.epacte.Sic
deinde:Regl'ares adde epactꝭ si in/
fra.xxx.fuerit nūer⁹:tal' erit luna in
kalen̄.mēsiū.Si vltra:tolle.xxx.q̄t
remanēt:tot erit luna.Prim⁹ ḡ ān⁹

decēnouenalis habet.xxx.epactas:& ideo dicit q nullas habeat:qz in singulis mēsib⁹.xxx.reijciunt:⁊ luna solis regularib⁹ inuenit. Quota luna fuerit in .xj.kalen.aprilis:tales erūt epacte anni illius.

Quot horis luna luceat:⁊ in q̄ signo sit luna: C. XXII

Luna prima lucet.iiij.pūctis. Scda. viij. Tertia. xij. ⁊ sic vsq ad plenilunium quotidie.iiij.pūcti adijciunt. In decrescēdo silr q̄tidie. iiij. auferunt: In plenilunio tota nocte lucet: cū ē trigita nihil. In lunari cōpoto.v.puncti faciūt vnā horā. De vnaq₃ ḡ die.iiij. pūctꝰ acceptis⁊.v.vnicuiq₃ hore distributis:q̄t horis luna in nocte luceat citi⁹ videbis. Notandū q ligna in decrescēte luna:vel post iuliū ⁊ augustū mēse₃ p̄cisa:a vermib⁹:termetib⁹ ⁊ carie manebunt illesa. Etatem quācūq₃ lune q̄ter mltiplica:hunc q₃ nūerū ter ducito:⁊ q̄t in sūma reperceris:tot ptib⁹ zodiaci lunā a sole noueris distare:⁊ sole₃ post totidem dies ad eundem locū venturum. Sol cuilibet signo.xxx.dieb⁹ immoratur. Uide ergo in quo signo sit: ⁊ quot dies adhuc in eo moraturus erit:tot ex p̄dicta sūma eidē signo tribue:reliquos q̄ de eadē sūma supfuerit:seqn tib⁹ signis p.xxx.disptles:⁊ cui signo defuerit. xxx. in eo eē lunā noueris. In q̄ signo luna sit.

Ad inueniendū annū dn̄i: Epactas:annū solarē: concurrētes:bissextū:cyclū lunarē:Annū nouēnal cycli: ⁊ claues terminorum: Capitulum XXIII.

Ad inueniendū annū dn̄i: ordines indictionū ab icarnatiōe ei⁹:q̄ sunt.lxx.p.v.mltiplica:addēs.xij. qz tres indictiones annū natiuitatis xp̄i p̄cesserāt:⁊ fiūt mille.c.xx. His adde indictionē p̄ntis anni: ⁊ habebis annum domini.

Indictiones. Ad iueniēdā indictionē:trāsactos annos dn̄i cū indictiōib⁹ tribus q̄ ei⁹ natiuitatē p̄cesserant:p.xv.partire: quot remanserint:tot est idictio: Si nihil remāserit.xv. erit. Epacte. Ad inueniendas epactas: annos dn̄i p. xix. diuide:qd̄ remāserit p.xj.mltiplica: si infra.xxx.fuerint:epacta illi⁹ anni erit.Si vltra.xxx.ablatis qd̄ remanet p epactis habebis. Qn̄ nat⁹ est dn̄s:xj.epacte erāt. Solaris annus. Ad inueniendū solarē annū:ānis dn̄i adde.viij. qz tot anni solaris cycli ei⁹ natiuitatē p̄cesserāt. Hāc sūmā p.xx.et.viij. diuide: q̄t remanēt tot erit. Si nihil remanet.xxviij.ē. Concurrentes. Ad iueniēdas cō currētes:ānos dn̄i sume:⁊ q̄rt nūe₃ bissexti q̄rtā ptē toti⁹ numeri eis adde.iiij.regulares adde:qz tot ꝯcurrentes ei⁹ natiuitatē p̄cesserāt. Hūc totū nūe₃ p. vij.diuide: ⁊ q̄t supsūt illi⁹ āni ꝯcurrētes erūt. Si nihil.vij existūt. Bissext⁹. Ad inueniēdū bissextū:annos dn̄i p.iiij.diuide:q̄t remāserint: tot est ann⁹a bissexto. Si nihil remāserit:bissext⁹ erit. Cyclus solaris. Silr solarē cyclū sb lato āno p.iiij.diuide:q̄ remanet ann⁹ a bissexto est. Cyclus lunaris. Ad iueniēdū lune cyclū:de ānis dn̄i duob⁹ sblatꝰ:q̄ eo nato de eodē cyclo restabāt. Decē ⁊ septē eni p̄cesserāt:ceteros p.xix.diuide:q̄ supfuerit āni lunarꝰ cycli erūt. Si nihil remāserit.xix.erūt. Hic proprie est romanoꝝ:sic decēnouenalis hebreoꝝ:Et sic p istū pascha:ita p illū cognoscit q̄ est lunarꝰ accēsio. Cyclus decemnouenalis. Ad inueniendū decēnouenalis cycli annū: annis dn̄i sp vnū adijce:qz secūdo ei⁹ āno nat⁹ est dn̄s:ac p.xix.diuide:q̄ remāserit instās ann⁹ erit.Si nihil remāserit. xix.erit. Annos ab initio mūdi:muta i.xv. kalen.aplis: qz ibi est p̄m⁹ dies seculi. Annos dn̄i muta i.viij.kalen.ianuarij. Cyclū lunarē in kalen.ianuarij: Cyclu₃ solarē ibidē: Cyclū decēnouenalē in noua luna aplis. Cōcurrētes in kalen.martij.Epactas i kalen.septēbris. Indictiones i.viij.kalen.octobris.

De clauibus terminorum.

De clauibus terminorum.

Ad claues terminoꝝ inueniēdas: sume annos decēnouēnalis cycli: ⁊ septē dies hebdomade: q̄ simul iuncti fiunt. xxvj. ⁊ hec est ꝑma clauis. Secūdo x̄o anno iunge. xix. cū ꝑma claue: fiūt. xlv. tolle. xxx. remanēt. xv. ⁊ hec est scd̄a clauis. Sic fac ꝑ singulos annos vsqꝫ ad. xix. annū. In. xix anno iunge. xviij. ꝓpter saltū lune: ⁊ sic īuenies ꝑmaꝫ. Hic aūt mēor esto vt cū numerꝰ supradictꝰ. xl excreuerit. xxx. recisis: remanēs est clauis.

De termino paschali: Ca. XXIIII.

Terminꝰ paschal'. xiiij. lūa ē aplis ⁊ pascha iudeoꝝ. Ergo post vernale eq̄noctiū: vbicūqꝫ luna. xiiij. occurrerit: ibi absqꝫ dubio terminꝰ paschalis erit: ⁊ ī sequēti dn̄ica pascha nostrū ꝯstabit. Si terminꝰ in dn̄ica obuenerit: in sequēti dn̄ica pascha celebrandū erit. Hūc terminū ꝑ versꝰ None aprilis: ꝫ ⁊ feriaꝫ eius facillime poterꝭ reꝑire. Termini aūt a. xij. kal'. Aprilis vsqꝫ ad. viij. kal'. maij. sūt req̄rendi. Quos etiā sic inuenire poterꝭ: Terminū p̄cedētis ānni pone in ꝑmo articulo pollicis leue manus: ⁊ sic ꝑ singulos articulos vngueſqꝫ digitoꝝ eiusdē manus dies terminoꝝ cōputa: q̄ iteꝝ ad ꝑmū articulū occurrit: terminꝰ erit. Vel aliter: A termino cuiusqꝫ ānni inchoa: ⁊ retro vsqꝫ ad. xij. litterā calcula: ⁊ habebis terminū seq̄ntis anni: si cōis est annus. Si aūt embolismꝰ est: in ante computa vsqꝫ ad. xx. litterā: ⁊ habebis terminū: Verbi gr̄a: A termino ꝑmi anni: q̄ est in nonis aprilis retro numera: ⁊ ī. xij littera que ē. viij. kal'. aprilis: terminū secūdi ānni q̄ est cōis habebis. Ab hinc vsqꝫ in. xx. litterā in antea: que est idus aprilis cōputa: ⁊ terminū tertij anni: q̄ est embolismꝰ habebis. Aliter: a radice pollicis inchoa: ⁊ ꝑ singulos articulos triū digitoꝝ calcula: ⁊ in q̄rto digito habebis terminū: Verbi gratia: ꝑmo anno dic: None aprilis: Secundo nonas: Tertio nonas: Quarto nonas. Kal' aprilis. Scd̄o kal'. Tertio: kal'. Quarto kal'. Quīto kaleñ. Sexto kal'. Septimo kal'. ⁊ octauo kal'. occurrit terminus.

De regularibus eiusdē termini: Ca. XXV.

Regulares eiusdē termiī sic īuenies. Kal'. aprilis ꝓ ꝑma feria pone: ⁊ sic vsqꝫ ad terminū eiusdē ānni dies nūera: q̄ta feria erit ꝉminꝰ: tot erūt regulares. Verbi gratia. Kal'. aplis da dn̄ice: ⁊ nonis aprilis obuenient quinqꝫ ferie: q̄nqꝫ ꝗ erūt regulares: sic in ceteris. Vel aliter. Quotus est annus nouenalis cycli: tot dies terminoꝝ a nonis aprilis in antea computa: ⁊ terminū habebis. Verbi gratia. Kal'. aprilis da dn̄ice: ⁊ nonis aplis obueniēt q̄nqꝫ ferie: q̄nqꝫ ꝗ erunt regulares: sic ī ceteris. Porro: si terminus ante kal'. retro calcula: si post kal'. in antea computa. Post. vj. idꝰ ianuarij vbicūqꝫ. x. luna occurrerit: terminus. lxx. erit quem sic reperies. Quot diebus paschalis terminus a kal'. april': siue retro siue ī ante abest: tot diebꝰ septuagesimalis terminꝰ a v. kaleñ. februarij: vel in ante vel retro erit. Post. viij. idꝰ marcij: vbi luna secūda obuenerit: ꝉminꝰ q̄dragesime erit: quē a. xij. kal'. marcij ad instar paschal' distare cōperies. Bissextili anno septuagesimā a. iiij. kal'. februarij: q̄dragesimā ab. xi. kal'. martij require. lxx. om̄i bissextili ānno. xl. tūc tantūmodo cū terminꝰ añ bissextū aduenerit. Terminꝰ rogationum est. xx. luna maij. Hūc req̄re a nonis maij: vt supra. Terminꝰ pētecostes ē. iiij. luna iunij. Hūc x̄o a. xiij. kal'. iunij. require ꝑ oīa vt supra. Ad inueniendas ferias terminoꝝ: concurrentes p̄sentis anni regularibus iunge: si infra septeꝫ fuerit numerꝰ: talis erit feria. Si vltra: sublatis. vij. q̄d remanet: feria erit. A. v. kal'. decēbris vsqꝫ ad. iij. nonas eiusdē: vbicūqꝫ dn̄ica occurrerit: aduērꝰ dn̄i erit.

De embolisinis: Ca. XXVI.

p Rim⁹ embolism⁹. iiij. nonas
decẽbris: luna p̃ma in secũdo
anno decẽnouenalis cycli. Se
cũdus embolismus. iiij. nonas septẽ/
bris in q̃nto anno. Tertius embolis/
mus. iij. nonas martij ĩ septĩo anno.
Eodẽ anno. iij. kalẽ. maij erit luna
xxvj. ꝛ in kalẽdis iulij. xxix. epactis
mẽtientibus. Quart⁹ embolism⁹. iij.
nonas ianuarij in decimo anno. Eo/
dẽ anno erit luna. xxviij. in kalendis
martij: epactis mẽtientib⁹: nisi sit bis/
sextus. Quĩtus embolism⁹. iiij. no/
nas nouẽbris in decimotertio anno.
Sextus embolism⁹. iiij. nonas augu/
sti in decimosexto anno. Septim⁹ em/
bolismus. iij. nonas martij ĩ decimo/
nono anno. Eodem anno luna erit
xxviij. in kalẽ. maij. et. iij. in kalẽ.
augusti contra epactas: lune saltu fa/
cto in iulio. Or si tertio nonas mar/
tij embolismi lunatio negligitur: in
decimonono anno termin⁹ paschalis
xv. kalẽ. maij: illo anno nõ erit.

De diebus egyptiacis: Capi. XXVII.

d Ies egyptiaci ideo dicunᵗ: qꝛ
ab egyptijs sunt inuẽti: Et qꝛ
egyptus dicitᵗ tenebre: ipsi te/
nebrosi inde nomĩanᵗ: eo ꝙ ĩcautos
ad tenebras mortis perducere affir/
manᵗ. Per descriptũ volubile tem/
pus sic voluitᵗ volubilis mũd⁹. Sed
nos temporis volubilitatẽ iam post/
ponamus: ꝛ ad stabilitatẽ eui mente
sagaci tendamus.

Explicit liber secũdus de imagine mundi.

Inuocatio matris virginis marie simul ꝛ filij eius.

Sancta ꝛ intᵗ sanctos post deũ sin
gularitᵗ sancta Maria matᵗ admirabi
lis virginitatis: virgo amabilis fecũ
ditatis: q̃ filiũ altissimi genuisti: q̃ p/
dito hũano generi saluatorẽ pepisti.
O mater salutis: O tẽplũ pietatis et
misericordie: tibi se conatᵗ p̃ntare mi/
serabilis aĩa mea: morbis vitioꝝ lan/
guida: vulnerib⁹ facinoꝝ scissa: vlce/
rib⁹ flagitioꝝ putrida: tibi nititᵗ quã/
tũ moribũda valet supplicare: vt po/
tentib⁹ tuis meritis ꝛ pijs tuis digne/
ris p̃cibus eam sanare. Sic etenĩ pia
dñ̃a alienata est a se ĩmanitate stupo/
ris: vt vix sensũ habeat enormis lan/
guoris: sic sordib⁹ ꝛ fetore fedatᵗ: vt
timeat ne ab ip̃a misericors vult⁹ tu⁹
auertatᵗ: sic tabescit desperãdo respe/
ctus tui cõuersionẽ: vt etiã iã obmu/
tescat ad orõnẽ. Heu pudor sordẽtis
iniq̃tatis in p̃ntia nitẽtis sanctitatis.
Heu cõfusio ĩmũde ꝯscie in cõspectu
fulgẽtis mũdicie. O tu bñ̃dicta super
mulieres q̃ angelos vincis puritate:
sanctos supas pietate. Anhelat mo/
ribũdus sp̃us me⁹ ad tãte benignita/
tis respectũ: ß erubescit ad tanti nito/
ris cõspectũ. Horreo dñ̃a parere tibi
in ĩmũdicijs ꝛ horrorib⁹ meis: ne tu
horreas me ꝓ eis: ꝛ ñ possũ (ve mihi)
videri sine eis. Eadẽ eñ peccata mea
o dñ̃a cognosci a te cupiũt ꝓpter cu/
rationẽ: parere tibi fugiũt ꝓpter exe/
crationẽ: nõ sananᵗ sine ꝯfessiõe: nec
ꝑducunᵗ sine ꝯfusiõe. Si celanᵗ: sũt
insanabilia: si videnᵗ sunt detestabi/
lia: vrũt me dolore: terrẽt me timore.
O tu illa pie potẽs ꝛ potẽter pia ma/
ria: de q̃ fons est ortus misericordie:
ne cõtineas p̃cor tam verã misc̃diã:
vbi tã verã agnoscis miseriã. Sana
ꝗ clemẽtissima infirmitatẽ: ꝛ delebis
q̃ te offẽdit feditatẽ. Aufer benignis/
sima lãguorẽ: ꝛ nõ sẽties quẽ horres
fetorẽ. Sana animã serui tui pecca/
toris: p virtutẽ bñ̃dicti fruct⁹ vẽtris
tui: q̃ sedet in dextera oĩpotẽtis p̃ris
sui. Nũ q̃d tu dñ̃a mea matᵗ spei mee?

Nū quid tu obliuiſceris odio mei: q̄ꝺ
mūdo tā́ miſericoꝛdie ē intimatū: tā
felicie diuulgatū: tā amane amplexa/
tū? Jlle bonus filiꝰ hoīs venit ꝑditū
ſpōte ſaluare: ⁊ mae dei poterit ꝑdi/
tū clamātē nō curare? Bonꝰ ille filiꝰ
homīs venit vocare ad penitētiā pec
cantē: ⁊ mr̄ dei nō cōtemnet ꝑcantē ī
penitētia: Sʒ etſi parie ambo offenſi
eſtis: nonne ⁊ ambo clementes eſtis?
Fugiat ergo reus iuſti dei: ad piā matrē
miſericoꝛdis dei: refugiatq̄ reꝰ offen
ſe matris: ad piū filiū benigne matris.
Jngerat ſe reus vtriuſq̄ inte vtrū q̄:
inijciat ſe inter piū filiū ⁊ piā matrē.
Pie dn̄e parce ſeruo matris tue: pia
dn̄a parce ſeruo filij tui: qui me inijcio
inte duas tā īmēſas pietates: nō inci/
dā inter duas tā potētes ſeueritates.
Bone fili: bona mater: nō ſit mihi fru
ſtra q̄ cōfiteoꝛ de vobis hanc verita/
tem: Non erubeſcā q̄ ſpero in vobis
hāc pietatē. Dic mūdi iudex cui par/
cis: dic mūdi recōciliatrix quē recō/
ciliabis: ſi tu dn̄e damnas: et tu dn̄a
auerteris homūculū bona veſtra cū
amoꝛe: mala ſua cū meroꝛe ꝯfitentē?

Ex geſtis Anſelmi colligūt forma ⁊ moꝛes beatę Ma/ rię ⁊ eius vnici filij ieſu.

Maria dei genitrix didicit hebꝛai/
cas litteras adhuc p̄re eius Joachim
viuente. Erat docilis: amans doctri/
nam: ⁊ circa ſacram ſcripturā ꝑſeue/
rabat. Opus ꝟo manuū eius erat la
ne: lini ⁊ ſerici. Erat itaq̄ locus diſtin
ctus in domo dn̄i: ſcʒ in templo ꝓpe
leuam altaris: Jbi ſtabant virgines
ſole: ⁊ diuino officio peracto: ibant om
nes ad ꝓpꝛia: Maria ꝟo ꝑſeuerabat
⁊ cuſtodiebat altare ⁊ templū: ſacer/
dotibus miniſtrans. Mos ſuus erat
modice loquele: expedite obedientie:
mūde ꝓximationis: ſine audacia: ſine
riſu: ſine turbatione: ſine ira: benigne
ſalutans: eloquentiā eius homines
mirabāe: Fuſcos habebat oculos: re/
ctos aſpectus: nigra ſupcilia: medio/
crem naſum: vultus eius longus: lon
ge manus: longi digiti: mediocris ſta
ture: ꝑſeuerans in oꝛatiōibus: ferens
pannū pꝛopꝛij coloꝛis: lectioni: ieiu/
nijs: ⁊ laboꝛi manuum: ⁊ omni bone
virtuoſeq̄ ꝑatiōi ſe dederat. Que
cum aſſumpta erat in celū: fuit. lxxij.
annoꝛū. Qui ſic cōputati ſunt: ſeptē
annis educata cum parentibus: et
ſeptem annos cum dimidio miniſtra/
bat ī templo domini: in domo ioſeph
ſex mēſes: in quartodecimo anno an/
nunciae ei gaudiū totius ſeculi: et in
quintodecimo anno peperit chꝛiſtū:
⁊ cum eo. xxxiij. annis in p̄ſenti vita:
poſt aſcenſionē dn̄i fuit ipſa in domo
Johānis euāgeliſte. xxiiij. annos: q̄
ſimul cōputati ſunt. lxxij. anni. Sed
filiꝰ eiꝰ vnigenitꝰ erat hō magne vir/
tutis: nomiātꝰ ieſus chꝛiſtꝰ: q̄ a genti/
bus dicebae ꝓpħa veritatis: quē eiꝰ
diſcipuli vocauerūt filiū dei: ſuſcita/
uit moꝛtuos: ⁊ ſanauit oēs languo/
res: homo quidem ꝓcerus: medio/
cris ⁊ ſpectabilis: Vultū habuit ve/
nerabilem: quem intuentes poſſunt
⁊ diligere ⁊ foꝛmidare: Capillos ha/
buit coloꝛis nucis auellane p̄mature:
⁊ planos fere vſq̄ ad aures: ab auri/
bus ꝟo circīnos criſpos aliquātulū
ceruliores ⁊ fulgentioꝛes ab hume/
ris ventilantes: diſcrimen habuit in
medio iuxta moꝛē nazareoꝛū: frontē
planam ⁊ ſereniſſimā cum facie ſine
ruga ⁊ macula aliqua: quam ruboꝛ
moderatus venuſtat: naſi ⁊ oꝛis nul/
la pꝛoꝛſuſq̄ rep̄henſio: Barbam ha/
buit copioſam et impuberem: ſed in
medio bifurcatam: Aſpectū habuit
ſimplicē ⁊ maturū: oculis glaucis va
rijs ⁊ claris exiſtētibus: Jn increpa/
tione terribilis: in admonitiōe blan/
dus ⁊ amabilis: hilaris: ſeruata graui/
tate: Qui nunq̄ viſus eſt ridere: flere
aūt ſepe: Jn ſtatura coꝛꝑis ꝓpagatꝰ:
rectas manus habuit: ⁊ bꝛachia viſu
delectabilia: Jn colloq̄o grauis: re/
ctus ⁊ modeſtꝰ: ſpecioſus inter filios
hominū.

Finis

BIBLIOTECA
XV
NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

